

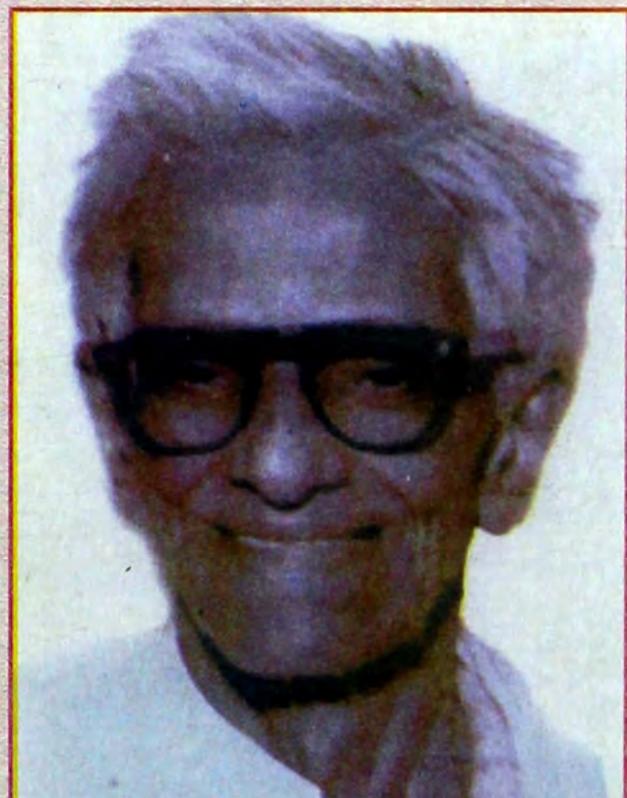
ಪಾ. ವೆಂ. ಅಚಾರ್ಯರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟ - ೧೦

ಪ್ರಥಾನ ಸಂಪಾದಕರು : ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರೆ

ಖ್ಯಾತಿವೇತ್ತ ಭಾರತೀಯರು

ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತರು ಭಾಗ - ೨

ಷಣಿಗಾರು ಘಂಡರಘನಾಂಕ್ರಿಯರು

ಪಾ. ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಸಮಿತಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಪಾ.ವೆಂ. ಅಚಾರ್ಯರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟ - ೧೧
ಪ್ರಥಾನ ಸಂಪಾದಕರು : ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ಖ್ಯಾತಿವೇತ್ತ ಭಾರತೀಯರು

[ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತರು-೨]

ಪಾಡಿಗೂರು ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್ಯ

ಪಾ. ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿ, ಮುಖ್ಯಾಲ್ಯು
೨೦೦೨

"KHYAATIVETTA BHAARATIYARU" : Pen-sketches of Prominent Indians. By P. V. Achar. Pub. by PaVem. Vishvasta Samithi, Hubli. 2003, pp. XVI + 320

© PaVem. Vishvasta Samithi
82, K.H.B. Colony
Vishveshvara Nagara
Hubli - 580 032

550 copies

Price : **Rs. 120/-**

DTP : Durga Computers, Bangalore

Published with Financial Assistance from the Central Institute of Indian Languages (Ministry of Human Resource Development, Department of Education, Govt. of India) Manasgangotri, Mysore-6. Vide Sanction Letter No. F-51-4(5)/2000-2001/KAN/GRNT/dated 3rd December 2001 under the scheme of Grant-in-aid.

Printed by :
VISHWAS PRINTS
Chamarajpet, Bangalore-19
Ph: 6606088

ಸಮ್ಮ ಪಾ. ವೆಂ. ಅಚಾರ್ಯ

‘ಕಸ್ತುರಿ’ಯ ಸಮರ್ಥ ಸಂಘದಕರು,
 ‘ಬಂಡುಗರೀಡನೆ ಹರಟಿ’ ಹೊಡಿದ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯರು,
 ಪ್ರಧಾನ ದರ್ಜೆಯ ಚಿಂತಕರು,
 ಸರ್ವಕುಶಲಹಳ್ಳಿ - ಸರ್ವಜಾಖಾಚಾರ್ಯರು,
 ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಪಂಡಿತರು;

ಈ ರೀತಿಯ ನಾನಾ ಉಪಾಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ದಿವಂಗತ ವಾದಿಗಾರು ವೆಂಕಟರಮಣ ಅಚಾರ್ಯರ ಸಮಗ್ರ ಬರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆಯಿದು.

ಕೃತಿ ರಚನೆ

ಷಾ.ವೆಂ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಮೂರು ಕಾಲಾಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

- ಗಣಾರಿಂದ - ಗಣಾರಿ : ಉದುಷಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ‘ಅಂತರಂಗ’, ‘ಜಯಕನಾರ್ಚಿಕ’ ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಂಥ ಕರೆ - ಕವನಗಳ ರಚನೆ. ಅವರ ಮೌದಲ ಕವನ ‘ಉದ್ವಾರ’ ಎಂಬುದು ‘ಜಯಕನಾರ್ಚಿಕ’ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. (ಗಣಾರಿ). ಅವರ ಪ್ರಧಾನ ಸಣ್ಣಕಥೆಯು ‘ಮಥುವನ’ ಎಂಬ ಕಥಾಸಂಗಹದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ (ಗಣಾರಿ).
- ಗಣಾರಿಂದ ಗಣಾರಿ : ಕರ್ಮಾರ್ಥಿ, ಕಸ್ತುರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾದ ಬರಹಗಳು. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಬಲು ದೊಡ್ಡ ಮೌತ್ತ ಈ ಕಾಲದ್ವ್ಯಾ
- ಗಣಾರಿ ರಿಂದ ಗಣಾರಿ : ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ತುಂಡಿ, ಸುಗೂಢಮಾಲಾ, ತರಂಗ ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಸರ್ವ ವಿಧದ ಬರಹಗಳು. ತುಂಡಿ ಕವನಗಳ ರಚನೆಯೂ ಇದೇ ಅವಧಿಯಿದು. ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ‘ಕಸ್ತುರಿ’ಯಲ್ಲಿಯೇ ಪತ್ರಿ ತಿಂಗಳು ವಿವೇಚಿಸಲಾದ ‘ಪದಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ’.

ಷಾ.ವೆಂ. ಅವರ ಒಟ್ಟನ್ನು ಬರವಣಿಗೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಪುಟಗಳನ್ನು ಏರುಪುಡಿದ್ದರೂ ಪ್ರಸ್ತುತರೂ ಪಡಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ. ‘ರಾತ್ರಿಯದ ರಾಜ್ಯಕೂರಿ’ ಮತ್ತು ‘ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತ’ ಎಂಬಿರದು ಪ್ರಚಲಿತ ರಾಜಕೀಯ ವಿಶ್ವಾಸಣೆಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಹರಟಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಗಳು, ಮತ್ತು ಎರಡೇ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಕೃತಿಗಳಿಂದು ‘ಸುಭಾಸಿತ ಚಮತ್ವಾರ’ ಹಾಗೂ ‘ಪದಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ’ ಇವನ್ನು ಹೇಸರಿಸಬೇಕು.

ಹಿರಿಯರಾದ ಸಹಿತಿ, ಪತ್ರಕರ್ತರ ಬಗ್ಗೆ ಮನನೀಯವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ, ಶಂ.ಚಾ. ಜೋಶ್ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಣದ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಶೃಂತಿಗಳ ಆಳವಾದ ಅಭಿಸ್ ಮಾಡಿ ಬರೆದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಆಚಾರ್ಯರ ವೈದ್ಯಮೃತಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ಇತ್ತು ತಮ್ಮ ಸೈಹಿತರಾಗಿದ್ದ ದ. ಚಾ. ಹುಲಕರ್ನಿಯವರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಿಯತೆ ಎದ್ದು ತೋರುವಂತಿದೆ.

ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಮೀರಿಸಿದುವೆಂದರೆ ಅವರ ಮೌಲಿಕ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೇಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಪ್ರಬಂಧಗಳು. ಅವು ಆಚಾರ್ಯರ ವ್ಯಾಸಂಗಪ್ರೇರಿತವಾದ ಅದರೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ‘ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವುಂಟೋ?’ ಅದರಂತೆ, ‘ಮಾನವ ಪ್ರಘಟಿ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಗಳು’, ವಾಪಂಪಣಿ, ಅಳಳವಾಲನೆ, ಆತ್ಮಾಕ್ಷಿ - ಈ ಬಗೆಯ ಹತ್ತಾರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಎತ್ತಿಹೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಕ್ಕ ಆಲೋಚನೆಯ ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಏಕ ವಾಲಿಸಬೇಕು? ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ಮನೋವ್ಯತ್ಯಿಗಳು. ಇವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಐ.ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯ ಚಿಂತಕರೆಂಬುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು. ಅವರ ‘ಬ್ಯಾಹ್ಯಾರೋನು ಮಾಡಬೇಕು?’ ಎಂಬ ಸುಖವರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಪ್ರಬಂಧನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಬೇಕು. ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಕರ್ಷವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಮಂಡನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಗಾಗಿ ಬರೆದ ಲೇಖಗಳು ೧೦೦ರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮೀರಿವೆ. ಅವನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು :

- ಅ) ಜಗದ್ವಿಶ್ವಾತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆ
- ಆ) ದೇಶ - ವಿದೇಶಗಳ ಪರಿಚಯ.
- ಇ) ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳು.
- ಈ) ಭಾರತದ ಆಗು - ಹೋಗುಗಳು.
- ಉ) ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಷಯಗಳು.

ಇಂತ್ಯಾಂದು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಲೇಖಗಳಿಗಾಗಿ ಐ.ಎಂ. ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕಲೆಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಅವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮ ಅಣಿಷ್ಟಲ್ಲ.

ಮೇಲಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಕಸ್ತೂರಿಗಾಗಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖಗಳು ವಿವುಲವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ವಿಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವ ಶ್ರಮವನ್ನು ವಹಿಸುವವರಿರಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ವಿಷಯ ಕಸ್ತೂರಿಯಲ್ಲಿ ಬರಲೇಬೇಕಲ್ಪವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಐ.ಎಂ. ಅವರ ವಾಚನದ ಬಹುಪಾಲು ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮೂಸಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವರೇನೂ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಾಲೀಜ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಓದಿದವರಲ್ಲ, ಈಗ ಅಂಥ ಬರಹಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷನಲ್ಲಿ ಓದಿ ತಾವು ಅದನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಅದರ ವಿಷಯ ಪೂರ್ವತೆಗೆ ಬೇರೆ ಲೇಖಗಳನ್ನು ಓದಬೇಕು; ಕನ್ನಡ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಂತ್ರ್ಯಸಿಕೊಂಡು ಅಮೇರಿ ಕನ್ನಡ ಲೇಖವಾಗಿ ಸಿದ್ಧೀಕಾರಿಸಬೇಕು. ಐ.ಎಂ. ಕಸ್ತೂರಿಯ ಮೊದಲ ಸಂಚಕೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗಳ ವರ್ಣಗಳ ಪರ್ಯಂತ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಲೀಕ್ಟದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಗಣ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ - ಲೇಖಕರೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸತಕ್ಕುದು.

ಪಂಚಮುಖಗಳು

ಎ. ವೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿರಚನೆಯ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಬಹುದು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ರೇಖಿಸಬಹುದು. ಅವೆಂದರೆ - ಕಲ್ಪತೆ; ಚಿಂತನಪರತೆ; ಶಬ್ದಸ್ಕಿಂತಿ; ಪತ್ರಿಕಾಧರ್ಮ; ಮತ್ತು ಅಣಕ ಪ್ರಯೋತ್ತಿ.

ಕಲ್ಪತೆ ಅವರ ಕವನ, ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದರೆ, ಚಿಂತನಪರತೆಯು ಜೀವನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತ ವಿಚಾರಮಂಧನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಶಬ್ದಸ್ಕಿಂತಿಯಂತೂ ‘ಕಸ್ತುರಿ’ಯು ಆರಂಭವಾದ ಕಾಲದಿಂದ ತೋರಿಬಾದಿದೆ. ಪತ್ರಿಕಾಧರ್ಮದ ಬಗೆಯನ್ನು ಅವರು ಪಾಲಿಸುವುದಕೂ, ‘ಕಸ್ತುರಿ’ಯೇ ಕಾರಣವಾಯ್ದು, ಅಣಕ ಪ್ರಯೋತ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಜನ್ಮ ಜಾತವಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ಆಧಾರತ್ವ ಹರಡಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿ ನೆಲ್ಗೊಂಡಿದೆ. ಇವು ಬಹುದು ಭೂಮಿಕೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಖಂಡವಾದ ವ್ಯಾಸಂಗಸ್ತಿಯತೆ - ಇದ್ದುದನ್ನು ನಾವು ಗಳಿಸತಕ್ಕುದು. ತನು ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೊಡೋಣಾವೆ?

ಅನೇಕರಂತೆ ಘ.ವೆ. ತಮ್ಮ ಲೇಖನವನ್ನು ಕವನಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು - ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದವರಿಷ್ಟಾಗ್. ಆ ಮುಂದೆಯೂ ಕವಿತಾರಚನೆಗೆ ಮನಸ್ಸೊಳ್ಳುರೂ, ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲೀ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕಾಲ ಮುಂದೆ ಸರಿದಂತೆ ಅವರ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ಪ್ರಯೋತ್ತಿ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ನವನೋವೆ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿಸಿತು. ಅವರ ಮೊದಲ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ ‘ನವನೀರದ’ಕ್ಕೆ ಆಗಿನ ಮುಂಬಯಿ ಸರಕಾರದಿಂದ ಪಾರಿತೋಷಕವೂ ಲಭಿಸಿತು. ಅನಂತರ ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಂಗ್ರಹದ ಹಿಂದು ‘ಕೆಲವು ಪದ್ಗಳು’. ಈ ‘ಕೆಲವು’ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಒಟ್ಟಿನ ಕವನ ರಚನೆಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ‘ಮಂಕುತಿಮ್ಮೆ’ನ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ‘ಪಂಗೋಪದೇಶ’ದ ಪದ್ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನವು ಈ ಮುಂಚಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ, ಇದೊಂದು ಮಾದರಿ :

ಬದುಕು ಖಿಟರಾ ಬಸ್ತು ; ವಿಧಿಯದರ ದೈವರನು
ಕುಡಿದು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಎರಡು ಕಾಣುತ್ತ,
ಗಟರವ್ಯೋ ಮರವ್ಯೋ ಸಂಕವ್ಯೋ ಟ್ರಕ್ಕೋ ಗೋಡೆಯೋ
ಮಡಿವವನಿಾವುದೇನೋ ಎಲವ್ಯೋ ಪೆಂಗೇ.

ಅವರು ಕತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದದ್ದಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯೇ. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉದುಹಿಯಲ್ಲಿಷ್ಟಾಗ್ ಬರೆದವುಗಳು. ಅವು ೧೯೫೦ರ ದಶಕದ ಕತೆಗಳಾದರೂ ವಿಶ್ವ ಸ್ನಾನೋಶ್ಲಾಂಕಾಗೂ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಕೊನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ‘ಅಪರಜೀವನ’ ಎಂಬ ಕತೆಯು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಂದಿರ್ಯ ಪ್ರಭ್ರಿಯನ್ನು ಮೈಗೊಡಿಸಿಕೊಂಡಂಥ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿನ ಕತೆಯಾಗಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಘ.ವೆ. ಅವರದು ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ವಿಶ್ವ ಹೊಡುಗೇ. ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಹಳಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೇಖಗಳು, ಮೌಲಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ‘ಸಂಸ್ಕಾರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಣಾಯ ವಿವೇಚನೆ’ ಎಂಬ ಲೇಖ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇತ್ತು ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಮುಮಾರಘಾಸರ ಬಗೆಗೆ ನೋವೆ ಅಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಬರೆದದ್ದು ಕಂಡು ಬಾರದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ - ಆದರೆ

ಅವರು ಘ್ರಾಯತಿಗಳನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೈಯಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಖಗೋಳ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಭೂಭಾಷಿತ, ಸಸ್ಯ - ಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಪಂಚ. ಜೂತೆಗೆ ಮನೋಧಿಜ್ಞನ, ಲ್ಯೂರಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳೂ ಅವರ ಗಮನವನ್ನು ಸೇಳಿದಿವೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿಜ್ಞಾನ ಲೀಖಿನ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಸಂದಿದೆ. ರೋಗಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಜನ ಆರೋಗ್ಯಪಂತರಾಗಿ ಬಾಳಬೀಕೆಂಬ ಸದಾಶಯವನ್ನು ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನೀಗ ಹರಟಿಗಳು. ಅವರ ಒಟ್ಟಿನ ಕೃತಿರಚನೆಯ ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತ ಲಾಂಗೂಲಾಭಾಯ್ ಹೆಸರಿನ ಹರಟಿಗಳದ್ದೇ. ಬಾಧನೂರನ್ನು ಮಿಕ್ಕಿದ ಇಷ್ಟೇಂದ್ರ ಹರಟಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇರಾರೂ ಬರೆದಂತಿಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಿನವು ಕರ್ಮವೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದಪುಗಳು.

ಹರಟಿ ಬರೆಯವುದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೊಂದು ಪ್ರಕೋಷನ (provocation) ಬೇಕು. ಒಂದು ಯಂತ್ರಿತ ಘಟನೆ, ಸಣ್ಣ ವಿಬಾರ ಇಲ್ಲವೇ ಆಡಿದ ಒಂದು ಮಾತು - ಇಷ್ಟೇಂದ್ರ ಮುಖ್ಯಗಳಿನ ಪ್ರಕೋಷನೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಆರಂಭಿಸಿ ತಮ್ಮ ಬಹುಶುತ್ತೆದ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ವ್ಯಂಗದ ಧಾಟಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅನೇಕ ಹರಟಿಗಳ ಶೀರ್ಷಕೆಗಳೇ ಪ್ರಚೋದಕವಾಗಿವೆ : ‘ನಾಜುಪರಾಧ’, ‘ಗೋಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿರಿ’, ‘ಮನುಷ್ಯ ನಗದಿದ್ದರೆ’, ‘ಶತ್ರು(ಗಡ್ಡಿ) ಚಿಂತಾರತ್ನಂ’, ‘ನೀವು ಹೆಂಡತಿನ್ನ ಹೊಡೆಯವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿರಾ?’

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ನಿಮಿತ್ತದ ಅವರ ಪತ್ರಿಕಾಧರ್ಮವನ್ನು ತುಸು ದಿವರಿಸಬೇಕು, ಈಗಿನ ಪತ್ರಿಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ತತ್ವಾಲದ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಏನು ಬೇಕೊಂಡು ಆದನ್ನು ಸೇಳಿದುಕೊಂಡು, ಎಷ್ಟು ಬೇಕೊಂಡು ಆಷ್ಟಕ್ಕೇನೇ ಗೀಚುವುದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಆಮೋಲೆ ಆ ಲೀಖಿವನ್ನು (ಆ ಲೀಖಿಕನನ್ನೂ) ಮರೆತುಬಿಡುವುದಾಗಿದೆ. ಪಾ.ವೆಂ. ಅವರಿಗೆ ಆದೊಂದು ಶೃಂಢೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವೇ ಎಂಬತಿದ್ದಿತು. ವಿಷಯಪೋಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಸುತ್ತುಹಳದ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿತೆಂದರೆ ತಾವು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸೂಕ್ತ ಲೀಖಿಕರನ್ನು ಮುಡುಮುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಂದ ಬರೆಯಿಸುವುದು, ಅದರ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಬರೆಯಿಸುವುದು; ಅನಂತರವೇ ಆದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಾಗಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾ.ವೆಂ. ಹಿರಿ ಕಿರಿಯರೆನ್ನದೆ ಸತತವಾಗಿ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಳೆಯ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಲೀಖಿಕರು ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ, ಪಾ. ವೆಂ. ಅವರ ಈ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಬಾಯ್ತುಬ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಸ್ತೂರಿ ವಸ್ತುತಃ ದೈಜೆಸ್ಟ್ ಪತ್ರಿಕೆ. ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಮಧುವನ್ನು ತಂದು ಇರಿಸಿದ ಜೀನೆಂಬಿದ ಹಾಗೆ. ಪಾವೆಂ ಅವರ ಮೇಲ್ಪುಂಡ ಪತ್ರಿಕಾಧರ್ಮದಿಂದಾಗಿ ಆ ಜೀನುತ್ತೆ ತರುಣಾರಿಂದ ಮುದುಕರ ವರೆಗೆ ಸರ್ವಾಙ್ಗಾಹ್ಯವಾಯಿತು.

ಈ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಪತ್ರಿಕೆಯೇ ಅವರ ಶಬ್ದಸ್ಕ್ರಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಕೊಟ್ಟಿತು. ಮುದ್ರಾ, ಗೋವಿಂದ ಪ್ರಗಳಂಥ ಶಬ್ದಸ್ಕರು ಬಾಳಿದ ಪ್ರದೀಪದಿಂದ ಅವರು ಬಂದವರಾಗಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮೊದಲಿಂದಲೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಕಸ್ತೂರಿಯ ಆರಂಭದ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಾಗಿ ಬರತೊಡಗಿದ ‘ನಿಮ್ಮ ಶಬ್ದ ಭಂಡಾರ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ’ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅನಂತರ ಬರತೊಡಗಿದ ‘ಪದ - ಅರ್ಥ ಚಿಂತಾಮನೀ’ಯ ನಿಯಮಿತ

ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸುವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಶಬ್ದದ ಪೂರ್ವಾಪರ, ಅದರ ಜ್ಞಾತಿಪಡಗಳು, ಅದರಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳು - ಇವುಗಳ ಅಲಕ್ಕೆ ಇಳಿದು 'ಚಂತಾಮಣಿ' ರತ್ನವನ್ನೇ ಹೊರತೆಗೆದರೆನ್ನಬೀಕು. ಇಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಗಳ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚುವುದಲ್ಲದೆ, ಅನ್ನ ಭಾಷ್ಣ ಶಬ್ದಗಳ ನಂಟನ್ನು ತೋರ್ಚಡಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವೈದ್ಯಾಷ್ಟಿಕಿಂದಾಗಿ ಕಟೀಲ್, ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಜಿ. ವಂಕಟಸುಭ್ರಯ್ - ಇವರಿಗೆ ಸಮನಾಗಿಯೋ ಪಾ.ವೆಂ. ಅವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬೀಕಾಗುವುದು.

ಪಾ.ವೆಂ. ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷತೆ ಎಂದರೆ ಹತ್ತಾರು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು. ಬರಹವಂತೂ ಸರಿಯೋ, ಅವರೊಂದನೆ ಮಾತಿಗೆ ನಿಂತಾಗಲೂ ಇದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು ವಿಧವಿಧವಾದ, ಎಂಬ್ಲೋ ಸಲ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ - ಎನಿಸುವಂತಹ ವಿಚಾರಗಳು ಕಾರಂಜಿಯ ನೀರಿನಂತೆ ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದವೇ. ಸ್ವರಣ - ಎನ್ನುವುದು ಹೀಗೇರ್ ಉಚಿತಿಗೊಳಿಸಬೇಕಿಲ್ಲವೇ! ಈ ಸ್ವರಣವೇ ನವನವ್ಯೋನ್ಯಾಷತಾಲಿನಿಯಾದ ಪ್ರತಿಭೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಪ್ರತಿಭೆ ಬೋಂದೆಯವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತು. ಅವರ ಅನಂತರ ಹೆಸರಿಸಬೀಕಾದವರು ಪಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರೇ.

ಸಮಾರೋಪ

ಪಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರು ಕಲಿತದ್ದು ಕಡಿಮೆ; ಓದಿದ್ದೇ ಜಾಸ್ತಿ, ಅವರ ಈ ಓದು ಬಿಡುವರಿಯದ್ದು ಅದೇನೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದದ್ದಲ್ಲ, ಅದರೆ ಓದಿದ್ದನ್ನು ತಮ್ಮ ಚೌದಿಕ ಜರಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಅಲೋಚನೆಗಳನ್ನಷ್ಟೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಘಟನೆಗಳಿಂದ್ದರೆ ತೀವ್ರ ಪ್ರಭಾವಕೊಳ್ಳಬಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರದ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಕಿರ್ಮಿಯನ್ನು, ಹೀಂದು ಮುಂದುಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ, ಸಾರಾಸಾರ ವಿವೇಕದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತದ ಅಭಿರುಚಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಂತತ್ವ ದೃಷ್ಟಿ - ಇವನ್ನು ತಮ್ಮ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಸಮಗ್ರ ಪಾ.ವೆಂ.

ಪಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ಸಮಸ್ಯೆ ಬರಹಗಳನ್ನು ಹೊರತರುವ ಯೋಚನೆ ಬಂದು, ಪಾ.ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. (ಸದಸ್ಯರು : ಶ್ರೀ ಎಂ. ವಿ. ವಾಡಿಗಾರ, ಪ್ರೇಮ. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರು).

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಇದುವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ -

೧. ಆಯ್ದು ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳು

ಸಂ.: ಅ. ರಾ. ಮಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ಪ್ರ.: ಟಿಸ್‌ಮ್‌ ಬುಕ್ಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೦.

೨. ಆಯ್ದು ನಗೆ ಬರಹಗಳು

ಸಂ.: ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ ಮತ್ತು ಅ. ರಾ. ಮಿತ್ರ

ಪ್ರ.: ಟಿಸ್‌ಮ್‌ ಬುಕ್ಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೦.

ಉಡುಹಿಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪಾ.ವೆಂ. ಅಚಾಯ್ಯರು

ಸಂ.: ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ
ಪ್ರ.: ಪ್ರಸಾಧನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೮.

ಬಯ್ಯಮಲ್ಲಿಗೆ (ತುಳು ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ)

ಪ್ರ.: ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ೨೦೦೮.

ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಈ ಜಗತ್ತು

ಸಂ.: ಎಸ್. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂರ್ತಿ
ಪ್ರ.: ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮುಖ್ಯಾತ್ಮ, ೨೦೦೮

ಇವರೇ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾಯ್ಯರು! (ಅಯ್ಯ ಹರಟಿಗಳು)

ಸಂ.: ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ ಮತ್ತು ಎಸ್. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ
ಪ್ರ.: ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೇ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉದುಪಿ, ೨೦೦೯.

ಹಿಂದೂ - ಮುಸ್ಲಿಂ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಣ್ಣಕತೆಗಳು

ಸುಮಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಉಟ್ಟಿನಕೋಟಿ, ಬೃಹತ್ಪಾಠ.

ಭಾರತ್ಯಾರೇನು ಮಾಡಬೇಕು ?

- ಹಾಗೂ ಇತಕ ಚಿಂತನ ಪ್ರಬಂಧಗಳು

ಅಂಕಿತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೯

ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಪರಿಣತ - ಪಾ.ವೆಂ. ಅಚಾರ್ಯ

ದಿವಂಗತ ಪಾ.ವೆಂ. ಅಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ನೂರು ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇನೂ ಅಂದಾಜು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲ, ಸರಿಯಾದದ್ದೇ. ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಹೆಚ್ಚು ಇಲ್ಲವೇ ಕಡಿಮೆಯಿರಬೇಕು.

ಅಪ್ಪಗಳಲ್ಲಿ, ಉಡುಪಿಯ ಕಡೆಯವೇಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಹತ್ತು ಜನರು ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗದ ಕೆಲವು ಲೇಖಕರು ‘ಹೊಸಗ್ನುಡದ ಹಿರಿಯರು’ ಎಂಬ ಅವರ ಗುಂಥದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. (ಪ್ರಕಟನೆ ನಂ.೧೭) ಏದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಖ್ಯಾತರಾದವರ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೋಂದು ಸಂಕಲನ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. (ಪ್ರಕಟನೆ ನಂ.೧೮) ಅದರ ಜೊತೆಗಿನದು (ನಂ.೧೯) ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರಿಗಾಗಿ ಏಸಲು.

ಪಾ.ವೆಂ. ಯಾವುದೋ ಸ್ವಂತದ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣದಿಂದ, ಒಲವಿನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಯ್ಯುಕೊಂಡದ್ದಲ್ಲ, ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜ್ಯಂಭಿಸಿದವರು ಅವರ ನಜರಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜಕೀಯ ಧುರಂಧರರ ಜೊತೆಗೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣತಳಾರ್ಥ ನೆರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಚಿತ್ರ-ಸಂಗೀತಾದಿ ಕಲಾವಿದರಿದ್ದಾರೆ. ಪಾ.ವೆಂಗೆ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಷ್ಟೇ ತತ್ವವೇತ್ತರು ಬೇಕು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು, ಉದ್ಯೋಗಗಳು, ದಲಿತೋದ್ಭಾರಕರು ಸಮಾನರೇ. ಚದುರಂಗದ ಅಟದವರ ಬದುಕನ್ನೂ ಅಚಾರ್ಯರು ಕೆದಕಬಲ್ಲರು! ಅಂತೂ ಯಾವುದೋ ರಂಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಾಧಿಸಿದವನಾದರೆ ಅವನನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸೇರೆ-ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅದೂ ಒ-ಆ ಪ್ರಾಚಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದೇನು, ಅದರ ಗುಟ್ಟೀನು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಆ ಜೀವನದ ಯಶಸ್ವಿನ ಮರ್ಮವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮತ್ತೆ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಇಂಥದ್ದೇ ಕಡೆಯವರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಅವರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಯಾವ ಏದೇಶಿಯನೂ ಆದೀತು. ‘ಟಿಂಬಕ್ಕು’ ಎಂಬ ದೇಶ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ್ದು; ಗೊಡ್ಡ ಎಂಬುದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಯಶಸ್ವಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಅಚಾರ್ಯರು ಅಲ್ಲಿಯೂ ತಡಕಾಡುತ್ತಿದ್ದರೇನೋ! ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಚಿತ ಏದೇಶೀಯರಾದ ಬಿಟ್ಟರೇ ಕಡಿಮೆ. ಅಮೇರಿಕ-ಇತರರಿಗಿಂತ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರ - ಹಾಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಜನ ಅಮೆರಿಕನ್ನರು - ಅದೂ ಹಲವಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಅಚಾರ್ಯರು ಕಂಡರಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಅದರ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ-ಮಾಹಿತಿ ಬಹಳಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಯಿದೂ ಇರಬಹುದು.) ಇತ್ತು ರಶಿಯದ ದಿಕ್ಕು-ದೇಸೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿದ ಕ್ಷಾಂತಿವೀರರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಲ್ಲಿಯಮನಂತಹ ಚಿಕ್ಕಪದೇಶದವರಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಜವಾನ, ಕಪ್ಪು ಜನದ ಅಭಿಕ್ರಾ - ಹೀಗೆ ಜಗದಗಲವಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವಿದೇಶೀಯರಂತಿರಲಿ, ಭಾರತೀಯರು ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತತರಾದದ್ದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಿನುಗುತ್ತಾರೆ. ಇಂತು ಆಚಾರ್ಯರ ವೃಕ್ಷಚಿತ್ರಣದ ಕ್ಯಾನಾವಾಸ್ ಹಲವಾರು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಶಾಲವಾದದ್ದು.

ಇತ್ತು ಕಾಲಮಾನದಿಂದ ಷ್ಳೋಚೋ, ದ-ವಿಂಚಿ, ಕಶ್ಮಾಪ ಮಾತಂಗ - ಈ ಕೆಲವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಇ-ಎನ್ಸೆಯ ಶತಮಾನಗಳವರೇ. ಹಿಂದಿನವರೇ ಇರಲಿ ಇಂದಿನವರೇ ಇರಲಿ ಆ ವೃಕ್ಷಯ ಜೀವನದ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಆಚಾರ್ಯರು ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ, ಆದರೂ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತೇ ನಿಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೆಚ್ಚಬೀಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಈ ಪರಿಯ ವೈವಿಧ್ಯವಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಪಾ.ವೆ.ಎಡ್ ಒಂದು ಮುಕ್ಕೆಯ ಅಂಶವು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಸ್ತ್ವನ್ನು ಬಾಚಿಕೊಂಡು ಗೀಚುವ ಆವಸರದ ಪತ್ರಿಕಾಧರ್ಮ ಆವರದ್ವಾಗಿರಲ್ಲ, ಸಂಬಂಧಿತ ವೃಕ್ಷಯನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಓದಿ, ಸಂಶಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ, ಹಾಗೂ ವಿಷಯ ಪೂರ್ವತೆಗಾಗಿ ಮತ್ತೆಷ್ಟು ವಾಚನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಿಕ್ಕಾಗಲೇ, ಆ ವೃಕ್ಷಯ ವೃಕ್ಷತ್ವದ ಇದುನೋಟ ದೊರೆತಾಗಲೇ ಅವರ ಪೆನ್ನಿನಿಂದ ಮಸಿ ಇಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೋ ಚದರಿದ ಅಪರಿಚಿತ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಫೋನಾವಳಿಗಳನ್ನು ಹೆಣೆಯುವ ಮತ್ತು ಅದರ ಮತಿತಾಧರವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಕೌಶಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾ.ವೆ.ಎಂ. ಅವರನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟುವರು ವಿರಳ. ನಾಲ್ಕಾರ್ಥ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕಡೆದು ನಿಲಿಸುವ ಕುಶಲರು ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ, ಅದರೆ ನೂರರಷ್ಟು ...? ಅವರು ಹೀಗೆ ರೀಖಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಬಹ್ಮಂಶದವು ಉನ್ನತಮಣ್ಣದವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ, ಸುಮಾರಾಗಿದೆ ಸಾಧಾರಣವಾದದ್ದು ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ. ಇನ್ನು 'ಕಾಟಾಭಾರದ' 'ಬರಹ ಕಳಪೆ' ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದದ್ದು ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ - ಎಂಬ ಗ್ರಂಟಯನ್ನು ಕೊಡೊಣಾವೆ?

ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಒಂದಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅಪುಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಯಾವುದೋ ಮೇಲ್ಮೈದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ತರುಣರಿಗಂತೂ ಬೋಧಪದವೇನಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವಿಲ್ಲ, ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಾ.ವೆ. ಕನ್ನಡ ಜನಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದೇ ನಮ್ಮೆ ಅನಿಸಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಒಮ್ಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ವಿನಂತಿ. ಪಾ.ವೆಂ. ಈ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಸ್ತುರಿಗಾಗಿ, ಗಣರಾಜ್ಯದ ಗಣರಾಜ್ಯ ವರ್ಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಭಂಧಪಟ್ಟ ಮುಂದಿನ ವಿವರಗಳು ಇರದಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಇದರಿಂದ ದಾಖಲಿಸಿರುವ ಘಟನೆಗಳಾಗಲೀ, ವಿಷಯಗಳಾಗಲೀ ಕಾಲದೂರ (outdated) ಆಗಿಲ್ಲ; ಆಗಲಾರವು. ತಮ್ಮ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಪಾ.ವೆಂ. ವರ್ತಮಾನಕಾಲವನ್ನು ತಂದಿದ್ದರೇ ಅದನ್ನು ಭೂತಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಓದಿದರಾಯಿತು. ಸರಿ ತಾನೇ?

ಇದರ ಸಂಪಾದನೆಯ ಉದ್ದೇಶ್ಯ ನೇರವಾದವರೇಂದು ಷ್ಠಿರ. ಎಸ್.ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರನ್ನು ಹೇಸರಿಸುವೆ. ಡಿ.ಟಿ.ಸಿ. ಕಾರ್ಯವು ಎಂದಿನಂತೆ ನಮ್ಮ ದೂರ ಕಂಪ್ಯೂಟಿಸಿಂಗ್‌ನವರದು. ಪ್ರಕಾಶನದಲ್ಲಿ ಜೋತೆಗೂಡಿದವರು ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದವರು. ಇವರೆಲ್ಲ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಯಶಸ್ವಿಗೆ ಕಾರಣಾದವರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವೆನೂರ್

ಸಂಪಾದಕರು

ಪಾ.ವೆಂ.ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸಮಿತಿಯ ಪರವಾಗಿ

ಪರಿವಿಡಿ

ಲೇಖನ	ಪುಟ
೧. ಅಂಬೀದಕರರು ಹಾಗೇಕಾದರು ?	೧
೨. ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಯೋಗಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿದ ಸುಂದರರಾಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್	೨
೩. ಆದರ್ಶ ರೈತ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಷ್ಟ ಅಸುಂದಿಯವರು	೩೫
೪. ಆನಂದಿಭಾಯಿ ಜೋತಿ	೩೮
೫. ಶಿಕ್ಷಣತಳ್ಳ ಒಡೆಯರರೊಂದಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳು	೪೭
೬. ಟ್ರೈಪ್ಲ್‌ರೈಟ್‌ರ್‌ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕಟ್ಟಿಯವರು	೪೯
೭. ರಂಟೆಯಿಂದ ಮೋಟಾರ್: ಕಿಲೋ೯ಸ್ಕ್ವರ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ	೫೫
೮. ಡಾ. ಆನಂದ ಮುಮಾರಸ್ವಾಮಿ	೫೬
೯. ನಾಟಾಭಾರ್ತ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕುಲಕರ್ಮೀ	೫೮
೧೦. ಸುಚೀತಾ ಕೃಷ್ಣಲಾನಿ	೫೯
೧೧. ಜಗದ್ದುರುಷಾಗಲೋಲ್‌ದ ಜೀ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ	೬೧
೧೨. ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಅಂತರಾಣಿ	೬೬
೧೩. ಅಷಾರ ಆತ್ಮಬಿಲದ ಜಗದೀಶನ್	೬೭
೧೪. ಜನಸ್ವಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯೋಗತಳ್ಳ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೌಲಗೇಡ	೭೧
೧೫. ಸಂಗೀತ ಪಂಡಿತ ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿ	೭೦
೧೬. ಬಹುತ್ವೀ ದೈವರಾತರು	೭೬
೧೭. ಕಲಾಗುರು ಡಿ.ಎಸ್. ದಂಡಾವತಿಮುರ್ತಿ	೮೦೫
೧೮. ಶಂಕರನ್ ನಂಬೂದಿಪಾದ ಯಾರು ?	೮೨೨
೧೯. ಆ ನೇಹರು ಜೋತೆ !	೮೨೪

೨೦. ಕಮಲಾ ನೇಹರು	೧೨೭
೨೧. ಬಿಳಿಯ ಕನ್ನಡಿಗಃ ಎ.ಸಿ. ಘೋರನ್	೧೨೮
೨೨. ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಮಹಾಜನ	೧೨೯
೨೩. ಮಹಣ್ಣ ಮಹೇಶಯೋಗಿಗಳ ಕ್ಷಾಂತಧಾನ	೧೩೦
೨೪. ನಮ್ಮ ಹೊಸ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿ	೧೩೧
೨೫. ಮುರಾರಚೆ ದೇಸಾಯಿ	೧೩೨
ಪಾ.ವೆಂ.ರವರ ಮೊರಾಚೆ ಮೇಲಿನ ಲೀಖಿನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ	
೨೬. ಸಿ.ಪಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್	೧೩೩
೨೭. ಲಾಲ ಬಹಾದುರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೩೪
೨೮. ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ	೧೩೫
೨೯. ಶ್ರೀಮತಿ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಂಡಿತೆ	೧೩೬
೩೦. ಡಾ. ಮೇರಿ ವರ್ಗಿಸ್	೧೩೭
೩೧. ಹರಿಜನ ಕೈವಾರಿ ಸರದಾರ ಏರನಗೌಡರ	೧೩೮
೩೨. ಹುತಾತ್ಮ ಮೀರ್ ಮಕಬಲ್ ಶ್ರೀವಾನಿ	೧೩೯
೩೩. ಏಣಿ ಶ್ರೀಷಣ್ಣಿ	೧೪೦
೩೪. ಭಾರತದ ಹೋಗಿಲಿ: ಸರೋಜಿನಿದೇವಿ	೧೪೧
೩೫. ಪಂಡಿತ ಸಾವಳೀಕರ	೧೪೨
೩೬. ಆರ್.ಎಸ್.ಎಸ್. ಸಂಸಾಫಕ ಹೆಡಗೇವಾರ್	೧೪೩
೩೭. ಗೋಪಾಲ ಗಳೇಶ ಆಗರಕರ್	೧೪೪
೩೮. ರಮಾನಂದ ಚಟ್ಟಜೀ	೧೪೫
೩೯. ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆ	೧೪೬
೪೦. CHAACHA NEHRU	೧೪೭
೪೧. ಚೀನಾ ಯಾತ್ರಿಕ ಕಾಶ್ಮೀರ ಮಾತಂಗ	೧೪೮
೪೨. ಯವನಿಯನ್ನ ವರಿಸಿದ ಬಾಹ್ಯಣ ಕೆದಿ	೧೪೯

೮. ಅಂಬೀಡಕರರು ಹಾಗೇಕಾದರು ?

ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಭಾಷಾಲಿಯೊಬ್ಬನು ಜಾತಿಯ ದೇಸೆಯಿಂದ ಪಟ್ಟ ಪಾಡು

ಡಾ. ಭೀಮರಾವ ರಾಮರಾವ ಅಂಬೀಡಕರರು ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಮೃತ್ಯುವಿಗಿಂತ ಕೆಲ ವಾರಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರು ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಸಂತಪ್ತನಾದ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ ಅಸ್ವಾಶ್ಯನೊಬ್ಬನು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ವಿರುದ್ಧ ಹೂಡಿದ ಕೊನೆಯ ಮಹಾ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಅಂಬೀಡಕರರ ಪೌರ್ಣ ಜೀವನವೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳ ಒಂದು ಮಾಲೀಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಪ್ರಕ್ಕುಭ್ರಾ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಮೂರು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಅವರು ಈ ಕ್ಷೋಭವನ್ನು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಅವರು ಸನಾತನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ತಾಗಿದ್ದರು—ಯಾಕೆಂದರೆ ಅಂಬೀಡಕರರು ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿ ವೈಭವವ್ಯಳ್ಳವರಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಜ ಅಸ್ವಾಶ್ಯರಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಸುಧಾರಕರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ತಾಗಿದ್ದರು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸುಧಾರಕರು ಅಸ್ವಾಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಂಥಿಜಿ ಮತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಸ್ವಾಶ್ಯರಿಗಾಗಿ ಏನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲಿಂದು ವಾದಿಸಿ ಅವರೊಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಬರೆದರು. ಅವರು ಆಗಿಂದಾಗ್ನಿ ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿ-ಹರಿಜನರೊಡನೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಅಥವಾ ಕೈಸ್ತಿಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಾಗಿ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಅಂಬೀಡಕರರು ಸಿದುಕರಾಗಲು ಅವರಿಗೆ ಬಂದ ಕಟು ಅನುಭವಗಳೇ ಕಾರಣ. ಅವರು ಅಸ್ವಾಶ್ಯ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಅದೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಮನೋವೇದಕ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮೇರಸಿದ ಮೇಲೂ ಮೇಲ್ಮೈಯವರಿಂದ ನೇರವಾದ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದಂತೂ ಅವರನ್ನು ಸಹನಾತೀತವಾಗಿ ನೋಯಿಸಿತ್ತು.

ಬಡೋದೆಯ ಗಾಯಕವಾಡರು ಬುದ್ಧಿವಂತ ಅಂಬೀಡಕರರ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸಲು ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಅಮೇರಿಕದ ಕೊಲಂಬಿಯಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚತಿಕ್ಷಣ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಧನಸಹಾಯವಿತ್ತರು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಅಂಬೀಡಕರರು ತಮ್ಮ ಕೌಶಲವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಕೊಲಂಬಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅವರು ಇತಿಹಾಸ, ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಮನಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾದರು. ಇಂದಿರಲ್ಲಿ ಅವರು ಅವಶ್ಯಕ್ಯಿತ ಇಮ್ಮಡಿ ಗುಣಗಳಿಂದ “ಡಾಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಫಿಲಾಸ್ಫಿ” ಪದವಿ ಗಳಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಲಂಡನ್ ಹಾಗೂ ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿ ಅವರು ಭಾರತಕ್ಕ ಮರಳಿದರು.

ಅಂಬೀಡಕರರನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಣಕಾಸಿನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಗಾಯಕವಾಡರು ಬಯಸಿದರು. ಆರ್ಥಿಕ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೂಂದು ಅಸನ್ವೋದನಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂಬೀಡಕರರು ತಮ್ಮ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಹೃದಯ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯ ಆನಂದದಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆ ತಮ್ಮ ನೀಚ ಜಾತಿಯನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಿತ್ತೇಂದು ಅವರು ನಂಬಿದ್ದರು. “ಆಹಾ ನಾನಿನ್ನ ಅಸ್ಪಷ್ಟನಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿ” ಎಂದುಕೊಂಡರವರು.

ಆದರೆ ಅಂದು ಅವರು ಸಚಿವಾಲಯದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವಾಗ “ಮೂರ್ಖರೇ, ನಾನಿನ್ನ ಅಸ್ಪಷ್ಟನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದೇನಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಕೋಶ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಅವರ ಕಚೇರಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಮೇಲ್ಬಾಳಿಯವನಿದ್ದು ಅವನು ಅಂಬೀಡಕರರಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ಟೈಪ್‌ನ್ನು ಮೇಚಿನ ಮೇಲೆ ಕೋಲಿನಿಂದ ಅವರ ಕಡೆ ಸರಿಸಿದ್ದು (ಕೆಲವರು ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ಷ್ಟೇಲನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಅವರ ಮೇಚಿನ ಮೇಲೆ ಒಗೆದಿದ್ದರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.) ಅಂಬೀಡಕರರು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದರು – “ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ?” ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ “ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ನೀವು ಇದನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತೀರಿ. ನಾನು ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದಿದ್ದು.

ಅಂಬೀಡಕರರ ಚೀವನದಲ್ಲಿ ಈ ಘಟನೆ ಅಳಿಸಲಾರದಂತೆ ಅಚ್ಚಿಷ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆರು ದಿನ ಅವರು ಸಚಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಕಳೆದರು. ಅಮೇಲೆ ತಾಳಲಾರದೆ ಗಾಯಕವಾಡರ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದು ಕೊನೆಗೆ ಬಡೋದೆಗೆ ಶರಣ ಹೊಡೆದರು.

ಭಾರತದ ಅತಿಶಯ ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳಲ್ಲಿಬ್ರಾಹಂ ಅಂಬೀಡಕರರು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಬದಲನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷ ನವೆದ ನಂತರ ಮುಂಬಯಿ ಸಿಡೆನೊಹ್ನಾಮ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ-ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ವಾಧಾಪಕರಾದರು. ಕೆಲಕಾಲದ ನಂತರ ಆವರು ಮತ್ತೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ತೆರಳಿ ಲಂಡನ್ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಶಾಲೆಯ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದಲ್ಲದೆ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಪರರಾಗಿ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ತಿರುಗಿ ಬಂದರು. “ರೂಪಾಯಿಯ ಸಮಸ್ಯೆ” ಎಂಬ ಆವರ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ಲಸ್ಟಕವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಹೋಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು.

ವರ್ಕೋಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೂ ಆವರ ಜಾತಿ ಆವರನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಹೈಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಾಲಿಸಿಟರನೂ ಆವರಿಗೆ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ, ಜೆಲ್ಲಾ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆವರು ಪ್ರಾಕ್ಟಿಸ್ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಆವರ ಅಸೀಲು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಹೈಕೋರ್ಟಿನ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಪರರಾರೂ ಸಿದ್ಧಾಗಲಿಲ್ಲ, ಕೊನೆಗೆ ಅದಕೊಳ್ಳಿದ ಬ್ಯಾರ್ಕ್‌ಫ್ಲಾಟ್ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಪರನು ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಬಂಧುಗಳ ಬಹಿಷ್ಪಾರಕೋಳಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಡಾ. ಅಂಬೀಡಕರರನ್ನು ಅಂತ್ಕಾಲದ ವರೆಗೂ ಆವರಿಸಿದ್ದ ವಿರೋಧ ಮನೋಭಾವದ ಮೂಲ ಆವರ ಈ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಆಷ್ಟಿಕಾದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಜಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ್ದು ಇಂಥದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಆದರೆ ಆವರ ಹೋರಾಟ ಮಹಾತ್ಮರ ವೃಕ್ತಿತ್ವವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಒಂದು ದಾರಿ ಹಿಡಿದರೆ, ಅಂಬೀಡಕರರ ವೃಕ್ತಿತ್ವದ ಘಲವಾಗಿ ಆವರದು ಒಂದು ಪ್ರತೀಕಾರ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿತು. ಆವರು ತಮ್ಮನ್ನು ದೂರವಿರಿಸಿದ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಪರರ ಕಡೆ ಮುಣ್ಣಿ ಅಲುಗಿಸುತ್ತೇ, “ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ಈ ನ್ಯಾಯಾಸನದ ಮೇಲೆ ಆಸೀನನಾಗಲಿದ್ದೇನೆ. ಆಗ ನೀವೇ ನನ್ನನ್ನು ‘ಮೈಲಾಡ್’ ಎಂದು ಸಂಖೋಧಿಸುವಿರಿ!” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮೇ ಕನಸನ್ನು ನನಸು ಮಾಡುವ ಸಂಧಿ ಆವರಿಗೆ ಇಂಬಿಂಗಲ್ಲಿ ಬಂತು. ಆವರಿಗೆ ಹೈಕೋರ್ಟ್ ಜಜ್ ಪದ ಕೊಡಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ವೈಸರಾಯರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಸೇರುವ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಆವರೀ ಸಂಧಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾದಿಲ್ಲದೆ, ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನೀಚವೇಸಿದ ಕಸುಬನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬೇರೆ ವ್ಯವಸಾಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿದ ಹೊರತು, ಅಸ್ಟ್ರೇ-ಬಾಂಧವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆವಮಾನಕರ ತುಳ್ಳಸಾಫಿದಿಂದ ವಿಮೋಚನೆಯಿಲ್ಲಿಂದು ಅಂಬೀಡಕರರು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಜಾತಿಬಂಧುಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲೆಂದು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಆವರು “The People” ಎಂಬ ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪೀಪಲ್ಸ್ ಎಜ್ಯೂಕೇಶನ್ ಟ್ರಸ್ಟನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಕಾಲೇಜನ್ನು ತೆರೆದರು. ಅಲ್ಲಿಂದು ಸರ್ವಜಾತಿಗಳ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ನಾನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಾನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳ ಕೂರ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಜನೋದಾರಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತು ಹೋದರು. ಅವರ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆ ಕೂರ ಬೆಳಕು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದೇಶಭಕ್ತಿ ತುಂಬಿತ್ತು. ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀಕಾರ ವೃತ್ತಿ ಇತ್ತು. ಅವರ ಪ್ರತೀಕಾರ ವೃತ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ಸಹಕರಿಸುವಂತೆ ಅವರರನ್ನು ಪೇರಿಸಿತು. ಅವರು ಸರ್ವಣಿ ಹಿಂದೂಗಳನ್ನು ನಂಬಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಲಿಲ್ಲ, ಗಾಂಧಿಜಿ ಅಸ್ವಾಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣೆಯ ಪಣ ತೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಂಬೀಡಕರರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಬ್ರಿಟಿಷರು ಹೋದರೆ ಅಸ್ವಾಶ್ಯರು ತಿರುಗಿ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವರೆಂದು ಅವರು ನಂಬಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಪ್ರತೀಕಾರ ಭಾವದ ಮೇಲೆ ದೇಶಭಕ್ತಿಯೇ ವಿಜಯ ಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಂಧಿಜಿ ಹರಿಜನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರು ಹರಿಜನರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮತದಾರ ಸಂಘದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಅಂಬೀಡಕರರ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಇಂ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಅವರ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕ ಸಾಕಷ್ಟಾಯಿತು. ಇಂಳಾರಲ್ಲಿ ಅವರು ವೈಸರಾಯರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದರು. ಇಂಳಾರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಕಾಯದೆ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ನೆಹರು ಆರಿಸಿದರು.

ಅಂಬೀಡಕರರ ಜೀವನದ ಪರಮ ಸಾರ್ಥಕವೆಂದರೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಘಟನೆಯ ಕರದನ್ನು ರಚಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಅವರಿಗೆ ಲಭಿಸಿದ್ದು “ಅಸ್ವಾಶ್ಯತೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವುದು ದಂಡನೀಯ ಅಪರಾಧವಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಈ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ವಾಕ್ಯದ ಬಹ್ಮಂತ ಕೀರ್ತಿ ಗಾಂಧಿಜಿ ಹಾಗೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಹೋದರೆ ಅಂಬೀಡಕರರಿಗೂ ಒಂದಂತೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು.

ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಬೀಡಕರರು ಹಿಂದೂ ಕಾಯದೆಯ ಕೋಧಿಕರಣದ ಕಣಾರಾರರೂ ಆದರು. ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಅಸ್ವಾಶ್ಯನೊಬ್ಬನು ಆ ಸಮಾಜದ ಕಾಯದೆಯನ್ನು ಪುನಾರಬಿಸಿ “ಅಧುನಿಕ ಮನು” ಎನಿಸಿದ್ದು ಕಾಲರಾಯನ ಪ್ರತೀಕಾರವೇ ಸ್ವೇ.

ಇಂ ವರ್ಷದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಂಬೀಡಕರರು ಬಹುಶಃ ಜಗತ್ತಿನ ಬೇರಾವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸ್ತು ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡರು. ಸಾತಾರೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಸಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಲಿತ ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅವರ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮೈತಿಯ ಡಾಕ್ಟರಳೊಬ್ಬಳು

ವಧುವಾಗಿ ಬಂದಳು. ಅವರ ಜೀವನದ ವಿಜಯ ನಿಜವಾಗಿ ಮಹತ್ತರವಾದುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಕೊನೆಗೂ ಅಸುಶಿ-ಅಸಂತುಷ್ಟ-ಕೋಪಹಿಡಿತರಾಗಿಯೇ ಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಅಸ್ವಲ್ಯಾರ ಉದ್ಘಾರ ಸಾಕಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲಿಂಬ ಅಭಿಷಾಯದೊಡನೆ, ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಅಜ್ಞಾತ ಕುಹರಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದ್ದ ಹಳೆಯ ತಪ್ಪುಗಳ ಪ್ರತೀಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಬೊಧ್ವರ್ಥಮ್ ಸ್ವೀಕಾರವು ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದ ಹಿಂದಿನ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ತಡವಾಗಿ ಬಂದ ಒಂದು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಅಂಬೀಡಕರರ ಜೀವನದ ಕರುಣಕಥೆ ಮತ್ತು ಆದರಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಆದ ಹಾನಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಹೊಣೆಯಾಗಿದೆ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ತಪ್ಪೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರಬಹುದು. ಅಸ್ವಲ್ಯಾತೆ ಭಾರತದಿಂದ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಮನಗಂಡ ಮೇಲೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಹಧರ್ಮೀಯರನ್ನು ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದ್ದ ಸರಿಯಲ್ಲಿಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೂಳಗಾದವರಿಗೆ ತಾಳೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಏನು ಫಲ? ಅಂಬೀಡಕರರ ಜೀವನದ ಪಾಠ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ದೇಶ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವರನ್ನು ತುಳ್ಳರೆಂದು ಬಗೆದು ಎಂದೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಲಾರದು.

೭. ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಯೋಗಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿದ ಸುಂದರರಾಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್

ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರಯೋಭ್ಯಳಿಗೆ ಶ್ರೀಷಾಸನ ಕಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಬೆಲ್ಲಿಯಂನ ರಾಜಮಾತೆಯನ್ನು ತಲೆಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ, ಜಗತ್ತಿನ ಅದ್ವೀತಿಯ ಪಿಟೀಲುವಾದಕ ಯೆಹುದಿ ಮೆನುಯಿನ್ ಅನ್ನು ‘ಹೇಣ ಮಲಗಿಸಿದ’ ಭಾರತೀಯ ಎಂದು ವಿದೇಶಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಬಿ.ಕೆ.ಎಸ್. ಅಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನು ಚಮತ್ವಾರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿವೆ. ಕನಾಕಟಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ, ಅಖಿಲ ಭಾರತದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಂಖ್ಯಾ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಕೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಇಂದು ಭಾರತದ ಶ್ರೀಷ್ಟತಮ ಯೋಗಾಸನ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುಶಃ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ, ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು, ಸಂಗೀತಗಾರರು, ಲೇಖಕರು ಅವರು ಕಲಿಸಿದ ಯೋಗಾಸನಗಳಿಂದ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯನ್ನು ದೇಹಾರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದಾಗಿ ನಿಸ್ಪಂಕೋಚದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಯೆಹುದಿ ಮೆನುಯಿನ್ನನನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ನಡೆಯಲು ಕಲಿಯವುದರೊಡನೆಯೆ ಪಿಟೀಲು ನುಡಿಸಲು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಈ ಸಂಗೀತ ಪಟುವು ೪೦ ದಾಟದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕುಗ್ನತ್ತಿರುವ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದ. ಅಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನು ಆತ ‘ನನ್ನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪಿಟೀಲು ಗುರು’ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾನೆ. ಲಂಡನ್‌ನ ಓಲ್ಡ್ ಬೀಲಿ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೋಟಿನಲ್ಲಿ ಬಾಲಾಪರಾಧಿಗಳ ಯೋಗಕ್ಕೇಮ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಂದರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಿಯ ಬೆಟಿಸ್ ಹಾಥನ್ ಯಾವುದೋ ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನುಹುರಿಯನ್ನು ಧಕ್ಕಿಸೋಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಡಾಕ್ಟರರು ಅವಳು ಈ ಬೆನ್ನುನೋವಿನೊಡನೆ ಸಹಜೀವನ ಮಾಡಲು ಕಲಿಯವುದೇ ಉಪಾಯ ಎಂದರು. ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಯೋಗ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅವಳಿಗ ನೋವಿನಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಯಪ್ರಕಾಶ ನಾರಾಯಣ, ನಾಥ ಪ್ರೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೂ ಜೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರಂಥ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಯೋಗಾಸನಗಳನ್ನು ಅಯ್ಯಂಗಾರರಿಂದ ಕಲಿತು ಪ್ರಯೋಜನ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕುಶ್ಮೇವ್, ಕೆನ್ನಡಿ, ದಿ ಗಾಲ್

ಅಂಥವರು ಯೋಗಾಭಾಸಕ್ಕೆ ಮನಸು ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲಿಂದು ಅವರೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀ ಅಯ್ಯಂಗಾರರಿಗೆ ಯೋಗಾಸನಗಳ ಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಗಾಧ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಅದರಂತೆ ಹಿತಕಾರಿಯಾದುದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲಿಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸ ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ದೃಢಪಟ್ಟದ್ದು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಳ್ಗಾಡಿನ ಬಡಕುಟುಂಬವೋಂದರಲ್ಲಿ ಗಣಿತರಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಮತ್ತು ಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯವರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವರು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ನಿತ್ಯರೋಗಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಹದಿನ್ಯೇದನೇ ವಯಸ್ಸಿಗಾಗಲೆ ಅದು ಕ್ಷಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಬ್ಬಿತು. ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಂ.ಪರೀಗೆ ಒಮ್ಮೆದೇ ಕೃತಾವಸ್ಥೆಯಾದ ಅವರಿಗೆ ಕ್ಷಯಕ್ಕಾಗಿ ತುಟ್ಟಿ ಶುಶ್ಲಾಂತೆ ಪಡೆಯುವುದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ತಾನೆ ನೇರಾಳದಿಂದ ಯೋಗಾಭಾಸದ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿ ಮರಳಿದ್ದ ಅವರ ಭಾವ ಟಿ. ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿಯವರು ನಂಟನಿಗೆ ಯೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಜಗನ್ನೋಹನ ಆರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಿಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಆಶಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಓರಂಭಿಸಿದ್ದ ಯೋಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ (ಈಗದು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸಲಬ್ಬಿದೆ) ಸೇರಿದರು. ಕೆಲವಣಗಳಲ್ಲೀ ಅವರ ರೋಗ ಪೂರ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಹೊಯಿತು. ಇಂದು ಅವರನ್ನು ಪತ್ತಿಕೆಗಳು ‘ರಭ್ರೂ ಸ್ವಾಯುಗಳ ಮನುಷ್ಯ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟು ಸ್ಥಿತಿಸಾಫೆಕವಾಗಿದೆ ಅವರ ಅಂಗಾಂಗಗಳು.

ಸುಂದರರಾಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಯಶಸ್ವಿನ ದಾರಿ ಸುತ್ತುಸುತ್ತಾಗಿ ಸಂಕಟಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಗಣಿತರಲ್ಲಿ ಅವರ ಗುರುಗಳು ಕೆಲ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಯೋಗ ಔತ್ಸಹಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಉತ್ತರ ಕನಾಟಕ ಸಂಚಾರ ಕೈಕೊಂಡಾಗ ಧಾರವಾಡದ ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನ ಕೆಲ ಪ್ರೌಢಿಸರರೂ ಅವರ ಪತ್ತಿಯರೂ ಯೋಗಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಷಾಯದವರೆಂದು ಅಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನು ಮಹಿಳಾ ಅಭಾಸಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಚೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಈ ತಂಡದ ಔತ್ಸಹಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ ಆಗಿನ ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ಕಾರದ ಡಾ. ಬಿ.ವಿ. ಗೋಖಲೆಯವರಿಗೆ ಅದು ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಎಫ್. ಆರ್. ಸಿ. ಎಸ್. ಇತ್ತಾದಿ ಪಾಶಾತ್ಯ ಪದವೀಧರರಾದ ಈ ಡಾಕ್ಟರರು ಗಣಿತರಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತರಾದ ನಂತರ ಪುಣಿಗೆ ಮರಳಿದವರೇ ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮನವೊಲಿಸಿ ಓಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳವರೇ ಯೋಗಾಸನ ತರಬೀತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲೊಷ್ಟಿದರು. ಸಂಬಳ ಬರಿ ೬೦ ರೂಪಾಯಿ. ಅಷ್ಟು ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಅದೂ ಆರು ತಿಂಗಳಾಗಿ, ಪುಣಿಗೆ

ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಯೋಗಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿದ ಸುಂದರರಾದ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ / ೫
ಹೋಗಲು ಮತ್ತಾವ ಶಿಷ್ಯರೂ ಸಿದ್ಧರಾಗದ್ವರಿಂದ ಸುಂದರ ರಾಜಯ್ಯಂಗಾರರಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸ
ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಅವರು ಪ್ರಣಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಒಂದು ರಾಮಾಯಣ. ಗಾಡಿ ಖಚಿಗೂ
ಹಣವಿರಲಿಲ್ಲ, ತುಮಕೂರಿನ ಕೊರಟಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಯೋಗಾಸನ ಕೆಲಿಸಿ ಅವರು
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿವರೆಗಿನ ರೈಲು ಹಾಸಲು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಮಿಲ್ಲಿನ
ಕೆಲಸಗಾರರೊಬ್ಬನೊಡನೆ ಉಳಿದು ಕೆಲ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು.
ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಪ್ಲೌ. ದೇವಲಾಲಕರರು ತಮಗೆ ಯೋಗಾಸನ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆ ಒಷ್ಣೆತ್ತೂಟ
ಹಾಕುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ವರಿಂದ ದಿನಾಲು ಬೀಳಗು ಮುಂಜಾನೆ ರೈಲಿಗೆ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ
ಅವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಟ್ಟು ಉಂಟ ಮಾಡಿ ಹಾಕುವುಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯವರೆಗೂ
ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ನಡೆದು ಸಂಜೀ ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.
ಹೀಗೆ ೪೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಿಯವರೆಗಿನ ರೈಲು ಹಾಸಲು, ಮೇಲೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ
ಶೇಖರವಾದೊಡನೆ ಪ್ರಣಿಗೆ ಹೋರಟರು.

ಒಂದು ಧೋತ್ರ, ಒಂದು ಶಟ್ಟಿನೊಡನೆ ಪ್ರಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅವರಿಗೆ
ಪ್ರಾರಂಭದ ವರ್ಣಗಳು ಕ್ಷೇತ್ರಮಯವಾಗಿದ್ದವು. ಡೆಕ್ಕನ್ ಜಮಿಖಾನಾದಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜುಗಳ
ಪರವಾಗಿ ಅವರ ಕ್ಷಾಸುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕೂಡಲೇ ಕೆಲ ಪೂನಾಭಿಮಾನಿಗಳು ‘ಹೋರಗಿನ’
ಈ ಚೋಟುದ್ದ ಹುಡುಗ ಇಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಕಲಿಸುವುದೆಂದರೇನೀಂದು ಹುಯಿಲೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ
ಅವರ ಜಮಿಖಾನೆ ಮೊದಲಾದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಉಪಟಳ ಕೊಟ್ಟರು. ಹೀಗಾಗಿ
ಬೀಗನೆ ಅಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಸ್ವಂತವಾಗಿ ವರ್ಗಗಳನ್ನು
ತೆರೆದರೆ ಕಲಿಯುವವರು ಬೀಕಾದಷ್ಟು ಬಂದರೂ ದುಡ್ಡು ಸಾಕಷ್ಟು ಬಾರದ್ವರಿಂದ ಬಾಡಿಗೆ
ಕೊಡಲಾರದೆ ಅದೂ ನಿಂತಿತು. ಒಷ್ಣೆತ್ತು ರೈಸ್‌ಷೈಟು, ರಾತ್ರಿ ನಲ್ಲಿಯ ನೀರು ಕುಡಿದು
ಜೀವಿಸುವ ಅವಸ್ಥೆ ಬಂತು. ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಕಲಿತನದಿಂದ ಇದನ್ನೆದುರಿಸಿದರು.

ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹೋರಾಟದ ನಂತರ ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸತ್ತೊಡಗಿತು.
ಅವರಿಗೆ ಖಾಸಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೊಡುಗೆಗಳು ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಡಾಕ್ಟರರು ಕೈಬಿಟ್ಟ ಕೆಲ
ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಯೋಗಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಗುಣಪಡಿಸಿದ ಕಾರಣ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಜನಾದರ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಿನೇಮ ನಟ - ಉತ್ತಾರಕ ಬಾಲಾಚಿ ಪೆಂಡಾರಕರರ ಹೊಟ್ಟಿಸೂಲೆ ಇವರ
ಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಗುಣವಾದದ್ವರಿಂದ ಅವರು ಅಯ್ಯಂಗಾರರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಿತ್ತರು.
ಒಡತನದಿಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ದಾರಿದ್ವದಿಂದ ಮುಕ್ತ ದೂರಿಯಿತು. ಇಂಳಿರಲ್ಲಿಂದು

ರಾತ್ರಿ ತಿರುಪ್ಪತಿ ವೇಂಕಟರಮಣ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಂಗ್ರೇಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಕಾಳು ಹಾಕಿ ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟಗಳು ಮುಗಿದವೆಂದು ಅಭಯವಿತ್ತನಂತೆ; ಅಂದಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯ ದಿಶೆಯೇ ಬದಲಾಯಿಸಿತೆಂದು ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಭಾವುಕರೆಲ್ಲಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸುಂದರರಾಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನು ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ವಾತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಘಟನಾವಲ್ಲಿ ಗಣಾರಾಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಯೆಹುದಿ ಮೆನುಯಿನ್ ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನೊಳ್ಳಿ ನೆರೆಹಾವಲಿ ಸಂತಸ್ತ ಪರಿಹಾರ ನಿಧಿಯ ಸಹಾಯಾರ್ಥ ತಮ್ಮ ಹಿಟೀಲು ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಆಗಾಗ ಆಯಾಸ ನಿರ್ವಿಜ್ಞಾತೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಪ್ಪಣಿಂದ ಹೆತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಯೋಗ ಪ್ರಸ್ತುತಗಳನ್ನೋದಿ ಸಾಧನೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಕೆಲ ಒಳ್ಳೇ ಯೋಗಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಕಾಣಲು ಅವರು ಬಯಸಿದ್ದರು. ಮುಂಬಯಿಗೆ ಬಂದು ರಾಜಭವನದಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಶಿಷ್ಯೇ ಶ್ರೀಮತಿ ಮೆಹರಾ ಮಾಲೀಗಾಂವಕರ ಬಾಯಿಂದ ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಕೇಳಿ ಟೆಲಿಫೋನಿನಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕರೆಸಿದರು. ಮೆನುಯಿನ್ ಆಗ ಅಸಾಧ್ಯ ಆಯಾಸದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಕೂಡಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಶಾಖಾಸಂದರ್ಶಿ ಮಲಗಿಸಿ ಅವರ ಕಣ್ಣಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆರಳುಗಳನ್ನಾಡಿಸಿದರು. ಮೆನುಯಿನ್ನಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿತು. ಬಂದು ತಾಸು ಗಾಥನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಎಚ್ಚಿತ್ತೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಚೈತನ್ಯವೆಲ್ಲ ಮರಳಿ ಬಂದಂತೆನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲೇ ಅವರು ಅಯ್ಯಂಗಾರರಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಗಣಾರಾಯಲ್ಲಿ ಮೆನುಯಿನ್ ಮತ್ತೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರೀಗ ಶ್ರೀರ ನಿರ್ವಿಜ್ಞಾರಾಗಿದ್ದರು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಜಗತ್ತನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಹಿಟೀಲುವಾದನದ ಮಾಯಕ ಕಳೆಗುಂದುತ್ತಿರುವಂತಿತ್ತು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರುತ್ತಾಹದ ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಯೋಗಾಭಾಸ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ತೃಪ್ತಿಕರ ಪರಿಣಾಮ ಕಂಡುಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಲ ಅವರು ಅಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದು ಸಹಾಯ ಕೋರಿದರು. ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಅವರೊಡನೆ ಭಾರತ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾದರು. ಅವರ ಯೋಗ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಮೆನುಯಿನ್ನರ ಹಿಟೀಲಿನ ಚಮತ್ವಾರ ಮರಳಿ ಬರುವಂತನಿಸಿತು. ಅವರ ನರಗಳಲ್ಲಿ ನವಚೈತನ್ಯ ಉದಿಸಿತ್ತು. ಮೆನುಯಿನ್ ಅಯ್ಯಂಗಾರರನ್ನು ಯುರೋಪಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಅನೇಕ ಹಿಟೀಲು ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೊಳ್ಳಿದ್ದರು. ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಯೋಗ ತರಬೇತಿಯ ಬಲದಿಂದಾತ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಮೆನುಯಿನ್ ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಕುರುಹಾಗಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರರಿಗಿತ್ತ ಒಮ್ಮೆಗಾ ಕ್ರೋನೋಮೀಟರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪ್ರಾಕ್ಸ್‌ದಿಂದ “ನನ್ನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಹಿಟೀಲು ಗುರು ಬಿ. ಕೆ. ಎಸ್.”

ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಯೋಗಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿದ ಸುಂದರರಾದ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ / ೧೦

ಅಯ್ಯಂಗಾರರಿಗೆ—ಯೆಹುದಿ ಮೆನುಯಿನೊಂದರು. ಗುಸ್ತಾದ್, ಸ್ವಿಜಲ್‌ಎಂಡ್, ಸೆಪ್ಪಂಬರ್ ಇಂಜಿಲ್’ ಎಂದು ಕೆತ್ತಿದೆ.

ಇಂದು ವೆನುಯಿನ್ ಯೋಗದ ಭಾರಿ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಯೋಗಾಭಾಸವನ್ನಾತೆ ಒಂದು ದಿನವೂ ತಪ್ಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಸರಳ ಶ್ರೀಷಾಸನದಿಂದ ಜಟಿಲ ಯೋಗನಿದಾಸನದ ವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಆಸನಗಳನ್ನಾತೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಚೇರಿ ನಡೆಸುತ್ತು ನಡುವಣ ವಿರಾಮ ವೇಳೆಯಲ್ಲೂ ಯೋಗಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಯೋಗಾಸನಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೀಷ್ಟ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಪಶ್ಚಿಮ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಾಪಕ ಕುದುರಿದೆ.

ಅಂದಿನಿಂದ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಆರು ಸಲ ಯುರೋಪಿಗೂ ಒಮ್ಮೆ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಲಂಡನ್, ಪ್ರಾರ್ಥಿನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಯೋಗ ವರ್ಗಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಅಮೇರಿಕದ ಕೋಟ್ಯಾಧಿಕೀಶನ ಮಗಳೂ, ಹಾಕ್ಕಾನೆಸ್ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಿಕೆಯೂ ಆದ ಶ್ರೀಮತಿ ಹಾಕ್ಕಾನೆಸ್ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಇಂಜಿಲ್‌ರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಜನಪಿಯತೆ ದೊರೆಯಿತು.

ಮೆನುಯಿನ್ನರು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣ ಅಷ್ಟಿಕಕ್ಕೂ ಬರಲು ಕರೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ವಣಂದ್ರೋಷದ ಆ ನಾಡಿಗೆ ಬರಲು ಇವರು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ವಣಂದ್ರೋಷವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಮೆನುಯಿನ್ನರು ಅನಂತರ ಎಂದೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲ್ಪಾಲಿಲ್ಲ.

ಇಂಜಿಲ್‌ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೆನುಯಿನ್ನರ ಆಮಂತ್ರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಯುರೋಪಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಮೆನುಯಿನ್ನರು ಅವರನ್ನು ಬೆಲ್ಲಿಯಂನ ವೃದ್ಧ (ಈಗ ಆಂ) ರಾಜಮಾತೆ ಎಲಿಜಾಬೇತರಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಧಿಗಳಾಗಿ ಉಳಿದರು. ಯೋಗ ಕಲಿಸಲು ರಾಜಮಾತೆಯು ಆಗ್ರಹಪಡಿಸಲಾಗಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಡಾಕ್ಟರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮೊದಲು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಾ ಎಂದರು. ಆದರೆ ರಾಣಿಗೊಪ್ಪವ ದರ್ಷಕಿಂದ ಅವರು ಈಗಿಂದಿಗೆ ಕಲಿಸಿದ್ದು ಹಟ ಹಿಡಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಜಂಜಿಯೆ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀಷಾಸನ ಕಲಿಸಿದರು. ತನಗೆ ಬಹಳ ಉತ್ತಾಪಕದಾಯಕವಾಯಿತು ಎಂದು ರಾಜಮಾತೆ ಹೇಳಿದಳು. ಈಗ ಈ ರಾಣಿ ಯೋಗದ ದೃಢಭಕ್ತಿಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಆದರ ಎಷ್ಟು ಇದೆಯೆಂದರೆ, ಸ್ವಾಹಾದಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗುರು ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. (ಈ ರಾಣಿ ಸಂಗೀತಗಾರಳೂ ಶಿಲ್ಪಿಯೂ ಬಿತ್ತಕಾರಳೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.)

ಯೋಗದ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಾಮಧ್ಯದ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಸುಂದರರಾಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರರಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಹೆಮೈಯೂ ಇದೆ. ಅವರು ಸುಮಾರು ೨೦೦ ಅಸನಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಇತ್ತೀಚ್ಚಿನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಈಗ ಉಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆರು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾಗಿರುವಾಗಲೂ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮೈಯ ಸ್ವಾಯುಗಳು ಬೇಕಾದಂತೆ ಹೊರಳಬಲ್ಲವು. ಅವರ ಶಿಷ್ಯಕೋರಿಗಳ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾಂಶು ಮತ್ತು ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾಂಶು ಜನ ಆಗಬಹುದು. ಪ್ರಣೀಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಣೀಯ ಎರಡು ಹೈಸ್ಕೂಲುಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಈಗ ಕಡ್ಡಾಯದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಇಂದ್ರಾಂಶು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಲ್‌ಫ್ರೆಂಚ್ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವೀಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಲಂಡನ್‌ನಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಅಯ್ಯಂಗಾರ ‘ಸಾಧನಾ ಶಾಲೆ’ ಎಂಬೀಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಜನರಿಗಾಗಿ ನೂರಾರು ಪ್ರಾತ್ಸ್ಥಾಕೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರು ಯೋಗವನ್ನು ಹಣಗಳಿಸುವ ಕಸರತ್ತಿನ ಪ್ರದರ್ಶನವಾಗಿ ಮಾಡಲೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ, ಯೋಗದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅನುಸರಣೆಯಿಂದ ಇಚ್ಛಿತ ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂಥ ಅಸಾಧ್ಯಪ್ರಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದೆಂದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರಣೀಯಲ್ಲಿಭೂ ಮಿಶ್ರಯ ತಮ್ಮ ಸೂಚನೆಯಿಂತೆ ಯೋಗವನ್ನು ಮೂರು ವರ್ಷ ಸಾಧಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆಂದವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮೂಲತಃ ಯೋಗವು ಮಾನವನ ಮೈ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಾಧನವೇ ಹೊರತು ದೊಂಬರಾಟವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೆಲದೊಳಗೆ ಹುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಹೃದಯಸ್ಥಂದನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನವರು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಯಪ್ರಕಾಶ, ನಾಥ ಪ್ರೇ, ಅಚುತ ಪಟವರ್ದನ, ದಿಲೀಪಕುಮಾರ ರಾಯ್ (ಅರವಿಂದರ ಶಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತಿ), ಬಂಕಿಮ ಮುಕಜಿ (ಬಂಗಾಲ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿರೋಧಿ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕ) ಮೊದಲಾದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮುಂದಾಳುಗಳಿಂತೂ ಆಯಿತು, ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಹೂಡ ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಶಿಷ್ಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಖಡಕವಾಸಲಾದ ಸಂರಕ್ಷಣ ಅಕಾದಮಿಯ ಹೀಂದಿನ ಕರ್ಮಾಂಡಂಟರಾದ ಮೇಜರ್ ಜನರಲ್ ಹಬೀಬುಲ್ಲಾ, ಈಗಿನ ಕರ್ಮಾಂಡಂಟ್ ರಿಯರ್ ಅಡ್ರಿಲ್ ಬಿ.ಎ. ಸ್ವಾಂಸನ್ ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸತಕ್ಕವರು. ಮುಂಬಯಿಯ ಕೆಲ ಡಾಕ್ಟರರು ‘ಅಸಾಧ್ಯ’ ಪಕರಣಗಳನ್ನು ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಕಡೆ ಕೆಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಯ್ಯಂಗಾರಿಗೆ ಕನ್ನಡವೆಂದರೆ ತುಂಬಾ ಹೀಗೆ. ದೂರದ ಪ್ರಣೀಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ತಾಯ್ಯಾಡಿನ ಸಂಪರ್ಕ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಯೋಗಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿದ ಸುಂದರರಾದ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ / ೧೨

ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಮುಂದಿದ್ದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರಮದಾಯಕ ವೃತ್ತಿ ನಡೆಸುವ ಗಾಯಕ, ವಾದಕ, ಲೇಖಕರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ಯೋಗದಿಂದ ಪುನರುಜ್ಞವನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ನಾವು ಯೋಗದಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯುತ್ತಿರ್ಲೇಂದು ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ವಿಷಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಲಿತವರೂ ಅದನ್ನು ಸಂತತವಾಗಿ ಸಾಧಿಸದೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಬದಲಿಗೆ ಷಾಶ್ವತರ್ಥಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನಮಗಿಂತಲೂ ಬೇಗ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ವಿದೇಶಿ ಶಿಷ್ಯರು ಭಾರತದ ರಕ್ಷಣಾನಿಧಿಗೆ ಧನಸಂಗ್ರಹವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶರೀರವೆಂಬುದೊಂದು ಏಣಿ; ಮಿದುಳು ಅದರ ಬುರುಡೆ, ಮೈ ಅದರ ದಂಡ, ಬೆನ್ನಲುಬುಗಳೇ ಅದರ ಬಿರಡಿಗಳು ಮತು ನರಗಳು ಅದರ ತಂತಿಗಳು; ಯೋಗಸಾಧನೆ ಈ ಏಣಿಯನ್ನು ಸದಾ ಶುತ್ತಿಗೂಡಿಸುತ್ತದೆ - ಎಂದು ಅಯ್ಯಂಗಾರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೨. ಅದಶ್ಚ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪ ಅಸುಂಡಿಯವರು

ಒಮ್ಮೆ ದಿನಕ್ಕೆರಡಾಗೇ ದುಡಿದವರು ಇಂದು ಇನ್ನಾರ್ಥಿವತ್ತು ಎಕೆ ಉಳ್ಳತ್ತಾರೆ

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ನಗರದ ಹದ್ದಿನೋಳಗೇ ಇರುವ, ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ‘ಯಶಸ್ವಿನ ಕಢಿ’ ಇದು. ಅದರ ನಾಯಕರು ಈ ವಯಸ್ಸಿನ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪ ಷಕ್ತಿರಷ್ಟು ಅಸುಂಡಿಯವರು. ಅವರು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆತಿ ದೊಡ್ಡ ರೈತ. ಇಂದು ಅವರು ಉತ್ತ ಬಿತ್ತಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರ ಅಣಂ ಎಕರೆಗೂ ಮೀರಿದೆ.

ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮೇ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲ ಬೆಳೆಗಳನ್ನೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆನ್ನಬಹುದಾದ ಚೀಡನಾಳದಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ - ಬೆಂಗಳೂರು ರಸ್ತೆಯ ಏರಡೂ ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ನಿಲುಕದಷ್ಟು ಅಗಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಾಸಿದ ಅವರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಆಳಿತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ ಜೋಳವನ್ನೂ ಅದರ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಳಿಸಿಸುವ ಹೆಸರು, ತೊಗರಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡೆವು; ಎಕರೆಗಟ್ಟಲೇ ನೆಲವನ್ನು ಹಸುರಾಗಿಸಿದ ನೀರುಳ್ಳಿ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಗಳ ಮಿಶ್ರ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಕಂಡೆವು; ಗೋದಿ, ಕಡಲೆ, ಶೇಂಗಾಗಳನ್ನೂ ಅವರು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ; ಅನೇಕ ಎಕರೆ ಹತ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ. ತರಕಾರಿ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿಗ ಅವರು ಕೃಷಿಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಕಬ್ಬಿನ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಹುಮ್ಮೆಸದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ವರ್ಣನೆ ಓದುಗರಿಗೆ ಅಂಥ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಕ್ಕಲ್ಲ, ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರ ಯಶಸ್ವಿನ ಕಢಿ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಜಮೀನಿನ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಬೆಳೆಗಳ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇರದೆ ಅವರು ಎಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿದೆ. ತಮ್ಮ ತೋಳುಗಳಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಬಾಳಿನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವರು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅಸುಂಡಿಯವರು ಅವರಲ್ಲಿಭಿಬ್ಬರು. ಅವರು ಜೀವನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಒಂದಂಗುಲ ಭೂಮಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ದೀಘಕಾಲದ ರೋಗದಿಂದ ಬಳಲಿದ ಅವರ ದುರ್ದ್ರೇಷಣಿ ತಂದೆ ಷಕ್ತಿರಷ್ಟುನವರು ಇದೇ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಎರಡು ಚಿಕ್ಕ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಮಾರಿದ್ದರು. ನಾಲ್ಕು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ

ಅದರ್ಥ ರೈತ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪ ಅಸುಂಡಿಯವರು / ೧೭

ಮೂರನೆಯವರಾದ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅವರೇ ಹೇಳುವಂತೆ, ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಲಾರದ ಹೆತ್ತವರು, ಎರಡು ಚಿಟ್ಟಿ ಜೋಳಕಾಗಿ ಮಾರಿದರು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನು ತಾವೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಕಲಿತರು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡಾಣೆಯ ಭವ್ಯ ಕೂಲಿಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲ ದುಡಿದ ನಂತರ, ಅವರು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಹುಲ್ಲನೊಯ್ದು ಹುಬ್ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಅವರು ದಿನಕ್ಕೆ ಆರಾಣೆಯ ಮೇಲೆ ಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು. ಹುಬ್ಬಳಿಯ ಗಿರಣಿ, ಜೆನಾಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶ: ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರ ಬೆವರಿನ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವುಗಳೇ ಅಗಿವೆ.

ಈ ದಿನಗೂಲಿಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತೋರೆದಾಗ ಅವರಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಇಂದಿರಬೇಕು. ಅವರ ಮುಂದಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವರನ್ನು ಭೂಮಿತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಒಯ್ದಿತು. ಅವರು ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ರೈತರಲ್ಲಿ ವಾಟಿಕ ರೂ.೨೧೦ ಸಂಬಳದ ಮೇಲೆ ಜೀತಕಾಗಿ ಸೇರಿದರು. (ಇಂದು ಅವರಲ್ಲಿ ಆರು ಜೀತದಾಳುಗಳು ಇದರ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತಿ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.)

ಇದು ವರ್ಷ ಕಾಲ ನಡೆದ ಈ ಜೀತದ ದುಡಿಮೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲೀ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ತಾವು ಎಂಥ ಅಪ್ರತಿಮ ಶ್ರಮಯೋಗಿಗಳಿಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟದ್ದು. ನಿರಲಸ ದುಡಿತ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ವಿಧೀಯತೆಗಳಿಂದ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಗಳಿಸಬಿಟ್ಟದ್ದರೆಂದರೆ, ವೃದ್ಧ ಜಮೀನುದಾರ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬರು ಇವರನ್ನು ತಾವಾಗಿ ಕರೆದು, ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇಂದ್ರ ಎಕರೆಯಷ್ಟನ್ನು ಲಾವಣಿ (ಗೀಣಿ)ಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಇಂಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ರೈತರಿಗೆ ವನವನ್ನು ಘ್ರಾಂಭಿಸಿದರು. ಅವರ ಒಬ್ಬ ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ತಮ್ಮ (ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಣ್ಣ ದತ್ತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು) ಅವರೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರು.

ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರ ಶ್ರಮನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರ ತಾಯಿಯಿಂದ ಬಂದದ್ದನ್ನಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಮೂರವರು ಮಕ್ಕಳು ಹೊಲಗೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದಾಗ ಈ ಮಹಿಳೆ ಅವರಿಗೆ ಸರಿದೊರೆಯಾಗಿ ದುಡಿದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರಿಗೆ ಸ್ವಂತದ ಜಮೀನು ಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಏಳು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಬೇಕಾಯಿತು. ರೂ. ೩,೨೦೦ ಗೆ ಅವರು ಏಳಿಕರೆ ಜಮೀನು ಕೊಂಡರು.

ಅನಂತರದ ಉತ್ಪಂದ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹೇಳಿದರೆ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ಹದವಾಗಿ “ದೇವರು ಕೈಹಿಡಿದ, ಎಲ್ಲ ಅವನ ದಯೆ” ಎಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಏಳಿಕರೆಯಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಸ್ವಂತ ಜಮೀನು ಮೂರು ದಶಕಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೧೨೦ ಎಕರೆಗೆ

ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಮತ್ತು ಮೇಲೆ ಗಳಿಂ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇವರಿಗೆ ಲಾಂಛಣಿಗೆ ಕೊಡಲು ಇತರರು ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಮುಣ್ಣು ಚಿನ್ನ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೋ ಅಮೃತ ಹಸ್ತ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಸೂಚಿಸಿದ್ದೇವು. ಆಗ ಹೇಳಿದರು : “ನನಗೆ ಯಾವ ಚಟುವೂ ಇಲ್ಲ, ಬರಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೊಂದೇ ನನ್ನ ಚಟು. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೂಮಿ ಬಂಗಾರದ ಬಟ್ಟಲು. ಇಲ್ಲಿ ಮನಸಿಟ್ಟು ದುಡಿದರೆ ಎಂದೂ ಬರಗಾಲವಿಲ್ಲ”

ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರ ‘ಮನಸಿಟ್ಟು ದುಡಿಯುವುದು’ ಎಂದರೆ ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ದುಡಿಯುವುದು ಎಂದೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ನಮಗೆ ಬೇಗ ತಿಳಿಯಿತು. ಎಪ್ಪತ್ತಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವ ಅವರು ಇಂದಿಗೂ ಕ್ಷಣಿ ಕಾಲ ವಿಶ್ವಾಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೊಲಗೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ ಇಂ ಆಳುಗಳನ್ನೂ ಆರು ಜೀತದವರನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವರೊಡನೆ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹೆಗಲು ಹಚ್ಚಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ದುಡಿಯುವ ಶಕ್ತಿಯ ಮಾತು ಬಂದರೆ ಅವರ ಅಭಿಮಾನ ಉಕ್ಕೇರಿ, “ಬೇಕಾದ ತರುಣರನ್ನು ಕರೆತನ್ನಿ, ನಾನು ಅವರನ್ನು ಮೀರಿಸಿ ದುಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿ ಅಮೇಲೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರು “ಬೇಕಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕೊಡಿ. ಉಳಿದ ಯಾರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆ ತೆಗೆದು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು.

ಇದು ವ್ಯಧಾಭಿಮಾನವೇನೂ ಅಲ್ಲ, ಅವರ ಜೋಳದ ಪೈರನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವು ಎಕರೆಗೆ ಎಪ್ಪು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಇಂ ಬೇಲ ಎಂದರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತರು ಎಕರೆಗೆ ಏಳಿಂಟು ಬೇಲ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರಿಷ್ಟೇ. ಅವರ ಮೇಣಸಿನಕಾಯಿ, ನೀರುಳ್ಳಿ ಹೊಲದಿಂದ ಎಕರೆಗೆ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಯ ಉತ್ತನ್ನವನ್ನವರು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಜಮೀನು ಗೇರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಹೊಲ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರ ಕೈಗೆ ಹೋದ ನಂತರ ಉತ್ತನ್ನ ಮೂರು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೆಂದರು.

ಅಸುಂಡಿಯವರು ಹದಿನಾರೆತ್ತುಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಟ್ಯಾಕ್ಕರು, ಪಂಪು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ‘ಪ್ರಗತಿಪರ’ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ರೈತರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ವಿಧಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತುಸು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇ೨,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಯ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನವರು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರಾದರೂ ಆದರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಔಂಸ್ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರ ಇಲ್ಲ, ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣಿಜನ್ಯ (ಹಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್) ಗೊಬ್ಬರ. ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರವು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಅದು ನೆಲವನ್ನು ಬರಬರುತ್ತ ಕೆಡಿಸುತ್ತದೆಂದು ಅವರ ಹೇಳಿಕೆ. ಅವರು ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕವನ್ನುಪಯೋಗಿಸುವುದೂ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯಿ. ಅವರ ಸುದೃಢವೋ ಏನೋ ಅವರ ಬೆಳೆಗೆ ಹುಳ-ಹುಪ್ಪಡಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಕಡಿಮೆ. ರೈತ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ನಿಸಗೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದವರ ದೃಢಾಭಿಪ್ರಾಯ. ಅವರಿಗೆ

ಅದ್ರ್ಜ ರೈತ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪ ಅಸುಂಡಿಯವರು / ೧೯

ಭಯವುಂಟುಮಾಡುವ ಬಿಡುಗು ದೈವಿಕವೂ ಅಲ್ಲ; ಸೈಸರ್‌ಕವೂ ಅಲ್ಲ; ಮಾನುಷಿಕ. ಸರಕಾರದವರು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿರುವ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಭೂತಪೂರ್ವ ಅಪರಾಧಿ ಜನಾಂಗದ ಜನರೂ ಅವರ ದನಕರುಗಳೂ ಕಡಿಯುವ ಮತ್ತು ಹಾಳುಮಾಡುವ ಬೀಳಿ ರೈತರ ಮಗ್ಗಲು ಮುರಿಯುತ್ತಿದೆಯೆಂದೂ ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಕೊಡಲು ಸರಕಾರವು ಸಮರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲೆಂದೂ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ನೀವು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿರಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ಹೊಲಗೆಲಸಕ್ಕೂ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೂ ತಾಳಿಬೀಳುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನತ್ತಾರೆ. ಅವರು ರಾಜಕಾರಣ, ಪುಸ್ತಿದ್ವಿ ಇವಾವುದರ ಮೋಹಕ್ಕೂ ಬೀಳುವವರಲ್ಲ, ಸರಕಾರಿ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಅವರು ಸಂಶಯಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ತಗಾಯಿ ಸಾಲವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅವರು ಯಾವ ಸರಕಾರಿ ಸಹಾಯಕ್ಕೂ ಕೈಚಾಚಿದವರಲ್ಲ, ಕೇಂದ್ರ ಕೃಷಿ ಮಂತ್ರಿ ಪಂಜಾಬರಾವ ದೇಶಮುಖರನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಅನೇಕ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಅವರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಅವರ ಮನೆಗೆ ಭೀಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಶಂಸಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಕೃಷಿ ಬಹುಮಾನವನ್ನಾಗಲಿ ಬಿರುದನ್ನಾಗಲಿ ಅವರು ಬಯಸಿಲ್ಲ; ಅವರಿಗೆ ಅದು ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಮೂವರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು, ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಮತ್ತು ಎಂಟು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ತುಂಬು ಸಂಸಾರದೊಡನೆ ವಾಸಿಸುವ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ತುಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕ-ಎರಡೂ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ-ಮನೋವೃತ್ತಿಯವರು. ಅವರು ತಮಗೆ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ಪಂಥವನ್ನು ತಮಗಾಗಿಯ ಇಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಸಾವಿರಗಟ್ಟಳೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ; ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಜೀಜ್ಞೋದಾರಕ್ಕೆ ರೂ. ೨,೦೦೦ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ವಿವಿಧ ಮರಗಳಿಗೆ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಕಾಣಿಕೆಗಳು ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ, ಆಚೆ ವರ್ಷ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀ ಮೂರುಸಾವಿರ ಮರಕ್ಕೆ ಅವರು ೫,೦೦೦ ರೂ. ಬೆಲೆಯ ಎರಡು ಅನೇಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರು. ಕಳೆದ ವರುಷ ಅವರು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮನೆಯ ಪ್ರವೇಶ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಮರದ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರನ್ನು ಅಮಂತ್ರಿಸಿ ೧೦,೦೦೦ ರೂ. ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತರು.

ತಮ್ಮ ಅಪ್ರೋವ್ ಯಶಸ್ವಿ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರ ಮನೋಭಾವದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಅಹಂಕಾರ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿಲ್ಲ, ಆದಂಬರಕ್ಕೆ ಅವರು ಮನಸ್ಸೋತ್ತಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸಾಫಲ್ಯದಲ್ಲಿ ದೈವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಎತ್ತಗಳಿಗೆ ಹೂಡ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಅವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೋಡಿಗೆ ೨,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಬೆಲೆ ಬಾಳುವಂಥವು.) ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಡರೇನೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಾಗಿ

ಶಿಶ್ಯತ್ವದ ಭಾರತೀಯರು / ೧೨

ಅವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಈ ಶಹರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರ ನಿವಾಸದ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೆಣ್ಣಿವೆ.

ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರ ಕೃಷಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಕೇಳಿ ಆಕಾಶವಾಣಿಯವರು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಕೃಷಿ ಶಾಖೆಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪ್ರಸ್ತುತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಸ್ವತಃ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ನಿರಕ್ಷರಿಗಳು. ಮತ್ತು ನೂರು ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕೆಳಿಸಿಲ್ಲ. ಅವರ ವೇಷಭೂಷಣಗಳೂ ಅತಿ ಸರಳ. ಆದರೆ ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಹೃದಯವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಕಾಂತಿ, ಒಂದು ಸುಸಂಸ್ಪೃತಿಯಿದೆ. ಜಾಣಾನುಡಿಗಳು ಅವರ ಮಾತಿನ ನಡುನಡುವೇ ಕಿಡಿಗಳಂತೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮೆತ್ತುವೆ. “ದುಡಿತವೇ ದುಡ್ಡಿನ ತಾಯಿ” ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು: “ತನ್ನ ಬಣ್ಣ ಭೂಮಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಭೂಮಿಯ ಬಣ್ಣವನ್ನು ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

ಅದನ್ನು ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಅವರ ಬಗಲಗಸೆಯ ಅಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ನಾವು ಭೂಮಿತಾಯಿ ನೀಡಿದ ಬಣ್ಣದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೆಂಡಿವು.

ಉ. ಅನಂದಿಬಾಯಿ ಜೋತಿ

ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಮೊದಲನೇ ಭಾರತೀಯ ಶ್ರೀ

ಗಳಾಗಿ ಬಾಲ್ಯವಾಹವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ಓವೆ ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆ ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನೇ ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು! ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಭಾರತೀಯ ಶ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚಮ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದವೀಧರಳಾದ ಆ ಮಹಿಳೆ ಅನಂದಿಬಾಯಿ ಜೋತಿ.

ಆಕೆ ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಶ್ರೀ ಅತಿಸೀಮಿತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲೇ ಕಾಲ ಕಲೀಯಬೀಕಿತ್ತು. ಉಚ್ಚ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಒಂದು ಆತಿ ಸಾಹಸದ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಸಮುದ್ರದಾಚಿ ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ಉಚ್ಚ ಕುಲದವರಿಗಂತೂ ನಿಷೇಧವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಹೀಂದೂಗಳಿಲ್ಲ ಕೃತ್ಯಾಯನ್ನರಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಭಯ ಬೇರೆ. ಮದುವೆಯಾದ ಹೆಂಗಸು ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿದೇಶ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವುದಂತೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳದ ಮಾತು.

ಈ ಎಲ್ಲ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನೂ ಧೈಯದಿಂದ ಎದುರಿಸಿ ಫಿಲಡೆಲ್ಫಿಯಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಡಾಕ್ಟರ್ ಪದವಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸಾಹಸ ಅನಂದಿಬಾಯಿಯದು.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಆಗಬೀಕೆಂಬ ಆಸೆ ಆವಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗ, ಹುಟ್ಟಿದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಹಾಯದ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ತೀರಿಹೋದಾಗ. ಶ್ರೀಯರೇ ವೈದ್ಯರಾಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಶ್ರೀಯರಿಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸರಿಯಾದ ಶುಶೂಳೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೆನಿಸಿ, ತಾನೇ ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಆಕೆ ಆಗಲೇ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದಳು. ಆಶ್ಚರ್ಯದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಆಕೆಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತಿಯಿಂದ ಬಲವಾದ ಉತ್ತೇಜನವೇ ದೊರೆಯಿತು.

ಪುಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಂಜರಲ್ಲಿ ಅನಂದಿಬಾಯಿ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾದ ಮರಾಠಾ ಕುಲದವರು ಇವರು. ಇವರು ತಂದೆ ಗಣಪತರಾವ್ ಜೋತಿ. ಆವರು ದೊಡ್ಡ ಜಮೀನುದಾರರು. ತಾಯಿ ಗಂಗಾಭಾಯಿ ಜೋತಿ, ಜಮುನಾ (ಅನಂದಿಬಾಯಿ) ಚಿಕ್ಕಾದಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು.

ಜಮುನಾ ಬದು ವರ್ಷದವಳಿದ್ವಾಗ್ ಅವಳ ಜಾತಿಯವನೇ ಆದ, ಅಂಚೆ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಕೂನನಾಗಿದ್ದ ಗೋಪಾಲ ವಿನಾಯಕ ಜೋತಿ ಎಂಬುವನು ಅವಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿತೋಡಗಿದ. ಜಮುನಾಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ತಂದೆ ಬಯಸಿದ್ದರು. ಗೋಪಾಲ ಜೋತಿ ಜಮುನಾಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಸಿತೋಡಗಿದ. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಆವನಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞಾಯಿಂದ ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ತುಸುವೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆವನಿಗೆ ಜಮುನಾಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಮರಾಠಾ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಲಗ್ನವಾದ ಬಳಿಕ ಅವಳ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಆನಂದಿಬಾಯಿ ಎಂದು ಇಟ್ಟರು.

ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲ ಜೋತಿಗೆ ಕಟ್ಟಕ್ಕೆ ಪ್ರೋಸ್ಟ್ ಮಾಸ್ಟರ ಆಗಿ ವರ್ಗ ಆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅತಿ ಹಿಂದುಳಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಿಬಾಯಿಗೆ ತೀರ ಕೆಡುಕೆನಿಸಿತು. ಗಳಳಿರಲ್ಲಿ ಆನಂದಿಬಾಯಿಗೆ ಒಂದ್ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆದರೆ ಆ ಕೂಸು ಬಹಳ ದಿನ ಬದುಕಲಿಲ್ಲ ಕಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಉಪಚಾರ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಮನು ಬದುಕುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಆನಂದಿಬಾಯಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಡಾಕ್ಟರರ ಅಗತ್ಯ ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಅರಿವಾಗಿ ಅವಳು ತಾನು ಕಲಿತು ಡಾಕ್ಟರಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು. ಗಂಡ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ತನ್ನನ್ನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕಾರಿ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ಗಂಡನನ್ನು ಪ್ರಾಥ್ರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಗೋಪಾಲ ಜೋತಿ ಒಷ್ಟು ಅಮೇರಿಕದ ಸಂಪಾದಕರೊಬ್ಬಿರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದರು. ಆದರೆ ಆದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ಅಮೇರಿಕನ್ ಎಡಿಟರ್ ಮಾಗರಿಷುನಾನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದು ಶ್ರೀಮತಿ ಕಾರ್ಪೇಂಟರ್ ಎಂಬುವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ವಾಗ್ ಅವಳು ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆನಂದಿಬಾಯಿ ಜೋತಿಯವರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದಳು.

ಗಳಳಿರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಆನಂದಿಬಾಯಿ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಕಾರ್ಯಭಾರಲ್ಲಿದಿಂದ ಗೋಪಾಲ ಜೋತಿಗೆ ಅವಳಿಗೂಂದಿಗೆ ಹೋಗುವದಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸೆವರ್ಣೀಯ ಹಿಂದೂ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದವರಲ್ಲಿ ಆನಂದಿಬಾಯಿಯೇ ಮೊದಲನೆಯವಳು.

ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಆನಂದಿಬಾಯಿ ಫಿಲಡೆಲ್ಫಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅಭಾಸ ಸುರು ಮಾಡಿದಳು. ಗಳಳಿರಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ತೀವ್ರ ದಿಷ್ಟ್‌ರಿಯಾ (ಗಂಟಲು ಬೇನೆ) ಕಾಯಿಲೆಯಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಅವಳಿಗೆ ನೆಗಡಿ ಆಗಾಗ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ಪತಿ ಗೋಪಾಲ ಜೋತಿ ಗಳಳಿರಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಗಳಳಿರ ಮಾಡೆ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಿಬಾಯಿ ಡಾಕ್ಟರ ಪದವಿ ಪಡೆದಳು.

“ಭಾರತದ ಕೆಲ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಮಹಿಳೆಯರು” ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಘೆಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಚಾಪಮನ್ ಅವರು ಈ ಪದವೀದಾನ ಸಮಾರಂಭದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಆನಂದಿಬಾಯಿಯ ಸುತ್ತು ಅವಳ ಸ್ವೇಹಿತರು ನೇರೆದ್ದರು. ಈ ಸಮಾರಂಭಕಾಗಿಯೇ ಪಂಡಿತ ರಮಾಬಾಯಿಯವರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಮೊದಲ ಭಾರತೀಯ ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಆನಂದಿಬಾಯಿ ಆಗಿದ್ದಳು. ಇವಳ ಭವಿತವ್ಯ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಅವಳ ಮೇಲೆ ಅಭಿನಂದನೆ ಹಾಗೂ ಬಹುಮಾನಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಾಯಿತು.”

ಆದರೆ ದುರ್ದ್ರೇಷ್ಟವಿಂದ ಆನಂದಿಬಾಯಿಯ ಕನಸುಗಳು ಸಾಕಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಆರೋಗ್ಯ ಚಿನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಮೇರಿಕದ ಆಸ್ಟ್ರೇಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಭವ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಆನಂದಿಬಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಿಂಗಳ ೫೦೦ ರೂ. ಸಂಬಳದ ಮೇಲೆ ಕೊಲ್ಲಾಪ್ತರದ ನ್ಯಾ ಆಲ್ಫ್ರೆಡ್ ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಆಸ್ಟ್ರೇಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ನೌಕರಿ ಕೊಡಮಾಡಿದಾಗ ಅವಳ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು.

ತನ್ನ ಜನರಿಗೆ ತನ್ನಿಂದ ಸೇವೆಯಾದೀತೆಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಆರೋಗ್ಯವು ಸುಧಾರಿಸಿತು ಎಂದು ಆನಂದಿಬಾಯಿ ಈ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿದಳು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅವಳ ಪತಿ ಪೋನ್ಸ್ ಮಾಸ್ತರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆಯಿತ್ತದ್ದರಿಂದ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣಕಾಗಿ ಅವಳ ಗಳಿಸಲುಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾಗ ಅವಳು ಮತ್ತೆ ಬೇನೆ ಬಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಭೀಕರವಾದ ಕ್ಷಯರೋಗ ತಗಲಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು.

ಅದರೂ ಅದೇ ವರ್ಷ ಅಕ್ಷೋಭರ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಕೆಲ ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳು ಕೊನೆಯುಸಿರು ಎಳೆದಳು.

ಪ್ರಥಮ ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳಾ ಡಾಕ್ಟರಳಾದ ಆನಂದಿಬಾಯಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಈಗ ಸಹಸ್ರಾರು ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಯರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

“ಸಾಯುವಾಗ ಅವಳಿಗಿನ್ನೂ ೨೨ ವರ್ಷ ತುಂಬಿರಲಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ಅಲ್ಲ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಬಹಳಘ್ರನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಭಗಿನಿಯರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸುಖ-ಸಂತೋಷವನ್ನು ಬಲಿಯಿತ್ತಳು. ಅವಳ ತ್ವಾಗ ವ್ಯಧಾವಾಗದು” ಎಂದು ಶ್ರೀಮತಿ ಚಾಪಮನ್ ಆನಂದಿಬಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶ ಯಾತ್ರೆ ಎನ್ನುವದು ಮಹಾ ಪಾಪ ಎಂದು ತಿಳಿಯತ್ತಿದ್ದರೋ ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋಯರು ಉದ್ಯೋಗ ದಂಧೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಕನಸಿನ ಮಾತಾಗಿತ್ತೋ ಅಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ವಿದೇಶಕ್ಕೋ ಹೋಗಿ ಡಾಕ್ಟರಳಾದ ಆನಂದಿಬಾಯಿಯ ಉದಾಹರಣೆ ಆತ ಮೇಲ್ಮೈಯದು. ಅವಳ ಸಾಹಸ, ತಾಗ, ವೃಧ್ವವಾಗದ ಫಲ ಚಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ನಾವಿಂದು ಕಾಣಬಹುದು.

ಇ. ಶ್ರೀಕೃಂತ ತಪ್ಪ ಒಡೆಯರೋಂದಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆ....

ಕನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ನೂತನ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಸದಾಶಿವ ಒಡೆಯರು ಸಂದರ್ಶಕರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಧಾನವೆಂದರೆ ಸೌಜನ್ಯದ್ವಾರಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಗುಮುಖದ ಪ್ರಾಂಚಲವಾದ ಸ್ವಾಗತ ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಹನೆಯಿಂದ ಆಲಿಸುವುದು ಅವರ ಸ್ವಭಾವವೆಂಬುದು ಬೇಗನೆ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರೇಮ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಲುಗಟ್ಟಿರುವ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ತರಬೀತಿಯಾದದ್ವಾರಾ ವರ್ಷೀಲಿಗೆ. ಅವರ ತಂಡೆ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ವರ್ಷೀಲರೇ. ಸದಾಶಿವ ಒಡೆಯರು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರೀ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಎಂ.ಎ. ಮತ್ತು ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ಎರಡೂ ಹೋಸ್ಟೆಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿದರೂ ವಹಾಲತಿನ ಆಕರ್ಷಣೆ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ‘ಕ್ರಾಂತಿ’ ಬರುವ ಜನ ವಿರಳವಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (೧೯೪೫) ಕ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಅವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೆಕ್ಚರರೂ ಕೆಲಸದ ಕೊಡುಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಅದನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಹೆಸರಾಂತ ಗುರುಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅವರು ಸಂಸ್ಕृತ ವಿದ್ವತ್ತೆಯ ದಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದವರು. ಗುರುತ್ವ ಅವರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

ಕನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲು ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ರಿಚೆಸ್ಟರ್‌ರಾಗಿ, ಅನಂತರ ರಿಚೆಸ್ಟರ್‌ರಾಗಿ, ನಡುವೆ ಕೆಲಕಾಲ ಹಂಗಾಮೆ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆಗು ಹೋಗುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರಿತು ಹೋಗಿರುವ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಈ ಪದವಿ ಹೊಸ ಭಾರವೇನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರು ತುಂಬ ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಹೊಣಿಗೆ ಹೆಗಲು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಈಗ ಸ್ಮಾರ್ಟ್‌ಕಾರ್‌ಸ್ಥಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಭಿಷಾಯ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಕುಶಾಹಲ ನನಗಿತ್ತು.

ಅವರ ಕೊಟುಂಬಿಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಚೀವನದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದೆ.

“ತಂದೆಯವರಿಗಿಂತ ತಾಯಿಯ ಪ್ರಭಾವ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ತಾಯಿ ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ-ಶಿಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಸಂಸ್ಕृತ ಶೈಲೀಕ, ಕನ್ನಡ ಪದಗಳ ಕಂಠಪಾಠದೊಡನೆ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರೇಮದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದವರೂ ಅವರೇ. ಹಾವೇರಿ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ಬೆಂಗಳಿ, ಕರ್ಜಗಿ, ಕುಬಸದ, ಕರಕಣಾವರ, ಜೋಗಳೇಕರ ಮೊದಲಾದ ಸಮಧಾನ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕ್ಯಾರ್ಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತರಬೇತಿ ಆಯಿತು. ಜೋಗಳೇಕರ ಮಾಸ್ತರರು ೯೦ಗ್ಲಿಫ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋರಿಸಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿ. ಮಹಿಳಿ, ಪ್ರೇರಿ. ಮೆನೆಜಿಸ್ಟರ್ ಮೂಲಕ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅವರ ಕ್ಷಾಸುಗಳು ಜೀವಚಿಂತನೆಯನ್ನಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಶ್ರೀರಂಗ, ಸ. ಸ. ಮಾಳವಾಡರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದರು. ೫೧೯೬ ಬಿ.ಎ., ಎಂ.ಎ.ಗಳಲ್ಲಿ ೯೦ಗ್ಲಿಫ್ ಮೇಜರ್ ಸಂಗಡ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮೈನರ್ ಆಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ.”

* ನೀವು ಕಲಿಯುವಾಗಿನ ಕಾಲೇಜು ವಾತಾವರಣಕ್ಕೂ ಈಗಿನದಕ್ಕೂ ಏನು ಅಂತರ ಕಾಣುತ್ತೀರಿ?

“ಆಗ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮೇಲಿದ್ದ ಗೌರವ ಈಗ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ respect for authority - ನಿಯಾಮಕರಿಗೆ ಗೌರವ ಇತ್ತು. ಈಗ ಅದು ಮುರಿದು ಬಿಡ್ಡಿದೆ.”

* ೫೧೯೬ ಕಾರಣ ಏನಿರಬಹುದು?

“ಒಹುಂತಃ ಪ್ರಜಾಸತ್ಯೇಯ ಅಪಾರ್ಧ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯರೂ ಮೊದಲಿನವರಂತೆ ಈಗ ಶಿಸ್ತಿನ ಮೇಲ್ಮೂರ್ಕಿ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹಿರಿಯರು ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದೆ ಎಂದೂ ಸಿಗರೇಟ್ ಸೇಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಶಿಸ್ತಿನ ಅನುಭವ, ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇಲ್ಲದ ವಿಶಾಲ ವರ್ಗಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥನೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಿರಬಹುದು.”

* ೯೦ದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಏನು?

“ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ಶಿಕ್ಷಕ ಸಂಬಂಧ ಈಗ ತೀರ ಅವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವೃಕ್ಷಗಳಾಗಿರುವ ಬದಲು ನಂಬರುಗಳಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ತ್ವರಿತ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ

ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞ ಒಡೆಯರರೊಂದಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ... / ೨೬

ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕತ್ವಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೊಂದದವರು ಈ ಉದ್ದೋಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಮನ್ನ ಯಾರೂ ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲ, ತಾವೇಕೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಬೇಕು ಎಂಬ ಅನಿಸಿಕೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಂಬಳ ಸಾರಿಗೆ ಸುಧಾರಣೆಯಿಂದಲೇ ತಿದ್ದತಕ್ಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ.”

“ಸ್ವಾಂತ್ರ್ಯವಿಚೋ ಕೋಸ್ಟ್”

* ಉತ್ತಾದನಮುಖ, ಉದ್ದೋಗಮುಖ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ಕೇಳಬರುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಪದೋ ಹತ್ತೋ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥಿಂಥ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇಂತಹ್ನು ಜನ ಬೇಕಾದೀತೆಂಬ ಸುಮಾರು ನಿಶಿರವಾದ ಮುನ್ಝಂಡಾಜು ಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಇಂಥ್ರ ಅಂದಾಜನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆಯೇ? ನಿಮ್ಮ ಯೋಜನೆ ಏನು?

“ಉತ್ತಾದನಾಮುಖ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಲ್ಪನೆ ಒಳ್ಳೆಯಾದು. ಪಿ.ಯು.ಸಿ.ಯಿಎ ಇದು ಆರಂಭವಾದರೆ ಸೇಕಡಾ ೫೦ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅತ್ಯ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಓಂದಿತ್ತು ಮುಖ (academic) ಮನೋವೃತ್ತಿ ಉಳ್ಳ ಇತರರು ಪದವಿ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ್ನು ಸಾಕು. ಆದರೆ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ವರೆಗೆ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿಶಾಲ ತಳಹದಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಜೀವನೋಪಾಯವೊಂದೇ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುರಿ ಆಗಬಾರದು. ಈಗ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕೂಡ ಹಣ ಗಳಿಕೆಯ ಯಂತ್ರಗಳಿಂಬಂತೆ ತರಬೇತು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

“ಅಂದಾಜು ಅಂಕೆ-ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀವನ್ನುಪ್ರದು ಸರಿ. ಸರಿಯಾದ (up-to-date) ಅಂಕೆ-ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸ್ವಧಾರಣೆಯ ಪರಿಕ್ರೇಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೇಕೆ, ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಸರಿಯಾದ ಸೂಚನೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಇದಕ್ಕೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ - ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಅಗತ್ಯ ವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವೂ ಬೇಕು.”

* ನೀವು ವಿದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದೀರಿ, ಆಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ?

“ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ೧೯೨೦-೮೦ರ ದಶಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ frame work of expansion ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಚೌಕಟ್ಟು - ಎಂಬ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಇಂಡಾರಲ್ಲೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದವರು ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕು.

“ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಡು ೪೦ರಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಕೋರ್ಸುಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಡಿಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ ಅಧವಾ ವೈಕಲ್ಪಿಕ (alternative) ಆಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಯತ್ನ. ಅಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಆಡಳಿತ ಕೌಣಿಕೆ ಕೌನ್ಸಿಲ್ಲುಗಳ ಕೃಲಿದೆ. ತಂತಮ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾರಣಾನೇ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳುಂಟಿಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

“ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗೆ ಹೋಂದಿ ಸ್ವಾಂದ್ರ್ಯವಿಚ್ಛಿನ್ನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒದಿ ಕಾರಣಾನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತರಬೇತಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಪುನಃ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗೆ ಮರಳಿ ಒದು ಮುಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ತತ್ವಜ್ಞಾ ಅವನನ್ನು ಆ ಕಾರಣಾನೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನೊಕರಿ ಗ್ರಾಹಂಟಿಯುಳ್ಳ ಇಂಥ ಕ್ರಮ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಕೆಗೆ ಬರಬೇಕು.”

* ಈಚೆಗೆ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಬ್ಬರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾದರೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪೂರ್ವವೇನು?

“ಇದು ಬಲು ಅಸ್ವಾಷ್ಟು ಆಕ್ಷೇಪ. ಶಿಕ್ಷಣರಂಗದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಭಾರಿಸದೆ ಸರಕಾರದವರು ನಿರ್ಣಯ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ಮರೆತು ಪದೇ ಪದೇ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸಿ.ಯು.ಸಿ. ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಮೂಲತಃ ಕಾಲೀಜುಗಳಿಲ್ಲದ ಗ್ರಾಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೋ ಇನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂದುವರಿಯಲಿ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಮರೆತು ಕಾಲೀಜುಗಳಿರುವ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜೂನಿಯರ್ ಕಾಲೀಜುಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟರು – ರಾಜಕೀಯ ಬತ್ತದಗಳಿಗೆ ಮಣಿದು.”

ಮಟ್ಟ ಇಲ್ಲಿದಿದೆಯೀ ?

* ವೃತ್ತಿಮುಖ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ವಿಭಾರಗಳೇನು?

“ಸಿ.ಯು.ಸಿ.ಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇಂಥ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ವೃತ್ತಿಮುಖ ಕೋರ್ಸುಗಳಿಗೆ ಹೋದವರಿಗೂ ಆಮೇಲೆ ಘಂಡಿತ್ಯಮುಖ (ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ) ಕೋರ್ಸುಗಳಿಗೆ ಬರಲು ಅವಕಾಶ ಇರಬೇಕು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ

ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞ ಒಡೆಯರರೊಂದಿಗೆ ಒಂದರಡು ಗಂಟೆ „ / ೨೯

‘ಬಹು ಗುಣ ಪ್ರವೇಶ’ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಮುಕ್ತ (open) ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕಾಲಬದ್ಧ ಕೋಸ್ಮಿಕಲ್ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಮನೆಯಲ್ಲೋ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಅರ್ಹತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಎಕ್ಸ್ಪ್ರೆಸನಲ್ ಡಿಗ್ರೆಎಂದು ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಗಿದೆ.”

* ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟದ ಅವನತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ?

“ಮಟ್ಟ ಎಂಬುದೊಂದು ಅಸ್ತುಟ ಕಲ್ಲನೇ. ಈಗಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಬರುವ ಅನುಭವಗಳಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಾಲದವರಿಗಿಂತ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ವೈವಿಧ್ಯವುಳ್ಳ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಂಬ್ರಿ ಸಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೇ ಮಟ್ಟದ ಅವನತಿ ಎಂದು ಭೂಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

“ಆದರ ಮಟ್ಟ ಇಳಿಮುಖವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನವೇ ಶಕ್ತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ತಪ್ಪಿದ್ದು. ಕಲಿಸುವ ವಿಷಯದ ಪ್ರಯೋಜನ ಕಲಿಸುವವರಿಗೇ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಉಳಿದರೆ ಕಲಿಯುವವರಿಗೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವುದು ಕಷ್ಟ. ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಯೋಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಬೇಕು.”

* ವಿದ್ಯಾ ಪರಿಣಾತಿಯ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಇಂದು ಲಘುತಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಳೆಯುವುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣಮಟ್ಟ ಇಳಿದಿದೆಯೇ ಎಂದು ನನ್ನ ಸಂಶಯ. ಬಿಗಿಯಾದ ಮಟ್ಟಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೆ ಇದೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ತೇಗೆಡಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ (challenge) ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವೇಭಾವವಲ್ಲವೇ?

“ಬರೇ ಬಿಗಿಯಾದ ಆಹ್ವಾನ ಸಾಲದು; ಆದರಿಂದ ನಷಾಸಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮನುಷ್ಯಶಕ್ತಿಯ ಅಪವ್ಯಯ ಆದೀತು.”

* ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಕೊಡುವಾಗಲೇ ಬಿಗಿಯಾದ ಮಟ್ಟಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಬಾರದು? ಅಥವಾ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಹಣಕಾಸಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡ ಬರುತ್ತಿದೆಯೇ?

“ಹಣಕಾಸಿನ ವಿಷಯ ಸರಕಾರವೇ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಕಾಲೇಜು ಹಣಕಾಸಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಿಗಿಯಾದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ವಿರೋಧ

ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಹೀಂದುಳಿದವರನ್ನು ಹೊರಗಿಡಲಿಕ್ಕೇ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆದಿತು. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಂದು ತಥ್ಯ ಅದನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ ನಡೆಯದು.

“ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಾದ ಪ್ರವೇಶ ನಿಯಮಗಳಿಲ್ಲ, ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಟ್ರೋಟಸ್‌ನಿನಂಥ ಹೆಸರಾದ ಖಾಸಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲದೆ ಕಡಿಮೆ ಶುಲ್ಕದ ರಾಜ್ಯ (State) ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳೂ ೩೦೦೦ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಾಹಂತೆ ಅಥವಾ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಟ್ಟ ಅಷ್ಟು ಕರೋರವಾಗಿಲ್ಲ, ಹಾವೆಡ್‌, ಸ್ಟ್ರೋಟನಿನಂಥ ಖಾಸಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಬಿಗಿಯೂ ಹೌದು, ಅವುಗಳ ಡಿಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವ ಇರುವುದೂ ಹೌದು. ಅದರೆ ಅಂಥ ಪಾರ್ಬಿಣಿ ಬೇಕೆಂಬುವರು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.”

* ಕಳೆದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಫೆಂಸಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೆಮಿಸ್‌ರ್ ಪದ್ಧತಿಯ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನನಿಸುತ್ತದೆ?

“ನನಗೆ ಅದರ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ಲಾಸೆದಿದೆ. ಅದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೇ ಹಿತಕರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ದೈನಂದಿನವಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಅಗತ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದರ ಅನುಕೂಲಗಳ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಜನಿಯರಿಂಗಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಈಗಾಗಲೇ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕಾರಾಹಂವಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

“ಅದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಅವಸರ ಮಾಡುವುದ್ದು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ದುಡಿತ ಹೇರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸಾಹದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬರುವುದು ಅಗತ್ಯ.

“ಅದರೆ ಮುಖ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಂದದ್ದು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮೇಲೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದ್ದು. ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರ ಬರುವುದರಿಂದ ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೆಲಸದ ಬೆಲೆ ಕಡ್ಡವುದರಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯಗಳಾದಾವೆಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಭಯಪಟ್ಟಿರು. ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಾಯಕವಾದದ್ದು ಇದು. ನಾನು ನೋಡಿದ ಮಟ್ಟಗೆ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ಶಿಕ್ಷಕರ ಅವಿಶ್ಲಾಸದ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮೇಲೆ ಪಕ್ಷಘಾತದ

ಶಿಕ್ಷಣತಳ್ಳ ಒಡೆಯರರೊಂದಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆ „ / ಅ
ಆರೋಪ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಕೆಲ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಿಕ್ಷಕರು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ‘ನಾನು
ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಯಾವನಾದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಹೇಳಿದರೆ ನನಗೆ ಸತ್ತ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ’
– ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಪ್ರೌಢಿಸರರು ನನ್ನ ಬಳಿ ದೂರಿದರು.”

ನಿಯಂತ್ರಣ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ

* ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸರಕಾರಿ ನಿಯಂತ್ರಣದಿಂದ ಅವುಗಳ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ
ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಹಣಕಾಸಿನಲ್ಲಿ ವಿ.ವಿ.ಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಅತ್ಯಿಭ್ರವಾದರೆ ಒಳಿತಲ್ಲವೇ?
ವಿದೇಶಗಳ ಅನುಭವ ಏನು?

“ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಲೀಜು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಹಣಕಾಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು
ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿವೆ. Land grant ಪದ್ಧತಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರೌಷಷಕವಾಗಿದೆ. ೧೦ಗ್ರಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ
ಅನುದಾನ ಇದ್ದರೂ ನೇರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ವಿ.ವಿ.ಗಳಿಗೆ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮೊತ್ತವನ್ನು
ಅನುದಾನ ಕೊಟ್ಟು ಅಮೇಲೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಬಡತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ
ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಅಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಇಲ್ಲ. ಹಣಕಾಸು ನೇರವಾಗಿ ಸರಕಾರದ
ಸಂತೋಷದ ಮಾತಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಕೈವಾಡಗಳು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.
೧೦ಗ್ರಿಂಡಿನ ರೀತಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದರೆ ಒಳ್ಳೇದು. ಈಗ ಹಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ದಿಂಡಕರ”.

“ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೂ ತನ್ನದೇ
ವಿಶ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರಕಾರಗಳು ಪ್ರೌತ್ಸಾಹ
ಕೊಡಬೇಕು.”

* ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾರ್ಖನ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಮತವೇನು? ೧೦ಗ್ರಿಂಡಿನ ಗೌರೀಕರಣದಿಂದ
ಹಿತವಾದಿತೆ?

“ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾರ್ಖನ್ಯವಾಗಬೇಕು ನಿಜ; ಆದರೆ
ಇದು ಪದ್ವಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕು. ಪದ್ವಿ-ಉತ್ತರ ಅರ್ಥಯನ
೧೦ಗ್ರಿಂಡಿನಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಪದ್ವಿ ಕೋಸ್ರಾಗಳಲ್ಲಿಯೂ ೧೦ಗ್ರಿಂಡಿನ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಬೇಕು.
ತ್ರಿಭಾಷಾ ಸೂತ್ರ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ತನಕ ಇದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಮುಂದೆ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮತ್ತು ೧೦ಗ್ರಿಂಡಿನ
ಬೇಕು.”

“ಇದು ವಾಸ್ತವದ ಪ್ರಶ್ನೆ; ಅತಿ ಭಾವುಕತೆ ಬೇಡ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗೋಣವಾದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಜ್ಞಾನದ ಕ್ಷೀತಿಜವನ್ನು ಇಕ್ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಸ್ಟರ್ ಡಿಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಮಟ್ಟದ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗ್ರಂಥಸಂಪತ್ತು ದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ.”

* ಜಪಾನ್ ಮೊದಲಾದ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಅವಲಂಬನೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲ?

“ಇದು ಅಷ್ಟು ಸರಿಯಲ್ಲ, ಜಪಾನಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಾಚೀನ ಪದೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೂಚಿ (documentation) ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಇದು ತುಂಬಾ ಆಗತ್ಯ ಮೇಲಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ವರದಿಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮನ್ಮಣಿ ಸಿಗುವುದು ಕಷ್ಟ.”

ವಿಧ್ಯತ್ವ ವಾತಾವರಣದ ಅಭಾವ

* ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ಸಕ್ರಿಯ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ವಿಹಿತವೇ?

“ರಾಜಕೀಯ ಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಗತ್ಯವೇ ಹೊರತು ಸಕ್ರಿಯ ರಾಜಕಾರಣವಲ್ಲ, ಸಕ್ರಿಯ ರಾಜಕಾರಣವೆಂಬುದು ಆರೆಹೊತ್ತಿನ (part-time) ಉದ್ದೋಷವಲ್ಲ, ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಲಿ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು, ಪಕ್ಷಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗುವುದು, ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಧೀನಸುವುದು ಹಿತವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇಡೀ ದೇಶದ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗಿನ ಮಾತು ಬೇರೆ.”

* ‘ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ರಾಜಕಾರಣ’ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಿ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಹಾದಿ ಉಂಟಿ? ಪರದೇಶಗಳ ಅನುಭವ ಏನು? ಶಿಕ್ಷಕರ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನಿಂದ ವಿಷಯವೇನು?

“ಎಡ್ಲಾರ್ ಸ್ಕೂಲ್ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ರಾಜಕಾರಣದ ಹೊಳಹು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಆಡಳಿತ ಚೆನ್ನಾಗಿ, ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠರವಾಗಿ ಇರ್ದಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣ ಕೆಮ್ಮೆ; ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ. ಸರ್ವ ಸಮೃದ್ಧ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಗಳಾದರೆ ರಾಜಕಾರಣ ತಂತನೆ ಕಡಿಮೆ ಆದೀತು. ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಇಚ್ಛೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಮೀಕರಣವೇ

ಶಿಕ್ಷಣತಳ್ಳು ಒಡೆಯರರೊಂದಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ „ / ೬೦

ಅಳತೆಗೋಲಾದರೆ ಆಂತರಿಕ ರಾಜಕಾರಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿದ್ವಾತ್ ಸಾಧನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಇದ್ದರೆ ಅನ್ಯಾಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಮುಖಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಭಾವ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನ್ಯಾಯ ದೋರೆಯುತ್ತದೆನ್ನಿವ ಭರವಸೆ ಮುಖ್ಯ ಓವಟೆಯವರಂಥವರು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣ ಕಮಿಂಯಿರುವುದು ಅನುಭವದ ಮಾತು.”

* ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಇಂದು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿವೆ? ನೀವು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೀರಿ?

“ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವಂತಿರಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಯತ್ನಗಳು ಈ ಧೈಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದು ನಿಜ. ನನ್ನ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಆಧರಿಸಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಲು ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ (desertion)ಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಸ್ಫಳದ ಭೋಗೋಲಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

“Post doctrol research ಗೆ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಆಚೀವನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪ್ರೌ. ಸಿ.ಜಿ. ಜಾರ್ಡನ್ ಅಂರ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರು. ಇದಕೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಹೆಚ್ಚಿಸುವೆಂದು ಆಗಿದೆ.

“ಆಧುನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಗುಂಪಿನ ಸಮಿಷಿಯತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಯತ್ನಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಇನ್ನೂ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.”

* ಸೊಂಡೂರು ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ನೀವು ಇದ್ದಿರಿ. ಅದರ ಸಂಭಾವ್ಯತೆಗಳು ಹೇಗಿವೆ?

“ಸೊಂಡೂರು ಒಳ್ಳೀ ಸ್ಕೂಲ್ ಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಬಲ್ಲದು, ಆದರೆ ಆದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಅನುದಾನ ಆಯೋಗದ ಸಹಾಯ ಬಂದಿಲ್ಲ, ಆದರ ಪದವಿಗಳಿಗೆ ಮನ್ವಣಿ ಇದೆ. ಗಣಿ (mining) ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೀ ಕೆಲಸ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಣಿ

ಶ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೫೧

ಉದ್ದಮ ಅಷ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಸುಸಂಬದ್ಧತೆ ತರಲು ಈ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಾಯವಾಗಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗವಕಾಶಗಳೂ ಚಿನ್ನಾಗಿವೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಅನುದಾನ ಆಯೋಗದ ನೇರವು ದೊರಕಿಸುವ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಫಲವಾದರೆ ಅದು ಗಣಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಉತ್ತಮ ಸ್ವಾತಕೋತ್ತರ ಶಾಲೆಯಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ.”

* ಕಲಬುಗಿರ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ರೂಪರೇಖೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆ ಏನು?

“ಅದು ಕನಾರ್ಚಕ ವಿ.ವಿ.ದ ತತ್ತ್ವತ್ವಾಗಿ ಆಗಬಾರದೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಕನಾರ್ಚಕ ವಿ.ವಿ.ಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ (fundamental)ವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ವಿತ (applied)ವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಜೀವಾಣುಶಾಸ್ತ್ರ (microbiology) ಇತ್ತಾದಿ ಹೊಸ ಕೋಸ್ರೆಗಳೂ ಇವೆ. ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ದೂರದರ್ಶನ (television) ಕೋಸ್ರೆ ಇದೆ. ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಯಾಯನ್ ಭಾಷೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ವಾತಾವರಣ ಅಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಧ್ಯಯನವೂ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷ ಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಆಗ ತಕ್ಕ ಪೂರ್ವಾನುಷ್ಠಾನಗಳು ದೀರ್ಘ.”

ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆ

* ನೀವು ನಮ್ಮ ದೇಶದ Institute of Advanced Study ಅಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ತತ್ವವಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಲ್ಲಿರಿ. ಅನೇಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ನಮ್ಮ ಬೌದ್ಧಿಕ ವರ್ಗದ ಮಾನಸಿಕ ಬಲವು ಮಾತಿನ ನಿಲವುಗಳಿಗೂ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವವುಗಳಿಗೂ ಏನು ಅಂತರ ಕಂಡಿದ್ದೀರಿ? ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಇನ್ನೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿದೆ, ಎನಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣ ಬಲಗೊಂಡಿಲ್ಲವೇ?

“ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಬಲವಾಗಿವೆಯೆಂಬುದು ನಿಜ. ನಮ್ಮ elite ಎನಿಸುವ ಜನರಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣ ಬಲವಾಗಿ ರೂಪವಾಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದೂ ಸತ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಕೆಲ ವಿಶ್ವಾಸಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ಯಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಆ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕನಾರ್ಚಕ ವಿ.ವಿ. ಅಲೋಚಿಸುತ್ತಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಫಲಜ್ಯೋತಿಷಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಶ್ವಾಸ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿದೆ. ಇದರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ

ಇತ್ಯಾತಜ್, ಒಡೆಯರರೂಂದಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆ ... / ೧೨

ಅಧಾರದ-ಸಿರಾಧಾರ ಇನ್ನೂ ಅನಿಂದೀತವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ವಿ.ವಿ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಕ್ಕಿಳೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಅದು ಅಂತರಾಷ್ಟರ್-ಯೋಜನೆ. ಶುದ್ಧ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ತ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾಸ್ತ್ರದ ಬೀರೆ ಬೀರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಒಳಪಡಿಸಿ ಫಲತಾಂಶ ವ್ಯಕ್ತಿಸಲಾಗುವುದು."

ನಮ್ಮು ಒಂದು ಸಂದರ್ಭನ ಎನ್ನಿವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ತರಹದ ಸುದೀರ್ಘ ಚರ್ಚೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಒಡೆಯರರು ಉದ್ದೇಶ್ಯ ಕೆಲವೇಳೆ ನನ್ನ ಅತಿಪ್ರಸಂಗದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸಹನೀಯಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

೬. ಟೈಪ್‌ರೈಟರ್ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕಟ್ಟಿಯವರು

ಯಂತ್ರಾಸ್ತ ಕಲಿಯದ್ದರೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕಿಂದ ಟೈಪ್‌ರೈಟರ್ ನಿರ್ಮಿಸಿದವರು

ವೇದಿಕ ಬಾಹ್ಯಣ, ಶಿಶಾಯಚೋಪವೀತ ಸಂಯುಕ್ತ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವೈದ್ಯ ಧನವಿಹಿನೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಒಂದು ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಅರಿಯ, ಯಂತ್ರಾಸ್ತದ ಶಿಕ್ಷಣಶೂನ್ಯ: ಏಂ ಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತನಾದ ಮನುಷ್ಯ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಟೈಪ್‌ರೈಟರ್ ಯಂತ್ರ ತಯಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸುಯೋಗ್ಯ ಉಮೇದ್ವಾರನಾದಾನೆಂದು ನೀವು ಸರ್ವಥಾ ಬಪ್ಪಲಾರಿ. ಆದರೆ ಯರೀಬೂದೀಹಾಳದಲ್ಲಿ ದೇಶೀ ವೈದ್ಯಕ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಏಂ ಲಕ್ಷಣೋಪೇತರಾದ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ಕಟ್ಟಿಯವರು ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರನ್ನು ಮಾಡಿಯೋ ತೀರುವೆನೆಂದು ಏಳ್ಳು ಎತ್ತಿದ್ವಾರೆ. ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದ್ವಾರೆ.

ಕನ್ನಡದ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಗದ್ದಲದ ನಡುವೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಸಂತತವಾಗಿ ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ದುಡಿದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮಹನೀಯರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಶ್ರಾಫನೀಯತೆಯನ್ನು ಕೇಳುಗಳಿಯದೆಯೋ ನಾವು ಈ ಯಾವ ಟೈಪ್‌ರೈಟರೂ ನಿಜವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರ್ ಅಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮೂಲತಃ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಟೈಪ್‌ರೈಟರನ್ನು ಕನ್ನಡ ವರ್ಣಮಾಲೆಗೆ ಹೊಂದಿಸುವ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಾಗುವ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಚಿನ್ನಾಗಿ ಬಿಡಿಸುವ ಯತ್ನಗಳಾಗಿವೆ.

ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ಣಮಾಲೆ ಇಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಗಳಿಲ್ಲ; ಕನ್ನಡದ್ದು ಇಂ ಅಕ್ಷರಗಳಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಕ್ಕರ, ಸಣ್ಣಕ್ಕರಗಳು ಸೇರಿ ಇಲ್ಲ ಆದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಧಾರಕ್ಕರ, ಇಕಾರ ಎಕಾರ ಬತ್ತಕ್ಕರಗಳಿಲ್ಲ ಸೇರಿದರೆ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಜ್ಞಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಗಳು, ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದವು ಸೇರಿದರೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸೈನ್ಯದಷ್ಟು ಸೆಕೆತಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರ್ ಕರ್ತವ್ಯ ಸ್ಥಳ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೆದುರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ವಾರೆ. ಅವರು ಮೇ ೧೯೬೦

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಲೇಖನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು; ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನ ಚಲನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಘಲಸ್ಟರೂಪವಾಗಿ, ಯಂತೆದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದೊಂದು ಸುಂಟುತ್ತ ಸಾಗುವ ಶ್ಲಷ್ಟ ಯಂತ್ರವಾಗಿದೆ; ಅಕ್ಷರಸೌಂದರ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯ ಸೋಬಗು ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆ.

ವೈದ್ಯ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ಕಟ್ಟಿಯವರು ಯರೀಬೂದಿಹಾಳದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ನೇರವು ಪಡೆದು ಗ್ರಾಮವೈದ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ೪೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಅವರು ಕೆಜೆಗಿಯ ಒಂದು ವೈದ್ಯ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಆಯುವೇದ ಭಿಷಕ್ ಮತ್ತು ಶಿರೋಮಣಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತೇಗೆದೆಯಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲ ಮೈಸೂರು, ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಹರಿಹರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಯುವೇದ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸಾಫಿಸುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ಆಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಗಳಿಳಿರಲ್ಲಿ ಯರೀಬೂದಿಹಾಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೇಲಸಿದರು.

ಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಿತ್ರರೋಡನೆ ಹರಣುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಒಂದುದೇ ವೈದ್ಯ ಕಟ್ಟಿಯವರು ಯಂತೆತರೆ ಕಟ್ಟಿಯವರಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯ ರೂಪ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೇ ಅನೇಕ ತೊಡಕುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನಿಂದ ನಾವು ತೈಪ್ತುರಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರ್ ನಿಂತಿದೆ ಎಂದು ಆ ಮಿತ್ರರು ಹೇಳಿದರು. ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸುವ ಸೂಚನೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಟ್ಟಿಯವರಿಗೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ವರೆಗಿನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಸೋಲಿಗೆ ಕಾರಣವೆಲ್ಲದೆಯೆಂದು ತಜ್ಞರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಟ್ಟಿಯವರಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. “ಇವರ ಕವ್ಯವೆಂದರೆ ಇವರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಹೊಲಿದ ಕೋಟನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೈಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಲು ಹೆಣಗುತ್ತಿರುವುದು. ತಮ್ಮ ಅಳತೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಕೋಟು ಹೊಲಿಯುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು.” ಅವೋತ್ತಿನಿಂದಲೇ ಆ ಧೈರ್ಯದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವರು ಸ್ವತಃ ಇಳಿದರು. ಇಪ್ಪತ್ತು ತಿಂಗಳುಗಳ ಹಗಲಿರುಳ ಪರಿಶ್ರಮದ ಕೊನೆಗೆ ನಿಜವಾದ ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನ ಮಾದರಿ ಯಂತ್ರವೋಂದನ್ನು ಅವರೀಗ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವೈದ್ಯ ಕಟ್ಟಿಯವರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಹೊಗುವ ಸ್ವಭಾವದವರು. ಯಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಡಿಗ್ರಿ ಡಿಪ್ಲೊಮಾಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಅಹಂತೆ ಇತ್ತು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಿದಿರು ಮತ್ತು ಮರದಿಂದ ಒಂದು ಸೈಕಲ್ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸ್ವತಃ ಅದರ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಮೂರು ಮೈಲು ಸಾಗಿ ಆ ವಾಹನ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದು ತನ್ನ ಕರ್ತನನ್ನು ರಸ್ತೆಯ ಧೂಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿಸಿತು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಅವರ ಬುದ್ಧಿ

ಕೌಶಲದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಂಡೆವು. ಅದು ಹಗಲಲ್ಲಿ ಸ್ವೀ ಮತ್ತು ರಾತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಸ್‌ದೀಪವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಕೊಡುವ ರೂಪಾಂತರಿತ ಸ್ವೀ ಕೆಳಗಿನ ಸ್ವೀ ಭಾಗ ಕಂಪನಿಯ ತಯಾರಿಕೆಯೇ. ಗ್ರಾಸ್ ದೀಪದ ಭಾಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಯವರು ಸ್ವಹಾಸ್ತದಿಂದ ದಬ್ಬಿ ತಗಡುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. “ಇದು ಮೂರನೇ ಕೆಲಸವೊಂದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ಗ್ರಾಸ್ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಇಸ್ಟೆಟಾಡುವಾಗ ಚಹಾ ಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದಲ್ಲ, ಆಗ ಇದರ ಮೇಲೆ ದೀಪ ನಂದಿಸದೆಯೇ ಚಹಾ ಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನ ಹುಟ್ಟು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಆವರು ಆ ಆ ಇ ಈ ಯಿಂದ ಪಾರಂಭಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ನೆರೆಮನೆಯವರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಟೈಪ್‌ರೈಟರನ್ನು ಬೇಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆದನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಅದರ ಯಂತ್ರ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು. (ಅದಿನ್ನೂ ಆವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಭಾಷಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದೆ.) ಅನಂತರ ಆವರು ತಮ್ಮ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಲು ಸಜ್ಜಾದರು.

ಅದ್ದು ಯೋಚಿಸಿದಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಯರೇಬೂದಿಹಾಳವೆಂದರೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಗಳ ಮೈಲು, ಅತಿ ಹತ್ತಿರದ ಮೋಟಾರ್ ರಸ್ತೆಯಿಂದ ಮೂರು ಮೈಲು, ದೂರ ಇರುವ ಕುಗಾಮ. ಆವರು ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಯಂತ್ರದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಡುವ ಕರ್ಮಾರ್ಥನಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಒಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಯಾವ ಕರ್ಮಾರ್ಥಸಾಲೆಯೂ ಅವುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಡಲು ಒಷ್ಟಲಿಲ್ಲ, ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಆವರ ಹತ್ತಿರ ಹಣವಿರಲಿಲ್ಲ (ಈಗಲೂ ಇಲ್ಲ). ಆದ್ದರಿಂದ ಆವರು ಎಲ್ಲಾವನ್ನೂ ತಾವೇ ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಆವರಿವರಿಂದ ಒಂದು ಕೈ-ಪೈಸು, ಅರಗಳು, ಕೈ-ಬೈರಿಗೆ, ಉಳಿಗಳು ಮೊದಲಾದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಬ್ಬಿಣಾದ ತುಣುಕುಗಳು, ಹಿತ್ತಾಳಿ, ತಗಡು, ಸರಳುಗಳನ್ನು ಸಂಗೃಹಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತಾವೇ ತಯಾರಿಸಿದರು.

ಕಟ್ಟಿಯವರ ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೦೦ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಸೂಕ್ತವಾದ ಸ್ತ್ರಿಗುಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ಆವರೇ ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೈಗಳನ್ನೂ ಪಂಚುಗಳನ್ನೂ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಸರಿಯಾದ ಸಾಫ್ತದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಬಲು ನಿಷ್ಟಿಸೇಯಾದ ಗೇಜನ್ನು ಕೂಡ ಕಟ್ಟಿಯವರು ಸ್ವಹಾಸ್ತದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕಟ್ಟಿಯವರ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೬೦ ಕೇಗಳು ಇವೆ. (ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೪೫ ಇವೆ). ಅವುಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯದ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಜನ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಒತ್ತಕ್ಕರಗಳು

ಹಾಗೂ ಉಳಿದೆರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ, ಸ್ವರಚಿಹ್ನೆ, ಸ್ವರ್ಪೂರ್ಣಾಕ್ಷರಗಳು ಮೊದಲಾದವು ಇವೆ. ನಡುವಣ ಸಾಲುಗಳ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೊತ್ತಿದಾಗ ಕ್ಷಾರಿಯೀಜ್‌ ಚಲಿಸುವದಿಲ್ಲ, ಉಳಿದೆರಡು ಸಾಲುಗಳನ್ನೊತ್ತಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡಕ್ಷಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಟೈಪ್‌ರೈಟರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ನಿ ಶಿಫ್ಟ್ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಕ್‌ಸ್ಪೇಸ್ ಒತ್ತುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಂದ ವೇಗ ಹಾನಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಚ್ಚಿಯವರು ಅದನ್ನು ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, “ಗ” ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಟೈಪ್ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ “ಗ”ವನ್ನು ಮೊದಲು ಒತ್ತಬೇಕು. ನಡು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಇದನ್ನೊತ್ತಿದಾಗ ಕ್ಷಾರೀಯೀಜ್ ಚಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅನಂತರ “೨”ವನ್ನೊತ್ತಿದರೆ ಪೂರ್ಣ “ಗ” ಆಗುತ್ತದೆ. ಕೂಡಲೇ ಕ್ಷಾರೀಯೀಜ್ ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳಿದ್ದಾಗಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬ್ಯಾಕ್‌ಸ್ಪೇಸ್ ಒತ್ತಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, “ಕ್ಷ್” ಟೈಪ್ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು “ಕ್” ಅಮೇಲೆ ಒತ್ತು “೨” ಒತ್ತಿ ಕಡೆಗೆ “೨” ಒತ್ತಿದರಾಯಿತು. ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಸಂಕೇತಗಳು “ಸ್ತಭ್ಧ ಕೀ”ಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ಯಾಕ್ ಸ್ಪೇಸ್ ಒತ್ತಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಕಚ್ಚಿಯವರು ಹಿಂದೆ ಟೈಪ್‌ರೈಟರುಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದ ಕೆಲ ಹೊಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇತರ ದೇಶಿ ಭಾಷಾ ಟೈಪ್‌ರೈಟರುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತಭ್ಧ ಕೀಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿದಾಗ ರಿಬ್ನ್ ಕೂಡ ಸ್ತಭ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಚ್ಚಿಯವರು ಸ್ತಭ್ಧ ಕೀ ಒತ್ತಿದಾಗಲೂ ರಿಬ್ನ್ ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಅಧ್ಯ ಬ್ಯಾಕ್‌ಸ್ಪೇಸ್. ಇದನ್ನೊತ್ತಿದರೆ ಕ್ಷಾರೀಯೀಜ್ ಅಧ್ಯ ಅಕ್ಷರದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ “ಕ್ತ್ ವ್”ದಂಥ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಳ್ಳ ಅಕ್ಷರಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಒತ್ತಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸ್ಪೇಸ್ ಬಿಟ್ಟರೆ “ಷ್ಟ್ರ್” ಹಿಂಗೆ ಒತ್ತುಗಳು ದೂರ ದೂರ ಬಿದ್ದು ಸಾಲಿನ ರೂಪ ಕೆಡುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಷಾಗಿ ಅಧ್ಯ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವ ಕೀ ಇದೆ.

ವೈದ್ಯ ಕಚ್ಚಿಯವರಿಗೆ ಈ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಲ ಹೃದಯವಿದಾರಕ ಸೋಲುಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ. ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಎರಡು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ವಿಫಲವಾದವು. ಒಮ್ಮೆ ಪೂರ್ವಿಕಗೊಳಿಸಿದ ಯಂತ್ರದ ಅಕ್ಷರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಜ್ಞರೊಬ್ಬರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದಾಗ ಆದರ ಕೆಲ ಅಂಶಗಳು ವೇಗಕ್ಕೆ ತಡೆಯೋಡ್ದುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅವರು ಟೋಕಿಸಿದರು. ಕಚ್ಚಿಯವರು ಇಡೀ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಗೆದು ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಒಂದು ಸಲ ದಿನಕ್ಕೆ ಹದಿನೆಂಟು ತಾಸು ದುಡಿದು ಸಜ್ಜಗೊಳಿಸಿದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹುಬ್ಬಿಬ್ಬಿಯ ಒಂದು ಕಾರಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಟಿಂಗ್ ಮಾಡಲು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸಗಾರರು ಅವುಗಳನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ತಿಕ್ಕ ಬಿಟ್ಟ ಮೂಲಕ ಅಷ್ಟು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಪುನರಾಯಿಸಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಈಗ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಮೂರನೇ ಮಾದರಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕುತ್ತು ಬಂದಿತ್ತು.

ಅದನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾಡದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾಗೆ ಒಂದು ಬೆಕ್ಕು ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಅದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೆಡಹಿಂ ಬಿಟ್ಟತ್ತು.

ಕಟ್ಟಿಯವರು ಇತರ ನಿರಾಶೆಗಳನ್ನೂ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವರು ಸರಕಾರ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಟೈಪ್‌ರೈಟರ್ ಸಮಿತಿಯೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ವಿಷಯವನ್ನು ಬಲು ಅಸಹನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥವಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸರಕಾರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿ ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಘುನರುಚ್ಚಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಸರಕಾರಿ ಸಹಾಯ ಎಂದೊಡನೆ ಹಾರಿ ಬೀಳುವಂತಾಗಿದೆ. ಸುದೃಢಿದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಸಮಿತಿಯ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ತೋರುತ್ತಿವೆ.

ತಮ್ಮ ಟೈಪ್‌ರೈಟರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಟ್ರೈಪಿಂಗ್ ವೇಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೆಂದು ಕಟ್ಟಿಯವರು ಸಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಒಂ ಶಬ್ದಗಳ ವೇಗವನ್ನಾದು ಅನಾಯಾಸ ಮುಟ್ಟು ಬಲ್ಲದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೆಲ ತಜ್ಫರು ಬೆಂಬಲವಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಯರೇಖಾದಿಹಾಳೆದಲ್ಲಿರುವ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಭೇಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟವರಾರೂ ಅವರು ಎಂಥ ದುಷ್ಪರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮನ ಕರಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮವೈದ್ಯರಾಗಿ ಸರಕಾರದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಿಗುವ ಮಾಸಿಕ ವೇತನ ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಂಸಾರದ ಉದರ ನಿರ್ವಾಹಕ್ಕೋ ಏನೂ ಸಾಲದು. ಅವರ ಗುಡಿಸಲಿನಂಥ ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರಡಿ ಅಗಲ ನಾಲ್ಕುಡಿ ಉದ್ದದ ವಂಕವೇ ಅವರ ವರ್ಕ್‌ಶಾಪ್. ಅವರು ಚೆಮಣಿ ದೀಪ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತೇಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೇ ಕೋಣೆಯ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ದವಾಖಾನೆ - ಎರಡು ಸ್ವನಿರ್ವಿತ ಕಂಪಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸವಾರಿಸ್ತು ಮಾತ್ರಗಳು ಬಿದ್ದಿರುತ್ತವೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿದ್ದದ ತಾಂಡವ. ಅದರೆ ಇದಾವುದರ ಪರಿವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಕಟ್ಟಿಯವರು ತಮ್ಮ ಕನಸಿನ ಬೆಂಬತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಕೆಲವರು ಮಹನೀಯರೂ ಕೆಲ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಅವರಿಗಿತ್ತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾವ ಭೌತಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಅವರು ಪಡೆಯಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿಲ್ಲ.

ಬೇಗನೆ ಕಟ್ಟಿಯವರ ಯಂತ್ರ ಹುಬ್ಬಿ, ಬೆಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರಲಿದೆ. ಆಗ ತಜ್ಫರು ಅದರ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಅದರೆ ವಿಶೇಷಜ್ಞನಲ್ಲದ ಈ ವೃತ್ತಪತ್ರ ಅಪರೂಪ ಸಾಹಸ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚು ಸುಶೀಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ತರುಣರಾದವರಿಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಧಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು.

೨. ರಂಟೆಯಿಂದ ಮೋಟರ್:

ಕಿಲೋಮ್‌ಸ್ಕೇರ್ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ

ಅವರ ಮೊದಲ ಅಥ ರಂಟೆಗಳು ಎರಡು ವರ್ಷ ಮಾರಲಿಲ್ಲ! ಅದರೆ ಇಂದ . . .

ಕಿಲೋಮ್‌ಸ್ಕೇರ್ ಎಂದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಂದು ಬಹುಮುಖವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಚಿತ್ತಗಳು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಅದೊಂದು ಸರಳ ಕಬ್ಬಿಣಾದ ಕುರ್ಚಿ ಅಥವಾ ಕಬ್ಬಿಣಾದ ನೇಗಿಲಾಗಿರಬಹುದು; ಇಲ್ಲವೇ ಕಿಲೋಮ್‌ಸ್ಕೇರ್ವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗುವ, ರೈತನ ಹೊಲಗಳಿಗೆ ನೀರೆಳಿಯುವ ಪಂಪಾಗಿರಬಹುದು; ಅಥವಾ ಹರಿಹರದ ಕಿಲೋಮ್‌ಸ್ಕೇರ್ ಕಾರಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗುವ ಆತಿ ಜಟಿಲವಾದ ಲೇಧಾ ಯಂತ್ರವಾಗಿರಬಹುದು; ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಾರಖಾನೆಯಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಪ್ರಚಂಡ ವಿದ್ಯುತ್ ಮೋಟಾರುಗಳಾಗಿರಬಹುದು; ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಾದನೆಯಾಗುವ ಡೀಸಲ್ ಆಯಲ್ ಎಂಜಿನ್‌ಗಳಾಗಬಹುದು. ಎರಡು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬದು ಮಹಾ ಕಾರಖಾನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೃದ್ಧಹಾರ ಮಾಡುವ ಕಿಲೋಮ್‌ಸ್ಕೇರ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇಂದು ಕನಾಟಕ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಗ್ಗಣ್ಯವಾದ ಯಾಂತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವೇಂದು ಹೆಸರಾಂತಿವೆ.

ಅದರೆ ಇದೆಲ್ಲದರ ಪ್ರಾರಂಭ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒಗ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾರಿಸ್ ಮೋಟಾರ ಉದ್ದೇಶದಂತೆ, ಒಂದು ಸೈಕಲ್ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಆಯಿತೆಂದು ಎಷ್ಟು ಜನರು ಬಲ್ಲರು? ಅದರೆ ಅದು ನಿಜ. ಬೆಳಗಾವಿಯ ಗುಲಂಹೊಸೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬಡ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ (ಅವರ ತಂದೆಯ ಮಾಸಿಕ ಉತ್ಪನ್ನ ರೂ.೧೨ ಇತ್ತು) ಗಡ್ಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಲಕ್ಷ್ಯಾರಾವ್ ಕಾಶೀನಾಥ ಕಿಲೋಮ್‌ಸ್ಕೇರ್ರರು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಇಂ ರೂಪಾಯಿಯ ಶಿಕ್ಷಕನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಶರಣ ಹೊಡೆದು ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಮರಳಿ ಗಡ್ಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೈಕಲ್ ಅಂಗಡಿ ತೆರೆದರು. ಅಲ್ಲಿಂದಲ್ಲೇ “ದಕ್ಷಿಣದ ಟಾಟ್‌” ಎನಿಸಿದ ಕಿಲೋಮ್‌ಸ್ಕೇರ್ದ ಕಢಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು.

ಲಕ್ಷ್ಯಾರಾಯರಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಯಂತ್ರಗಳ ಹುಟ್ಟು ಮುಂಬಯಿಯ ಜೀ.ಜಿ. ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಆರ್ಟ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಡಾಫ್ಟ್‌ಮನ್‌ ಕೆಲಸದ ಅಭಾಸ ಮಾಡಿ ವಿಕ್ಲೋರಿಯ

ಜುಬಿಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ವಿರಾಮ ವೇಳೆಯೆಲ್ಲ ಹಣ ಸುರಿದು ಅಮೇರಿಕದಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಂಡ ಯಂತ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಮೇರಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರೌಢಿಸರ್ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉದ್ಯಮ ಘಾರಂಭಿಸಲು ಹೊರಟರು. ಹಲವು ವಿಷಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ನಂತರ ಅವರು ಅಮೇರಿಕದ ಕಂಪನಿಯೊಂದರಿಂದ ಬ್ರಿಸಿಕಲ್ ಏಜನ್ಸಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ, ೧೯೦೯ರಲ್ಲಿ ಷ್ಟೇಗ್ ಹಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತರುಣ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು.

ಅದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯರ ಹೃದಯ ಸೈಕಲ್ ಮಾರುವುದರಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ; ಅವರಿಗೆ ಬೀಕಾಗಿತ್ತು, ಯಂತ್ರಗಳ ಆಟ. ಮೊದಲು ಅವರು ರೈತರಿಗೆ ಬೀಕಾದ, ಮೇವು ಕತ್ತರಿಸುವ ಕೈ-ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸತ್ತೊಡಗಿದರು. ಸೈಕಲ್ ಅಂಗಡಿಯ ಹತ್ತಿರವೇ ಸಾಫಿಸಿದ ಕಾರಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿಯಿಂದ ತರಿಸಿದ ಕಬ್ಜಿಣಾದ ಬಿಡಿ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಈ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನೆರೆಯ ಜೈಂಥ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಯುವರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಆಗಿದ್ದ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಈಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯರಿಗೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಲಾಭವಾಯಿತು. ೧೯೦೯ರಲ್ಲಿ ಜೈಂಥದಲ್ಲಿ ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಭವನ ಕಟ್ಟಿಸುವ ಕಾಂಟಾಕ್ಪು ಇವರಿಗೆ ದೊರೆತು ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ಫೋಂಡ್ರಿ ಸಮೇತರಾಗಿ “ಕಿಲೋಎಸ್ಟ್ರು ಬಂಧು”ಗಳ ಹೊಸ ಕಾರಖಾನೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಿಲೋಎಸ್ಟ್ರರು ಕಬ್ಜಿಣಾದ ರಂಟಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿದುದು. ಆದರೆ ಹೊಸದೆಂದರೆ ಹೋಹಾರುವ ರೈತರು ಈ “ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ” ಉಪಕರಣವನ್ನು ಕಣ್ಣತ್ತಿ ನೋಡಲ್ಪಡ್ಡರಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಕಿಲೋಎಸ್ಟ್ರರ ಪ್ರಥಮ ಆರು ಕಬ್ಜಿಣಾದ ರಂಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೂಡ ಮಾರಲಿಲ್ಲ.

೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಕಿಲೋಎಸ್ಟ್ರರನ್ನು ಅರಿತೋ ಅರಿಯದೆಯೋ ಕನಾಟಕದಿಂದ ಓಡಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಪೊಂಡಿತು. ನಗರ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮಾಡಬೀಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಕಾರಖಾನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಿತ್ತಬೀಕೆಂದು ಅದು ನೋಟೀಸು ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು.

ಕಿಲೋಎಸ್ಟ್ರರು ಆಗಿನ ಜೈಂಥ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಗುಳಿ ಹೋಗಬೀಕಾಗಿ ಬಂದರ್ದು ಹೀಗೆ. ಪ್ರಗತಿಪರರಾದ ಜೈಂಥ ಮಹಾರಾಜರು ಕಿಲೋಎಸ್ಟ್ರ ಕಾರಖಾನೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ

ರೇಲ್ಸ್ ಸೈಶನ್ನಿನ ಬಳಿ ೧೦ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ರೂ. ೧೦,೦೦೦ ದ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಈ ಕುರುಚಲು ಬೆಳೆದ, ಹಾವುಗಳ ನಿವಾಸ ಸಾಫ್ನವಾದ ಬರದು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಯಾರಾಯರು ಸೋಲರಿಯದ ಉತ್ತರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾರಣಾನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಇದೇ ಇಂದಿನ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ವಾಡಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಸುಂದರ ಔಂಗೋರಿಕ ಪಟ್ಟಣ. ಈಗ ೧೫೦ ಎಕರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿರುವ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ೨,೦೦೦ ಕೆಲಸಗಾರರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮೊದಲನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಬಂದು ಕಚ್ಚಾಸರಕುಗಳನ್ನು ದುರ್ಭವಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ರರು ಎದೆಗುಂದಲಿಲ್ಲ, ನಾನಾ ವಿಧದ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕಬ್ಬಿಣದ ರಂಟೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರೈತರ ಅಂಥಕಾರಮಯ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಕಿನ ಕುಡಿ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಚಿಗುರುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಗೆ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ರರು ಪ್ರಭಾರ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ರಂಟೆಗಳನ್ನು ಮಾರಲಾಗದ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ ಬಂಧುಗಳು ೧೯೭ ಬಂದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೪೦,೦೦೦೦ ರಂಟೆಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಹೊಸ ವಿಕ್ರಮವನ್ನು ಸಾಫಿಸಿದರು.

ಈಗ ಹೆಣಗಾಟದ ಅವಸ್ಥೆ ದಾಟಿತ್ತು. ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ ಬಂಧುಗಳು ಅಷ್ಟರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ರಂಟೆಯೋಂದೇ ಸಾಕೆಂದು ವಿಶ್ರಮಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಯಾರಾಯರಿಗಾಗ ೫೦ ವರ್ಷ ಮೀರಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮುಪ್ಪೆಂಬುದಿರಲಿಲ್ಲ, ರಂಟೆಗಳು ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ ಬಂಧುಗಳ ಕಢೆಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾತ್ರವಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಮನೀಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಗತಿಪರ ರೈತರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನೇಲ್ಲ ಉತ್ತಾದಿಸುವ ಹಟ ಅವರದು. ೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ರೂ.೧೪,೦೦೦ ದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ ಬಂಧುಗಳ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ರೂ. ೧,೦೦,೦೦೦ ಕ್ರೇರಿಸಿ ಲಿಮಿಟೆಡ್ ಕಂಪನಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ರರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಆಳವೂ ಅಗಲವೂ ಬಂದೇ ಸವನೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಟೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ ಕಬ್ಬಿನ ಗಾಣಗಳು ಬಂದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತು ಹೂಡಿ ನಡೆಸುವ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಭಾಲಿತ - ಎರಡೂ ಮಾದರಿಗಳಿದ್ದವು. ತರತರದ ಕ್ರೀ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಭಾಲಿತ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ ಪಂಪುಗಳು ಬಂದವು. ಶೇಂಗಾ ಸುಲಿಯವ ಉಪಕರಣಗಳು ಬಂದವು. ಕಬ್ಬಿಣದ ಕುಚೆಗಳು ಮಂಚಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯೋಪಯೋಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಬಂದವು. ಇಂದು ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ವಾಡಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೨೫ ಲಕ್ಷ ದೂಪಾಯಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಹೊಸ ಉಪಕರಣದ ಉತ್ತಾದನೆಯೋದನೆಯೂ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ವರ್ರರು

ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತು ಭಾರತೀಯರು / ೪೧

ಹೊರಾಟಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದನೆಯದಾಗಿ, ಈ ದೇಶದ ಜನ ಹೊಸದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸುವವರಲ್ಲ, ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಸ್ವದೇಶಿ ಯಂತೋಪಕರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದಲ್ಲ, “ಗಾಂವರಿ” ಉತ್ತಾದನೆಗಳು ವಿದೇಶಿ ಸಾಮರ್ಥಗಳಿಗೆ ಎಂದೂ ಸರಿದೂಗಲಾರವೆಂಬ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಕಿಲೋಸ್ವರರಿಗೆ ಭಾರ ಹೊತ್ತು ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತುವಷ್ಟೇ ಕರಿಣವಾಗಿತ್ತು.

ಕಿಲೋಸ್ವರ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯರು ಅದ್ವಿಗಳನ್ನೇ ಅನುಕೂಲಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಶಕ್ತರು. ಅನೇಕ ಯಶಸ್ವಿ ಉದ್ದೋಗಪತಿಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಸಂಕುಚಿತ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯರ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರಲ್ಲ, “ಸ್ವದೇಶಿ”ಯೆಂಬೊಂದೇ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವ ಉದ್ದಿಮೆಯೂ ಕಡೆತನಕ ಕಾಲೂರಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತು, ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಕಿಲೋಸ್ವರ ಉತ್ತಾದನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗುವಂತೆ ಅವರು ಯತ್ನಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವರು ಸದಾ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಿಲೋಸ್ವರ ಕಂಪನಿಯ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಅವರು ಅಮೇರಿಕ, ಇಂಗ್ಲಿಂಡ್ ಮೊದಲಾದ ಜೈದ್ಯೋಗಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ನೂತನ ಯಂತ್ರ-ತಂತ್ರಗಳ ಪರಿಚಯ ಪಡೆಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿ ಬಂದವರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಕಿಲೋಸ್ವರವು ತನ್ನ ಸರಕುಗಳ ಗುಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು “ಸ್ವದೇಶಿ”ಯನ್ನು “ಗಾಂವರಿ” ಎಂಬ ತಿರಸ್ಯಾರದ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದೆ.

ಕಿಲೋಸ್ವರ ಸಂಸ್ಥೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಅರಸುವ ಸ್ವಭಾವದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಡಿಂರಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಗೆಯನ್ನು ಕನಾಟಕದಿಂದ ಕಿತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಿರು ನಡೆಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೂ ಆ ವಟವ್ಯಕ್ತದ ಸಂತಾನ ೫೦ ವರ್ಷದ ನಂತರ ಮರಳಿ ಕನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಹರಿಹರದ ಮೈಸೂರು ಕಿಲೋಸ್ವರ ಮತ್ತು ಬಿಂಗಳೂರಿನ ಕಿಲೋಸ್ವರ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಕಂಪನಿಗಳ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೆರ್‌ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೊದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ತವರು ಮನೆಯ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಕನ್ನಾಡಾನ ಮಾಡಿದಂತಿದೆ.

ಜೈದ್ಯೋಗಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ, ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಯಂತ್ರಗಳೇ ತಾಯಿ. ಈ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ದೇಶಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯೋಪಯೋಗದ ಯಂತ್ರಗಳಾಗಿ ಎಂದೂ ಪರದೇಶಗಳ ಅವಲಂಬನೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ, ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧವು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಉದ್ದಿಮೆಗಾರರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಿ ವಿದೇಶಗಳಿಂದ ಯಂತ್ರ, ಸಾಮರ್ಥಗಳು ಬರುವುದು ನಿಂತುಹೊಡಾಗ ಬಾಯಿಂದುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂತು.

ರಂಟೆಯಂದ ಮೋಚರಾಗಿ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ರಾಟ್ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ / ೪೭

ಇದನ್ನು ಮುಂಗಂಡಿದ್ದ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ರಾಟ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಗಣಿತಾರ್ಥಿರಂದಲೇ ಕಿಲೋಸ್ಕ್ರಾಟ್ವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಯಂತೋಪಕರಣಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಯುದ್ಧದಿಂದ ಯಂತೋಪಕರಣಗಳ ಅಗತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಲು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾರಬಾನೆಯನ್ನೇ ತೆರೆಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹರಿಹರವನ್ನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

ಗಣಿತಾರ್ಥಿ “ಮೈಸೂರು ಕಿಲೋಸ್ಕ್ರಾಟ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್” ಸಾಫ್ಟ್‌ಪನೆಯಾಗಿ ಮರು ವರ್ಷದೇ ಹರಿಹರದಲ್ಲಿ ಕಾರಬಾನೆಯನ್ನು ಸಾಫ್ಟ್‌ಪಿನಲಾಯಿತು.

ಉ. ಅನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ

ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮಹಾಪುರುಷ

ಅನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದ, ಏಕೆ ಏಶಿಯದ ಕಲೆಗೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ಗೌರವ ಇರುತ್ತಿತ್ತೋ ಎಂಬುದು ಸಂಶಯಾಸ್ವದವಾಗಿದೆ. ಸ್ವತಃ ನಮಗೇ ನಮ್ಮ ಪುರಾತನರ ಕಲಾದೃಷ್ಟಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆದರ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದಂತೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಖಂಡಿತವೇ. ಆದರ ಅರ್ಥವಂತೂ ಆಗುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಶಿಯದ ದೇಶ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಗಾ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿದು ನಮ್ಮ ಕಲೆಯ ಮರ್ಮವನ್ನು, ಆದರ ಸೊಬಗನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಆದನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಹೋಳಲು ಆವಿರತವಾಗಿ ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿದವರು ಅನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು.

೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದಾಗ ಆವರು ಕಳಿಸಿದ ಸಂದೇಶ “ನೀವು ನೀವೇ ಆಗಿರಿ!” ಎಂದು. ಒಂದು ದೇಶ ತನ್ನ ಬೇರುಗಳಿಂದಲೇ, ತನ್ನ ಗಾಳಿ ನೀರುಗಳಿಂದಲೇ ಸಾರವನ್ನು ಹೀರಿ ಶ್ರೀಷ್ವತೇಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಲ್ಲುದಷ್ಟೆ. ಹೊರಗಿನ ತಳಕು ಬೆಳಕನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಎಂದಿಗೂ ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನಾದು ಪೂರ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ಬಯಲಾರದು ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. “ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವವರು ಕವಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರು; ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಲ್ಲಿ, ಜೀವನದ ಗಾಥತಮ ತತ್ವಗಳಿರುವುದು ಕಲೆಯಲ್ಲಿ” ಎಂದು ಅನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಚೋಧಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ “ಶಿವ ತಾಂಡವ” (Dance of Shiva) ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆವರು ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಯ ಜೀವಾಳವನ್ನೇ ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಸಂಖ್ಯಾ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಏಶಿಯದ ಶಿಲ್ಪ, ಬಿತ್ತ, ವಾಸ್ತು ಕಲೆಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಮೇರಿಕವು ಆವರ ಹಿರಿಮೇಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಬಾಸ್ವನ್ ಮೃಜಿಯಮೈನ ಏಶಿಯನ್ ವಿಭಾಗದ ಕ್ಯೂರೇಟರರನ್ನಾಗಿ ಆವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು.

ಅನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರ ತಂಡೆ ಮತ್ತು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸಿಂಹಳೀ ತಮಿಳು ಹಿಂದು; ಆವರ ತಾಯಿ ಸಾಫ್ಟ್‌ಇಡಿನವಳು. ಶ್ರೀಮಂತ ಕುಲದ ಮತ್ತು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವಿಚರ ಕವಿ, ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿದ್ದವರು.

ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಬೆಂಜಾಮಿನ್ ಡಿಸ್ಕೋಲಿಯ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದವೆಂದರೆ ಡಿಸ್ಕೋಲಿ ತನ್ನ ‘Tranced’ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನೊಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಮರಳಿದ ಮೇಲೆ ಮುತ್ತು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಸಿಂಹಳದ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಸದಸ್ಯರಾದರು.

ಅನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಗಣಾರ್ಥಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ತಂದೆ ವಕೀಲ, ರಾಜಕಾರಣೆ ಅಗಿದ್ದರೂ ಮಗನ ಒಲವು ಆ ಕಡೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ವಿಜ್ಞಾನದ ಕಡೆ ಅವರು ಆಕಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಭೂಗಭ್ರಶಾಸ್ತಾಭಾಸ ಮಾಡಿ ಹದಿನೆಂಟನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೇ ಅವರು “ಡೋವರೋ ಗುಡ್ಡದ ಭೂಗಭ್ರ ರಚನೆ”ಯನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಪ್ರಧಮ ಲೇಖನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಲಂಡನ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪಡೆದು ಸಿಂಹಳಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ ಅವರು ಇನ್ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಭೂಗಭ್ರ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಭೂಗಭ್ರ ರಚನೆ, ಖನಿಜ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅನ್ವೇಷಣಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅವರು ಗಣಾರ್ಥಿ ಸಿಂಹಳದ ಖನಿಜ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣದ ದೈರ್ಘ್ಯರಾದರು. ಅವರ ಲೇಖನಗಳು ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭೂಗಭ್ರಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಭೂಗಭ್ರಶಾಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ಅನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಗುಡ್ಡ ಬೇಣ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವರ ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ತಿದ್ದಿ ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಿಂಹಳದ ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಗುಡಿ ಗುಂಡಾರ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಂಡ ಕಲಾ ವೈಶಿರಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೇರಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಇಂಥ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹಾಳುಬಿಳಿಲು ಬಿಟ್ಟ ದೇಶೀಯರ ಮೇಲೆ ರೋಷವೂ ಹುಟ್ಟಿತು. “ಕ್ಯಾಂಡಿಯ ಸರದಾರರಿಗೆ ಬಹಿರಂಗ ಪತ್ರ”ವ್ಯೋಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಅವರು ಇಂಥ ಕಲಾನಿಧಿಯನ್ನು ಅಸದ್ದೆ ಮಾಡಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಅನುಕರಣೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ತರಾಟಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅದರ ಬೆಸ್ಸಿಗೇ ಪೂರಸ್ತ ದೇಶಗಳ ಅಂಗ್ಲೀಕರಣದ ಹಗರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಉಗ್ರ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದರು. ಇದರ ನಂತರ ಅನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರ ಜೀವನ ಒಂದು ಅಖಿಂಡ ಕಲಾತಪಸ್ವಾಯಿತು. ಮೊದಲು ಸಿಂಹಳದ ಕಲೆಯ, ಅನಂತರ ಅದರ ತವರುಮನೆಯಾದ ಭಾರತದ ಕಲೆಯ, ಕೊನೆಗೆ ಇಡೀ ಏಶಿಯದ ಕಲೆಯ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಅವರು ಶೋಧಿಸಿದರು. ಅದರ ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಮಹತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ರೋಮಾಂಚಿತರಾದರು. ತಮ್ಮ ನಿದಾನಕ್ಷಿಣಾವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದೇಶಭಾಂಧವರ ಆಭಿಮಾನಶಳನ್ಯತೆಯನ್ನು ಓರ್ಕಿಸಿದರು. ಬೀಳಿಯ ಶಾಸಕರಿಗೆ ಇದು ಅಪಧ್ಯಾಯಾಯಿತು. ಸಿಂಹಳೀಯರು ಅವರ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಅಸದ್ದೆಯಿಂದ ಕಂಡರು. ತಮ್ಮ ದೇಶ ಇನ್ನೂ ಕಲಾಭಿಜ್ಞತೆಗೆ ಪಳಗದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇಸತ್ತು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸಿಂಹಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ

ಹೋದರು. ಬಾಸ್ಕ್‌ನಿನ ಲಲಿತ್‌ಕಲಾ ಮ್ಯಾಜಿಯಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ, ಪಶ್ಚಿಮಾ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಜೀಯ ಕಲಾವಿಭಾಗದ ಫೆಲೋ ಆಗಿ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು.

ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ಅವರು ಮಧ್ಯ ಕಾಲದ “ಸಿಂಹಳೀ ಕಲೆ” ಎಂಬ ಉದ್ದೂರಥವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ೪೦೦ ಡಬಲ್‌ ರಾಯಲ್ ಪ್ರಂಟಿಂಗ್‌ ಈ ಚಿತ್ರಮಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಳೀ ಕಲೆಯ ಸಕಲ ಶಾಶ್ವತಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಧೈಯಗಳನ್ನುಲ್ಲ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೇ ಬಾರಿ ವಿವರಿಸಿದರು - “ಕ್ಷಾಂಡಿಯ ಕಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಅದರ ಆದಶ್ವಾದ. ಎಲ್ಲ ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಯ ಲಕ್ಷಣವೂ ಅದೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಂದು ಮರವನ್ನೂ ಒಂದು ಕಮಲವನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಆದು ಇಡೀ ವೃಕ್ಷಜಾತಿಯ ಅಥವಾ ಕಮಲ ಜಾತಿಯ ಪ್ರತಿಸಿಧಿಯಾಗಿ, ವೃಕ್ಷ ಜಾತಿಯ ಅಥವಾ ಕಮಲ ಜಾತಿಯ ಸಾರ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈ ಕಲಾವಿದರು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಿದರು ಎಂದು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ತೋರಿಸಿದರು.

ಈ ಉದ್ದೂರಥದ ನಂತರ ಆನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ಪೌರಸ್ತು ಕಲೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರೆದ ಒಟ್ಟು ೫೦೦ ಮಿಕ್ಕೆ ಲೇಖನ, ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ೫೦ನ್ನು ಚರಿತ್ರಾಹ್ನವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ “ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ಇಂಡೋನೇಶಿಯದ ಕಲೆಯ, ಇತಿಹಾಸ”ದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಯ ಸಂಪರ್ದಾಯಗಳು ಮಧ್ಯ ವಿಶಯದ ಗಿರಿ ಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿ, ಟಿಬೀಟ್, ಚೀನ, ಬಮ್, ತಾಯಿಲಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದನ್ನು, ಕಂಬುಜ, ಜಾವ, ಸುಮಾತ್ರಾಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತವಾದ ವೈಶಿರಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಈ ಭಾರತೀಯ ಕಲ್ಲನೇ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ಚೀನ ಜಪಾನ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ದೇಶದ ವಿಶೇಷ ಪ್ರತಿಭೀಯಾದ ಉದ್ದೀಪನವಾಗಿ ಆರಳುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದನೇ ಸ್ವಂತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಕಲಾ ಕಲ್ಲನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ವಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಭಾರತೀಯ ಪುರಾಣ, ತತ್ವಜ್ಞಾನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ ಧರ್ಮ ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ತಲಸ್ವರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು. ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳು ಹೇಗೋ ಶಿಲ್ಪಿ, ಚಿತ್ರಕಾರರು ಕೂಡ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಧ್ವನಿತಗೊಳಿಸುವ ವಿಧಾನದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿತರು. ಇವ್ಯಾಲ್ಯು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಚ್ಚಿದಾರಾಗಿ ಅವರು ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಬೇರೆ ಪೌರಸ್ತರದೇ ಬೇರೆ ಎಂದು ಮನಗಾಣವಂತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು.

“ಪೂರ್ವ ಏಶಿಯದ ಕಲಾ ಪರಿಚಯ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಏಶಿಯಗಳ ಆದರ್ಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಕರಾರುವಾಕ್ಷಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು.

ಉತ್ತರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮುಂದೂಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಆತ್ಮಭಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಹೇಣುತ್ತಾನೆ. ಪೋರಸ್ತ ಕಲಾದರ್ಶ ಇದಲ್ಲ, ಅದೊಂದು ಸಮಷ್ಟಿಸ್ಟೆಂಬಿ. ಅದೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ, ನಾಗರಿಕತೆಯ ಬಾಯಿ. ಅದನ್ನು ಸೈನಿಕರು ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು. ಅವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಾವು ಜೀವಿಸಿರುವ ಕಾಲದ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು, ಕಲ್ಲನೀಗಳನ್ನು, ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು - ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮನೋಧರ್ಮಗಳನ್ನಲ್ಲ - ಅಭಿವೃಂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕಾರ್ಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿವಾ ಲೋಕಕ ಪರ್ಯೋಜನದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶರೀರ ಆತ್ಮಗಳು ಅವಿಭಾಜ್ಯವಾದವು.

ಆನಂದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರ ಯತ್ನಗಳು ಪೋರಸ್ತ ಕಲೆಯನ್ನು ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತಷ್ಟು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದವು. ಶ. ಶ. ಇನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರದ ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರವೇ ಉಳಿಯಲ್ಲ, ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ದೂರಬಿಂಬಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನಿರಲಿ ಘಾಣಿಗಳನ್ನಿರಲಿ ಕೊರಡುಗಟ್ಟಿದ ರೂಪಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ವಿಕಾರ ರೂಪದ ದೇವದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಹೊಲಬುಗೆಡಿಸಲಾಯಿತು - ಎಂದಿತ್ಯಾದಿಯಾದ ವಿನ್ಯೋಽಂ ಸ್ತೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಪ್ರಾನರ್ವಿಭಾರಕೆ ಒಳಪಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಪೋರಸ್ತ ಕಲೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಪುರುಷರು ಎಂದು ಬೇಗನೆ ಎಲ್ಲಿಡಿ ಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಬಿಟಿಷ್ ಜ್ಞಾನಕೋಶದ ಗಳನೇ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಕಲೆ, ಶಿಲ್ಪ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಬರೆದ ಎಂಟು ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅಮೇರಿಕದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜ್ಞಾನಕೋಶದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಭಾರತ, ಸಿಂಹಳ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಅಮೇರಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಥಾನ್ಸ್, ಜರ್ಮನಿ, ಫಿನ್ಲೆಂಡ್, ಹಾಲಂಡ್, ರುಮೇನಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಕಲಾವಿಮರ್ಶಗೆ ಬೇಕಾಗಿ ಅವರು ಓದಿಕೊಂಡ ಅಸಂಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಕಲೆಯ ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೂ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥ, ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಆವರನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದವು. “ಬುದ್ಧ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಮತ” ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಬೌದ್ಧ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಭಾರತದ ವಿಕಾರ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಪಾಠವನ್ನೂ ವಿಶದಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

“ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ದಂತ ಕಥೆಗಳು” ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಕಲೀಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು ಅವರ “ಶಿವ ತಾಂಡವ” ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗ್ರಹ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಕವಿಸದ್ಯಾಶ ವಾಣಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. “ನಾವು ಕಾಲವನ್ನು ಅನಂತದೊಡನೆ ಸಮನ್ವಯಿಸಬೇಕಾದರೆ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ದೇಶ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾದ ಕಾಲಖಂಡಗಳನ್ನು ಅವರಿಸಿದ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಬೇಕೇ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ದಮರುವಿನ ಲಯದಲ್ಲಿ ಈ ಯುಗಗಳ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ವ್ಯಂಜನೆಯಿದೆ. ನಾಶಮಾಡದೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಸೂಚನೆ ಇದೆ. ಇವು ಬಹುನ್ ದಿನರಾತ್ರಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿತಗೊಳಿಸುವ ದೃಶ್ಯ ಸಂಕೇತಗಳು. ಬಹುನ್ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ತುಭಿಧವಾಗಿದೆ, ಜಡವಾಗಿದೆ. ಅದು ಶಿವನ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದೆ ನತಿಸಲಾರದು. ಆತ ತನ್ನ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತದೇ ತದ ಅವನ ತಾಂಡವದಿಂದ ಜಡ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಒಳಗೆಲ್ಲ ನಾದದ ಲಹರಿಗಳು ತುಡಿಯತೋಡಗುವವು. ತಕೋ! ಜಡವೂ ನತಿಸುತ್ತದೆ; ಶಿವನ ಮಹಿಮೆಯಾಗಿ ಅವನ ಸುತ್ತ ಹಬ್ಬಿತ್ತದೆ. ಈ ತಾಂಡವದಿಂದಲೇ ಆತನ ಪ್ರಕೃತಿ ನಾನಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳುತ್ತದೆ. ಕಾಲ ಪಕ್ಷಿವಾದಾಗ ಅವನು ಎಲ್ಲ ನಾಮರೂಪಗಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಯ ಮೂಲಕ ನಾಶಮಾಡಿ ಹೊಸ ವಿಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಕಾವ್ಯವೇ ನಿಜ, ಆದರೆ ವಿಜ್ಞಾನವೂ ಹೌದು.” ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಅವರೇ “ನಟರಾಜನ ನಾಟ್ಯ ಕೇವಲ ತಾರಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ನಡೆಯುವುದಲ್ಲ, ಚಿದಂಬರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಅದು ಭಕ್ತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಜೀವನ ತತ್ವಜ್ಞಾನ, ಕಲೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೂಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದು ಈ ಕಲ್ಪನೆ, ಈ ವಿಶ್ವ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳು ಒಂದು ಮಹಾನಾಟ್ಯ ತಾಂಡವ. ಈ ಲಯ ನಾಶವಲ್ಲ, ಅದು ಲಯದ-ಅಲೆಯ ಏಳುವ ಬೀಳುವ ಕ್ರಿಯೆಯ-ಅಂಶ. ನಾಭಾವೋ ವಿದ್ಯತೇ ಸತಃ. ಇದ್ದದ್ದು ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗದು. ಅನಂತವು ಈ ಅಲೆಗಳಿಂದ-ಲಯಗಳಿಂದ - ತುಂಬಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಕಲೆ ಇದನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲೇತ್ತಿಸಿದೆ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಬಹಳ ಬರೆದರೂ ಕುಮಾರಸ್ನಾಮಿಯವರು ವಾಚಾಳವಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆ ಸೂತ್ರವತ್ತಾಗಿತ್ತು, ಸ್ಫುಟವಾಗಿತ್ತು, ನಿಷ್ಫಳವಾಗಿತ್ತು, ಎಪ್ಪತ್ತಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಳಿ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಅವರು ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ತೇಯ್ಯಾರು. ಅವರ ಅಭಿಮಾನ ಆತಿಯಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಿರಸ್ತಾರ ತೋರಿಸುವವರನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಯ ಪತಾಕೆಯನ್ನು ಉಗ್ರದಿಸಿದ ಆನಂದ ಕುಮಾರಸ್ನಾಮಿಯ ಕಾರ್ಯ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ. ಪೌರಸ್ತ ಕಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇಂದು ಕಂಡುಬರುವ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಉತ್ಸಾಹ ಆನಂದ ಕುಮಾರಸ್ನಾಮಿಯವರ ಕಾರ್ಯದ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ♦♦♦

೭. ನಾಟ್ಯಭಾರ್ಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕುಲಕರ್ಣಿ

ಶಿಗವರ ಹಂಬಲ ನಟರಾಜನ ಸೇವೆ ಮಾತ್ರ

ತಲೆ ತುಂಬ ಅದರ್ಥ, ಮನಸ್ಸು ತುಂಬ ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಮೈತುಂಬ ಉತ್ಸಾಹ, ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾತ್ಮಕ ಚಲನೆಯ ಹುಮ್ಮಣ - ಕುಲಕರ್ಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಈ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊತ್ತು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಂದವರು. ಅವರು ಆಗಬಹುದಾದ್ದು ಬಹಳ ಇತ್ತು; ಅವರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಉದಯ ಶಂಕರ ಆಗಬಹುದಿತ್ತು; ಅಧವಾ ಈ ಷಾಂತದ ನಾಟ್ಯಭಾಯ ನಾರಾಯಣ ಮೆನ್ನೊ ಆಗಬಹುದಿತ್ತು; ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿ ಪತಾಕೆ ಹಾರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಲಕ್ಷ್ಮಾಧೀಶರಾಗಿ ಈಗ ಆರುವತ್ತರ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಳಿದ ಬದುಕನ್ನು ಹೆಮೆಲ್ಲಿಯಿಂದ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಇದೆಲ್ಲಾ ಆಗುವ ಸ್ವಷ್ಟ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಆದೃಷ್ಟ, ತಪ್ಪಿ ನಿರಾಯ, ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯ ಆಭಾವ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಭವಿತವೈತೆಗೆ ತಥಾಸ್ತು ಎನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿ ಬಂದವು. ಈಗ ಅವರ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಒಂದು ನಟರಾಜ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ನೃತ್ಯಕಲೆಯ ಅಧಿದೇವತೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಅವನ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ನೆನಪನ್ನು ಶಾಶ್ವತೀಕರಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

ನೃತ್ಯಕಲೆಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ಮುದುವಾಗಿಟ್ಟು ಕುಲಕರ್ಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ತಂಡ ಕೋನ್ಸೇರರಾಯರು ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಸುಭೋಗರಾಗಿದ್ದವರು. ಅವರ ಬಯಲಾಟದ ಹುಳ್ಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಕಲಾವೈದಗ್ರಾದ ಪರಂಪರೆಯೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಮಗನನ್ನು ವಕೀಲನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಷ್ಟದಿಂದಲೇ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹಾಕಿದವರು ಅವರು. ಧಾರವಾಡದ ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜು ಆಗ ಕಲಾಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಸಾಂಕ್ಷಾರಿಕ ವೃತ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಎ. ಟಿ. ಸಾಸನೂರ, ಶ್ರೀರಂಗ ಮೊದಲಾದವರು ಆ ಗರಡಿಯ ಹೆಬ್ಬಾಳುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಅವರೊಡನೆ ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಟಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹುಟ್ಟು ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡರು. “ಸಂಯುಕ್ತ ಕನಾಟಕ” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಧಾರವಾಡ ಪಜಂಟರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಏಕಾಂಕಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ತಾರಾನಾಥರ “ಪ್ರೇಮ” ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಅಚ್ಚಿಹಾಕಿಸಿ, ಹೊತ್ತು ಮನೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಸಂಪಾದಕರೂ ಆದರು. ಮೂಕಾಭಿನಯದ ಅಕ್ಷ್ಯೋಬರ್ ಗೆ ೨೦

ಮೂಲಕ ರಸಭಾವಗಳ ಅಭಿವೃಕ್ಷಿಯ ತಮ್ಮದೇ ಅಶ್ಚಿತ್ ಪಟುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು; ಹಾವಿನ ಚಲನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದರು; ಪ್ರತಿಭೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ತಾರಾನಾಥರಿಂದ ಬೆನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಟ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದರು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಭಾರತದಲ್ಲಾಗ ಹಲವರ ತಲೆಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಹಲವು ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿದ ರಾಗಿಣೀರೇವಿಯ ಒಂದು ನೃತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಆದದ್ದು ಆದಕ್ಕೆ ಹೇಗೋ ಪ್ರವೇಶ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಿಗೆ ನೃತ್ಯದ ಹುಣ್ಣೀ ಹಿಡಿಯಿತು. ಕೆಲ ಕಾಲಾನಾಂತರ ಉದಯಶಂಕರನ ನೃತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನಾ ನೃತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಹಿತಮಿತವಾಗಿ ಸಂಮಿಶ್ರಗೊಳಿಸಿದ ಆತನ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಮರಳಾಗಿ, ಬಿ.ಎ. ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ ಅವನೊಡನೆ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರು. ಹದಿನಾರರಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಈಗ ಅಂತರಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಸಂಸಾರ ಬಂಧನ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಮರಳಿ ಬಂದು ಮನೆಯವರ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಎಂ.ಎ. ಗೆ ಕಟ್ಟಿದರೂ ಅವರ ತಲೆ ತುಂಬ ನೃತ್ಯವೇ ನೃತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಗಲೇ ಅವರು “ಡ್ಯಾನ್ಸ್ ಮಾಸ್ಟರ್” ರಾಗಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಧಾರವಾಡದ ಮಹಿಳಾ ಸೇವಾ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರು ನೃತ್ಯ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸತ್ತೊಡಗಿದರು. ಅವರು ಯೋಜಿಸಿದ “ಸರ್ವಪ್ರಣಾಯ” ನೃತ್ಯ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಖ್ಯಾತ ನಟ ಸಿಂಹ, ನಾಟಕಕಾರ ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯ, ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣನವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ತತ್ಕಾಂತ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಭೀಯನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿದರು. ವೀರಣ್ಣನವರು ಆಗ ಹೊಸದಾಗಿ “ಅಕ್ಕ ಮಹಾರೇವಿ” ನಾಟಕವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಿವ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು. ಎಂ.ಎ. ಗೆ ಗೋತ್ತಾ ಹಾಕಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಅವರೊಡನೆ ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರು. ವೀರಣ್ಣನವರು ತೋರಿಸಿದ ಆಮಿಷವೇಂದರೆ ಈ ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ ಅವರನ್ನು ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ಅಭಿಜಾತ ನೃತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಭ್ಯಾಸಕಾರಿ ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ವಾಗ್ಣನ್.

ವೀರಣ್ಣನವರು ವಾಗ್ಣನವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರು. ಗುಬ್ಬಿ ಕಂಪೆನಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಿವ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಚಂಡವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಿದ ನಂತರ ವೀರಣ್ಣನವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ವಲ್ಲತೋರ್ಕಾರು ಸಾಫ್ಟಿಸಿದ ಕೇರಳ ಕಲಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ರಾಮನ್ ಮೆನನ್, ಶಿವರಾಮನ್ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ನೃತ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ವನಿತಾ ಸೇವಾ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ರೋಹಿಣೀ ದೇವಿ ನೃತ್ಯ ಸಂಗಾತಿಯಾಗಿ ಅವರೊಡನೆಯೇ ಅಭ್ಯಾಸ

ಮಾಡಿದರು. (ಮುಂದೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ರೋಹಿಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರೋಡನೆ ಉಳಿದಳು.) ಆಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಖ್ಯಾತ ಬ್ಯಾಲೆ ನರ್ತಕಿಯಾದ ಲಯ ಲೈಟ್‌ಫ್ಲೂಟ್‌ಟಾಳಿಂದಲೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದರು. ಆದರೆ ಇದಾವುದೂ ಅವರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿ ತಾರದೆ ಕೇರಳದ ಇತರ ಹೆಸರಾಂತ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಕುಂಜು ಕುರುಪ್ಪಾ ಮತ್ತು ಮಾಥವ ಮೆನಸ್ಸುರೋಡನೆಯನೂ ಕೆಲ ತಿಂಗಳು ವ್ಯಾಸಂಗ ನಡೆಸಿದರು.

ಈ ನಡುವೆ ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣನವರಿಗಾಗಿ ಯೋಜಿಸಿದ್ದ ನೃತ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ಜನಪಿಯವಾಗಿದ್ದವೀಂದರೆ ಕೋಯಮುತ್ತಾರಿನ ಒಂದು ಫೀಲ್ಡ್ ಕಂಪೆನಿಯವರನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಕೇರಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಆಕಾಶಭಾಣ ಸದೃಶ ಉಚ್ಛಾರಿಯಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. “ತಿಲೋತ್ತಮಾ” ಎಂಬ ತಮಿಳು ಪೌರಾಣಿಕ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಟ್ಟ ನೃತ್ಯ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ನೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. “ದಾನಶೂರ ಕಣಂ” ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಚಿತ್ರಕ್ಕೂ ಅವರು ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೊಗಿ ರಾಯಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೃತ್ಯಕೇಂದ್ರವನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಲಲಿತಕಲೆಗಳಿಗೆ ಮದ್ರಾಸಿನಂಥ ಸ್ಥಳ ಬೇರೊಂದು ಸಿಗಲಾರದು ಎಂದು ಕುಲಕರ್ಮೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಫೀಲ್ಯಾಂಟ್ ಮೂಲಕ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅವರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಆರಾಧಿತ ನೃತ್ಯ ಮಾಸ್ತರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ೧೯೬೪-೬೫ರಿಂದ ೧೯೬೭-೬೮ರ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಗಳಿಸಿದ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದ ಹಣಕ್ಕೆ ಲೆಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗವರು ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಹುಡುಗರನ್ನು ಸಂಬಳಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಿನೇಮ ತಾರೆಯರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಿಂದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವುದೀಂದರೆ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮಾತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಪಾಠಕ್ಕೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಫೀ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಅಭಾಸ ಮಾಡುವವರಿದ್ದರು. ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವರೆಂದೂ ಆತುರರಾಗಿಯಿತ್ತಿದ್ದರು. ತಿರುವೆಂಗಡಂ ಮತ್ತು ಗೌರೀ ಅಮೃನವರಿಂದ ರೋಹಿಣಿಯೋಡನೆ ಭರತನಾಟ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು. ಕಧಕ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕಾಗಿ ಹೀರಾಲಾಲನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಕಾಮಿನೀಕುಮಾರ ಸಿಂಹನೀಂದ ಮಣಿಪುರಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರನ್ನಲ್ಲದೆ ಬ್ಯಾಲೋ ನರ್ತಕ ಲೈಟ್‌ಫ್ಲೂಟ್, ಕಧಕ್ಕಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಆನಂದ ಶಿವರಾಮರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ತಂಡ ಕಟ್ಟಿ ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ಸಂಚರಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರು ಯೋಜಿಸಿದ “ಚಂದ್ರಕಿನ್ನರ”, “ಭಸಾಷುರ ಮೋಹಿನಿ”, “ಅರುಣಗಿರಿ” ಮೊದಲಾದ ನೃತ್ಯನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಜನ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಮುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ “ಪಾರ್ವತಿ ಕಲ್ಯಾಣ”, “ಭೂಕೃಷ್ಣಾಸ್” ಚಲಚ್ಚಿತ್ರಗಳು ದಕ್ಷಿಣದ ಮೂರು ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ

ಜಯಭೇರಿ ಹೊಡಿದವು. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನೃತ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದರು. ವಾಹಿನಿಯವರ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಸ್ಪಷ್ಟಃ ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿದರು.

ಅವರು ಈ ಯಶೋದಂದುಭಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇಂಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಮೋಗ್ಗ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೈಲನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೂಟ ನೃತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿತು. ಇಂಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೈಳನ ಕೂಡಿದಾಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ತಮ್ಮ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಸಂತೋಷಕೂಟ ಭಜರಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಉದಯಶಂಕರರು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹೇಳಿ “ಗುರು”ವಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಡೈಟಣ ಏಫೆಡಿಸಿದ್ದರು. ಉದಯಶಂಕರರು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ “ಕಲ್ಪನಾ” ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮರೆತು, ನಾವು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕಲಿತು ನತ್ಯಸಚೀಕೆಂದು ಉದಯಶಂಕರರು ಹಾಕಿದ ಕರಾರು, ಆಗಲೇ ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಿಗೆ ಸಮೃತವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಆಗ ಯುದ್ಧ ಕಾಲ. ಸೈನ್ಯ ಶಾಶೀಯವರು ಭಾರತೀಯ ಸೈನಿಕರ ಮನೋರಂಜನೆಗಾಗಿ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರನ್ನು ಕರೆದರು. ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೂ ರೂ. ೩೦೦ರಂತೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಏಫೆಡಿಸುತ್ತಾ ಅವರು ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಬಮ್, ಸಿಂಹಳ, ದಕ್ಷಿಣ ಆಷ್ಟಿಕಗಳೊಂದಲೂ ಕರೆಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಂಡದೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಬಂದರು. ಸಿಂಹಳದಲ್ಲಿ ಶ್ರಿಂಕಾಮಲೆ, ಕ್ಷಾಂಡಿ, ಜಾಘಾಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾಂಟಾಕ್ಷಿನಿಂದ ಯಶಸ್ವಿ ನೃತ್ಯಪ್ರದರ್ಶನಗಳಾದವು.

ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದು ಸ್ವಾತಂತ್ಯೋದಯವಾಯಿತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳು ಸುತ್ತುತ್ತೊಡಗಿದವು. ಅವರು ದಿಗ್ನಿಜಯದ ನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದರು: ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸಂಭಾರ, ಆಮೋಲಿ ಜಾಗತಿಕ ಕಾಂಟಾಕ್ಷಿ ಮೋಲಿ ಅಮೋರಿಕ ಮೋದಲಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ. ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ೬೦ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ಕಾರಿರಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಇಂಳಿ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಪುಣೆಯಿಂದ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದ್ವಿತ್ಯ ಅವರ ತಲೆಯ ಮೋಲೆರಗಿತು. ಜನವರಿ ೩೦ರಂದು ಸಂಚಿ ಸಾಂಗ್ರಾಯ ಪದ್ಮಾ ಧಿಯೇಟರಿನ ಗ್ರೇನಾರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ನೃತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನದ “ಅಣಿಕಟ್ಟು”ವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಿಗೆ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಕೊಲೆಯಾದ ಸುದ್ದಿ

ಷಟ್ಕಾಂತಿತ್ವ. ಅದರ ಬೆಸ್ತಿಗೆ ಬಂದ ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆ, ಅಗ್ನಿಕಾಂಡದ ತಾಂಡವಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷವಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಗ್ನಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಸೈನಿಕರು ಗಸ್ತಿ ನಡೆಸಿದರು. ಕಪ್ಪು ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಎಲ್ಲ ಮನೋರಂಜನೆಗಳೂ ರದ್ದಾದವು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ತಮ್ಮ ಇಂ ಜನರ ತಂಡದೊಡನೆ ಈ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾಡಲವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸಿಕ್ಕಬಿದ್ದರು.

ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಸೂತರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಯೋಜನೆಯ ಉತ್ತರ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಆಯಿತು. ಈ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಮುಂಗಡ ಕೊಟ್ಟು ದೇಶದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವೀಸುವುದು ತೀರ್ಥ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದರೂ ಮುಂಬಯಿಯ ಏಕೆಲ್ಲಿಯರೂ ನಾಟ್ಯಗೃಹದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ವಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಅವರು ಏಪ್ತೆನ್ನು ಅನಧ್ವನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗಾದ ಪ್ರಚಂಡ ಧನಹಾನಿಯ ನಡುವೆ ಅವರ ತಂಡ ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು. ವರ್ಷಗಳ ಶ್ರಮದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಸಿದು ಬಿತ್ತು. ಮದ್ವಾಸಿನಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ್ದು ಹೋಯಿತು. ಹಂಸಭಾವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಿತ್ಯಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿ ಕೂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಹರಾಜಾಯಿತು.

ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಲೀಯನ್ನು ಶಾಂತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಏಪ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವಿಭಿನ್ನರಾಗಿರುವುದು ಕಟ್ಟು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಈ ದಿವ್ಯದಿಂದ ಹೊರಬಂದಾಗ ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಸಂಗಡಿಗರು ಅವರನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟರೂ ತಿರುಗಿ ಮದ್ವಾಸಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೇ ಬಹುಶಃ ಅವರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ಕುದುರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದರೆ ವೈಭವದಲ್ಲಿ ಮೇರೆದಾಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೀನನಾಗಿ ಪುನಃ ನೆಲಸಿ ಶ್ರೀಕಾರದಿಂದ ಪೂರಂಭಿಸುವುದು ಅವರ ಭಾವನಾಮಯ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಾಹತ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಂತರ್ಮಾರ್ಥನವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ಧೂಮಕೇತುಸದ್ಯಶ ಯಶಸ್ವಿ, ಅದಕ್ಕೂ ವೇಗವಾದ ಅವನತಿ ಇವು ಅವರಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಏಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತರಹದ ಏರಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದವು. ನೃತ್ಯಕಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ಅವರು ನಿಮೋಹಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ; ಅದರೆ ಅದೊಂದು ತಪಸ್ವಾಗಬೀಕೆಂದು ಅವರು ಎಣಿಸಿದರು. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲೀ ಒಂದು ನೃತ್ಯಕಲಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಕೆಲ ಮಹನೀಯರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ನೃತ್ಯಕಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕುಲೀನರಲ್ಲಿದ್ದ ಜೈದಾಸಿನ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಈ ಕೇಂದ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ಶ್ರೀಘ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ;

ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ವಿಷಣ್ಣುರೂ ಅಂತರ್ಮಾರ್ಥಿಗಳೂ ಆಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮವಾದ

ಹಂಸಭಾವಿಗೆ ಸಾಗಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾತನ ಯಂತ್ರಮದಲ್ಲಿನಂತೆ ವಿದ್ಯೇಯನ್ನು ಅರಸಿ ಬರುವ ಜೀವಣಿನು ಚಿಕೀಷೆಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ವಿಚಾರ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪಟ್ಟಣವಾದ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಭಾರದ ಶಿಷ್ಯರು ಈ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿಗೆ ಬರುವರೇ? ಈ ಯೋಜನೆ ವಿಷಲವಾಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೇ ಇತ್ತು. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆ ತಮ್ಮಾದನೇ ಸಮಾಪ್ತವಾಗುವ ಕಲ್ಲನೇ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಂಸಭಾವಿಯ ಗುರುಕುಲವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಾವಣಗೇರೆ, ಹರಿಹರ, ಹಾವೇರಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರ, ಸಿರಸಿ ಮತ್ತು ಹಾನಗಲ್ಯಾಗಳಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ಶಾಲೆಗಳನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ವಾರಕೊಂಡಾವತ್ತೆ ಎಲ್ಲ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೂ ಭೇಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡತ್ತೊಡಗಿದರು. ಇದು ಈಗಲೂ ನಡೆದಿದೆ. ದೂರೆಯುವ ಫೋ ಹಾದಿಖಚಿಗೆ ಸಾಲದಿದ್ದರೂ ತಕ್ಷಮುಟ್ಟಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹಂಸಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕಲೇಯ ಕುಲದೈವತವಾದ ನಟರಾಜನಿಗೊಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಮಹತ್ವಕಾಂಕ್ಷೆ, ಹಂಬಲ ರೂಪ್ತಾಳಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಎಷ್ಟೋ ಸಂಚಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದಿಂದ್ದಾರೆ; ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಡಾನ್ಸ್ ಮಾಸ್ಟರರಾಗಿ ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೂ ಬಂದ ವಿಷ್ಣುಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕಾದಿಲ್ಲ, ಸ್ವತಃ ಅವರಿಗೆ ಪಕ್ಷಾಭಾತವಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಿಲ್ಪಿಯೊಬ್ಬರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ನಟರಾಜ ಮೂರ್ತಿ ಬಹುತಃ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಗುರುಕುಲದ ಎಂಟು ಕೋಣಗಳು, ಅತಿಧಿಗ್ರಹ, ಗಭಗನುಡಿ ಆಗಿವೆ. ಶಿಲ್ಪ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರಿಯವರು ಇದರಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಾಣವೂ ಪುನರಷಿ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಅವರ ಒಂನೇ ಹುಟ್ಟುಹಬ್ಬಕ್ಕಾಗಿ ಈಗವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಇಷ್ಟರೂ ಒಂ ಸಾವಿರದ ನಿಧಿ ಕೂಡಿಸಲು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯತ್ನ ಸಂಪನ್ಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕನಸು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನನಸಾಗಬಹುದು.

“ನಿಮ್ಮ ಇಂ ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವದಿಂದ ನೃತ್ಯಕಲೇಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಬದಲಾದಂತೆ ನಿಮಗನಿಸುತ್ತದೆಯ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

“ಸುದೈವದಿಂದ ಆಗಿದೆ. ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣಿಮುಕ್ಕಳು ಕೂಡ ಈ ಕಲೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸುಲಭ ಯಶಸ್ವಿ, ಶ್ರೀಷ್ಟ ಘಲ ಇವುಗಳ ಆಶೀಯಂದ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾತ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು” ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಅಭಿಜಾತ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನೃತ್ಯಗಳು ಈಗಿರುವ ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ತಾಳುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಸಾಧಕ ಮಾಡಬೇಕಾದ ತಪಸ್ಸು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಪೇಕ್ಕಂತಹ ಪದೆಯಬೇಕಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕೂಡ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ದುಷ್ಪರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಲನಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕಲಾಸಾಧಕ ಎಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಕಲಿತು ಹುದಯಸ್ತರ್ಥಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿ ಹೊಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಯಶಂಕರರ ಯಶಸ್ಸು ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. “ಉದಯಶಂಕರರ ಅನೇಕ ಪ್ರಶಂಸಾಹಂ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿರ್ದ್ವಾದ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಲ್ಲಕೂ ಮೇಲಿನದಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಯಾವುದನ್ನೂ ಒನ್ನಿಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಲನೆಯೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿಯೂ ಪೂರ್ವ ಯೋಜಿತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿ ಹೋದ ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಅವರು ರಿಹಾಸೆಲ್ ಇಲ್ಲದೆ ಎಂದೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ಈ ಕಲೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಮುಖ್ಯ ಗಂಡಾಂತರ ಯಾವುದು?” ಎಂದು ನಾನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ.

ಕ್ಷುಣಿಕಾಲ ಚಿಂತಿಸಿ ನೋವು ಬೇರೆತ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿದರು: “ಎರಡು ಶತಮಾನಗಳು ನೃತ್ಯ ಸಾಧಕರನ್ನು ಬೇರೆಯಾದುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು, ಸುಲಭ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಮೋಹದಿಂದ ಕಲೆಯನ್ನು ಕೀಳಾಗಿಸುವುದು. ಎರಡನೆಯದು ಮನುಷ್ಯ ಮಾತನ ದೌರ್ಬಲಕ್ಕೆ ಈ ಕಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕ ಅವಕಾಶ. ಅದೇ ಲ್ಯೂಗಿಕ ಮೋಹ. ಈ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನ ಸಾಮೀಪ್ಯ, ಸ್ವರ್ಥ, ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿಟಕವಾದದ್ದು. ಕಲೆಯ ಗುರಿ ಎಷ್ಟೇ ಅಂತಮುಖವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಅಭಿವೃತ್ತಿ ಶಾರೀರಿಕವಾಗಿ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಶರೀರ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದ ಏಣಿಯಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಮುದು ಸ್ವರ್ಥ ಕೂಡ ಉತ್ಪಾದಿತ ಕಂಪನಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಶರೀರ ಧರ್ಮಗಳು ಉತ್ತೇಜಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಥ ನಿಗ್ರಹಿಗೂ ಸುಲಭವಲ್ಲ.” ಅಮೇಲೆ ಅವರು ತಮೋಧನೆ ದೀಘಕಾಲ ಕಲಾ-ಸಂಗೀತಗಳಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ತರುಣೀಯರ ಕಥೆ ಹೇಳಿದರು. ಒಬ್ಬಕೆ ಮದ್ವಾಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ತೀರ ಕೀಳುದಂಡಿಗಳಿಂದ ಹೋದಳು. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಹಂಸಭಾವಿಯವರೆಗೂ ಅವರೊಡನಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಡನೆ ಓಡಿಹೋದಳು. “ಮುಂದೆ ಇವರ ಗತಿ ಏನಾಯಿತೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ” ಎಂದವರು ವಿಷಾದದಿಂದ ನುಡಿದರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸರಿಂದ ನೃತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾ, ರಮಾ ಮೊದಲಾದವರು ಖಾತ್ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಹರಂಜಾಲ್ ಬಳ್ಳೇ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೋಟೆಲ್ ಕೆಲಸಗಾರನಾಗಿ ನೃತ್ಯಾಭಾಸ ಮಾಡಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಈಗ ಮದ್ವಾಸಿನಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ನರ್ತಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸರಿಗೆ ಒಂದು ಗಂಡು, ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಎರಡೇ ಮಕ್ಕಳು. ಹುದುಗ, ಎಂ.ಬಿ.ಎಸ್. ಓದುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಚೆಂತಿತರಾಗಿಲ್ಲ, “ನಟರಾಜಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ ಪೂರ್ತಿಯಾದರೆ ನನ್ನ ಆಸೆ ಪೂರ್ಣವಾದಂತೆಯೇ. ಬಹುದಿತ್ಯಗಳನ್ನು ನೇನೆಯುತ್ತ ಪಶ್ಚಾತ್ಯಾಪಪಡುವವನು ನಾನಲ್ಲ” ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಡೀರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರ ನೃತ್ಯಕಲೆಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಅದು ಸಟ್ಟಿಂಫಿಕೇಟ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತೇಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದರು.

೧೦. ಸುಚೀತಾ ಕೃಪಲಾನಿ

ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಪಳಗಿಸಿದ ನಾರಿ

೧೯೬೫ರಲ್ಲಿನ ದಿನ ಅಲಹಾಬಾದಿನ ಆನಂದ ಭವನದಲ್ಲಿ (ನೇಹರೂ ನಿವಾಸ) ನೆರವೇರಿದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಅತಿಥಿಗಳು ಸೋಚಿಗ ಮತ್ತು ಸಂದೇಹದಿಂದ ತಂತಮೋಳಗಿ ಗೊಣಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕೈಗೂ ಸಿಗಲಾರನೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಬಗೆದಿದ್ದ ಈ ಕೃಶ್ಚಿತ್ತ, ದೀಘಕಾಯದ ಉರಿನಾಲಿಗೆಯ ಮುಂಗೋಚಿ ಪ್ರೌಷ್ಣಿಸರ್-ರಾಜಕಾರಣೀಯನ್ನು ಕುಳ್ಳನ್ನು ಗಾತ್ರದ ದುಂಡು ಮುಖದ ಕೋಮಲಾಂಗಿ ಹೇಗೆ ವಿವಾಹ ವೇದಿಕೆಗೆ ಕರೆತೆಂದಳು? ಕ್ಷಾತ್ರಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಗಾಂಧಿಏವಾದಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಿದರೂ ಇನ್ನೂ ಬೆಂಕಿ ನವಾಬನೇ ಆಗಿದ್ದ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಮೃದು ಮಥುರಭಾಷಿಣಿ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಸಂಭಾಳಿಸಲಾಪಳೋ.

ಅವಳು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಭಾಳಿಸಿದಳು, ಮತ್ತು ಅದೇ ಮಹಿಳೆ ಇಂದು ಉತ್ತೇಜಿತ ರಾಜಕಾರಣದ, ಅಂಕೆಗೊಳಿಸಡಲೊಲ್ಲಿದ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಪಂಚಮ ಮಹಿಳಾ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಆಯ್ದಿಗೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಆಚಾರ್ಯ ಕೃಪಲಾನಿಯವರನ್ನು ವಿವಾಹ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕೆಸಿ ನಿಲಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಿಳೆಯ ಅನುಭವವೇನಾದರೂ ಉಫಯೋಗ ಬೀಳುವುದಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಚೀತಾ ಕೃಪಲಾನಿಯವರು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಉದ್ದಾಮ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನೂ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಾರೆಂದು ನಂಬಬಹುದು.

ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳಾ ಮಂತ್ರಿಯೊಬ್ಬಳಿನ್ನೂ (ಶ್ರೀಮತಿ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ) ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲಳಿನ್ನೂ (ಶ್ರೀಮತಿ ಸರೋಚಿನಿ ದೇವಿ) ಪಡೆದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಚೀತಾದೇವಿ ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳಾ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಜಾತೀಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಂಬಾಳಿಗಳಿಂದ ಥಿದ್ರ ಥಿದ್ರವಾಗಿರುವ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ಸಿಸ್‌ನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತರಲು ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಸುಚೀತಾದೇವಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಅರ್ಹತೆಯಿದೆ. ಅವರು ಮೂಲತಃ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದವರಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬ ಅಂತಾರಾಜ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿಂಧಿ ಮೂಲದ ಪ್ರೌಷ್ಣಿಸರನನ್ನು ಲಗ್ನವಾದ ಬಂಗಾಲಿ ಮೂಲದ ಈ ಮಹಿಳೆ ಪಂಚಾಬಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವರು.

ಸುಚೀತಾ ಕೃಪಲಾನಿ ಗಣಾರಳಿ ಪಂಜಾಬಿನ ಅಂಬಾಲಾದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರು ಕದಿ ರವೀಂದ್ರಿಗೆ ದೂರದಿಂದ ಸೋಸೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅಜ್ಞ ಸುಧಾರಕ ಮನೋವೃತ್ತಿಯವರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜ ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮವಾದ ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿಸುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಪಂಜಾಬಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದವರು. ಸುಚೀತಾರ ತಂದೆ ಪಂಜಾಬಿನ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸರ್ವಿಸಿನಲ್ಲಿದ್ದರು. ಸುಚೀತಾ ಅವರ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕೂ ಹಿರಿಯರು.

ಘಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಲಾಹೋರಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿದ ಅವರು ಗಣಾರಳಿ ಇತಿಹಾಸ ರಾಜಕಾರಣ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಂ.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ತೇರ್ಣಡಿ ಹೊಂದಿದರು. ಹಿರಿಯಕ್ಕಾಗಿರುವುದರ ಕಷ್ಟ ಅದೇ ವರ್ಷ ಅವರಿಗೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಅವರ ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಸಂಸಾರದ ಹೊಣೆ ೨೨ ವಯಸ್ಸಿನ ನವತರುಣೀಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಅದನ್ನುವರು ಅನುಷ್ಠಾನ ತಾಗ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಕೆಲ ಕಾಲ ಲಾಹೋರಿನ ಗಂಗಾರಾಮ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿದ ನಂತರ ಬನಾರಸ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕೆಯಾಗಿ ದುಡಿದು ಅವರು ಸಂಸಾರ ಭಾರವನ್ನು ತೂಗಿದರು. ತಮ್ಮ ತಂಗಿಯರಿಗೆಲ್ಲ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರು ಸ್ವಂತ ವಿವಾಹದ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದು.

ಬನಾರಸದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಘಾರಂಭದಲ್ಲೀ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವರು ಗಣಾರಳಿ ಬಿಹಾರ ಭೂಕಂಪದಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಂಡ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯವು ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಸೇಳಿಯಿತು. ಆಂದಿನಿಂದ ಅವರು ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಭಕ್ತರಾದರು. ಗಾಂಥಿಜಿಗೂ ಅವರು ಸ್ವಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಭೂಕಂಪ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯದ ಸಮಯದಲ್ಲೀ ಅವರಿಗೆ ಆಬಾರ್ದ ಕೃಪಲಾನಿಯವರ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು. ಆ ಸಾಹಬರ್ಕಾಲದಲ್ಲೀ ತೀಕ್ಷ್ಣಬುದ್ಧಿಯ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸುಖ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಪರಿಚಿತ ಮತ್ತು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಶೀಲರಾಗಿದ್ದ ಉಜ್ಜಾ ದಾಟದ ಆಬಾರ್ದಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಸಾಮೀಪ್ಯದ ಹಿತಾವಹ ಅನುಭವವೊದಗಿದ್ದು, ಅದೂ ಪುರುಷ ಜೀವನದ ಒಂದು ಅವಶ್ಯಕತೆ ಎನಿಸಿದ್ದು.

ವಿವಾಹದ ನಂತರ ಸುಚೀತಾ ರಾಜಕಾರಣದ ಸುಳಿಗಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡರು. ಅ. ಭಾ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಮಹಿಳಾ ವಿಭಾಗದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಗಣಾರಳಿ ನೇಮಕ ಹೊಂದಿದರು. ಗಣಾರಳಿ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಯಿತು. ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಗಣಾರಳಿ ಚಲೇಜಾವ್ ಚಲ್ವಾಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಭೂಗತರಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕಾಯಿತು. ಪೂಲೀಸರಿಗೆ ಅವರ ಸುಳಿವು

ಹಿಡಿಯರ್ಕೊದರೆ ಎರಡು ವರ್ಷ ಹಿಡಿಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿತ ಐ.ಸಿ.ಎಸ್. ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಂಧನವಾದ ನಂತರ ಅವರು ಪೋಲೀಸರ ಕೂರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಾಳರ್ಕೊಯಿತು.

ಗಾಂಥಿಜಿಗೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಕೃಪಲಾನಿಯವರಲ್ಲಿ ಅಪರಿಮಿತ ವಿಶ್ವಾಸ. ಮಹಾತ್ಮರ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ದೊರೆತ ಉಡುಗರೆಯೆಂದರೆ ಕರೋರ ಶಿಸ್ತ, ಮೈಮುರಿ ದುಡಿತ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಅಭಾವ. ಗಾಂಥಿಜಿಯ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಅವರನ್ನು ಗಣಾಧಿಕರಲ್ಲಿ ಕೆಸ್ಟೋರಬಾ ಸ್ವಾರ್ಥಕ ನಿಧಿಯ ಸಂಘಟನಾ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು.

ಆದರೆ ಗಾಂಥಿಜಿಯ ವಿಶ್ವಾಸದ ಪರಮ ಫಲ ಗಣಾಧಿಕರಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರು ಅವರನ್ನು ಪೂರ್ವ ಬಂಗಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಗಡ ಕರೆದೊಯಾಗು ಅವರಿಗೆ ಬಂತು. ಹಿಂದೂಗಳ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡ ನಡೆದಿದ್ದ ನವಶಾಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಥಿಜಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಚೀತಾ ಮುಸ್ಸಿ ಪುಂಡರ ಮೇಯುವ ಹೊಲವಾಗಿದ್ದ ಒಳನಾಡಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ನಿಭರ್ಯವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ಕರುಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಗಾಂಥಿಜಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಷಾರೀರಾಲರು ತಮ್ಮ “ಗಾಂಥಿಜಿ – ಕೊನೆಯ ಅಂಕ” ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತರಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಷಾರಾವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರೇ ಸಾಕು :

“ಸಿಂಹಸಂದ್ಯಾಶವಾದ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಅವರು (ಸಂಚರಿಸಿ) ಸ್ಥಾನಿಕ ಪುಂಡರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಭಯ ಗೌರವ – ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಗಂಡನಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಚಾರ್ಯ ಕೃಪಲಾನಿಯವರ ಹಾಗೆ–ಮತ್ತರವನ್ನು ಉತ್ತಾದಿಸಿದರು. ಈ ಪುಂಡರ, ಬಹುಶಃ ಕನ್ಫಲ್ ಜೀವನಸಿಂಹರೊಬ್ಬರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಸುಚೀತಾಗೆ ಅಂಜಿದಷ್ಟು ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಅಂಜುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ”

ನವಶಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಚೀತಾ ತಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನೇ ಪಣಕ್ಕಿಟ್ಟು ದುಡಿದರು. ಅವರನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನೂ ಪುಂಡರ ಮಾಡಿದಾಗೆಂದು ವರದಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸ್ನೇತಿಕಶಕ್ತಿ ಪಾಶವಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಲೆವಾಗಿಸಿತು. ಅವರನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾವು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಆರತಿ ಸೂರ್ಯ ಎಂಬ ಹಿಂದೂ ತರುಣೀಯನ್ನವರು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಾದ ಅವರಿಗೆ ಸಾವಜನಿಕ ಸೇವೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಕೆಸ್ಟೋರಬಾ ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತುಂಬಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಾರೆ. ಅನೇಕ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಹಾಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ನಿಶ್ಚಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬೇಸರ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

“ಇದು ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸ, ಇದರ ಸುತ್ತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಪ್ರಭಾವಲಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೇ ಆದರೆ ಒಂದು ಮಹಾ ಧೈಯಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಅನಂದವಿದೆಯೆಂದು ನಿಮಗನಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದವರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಉಚ್ಛ್ರಾತಿಕ್ಷಣಾ ಪಡೆದವರಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ದಂಭದ ಲೋಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಅಶ್ವಿತ್ವ ಜನರೊಡನೆ ಯಾವ ಸಂಕೋಚವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅವರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೀ ಮಾತಾಡಿ ಅವರ ಸುಖಿದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರಸರಾಗುವ ಅಭಾಸ ಅವರಿಗಿದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ದಿನದ ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಕು ತಾಸು ಸುಚೀತಾ ಲಭ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಂಟದ ಹೊತ್ತಿಗೂ ವಿನಾಯತಿ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲಸದವ ಬಂದು “ಮಾಯೀಜಿ, ಟೆಲಿಫೋನ್” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಮಾಯೀಜಿ ಎಂಜಲು ಕ್ರೇಲೀ ಎದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಆ ತುದಿಯಿಂದ ಬರುವ ಚಿಂತಿತ ಧ್ವನಿಯ ಅಹಂಕಾರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಚಾರ್ಯರು ಸಂತಪ್ತರಾಗಿ “ನನಗೆ ಉಂಟ ಮಾಡಲು ಕೂಡ ರಚಾ ಇಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಗದರುತ್ತಾರೆ. ಸುಚೀತಾ ನಕ್ಕಬಿಡುತ್ತಾರಷ್ಟೇ.

ರಂಜಿತಲ್ಲಿ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧೀರಾಜ ರೋಡಿನಲ್ಲಿ ಕೃಪಲಾನಿ ದಂಪತ್ತಿಗಳ ನಿವಾಸದ ಹೊರಗೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜನರ ತಂಡವೊಂದು ಬಂದು “ದೀದೀಜಿ”ಯನ್ನು ಕರೆಯತ್ತೊಡಗಿತ್ತು. “ಪೋಲೀಸರು ನಮ್ಮ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಮರ್ಯಾದೆ ತೆಗೆದರು” ಎಂದವರು ಗೋಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಟ್ಟಿರುಳ ಈ ಅವಾಂತರ ಕೇಳಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ಹೊರಬಂದು “ನಿಮಗೇನು ಹೊತ್ತುಗಿತ್ತು ಇಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಕೂಗಿದರೆ “ದೀದೀಜಿ ಹೊರತು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಅವರ ಪ್ರತಿವಾದ. ಆಚಾರ್ಯರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೊರಡಿಸಿ “ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ದೀದಿಯೂ ಹಾಳಾಗಿಹೋಗಿ, ನನಗೆ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಗೊಡಿ” ಎಂದು ಅರಚಿದರು.

ಈ ಸೇವಾನಿರತಯೇ ಶ್ರೀಮತಿ ಕೃಪಲಾನಿಯವರಿಗೆ ದೇಶದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಾತೀತವಾದ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಫನವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಯಾವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷದ ಬಲದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಬಾರದೆ ಅವರಿಂದಲೇ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಿರಿಮೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರು ದಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ಪ್ರಜಾಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಪರವಾಗಿ ಲೋಕಸಭೆಗೆ ನಿಂತಾಗಲೂ ಆರಿಸಿ ಬಂದರು. ಆಮೇಲೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಿಂದ ನಿಂತಾಗಲೂ ಆರಿಸಿ ಬಂದರು. ಅನಂತರ ಲೋಕಸಭೆಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಸೇರಿ ಬುನಾವಣೆ ನಿಂತಾಗಲೂ ವಿಜಯಿಯಾದರು.

ಸದಾ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ಸುಚೀತಾ ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ದಿನ ವಿಶ್ವಾಸಿ

ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೇ ಆಚಾರ್ಯ ಕೃಪಲಾನಿ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ, “ಓಹೋಹೋಹೋ! ಇವತ್ತೇನು ಸೂರ್ಯ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದಾನೆಯೇ? ಯಾಕೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ?” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. “ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆನೋವು” ಎಂದರೆ, “ಹೀಗೋ? ನಿನಗೂ ತಲೆನೋವು ಬರುತ್ತದೆಯೇ? ಆಶ್ಚರ್ಯ! ನಿನಗೆ ಷ್ಟೇಗ್ ಬಂದರೂ ಸುಮನ್ನೆ ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತಿದ್ದೆ ದುಡಿ! ದುಡಿದು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವವರಳನ್ನು ನಾನೇಕೆ ತಡೆಯಲಿ?” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಪಶ್ಚೀ ಪ್ರೇಮದ ಮಧುರಭಾವವನ್ನು ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಂಭಾಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಸುಚೀತಾರಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಸಹನೆ-ಸೌಜನ್ಯ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ಉಹಿಂಸುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ, ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಸುಚೀತಾ ಉತ್ತಮ ಗೃಹಿಣಿ. ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲೀ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರೂ ಅಡಿಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಯಬೇಕಾದಾಗ ಅವರು ತುಸು ಕೂಡ ಕಂಗಾಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮನೆಗೆಲಸಷ್ಟೂ ಅವರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಭಾಷಣಗಳನ್ನೀಯುವುದರಷ್ಟೇ ಸಂತೋಷ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹೊಲಿಗೆ, ಕಸೂತಿ, ಹೆಣೀಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಿದ್ಧಹಷ್ಟರು. ಅವರು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡಲೂ ಬಲ್ಲರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೀಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸುಚೀತಾ ಅಗತ್ಯಬಿದ್ಬಾಗ ಅತ್ಯಂತ ದೃಢಚಿತ್ತರೂ ಸ್ವಷ್ಟವಾದಿಯೂ (ಮಂತ್ರ ಮಂಡಲ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವರಿಷ್ಟರ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಪಂ. ನೆಹರೂ ಅವರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿಲ್ಲವೇ ಅವರು?) ಆಗಬಲ್ಲರಾದರೂ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರ ಭಾಷಣಿ ಮತ್ತು ಬೆದರಿಕೆಗಿಂತ ಮನವೋಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವರು. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬೆಿತ್ತುವಿಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಜಂರಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಹೋದ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅವರಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯ ತುಂಬಾ ಪ್ರಶಾಸನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಬೇರೇ ಕೆಲವರಂತೆ ಅವರು ಅಮೇರಿಕ ಪ್ರಾಂತೀಯವನ್ನು ಒಂದು-ಆರಾಮ ಅಥವಾ ಪೇಟಿ ಅಲೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಯಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ದೊರೆತ ಅಲ್ಲ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿ-ತತ್ವಭಾಗಿ ಡಾ. ಆಲ್ಫ್ರೆಡ್ ಬಿನ್ಸ್‌ನರನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿ ಬಂದರು.

ವಿರೋಧಿಪಕ್ಷದ ನಾಯಕನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮತಿ ಕೃಪಲಾನಿಯವರನ್ನು ಅನೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗೋಪ್ಯಗಳನ್ನರಿಯುವ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಪದಕ್ಕೇರಿಸಿದ್ದು ಸೂಕ್ತವೇ ಎಂದು ಅವರ ವಿರೋಧಿಗಳು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೊಣೆಯರಿತ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಚೀತಾರಿಂದ ಅಂಥ ಪ್ರಮಾದವೇನೂ ಆಗದು. ಮೇಲಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರು ದೇಶನಿಷ್ಠೆ ವಿರೋಧಿಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರು ತಾನೇ?

೧೧. ಜಗದ್ಗುರುವಾಗಲೊಲ್ಲದ ಜೀ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ

ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಜ್ಞನಿಯೊಬ್ಬನ ವಿಚಿತ್ರ ಜೀವನ

ಸಭಾಭವನ ತುಂಬಿದೆ. ಶೋತೃಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆ ಹಣ್ಣಾದ ವೃದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ, ಶ್ರೀಮಂತ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ, ತರುಣರಿದ್ದಾರೆ, ಘ್ರಾಶನ್ ತರುಣೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸತ್ಯದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಆರಾಧಕರಾದ ಜೀ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಏನು ಪರಿಹಾರ ಹೇಳುವರೋ ಎಂದು ಆತುರದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈರಲ್ಲಿ ಕೃಂಬಾಂಗ ಸುಂದರರಾಗಿರುವ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಎದ್ದು ಮಾತಾಡತೊಡಗುತ್ತಾರೆ:

“ನಿಮಗೆ ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಷ್ಟೇ. ಸತ್ಯವನ್ನು ತಲುಪಲು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೀವು ನೀವೇ ಶೋಧಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಯಾವುದನ್ನು ನಿಜ ಅಧಿವಾ ಈಶ್ವರನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರೋ ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಪ್ರೇಮಸಾಗರವೇ ಹೊರತು ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲ, ನೀವು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಇಷ್ಟೇ. ನಿಮ್ಮ ಸಾಗರದ ದಡಗಳನ್ನು ಒಡೆದುಬಿಡಿ. ಅದರ ಪ್ರವಾಹ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ ಹರಿಯಲಿ. ಹೀಗೆ ಸೀಮಾನ್ನಿತರಾಗಿದ್ದವರು ಅಸೀಮರಾದರೇ ನೀವು ಮುಕ್ತರಾಗಬಲ್ಲಿರಿ”. ಶೋತೃಗಳು ಯೋಗಿಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಏನೋ ನೂತನ ಸಂದೇಶ ಪದೆದವರಂತೆ ಧನ್ಯಭಾವವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಿಜದ ನೆಲೆಯನ್ನರಿಯಲು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತಂತ್ನ ದಾರಿಯನ್ನು ತಾನೇ ಅರಸಬೇಕು; ಒಬ್ಬನ ದಾರಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸಲ್ಲದು; ಯಾವ ಧರ್ಮಪಂಥವೂ ಯಾವ ಮರಖೂ ಯಾರೂ ಯಾರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಲಾರರು; ನಿಜದ ನೆಲೆಗೆ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೂ ದಾರಿ ತೋರು ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಈಗೆ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತು ಸಪ್ತ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಿಡ್ದು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ತಾವೇ ಒಬ್ಬ ಉದಾರಕರ್ತರಾಗಿ ಒಬ್ಬ ವಿನೂತನ ಕೃಷ್ಣ ಅಧಿವಾ ಕ್ರಿಸ್ತನಿಂತೆ, ಬಂದರೆಂಬುದೀಗ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಸಂಗತಿ. ಒಬ್ಬನೇ ವೃಕ್ಷಗೆ ತನ್ನ ಶಿಖನೇ ವಯಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ದೃವೀಶಕ್ತಿಯ ಅಂಶವಿಂದೆಯೆಂದು ಸಾವಿರಾರು ಭಕ್ತರಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅನಂತರ ತನ್ನ ಅವತಾರತ್ವವನ್ನು ತಾನೇ ಅಲ್ಲಗಳಿದು ಉದಾರ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯೯೦

ಜಗದ್ವರುವಾಗಲೊಲ್ಲದ ಜೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ / ೧೨

ಕರ್ತನೆಂಬವನೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತು ತಿರುಗುವ ದೈವಯೋಗವುಂಟಾಗುವುದು. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರೊಬ್ಬರಿಗೇ ಬಂದ ಬುತ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ತೂಕದಿಸುವ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದ್ದ ಮದನಪಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹನ್ನೆರಡನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನಿ ಬೆಸಂಟಮ್ಮ ಮತ್ತು ಸಿ. ಡಬ್ಲ್ಯೂ. ಲೆಡ್‌ಬಿಎಟರಿಂದ “ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಾಗ್”ಲೇ ಜಿಡ್ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರ ನಂಬಲಾಗದಷ್ಟು ಅವರೂಪದ ಜೀವನಕಢಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವು ಬೆಸಂಟಮ್ಮ ಮತ್ತು ಧಿಯಸಾಫಿಕಲ್ ಸಂಘರ್ಷ ಸುವರ್ಣ ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ತಂಡೆ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಬಡ ಬಾಹ್ಯಾ ಕಾರಕೂನರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರ ಸದ್ಯಶಾವಾದ ನಗೆಯಿಂದ ತಳತಳಿಸುವ ಕಣ್ಣಗಳ ಈ ಹುಡುಗನಲ್ಲಿ ಬೆಸಂಟಮ್ಮ ಯಾವುದೋ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕಂಡರು. ಬೆಸಂಟಮ್ಮ ಮಹಾ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿದ್ದರೇನೋ ಸರಿ. ಆದರೆ ಅವರ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಗೆ ಯಾವ ಕಟ್ಟುಂಬಾಡೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಧಿಯಸಾಫಿಕಲ್ ಸಂಘರ್ಷ ಅಧ್ಯಯುರ್ಗಳಾಗಿದ್ದ ಅವರೂ ಲೆಡ್‌ಬಿಎಟರೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆಲೋಕಿಕ ಮತ್ತು ಪಾರಲೋಕಿಕಗಳ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಈ ಹುಡುಗ ದೈವಿ ಅವತಾರ, ದುಃಖಜರಿತ ಜಗತ್ತಿನ ಭಾವಿ ಉದ್ಧಾರಕರ್ತೆ ಎಂದು ಹೇಗೋ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ನಂಬಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಮದ್ರಾಸಿನ ಅಡಯಾರಿನ ಸುಂದರ ಧಿಯಸಾಫಿಕಲ್ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಬಡಹುಡುಗ ಆರಾಧ್ಯ ವಸ್ತುವಾದ. ಧಿಯಾಸಫಿಯ ಭಕ್ತರು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಬಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಗಂಭೀರವಾತೇಯನ್ನು ಉಸುರತೊಡಗಿದರು. ಬೆಸಂಟಮ್ಮ ಅವನನ್ನೂ ಅವನ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯಾನಂದನನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈಗ ಈ ನೂತನ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅಲಭ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅನಿ ಬೆಸಂಟಮ್ಮ ಹೋದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಬರಲಿರುವ ಉದ್ಧಾರಕರ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು ಭಾಷಣ ವೂಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಗಿಗಿರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾ ರಹಸ್ಯವೋಂದನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಲಾಯಿತು. “ಬಲು ದಿನದಿಂದ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಉದ್ಧಾರಕರ್ತ, ಮಹಾ ಆಚಾರ್ಯ ಉದಯಿಸಿದ್ದಾನೆ.” ಇದನ್ನು ನಂಬುವವರು ಉದಯರವಿ ಪಂಥ ಎಂದು ತಮನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಈ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ, ಉದ್ದ ಶೂದಲಿನ, ಕೃಶಿದೇಹದ, ಸುಂದರ ಕಾಯದ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅಧಿಪತಿ!

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ತಂಡೆ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮರು ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲಕತ್ವವನ್ನು ತಿರುಗಿ ತಮಗೊಂಪಿಸಬೇಕೆಂದು ವ್ಯಾಘ್ಯ ಹೂಡಿದರು. ಅದು ಅಂದಿನ ಆತ್ಮಂತ ಕೋಲಾಹಲಕರ

ನ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಪುನಃ ತಂದೆಗೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಬೆಸಂಟಮ್ಮೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹುಡುಗರನ್ನು ಯುರೋಪಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿದರು. ಯಾವ ಆಗಭ್ರ ಶ್ರೀಮಂತ ಪ್ರತಿನಿಗೂ ದೊರೆಯದ ಆದರ, ಪ್ರೇಮ, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಭಾವಿ ಜಗದ್ದರು ಪದವಿಗಾಗಿ ತರಬೇತುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಯುರೋಪಿನ ಶ್ರೀಮಂತ ಮಹಿಳೆಯರೂ, ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯ ಭಾರತೀಯ ಉದ್ದೋಗಪತಿಗಳೂ ಅವನಿಗಾಗಿ ಹಣದ ಧಾರೆಯೀರೆದರು. ನಿರ್ಮಾಣ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಫ್ರೆಂಚ್ ಶೈಲಿ ಹುಡುಗಿಗೆ ಕರಗತವಾಯಿತು. ಪೂರ್ವದಿಂದ ಉದಿಸಿದ ಈ ಜಗದ್ದರು ಪಶ್ಚಿಮದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರುಗ್ಣ ಜಗತ್ತನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತೇನೂ.

ಕಲಕತ್ತೆಯಿಂದ ಕೆಲಿಪ್ರೋನೀಯ ವರೆಗಿನ ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರು ಆತನನ್ನು ಬರಲಿರುವ ಜಗದುಧಾರನೆಂದು ಹೃತ್ಕೂವಂಕವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಹೋದಹೋದಲ್ಲಿ ಧಿಯಾಸಫಿಸ್ಟ್‌ರಿಂದ ಪೂಜೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾಲೆಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಅವನ ಶಿರ ಬಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರೋಟೋಗ್ರಾಫರರ ಕೆಮರಾಗಳು ಕಿಲಿಕಿಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಗೆ ದರ್ಶನ ಕೊಡಲು ಅವನ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಷ್ಟೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ತರುಣ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಈ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿಜವಾಗಿ ಉದ್ಘಾರಕರ್ತನ ದೇವೀವಾಣಿಯ “ವಾಹನ”ವಾಗಿದ್ದೇನೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡರೆ ಸೋಜಿಗವೇನಿದೆ? ಟೆನ್ಸಿಸ್ ಆಡುವ, ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಪ್ರೋಷಾಕು ಧರಿಸುವ, ವೈಭವಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಓತಪ್ರೋತನಾದ ಈತ ನಿಜವಾಗಿ ಹೊಸಪರಿಯ ಜಗದ್ದರುವೇ ಆಗಿದ್ದನೆಂಬ ಅಂಶ ಅವನ ವಿಷುಲ ಶಿಷ್ಯಕೋಟಿಗೇ ಹೋಳಿಯದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅನನುಭವಿಯಾದ ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಗೋಚರವಾಗಬೇಕು? ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಧಿಯಾಸಫಿಕಲ್ ಸಮ್ಯೇಳನದಲ್ಲಿ, ಅಡಯಾರಿನ ಜಗತ್ತುಸಿದ್ಧ ಆಲದ ಮರದ ನೆರಳಲ್ಲಿ, ಈ ನವೋದಿತ ಜಗದ್ದರು ತನ್ನ ಜಗದ್ದರುತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿದ : “ನಾನು ಕೆಡಹಲು ಬಂದಿಲ್ಲ, ಕಟ್ಟಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ” ಮತ್ತೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಜಗದ್ದರುವಿನ ವಾಣಿ ಇನ್ನೂ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಂತು: “ಈ ವರೆಗೆ ಜನ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ನಾನು ಅಸ್ವಾಷ್ಟ ಉತ್ಸರ್ಗರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನಾನೇ ಜಗದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಈಗ ನಾನು ಆ ಪ್ರೇಮರೂಪಯಲ್ಲಿ ಏಕಾತ್ಮನಾದವನೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತುದೆ. ನಾನೀಗ ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ”.

ಕಾವ್ಯಮುಯವಾಗಿ, ಸಾಕೂತವಾಗಿ, ಗಾಥವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವ ತಮ್ಮ ಜಗದ್ದರುವಿನ ಭಾಷಣಗಳಿಂದ ಧಿಯಾಸಫಿ ಭಕ್ತರು ಭಾವ ನಿಭರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದ್ಘಾರಕರನ ನುಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಚರ್ಚಾಕೂಟಗಳು ನಡೆದವು. ಮುಸ್ಲಿನ ಮುದುಕರು ಅವನ

ತತ್ತ್ವಾಧಿಕರಿಯರು ಅಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತರುಣೀಯರು ಅವನ ಸಮೌಹಕನಿಯ ಒಂದು ಸ್ವರ್ಚಕಾಗಿ ಹಾತೋರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ಜಗದ್ವರುವಿನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ತುಮುಲದ ಕಲ್ಪನೆ ಯಾವ ಭಕ್ತನಿಗೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ, ಗಡ್‌ಎರಲ್‌ ಈ ಅಂತರ್ಮಾಧನ ಷಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಅಕ್ಷಯಾತ್ಮಾಗಿ ತೀರಿಕೊಂಡ. ರಾಜವೈಭವದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗೆ ಇದೊಂದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಆಫ್ಳಾತವಾಗಿತ್ತು. ನೋವಿನ ಪ್ರಪಂಚದೊಡನೆ ಆದು ಅವನ ಪ್ರಥಮ ಸಂಪರ್ಕ. ಆಗ ತಿರುಗಿದ ಚಕ್ರ ಒಳಗೊಳಗೇ ಏಳು ವರ್ಷ ಕಾಲ ತಿರುಗಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲ ನಾಟಕ ಏನು? ಯಾರು ಉದ್ಘಾರಕ? ಯಾರು ಉದ್ಘಾತ?

ಗಡ್‌ಎರಲ್‌ ಏನನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರದ ಶಿಷ್ಯಕೋಟಯ ಮೇಲೆ ಬರಸಿದಿಲ್ಲ ಬಂದೆರಗಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ಲೇಡಾಬಿಂಟರ್, ಬಿಸಂಟ್, ಜೆ. ಎಸ್. ಅರುಂಡೇಲ್, ಲೇಡಿ ಎಮಿಲಿ ಲ್ಯಾಟೆನ್ಸ್ ಪ್ರಭೃತಿಗಳು ತಮಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕನಸಿನ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಅವಶಾರತ್ವವನ್ನು, ಜಗದ್ವರುತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು.

“ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ದಾರಿಯಲ್ಲದ ನೆಲವೆಂದು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮತ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವ ಸಿದ್ಧಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ... ಮಾರ್ಗವೆಂಬುದೇ ಒಂದು ಬಂಧನವೆಂದು ನಾನೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಚರಮ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಾಣಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಆತ ಆಕಾಶವಿಹಾರಿ. ಸ್ವಾನಂದಲೀಲೀಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಅನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿ, ಸ್ವಭೂತಂದವಾಗಿ, ಸಹಜವಾಗಿ ಹಾರಬೇಕೆಂದು ಅಶಿಸುತ್ತೇನೆ!”

ತನ್ನಲ್ಲಿ ಏನೂ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲ, ಸತ್ಯಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿ ತೋರುವವ ತಾನಲ್ಲ, ತಾನು ಜಗದ್ವರುವಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ “ನಕ್ಷತ್ರಪಂಥ” (ಉದಯರವಿ ಪಂಥದ ಹೆಸರನ್ನು ನಕ್ಷತ್ರಪಂಥವೆಂದು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿತ್ತು)ವನ್ನು ವಿಸೆಚ್ಚಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಧಿಯಸಾಫಿಕಲ್ ಸಂಘರ್ಷ ತಳಕಟ್ಟು ಸಹಿತ ಅಲುಗಿತ್ತು. ಶಿಷ್ಯರು ದಿಷ್ಟಾಡುರಾದರು. ಕುರಿಹಿಂಡು ಕುರುಬನನ್ನು ಕಳೆದುಹೊಂಡಿತ್ತು.

ಧಿಯಸಾಫಿಕಲ್ ಸೋಸೈಟಿ ಇಬ್ಬಣಾವಾಯಿತು. ಕೆಲವರು ಗುರುತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವೇ ಸರಿಯೆಂದರು. ಅನಿ ಬಿಸಂಟಮೈನಿಗಾದ ಆಫ್ಳಾತವನ್ನು ಉಹಿಸಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಉದ್ಘಾರಕರ್ತನ ಕನಸನ್ನು ಕಾಲು ಶತಮಾನ ಕಾಲ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಆ

ಮಹಾಮಾನಿನಿ ಈ ಹೊಡಿತ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೂ ಕನಸಿನಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ, ಗಣಿತಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯುಸಿರು ಬಿಡುವ ವರೆಗೂ ಅನಿ ಬೆಸಂಟಮ್ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರನ್ನು ಗುರುವೆಂದೇ ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಜಿಡ್ಡು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ಕ್ಷಾತ್ರಿಕಾರಿ ವಿಚಾರದ ತತ್ವಜ್ಞನಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರಾಜಕತೆಯ ಪ್ರಚಾರಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೃಷ್ಟಿಯ ಆರಾಧನೆಗೆ ಯಾವ ಪಂಥ, ಯಾವ ಧರ್ಮ, ಯಾವ ಮುತ್ತ, ಯಾವ ದೇವಾಲಯವೂ ಬೇಡ ಎಂದವರು ಸಾರುತ್ತಾರೆ. “ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗಿರಿ!” ಎಂದವರು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಸುಖಿಯಾಗಿರಿ ಅಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗುತ್ತಿರಿ” ಎಂದೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವ ತರದ ಸಂಘಟಿತ ಧರ್ಮಪಂಥಗಳೂ ಬೇಡವೆಂದು ವಾದಿಸುವ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಈಗಲೂ ಶಿಷ್ಯಕೋಟಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ, ಇಂದಿಗೂ ಅವರ ತತ್ವವಿಚಾರ ಕೇಳಲು ಹಾತೊರೆಯವರಿದ್ದೇ ಇದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ವರ್ಣ ವರ್ಣವೂ ಅವರು ದೇಶದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ವೃಕ್ಷತ್ವದ ಲೋಹಚುಂಬಕತೆ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ. ಪಂಡಿತ ಜವಾಹರಲಾಲರ ನಂತರ ಅವರಷ್ಟು ಆಕರ್ಷಕ ವೃಕ್ಷತ್ವ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈಚಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಎನ್ನುವವರುಂಟು.

ಜವಾಹರಲಾಲರ ಹಾಗೆ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರೂ ವಿದೇಶಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಭಾರತೀಯ. ಆದರೆ ನೆಹರೂ ಹಾಗೆ ಅವರ ಬೇರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಳಿದಿಲ್ಲ, ಪ್ರೇಂಚನ್ನು ನೀರು ಕುದಿದಂತೆ ಮಾತಾಡಬಲ್ಲ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾತೃಭಾಷೆ ತೆಲುಗನ್ನು ಮರೆತಂತೆಯಿ ಆಗಿದೆ. ಅವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ, ತುಳ್ಳಿಯಾದ ಹೋಟೆಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖಜೀವನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಗ್ನೋಮ್ಮೇ ಈಗ್ನೋಮ್ಮೇ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಭೇಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟು ಉಪದೇಶಾಮೃತವನ್ನು ಸೂಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮನುಷ್ಯ ಸುಖವಸ್ತು. ಬಡತನೆ, ದುಃಖಗಳನ್ನು ಈತ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿಲ್ಲ, ಈತ ಎಷ್ಟು ನೀರಿನ ತತ್ವಜ್ಞನಿ? ಎನ್ನುವವರುಂಟು. ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನು ದೇವತ್ವಕ್ಕೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಜಗದ್ಯಾರ್ಥಕರ ಬಂಗಾರದ ಸಂಕೋಲೆಯನ್ನು ಮುರಿದೊಗೆಯುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿದವರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ. ಜಗದುದ್ಭಾರಕನಾಗಲೊಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನೇನಿಸುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಎಲ್ಲಾರಿಗೆ ಬರುವ ಪದಾರ್ಥವಲ್ಲ, ಅಲ್ಲೇ ಇದೆ ಅವರ ಹಿರಿಮೆ.

೧೭. ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಅಂತವಾಣಿ

ಅದು ಇಂಳಿಗಳ ಜನವರಿ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಿಂದೂಮುಸ್ಲಿಂ ರಕ್ತಪಾತವನ್ನು ತೆಗ್ಗಿಸುವುತ್ತಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಾಯಕರು ದೇಶದ ವಿಭಜನೆಗೆ ಗಾಂಥಿಜಿಯ “ಅಂತವಾಣಿ”ಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಒಟ್ಟಿದ್ದರೀಗೋ ಅದೇ ರಕ್ತಪಾತ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಕೇಳಿರದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗಿತ್ತು, ನಡೆಯುತ್ತ ಇತ್ತು. ಗಾಂಥಿಜಿ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಈ ದಾವಾನಲವನ್ನು ನಂದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಾರಾಗಿದ್ದರು. ಇದು ಹಿಂದೂವಾದಿಗಳ ರೋಷವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಉರಿದೆಬ್ಬಿಸಿತ್ತು. ಹಿಂಸೆಗೆ ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಈ ಜನರ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ ಸಂಸಾಧನಿಕರು ಕೆಲವರ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೂ ಇತ್ತು.

ಗ್ನಾಲಿಯರ್ ಸಂಸಾಧನದ ತರುಣ ಮಹಾರಾಜರು ಭಾರತದೊಡನೆ ಸೇರ್ವಡಿ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮವಿಶ್ವಿದ ಪ್ರಥಮ ಸಂಸಾಧನಿಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಸಂಸಾಧನಿಕರ ಮುದಲಿಯ ಚಾನ್ಸಲರರಾಗಿದ್ದ ಭೂಷಾಲದ ನಷಾಬರು ಅಂತಿ ಹಾಕಬೇಡಿರೆಂದು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೂ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿದ್ದ ಎಂ.ಎ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರ ಸಲಹೆಯನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಿಣಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಲಿತರಾಗಿದ್ದರು.

ಅದರೆ ಗ್ನಾಲಿಯರ್ ಭಾರತದ ಒಂದು ದುರ್ದೈವಿ ಸಂಸಾಧನವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಗಳ ನಡುವಣ ರೈಲುಗಾಡಿಗಳು ಸಂಸಾಧನದ ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋಗುವಾಗ ಮೊದಲು ಅಧಿಕತರವಾಗಿ ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಶಾಂತಿಯ ದಾಖಲೆಯೇ ಇದ್ದ ಗ್ನಾಲಿಯರ್ ಅನನ್ನಿತ ಅತ್ಯಾಭಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಾಯಿತು. ಗ್ನಾಲಿಯರ್ ಮೂಲಕ ನಿರಾಶ್ರಿತ ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ತಿದ್ದ ರೈಲುಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಮುಸಲಾನರೆಂದು ಸಂಶಯ ಬಂದವರ ಬಟ್ಟೆ ಬಿಂಬಿ ಪರೀಕ್ಷೆಸಿ ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಗೊರೆಯುವುದು ದಿನವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ೫೦ರಷ್ಟು ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಳೇವರಗಳನ್ನು ಪೂಲೀಸರು ಕಂಡುಹಿಡಿದದ್ದೂ ಇತ್ತು. ಸಂಸಾಧನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಅತಿರೇಕವಾದಿಗಳ ಪ್ರಭಲ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದವು. ಬೇರೆ ಕಡೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಬರುವ ಹಿಂದೂ ನಿರಾಶ್ರಿತರನ್ನು ರೈಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಲೆಗಡಿದದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ರಿತ್ತ ಕೊಡುವುದು ತಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಈ ಜನ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು.

ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತದ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಲು ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನದಾಗಿತ್ತು ಅವರು ವಿಭಜನೆಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ತಂದು ಹಾಕಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅವರು ಎದುರಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಈ ನಡುವೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಸರಕಾರ ಸಾಫಿಸುವ ಒತ್ತುದ್ದ ಬಂತು. ಮಹಾರಾಜರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೂ ಎಂ.ಎ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆಯ್ದು ಹೊಂದಿದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಸಾಫಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಂದೂ ಮಹಾಸಭಾ ಅಧಿವಾ ಆ ಅಭಿಮತದ ಜನರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಓತಿನಿಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ, ಇದು ಅತಿರೇಕವಾದಿಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ರೊಚ್ಚಿಗೆಬ್ಬಿಸಿತು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರೇ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣರೆಂದು ಈ ಜನ ನಂಬಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಈಚಿಗೆ ಬಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಂತೆ, ಗ್ರಾಲಿಯರಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ “ನೆಹರೂ ಕಾ ಏಜೆಂಟ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ ಕೋ ಹಟ್ ದೋ” ಇತ್ತಾದಿ ಭಿತ್ತಿಪತ್ರಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ದಿನ ಡಾ. ಪರಚುರೆ (ಮುಂದೆ ಗಾಂಧಿ ಹತ್ಯೆ ಪ್ರಕರಣದ ಆರೋಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರೊಬ್ಬರಾದರು)ಯವರು ಒಬ್ಬ ಸಂಗಡಿಗನೊಡನೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರನ್ನು ಕಾಣಲು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರು ಕೊಟ್ಟ ಚಹಾವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಪರಚುರೆಯವರ ಕ್ಷೇತ್ರಾರ್ಥಿ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಷ್ಟ ಸಾಸರುಗಳು ಖಣ ಖಣ ಸದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವೆಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಅದಾಗಿ ಡಾ. ಪರಚುರೆಯವರು, “ನಮ್ಮನ್ನು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಿಂದ ಹೊರಗಿಟ್ಟಿದ್ದೇಕೆ? ನೀವು ನಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಚನಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮತ ನಿಮಗೆ ದೊರೆತರೆ ನಿಮನ್ನೇ ಕರೆಯಬಹುದೆಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ ಶಾಂತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಪರಚುರೆಯವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರನ್ನು ಗ್ರಾಲಿಯರಿಗೆ ದೂರೀಕ ಮಾಡಿದವರೆಂದು ಆರೋಪಿಸಿ, ಅವರು ಹೋಗಲೇಬೇಕು ಎಂದು ಗಜಿಸಿದರು.

ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ ಮಾರುತ್ತರವಿತ್ತರು.

ಅಮೇಲೆ ಪರಚುರೆಯವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರನ್ನು ಜಿನ್ನಾರ ಏಜೆಂಟನೆಂದು ಕರೆದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರು ನಮ್ಮು, ಒಬ್ಬನೇ ಮನುಷ್ಯ (ಭಿತ್ತಿಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ) ನೇಹರೂರ ಏಜಂಟನೂ ಜಿನ್ನಾರ ಏಜಂಟನೂ ಹೇಗಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಮತ್ತುಷ್ಟು ಕೋಧೋನತ್ತರಾಗಿ ಪರಚುರೆಯವರು ಅವರನ್ನು ಹಿಂದೂಗಳ ಶತ್ರುವೆಂದು ಬಯ್ದುದಿಳ್ಳದೆ, “ರಘುಪತಿ ರಾಘವ ರಾಮ ರಹಿಮು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಪವಿಶ್ವೋಳಿಸುವ ನಿಮ್ಮ ಗಾಂಥಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ಸೇರಿಯೆ ಮುಗಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಿಮಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಕೈಬಾಂಬುಗಳಿವೆ”! ಎಂದು ಆಭರಣಿಸಿ ಎದ್ದು ನಿಂತರು.

ಮನೆಗೆ ಅತಿಧಿಯಂತೆ ಬಂದವರ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರದ ಗದೆಯೆತ್ತಲು ಇವ್ವಪಡದೆ ಬಂದವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಹೊರಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಅದೇ ಮಾತು ಹೇಳಿದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ ಕರೋರವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಪರಚುರೆಯವರು ಏನೂ ಹೇಳಿದೆ ಅದೇ ಉದ್ದೇಷದಲ್ಲಿ ಹೊರಟೇಹೋದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರು ಒಡನೆಯೆ ಪೂಲೀಸ್ ಇನ್‌ಪೆಕ್ಷರ್ ಜನರಲ್‌ರಿಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ, ಬಿಗಿಯಾದ ಕ್ರಮ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಆದೇಶಿಸಿತ್ತರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉಗ್ರ ಹಿಂದೂವಾದಿ ನಾಯಕರನ್ನೂಳಿಗೊಂಡು ಒಂಭ್ರೇಸೂರಹ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಜನರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು.

ಆಗಲೇ ಇಂ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳೆದಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರು ತಮ್ಮ ಹುದ್ದೆಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಜನವರಿ ೨೧ರಂದು ನಿವೃತ್ತಿರಾದರು. ಈ ನಡುವೆ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಥಿಯವರು ಮುಸ್ಲಿಮರ ಮೇಲಾಗುವ ಅತ್ಯಾಭಾರ ನಿಲ್ಲಬೀಕೆಂದೂ ಷಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಹೊಡಬೀಕಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರಕಾರ ಹೊಡಲೇಬೀಕೆಂದೂ ನಿರಶನ ವ್ರತ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಹೊಯ್ದಿತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಜನವರಿ ೨೦ನೇ ದಿನ ಗಾಂಥೀಚಯ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಂಬು ಸ್ವೇಚಾವಾಗಿ ಡಾ. ಪರಚುರೆ ಹೊಟ್ಟು ಧರ್ಮಕ್ಕಿ ಬರೇ ಬಾಯ್ದುಡಕತನದ್ದಲ್ಲಿಂದು ತೋರಿಸಿತ್ತು. ಈ ಘಟನೆಯ ನಂತರ ಸರದಾರ ಪಟೇಲರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಗೆ ಬರುವವರನ್ನು ಜಡತಿ ಮಾಡಿ ಒಳಗೆ ಬಿಡಬೀಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಗಾಂಥೀಚ ಬಡಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ದೇವರಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ಮಧ್ಯ ಪೂಲೀಸರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದನ್ನು ಅವರು ಸೈರಿಸಲಿಲ್ಲ!

ಗಾಂಥೀಚಿ ಇನ್ನೂ ಉಪ್ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಮೇರಿಕನ್ ಲೇಖಕ ವಿನ್ಸೆಂಟ್ ಶಿಯಾನ್ ಅವರ ಸಂದರ್ಭನ ತೆಗೆದುಹೊಂಡರು. ಗಾಂಥೀಚಿ ತಮ್ಮ ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ

ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ – ವಿಭಜನೆಯನ್ನು ತಾತ್ಪರ್ಯಕವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಲಿಕೂ – ತಮ್ಮ “ಅಂತರಾಣಿ”ಯ ಕಿರಿಮಾತನ್ನೇ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ತರ್ಕಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿಯಾನರು, “ಮಹಾತಾಡಿ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಾಣಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ಖಚಿತವಾಗಿ ನಂಬುತ್ತಿರಿ. ಆದರೆ ಇತರರಿಗೂ ಅಂತರಾಣಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಆದರ ಸತ್ಯತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಅಷ್ಟು ನಿಶ್ಚಯತ್ವಮತಿಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದರು.

ಮಹಾತಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ತರ್ಕಗಳ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಆದನ್ನೆಲ್ಲ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ತರ್ಕಾತೀತವಾದ ನಿಯಮವೊಂದು ಅಷ್ಟಂತೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ್ ಅಂತರಾಣಿ ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಅಂತರಾಣಿಗೆ ಬದ್ದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೇ?

ಗಾಂಥಿಜಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮರಣದ ಮುನ್ನ ದಿನ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಎಂ.ಎ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರು ಗ್ರಾಲಿಯರಿನಿಂದ ನಿಷ್ಠತ್ವಾಗಿ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಗಾಂಥಿಜಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಜನವರಿ ೨೬ರಂದು ಅವರಿಗೆ ಭೇಟಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತಾಗ ಅವರ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೊಂದು ದಾಖಲೆ ಇತ್ತು. ಆದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಬಹಿರಾಸ್ತು ಮಾಡಿ ಲೋಕ ಸೇವಕ ಸಂಘವಾಗಿ ಮಾಡಿಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಅವರ “ಮೃತ್ಯುಪತ್ರ”ವಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ಮೃತ್ಯು ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಮೃತ್ಯುಪತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೇ? ಮುಂದೆ ಅವರಿಗೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರಿಗೂ ಆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಹಾಗೇ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಗಾಂಥಿಜಿ ಮೊದಲು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರ ಹೀಂದೀ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ (ಸ್ವತಃ ತಪ್ಪು ತಪ್ಪು ಹೀಂದಿಯಲ್ಲ) ವಿನೋದವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಅವರು ಗ್ರಾಲಿಯರೂ ಸಲಹೆಗಾರ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಾರದಿತ್ತೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಸರದಾರರು ಅವರ ಕೆಲಸವನ್ನು ತುಂಬಾ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಖುಸಿಯಿಂದ ಹೃತ್ಕೂಫ್ ಕವಾಗಿ ನಕ್ಕರು.

ಆಮೇಲೆ ಗಾಂಥಿಜಿ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಗಂಭೀರರಾಗಿ, ಹೊರಟು ನಿಂತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದರು. ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡಿದಿರಾ? ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಹೋದೆಂದಾಗ,

“ಆ ಬದಲಾಯಿಗಳು ಬನ್ನುವಿನಿಂದ ಬಂದವರು, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲೇಂದು ಅಷ್ಟು

ದೂರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿಂಬ್ಬು ‘ಗಾಂಥೀಜಿ ನೀವು ಸಾಯಬೀಕು’ ಎಂದ, ನಾನು ನನ್ನ ಅಂತವಾಣಿಯ ಅಪ್ಪಣಿಯಾದ ಹೊರತು ಸಾಯಲಾರೆ ಎಂದೇ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್, ಆತ ಅದಕ್ಕೆ ಏನು ಹೇಳಿದ ಗೊತ್ತೆ?” ಎಂದು ಗಾಂಥೀಜಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಅಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಕೈಯನ್ನು ಅವರದೇ ವಿಶ್ವಾ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು; “ನನ್ನ ಅಂತವಾಣಿ ನೀವು ಸಾಯಬೀಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇ” ಎಂದಾತೆ ಹೇಳಿದ - ಎಂದುಸುರಿದರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರಿಗೆ ಸಿದಿಲೆರಗಿದಂತಾಯಿತು. ಶಿಯಾನರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಒಮ್ಮೆಲ್ಲೋ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿದುಹೋಯಿತು. “ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಅವರು ಅರ್ಥವರಿಯದೆ ಪುನರುಚ್ಛರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಬಾಪೂಡಿ” ಎಂದವರು ನೋಟಿಸಿದ ಹೇಳಿದರು.

ಅಮೇಲೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಗಾಂಥೀಜಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು : “ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಕೊಗುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಸುಟ್ಟಿರೆ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಬಡಿದು ಅಡಕ್ಕೂ ಹೀನ ಕೃತ್ಯಾಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನಿಮಗೆ ಕೋಪ ಬರಲಾರದೆ? ಇದಕ್ಕಿಲ್ಲ ನಾನೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಅವರು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕೋಧ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ”.

ಏನು ಹೇಳಬೀಕೆಂದೇ ಹೋಚದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರು ವಿಷಾದದಿಂದ ಗಾಂಥೀಜಿಯನ್ನು ಬೀಳಿಕೂಡಿದರು.

ಮರುದಿನ ಸಂಜೀ ಮಿಶ್ರನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ವಸತಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ನರಿಗೆ ಗಾಂಥೀಜಿಗೆ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿದ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು.

ಆ ಆಗಂತುಕನ ಅಂತವಾಣಿ ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮರುಧ್ವನಿಗೊಂಡಿತ್ತೇ?

೧೨. ಅಪಾರ ಅತ್ಯಬಲದ ಜಗದೀಶನ್

ಕುಷ್ಣರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆಶಾಕರಣ

ಟಿ.ಎನ್. ಜಗದೀಶನ್ನಿಗೆ ಸುಖಿಯಾಗಲು ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇದ್ದವು. ಅವನು ವಿದ್ಯಾಂಸರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾಪ್ರೇಮಿಯಾಗಿದ್ದ, ಕುಶಾಗ್ರಮತಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನು ಅಣ್ಣಮಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೆನಿಸಿದ್ದ ೭೦ರಿಂಗ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಅಪಾರ ಸೀತಿಯಿತ್ತು. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಉಚ್ಚ ಶ್ರೇಣಿಯ ವಾಗ್ಯಾಯೆನಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಥಮ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ. ಅನ್ಸೇಫ ಪಾಸಾಗಿದ್ದು.

ಆ ಕಾಲದ ಸಂಪುರ್ಣದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಆಗಲೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು, ಹದಿನಾಲ್ಕುರಲ್ಲೇ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಅವನಿಗೆ ದೂರೀತ ಪತ್ತಿಯೂ ಅನುಕೂಲೀಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಅದರೆ ಜಗದೀಶನ್ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿತನಾಗಿದ್ದ, ಗೌರವಣಾದ ಅವನ ವಿಶಾಲ ಘಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಜುಗುಷಿತ ಭಾಯಿ ಕೆವಡಿತ್ತು, ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಉತ್ಪಂಧೋನ್ಮುಖ ತರುಣನಿಗೆ ಕುಷ್ಣರೋಗ ಅಂಟಕೊಂಡಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿದಶೀಯಲ್ಲೇ ಅವನನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ ಈ ಭೀಕರ ರೋಗ ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕಟಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದಿತ್ತು.

ಅಕಾರ್ಡ್ ಪಟ್ಟಣದ ಚಿಕ್ಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೀಂಬಿನ ಮೇಲಿದಿನವೂ ಒಂಟಯಾಗಿ ಒಂದು ಕೂಡಬೇಕು. ತನ್ನ ಭವಿಷ್ಯದ ಮೇಲೆ ಹಬ್ಬಿದ ಕರಾಳ ಭಾಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಜಾಸ್ತಿಸಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಮಾನುಷ ಸಂಸರ್ಗವೇ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು, ಯಾರಾದರೂ ಮಾತ್ರಾದಿಸಲು ಒಂದರೆ ಕರುಣಾಜನಕ ಧ್ವನಿಯಿಂದ, “ದಯವಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಪೀಡಿಸಬೇಡಿ” ಎನ್ನಬೇಕು.

“ಕುಷ್ಣರೋಗಿಗೆ ತನಗಂಟದ ರೋಗದ ಹೆಸರು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಒದಗುವ ಮಾನಸಿಕ ನರಕಯಾತನೆ ಅದನ್ನನುಭವಿಸಿದವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು” ಎನ್ನತ್ತಾರೆ ಟಿ.ಎನ್.ಜಗದೀಶನ್ ಜನ ೧೬೬

೪೦ದಿಗೂ ಆ ದಿನಗಳನ್ನು ನೇನೆಡುಕೊಂಡು. ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕರಿತನಾಗಿ, ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ತಿರಸ್ಯತನಾಗಿ, ಬಂಧುಗಳಿಂದಲೂ ಹೇಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಜನಾಂತರದ ಪಾಡದ ಫಲವೆಂಬ ಮುದ್ರೆ ಹೊತ್ತು ಕೊಲ್ಲಿದೆ ಕುದಿಸುವ ರೋಗದೊಡನೆ ಬಾಳಿ ರೋಗದೊಡನೆ ಸಾಯುವ ದುರ್ತಿಯೋಂದೇ ಅವನ ಮುಂದೆ ಹಬ್ಬಿರುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಈ ನಡುಹಗಲ ಕಾಳರಾತ್ರಿ ಜಗದೀಶನ್ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಣಿತಲ್ಯೋಂದು ಸಂಜೀ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡಿತು. ರೋಗವಲ್ಲ, ಮಾನಸಿಕ ನಿರ್ವೇದದಿಂದವರಿಗೆ ವಿಮೋಚನೆ ದೊರೆಯಿತು. ಅಂದು ಆ ಉದ್ದಾನದ ರೇಡಿಯೋನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಚಯ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. Who Walk Alone ಎಂಬೀ ಪ್ರಸ್ತುತದ ಕರ್ತೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಪೇರಿ ಬಗ್ಗೆ. ಅಮೇರಿಕದ ಲಿಯೋನಾಡ್ ಪ್ರದ್ರೋ ಕುಷ್ಟೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾದ ಡಾ. ಬಗ್ಗೆ ಆ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಟರೋಗಿಯ ಮಾನಸಿಕ ಯಾತನೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು. ವಿಮರ್ಶಕ ಗುಂಧದಿಂದ ಹೃದಯಸ್ಥಿರ ಅವಶರಣೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಸಿದರು.

ಕೇಳಿ ಜಗದೀಶನ್ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಯೋಂದು ನವೀನ ಪ್ರಕಾಶ ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಈ ನೋವ್ ತನ್ನದೊಬ್ಬನದಲ್ಲ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಯಾಂತರ ರೋಗಿಗಳಿಂದು, ಅವರ ಬಂಧುಗಳಿಂದು. ಯಾತನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸಿ ಹುದುಗಿಸಿ, ತಿಣುಕುವುದರಿಂದಲ್ಲ, ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ರೋಗರ ನಿಜ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಆದರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಚುರವಾದ ನಿರಾಧಾರ ಭಯ ತಿರಸ್ಯಾರಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಯತ್ನದಿಂದ ಉಪಶಂಕನ ಪಡಿಸಬಹುದು.

ರೇಡಿಯೋನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದವರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕುಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ಸಂಘದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ವಿಭಾಗದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಡಾ. ಕೋಕೇನರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಾಗ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷಣಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಜಗದೀಶನ್ ಅಂದೇ ಅವರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದರು. ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಭೀಟ್‌ಗೂ ಹೋದರು. ತರುಣನನ್ನು ಕಂಡು ಡಾ. ಕೋಕೇನ್ ಚಿಕಿತ್ರಾದರು. ೪೦ಗ್ರಿಷ್ಣನ್ನು ನಿರಗಳವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವ ಉಜ್ಜಲ ಪ್ರತಿಭೀಯ ಜಗದೀಶನ್ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಆಕರ್ಷಿಸಿದರು.

ಡಾ. ಕೋಕೇನ್ ಜಗದೀಶನ್ನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರನ್ನು ಹೋದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸಂಗಡ ಬಯಸ್ತಿರು. ಅವರೊಡನೆ ಜಗದೀಶನ್ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ - ಇವು ಆಗ ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವಿದ್ದವವ್ಯೇ ಆಸ್ತಿತ್ವಗಳಿಗೆ ಭೀಟ್ ಕೊಟ್ಟಿರು.

ಈ ಪ್ರವಾಸ ಮುಗಿದಾಗ ಟಿ.ಎನ್. ಜಗದೀಶನ್ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಕುಪ್ಪಿರೋಗಿಗಳ ಉದಾಹರಕಾಗಿ ಮುಡಿಸಿದಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅಗ ಅವರಿಗೆ ೬೬. ಈ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವೀಕೃತ ಪಥದಿಂದ ನಸುವೂ ವಿಚಲಿತರಾಗಿಲ್ಲ, ಅವರು ಆದಕಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ, ಮಾತಾಡಿದ್ದಾರೆ, ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಸಹಸ್ರಾರು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ನಿಖಾರಣೆ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹೊರಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತದ ಆಕಾಟು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಣಾಕ್ಷೇತ್ ಚಿದಂಬರ ಬಳಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ನರೀಶಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಗನಾಗಿ ೧೯೦೮ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೧ರಂದು ಹುಟ್ಟಿದ ಜಗದೀಶನ್ ವಿ. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುರುವಾಗಿ ಎಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಕ್ತ್ವಾತ್ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಗದೀಶನ್‌ರಿಗೆ ಸೂಕ್ತತ್ವ ಕೊಟ್ಟವರು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಣ್ಣಾಮುಲೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಾದಾಗ ಜಗದೀಶನ್‌ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಾಧಾಪಕರಾಗಲು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡರು. ಜಗದೀಶನ್ ಒಟ್ಟಿದರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ರೋಗವನ್ನು ಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಅಧಾಪಕರಿಗೂ ಪತ್ರ ಬರೆದು ತಾವು ಕುಪ್ಪಿರೋಗಿಯಿಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಜಗದೀಶನ್‌ನು ಅಂಟದ್ದು ಸಾಂಕ್ಷಾರಿಕ ಕುಪ್ಪಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಅಪಾಯ ಭಯವಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಷಿದಿಸುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವೇಂದು ಜಗದೀಶನ್ ಭಾವಿಸಿದರು.

ಎರಡು ವರ್ಷ ಅಣ್ಣಾಮುಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರೌಷ್ಣಿಸರ್ ಟಿ. ಎನ್. ಜಗದೀಶನ್ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟಿರು. ಅವರ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಮಗ ತೀರಿಕೊಂಡು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವದವನ್ನು ಕುಪ್ಪಿರೋಗಿಗಳ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಡಾ. ಕೋಕೇನರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪಿರೋಗ ಮತ್ತು ಆದರ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಓದಿದರು. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಹೊತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಮೊದಲೊದಲು ಅವರು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿಯೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ವರ್ಧಾದ ಬಳಿ ದತ್ತಾಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಕುಪ್ಪ ಸೇವಾ ಮಂಡಳದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಮನೋಹರ ದಿವಾಣಿರೋಡನೆ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೯೪೪ರಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಬಾ ನಿಧಿ ಸಾಫನೆಯಾದ ನಂತರ ಅದು ಕುಪ್ಪಿರೋಗಗ್ನು ಸ್ವೀ-ಭಾಲಕರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕನ್ನು ಸಾಫಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾಗ ಡಾ. ಕೋಕೇನರೋಡನೆ ಪ್ರೌ. ಜಗದೀಶನ್ ವರ್ಧಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಗಾಂಧಿಚಿಯನ್ನು ಕಂಡರು. ಸೇವಾಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಳೆದ ಹತ್ತಿನಿಂಗಳಿಂದರೆ “ನನ್ನ ಕ್ಷಮೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಚೀಲಿ ಬಾಳುವ ದಿನಗಳು

ಅವು. ನಿಜವಾದ ವೈಷ್ಣವನನ್ನು ನಾನು ಕಂಡೆ. ಶ್ರೀಯ-ಪ್ರೇಯಗಳ ನಡುವೆ ಹೋಲಾಯಮಾನವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನ ಈಗ ದೃಢವಾಯಿತು” ಎಂದು ಗಾಂಧಿ ದರ್ಶನದ ಬಗ್ಗೆ ಜಗದೀಶನ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಆಕಾಶ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಗದೀಶನ್ನರ ಸಂಚಾಲಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಬಾ ಕುಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ನಿಲಯ ಸಾಫಿತವಾಯಿತು. ೯೦ದು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕುಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸಾಫಿಸಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಧಾದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕುಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕುಷ್ಟ ಸಮಿತಿ ಸಾಫಿತವಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಕುಷ್ಟ ತಜ್ಞ ಡಾಕ್ಟರರೂ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಕೆಲೆತ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜಗದೀಶನ್ನರನ್ನು ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರು ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ಸಮ್ಯೇಳನಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರು. ಇಂಧಿರಾ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೆಸ್ಯಾಡ ಹಿಂದ್ರೋ ಕುಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಜಗದೀಶರನ್ನರೇ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾದರು. ಅವರ ಸತತ ಶ್ರಮದಿಂದ ೯೦ದು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ನಿವಾರಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ.

“ನಿನ್ನನ್ನು ನಂಬಿಯೇ ನಾನು ಕುಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದೆನಾಗ್ನಾ, ಜಗದೀಶನ್” ಎಂದು ಗಾಂಧಿಜಿ ಹೇಳಿದ್ದ ಸದಾ ಅವರ ನೆನೆವರಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಅದೇ ಅವರಿಗೆ ಸೂಕ್ತಿಕ್ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸೇವಾಗಾಮದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಟರೋಗಿ ಪರಬುರೆಯವರನ್ನು ಸ್ವಷಣ್ಣಿಸಿದಿಂದ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನವರು ಕಣ್ಣುದಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾವಿರಾರು ಕುಷ್ಟರೋಗಿಗಳು ಜಗದೀಶನ್ನಾರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಮಹಾಮಧ್ವಾನ ಸಾಂಕ್ಷೇಪರ ಉತ್ತರ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಲಹೆಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬವರಿಗೆ ಸದಾ ಅವರ ಮನೆ ಮುಕ್ತದ್ವಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜಗದೀಶನ್ನರೂದನೆ ಮಾತಾಡುವುದೇ ಮನಸ್ಸಿಗೊಂದು ಮುಲಾಮು. ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಮೃದವಾಗಿ ಮತ್ತಳನ್ನು ಸಂತೋಷವಂತಿ ಅವರು ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. “ಮೈತ್ರನ್ನ ಚರ್ಮದ ಚಪ್ಪಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿ, ಕೈ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಗಾಯವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

“ಭಯವೇ ಕುಷ್ಟರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಭಯ” ಎಂದು ಜಗದೀಶನ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾಜದ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಭಯದಿಂದ ರೋಗವನ್ನು ಜನ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆಪ್ಪು ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಯನಿವಾರಣೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಮುಖ್ಯ ಉಪಾಯ. ಅದನ್ನು

ಜಗದೀಶನ್ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುಷ್ಟು ನಿಜವಾಗಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಂಟುವ ಜಾಡ್ಯವಲ್ಲ ಕ್ಷಯದಷ್ಟು ಕೂಡ ಅದು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕವಲ್ಲ, ೨೦ ದಾಟದ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಅದು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ ಅಂಟುವುದು ತೀರ, ತೀರ ಅಪರೂಪ. ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ, ಅದೂ ದೀಘ್ವಾಗಿ ರೋಗಿಯ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅವಾಯಕೊಳಗಾಗಬಹುದು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಅವಾಯವೂ ಸೇರುತ್ತಾ ಅಂತಿಮ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಕುಷ್ಟರೋಗವೂ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕವಲ್ಲ, ನರಸಂಬಂಧವಾದದ್ದು ಬಹುಶಃ ಅಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕವೇ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೦ ಲಕ್ಷ ಇರಬಹುದಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ಜಾತಿಯ ಕುಷ್ಟರೋಗವುಳ್ಳವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಲು ಕಡಿಮೆ.

ಪ್ರೌ. ಟಿ.ಎನ್. ಜಗದೀಶನ್ ಮುದುವಾಗಿ ಚೋಧಿಸಿ ರೋಗಿ ಮತ್ತು ನಿರೋಗಿಗಳಿಬ್ಬರ ಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಅಯ್ಯಾ! ನೀವು ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ಸುದೃಢಿಗಳು” ಎಂದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ ಕುಷ್ಟವನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಬಲ್ಲ ಹೋಸ ಔಷಧಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಸಲ್ಯೋನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಹೈಡೋನಾಕ್ರಾಪ್ಸ್ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಕುಷ್ಟ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ, ನಿರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಜಗದೀಶನ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: “ಕುಷ್ಟರೋಗಿಯೂ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಮರಿಯದಿರಿ. ಅವನು ಷೃಂಖಿತ ರೋಗಿ ಎಂದೇಣಿಸಿ ದೂರವಿಡಿದಿರಿ. ಇತರ ರೋಗಿಗಳಂತೆ ಅವನೂ ಒಬ್ಬ ರೋಗಿ. ಹಾಗೆಯ ಎಣಿಸಿ ಅವನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸಿರಿ!”

ಹೌದು, ಪ್ರೌ. ಜಗದೀಶನಾರಿಗೆ ರೋಗ .ಅಂಟಿದಾಗ ಚೋಲಾಮೂರ್ತಿ ಎಣ್ಣೆ ಹೊರತು ಬೀರಾವ ಪ್ರತೀಕಾರೋಷಾಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೂ ಕಷ್ಟ, ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ದೃಢಾಯತ್ವವಾಗಿತ್ತು. ಗಣಾರಾಜ್ಯ ಸಲ್ಯೋನ್ ಔಷಧಗಳು ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಅಗ್ನವೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯೂ ಆದ ಉಪಬಾರಗಳು ವೈದ್ಯರಿಗೆ ದೂರಿತಿವೆ. ಉನವಾದ ಕೈಕಾಲು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಶಸ್ತ್ರಕೀಯೆಯಿಂದ ತಿದ್ದಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಜಗದೀಶನ್ನರ ಕಾರ್ಯಕ್ರೆ ಮನುಷ್ಯೆಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಗಣಾರಾಜ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಪದ್ಮಶ್ರೀ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬಂತು. ಅವರು ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಯೋಜನೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಗಣಾರಾಜ್ಯ ಟೋಕಿಯೋನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಅವರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

೨೦ಗ್ನೀಡಿನ ಕುಷ್ಟ ಮಿಶನ್ ಕಾರ್ಯದಿನ ಡೊನಾಲ್ಡ್ ಮಿಲರರು ಜಗದೀಶನ್ನರನ್ನು “ಕರುಳಿಯ ಸೇತು” ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕುಷ್ಟರೋಗದ ವಿಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಷಾಫಾನವನ್ನು

ಹೊಗಲಾಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಜಗದೀಶನ್ನರ ಪಾತ್ರ ಚಿಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ದೇಶಸೇವಕನೂ ಅವರನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು. “ಕುಷ್ಣ ಸೇವಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ನನ್ನ ಕೈ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣ” ಎಂದು ಗಾಂಥಿಜಿ ಉದ್ದರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಿರಾಶಿ, ವ್ಯಧತೆ, ಸೋಲುಗಳ ರುಚಿ ಜಗದೀಶನ್ನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೇಂದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಅಭಿಶಾಪವೇಂದೆಣಿಸಿದ ರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಜದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಬದಲಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹತಾಶಿಯ ಭಾವ ಬಂದಾಗೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಗಾಂಥಿಜಿಯ “ಧೈಯಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಲೇ ಇರು, ಕೊನೆಗೊಮೈ ಜಯ ಸಿಗುವುದು” ಎಂಬ ಆಶ್ವಾಸನೆ ನೆನಪಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಘುನಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯದತ್ತ ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಜಗದೀಶನ್ನರನ್ನು ಕಾಣುವ ಯಾವ ಕುಷ್ಣರೋಗಿಯೂ ತನ್ನ ಅತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಧೈಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇಬೇಕು. ಅವರ ರೋಗ ಸಾಂಕ್ಷಾರಿಕವಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆದು ಅವರನ್ನು ಅಂಗವಿಕಲರಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅವರ ಬೆರಳುಗಳು ಮರಗಟ್ಟಿವೆ. ಸುಲಭವಾಗಿ ಲೇಖಿನ ಹಿಡಿದು ಬರೆಯಲಾರರು. ಆದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಸೇವಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮಾನವನ ಅತ್ಯಂತ ಏನನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲದೆಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

೧೪. ಜನಪ್ರಿಯ ಸ್ತೋರೋಗ ತಜ್ಞ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಕೌಲಗುಡ್ಡ

ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ರಿಯೆ ವಿಜೇತ ಅಪೂರ್ವ ಸ್ತೋರೋಗ ತಜ್ಞ

ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿ ಇವು ಸೇವಾರ್ಥಮೂ ಮತ್ತು ಆದರ್ಶವಾದದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಕಾಲವೊಂದಿತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಹೊಂಡು ಹಾಳಾಯಿತು. ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಅತಿರೇಕದಿಂದ ಸೈತಿಕ ನೆಲೆ ಕಳೆದುಹೊಂಡು ಕೆಟ್ಟಿತು. ೯೦ಫ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ (ಎಸ್.ಎನ್.) ಕೌಲಗುಡ್ಡ ಅವರು ಬೇರೆಯೆ ಕಾಲದ, ಬೇರೆಯೆ ಲೋಕದ ವೃಕ್ಷೀಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಕನಾಂಟಕ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೀಜನಲ್ಲಿ ಸ್ತೋರೋಗ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೂ ಪ್ರೊಫೆಸರರೂ ಆಗಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಗಿ ಹೋದ ಡಾ. ಕೌಲಗುಡ್ಡ ಅವರು ವೈದ್ಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ೯೦ದು ಅಡಸಿಹೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಹಣ ಇವೆರಡರ ಆಖಿಷವನ್ನೂ ತಚ್ಚಿಸಿಹೊಂಡು ಬಾಳಿದವರು. ಸ್ತೋರೋಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲೀ ಮುಂದಿನ ಶ್ರೀಣಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕನಾಂಟಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ಶ್ರೀಷ್ಟ ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ತಜ್ಞತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಹೋಗಲಿ, ತಮ್ಮ ಸೇವಾತತ್ವರತೆಗೆ ಅಧಿವಾ ಸಂಬಳದ ಹೋರಗೆ ಒಂದು ಕಾಸನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿದ ಶುದ್ಧಕಸ್ತದ ಬಗ್ಗೆ ಕೂಡ ಲೇಶವೂ ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದ ಈ ವೃಕ್ಷೀಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅಪರೂಪ, ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ.

ಒದ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಆಸ್ತಿತ್ವಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೋರಿಯೋಗಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಹಿರಿಯುವ ರೋಗಿಗಳ ದಟ್ಟಣೆಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅವರ ತಜ್ಞತೆ ಮತ್ತು ಕೈಗುಣಾದ ಕಢೆ ಕೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಅರಸಿಹೊಂಡು ಬರುವ ಶ್ರೀಮಂತ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಹೊರತೆಯಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವರು ಕೂಡ ಆಸ್ತಿತ್ವಗೆ ಒಂದು ಬಡರೋಗಿಗಳ ಸಂಗಡ ತಮ್ಮ ಸರದಿಗಾಗಿ ಕಾಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಎಂಥ ಹೊಳಕು, ಅಜ್ಞಾನಿ, ಹೆಡ್ಡ ರೋಗಿಯಾದರೂ ಅವರು ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿಯಲ್ಲಾದರೆ

ಜನಪಿಯ ಸ್ತೋರೋಗತಜ್ಞ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಕೊಲಗುಡ್ಡ / ೨೮
ಹೀಂದುಸ್ವಾನಿಯಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಾದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಾದರೆ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ನನುಮೋಗದಿಂದ
ಮೃದುವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಅಹವಾಲು ಕೇಳಿ, ಚೂರೂ ಸಹನೆ ಕೆಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಪರೀಕ್ಷೆಸಿ
ಶುಶ್ಲಂಪೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಅವರ ಮಾನವೀಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ವಿಷಣ್ಣಾವಸ್ಥೆಯ
ರೋಗಿಯೊಬ್ಬಳಿಗೆ ರಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡಲೀ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು: ಅವಳ ಗಂಡನೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ
ಡಾ. ಕೊಲಗುಡ್ಡ ತಮ್ಮ ರಕ್ತವನ್ನೇ ತತ್ತಾರ್ಥಣ ಕೊಟ್ಟು ಅವಳ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮುಗಿಸಿದರು. ಕೊಳಕು
ನಾರುವ ಮುದಿ ರೋಗಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ತಾವೇ ಕೈಹಿಡಿದು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ತಮ್ಮ
ಅಂಗಿ ಷ್ಟಾಂಟು ಕೊಳೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಗತಿಯಿಲ್ಲದವಳೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಅಪರೂಪ ಔಷಧ
ಬೇಕಾದಾಗ ತಾವೇ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ತರಿಸಿದರು. ಉತ್ತರಾ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆರಿಗೆಗೆ
ಬಂದವಳೊಬ್ಬಳಿಗಾಗಿ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿಯೂ ಮನುವನ್ನು ಬದುಕಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ
ಡಾಕ್ಟರರೇ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟರು ಇತ್ತಾದಿ.

ಚೀಳಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಆರಂಭವಾಗುವ ಡಾ. ಕೊಲಗುಡ್ಡ ಅವರ ಕಾರ್ಯಜೀವನ
ಆಸ್ತ್ರೆಯ ರೌಂಡುಗಳು, ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳು,
ಸಂತತಿ ಆಗದವರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ವಿಭಾಗದ ಆಡಳಿತ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪಾಠ
ಪ್ರವಚನ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಟಕೂ, ವೇಳೆ ದುರ್ಬಳವೆಂಬಂತೆ ಚಕ್ರವರ್ತಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ.
ರಾತ್ರಿ, ಕೂಡ ಅವರು ಆಸ್ತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಮಾಡುವವರಿಗಲ್ಲವೇ ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ
ಮತ್ತು ಕೆಲಸ ಬೀಳುವುದು?

ಸೇವಾಧರ್ಮ ಅವರಿಗೆ ಕುಲಬಿರುದಾಗಿ ಬಂದ ಬಳುವಳಿ. ಅವರ ಹಿರಿಯರು
ಉದಾರ ವೃತ್ತಿಯವರೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡಪ್ಪಂದಿರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು
ತಮ್ಮ ಡಿಗ್ರಿಯನ್ನು ಹೀಂದಿರುಗಿಸಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳೆವಳಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ಬಹುಚರ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿದು
ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವನ ಸರ್ವೇಸಿದರು. ಅವರ ತಂಡೆ ನರಸಿಂಗರಾಯರು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ‘ವಂದೇ
ಮಾತರಂ’ ಷೋಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಟ್ಟಿಕ್ಕೂ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಬಂಧಿತರಾದರು.
ಮುಂದೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ತರಬೀತಿ ಪಡೆದು ಅವರು ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಸರಕಾರಿ
ವೈದ್ಯರಾಗಿ ಹಲವೂರುಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿದು ಉತ್ತಮ ಸಚರಣರೆಸಿಸಿದರೂ ಮೆಟ್ಟಿಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲದ್ದಕ್ಕೆ
ಸಬ್ರಾ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಸಚರಣಗಾಗಿಂತ ಮೇಲೆ ಬಡ್ಡಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ, ಅವರೇ ಮಗನಿಗೆ ನೀತಿಯ
ಮೇಲ್ವಿಚ್ಚಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟವರು. “ಮನವ ಶೋಧಿಸಬೇಕು ನಿಚ್ಚು” ಎಂದ ದಾಸರ ವಚನವನ್ನು
ಅವರು ನಿತ್ಯ ಪುನರುಚ್ಛರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾದ್ದು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿ ಕೂತಿದೆ ಎಂದು

ಡಾಕ್ಟರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣವೆಂದರೆ ಏನೋ ಹೆದರಿಕೆ. ನನ್ನ ತಂಡ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಡಾಕ್ಟರರಾಗುತ್ತಿರಲ್ಲ” ಎಂದೂ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಥಮ ಸಾಫ್

೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೌಲಗುಡ್ಡ ಅವರು ತಾವೇನು ಅಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಪ್ರಣ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ (ಗ್ರಾಜ್) ಎಂ.ಬಿ.,ಬಿ.ಎಸ್. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ಸಾಫ್ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಪಾಸ್ ಪ್ರೋಫೆಸರರೊಬ್ಬರಿಂದ ಸೂಫ್ರೆ ಹೊಂದಿ ಅವರು ಶ್ರೀರೋಗ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಮತ್ತು ಅದೇ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಎಂ.ಡಿ. ಎರಡನ್ನೂ ಗ್ರಾಜರಲ್ಲಿ ಪಿಕಿಂಗ್ ಮುಗಿಸಿದರು.

“ಇಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ಅರ್ಹತೆಯಿದ್ದ ನೀವು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಾಕ್ಷ್ಯೋಸಿಗೆ ತೊಡಗದೆ ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆಗೇಕೆ ಬಂದಿರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, “ನಾನು ಪದವಿ ಮುಗಿಸುವುದರೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ತಂಡೆಯವರು ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಂಸಾರಭಾರ ಹೊರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಕ್ಷ್ಯೋಸು ಮುದುರುವವರೆಗೆ ಕಾಯಲು ಪ್ರಯೋತ್ತು ಇರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದುತ್ತರಿಸಿ ಮತ್ತು ಹೇಳಿದರು: “ಶಾಸನಿ ಪ್ರಾಕ್ಷ್ಯೋಸಿನಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳೊಡನೆ ಹಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಷ್ಟು ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅದು ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಶಂಕೆ ನನಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾತಕೋತ್ತರ ಅಧ್ಯಯನ ಕಾಲದಲ್ಲೋ ದಿಗ್ನಿ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗುವ ಹುಮ್ಮೆಸ್ವರೂ ಇತ್ತು.”

ಹೀಗೆ ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆ ಸೇರಿದ ಡಾ. ಕೌಲಗುಡ್ಡ ಗ್ರಾಜರಲ್ಲಿ ಕನಾಟಕ ಸರಕಾರದ ಸೇವೆಗೆ ಬಂದರು. ಹುಬ್ಬಿ, ಮೈಸೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಂ ವರ್ಷಗಳ ಸೇವಾ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬೀಗನೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾಫ್ಟೀಸಿಕೊಂಡ ಅವರಿಗೆ ಭಾರತ ಸರಕಾರದ ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ಧೋರಣೆ ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಬಂತು. ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ಶಸ್ತ್ರೀಯ ತಂತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಾಜರಲ್ಲಿ ಸರಕಾರ ಸ್ವೀಡನ್, ಜಿಕೊಸ್ಕ್ವಾಫಾಕಿಯಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ ೧೦ ಮಂದಿ ಭಾರತೀಯ ತಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಕೌಲಗುಡ್ಡ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ತಂಡ ಕೊಟ್ಟ ವರದಿಯೇ ಮುಂದೆ ದೇಶದ ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ನೀತಿಗೆ ತಳಹದಿಯಾಯಿತು. ಅದರ ಶಾರಿಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಗ್ರಾಜರಲ್ಲಿ ಗಭ್ರವಾತವನ್ನು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಈ ನಡುವೆ ಸ್ವೀಯರ ಗಭ್ರ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಲೆಪರೊಸ್‌ಸ್ಯೂಷಿ ಒಂದು ಸುಲಭ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬದಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೌಲಗುಡ್ಡ ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಪಡೆದರು.

ಅಧಿಕಾರವಾಣಿ

ಇಂದು ಡಾ. ಕೌಲಸ್ತ್ರೆರು ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯೆಂದು ಗೃಹೀತವಾಗಿದೆ. ಅವರಿಂದ ಅಥವಾ ಅವರ ಮೇಲ್ಮೈಕಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸರಾಸರಿ ೧,೦೦೦ ಸಂತತಿ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಶಸ್ತ್ರೀಯೆ; ದೊಡ್ಡ ಗಭ್ರಣಾತ ಶಸ್ತ್ರೀಯೆ ೫೦೦, ಬೆಕ್ಟ್‌ಪ್ಲಿ ೧,೫೦೦ ನಡೆಯುತ್ತ ಇವೆ. ಶಸ್ತ್ರೀಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸರಳ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಲೆಪರೊಸ್‌ಮೈಕ್ರೋಫಿ ಶಸ್ತ್ರೀಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಅವರ ಸಹಕಾರಿಗಳೂ ರೂಪಿಸಿದ ಹೊಸ ತಂತ್ರಗಳು ಲೆಪರೊಸ್‌ಮೈಕ್ರೋಫಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೂ ಬಯಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ “ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಕೆ.ಎಂ.ಸಿ.ವಿಧಾನ” ಎಂದೇ ಹೆಸರು ಬಿದ್ದಿದೆ. ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಜರಗಿದ ಮಾನವ ಪುನರುತ್ಪತ್ತಿ ವಿಜ್ಞಾನದ (Human reproduction) ನಾಲ್ಕನೇ ವಿಶ್ವಸಮ್ಮೀಳನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಮಂಡಿಸಿದ ಮೂರು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ತುಂಬಾ ಗಮನ ಸೇಳಿದವು.

ಶಾಲಾ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಡಾ. ಕೌಲಸ್ತ್ರೆ ಅವರು ಒಳ್ಳೆ ವಾಕ್ಯಪಟುಗಳು. ಕೆನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಾಷಿಗಳೂ ನಾಟಕದ ಹಾಷಾಸಿಗಳೂ ಆದ ಅವರು ಸಭೀಯನ್ನು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧೀಕೂಣಿಸುವಂತೆ ಮಾತಾಡಬಲ್ಲರು. ಅವರು ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಭಾಷಣಗಳು ಸ್ವಾನುಭವ, ವಿಷಯ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಸುಗಂಧಿತವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಹೊರಗಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಲು ಬರುವುದುಂಟು. ಆದರ್ಥಗಳನ್ನು ಓಲಿಸುವ ಅವರ ಮನೋರಾಘ್ರ ಎಲ್ಲರ ಮತ್ತಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಕೈಗೆ ಕಲಿತ ಸಹಸ್ರಾರು ಹಳೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅವರ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ಗೌರವವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ಸಲ ನಾನು ಅವರೊಡನೆ ಅವರ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಹರಿಟ್ಯತ್ವ ಕುಳಿತಾಗಲೂ ದೂರ ದೂರದಿಂದ, ವಿದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡ ಹಳೇ ಶಿಷ್ಯರು ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕಂಡೆ.

ಡಾ. ಕೌಲಸ್ತ್ರೆ ಅವರಿಗೆ, ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗುವ ಗುರಿಯ ಮುಂದೆ ಅಧಿಕಾರ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಗಳು ಗೌಣ. ಬಯಸಿದ್ದರೆ ಅವರು ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಬದಲಾಗಿ ಅವರು ಕೈಗೆ ಬಂದ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಅವರು ಕಾಲೇಜ್ ಪ್ರಸ್ತಾಪಾಲರಾಗಿಯೂ ಆಸ್ತ್ರೇಯ ಸುಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಅವರು ಆ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಪ್ರೌಢಸರಣಿ ಮತ್ತು ವಿಭಾಗ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ್ವೇ ಸಾಕಂದರು.

ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು, ವ್ಯಾಮಾಣಿಕತೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಕರ್ತಿತೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿದ್ದ ಹಾಲು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೌಕರರು ಕಬ್ಜಿಸುವುದನ್ನು ಅವರು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅಂಥ ತಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ನಾಲ್ಕನೇ ವರ್ಗದ ಒಬ್ಬ ನೌಕರನಿಗೆ ಅವರು ಷಾಡು ರೂಪಾಯಿ ದಂಡ ಹಾಕಿ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಮಾದರಿ ಹೊರಿಸಿದರು. ಆತ ಬಡವನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ದಂಡವನ್ನು ತಾವೇ ಕಿಸೆಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟರಂತೆ. ಆಗ ಆತ ಸಿಟ್ಟಾದರೂ ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದು ಕ್ಷಮೆ ಹೊರಿದರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಅವಧೀಯತೆ ಹೊರಿಸಿ ಕ್ಷಮಾಪಣ ಕೇಳಲು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತೆ ತರುಣ ನಸೋಂಬ್ಬಳ ಮೇಲೆ ಮೇಮೋ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ “ಇದನ್ನು ಖಂಡಿತ ಜಾರಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಭವಿಷ್ಯವೇ ಇದರಿಂದ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಮ್ಯಾಟ್ನಾಗೆ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುವುದು ಕ್ಷೇಮ” ಎಂದು ಮೂರನೇ ಸಲ ಬಾಯಿದೇರೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಆರೆಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿದಳು. ಅಂದಿನ ಟಂಡಲಿನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಬಡತಿಯಾದ ಆರ್ಥರು ಬಂತು. ಮೇಮೋ ಜಾರಿ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಆ ಬಡತಿ ಅಲ್ಲೇ ತಡೆದು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಈ ಸಲ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ಹೃತ್ಕುವುದಕೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದಳು.

ತತ್ವನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಮಾನವ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನೂ ಒಂದುಗೂಡಿಸುವ ಇಂಥ ಕರ್ತಿವಾದ ಕಾರ್ಯ ಇ. ಕೊಲಗುಡ್ಡರ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ರಕ್ತದ ಒತ್ತುದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಸಂಸ್ಥೆಯ ವರಿಷ್ಟತನವನ್ನು ಅವರು ಕೈಬಿಟ್ಟರು.

ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶ್ರೇಣಿಯವರಾದ ಇ. ಕೊಲಗುಡ್ಡ ಸರಳಚೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಅತಿ ಸಾದಾ ಉಡುಪ್ಪು; ಓಡಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸರೀಕರು ಕಾರು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಇವರ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಹಳೀ ಸ್ಮಾರಕರು. “ನನಗೂ ಒಮ್ಮೆ ಹಳೀದಾದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ, ಒಂದು ಕಾರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪರದಾಡುವುದನ್ನು ಕಂಡ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ, ಕಾರಿಲ್ಲದ್ದಿಂದ ನಮಗೆ ಹೋದ ಭಾಗ್ಯವೇನು? ಸುಮ್ಮನೆ ಮನಸ್ಸಿನ ನೆಮ್ಮಡಿಯಿಂದ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಇರೋಣ ಎಂದಳು. ಸೈ, ಕಾರಿನ ಹೋಲಬು ಬಿಟ್ಟೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಡಾಕ್ಟರರು. ಅವರ ಪತ್ತಿ ಶಾರದಾಭಾಯಿ ಗಂಡನಷ್ಟೇ ಸರಳಚೀವಿ, ತತ್ವನಿಷ್ಠೆ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಲಿಯವ ಅವರ ಮಗಳೂ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಓದುವ ಮಗನೂ ಅದೇ ಮನಸ್ಸಿನವರು. ಖಾಸಗಿ ಐಕ್ಯಾಸಿಗೆ ಅನುಮತಿ ಇದ್ದಾಗ ಕೂಡ ಅದು ತತ್ವನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಇಕ್ಕೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಲುಕೆಸುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀಮತಿಯವರೆ ಗಂಡನನ್ನು ಅದರಿಂದ ಪರಾವೃತ್ತಗೊಳಿಸಿದರು.

ಡಾಕ್ಟರರು ವೈದ್ಯಕೀಯದಲ್ಲಿ ಆದ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು

ಜನಹೀಯ ಸ್ತೋರೋಗತಳ್ಳ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೌಲಸುದ್ದು / ೪೭

ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ನಿರತರು. ಅದಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ, ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಓದಿಕೊಂಡವರು. ದಂಪತ್ತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಒಳ್ಳೀ ನಟರು; ನಾಟಕ ಆಡಿಸುವ, ಆಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮೆಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅವಾರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಾಷಣ. ಹಿರಿಯ ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಗಾಯಕರ ಕಚೀರಿಗಳನ್ನು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಗಳು ಒಳ್ಳೀ ಕವಯಿತ್ತಿ; ಮಗನೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮಿ.

ಸಂಸ್ಕृತ, ನೀತಿ, ಸೇವಾಭಾವ ಇವೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಕತ್ತಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡ ಡಾ. ಕೌಲಸುದ್ದು ಇಂದು ಐವತ್ತೆರಡರಲ್ಲಿದ್ದು ಹಳ್ಳೀ ನಿಯಮ ಪ್ರಕಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. “ನಿವೃತ್ತರಾದರೇನು ಡಾಕ್ಟರ್? ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿ ನೋಡಿದರೆ ನೀವು ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥೀಸಿಗಿಳಿದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಗಳಿಸುತ್ತೀರಿ ಬಿಡಿ” ಎಂದೆ ನಾನು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಲಘುವಾಗಿ, “ನೋಡಿ, ನನ್ನ ಕೀರ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಅದು ಬಡವರಲ್ಲಿ. ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥೀಸು ಇದ್ದಳ್ಳವರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನ ಡಾ. ಕೌಲಸುದ್ದನನ್ನು ಬಲ್ಲರು? ನಾನು ಮೊದಲಿಂದ ಶುರು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದರು. ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಡಾಕ್ಟರರ ಅಂದಾಜು ಸರಿಯಲ್ಲ, ಅವರ ಕೌಶಲ, ಕೃಗುಣಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆಯಲು ಶ್ರೀಮಂತ ರೋಗಿಗಳು ಕೂಡ ಸಾಮಾನ್ಯರೋಗನೇ ಆಸ್ತ್ರೇಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. “ಡಾಕ್ಟರರು ಏನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಅದು ನಮಗೆ ಮುಜುಗರವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಅಂಥವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಡಾಕ್ಟರರೋ “ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಹಣ ಇದ್ದರೆ ಬಡ ರೋಗಿಗಳ ನಿಧಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಿ!” ಎಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

* ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವರಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಗಭ್ರಂತಾತ ಮಾಡಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೆಂಬಲಿಸಿದಿರಿ?

ಕೌಲಸುದ್ದು : ಮೊದಮೊದಲು ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿದ್ದೆ. ಜೀಕೊಸೊಲ್ಲವಾಕಿಯ ಮತ್ತು ಸ್ವೀಡನಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ನಾನು ಅಭಿಷಾಯ ಬದಲಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕತೆ ಪುಸ್ತಕನಿಷ್ಠವಾದದಲ್ಲ, ಮಾನವ ಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಇದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಗಭ್ರಂತಾತ ಮಾಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ತೆರಬೇಕಾಗುವ ನೈತಿಕ ಬೆಲೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚು; ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬದಗುವ ನೈತಿಕ ಹಾನಿಯ ಬೆಲೆ ಮಾನವಕ್ಕೆ ಶದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಡಿಮೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಅನುಭವದಿಂದ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಕಾನೂನು ಸಮೃದ್ಧ ಗಭ್ರಂತಾತದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಜನ ಪಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ, ಮಿಥಾಭಯ, ಭಾಮಕ ನಾಬಿಕೆಯಿಂದ ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮ ಗಭ್ರಂತಾತ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಈಗಲೂ ತುಂಬಾ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನಾಹತಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ.

ಶಾತ್ರೀವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೪೫

* ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಗಭರಂಪಾತಕ್ಕೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿರೋಧ ಎಷ್ಟಿದೆ? ಈ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ಅಕ್ರಮ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಆಗದೆ?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ : ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿರೋಧ ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ಉಳಿದಿಲ್ಲ, ೯೦ದಿನ ಸ್ನೇತಿಕ ಪರಿಸರದಿಂದಾಗಿ ಅವಿವಾಹಿತ ತರುಣಿಯರು ದಾರಿತಷ್ಟು ಗಭರಂಪಾತಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಹೆಚ್ಚಿದೆಯೆಂಬುದು ನಿಜ. ಅವರಿಗೆ ನೇರವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಕುಂಟು ವೈದ್ಯರಿಂದ ಗಭರಂಪಾತ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೂ ಥೋರ ಪರಿಣಾಮ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ತರುಣಿಯರು ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಆಸ್ತ್ರೇಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಈ ವರ್ಗದವರು ಕಮ್ಮಿ ಅಷ್ಟರಾದ ಬಡವರೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೊತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೂಡ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಿದೇಶಗಳಷ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ತರುಣಿಯರು ಜಾರಿಲ್ಲ, ಯುಗೋಸ್ಲಾವಿಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅವಿವಾಹಿತ ಧಡ್ಯಾತಿ ಹೆಂಗಸು ಖಂಸೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಖಂಸೆಯ ಸಲ ಗಭರಂಪಾತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಳಂತೆ!

* ಕಾಲೇಜು ಆಸ್ತ್ರೇಗಳಲ್ಲಿನ ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ಶಸ್ತ್ರೀಯಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಎಷ್ಟು?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ : ನಮ್ಮ ಆಸ್ತ್ರೇಯಲ್ಲಿ ಸಂತತಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಶಸ್ತ್ರೀಯಿ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧,೦೦೦; ದೊಡ್ಡ ಗಭರಂಪಾತ ಶಸ್ತ್ರೀಯಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೫೦೦; ಚಿಕ್ಕ ಶಸ್ತ್ರೀಯಿ ೧,೫೦೦.

* ಮುಸ್ಲಿಮರು ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಲ್ಲರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆಯಲ್ಲ?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ : ಒಲ್ಲರೆಂಬುದು ತಪ್ಪು; ಕಡಿಮೆ ಜನ ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಮುಸ್ಲಿಮರಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ಕೂಡ ಜಾಸ್ತಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಮರಣ ಇಳಿಮುಖವಾದರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಬದಲಾದಿತು. ಜೀವನ ಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ತಹತಹ ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಮುಸ್ಲಿಮರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇರಬಹುದು.

* ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಬಡವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀರೋಗ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವೆನಿಸುವವು ಯಾವವು?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ : ಪ್ರಥಾನವಾಗಿ ಬಡತನ, ಅಷ್ಟಾನ, ಕಂದಾಚಾರಗಳ ಘಲವಾಗಿ ಬಸುರಿಯರು ಅಸಂಧ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಕೃತಿ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆರ್ಯಕೆಯಲ್ಲದೆ ಗಭರಂಪಾತಕ್ಕೆ ಮನು ಸರಿಯಾಗಿ

ಜನಸ್ಯಿಯ ಸ್ತೋರೋಗತಿಳ್ಳ ಇ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೌಲಗುಡ್ಡ / ೫೭
ಬೆಳೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅನುವಂಶಿಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಉಪಚಾರ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆಂದಾಗಲಿ ಸಿಫಿಲಿಸ್ ರೋಗಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷಾದ ಮನುವನ್ನು ಉಳಿಸಬಹುದು ಎಂದಾಗಲಿ ಅರಿಯದೆ ಅವರು ಕಷ್ಟಕೊಳ್ಳಬಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದ ದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ೧೦ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಹೆರಿಗೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಗರ್ಭಕೋಶ ಕೆಳಗೆ ಜಾರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆ. ಹೀಗಾದಾಗ ಗಂಡಂದಿರು ಬೇರೆ ಹೆಂಗಸರ ಸಹವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸಾರ ಕೆಡುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯೇತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಾಗೆ ಸಿಫಿಲಿಸ್ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಮಧ್ಯ ಶುಶ್ಲಾಂತ್ರ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಡಾಕ್ಟರರು ರೋಗಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಡುವುದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕರಿಣ ಮಾಡಿದೆ.

ಹೆಂಗಸರು ದೇಹಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು—ಅದೂ ಪುರುಷರಿಂದ, ಸಾಚಿಕೊಳ್ಳಲುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ತೊಂದರೆ. ಕಾಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದ ಮನುವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಸಿರಿಯೊಬ್ಬಳು ನನ್ನಿಂದ ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಒಂದು ದುಃಖದಾಯಕ ಉದಾಹರಣೆ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ತರಬೀತಾದ ಮಹಿಳಾ ಡಾಕ್ಟರು ಲಭ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ, ದಾದಿಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತ್ತೇನೆಂದು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದಳು. ಮನು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ತಾಯಿಯ ಜೀವ ಉಳಿಸಲು ನಾನೇ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಮೊದಲೇ ಒಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಮನುವನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅವಳು ಅಮೇಲೆ ಹಲಹಲಿಸಿದಳು. ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಈಗೀಗ ಈ ಏಧಾ ಲಭ್ಯ ಕರ್ಮಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

* ವಿಜ್ಞಾನದ ಆಧುನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಗರ್ಭಸ್ಥ ಶಿಶುವಿನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವ ಉಪಾಯಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕೆಲ ಡಾಕ್ಟರರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಈ ಸೌಲಭ್ಯ ಬದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರಂತೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮತವೇನು?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ: ಇದು ಅನಾಹುತಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಗುವ ಭಯವಿದೆ. ಒಲ್ಲದ ಲಿಂಗದ (ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು) ಭೂಣಿವನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಗಂಭೀರವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮತೋಲವುಂಟಾದಿತು. ಹಿಮೋಫೀಲಿಯದಂಥ ಲಿಂಗ-ಸಿಹಿತ (sex link) ಅನುವಂಶಿಕ ತೊಡಕುಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗಬಹುದಾದರೂ ಒಟ್ಟನಲ್ಲಿ ತಕ್ಷದಿಗೆ ಗಂಡಾಂತರದ ಕಡೆಗೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಿ ಒಲೆಯುವುದು ಖಂಡಿತ.

* ನೀವು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಈಗಿನದಕ್ಕೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಿಲುವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣುತ್ತದೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನು?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ: ಅಧ್ಯಾಪಕರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪನದ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಅಸತ್ತ ಈಗಿನವರನೇಕರಲ್ಲಿ

ಇಳಿಮುಖವಾದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಗ ಒಂದು ರೀತಿ ಹುಮ್ಮೆಸ್ವಿನಿಂದಲೇ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಈ ವೃತ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಹಣ, ಅಧಿಕಾರ, ಸಾಫ್ಟ್‌ಮಾನಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಜವಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗಾದರೂ ಪಾಸಾದರೆ ಸಾಕೆಂಬ ಚಪಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷ ವಾರ ಹೇಳುತ್ತೇನಿಂದರೂ ಅತ್ತ ಗಮನಿಸದೆ ಕಡೆಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ಪಾಸುಮಾಡಿ ಎಂದು ಗಂಟು ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ನಾಲ್ಕು ಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗದಿದ್ದರೇ ಕಾಲೀಜಿನಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕುವ ನಿಯಮವಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ತಂದರೆ ಒಳ್ಳೇದಾದೀತೋ ಏನೂ.

ನಿಲುವುಗಳು ಬದಲಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಅನೇಕ. ಡಾಕ್ಟರನಾಗುವುದು ಹಣ ಗಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬೀಳಿದಿದೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳ ಕಾದಿರಿಸುವುದೂ ಒಂದು ಕಾರಣ. ಉಳಿದವರ್ಯಾದನೆ ಸರಿದೂಗಬೀಕಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತರಬೀತಿ ಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಭಾಷಾ ಸಮಸ್ಯೆಯೂ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲ, ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಹಣ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಏನು ಬೀಕಾದರೂ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ.

* ದಾನದವ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೀಜುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು? ಅವುಗಳಿಂದಾಗಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವಾಪಕಾಶವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಪಂತ ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮತ್ತಾಗಿ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?

ಕೋಲಗುಡ್ಡ: ದಾನದವ್ಯ ಕಾಲೀಜುಗಳ ಕಲ್ಲನೇ ತಪ್ಪಲ್ಲ, ಇಂಥ ಕಾಲೀಜುಗಳಲ್ಲಿ ದಾನಮುಕ್ತ ಸರಕಾರಿ ಕೋಟಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಈ ಕೋಟಾದಲ್ಲಿ ಅಹಂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಣ್ಣ ಲಭ್ಯವಾದಂತೆ ದಾನದವ್ಯದ ಮೊತ್ತ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ತರಹದ ಸಮಾಜವಾದ. ಶ್ರೀಮಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೆಚ್ಚಿದಿಂದ ಬಡ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಪಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಿಂತೆ. ಆದರೆ ದಾನದವ್ಯದ ಕೋಟಾವನ್ನು ಕೂಡ ಅಹಂತೆಯ ಅಧಾರದಿಂದಲೇ ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಹಿತವಾದಿತ್ತ.

* ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆರಿಸುವಾಗ ಈಗ ಪರಮಾಪಧಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೇ ವೈದ್ಯನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಗುಣಾಂಕಗಳ ಅಧವಾ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯ ಅಹಂತೆ ಸಾಕೆ? ಆವನ ಮನೋವೃತ್ತಿ ವೈದ್ಯನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಷದ್ದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕೆಂದರೆ?

ಕೋಲಗುಡ್ಡ: ಈಗಿನ ಪದ್ಧತಿ ಪೂರ್ತಿ ಸರಿಯಲ್ಲ ನಿಜ. ಪಿ.ಯು.ಸಿ.ಯಲ್ಲಿ ಶೀಕಡಾ

ಜನಸ್ಯಿಯ ಸ್ತೋರೋಗತಿಷ್ಠಿ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೌಲಗುಡ್ಡ / ಅಂ
ಜ್ಞ ಅಂಕ ಗಳಿಸಿದವರೂ ವೈದ್ಯಕೀಯಾಭಾಸದಲ್ಲಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ದದ್ದುತನ ತೋರಿಸುವುದುಂಟು.
ನನ್ನದೇ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣ ಅಂಕ ಗಳಿಸಿದವರೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಡಾಕ್ಟರರಾಗಿ
ಹೊರಬಂದದ್ದುಂಟು. ನನ್ನ ಪರಿಚಿತ ಡಾ. ಮೋದಿ ಎಂಬವರ PCB ಅಂಕಗಳು ಅಷ್ಟು
ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರಿಂದು ಒಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೃದಯರೋಗ ತಜ್ಫರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ
ಮನೋವೃತ್ತಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಎಂಬುದು ಜಾರುನೇಲ. ಅಂಕಗಳ ಹೊರತು ಬೀರಾವ ವಿಧಾನ
ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ಭುಷಣಬಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಹೊಬ್ಬಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೋವೃತ್ತಿ ಪರೀಕ್ಷೆಕರ ಒಂದು
ಅಖಿಲಭಾರತ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅವರೊಳಗಿಂದ ಗೋಷ್ಠಾರೆಯಾಗಿ (random) ಆರಿಸಿದ
ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಂಡಲಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆಯ್ದು ನಡೆಸಿದರೆ ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಈವರೆಗೆ
ಮನೋವೃತ್ತಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಯಾವ ವಸ್ತುನಿಷ್ಟ ವಿಧಾನವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

* ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಬದಲಾವಣಬೇಕೆಂದು ನಿಮಗನಿಸುತ್ತದೆಯೆ?
ಚೀನದ “ಬರಿಗಾಲಿನ ವೈದ್ಯ”ರ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ತಂದರೆ ಹೇಗೆ?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ: ದೇಶಕ್ಕೆ ಎಂಥ ಡಾಕ್ಟರರು ಬೀಕೆಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಸರಹಾರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ
ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಧಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೀಕೆಂದರೆ ಕೆಲವರು ಗ್ರಾಮೀಣ
ಒಲವಿನದು ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಒಲವಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬುದು ಬಿಸಿಲುಗುದುರೆಯಾಗಿದೆ. ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ
ಆರು ತಿಂಗಳ ಹಳ್ಳೀ ತರಬೇತಿ ಬೇಕೆನ್ನುವ ನಿಯಮವಿದ್ದರೂ ಅದು ನಿಖಿರವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ
ಬರುತ್ತ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ವಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ಬೆಕಿತ್ತೂ ಪ್ರಧಾನ
(clinical oriented) ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಎಂ.ಬಿ.ಬಿ.ಎಸ್. ಆಗಿ
ಹೊರಬಂದ ಹೊಸ ಡಾಕ್ಟರರುಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆವರಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ
ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಲುವುದಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ “ಬರಿಗಾಲಿನ ವೈದ್ಯ”ರ ನೇಮಕದ ಬದಲು ಅಲ್ಲಾವಧಿ
ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕೋಸಾರ್ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಂಥ ಲೈಸ್ಸಿಸ್‌ನಿಯೋಟ್ ವೈದ್ಯರು
ಕೊಡ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೀ ಉಳಿದಾರೆಂದು ಹೇಳಲುಬಾರದು. ಉಳಿಯುವಂತೆ ತಕ್ಕೆ ಮುಂಜಾಗುತ್ತೆ
ವಹಿಸಿದರೆ ಆದೀತು.

ಆದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರೋಗ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಿಸಲು ಆಧುನಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯದಿಂದ

ಭಿನ್ನವಾದ ಅಯುರ್ವೇದಾದಿ ಹಳೀ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸುವ ಅಸಂಖ್ಯ ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯರನ್ನ ಅರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ತರಬೇತಿ ಕೊಟ್ಟು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯ ದಾರಿಯೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

* ಕುಂಟು ವೈದ್ಯರ ಹಾವಳಿ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಹಳೀ ವೈದ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದ ಅನಧಿಕೃತ ಷಾಸ್ಕ್ರೀಣರುಗಳನ್ನು—ಅವರ ಜೀವನೋಪಾಯ ಕೆಡಿಸಬಾರದೆಂಬುದಕಾಗಿ ಆರ್.ಎಂ.ಸಿ.ಗಳೆಂದು ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹೊಸ ಹೊಸಬರನ್ನು ಇನ್ನೂ ಆರ್.ಎಂ.ಸಿ.ಗಳಾಗಿ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಇದು ಸರಿಯೇ?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ : ಸರಿಯಲ್ಲ, ಹೊಸ ಆರ್.ಎಂ.ಸಿ.ಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಒಳ್ಳೀದು. ಆದರೆ “ಕುಂಟು” ವೈದ್ಯರು ಪದವೀಧರ ಡಾಕ್ಟರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ. ತಾವು ಏಶೀಷ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯದೇ ಇದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾಯಲಿಗೆ ಜೈಪಥ ಕೊಡುವುದೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುವುದೂ ಕುಂಟು ವೈದ್ಯಕೀಯವೇ.

* ನಮ್ಮ ಪದವೀಧರ ಡಾಕ್ಟರರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬಹಳ ಜನರು ವಾಸಾದ ಮೇಲೆ ಹೊಸದಾಗಿ ವಿನನ್ನೂ ಓದುವುದಿಲ್ಲ, ಹಳೀ ಬಂಡವಾಳದ ಮೇಲೀ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಆರೋಪವಿದೆಯಲ್ಲ?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ : ಹೌದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಡಾಕ್ಟರನಾದರೆ ಎಂದೂ ಡಾಕ್ಟರನೇ ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಗೈ ಏದು ವರ್ಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ, ಸನದು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸನದು ನವೀಕರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರು ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಡಾಕ್ಟರುಗಳಿಗೆ ಈ ನಿಯಮ ಅನ್ನುಯಿಸಿ ಏದು ವರ್ಣಕೊಂಡ್ರೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ರಿಫೆರ್‌ರ್‌ ಕೋಸ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ವಿರ್ಫಡಿಸಿದರೆ ಅವರು ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಗುವುದು.

* ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಭಾಷಾ ಸಮಸ್ಯೆ ಇದೆ ಎಂದಿರಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲೋ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಧ್ಯವೇ?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ : ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಪರಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ವೈದ್ಯರು ಎರವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಲಾಜಿನ್, ಗ್ರೀಕ್ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ದೇಶಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಬದಲು ಮಾಡಲು

ಜನಸ್ತಿಯ ಸ್ತೋರೋಗತಜ್ಞ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೋಲಗುಡ್ಡ / ೫೫
ಹೊರಟ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನ ಭಾಷೆಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು ಇದೇ ವಾದವನ್ನು ಮುಂದೊಡ್ಡಿ
ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲವೇ? ಸ್ವತಃ ನಾನು ಪ್ರಣೆಯಲ್ಲಿ ದಾದಿಯರ ತರಬೀತಿ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ
ಮರಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಹೇಳು ಘಲಪ್ತದವಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ
ಪ್ರಯೋಗ ಸಫಲವಾಗಿದೆ - ಸಫಲವಾಗಿಸಬಹುದೆಂದು ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗಿದೆ.

* ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಡಾಳಾಡಂಗುರ ಜಾಹೀರಾತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಲ್ಲ,
ಇದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮುರಿದಂತಲ್ಲವೇ?

ಕೋಲಗುಡ್ಡ : ಹೌದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದ್ಧತಿಯ ವೈದ್ಯರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾನೂನುಗಳೇ ಇವೆ. ಏಕರೂಪ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ
ವೈದ್ಯಕೀಯ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೆ ಅನೀತಿಪರ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು
ಸಾಧ್ಯವಾದಿತು.

* ವಿವಿಧ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿದರೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೀತಿಯ
ಸರ್ವಕಳಿ ಆಗುವುದು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ?

ಕೋಲಗುಡ್ಡ : ನೀತಿಯ ಸರ್ವಕಳಿಗೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿವೆ: (ಗ) ಎಂ.ಬಿ.ಬಿ.ಎಸ್.
ಕಲಿಯಲು ಆಗುವ ಖಚು ಬಹಳ, (ಇ) ನ್ಯಾಯಭಾಖೀರವಾದ ಸ್ಥಿರ, (ಇಂದಿ ತುಂಬಾ
ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರೇ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಈ ವೃತ್ತಿ ಉಲ್ಲಿಂಬಿಸುವುದಿಗಿಂತ
ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭದಾಯಕವೆಂದೆಣಿಸಿ ಎಲ್ಲ ತರದ ಜನರೂ ಇದಕ್ಕೆ ನುಗ್ನತ್ವಾರೆ. (ಉ) ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ
ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೀತಿಯ ಅವನತಿ ಕಾಲ ಇದಾದ್ದರಿಂದ ಈ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆ ಪ್ರಪೃತಿ
ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು.

* ರೋಗಿಗಳು ದೇವರಲ್ಲಿನ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಗುಣವಾಗಬಹುದು ಎಂದು ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ.
ಕೆಲ ವಿದೇಶಿ ಆಸ್ತ್ರೇಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿದಿದ್ದರೂ ಹೀಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಗುಣಪಡಿಸುವವರಿಗೆ
(faith cures) ಪ್ರಮೇಶ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನತ್ವಾರೆ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೀವೇನೇನ್ನುತ್ತೀರಿ?

ಕೋಲಗುಡ್ಡ : ಇದೊಂದು ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನ ವಿಭಾಗ. ಆದರೂ ರೋಗಿಗೆ
ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದರೇ ರೋಗ ವಾಸಿಯಾಗಲು ಅದು ನೇರವಾಗುತ್ತದೆನ್ನುವುದು ಅನುಭವದ ಮಾತು.
ಆ ನಿಷ್ಠಾ ಸಾಫ್ ದೇವರಾಗಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಡಾಕ್ಟರರೇ ಆಗಿರಬಹುದು. ಮೈಸೂರು

(ಬೆಲುವಾಂಬಾ) ಅಸ್ತ್ರೇಯ ಅಪರೀಷನ್ ಧಿಯೀಟರ್ ಬಳಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಾತ್ಕಿಕ ಉಪದೇಶವೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯರ ಮಗಳು ನಿರಾಶಾದಾಯಕವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತಾತ್ಕಿಕವಾಗಿ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡುವ ಮಾತ್ರಗಳನ್ನಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಕುದುರಿ ಗುಣಹೋಂದಿದಳು. “ರೋಗಿಗೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳ ನರಕ, ವೈದ್ಯರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ನರಕ ಇದೆಯಲ್ಲ” ಎಂಬ ತಾತ್ಕಿಕ ಭಾವ ಅವಲನ್ನ ಕಾಣಾಡಿತು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪು ಪರಿಣತರಲ್ಲದ ಡಾಕ್ತರರು ಕೂಡ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನ ಕುದುರಿಸಿ ಸಫಲ ಚಿಕಿತ್ಸಕರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿಯೆಂದರೆ ಮದ್ದದ ಆಥವಾ ಚಹಾದ ರುಚಿಗಾರಕ (wine or tea tasters) ವೃತ್ತಿಯಂತೆಯೇ. ಅಂತಹ ಸೂಕ್ತಿಕೆಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯರಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತ ಸ್ಥಾನ ಇದೆ.

* ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ದೇವರು, ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳೇನೆಂದು ಕೇಳಬಹುದೇ?

ಕೌಲಗುಡ್ಡ : ದೇವರ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಇದ್ದರೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳೇ ನನ್ನ ದೇವರು, ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರ ನಿವಾರಣೆಯೇ ದೇವತಾ ಪೂಜಿ.

ದೇವರು ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಭಾವನೆಯೆಂದರೆ ಯಾವುದೋ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಒಂದು ಶಕ್ತಿ ಇದೆ. ಅದರ ಇಚ್ಛೆ ನಮಗೆ ಅನೇಕ ಕಡೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಾನು ಧೈರ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೇ ಹೃದಯಾಘಾತವಾದಾಗ ನಾನು ಆ ಶಕ್ತಿಗೆ ಏನು ಬಂದರೂ ಅದನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡಿಂದು ಪೂರ್ಣ ಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದು ನನಗೆ ತಾಳುವ ಶಕ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿತು.

ನನ್ನ ತಂದೆಯವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದು ದಾಸರ ಪದವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು:

ಮನವ ಶೋಧಿಸಬೇಕು ನಿಚ್ಚೆ
ದಿನ ದಿನ ಮಾಡುವ ಪಾಪದ ವೆಚ್ಚೆ
ಇದೊಂದನ್ನು ನಾನು ಸದಾ ನೇನೆಯುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ.

ರಜ. ಸಂಗೀತ ಪಂಡಿತ ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿ

ಸಂಗೀತ ಅವರ್ ಜೀವನದ ಜೀವವಾಗಿದೆ

ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರಿಗೆ ಈಗಿನ್ನೂ ಮೂರತ್ತೊಟು. ಇಷ್ಟ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಖಿಲ ಭಾರತೀಯ ಕೀರ್ತಿಯ ಗಾಯಕರಿನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ದಿವಂಗತ ಸಂಗೀತರತ್ನ ಅಬ್ಯಂತ ಕರೀಮಜಾನರ “ಕಿರಾಣಾ” ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗಾಯಕರಲ್ಲಿ ಇಂದು ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರು ಅತಿ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು, ಪ್ರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ, ಸಂಗೀತದ ವಿಶ್ವಭಾಷೆಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರು ಸಂಗೀತಸ್ವಾಚಿಗಳು. ಅವರ ಕಚೇರಿಗಳು ದಿಲ್ಲಿ, ಮುಂಬ್ಯಿ, ಕಲಕ್ತೀಗಳಿಂಥ ಸಂಗೀತ ದಿಗ್ಂಜಗಳ ವಿಹಾರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ; ಅವರು ಹಾಡಿದ ಬೀಂದೆಯವರ ಗೀತಗಳೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪದಗಳೂ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿಕೆಗಳಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಗೆಳಿಸಿವೆ; ಆದು ಮರಾಠಿ, ಹಿಂದಿ ಚಲಚ್ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಿನ್ನಲೆಯ ಸಂಗೀತ ಲಲಿತಗಾನ ಪ್ರೇಮಿಗಳನ್ನೂ ತಲೆದೂಗಿಸಿದೆ. ಕನಾಟಕ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿರುದೂ ಇಂದು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮವನೆಂದು—ನಾಯವಾಗಿಯೋ—ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರು ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಜ್ಞರು ಬಹಳ ವರ್ಣಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಅವರ ಉಜ್ಜಳ ಭವಿಷ್ಯತ್ತನ್ನು ಮುನ್ನಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳ ಹಿಂದೆ, ಜೋತಿಯವರು ಎಂ ವರ್ಣದ “ತಲೆಮಾಸು ಆರದ ಹುಡುಗು”ನಾಗಿದ್ದಾಗ—ಜೊಂಧಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾರಾಜರ ಪುಣ್ಯ ತಿಥಿ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ಗಾಯನ ಕೇಳಿ ಸಂಗೀತ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ “ಭೀಷಾಭಾರ್ತ್ಯ” ಎನಿಸಿದ ಅನಂತ ಮನೋಹರ ಜೋತಿಯವರು, “ಇಂದಿನ ಹೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಆಶಾದಾಯಕವಾದ ಭವಿಷ್ಯಪುಷ್ಟಿ ಸಂಗೀತ ಸಾಧಕನೆಂದರೆ ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿ ಒಬ್ಬನೇ” ಎಂದು ಉದ್ದಾರ ತೆಗೆದ್ದರು. ಆದು ಕೂಡ ಹೊಸ ಭವಿಷ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೂ ಇಂ ವರ್ಣ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಸಂಗೀತಗಾರ ಪಂಚಾಕ್ಷರ ಗವಾಯಿಗಳು, ಭೀಮಸೇನರಿಗೆ ಪ್ರಫರ್ಮನ್ಸ್ ಏರೆ ಹೇಳಿದ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಅಗಸರಿಗೆ, “ಇವನಿಗೆ ಏರೆ ಹೇಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ನಿನ್ನದಲ್ಲ” ಎಂದಿದ್ದರಂತೆ.

ಆದರೆ—ಈಗ ಮರಾಠಿಗರು ಕರೆಯುವ ಹಾಗೆ—ಪಂಡಿತ ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರ ಈ ಸಂಗೀತ ಸಿದ್ಧಿಯ ಹಿಂದಿರುವ ಅಸಾಧಾರಣ ಸಾಧನೆ-ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಅರಿತವರು ಕಡಿಮೆ. ಸಂಗೀತದ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅವರು ಬೈಬಲ್ನಿನ “ಪ್ರಾದಿಗಲ್ ಸನ್”, ಮಹಾಭಾರತದ ಪಿಕಲವ್, ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಆರುಣಿ ಇವರೆಲ್ಲರ ಪುಂಜೀಭೂತ ಜೀವನವನ್ನು ಬಾಳಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಭೀಮಸೇನಾಚಾರ್ಯ ಜೋತಿಯವರು ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೋಣದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ನಿಷ್ಣಾವಂತ ವೈದಿಕ ಮನೆತನ ಅವರದಾದರೂ ರಸಜ್ಞತೆಗೆ ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಅವರ ತಂದೆ ಗುರುರಾಜ ಜೋತಿಯವರು ಎಂ.ಎ.,ಬಿ.ಟಿ. ಆಗಿ ಗದಗ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ (ಈಗ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ) ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿದ್ದರೂ ತುಂಬಾ ಆಸ್ತಿಕರು; ಲೇಖಕರೂ ಹೌದು. ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಗೋಪಿಂದಾಚಾರ್ಯ ಜೋತಿಯವರು ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉಚ್ಚ ವರ್ದಿದ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆಯಾದ “ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ”ಯ ಸಂಪಾದಕ-ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಕಾದಂಬರಿ-ಸಣ್ಣ ಕಥೆ-ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದವರು.

ಜೋತಿ ಮನೆತನದ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣ, ಅದು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಇರಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರಲಿ, ಭಾವನಾಮಯತ್ವ ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಆ ಭಾವತನ್ಯಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಈ “ಕುಲಬಿರುದಿ” ನಿಂದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರ ಸಂಗೀತಾಭಿರುಚಿ, ಕಂತಸಂಪತ್ತು ಅವರ ಅಜ್ಞ ಭೀಮಸೇನಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಧುರ ಕಂತದಿಂದ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತೇ ತಂಬೂರಿಯ ಶುತ್ತಿಗೆ ಗೋಪಿಗೀತ, ಭ್ರಮರಗೀತ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹಾಡತೊಡಗಿದರೆ ಜನ ಮೈಮರಿತು ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಅವರ ಹೆಳಿಯ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಹದಿನ್ಯೇದು ವರ್ಣಗಳ ನಂತರ ಮೊಮ್ಮೆ ಭೀಮಸೇನ ಎತ್ತಿ ಧೂಳು ಜಾಡಿಸಿ ಏಡಿಯತೊಡಗಿದ್ದು ತಂದೆ ಗುರುರಾಜ ಜೋತಿಯವರಿಗೆ ಒಂದು ದೈವಿ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರ ಸಂಗೀತ ಪ್ರೀತಿ ತೀರ ಎಳವೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟಿತು ಮತ್ತು ಅದು ಹೆತ್ತವರಿಗೊಂದು ನಿತ್ಯ ಚಿಂತೆಯ ಮೂಲವೂ ಆಯಿತು. ಬಾಗಲಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಸೀದೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ, ನಮಾಜಿನ ತಾರಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೇಳಿದೆ ಕೇಳಿದೆ ಅತ್ತ ಹೋಗಿ ಐಫನನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಿದವರ ಸಂಗದ ತಾವೂ ಬಗ್ಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ವಾದ್ಯದೊಡನೆ ಯಾವ ಮೇರವಣಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದರೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಈ ಮನು ಅದರ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಮೇರವಣಿಗೆ ಬೀದುಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಕುಳಿತು

ಅಲ್ಲೋ ನಿದ್ದೆ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಣಿಯಾದ ಮಗನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಹಗಲು ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಪೂಲೀಸ್ ಸೈಶನ್‌ಗೆ ತರಲ್ಪಟ್ಟ ಮಗನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೊತ್ತು ತಂದು ತಂದೆ ಜೋತಿಯವರು ಅವನ ಅಂಗಿಯಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ವಿಳಾಸವನ್ನು ಬರೆದುಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಕೂಡ ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು!

ಗದಗಿನಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಶಾಲೆಗಿಂತ ಗ್ರಾಮಾಷ್ಟೋನ್ ಅಂಗಡಿ ಅವರ ಪೀಠಿಯ ಆಶ್ರಯಸಾಫನವಾಯಿತು. ಹುಡುಗನ ಆಸಕ್ತಿ ನೋಡಿ, ಅವನ ಮಧುರ ಸ್ವರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಂಗಡಿಯವರೂ ಅವನಿಗಾಗಿ ಗಾನದೋಸೆಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಅವನು ಹಾಡನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ತಿಂಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಗನ ತಡೆಯಲಾರದ ಹಾಡಿನ ಹುಳ್ಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ತಂದೆ ಒಂದು ಹಾರ್ಡೌನಿಯಂ ಕೊಂಡು ಅದೇ ಉರಿನ ಒಬ್ಬ ಸಂಗೀತ ಶಿಕ್ಷಕನನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಪಾಠ ಹೇಳಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಅನೇಕ ಕಲಾವಿದರ ಹಾಗೆ ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಅಶಾಂತಿಯ ಶಿಶಿ ಇತ್ತು. ಅದು ಅವರನ್ನು ವಿಚಿತ್ರ ಸಾಹಸಗಳಿಗ ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವುದಾದರೂ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಸಂಗತಿಗಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗಳಮಾಡಿ ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗುವ ಹೋಸ ಭಾಳಯೋಂದು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಭ್ರಾತರ ಭಯ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಲಿಸಲು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಶಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಈ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಅಂಥ ಭಯದ ಗುರುತೇ ಇದ್ದುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದವಸಿದ್ವಾಗ-ತಂದೆ ಉರಲ್ಲಿಲ್ಲದಾಗ-ಆತ ಓಡಿಹೋಗಿ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡು ಹೇಳುತ್ತ ಹಣಗಳಿಸಿ ಮುಂಬಯಿ ವರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲ ಮುಂಗಾಣದೆ ಎಷ್ಟೋ ದಿನದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆಯೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದ. ಮತ್ತು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯೋಂದಿಗೆ ಜಗಳಾಡಿ ನಾಪತ್ತೆಯಾದ ಭೀಮಸೇನ ಮರಳಿದ್ದ ಹದಿನ್ಯೇದು ತಿಂಗಳ ನಂತರವೇ.

“ಬೀಬ್ಬೀನೀ”ಯ ನಿಮಿತ್ತ ಜಗಳವಾದರೂ ಮೂಲಕಾರಣ ಸಂಗೀತ ಕಲಿಯುವ ಅತುರವೇ ಆಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿನೇಮಾದಲ್ಲಿ ಪಹಾಡಿ ಸನ್ಯಾಲನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದ ಭೀಮಸೇನ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲ ತನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಕಿತನಾದ ಸನ್ಯಾಲ ಅವನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಸಿಸಲು ಯೋಗ್ಯ ಸಾಫನ್‌ವೆಂದು ಜಾಲಂಧರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದ್ದ. ಉಪವಾಸ ವನವಾಸಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಜಾಲಂಧರವನ್ನು ತಲುಪಿ ಅಲ್ಲ ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದ ಆದರೆ ಹದಿನ್ಯೇದು ತಿಂಗಳು ಅಲ್ಲಿದ್ದೂ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಕಾಣದ್ದರಿಂದ, ಅದೂ ತಂದೆಯ ಬತ್ತಾಯ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಾಸನ ದೊರಿತ ಮೇಲೆ, ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದಾಗಲೇ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ಕಣ್ಣೀರೊರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು.

ಅಮೇಲೋಂದು ದಿನ ಕಿರಾಣಾ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅತಿ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾದ ಸವಾಯಿ ಗಂಥವರ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಭೀಮಸೇನರು ಗದಗಿನ ಒಂದು ನಾಟ್ಯಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು. ಕೇಳಿದವನೇ “ನಾನು ಅವರನ್ನು ನನ್ನ ಗುರುವಾಗಿ ಮನಸಾ ವರಿಸಿದೆ” ಎನ್ನತ್ತಾರೆ ಜೋತಿಯವರು. ಬಹುಕಾಲ ಇದು ಏಕಲವ್ಯಾ ದೋಷಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಗುರುವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಆಗಿನ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ವರ್ಗದವರೆಂದು ಹೇಸರಾಗಿದ್ದ ಶಾನ್ ಅಬ್ದುಲ್ ಕರೀಮ ಖಾನರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದ ರಾಮಭಾವು ಗಣೇಶ ಕುಂದಗೋಳಕರರು (ಸವಾಯಿ ಗಂಥವ) ಸುಲಭ ಗುರುಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ಹಣಕಾಗಿಯಾಗಲೀ ದಾಕ್ಷಿಣಾಕಾಗಿಯಾಗಲೀ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ತಾವೂ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ನಿರಂತರ ಗುರುಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಅವರು, ಗುರುರಾಚಾರ್ಯರು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಭೀಮಸೇನರನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಿಟ್ಟಿದರು. ಕುಂದಗೋಳದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಗುರುಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಅಭಾಸ ಪೂರಂಭವಾಯಿತು.

ಯೋಗ್ಯ ಗುರುವಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಶಿಷ್ಯ ದೊರೆತಂತಾಯಿತು. ಆ ಪರಿಯ ಗುರುಸೇವೆಯ ಕಢಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಗಂಥವನ್ನು ತೇಯ್ಯೋ ಪರಿಮಳ ಹೊರಡಿಸಬೇಕು. ಸವಾಯಿ ಗಂಥವರು ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ಎತ್ತಲಾರದ ಹೊಡದಿಂದ ನೀರು ಹೊರಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ—ಹೊರವೆಂದು ಈಗಿನ ಸುಲಭ ವಿದ್ಯೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶಿಷ್ಯ ಸರ್ವಂಸಹನಾಗಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರ್ವೀಸಿದ. ಕೆಲ ವೇಳೆ ಜ್ಞರವಿದ್ದರೂ ಸೇವೆ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ,

ಜೋತಿಯವರು ರಾಮಭಾವು ಕುಂದಗೋಳಕರರಲ್ಲಿ ಅಭಾಸ ಮಾಡಿದ್ದು ಒಟ್ಟು ಬಂದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ, ಅದೂ ಎರಡು ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ, ನಡುವೆ ಒಮ್ಮೆ ಆಗ್ರಹಗೋಂಡು ಅವರು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಿಸಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ನಾಲ್ಕೆದ್ದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಕಲಿಸಿದ್ದು ಒಟ್ಟು ಬಂದು ರಾಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ. ಪೂರಿಯಾ, ತೋಡಿ, ಮುಲ್ಲಾನಿ, ಮಿಯಮಲ್ಲಾರ ಮತ್ತು ಬೈರದಿ. ಬಂದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ರಾಗ ಮಾತ್ರ! ಆದರೆ ಅದೇ ಇಂದು ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯಬಂಡವಾಳ ಎನ್ನತ್ತಾರೆ ಜೋತಿಯವರು. ಕೊನೆಗೆ ಸವಾಯಿ ಗಂಥವರ ಪ್ರಷ್ಟಾಭಿಯ ನಂತರ ಭೀಮಸೇನರು “ಗಂಡಾ” ಸಮಾರಂಭವೊಂದನ್ನೇರ್ಫಡಿಸಿ ಗುರುವಿನಿಂದ ಪೂಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು.

ಕಿರಾಣಾ ಶ್ರೀಲಿಯನ್ನು ಶಾನ್ ಸಾಹೇಬರಿಗಿಂತ ಸವಾಯಿ ಗಂಥವರು ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿ ಮುಂದೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರು ಇನ್ನು ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಸಿದಾರೆ. ಶಾನ್ ಸಾಹೇಬರಷ್ಟು ರಾಮಭಾವು ಅವರಿಗೆ ಕಂತ ಸಂಪತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು

ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಸೀಮಾಪುರುಷ ದಿನಕ್ಕೆ ೧೯-೨೫ ತಾಸು ಸಾಧನೆ ನಡೆಸಿ ಕೀರಾಣಾ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಠಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಭೀಮಸೇನರ ಶಾರೀರ ಸಹజ ಮಥುರ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೋರ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಅವರೊಂದು ಓಟಸ್ಟನ್ನೂ ವೃತ್ತತ್ವವನ್ನೂ ಮಾದಕತೆಯನ್ನೂ ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವಿಲಂಬಿತ ಗಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಿ ಗಂಧವರನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿ ಲಯಪೂರ್ಣತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆಂದು ಬಲ್ಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮೂರೋ ನಾಲ್ಕೋ ಸ್ವರಗಳ ಮಿತಿಯೋಳಗೆ ನವನವೀನವಾದ ಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಶೋತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಅಗಾಧ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಕೀರಾಣಾ ಶೈಲಿಯದು. “ಜೋತಿಯವರು ಹೀಗೆ ತಂಬೂರಿಯ ಶುತ್ತಿಗೆ ಆಲಾಟಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾದಬುಹ್ಕದ ಅಲೋಕಿಕ ವಾತಾವರಣವೃಂಡಾಗುತ್ತದೆಂದು” ಒಬ್ಬ ಮರಾತಿ ಸಂಗೀತ ವಿಮರ್ಷಕ ಹೇಳಿ, ದುತಕತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಾಗೆ ತಾನ ಹಾಕುವ ಗಾಯಕನನ್ನು ತಾನಿನ್ನೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ನವೀನವಾದುದನ್ನು, ಗ್ರಾಹಕವಾದುದನ್ನು ಎಲ್ಲಿಡೆಯಿಂದಲೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆರಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯ ಅಭಿನಾಂಶವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾಯಿ ಗಂಧವರ ವಿಶಾಲಶುತ್ತತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಜೋತಿಯವರು ಕನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಹೀಂಜರಿದಿಲ್ಲ. ರುಮರಿ, ಭಜನ ಮೊದಲಾದ ಲಲಿತ ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಸಾದ ಗುಣವನ್ನು ಅವರು ಅಭಿವೃಕ್ಷಿಸೋಳಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಹರಿಭಜನೆ ಮಾಡೋ ನಿರಂತರ” ಎಂಬ ಅವರ ಹಾಡು ಕೇಳಿ ಭಾವಪರವಶರಾಗದವರು ಸಿಗುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಭೀಮಸೇನರ ಕಚೇರಿ ಕೇಳುವುದೇ ಒಂದು ಅನುಭವ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಂತರದ ನಂತರ ಅವರ ಸಾಮಧ್ಯ ಪೂರ್ತಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಸಂಗೀತಗಾರರು ಭಾಗವತೀಸಿದ ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿತೂ ಭೀಮಸೇನರು ಅಪ್ರತಿಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಶ್ರೀ ಮಾರುಲಕರರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಒಂದು ಮಹಾ ಗುಣ ನಿಭಂಗಿತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಧರ್ಮ. ಹಲವು ಗಾಯಕರು ಹಾಡುವಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮೋ ಗುಣಗಳಿಂದ ತಮಗಿಂತ ಶ್ರೀಷ್ಟ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯನ್ನೂ ಬಲು ಮಂತಾಗಿ ಕಾಣುವಷ್ಟು ಜಾಜ್ಞಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ರಂಜಿತಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಪ್ರಣಗೆ ಮರಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಪಂಥಾತವಾಗಿ ಘಟ್ಟದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೋಟಾರು ೩೦ ಅಡಿ ಕೆಳಗುರುಳಿ ಅವರಿಗೆ ಗಂಭೀರ ಗಾಯಗಳಾದವು. ಅನಂತರ ಅವರ ಮಿತ್ರರು ಈ ಅಪಂಥಾತದ ನಂತರ ಮೋಟಾರು ಪ್ರಯಾಣವೆಂದರೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಜೋತಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದು : “ನನಗೆ ಯಾವುದರ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಚಿಕ್ಕಾದಿನಿಂದಲೂ ಭಯವೆಂಬುದನ್ನೇ ನಾನು ಅರಿತವನಲ್ಲ.”

ಈ ಧೈರ್ಯ ಜೋತಿಯವರಿಗೆ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಒಂದು ಅಂಶ. ಗುರುಗಳಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನವೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಅವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತದ್ದು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿ ಪಟ್ಟಣ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ರಸಿಕರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಮಂಗಳೂರು ಇಡೀ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಅವರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇಂದಿನ ಯಾವ ಗಾಯಕನೂ ಅವರಂತೆ ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಧೈರ್ಯದ ಅಭಾವದಿಂದಲೇ ಅನೇಕ ಗುಣಸಂಪನ್ಮೂಲ ಹಿಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಜೋತಿಯವರ ಧೈರ್ಯ ಯಶಸ್ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸೋಲೋಪ್ಪುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಯದ್ದು ನಾಲ್ಕು ದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಜಳಗಾಂವದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕರ್ಬೀರಿ ಏಪೆಟ್‌ಟಾಗ್ ಅವರಿಗೇಕೋ ಹಾಡಹಾಡುತ್ತ ಕಂತ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಯಿತು. “ಇಷ್ಟೊತ್ತು ನನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ, ದಯವಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಈ ಸಲ ಹಣ ಕೊಡಬೇಡಿ. ಒಂದು ವಾರ ಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ಮತ್ತೆ ಹಾಡಿ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಎಷ್ಟೂ ಅಷ್ಟೇ ನಿಭರ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲವೇ?

ಕಲಾವಿದನನ್ನು ತನ್ನ ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದೊತ್ತಲು ನಾರಿಯ ಸ್ವಭಾವಿಯೊಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಅವರ ಒಲಿದು ಒಂದ ಮಡದಿಯಾದ ವಶಲಾಭಾಯಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಶಲಾಭಾಯಿ ಸ್ವತಃ ಅಭಿನಯ ಕುಶಲೆಯೂ ಕಲಾಮರ್ಮಜ್ಞಿಯೂ ಹೌದು.

ಅನುಕರಣೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಉದ್ದೋರೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಭೀಮಸೇನ ಜೋತಿಯವರ ಸಂಗೀತ ಧಾಟಿಯನ್ನು ಇಂದಿನ ತರುಣ ಹೀಳಿಗೆಯ ಗಾಯಕರು ಅನುಕರಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಡಿದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರೂ ಜೋತಿಯವರ ಹೃದಯ ಕನ್ನಡವೇ. ಕನಾಟಕವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಮೂರು ಸಂಗೀತ ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಇವರೊಬ್ಬರು ಎಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (ಉಳಿದಿಬ್ಬರು ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾಜುನ ಮನ್ಮಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಕುಮಾರ ಗಂಥವೆ) ಆದರೆ ಇದು ಅನಿಷ್ಟದಾನ. ಕನ್ನಡಿಗರು ಕಲೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುವುದರಿಂದೊದಗಿದ ಹಾನಿ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೬. ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ದೈವರಾತರು

ಅವರು ಮಂತ್ರದ್ವಾರರಿಧಾರೆ

ಇತಿಹಾಸ ವಿದ್ಯಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ - ಅಥವಾ “ಕಂಡ” - ಕೊನೆಯ ಮುಸಿ ಬಹುಶಃ ಶ್ರಸ್ತಪೂರ್ವ ಉಂಂರಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾದ. ಅನಂತರ ಹೊಸ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲ ಕಾಣ್ಯಾಯುಳ್ಳ ಮುಸಿ ಹುಟ್ಟಿಲಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ಪುರಾಣಗಳೂ ಸ್ವತಿಗಳೂ ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವು. ಆದರೆ ಅನುಪಮವಾದ ದೈವಿ ಸೂಖ್ಯಿಯಿಂದ, ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಾಕರಣದ ಭಾಷೆಯಿಂದ, ವೈದಿಕ ಭಂದಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಂತ್ರಗಳ “ದರ್ಶನ” ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಆಗಲಿಲ್ಲವೇ? - ಆಯಿತು-೨೯೦೦ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಂತರ ಕನಾರ್ಚಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಇಷ್ಟತ್ವದಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ತರುಣನೊಬ್ಬಿನಿಗೆ. ಆತ ಕೆಲವೇ ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವೇದಕಾಲದ ಮುಸಿಗಳಂತೆ ದೈವಿಸೂಖ್ಯಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ೪೫೦ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಅಥವಾ “ಕಂಡ”. ಆದೇ ಆ ವೇದದ ಭಾಷೆ, ಆದೇ ಭಂದಸ್ಸಿಗಳು, ಆದೇ ದೇವತೆಗಳು, ವೇದಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಕಾಣಬರುವ ಅಪೃತಿಮ ಸ್ವರಗಳು ಮತ್ತು ನಾದ. ಇಂದು ಆ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ದೈವರಾತರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಭಾರತದ ಶ್ರೀಷ್ಟತಮ ವೇದಜ್ಞ ವಿದ್ಯಾಂಸರಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗ ಅಭಿಮಾನಿವರ್ಗ ಇದೆ. ಅವರು ವಾರಾಣಸಿಯ ಹೀಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವೇದ ವಿಷಯಕವಾಗಿ ಭಾಷಣ ಹೊಣ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ವೇದ ಮತ್ತು ವೇದಾಂಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಗುಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಚಾರಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಿಯ ಯೋಗ ಆಶ್ರಮ ಸಾಫ್ಟ್‌ಸಿದ್ದಾರೆ.

ದೈವರಾತರ ನಾಮಕರಣದ ಹೆಸರು ಗಣೇಶ. ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ವೇದವಿದೀಗೆ ತವರೂರಾದ ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ. ವಿಶ್ವಾಮಿತನ ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವಲಾದ ದೇವರಾತ ಪ್ರವರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ದೈವರಾತ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರಷ್ಟೇ. ಅವರ ತಂದೆ ವಿಷ್ಣೋಶ್ವರ ಭಟ್ಟ ಭಡತಿ, ದೊಡ್ಡ ವೇದವಾರಂಗತರು. ಅವರ ಅಜ್ಞ (ತಾಯಿಯ ತಂದ) ಹೊಸಮನೆ ಗಣೇಶ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯಾಂಸರು.

ಅವರು ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಸಾಫಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕृತ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವು ಗಣಾರ್ಥಿ ಹೀರಕ ಮಹೋತ್ಸವ (ಉನ್ನೇ ವರ್ಷ) ಅಚರಿಸಿದಾಗ ರಾಜೀಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು. ದೃವರಾತರೂ ಕೆಲಕಾಲ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ದೃವರಾತರು ಕೃ.ಶ. ಗಣರಾಜರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಮೊದಲು ತಂದೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ವೇದವಿದರಿಂದ ಮಗ್ನೀದ ಯಜುವೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಾಯಿ ನಾಗವೇಣಮ್ಮೆ ಅವರ ಹತ್ತನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೋ ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ಹೆಣ್ಣುತ್ತಿತ್ತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಗಲಿಹೋದರು. ವಿದ್ವತ್ತೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಒಂದು ಆತ್ಮಿಕ ಜೀವನಕಾಗಿ ಎಳವೆಯಲ್ಲೋ ಅವರಲ್ಲಿಂದು ಹಸಿವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಶ್ರೀರಾಮಾದ ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೆ ಲೆಕ್ಷಣಿಲ್ಲ, ಅವರಲ್ಲಿಂದು ಸಮರ್ಥ ರಾಮಾನುಜ ಪಂಥದವರಾದ, ಉಜ್ಜಿಯನಿಯ ಜಯ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಖೀರ್ಣ ಎಂಬ ಸಾಧುಗಳ ಪ್ರವಚನಗಳು ಅವರನ್ನು ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕೆಸಿಬಿಟ್ಟವು.

ಹದಿನಾರನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾಲಕ ಗಣೇಶ ಗೋಕರ್ಣ ತ್ವಾಗ ಮಾಡಿ ಅಜ್ಞಾತದ ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಹೊರಟ. ವೇದಗಳನ್ನಾತ ಕಲಿತಿದ್ದ ಆದರೆ ಅಪುಗಳ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾ ಅವಸ್ಥಿದ್ದರು. ಸಂಸ್ಕृತದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಮಟ್ಟಿನ ಜ್ಞಾನಕ್ಷಿಂತ ಹೆಚ್ಚನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾದರೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ, ತನಗೇನು ಬೇಕೆಂಬ ಸ್ವಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಆತ ಖೀರ್ಣ ಮಹಾರಾಜರ ಕಡೆಗೆಂದು ಹೊರಟಿದ್ದ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರದಿಕಾಸು ಬಹಳ ಬೇಗ ಮುಗಿದು ಕಾಲ್ಪನಿಕೆಯೇ ಗತಿಯಾಯಿತು. ಒಂದು ಸಲ ಸಾತಾರೆಯಿಂದ ವಾಯಿಗೆ ಬರಿಗಾಲಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪಾದ ಸವೆದು ನೆತ್ತರು ಸೋರತೊಡಗಿತು. ಆದರೆ ಖೀರರನ್ನು ಕಾಣುವ ಸೆಳಿತ ಅದಮ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ಪಾದಕ್ಕೆ ಚಿಂದಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಆತ ಕಾಲೆಳಿದುಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡಿದೆ. ಆತ್ಮಬುಲವು ದೇಹದ ದೌಬಂಜುವನ್ನು ಗೆದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿತ್ತದು.

ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಅವನಿಗೆ ಸಾಧುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದರು. ಅಂದು ಷಾರಂಭವಾದ ಸಂಚಾರ ದೃವರಾತರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ, ಖೀರರೊಡನೆ ಅವರು ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಭಾರತದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಕಾಲ್ಪನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಖೀರರ ಸಾಹಬರ್ಥದಿಂದ ಭಕ್ತಿಪಂಥವು ದೃವರಾತರ ಮೇಲೆ ಗಾಥಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತು. ಇಂದಿಗೂ ದೃವರಾತರು ಭಕ್ತಿತುಂದಿಲರಾಗಿ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡುತ್ತ ಕುಣಿಯುವುದಿದೆ. ಅನೇಕ ದಶಕಗಳ ನಂತರ ಅವರು ವೇದಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾಗಿ ಮಾತಾಡಬಲ್ಲವರೆಂದು ಸ್ವೀಕೃತವಾದ ಮೇಲೆ, ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಂಭಮೇಳ ನಡೆದಾಗ ಒಂದು ಪಂಡಿತ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಬೀಜಗಳು ಇವೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಚರ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ದೃವರಾತರು

ಮಗ್ನೀದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ವರಸಹಿತವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತೇ ನತ್ಯಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಸ್ಥಾದ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಎರಡು ವರ್ಣಗಳ ಸಂಭಾರದ ನಂತರ ಅವರು ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಮರಳಿದರು. ಆದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರವಾಹದ ಇನ್ನೊಂದು ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಗನೇ ಸಿಲುಕಿದರು. ಮುಂದೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಚಿರಂತನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲಿದ್ದ ವಾಸಿಷ್ಠ ಗಣಪತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಮೀಪದ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ಉಪವನದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಮಸದ್ಯಶರೂ ಕವಿಗಳೂ ಆದ ಈ ಮುನಿಗಳು ಆರೂಢಿಸಿದ ಶ್ರೀ ರಮಣ ಮಹಣಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಆತ್ಮಾಧನೆಯ ಪಥದಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ದೈವರಾತರು ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗಾಗಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಯೋಗವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಥಮ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿತರು.

ಅನಂತರ ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಟೋಂಬಿ ಮಹಾರಾಜರೆಂದು ಹೆಸರಾಂತ ವಾಸುದೇವಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಯೋಗಿಗಳ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅವರ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಹೊರಟಿರು. ಅವರಿಂದ ಹರಯೋಗಾಭಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಅಹಮದಾಬಾದ ಬಳಿ ಮಾತೃಗಯೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪಂಚಗವ್ಯಾ ಹಾಲು, ಬೇವಿನ ತೊಷ್ಟಲು ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಜೀವಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಬಾತುಮಾರ್ಗಸ್ವರ್ವನ್ನಾಚರಿಸಿದರು.

ಈ ನಡುವೆ ದೈವರಾತರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತಾಭಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಜಾಫನತ್ಯಷ್ಟೇಯಿಂದ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನಗಳಿಂದ, ಅಭಾಸದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಈ ಆತ್ಮ ನಿನಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಲಾರ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಮಾತು ಅವರಿಗೆ ಬಹು ಬೇಗನೆ ಪ್ರತೀತಿಗೆ ಬಂತು. ಬುದ್ಧಿಗೆ ಉಣಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮದ ಹಸಿವು ಹಿಂಗಲಾರದು. ಹಾಗೆ “ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಬಲಹೀನೇನ ಲಭ್ಯ”–ಬಲಹೀನನಿಗೆ ಆತ್ಮಘಾಟಿಯಾಗಿದು. ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಲಕ್ಕಾಗಿ ತಪಸ್ಸೀ ಮಾರ್ಪಾಂಬ ದಿಟ್ಟ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವರು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವುಶಾಸ್ತ್ರ ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಮುಖಿದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ಬೋಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಗುರುಮುಖಿದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಭಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ತಮಗೆ ದೇವತಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಮಂತ್ರದರ್ಶನದವರಿಗೆ ತಮನ್ನೆತ್ತಿದರೆ ಎತ್ತಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದೇ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜೀವ ಸವೇದು ಹೋಗಲಿ ಎಂದವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ತಪ್ಪೋಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯುವ ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವೇಣಿ ತಟದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಓದಿಸಾದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಷ್ಠ ಗಣಪತಿ ಮುನಿಗಳ ಸಂಗಡ ಮಂದಸಾ ಸಂಸಾನದಲ್ಲಿರುವ ಮಹೇಂದ್ರ ಪರವತವನ್ನೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಶಿವರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಮಂದಸಾ ಮಹಾರಾಜರು ವಾಸಿಷ್ಠರನ್ನೂ ಅವರ ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ದೈವರಾತ್ರು ಮಾತ್ರ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲೇ ಉಳಿದರು. ಈ ಪರವತದಿಂದ ಅತಿ ಹತ್ತಿರದ ಮಾನವ ವಸತಿಯೆಂದರೆ ಎಂಟು ಮೈಲು ದೂರ. ಹುಲಿ ಹೊದಲಾದ ಕೂರ ಘಣಿಗಳಿಂದ ಹೀಡಿತವಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ಉಳಿದು ದೈವರಾತ್ರು ಗುಡ್ಡದಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕುವ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಬೇರುಗಡ್ಡಿಗಳನ್ನೂ ತೀಂದು ಮತ್ತೆ ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ತಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ಗಡ್ಡೆ ವಿಷವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಬಾಯಿ ಸುಟ್ಟು ಮುಖ ಬಾತುಹೋಯಿತು. ಅಸಹ್ಯ ವೇದನೆ ಪಾರಂಭವಾಯಿತು. ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇ ತೋಚಲಿಲ್ಲ, ಕೇರನೆಗೆ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿನ್ನು ಒಜ್ಜೆ ಬಾಯಿಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಒಸರಿದ ಎಂಜಲನ್ನು ಉಗುಳುತ್ತ ಕಾಲ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಸುದೈವದಿಂದ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ, ಒಂದು ಹಗಲು ಹೀಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಮೇಲೆ ನೋವು ಬಾವು ವಾಸಿಯಾಯಿತು.

ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಈ ಏಕಾಂತ ತಪಸ್ಸಿನ ನಂತರ ದೈವರಾತ್ರು ಪರವತದಿಂದ ಇಲ್ಲಿದು ಒಂದು ವಾಸಿಷ್ಠರೊಡನೆ ರಮಣ ಮಹಣಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಲು ಆರೂಢಿಸಿ ಬಂದರು. ಈಗವರು ಸ್ವಸಾಮಧ್ಯದಿಂದ ತಪಸ್ಸಿಯನಿಸಲು ಅಹರಾಗಿದ್ದರೂ ವಾಸಿಷ್ಠ ಮುನಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದು, ರಮಣ ಮಹಣಿಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು, ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಂಥವುಗಳಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅನಂತರವೇ ಆ ಪವಾದ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದ ಆರೂಢಿಸಿದ ಹತ್ತಿರ ರೇಣುಕಾಂಬಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಮುನಿಗಳು ಸಾಧನಾನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಸೇವೆಗಾಗಿ ದೈವರಾತರೂ ಇದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಇವರ ಅಲೋಕಿಕ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಗಣಪತಿ ಮುನಿಗಳು ಬೆರಗಾಗರು. ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕುಲಿತ ಈ ತರುಣ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿಗೀರಿದಂತಿತ್ತು. ಅವನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಅಪೂರ್ವ ಶಬ್ದಗಳು ಮಂದವಾಗಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುನಿಗಳು ಅಲಿಸಿದರು. ಅವು ವೇದದ ಯಾಗಳಂಥ ಮಂತ್ರಗಳೆಂದು ಬೇಗನೆ ಮನಗಂಡ ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೊಡಗಿದರು. ಇದಾವುದರ ಅರಿವೂ ದೈವರಾತರಿಗಿರಲ್ಲ,

ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಮುಂಜನೆ ಸರಾಸರಿ ಮೂರು ತಾಸು ಕಾಲ ಇದು ಸಾಗಿತು. ಇದು ದೈವಿಸ್ಥಾತ್ಮಿಕಯಿಂದ ಗೋಚರವಾದ ಮಂತ್ರಗಳೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ

ಇರಲಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಗಣಪತಿ ಮುನಿಗಳೇ ಬರೆದ ಹಾಗೆ, ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ಕೆವಿತಾ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ರಚಿಸುವಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕृತಜ್ಞಾನ ದೈವರಾತರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಮಂತ್ರಗಳು ಮಗ್ನೀದದ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ದೈವೀಸೂತ್ರೀಯಿಲ್ಲದೆ ಇವರಿಗೆ ಮಂತ್ರ ರಚನೆ ಸಾಧ್ಯಾದಿತ್ತೇ?

ಯ ಕಾಮಯೋ ತ ತಮುಗ್ರಂ ಕೃಷ್ಣೋಮಿ ।

ತ ಬಹುಣಾ ತ್ವಮಣಿ ತಂ ಸುಮೋಧಾ ॥

“ನಾನು ಬಯಸಿದವನನ್ನು ಪ್ರಚಂಡನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ, ಬುಹುಣಾಗಿಸಬಲ್ಲೆ, ಮಷಿಯನ್ನಾಗಿಸಬಲ್ಲೆ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ” ಎಂದು ವೇದದಲ್ಲಿ ದೇವಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಗೆ. ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನು ಮಷಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಳಿವಳು.

ಗಣಪತಿ ಮುನಿಗಳು ಹೀಗೆ ಬರೆದುಕೊಂಡ ಸೂಕ್ತಗಳಿಗೆ “ಭಂದೋದರ್ಶನ” ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರು. ಅಗಾಧ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಅವರು ಈ ಮಂತ್ರಗಳ ಭಾಷೆ, ಭಾವ, ಭಂದಸ್ಸು ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಚೀನ ವೈದಿಕ ಮಷಿಗಳ ಭಾಷೆ ಭಾವ ಭಂದಸ್ಸಗಳಿಗೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತವೆಂದೂ ಆವು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ದೈವೀದರ್ಶನದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಗಣಪತಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ, ಕೆಲವು ಅಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದವು. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸರಿಯಾಗಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಶೇಖರಿಸಿ ಗಣಪತಿ ಮುನಿಗಳು ಆ ಅನುಷ್ಠಾಕ, ೩೦ ಸೂಕ್ತ, ೪೪ ಮಂಜಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ “ಭಂದೋದರ್ಶನ”ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸದ್ಯವೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಗಣಪತಿ ಮುನಿಗಳೇ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ದೈವೀಪ್ರಸಾದ ವಿಚಿತ್ರವಾದದ್ದು ಅದು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಮಂತ್ರಸದೃಶನಾದ ಮಷಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಗುರುವನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ!

“ಈ ಮಂತ್ರದರ್ಶನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಹೇಗಿತ್ತು? ತಮಗೆ ತಮ್ಮತನದ ಪ್ರಷ್ಟೆ ಇತ್ತೇ? ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದ ಭಾಸ ಇತ್ತೇ?” ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ.

“ಅದೊಂದು ಲೋಕೋತ್ತರ ಅನುಭೂತಿ. ಹೀಂದೆ ಅಧವಾ ಮುಂದೆ ಅಂಥದನ್ನು ನಾನು ಅನುಭವಿಸಲಿಲ್ಲ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನತನದ ಪ್ರಷ್ಟೆ ನನಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಆದರೆ ಕಾಲ ದೇಶಗಳ ಪ್ರಷ್ಟೆ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ” ಎಂದು ದೈವರಾತರು ಹೇಳಿದರು.

ದೈವರಾತರಿಗೆ ಕೇವಲ ಕೆಲವಾರಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಲೋಕೋತ್ತರ ದರ್ಶನ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಆ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದಾತ ಮುಂದೆಂದೂ ಮೊದಲಿನಂತಾಗಲಾರ. ಅನಂತರ ದೈವರಾತರಿಗೆ ಇಂಥ ಮಂತ್ರದರ್ಶನ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಸರಪ್ಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಬರಬಲ್ಲ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ವ ವಿಧ್ವತ್ತೆಯ ಬೆಳಕು ಹೊರಹೊಮ್ಮೆತ್ತಿದೆ.

ಆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲೇ ಅವರು ಸಮಗ್ರ ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅಧ್ಯ ಹೇಳಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವೇದಗಳ ಸುತ್ತ ಬೆಳೆದಿರುವ ಭಾಷ್ಯಾದಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಾಶಿಯನ್ನೇಲ್ಲ ಅವರು ಮನುಚಿ ಹಾಕಿಲ್ಲ, ಮೊದಲೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವೇದಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯವನ್ನು ಎಳೆದು ಹಚ್ಚುವ ಉದ್ಯೋಗ ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ನಾವು ಖುಸಿಗಳ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ ಅಧ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅದನ್ನು ತಿರುಗಿಸಬಾರದು. ಪೂರ್ವಿಕರ ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿದೆ ವೇದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬೋಗುವುದು ಧಾರ್ಮಿಕವಲ್ಲವೇ ಎಂದೋಮ್ಮೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತ ಮದನ ಮೋಹನ ಮಾಲವೀಯರು ಅವರಿಗೆ ಕೇಳಿದರು. ಮಂತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಮಾಡಲು ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲ, ಆಯಾ ಖುಸಿಯ ಹೃದಯಜ್ಞನ ಆಗಬೇಕು. ಅದು ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಔಪ್ಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಯಾವ ಖುಸಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸದಾ ಮನೋಜಾಗ್ನಿ ಬೇಕು - ಎಂದು ದೈವರಾತರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಆ ಸಾಧನೆ ದೈವರಾತರಿಗಿದೆ. ಒಂದು ಶಿಷ್ಟ ಪದದ ಅಧ್ಯವನ್ನು ಸಹಂ ಯಾರೂ ಗಮನಿಸಿರದ ಇನ್ನೊಂದು ಖುಸಿವಾಕ್ಯದ ಜ್ಞಾಪಕದಿಂದ ಅವರು ಬೆಳಗಿಸಬಲ್ಲರು.

ಈ ದೈವಾನುಗ್ರಹವು ಅವರಿಗೆ ಅಲೋಕಿಕ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ದಯವಾಲಿಸಿದೆ. ನೇಷಾಳದ ರಾಜಗುರುವಿನ ಏಕಮಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯಾವುದೋ ಅಜ್ಞತ ರೋಗಸ್ತಾನಾಗಿ ವೈದ್ಯರು, ಜೋತಿಷಿಗಳು, ಮಂತ್ರವಾದಿಗಳಿಂದ ಈತ ಸಂತಾನಹೀನನಾಗಿ ಸಾಯಿವನೆಂದು ಕೈಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ದೈವರಾತರ ಭೆಟ್ಟಿ ಅವರಿಗೆ ಅಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಆಯಿತು. ಇವರ ಯಂತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಆವನಿಗೆ ಗುಣವಾದದ್ದಲ್ಲಿ ಆತ ಎಂಟು ಮತ್ತು ತಂದೆಯಾದ. ಈ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನೇಷಾಳದಲ್ಲಿ ದೈವರಾತರಿಗೆ ತುಂಬ ಗೌರವವೂ ಆಶ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಧನಸಹಾಯವೂ ಬಂತು.

ಇನ್ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆದ ಈ ಮಂತ್ರದರ್ಶನದ ನಂತರ ದೈವರಾತರು ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಆಶ್ರಮ ಸಾಫನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಅವರ ವಿವಾಹ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಾಯಿತು. ಅವರ ಮಾವ, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ವಧುವನ್ನು ತಂದು ಧಾರೆಯೆಡು ಕೇವಲ ಇಷ್ಟತ್ವ ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರು.

ಮಂತ್ರದರ್ಶನದ ನಂತರ ಅವರು ಅಖಿಂಡ ಭಾರತವನ್ನು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನೇಪಾಳಕೂ ಹಲಬಾರಿ ಹೊಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಸಿದ್ಧರಾದ ಮತ್ತು ಒಂದೂಕಾಲು ಶತಮಾನ ಬಾಲಿ ಕಳೀರ ವರ್ಷ ಕಾಲವಾದ ಶಿವಪುರ ಸ್ಥಾಮಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಿತರು. ಪಂಡಿತ ಮಾಲವೀಯರಂಥ ಮಹಾಪಂಡಿತರು ಅವರಿಗೆ ಆತಿಧ್ಯ ನೀಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರಧರ್ಮ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ, ಹಿಂದಿ, ನೇಪಾಳಿ, ಮರಾಠಿ, ಗುಜರಾತಿ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿತವಾಗಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಅವರನ್ನು ಜಂಗಮ ವೇದ ಎಂದು ಕರೆದರೂ ಸರಿಯೇ.

ದೈವರಾತ್ರ ಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಪ್ರಶಂಸಕ ವರ್ಗ ವಿಶಾಲವಾದ್ದು ದಿವಂಗತ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ರಾಜೀಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳು ಅವರ ಬಹಳ ಹಳೀ ಶಿಷ್ಟರು. ದೈವರಾತ್ರೋಡನೆ ಹೊಗಿಯೆ ಅವರು ರಮಣ ಮಹಣಿಗಳನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಕಥೆಯಲ್ಲವರು ದೈವರಾತ್ರನ್ನು ಗೌರವಪೂರ್ವಕ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಾದ ಮೇಲೆ ದೈವರಾತ್ರು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೊದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಭವನದಲ್ಲೇ ಅವರಿಗೆ ಆತಿಧ್ಯ. ಪಂ. ಮಾಲವೀಯರೋಡನೆ ದೈವರಾತ್ರು ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಬಾರಕಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದರು. ಇಂದು ಕೇಂದ್ರಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿರುವ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಸಿಂಹ, ಉಪಕುಲಪತಿ ಶ್ರೀಮಾಲಿ, ನಿವೃತ್ತ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಶ್ರೀಪತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮುಖರು ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು. ಗಾಂಧಿ ಸಾರ್ಕ ನಿಧಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಡಾ. ಆರ್. ಆರ್. ದಿವಾಕರರು ಮಹಣಿಗಳನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಅವರ “ಭಂದೋದರ್ಶನ”ದ ಪ್ರಕಟನೆಯಲ್ಲಿ ದಿವಾಕರರು ಅಸ್ತಿ ತಾಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಂಪರಾಗತ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದವರಾದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಣ ದೈವರಾತ್ರು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಜಾರದವರು. ಅವರು ಸ್ತೋಯರಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೆ ವೇದಾಭಾಸ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜೀಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳು ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಮಗಳಿಂದ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದರು. ದಿವಂಗತ ಆಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು ಅವರ ಈ ಮಗಳಿಂದ ಎರಡೆರಡು ಸಲ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಿದ್ದರು.

ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೈವರಾತರಿಗೆ ತಮ್ಮವೇ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ಪುಸ್ತಕವೋದುವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣವಲ್ಲ ಆಚರಣೆ ಮುಖ್ಯ, ದ್ವಿವಿಧ ಶಿಕ್ಷಣವಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದು ಆಚರಣ ಶಿಕ್ಷಣ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದು ಶಬ್ದ ಶಿಕ್ಷಣ. ಇವೆರಡನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಕೊಡುವುದೇ ಆಶ್ರಮ. ಇಂಥ ಆಶ್ರಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೀಯುವ ಧೈಯದಿಂದಲೇ ಅವರು ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ವೈದಿಕ ಮಂತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ

ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮಣಿಗಳಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಸಹ್ಯಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣಾಂಗವಾಗಿ ಅವರು ಯೋಜಿಸಿದರು. ಈ ಏಳು ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದರೇ: (ಗ) ಆಹಾರ (ಆರ್ಥಿಕ), (ಉ) ವಿಹಾರ (ಶಾರೀರಿಕ), (ಇ) ಆಚಾರ (ಧಾರ್ಮಿಕ), (ಈ) ವಿಚಾರ (ಬೌದ್ಧಿಕ), (ಉ) ಉಚ್ಛಾರ (ವಾಚಿಕ), (ಉ) ಪ್ರಚಾರ (ಸಾಮಾಜಿಕ) ಮತ್ತು (ಒ) ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ (ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ). ಈ ಏಳು ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಾನವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ತರಲು ಯಶ್ಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇಂದಿನದು ಸುಲಭ ಮಾರ್ಗದ ಯುಗ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮಣಿಕಲ್ಪಿತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮ ಬಹಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲಿಂದು ದೈವರಾತರು ವಿಷಾದದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಆಶ್ರಮವನ್ನೀಗ ಅವರ ಪ್ರತ್ಯ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳುವ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಗಮನಿಸೇ ತಕ್ಷದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತರೋಪಚೀರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ನಮನ್ನು ದುರಂತದಲ್ಲಿ ತಂದಿಲಿಸುವುದೆಂದವರ ಮತ. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಜೀವನಶಿಕ್ಷಣ ಅರ್ಥಾತ್ ಅನೇರ್ತಾದನೆಗೆ ಸಾಫ್ ದೊರೆಯಲೇಬೇಕು. ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ದುಡಿದು ಆಹಾರೋತ್ವಾದನೆ ಮಾಡುವುದು ಎಂಥವರಿಗೂ ಕಡ್ಡಾಯಯವಾಗಿರ ಬೇಕು. ಬುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿಖ್ಯಾತ ರಾಜ ಸ್ವಜೀವನಕಾಗಿ ಆಹಾರೋತ್ವಾದನೇ ಮಾಡುವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಲು ತಾನೇ ತನ್ನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೇರಿಲಿಂದ ಉತ್ತ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿ ಆದನ್ನೇ ಉಣಿತ್ವಿದ್ದು. ಕಿರಿಂಟಧಾರಿಯಾಗಿ ನೇರಿಲು ಹೊಡಿಯುವ ಈ ರಾಜನ ಮಾದರಿ ಇತರರಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು.

ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರೊಂದು ವೇದಮಂತ್ರವನ್ನಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಕ್ಷ್ಯಮಾರ್ ದೀಪ್ಯಃ ಕೃಷಿಮಿತ್ರ ಕೃಷಷ್ಣಃ।
ವಿತ್ರೋ ರಮಷ್ಟ ಬಹು ಮನ್ಯಮಾನಃ॥

“ಕವಡಿಗಳಿಂದ ಅಂದರೆ ಕೇವಲ ನಾಣಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸಬೇಡ. ಕೃಷಿ ಮಾಡಿ ನೀನೇ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ನಿಜವಾದ ವಿಶ್ವದಿಂದ ಬಾಳು.” ಇದನ್ನನುಸರಿಸದೆಯೆ ನಾವೀಗ ಈ ಅನ್ನಾಭಾವಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆಂದು ದೈವರಾತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ, ಗೋರಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿದೆ.

ಈ ಮಾತನ್ನೇ ಅವರು ನೇಷಾಳದ ಹಿಂದಿನ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ

ಮನದಟ್ಟವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೈಯ ರತ್ನಖಚಿತ ಉಂಗುರವನ್ನು ಇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, “ಈ ರತ್ನಖಚಿತ ಉಂಗುರ ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದು ಹಂಸಿವಾದಾಗ ಇದನ್ನು ತಿನ್ನಬಲ್ಲಿರಾ?” ಎಂದು ದೈವರಾತರು ಕೇಳಿದರು.

ದೈವರಾತರು ತಾವು ವೇದಗಳನ್ನು ಮಧಿಸಿ ಬಂದ ನವನೀತವನ್ನು ಹಲವಾರು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅತ್ಯಂತಿತ್ಯೋಂದನ್ನು ಕೂಡ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವೇದ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸುವ ದೂರ್ಗಾ, ಪಶುಪತಿ, ವಿಶ್ವರಥಾದಿ ಚಿತ್ರ, ನಕಾಶೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ “ವೇದ ಹೃದಯ” ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈದರೆ ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಸಿಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಬಲವಾದ ಮೈಕಟ್ಟು, ನಸುಗಪ್ಪು ಮೈಬಣ್ಣ ವಿಶಾಲಫಾಲ, ನೀಳವಾದ ಗಡ್ಡ ಬಹುಷಸ್ತ, ಶಿಶಾ ಯಜೋಪವೀತಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತರಾದ ದೈವರಾತರು ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ಮುಣಿಯೊಬ್ಬ ಹೇಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಳೆದ ವರ್ಷ ವಾರಾಣಸಿಯ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ವೇದವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಏದು ಪ್ರಗಲ್ಭ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ವಿದ್ವತ್ತೀಯಿಂದ ಮನದಟ್ಟಿದವರಾದ ಅಲ್ಲಿನ ಭಾರತೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪೌರಫೆಸರರೂ ವೈದಿಕ ಅಭಾಸಗಳ ಡೈರೆಕ್ಟರರೂ ಆದ ಡಾ. ವಾಸುದೇವ ಶರಣ ಅಗರವಾಲರು “ಇಂಥ ವೈದಿಕ ವಿಧ್ಯಾಂಸರು ಇಂದು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಇರುವುದು ಅಪ್ರತಿಮವಾಗಿದೆ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ದೈವರಾತರ ವೇದಾರ್ಥ ಕಲ್ಪಲತಿಕಾ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕृತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗಂಡಿ ಶೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಷಿಂಗಳು ಏವಿಧ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ವೇದ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ವಾಚ್ಯಯಾತ್ರಿಯಿಂದ ಆರಿಸಿ “ಮೂಲ ಯಜುವೇದ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಉದ್ದೀಪನ್ ವನ್ನೂ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಲಿದೆ.

ಬಹುಷಿಂ ದೈವರಾತರು ಒಳರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ದೃಢಕಾಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬುದ್ಧಿ ತರುಣರಷ್ಟೇ ಚುರುಕಾಗಿದೆ. ದೇಶ ಅವರ ವಿದ್ಯಾಸಂಪತ್ತನ್ನು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೋ ನೋಡಬೇಕು.

೧೨. ಕಲಾಗುರು ಜಿ.ಎಸ್. ದಂಡಾವತಿಮರ್

ಅವರು ಸ್ವಾರ್ಥಾರ್ಥಿ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ನಾಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸ್ತಾರೆ

ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದ ಕಲಾಪ್ರಯೋಗದ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಬಹುಶಃ ಅದು ಭಾರತೀಯ ಕಲಾಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಾರದಿರುವುದು. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹಾದಿ ತುಳಿದವರು ಹಳೇ ಕಾವ್ಯಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಇಷ್ಟು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿ ಪಡೆದವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಷ್ಟು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲೋಪವಾಗಿರದಿದ್ದು ಇದಕ್ಕೂಂದು ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಅದರೆ ನಮ್ಮ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಲುಷ್ಟವೇ ಆಗಿ ಹೊರಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ರವಿವರ್ಮನಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವರೆಗೆ ಆಧುನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಅಭಿಜಾತ ಕಲಾಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಭಿನ್ನವಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಕಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮುಂದೆ ಅವನೀಂದ್ರನಾಥ ತಾಕೂರರಂತೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ಅಭಿಜಾತ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗ್ಗರಾಗಿ ಅದನ್ನು ಅಲವಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇತರರು ಯಾಮಿನಿ ರಾಯರಂತೆ ನಮ್ಮ ಜನನಂದ ಕಲಾಕಾರರ ಅನಾಗರಕ ಕಲೆಯಿಂದ ಸ್ವಾತಿತ್ವ ಪಡೆದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಚಿರಸಾಧಿಯಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರೂ ಅವರ ಮೂಲ ತರಬೇತಿ, ಶಿಸ್ತ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯವೇ.

ಈ ಬಗ್ಗೆಹಾಸಿಕ ಆಕ್ಸಿಕ್ರದ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಆಧುನಿಕ ಪ್ರವರ್ತಕ ಕಲಾಕಾರರೂ ಕಲಾಶಿಕ್ಕೆರೂ ಬಗೆ ಬಗೆಯ, ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದದ್ದು. ಕಲೆಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮನೆತನದಿಂದ ಹೊಸಬರೇ. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತೇನೋ. ಈ ಜನ ವಿವಿಧ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪರಿಸರಗಳಿಂದ ಬಂದು ರೂಢಿಗತ ಕಲಾಕಲ್ಪನೆಗಳ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಪೂರ್ತಿ ಮುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಕಲೆ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬಹು ಬೇಗನೇ ಸಮಕಾಲೀನತೆಗೆ ಬಂದು ತಲುಪಿಟ್ಟಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂತು.

೩೦ದಿನ ಕಲಾಪ್ರವರ್ತಕರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಈ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಎಸ್. ದಂಡಾವತಿಮರ್ ಅವರೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹತ್ತಾರು ಜಗತ್ತುಸಿದ್ಧ ಚಿತ್ರಕಾರರನೊಳಗೊಂಡು ನವೆಂಬರ್ ೧೯೬೫

ದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪಸರಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರು ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಕಲಾ ಗುರುವಾಗುವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಅವರದಾಗಿದೆ. ಅವರೋ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವಂತ ಅಯ್ಯನವರು. ತಾಯಿ ಗಂಗಾವೈನವರು ಬಲು ಬೆನ್ನಾಗಿ ಮಣಿನ ಬೊಂಬಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ತಂದೆ ಶಂಕರಯ್ಯನವರು ಮಗನನ್ನು ಕಲಾವಿದನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕನಸನ್ನೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿರು ಬೃಲಹೊಂಗಲ (ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ)ದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಇಯತ್ತೆ ಕನ್ನಡ ಕಲಿತ ಮೇಲೆ ಮಗ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯನನ್ನು ವ್ಯಾಕ್ಫೀನೇಟರ್ (ಮೈಲಿ ಚುಚ್ಚುವ) ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದೇ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲು ಅವರ ಬದತನ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ತಟ್ಟು ಸಾರಿ ಮಾಡುತ್ತ ವ್ಯಾಕ್ಫೀಶನ್ ಮಾಡಲು ಹೋಗಬೇಕು. ಬೆಳಗಿನ ಹೋತ್ತು ಯಾವುದಾದರೂ ಮರದಡಿ ಉರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೈಲಿ ಚುಚ್ಚಿ ಕಿರಿಚಿಸಬೇಕು. ಮುಂದೆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಬೇರೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಹೋತ್ತು ಸಾಗಹಾಕಬೇಕು. ಕೌತುಕಕ್ಕಾಗಿ ಜ. ಎಸ್. ದಂಡಾವತಿಮರು ಹಾಳೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಾವು ಕಂಡ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಹೋರಿದಂತೆ ಗೀಚುತ್ತಿದ್ದರು. ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆದಂತೆ ಈ ಚಿತ್ರಗಳ ಒಂದು ರಾಶಿಯೇ ಆಯಿತು. ತಮಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬಲ್ಲವರೆನಿಸಿದ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಈ ಚಿತ್ರರಾಶಿಯನ್ನು ಹೋರಿಸಿದ್ದೂ ಆಯಿತು. ನೋಡಿ ಅವರು “ಯಾವ ಕಲಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದಾಗ ಅವರು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕ್ರಿತರಾಗಿ “ಹಾಗಾದರೆ ಯಾಕಾದರೂ ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದ್ದ ಚುಚ್ಚುಪುದರಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತಿ? ನಿನ್ನ ಕ್ರೇ ಖಂಡಿತ ಕಲೆಯ ಕ್ರೇ. ಹೋಗು, ಎಲ್ಲಾದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಕಲಿ. ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಾಗುತ್ತಿ” ಎಂದರು. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಕಲಾಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಎನ್. ಎಂ. ನೇಲೇಕರರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಅವರೇ ಸೂಚಿಸಿದರು.

ದಂಡಾವತಿಮರರ ತಟ್ಟು ಧಾರವಾಡ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸಾಗಿತು. ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೇಲೇಕರ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಕಂಡರು. ಅವರು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, “ಯಾವ ಡಾಯಿಂಗ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದಿ?” ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಇದೆಲ್ಲ ಸ್ವಯಂಶಿಕ್ಷಿತ ಎಂದಾಗ ಅವರೂ ವ್ಯಾಕ್ಫೀಟರ್ ಉದ್ದೋಂಗ ಈ ಹುದುಗನಿಗೆ ತಕ್ಷದಲ್ಲವೆಂದೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರು ನೇಲೇಕರರಲ್ಲೇ ಚಿತ್ರ ಕಲಾಭಾಸವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಮುಂಬಯಿ ಸರಕಾರದ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಡಾಯಿಂಗ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪೂರ್ವೀಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವರೇ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಉಚ್ಚ ಕಲಾಭಾಸಕ್ಕಾಗಿ ತೆರಳಿದರು.

ಮುಂಬಿಯಿಗೆ ಹೋಗಿ ಜೆ. ಜೆ. ಸ್ಕೂಲ್ ಅಫ್ ಆರ್ಕ್ಯೂನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ವಸತಿಗೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅವರ ಮನೆತನದ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದವರಾದ ಗಂಗಾಧರಪ್ಪ ಸಾಚೋಚಿಯವರು ಒದಗಿಸಿದರು. ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ತಿಂಗಳನ್ನು-ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತಿಂಗಳು. ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ದೂರ, ನಡೆದು ಹೋಗಬೇಕು. ಗಣಾಧಿಕಾರ ವರ್ಗಿನ ಈ ಕಷ್ಟ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಮೊದಲನೇ ಅಥವಾ ಎರಡನೇ ವರ್ಗವನ್ನು ಅವರು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಡಲಿಲ್ಲ, ಹೊನೇ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೊದಲನೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೇಗೆಡಿ ಹೊಂದಿದರು.

ಆಗ ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರಿಗೆ ಇಂ ವರ್ಷ. ಅವು ಆದಶ್ವವಾದದ ದಿನಗಳು. ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹುಮ್ಸ್ನ್ನು. ಆಗ ತಾನೇ ಇಂಗ್ಲಿಂಡಿನ ರಾಯಲ್ ಅಕಾಡಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಾಪಾರಂಗತರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಡಿ.ಡಿ.ಬಡಿಗೇರ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿಗ ಕಲಾವಿದ ಶ್ರೀ ವಿ.ಆರ್.ರಾವ್ ಅವರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಒಂದು ಕಲಾಶಾಲೆ ತೆರೆಯುವ ಯೋಜನೆ ಹಾಕಿದರು. ಹೀಗೆ ಗಣಾಧಿಕಾರ ಮುಂಬಿಯ ಸ್ಕೂಲ್ ಸ್ಕ್ರಿಪ್ತಿನಲ್ಲಿರು ಚಿಕ್ಕ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ “ನೂತನ ಕಲಾಮಂದಿರ” ತಲೆಯಿತಿತ್ತು. ವಿ.ಆರ್.ರಾಯರು ಸ್ಕ್ರಿಪ್ತಾಲರಾದರು.

ಶಾಲೆ ಏಡೋ ಆರೋ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಘಾರಂಭವಾಯಿತು. ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರು ಗಣಾಧಿಕಾರ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದಾಗ ಈ ಶಾಲೆಯ ಸಂಖ್ಯಾಬಲ ಉಂಟೋರಿತ್ತು. ಆದರೆ ನೂತನ ಕಲಾಮಂದಿರದ ಬೀಳವಣಿಗೆಯು ಭಾರ ಹೊತ್ತು ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತುವ ಕೆಲಸವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಘಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಹುಬ್ಬಳಿಯ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಮರದ ಗುರು ಸಿದ್ಧೋಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ದಯವಾಲಿಸಿದ ರೂ. ೧೦೦೦ ಆದರ ಮೂಲಧನವಾಗಿತ್ತಷ್ಟೆ. ಅದು ಬಾಡಿಗೆ, ಅದು, ಇದು ಎಂದು ಕರಗಿ ಹೋಗಲು ಬಹಳ ಕಾಲ ಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ, ನೂತನ ಕಲಾ ಮಂದಿರದ ಶ್ರಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿಬ್ಬರೂ ಬೇಗನೆ ಅದರಿಂದ ಬೇರೆಯಾದರು. ಬಡಿಗೇರರಿಗೆ ಮುಂಬೀ ಇಲಾಖೀಯ ಡಾಯಿಂಗ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಹುದ್ದೆ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ರಾವ್ ಅವರು ಉತ್ತಮ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನರಸಿ ಇಂಗ್ಲಿಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲೇ ನೆಲೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ದಂಡಾವತಿಮರರೊಬ್ಬರೇ ಸ್ಕ್ರಿಪ್ತಾಲರಾಗಿ ಕಲಾಮಂದಿರದ ಭಾರಕ್ಕೆ ಹೆಗಲು ಕೊಟ್ಟು ಸಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಅವರ ಶಿಷ್ಯರೊಬ್ಬರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ನೂತನ ಕಲಾಮಂದಿರ “ದಂಡಾವತಿಮರರ ಬೆವರಿನ ರಾಶಿ.” ಮುಂದೆ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿಯೂ ಇಡಲಾಗದೆ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚುವುದೋಂದೇ ಗತಿ ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದರ್ದುಂಟು. ಗಣಾಧಿಕಾರ ಸ್ಕೂಲ್ ಸ್ಕ್ರಿಪ್ತಿನ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಖಾಲಿಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ನೋಟೀಸು ಬಂದಾಗ ಈ ಬಡ ಅಯ್ಯನವರು ನಡೆಸುವ ಬಡ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಅವಸಾನವೇ

ಬರುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಹೋಗಲು ಸ್ಥಳವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಕೈಲಿ ಹಣವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಆಗ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಪರಿಚಿತರಾದ ಧಿಯಸಾಧಿಕಲ್ರೂ ಸೊಸ್ಪೇಟಿಯ ಅಧ್ಯರ್ಥಗಳೊಬ್ಬರು ಅದರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ “ಇನ್ನು ಆರು ತಿಂಗಳು ನೋಡು, ಖಿಂಡಿತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದರು. ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಸಹಾಯವೂ ಬಂತು. ಶಾಲೆಗೆ ಘೇರೆ ಬೃಜಾನಲ್ಲಿರುವ ಬ್ಲಾವಸ್ಟಿಲಾಜಿನ ಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಕಲಾಶಾಲೆ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿತು. ಆದರೂ ಹತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲ ದಂಡಾವತಿಮರ್ ಅವರು ಪಟ್ಟ ವಾಡು ಅಟ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲಿ ದಂಡಾವತಿಮರ್ ಅವರಿಗೆ ಹಣದಾಗಲಿ ಕೀರ್ತಿಯದಾಗಲಿ ಉತ್ಪಾಟವಾದ ಆತುರವಿದ್ವಿದ್ದರೇ ಅಥವಾ ಅವರ ಸಹನಶಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದಾದರೇ ಶಾಲೆ ಉಳಿಯುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಸಂಬಳದ ಮಾತು ಹೋಗಲಿ, ಬಾಡಿಗೆ ಹಣ ಕೊಡಲು ಕೂಡ ಅವರು ವಿರಾಮ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಶಿರ್ಯಲ್ರೂ ಅಥವಾ ಕಾಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಹಣಗಳಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಇಂಜಿನಿಯರ್ಲೇ ವಿವಾಹಿತರಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿದ್ದರು ಬೇರೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿದಶೀಯಲ್ಲೇ ಅನೇಕ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದವರು ದಂಡಾವತಿಮರ್. ಅವರ “ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಭಿಕ್ಷುಕ್” ಚಿತ್ರ ಮುಂಬಯಿ ಆಟ್ಟ್‌ ಸೊಸ್ಪೇಟಿಯ ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನವನ್ನೂ ಬಂಗಾರದ ಪದಕವನ್ನೂ ಮುಂಬಯಿ, ಘುಣೆ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಾರಿತೋಷಕಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿತ್ತು. ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಲಾ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿದ್ದರೇ ಅವರು ದೇಶವಾಡಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಕುಡಿಕೆಗಬ್ಬಳೇ ಹಣವನ್ನೂ ಗಳಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಕೆಲ ಶಿಷ್ಟರು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಕೈ ಎನಿಸಿದ ಎಸ್. ಎಂ. ಪಂಡಿತರು ಪ್ರತಿ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ಹಣ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆ. ಕೆ. ಹೆಚ್‌ಬಾಬುರೂ, ಎ. ಎ. ಅಲಮೇಲಕರರೂ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

“ಆದರೆ ನನಗೆ ಯಾವ ಅತ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ದಂಡಾವತಿಮರ್ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ನಾನು ನೂತನ ಕಲಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕಲಾಶಿಕ್ಷಕ ಸಾಫ್ನವನ್ನು ಯಾವ ದಿನ ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡೆನೋ ಅಂದೆ ನನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನಾನು ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ಹತ್ತು ಮಂದಿಗೆ ಹಂಚುವುದರಲ್ಲೇ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ನಾನು ಕಾಣಬೇಕು. ನೂರು ಕೈಗಳಿಗೆ ಕುಂಚ ಹಿಡಿಯಲು ನೇರವಾದರೆ ಅದೂ ಒಂದು ಸ್ವಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವೇ. ನಾನು ಬಡತನವನ್ನು ಬೇಂಧಿಸಿ ಕಂಡವನು. ಅದರ ಅಂಜಿಕೆ ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಬಡತನವು ಕಲೆಯ ಮೊಳಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿವೃಟಿ ಹಾಕಬಲ್ಲದೆಂಬುದನ್ನೂ ನಾನು ನನ್ನ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ಅರಿತಿದ್ದೆ.

ಅದ್ವರ್ತಿಂದ ಬಡತನಕಾಗಿ ಯಾರೂ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಬಾರದು ಎಂದು ನಾನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಈ ಕೊಡಲು ತಡವಾದ್ದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಹೋರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಾನು ತರಲಿಲ್ಲ, ನೂತನ ಕಲಾಮಂದಿರ ಒಂದು ತರಹದಲ್ಲಿ ಬಡವರಿಗಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ದುಡಿಯುತ್ತ ಕಲಿಯುವವರಿಗಾಗಿ ನಾವು ರಾತ್ರಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆವು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಡವರೇ ಮೇಲೆ ಬಂದರು. ನನಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ ತರುವಂಥ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಹೋಟೆಲ್ ಮಾಣಿಗಳನ್ನು, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವ ಬಾಯಾಗಳನ್ನು ಇನ್ನಾರಾರಾರನ್ನೂ ಚಿತ್ರಕಾರರಾಗಿ ಆತ್ಮಾಭಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ನೀಡಿದ್ದೇನೆಂದೂ ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನ. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಅದೇ ನನ್ನ ಕೀರ್ತಿ.” ಇದು ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರ ಮನೋಭೂಮಿಕೆ.

ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಅವರ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಅಭಿಮಾನ, ನೇನಪ್ಪು ಬರೇ ಗುರುಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ, “ನೀವು ನಂಬಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಈ ಕೊಡಲು ತಾಣವಿಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಬಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಸಿ ಹೋದ. ಈಚೆಗೆ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಆತ ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ ಸ್ವಾಡಿಯೋಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ. ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತ ನನ್ನ ಮುಂದಿರಿಸಿ, ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮಾಸ್ತರರೇ. ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಹೋಟೆಲ್ ಮಾಣಿಯಾಗಿದ್ದವ ಕಲಾವಿದನಾದೆ. ಆದಾಯವೂ ಇದೆ. ಇದು ನನ್ನ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ. ನೀವು ಸ್ವೀಕರಿಸಲೇಬೇಕು—ಎಂದ. ಹಣದ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ, ಈ ಕೃತಜ್ಞತೆ, ಅಭಿಮಾನ ಇದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಸಾಫ್ಟ್‌ಕ್ಯಾಚರ್‌ತ್ವ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದ್ದಿತು ಹೇಳಿ?” ಎಂದು ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಗಣಾರಾಯ ನೂತನ ಕಲಾಮಂದಿರದ ರಜತ ಮಹೋತ್ಸವವಾದಾಗ ಮತ್ತು ಗಣರಾಯ ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾದಾಗ ಅವರ ಶ್ರೀಷ್ಟಿ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿದ್ದರು. ಅದು ಸಣ್ಣಮಾತೆ?

ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರು ಹುಟ್ಟಿ ಕಲಾತ್ಮಕರು. ಅವರು ಯಾವುದೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ತಂತ್ರ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿಡ್ಡವರೂ ಆಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಎಳೆದು ಬಗ್ಗೆಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದವರೂ ಆಲ್ಲ, “ಯಾವ ಕಲೆಯೂ ತನ್ನದೇ ವಿಧಾನದ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದೇ ಅದನ್ನು ಶ್ರೀಷ್ಟಿವೆಂದೊಷ್ಟಬೇಕು. ನಾನು ಯಾವ ಸ್ವೀಲನ್ನೂ ನಿರುತ್ತಾಹಿಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ, ಶಿಕ್ಷಕನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಒಲಪುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಬಾರದು. ನಿಜವಾಗಿ ಕಲೆಗೆ ಕಾಯದೆ ಇಲ್ಲ, ಕಟ್ಟು ಇಲ್ಲ ಅನಿಸಿದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದೇ ಅದರ ಹಾದಿ. ಶಿಷ್ಯನ ತಲೆಯೇ ಅವನ ಗುರು. ನಾನು ಅವನ ಒಲಪು ನೋಡಿ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ” ಕೆ. ಕೆ. ಹೆಬ್ಬಾರರು

ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಕಲಾಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮದಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ಹೋರಟುಹೋದವರು ದಂಡಾವತಿಮರ ಮಾಸ್ತರರ ಕೈಲೀ ಟಿಕಾಯಿಸಿದ್ದ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಿರಬೇಕು.

“ಒಮ್ಮೆ ದಿವಂಗತ ಸರೋಜನಿ ನಾಯ್ಯ ನಮ್ಮ ಕಲಾಮುಂದಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಂತು ನಾನು ಕಲಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಗುಳುಗುಳಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೇಳಿದರು: ದಂಡಾವತಿಮರ! ನನಗೆ ಪ್ರರುಸೊತ್ತೊಂದು ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆ ಸೇರಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೇ!” ಬಹುಶಃ ಇಂಥಾ ಕ್ಷಣಾಗಳಿಗಾಗಿಯೋ ಶಿಕ್ಷಕರು ಜೀವಮಾನವನ್ನು ತೇಯಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೇನೋ.

ನಾನು ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರೊಡನೆ ಹಲವು ಸಲ ಹಲವು ಗಂಟೆಗಳನ್ನು ಕೆಳೆದಿದ್ದೇನೆ. ಮಾತಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಸಾವಿರ ಚಿಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಬಿಟ್ಟ ಯೋಗ್ಯತಾಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಅಹಂಕಾರದ ಸ್ವರ್ಥವೂ ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಅವರು ಕೆರಳುವುದಿಲ್ಲ, ಕಲಾವಿದರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದುರಭಿಮಾನಿಗಳು, ಶೀಘ್ರಕೋಣಿಗಳು, ತಪ್ಪು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವರು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಜಗತ್ತಿನೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಅತ್ಯಷ್ಟ ಜೀವಗಳು ಅವರು ಎಂದು ಪುಸ್ತಿ, ಜಗತ್ತು ತಮಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಪ್ಲಾನಿ. ಆದರೆ ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರು ಕೆರಳಿದ್ದನ್ನಾಗಲೀ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಲಿ ಮತ್ತಾರನ್ನಾಗಲಿ ದೂರಿದ್ದನ್ನಾಗಲೀ ಯಾರ ಮೇಲಾದರೂ ಕಹಿ ಕರುಬಿಗಳನ್ನು ಕಾರಿದ್ದನ್ನಾಗಲಿ ನಾನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದೊಡನೆ ಪ್ರಾತಿ ಸಮರಸ್ವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅವರದು.

ಕಲಾಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೆಲ ಅಪ್ರೋವ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಸಗೆಯ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಕ ಕಿವುಡರನ್ನು ಚಿತ್ರ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಣಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಜನ ಇಂಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಅವರ ಶಾಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಚಿತ್ರಕಲೆಯಿಂದ ಮನೋರೋಗಗಳನ್ನೂ ಗುಣಪಡಿಸಬಹುದೆಂದು ಅವರು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಮುಂಬಯಿಯ ಒಂದು ಅನುಕೂಲವಂತೆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮತಿಭ್ರಮಣ ಹೊಂದಿದ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬಿದ್ದ ಮುನ್ನಾ ದಿನ ಕಲಿಸಿದ್ದ ಮರುದಿನ ಅವನಿಗೆ ಒಂದಕ್ಕರವೂ ನೆನಪಿರುತ್ತಿರಲ್ಲಿ, ಅವನನ್ನು ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರು ಚಿತ್ರಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಬುದ್ಧಿ ತಾಳಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಈಗ ಆತ ಒಂದು ಮೋಟರ್ ಮೆಕ್ಯಾನಿಕ್ ಕಂಪನಿಯ ಮೇನೇಜರಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ದಿನದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲೆಚೀಕಾಡ್‌ರಿಂದ ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಕಲಾವ್ಯವಸಾಯದ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೇಂದ್ರಿಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರು ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಕಲಾಕಾರರು. ಹ್ಯಾಸ್ಟೇಲ್ ಮತ್ತು ಜಲವಣಿ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರೋಟ್ರೇಟ್‌ಗಳು ಬಹಳ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಸರದಾರ ಪಟೀಲರೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಯಕರನ್ನಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಖಾಸಗಿ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಅವರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥವು ಮುಂಬಯಿ, ದಿಲ್ಲಿ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಂದೊಂದು ಚಿತ್ರದ ಎನ್‌ಲಾಜ್‌ಮೆಂಟ್‌ನಿಂದ ಬಂದ ಹಣದಿಂದ ಅವರು ಇಡೀ ತಿಂಗಳು ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ್ಯೂ ಉಂಟು. ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಷ್ಟವಾದ “ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಭಿಕ್ಷುಕ” ಈಗಲೂ ನೂತನ ಕಲಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಇದೆ.

ಮುಂಬಯಿ, ನಾಗಪುರ, ಕನ್ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕಲಾಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯರೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಂಡಳಗಳಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಕರೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಕಲಾವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸಲಹಿಗಾರರೂ ಆಗಿ ದಂಡಾವತಿಮರ ಅವರು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಳ್ಳ ಆದರೆ ಬಲವಾದ ಮೈಕಟ್ಟಿನ ದಂಡಾವತಿಮರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ, ಮರಾಠಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮಾತಾಡಬಲ್ಲರು. ಅವರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ಕನ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಬಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಅವರು ಒಂದು “ಕಾಂಪಜಿಟ್ ಕನ್ನಡ”ವನ್ನು ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭಾಷೆ, ಜಾತಿ, ಕಂಗಳಿನ ಕರುಬಿನ ಲೇಶಪೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ನೂತನ ಕಲಾಮಂದಿರದ ಬೀಳಿಪಾಲ ಪದವನ್ನು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಲೇಳಿಬ್ಬಿರಾದ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎ. ಶೆಟ್ಟಿಯವರಿಗೆ ಒಬ್ಬಿಸಿ ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ಪತ್ತಿಯೋಡನೆ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಮೂರು ಗಂಡು, ಮೂರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ಹಿರಿಯವ ಆಕಿಟೆಕ್ಟ್. ಉಳಿದವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ನಿವೃತ್ತರಾದರೂ ನಿವೃತ್ತಿ ಜೀವನವನ್ನು ಅವರು ಒಲ್ಲಾರು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳು ಸುಳಿಯುತ್ತಿವೆ. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಜೂನಿನಿಂದ ಕಿವುಡ ಮೂಕರಿಗಾಗಿ ಕಲಾಕೃಗಳಿಗಳ ಶಾಲೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

೧೮. ಶಂಕರನ್ ನಂಬೂದ್ರಿಪಾದ ಯಾರು?

ಕೇರಳದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಪರಿಚಯ

ಉಲನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೇರಳದ ಕರ್ಮನಿಸ್ವಾ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಪದಕ್ಕೇರಿರುವ ಎಳಂಗುಲಂ ಮಾನಕ್ಕೂಲ್ ಶಂಕರನ್ ನಂಬೂದ್ರಿಪಾದರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ - ಬಹುಶಃ ಮುಂಬೈಯ ಚವಾಣಿರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅತಿ ಚಿಕ್ಕ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ವಯಸ್ಸು ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಅವರ ಹೊಣೆ ದೊಡ್ಡದು. ಸರ್ಕಾರಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುವ ಪಾರಂಪನ್ನೋ ಕಲಿಯದ ಕರ್ಮನಿಸ್ವರು ಘೋಷಿತ್ತಾತ್ಮಕ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬಲ್ಲರೇಂದು ಅವರು ತೋರಿಸಿ ಹೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಂಬೂದ್ರಿಪಾದರು ಗೆದ್ದರೆ ಅದು ಭಾರತದ - ಏಕ - ಜಗತ್ತಿನ ಕರ್ಮನಿಸ್ವರಿಗೇ ಒಂದು ಹೊಸ ಅನುಭವವಾದಿತು. ಅವರು ಸೋತರೆ ಭಾರತೀಯ ಕರ್ಮನಿಸ್ವರಿಗೆ ಶನಿದಶೆ ಆರಂಭವಾದಂತೆ.

ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಷ ಹಿಂದೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಶಂಕರ ನಂಬೂದ್ರಿಪಾದರು ಭಾರತದಿಂದ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಉಚ್ಛಾಟನೆ ಮಾಡುವ ಅಸಾಧ್ಯಾಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿ ಹೊನೆಗೆ ಗೆದ್ದರು. ಈ ಶಂಕರ ನಂಬೂದ್ರಿಪಾದರ ಧೈಯ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ಆ ಶಂಕರರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದವನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು; ಇವರು ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಾದವನ್ನು ನಿರ್ಬಾಮಗೊಳಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದವರು.

ಶಂಕರನ್ ನಂಬೂದ್ರಿಪಾದರು ಕರ್ಮನಿಸ್ವಾ ಪಕ್ಷವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದು ಸುತ್ತು ದಾರಿಯಿಂದ. ಅವರಿನ್ನೂ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಯತ್ತಿದ್ದಾಗ್ನಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಗಣಿತ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಮನೆ ಕಂಡರು. ಮೂರು ವರ್ಷದ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಂತರ ಇತರರೊಡನೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲವೂ ಕೇರಳ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಮುಖ ಅಧಿಕಾರ ಸಾಫ್ಟ್‌ಲೀಲಿದ್ದರು. ಗಣಿತ ಅವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಆ. ಭಾ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಜತೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಕೇರಳ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಆಧಾರಸ್ಥಂಭವಾಗಿ ಅವರು ದುಡಿದರು.

ಕೇರಳದ ನಂಬೂದಿರಿಗಳಷ್ಟು ಕರ್ಮರಾದ ಬಾಹ್ಯಾರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯಲಾರರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಶಂಕರನ್ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೀಯ ಬಾಗಿಲು ಕಂಡದ್ದೇ ಇಲ್ಲವಾದ ಮೇಲೆ. ನಂಬೂದಿರಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕೇ ಬೇಕಾದ ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಾಠದಿಂದ ಅವರ ಅಧ್ಯಯನ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ನಂಬೂದಿರಿಗಳನ್ನು ಕಂದಾಚಾರಗಳಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಲಬಾರಿನ ನಂಬೂದಿರಿ ಯೋಗಕ್ಕೇಮ ಸಭೀಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ನಂಬೂದಿಪಾದರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಾ, ಕೊನೆಗೆ, ಉಗ್ರ ಸುಧಾರಕ ತರುಣರ ನಾಯಕರಾದರು. ಜನಿವಾರವನ್ನು ಹರಿದು, ಹೋಳಿ ಮಾಡಿ, ಅವರು ಬಾಲ್ಯದ ವೇದಾಭಾಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿದರು.

ತಿರುಚೂರಿನ ಸೆಂಟ್ ಫಾರ್ಮಸ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ತೇಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿ.ಎಂ.ಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಸೇರಿಮನೆ ಸೇರಿದ ಅವರು ಅಲ್ಲಿನ ವಿರಾಮವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು. ಅದು ಅವರ ಎಡ ಒಲವುಗಳನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿತು. ಅವರು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಕರ್ಮನಿಸ್ತ ವಿಚಾರಗಳ ಕಡೆ ತೇಲಿದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಅವರು ಕರ್ಮನಿಸ್ತೇ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ಈಗ ಅವರೇ ಒಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ತರದ “ಎರಡು ಬಗೆ” ಕರ್ಮನಿಸ್ತೇ ಪಕ್ಷದವರು ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಡಿದ ಗತ್ತಾಗಿರುವುದಿಂದ ನಂಬೂದಿಪಾದರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೂಡಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ,

೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದೊಡನೆ ಅವರು ಪೂರ್ತಿ ಪಲು ಹರಿದುಕೊಂಡರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ಆಗ ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏತುಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಅದು “ಸಾಮಾಜಿಕವಾದಿ ಯುದ್ಧ”ವೆಂಬ ಕರ್ಮನಿಸ್ತರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಪ್ರಕಾರ ನಂಬೂದಿಪಾದರೂ ಅವರೊಡನೆ ಕೇರಳದ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳೂ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷವನ್ನು ತೊರೆದು ಕರ್ಮನಿಸ್ತೇ ಪಕ್ಷ ಸೇರಿದರು. ಇದಾದ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೇ ಹಿಟ್ಟಿರನು ರಶಯಾದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ನಂಬೂದಿಪಾದರು ಅದೇ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಜನತಾಯುದ್ಧವೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು.

೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮನಿಸ್ತೇ ಪಕ್ಷ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಎಡಕ್ಕೆ ಹೋರಳಿಲ್ಲ, ಯಾವಾಗಲೂ ಮಧ್ಯ ಮಾರ್ದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದಲೇ ಸಾಗಿದರು. ರಣದಿವೆಯವರ ಉಗ್ರ “ತೆಲಂಗಾಣ ಕ್ರಾಂತಿ” ಬಣವನ್ನಾಗಲಿ ಓ. ಸಿ. ಜೋತಿಯವರ ಸರಕಾರದೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಬೇಕಂಬ ಬಲ ಪಂಗಡವನ್ನಾಗಲಿ ಸೇರಿದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಾಫ್ತಾನಮಾನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮನಿಸ್ತೇ

ಪಕ್ಕ ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ಟಿತವಾದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಬರಿ ೪೦೦ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದರು; ಈಗ ಅದರ ಸದಸ್ಯತ್ವ ೭೫,೦೦೦ಕ್ಕೇರಿದೆ. ನಂಬಾದಿಪಾದರು ಭಾರತೀಯ ಕರ್ಮ್ಯನಿಸ್ವೀ ಪಕ್ಕದ ಬೆನ್ನೆಲುಬೆನಿಸಿರುವುದು ಸುಮಾರು.

ಕರ್ಮ್ಯನಿಸ್ವೀ ಪಕ್ಕ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞವಾಗಿರಲು ಇನ್ನೂ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ನಂಬಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಾರು ಕೇರಳದ ಭೂಮಿಯ ಬಹುಭಾಗದ ಒಡೆಯರು. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ದೂರದ ವಂಶಜರಾದ ಇ.ಎಂ.ಎಸ್. ನಂಬಾದಿಪಾದರಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಅಸ್ತಿಯಿತು. ಅದರೆ ತಾಗದ ಹುಮ್ಮಣ ರಾಜಕೀಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಜಡಿತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಕರ್ಮ್ಯನಿಸ್ವೀ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಧಾನ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಮಂತ ಜಮೀನ್‌ನಾರ್ಕಿಕೆಯಿಂದ ಕಂಗಾಲತನಕ್ಕೆ ಪಾಸೋಪ್ರೋಟ್‌ ಪಡೆದ ನಂಬಾದಿಪಾದರನ್ನು ಗಡಳಿಗರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಕರ್ಮ್ಯನಿಸ್ವೀ ಪಕ್ಕದ ಕೇಂದ್ರ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಗಡಳಿಗರಲ್ಲಿ ಅವರು ಕರ್ಮ್ಯನಿಸ್ವೀ ಪಕ್ಕದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಸಮಿತಿಯಾದ “ಪಾಲಿಟ್ ಬ್ಯಾರೋ”ಗೆ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಕರ್ಮ್ಯನಿಸ್ವೀ ಪಕ್ಕದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಅಜಯ ಘೋಷರು ಮಾಸೋಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಎರಡು ಸಲ ನಂಬಾದಿಪಾದರೇ ತಾತ್ಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಸೇರಿಮನೆವಾಸ ಹೊರತು ಎರಡು ಬಾರಿ ನಂಬಾದಿಪಾದರು ಭೂಗತರಾಗಿ ಒಟ್ಟು ಆರೂಪರೆ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಅಜ್ಞಾತವಾಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು. ಯುದ್ಧ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಸಲ; ಗಡಳಿಗರಿಂದ ಗಡಳಿಗರ ವರಿಗೆ ಕರ್ಮ್ಯನಿಸ್ವೀ ಪಕ್ಕದ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿದಾಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಸಲ ಅವರ ಸಹಕಾರಿಯೊಬ್ಬನು ಪಕ್ಕ ತ್ವಾಗ ಮಾಡಿ ಪ್ರೋಲೀಸರಿಗೆ ಅವರು ಅಡಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳದ ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟಿನು. ಆದರೆ ಪ್ರೋಲೀಸರು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವ ಮೊದಲೇ ಅವರು ನುಣಿಕೊಂಡು ಪಾರಾಗಿ ಅವರನ್ನು ನಿರಾಶೆಗೊಳಿಸಿದರು.

ಈ ಆರೂಪರೆ ವರ್ಷಗಳ ಅಜ್ಞಾತವಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಲ್ಮೀನುಗಳಿಂದ ಬೆಳೆದ ನಂಬಾದಿಪಾದರಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಬಡ ಜನತೆಯ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದದ್ದು. ಮಲಬಾರಿನ ಮೀನುಣಾರರಾದ ಈಗಿನ ಆಶಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿದ್ದರು. ಈ ಅನುಭವ ಎಂದೂ ಮರೆಯುವಂಥದಲ್ಲಿ ಎಂದು ನಂಬಾದಿಪಾದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕೊಟ್ಟಾಯಂನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಕ್ಾಂತಿಕಾರ ನಂಬಾದಿಪಾದರಿಗೆ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾಗೆ. ಪುರಾತನ ಮಾರ್ಗದ ಈ ಮಡದಿ ನಿರತಿಶಯ ಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಪತಿಸೇವೆ

ಶ್ವಾಸಿತೆ ಭಾರತೀಯರು / ೧೧೫

ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವರ ನಾಲ್ಕು ಮುಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಯವರಿಗೆ ಇಲ್ಲ ವರ್ಷ; ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ.ಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

ಕರ್ಮನಿಸ್ಪರ್ಶಿಗೆ ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವಿಜಯ ದೊರೆತಾಗ ನಂಬೂದಿಪಾದರೇ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗುವರೆಂದು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಪಾಲ್ಯಾಮೆಂಟರಿ ಅನುಭವವಿರುವದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ. ಗಣಿತರಲ್ಲಿ ಅವರಿನ್ನೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮದ್ದಾಸ್‌ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಆರಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಗಣಾರಜ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿಂತರೂ ಸೋತರು. ಆದರೆ ಪರಮತ ಸಹಿಷ್ನುಗಳಾದ ಕೆಲವೇ ಕರ್ಮನಿಸ್ಪರ್ಶರಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರು. ಅವರ ಒಂದೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದುದು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವರ್ಷದ ನಿರೀಶ್ವರವಾದಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಅಭ್ಯಾಸದ ನಂತರವೂ ನಂಬೂದಿರಿಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಿಮೂಲವಾದ ಅಂಥಶ್ವದ್ವಯಿಂದ ನಂಬೂದಿಪಾದರು ಪೂರ್ವಿಕ ಪಾರಾಗಿಲ್ಲೀಂದು ಕೆಲವರು ಹೋಳುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಮಂಡಲದ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಧಿಧಿಯ ಗಳಿಗೆಯನ್ನು ಅವರು ಒಂದು ತಾಸು ಮುಂಚೂಡಿದರು. ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಾದ ಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಮಂಗಲಕರವಾಗಿದ್ದಲ್ಲೀಂಬುದೇ ಈ ಬಿದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಂತೆ!

ನಂಬೂದಿಪಾದರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಭಾರ ಚಿಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಅವರು ಅದನ್ನು ಬಲ್ಲಾರು. ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಭೀಮನನ್ನು ಕೆಡವಿದ ವಿಜಯೋನಾದ ತಲೆಗೇರಿರುವ ಕರ್ಮನಿಸ್ಪರ ಹುರುಟಿಗೆ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಒಡ್ಡನ್ನು ಹಾಕಿ ಪ್ರಯೋಜನಕರ ದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅತಿ ಕರಿನವಾದ ಭೂಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಘಟನಾತ್ಮಕ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಬಗೆಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದೊಡನೆ ಬದಿದಾಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲರೇ? ಎಂಬುದೀಗ ಪ್ರಶ್ನೆ.

“ಈಗಿಂದೀಗೆ” ಕರ್ಮನಿಸ್ಪ ಸಮಾಜವನ್ನು ಸಾಫಿಸುವದು ಶಕ್ತಿಲ್ಲೀಂದು ನಂಬೂದಿಪಾದರು ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹಿಂದೆ ಅವರು ನೇಹರೂ ಅವರಿಂದ ಸೂಳಿತ್ವಪಡೆದವರು. ಮಲೆಯಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ನೇಹರೂ ಜೀವನ ಚರಿತ್ಯೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಬರೆದದ್ದುಂಟು. ಆದರೆ ನೇಹರೂ ಅವರಿಂತೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅವರ ಕರ್ಮನಿಸ್ಪ ಮಿಶ್ರರು ಒಷ್ಟಬಹುದೆ? ಸ್ವಾಲಿನ್ ಮಾವೇಲ್ ಪ್ರಣೀತ ಕರ್ಮನಿಸ್ಪ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಏರಿ ನಡೆಯುವ ಧೈರ್ಯ ಅವರಿಗಿರಬಹುದೆ?

ನಂಬಾದಿಪಾದರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ ಒಮ್ಮೆ ಅವರ ಪ್ರೌಷ್ಟಿಸರರು ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥಾಸ್ತದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಾಗಲು ಬೇಕಾದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಗುಣ ಕಡಿಮೆ ಹಾಕಿದರಂತೆ. ಅಮೇರಿ ಅವರನ್ನು ಬಿಡಿಗೆ ಕರೆದು “ನೀನು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೋ ಬರೆದಿದ್ದೀ, ಆದರೆ ಪರ್ಯಾಪ್ತಸ್ತಕದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನದೇ ಸ್ವತಂತ್ರಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಒಂದು ಗುಣ ಕಡಿಮೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದರು.

ಕಮ್ಮನಿಸ್ಟ್ ತತ್ವಗಳನ್ನು “ಸ್ವತಂತ್ರ ಶೈಲಿ”ಯಲ್ಲಿ ಅಚರಣೆಗೆ ತರುವಷ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರ ಬುದ್ಧಿ ನಂಬಾದಿಪಾದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಮ್ಮನಿಸ್ಟ್ ತರಬೀತಿಯ ನಂತರವೂ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬಹುದು.

ಇಂ. ಆ ನೆಹರೂ ಕೋಪ!

ಅದು ಎಷ್ಟು ಬೇಗೆ ಬರುವುದೇ ಅಷ್ಟು ಬೇಗೆ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ!

ಪಂಡಿತ ನೆಹರೂ ಅವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದರೆ ಅದು ಭಯಾನಕ ದೃಶ್ಯ ಅದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುವದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನವರನ್ನು ಕಡಿಮೆ ತತ್ತ್ವಗೊಳಿಸುವದಿಲ್ಲ ಅದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಂತಿಕ ಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ತಣೀದು ಹೋಗುವದೂ ಖಂಡಿತ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕ, ಮೊಜು ಮೊದಲಾದ ಜಡ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಹೀಂಸೆಯಾಗುವದು. ಅದರೆ ಅದು ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನಾಮುಖಿಯಂತೆಯೇ ಕಾಣುವುದು.

ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವರ್ಷವಾಗಿಲ್ಲ ಅವರ ಕೋಪ ಒಮ್ಮೆ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆರಳಿತ್ತು! ಅದು ನಡೆದದ್ದು ಹೀಗೇ: ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪಾಂಡಿಚೀರಿ, ಮುದುಸೌ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಂಚಾರಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ದಿಲ್ಲಿಯ ಪಾಲಮು ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ವಿಮಾನ ನಾಗಪುರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಂಗಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವದಿತ್ತು,

ವಿಮಾನ ನಾಗಪುರದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುವ ಅರ್ಥ ತಾಸು ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೋ ಪುಸ್ತಕ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಜವಾಹರರು ಒಮ್ಮೆಲ್ಲೀ ಅದನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ವೈಮಾನಿಕನ ಸಂಗಡ ಮಾತಾಡಲು ಕ್ಷಾಬಿಸ್ತಿನೊಳಗೆ ಹೋದರು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಮರಳ ತಮ್ಮ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೆಲಗಿನ ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಚಲಂತ ದೃಶ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅನುಭವಿಸಿದರು.

ಹತಾತ್ಮಾಗಿ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಾವು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕದ ಜಾಖ್ಯಕವಾಗಿ ಅದರ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊರಳಿತು. ಅದರೆ ಪುಸ್ತಕ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ, ಅವರ ತಲೆ ಬಿಸಿಯೀರಲು ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕಾಯಿತು. ಅವರು ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೆಳಗೊಗೆದರು. ಪುಸ್ತಕಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡಿದರು. ಇಲ್ಲ; ಪುಸ್ತಕವಿಲ್ಲ, ಈಗ ಅವರು ಕೆಂಡವೇ ಆದರು. ಅವರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತ ವಿಮಾನದ ಗಾಜಿನ ಕಿಡಕಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟೂಸತ್ತೊಡಗಿದರು.

ಈ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ಅವರ ಮುಂದೆಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಗಳು ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ರೇಲ್ವೆ ಮಂತ್ರಿ ಲಾಲಬಹಾದೂರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಚಕ್ಕಿತರಾದರು. ಪರಿವಾರವೇಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಳಭಿಟ್ಟಿದ್ದು ಕೆಂಜಿಗ ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಗಬರಿಯಾಯಿತು.

ಇಂದಿರಾ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿ “ಫನಾಯಿತು?” ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ತಂದೆಗೆ ಅದು ಕೇಳಿಸಿದ್ದರೇ ತಾನೇ? ಲಾಲ ಬಹಾದೂರರು ತಾವೊಮೈ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಕೇಳಿದರು. ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಗಳು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಚಲ್ಲಾಟಿಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತ “ಇದೇ ಕ್ಯಾಬಿನ್‌ಗೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲೇ ಪುಸ್ತಕ ಇಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದೆ ಈಗ ಕಾಣೆಯಾಗಿದೆ. ಒಳ್ಳೇ ತಮಾಚೆ ಆಯಿತಲ್ಲ!” ಎಂದು ಗಂಭೀರಿಸಿದರು.

ಕೋಪದ ಕಾರಣವನ್ನಿರಿತು ಎಲ್ಲರೂ ಪುಸ್ತಕ ಹುಡುಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಆದರೆ ಪುಸ್ತಕ ಯಾವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೇನೇ ಅವರ ಶೋಧ ಸಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಯಶ ಸಿಗುವ ಆಸೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುಸ್ತಕ ಯಾವುದೆಂದು ಕೇಳುವ ಧೈರ್ಯವಂತೂ ಯಾರಿಗೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ.

ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಏನು ಹೋಳಿಯಿತೋ ಅವರು ತಂದೆಯನ್ನು ಕೂತಲ್ಲಿಂದ ಏಳಲು ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಎದೊಡನೆ ಆಸನದ ತಳ ಭಾಗ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಿತು. ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರಿಗೆ ಆರಾಮವಾಗಿ ಒರ್ಗಲಾಗುವಂತೆ ಕುಚೀಯ ತಳಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಸರಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿರಾ ಕೈಯಾಡಿಸಿದಾಗ ಏನೋ ಪುಸ್ತಕದಂಥ ವಸ್ತು ಕ್ಯಾಗಿ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಕುಚೀಯನ್ನು ಮುಂದೆಳೆದದ್ದೇ ತಡ, ಪುಸ್ತಕವೊಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಯಿತು. ಕ್ಯಾಬಿನ್‌ಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಜವಾಹರರು ಎದ್ದಾಗ ಕುಚೀಯ ಸರಿದಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಗಳ ಪುಸ್ತಕ ಅದರೊಳಗೆ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟಾಗ ಜವಾಹರರು “ಇದೇ ನೋಡು ಪುಸ್ತಕ, ಎಲ್ಲಿತ್ತು?” ಎಂದು ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿದರು.

“ಇಲ್ಲಿ”

ಅವರ ಕೋಪ ಒಮ್ಮೆಲ್ಲೇ ತಣ್ಣಾಯಿತು. ಅವರು ಮತ್ತೆ ಪುಸ್ತಕ ಓದುವದರಲ್ಲಿ ಮೃಗಾದರು. ಆ ಪುಸ್ತಕ “ರಾಷ್ಟ್ರ ಪುನರ್ಘಟನಾ ಆಯೋಗದ ವರದಿ”ಯಾಗಿತ್ತು.

ನೇಹರೂ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಂದು ಮುಖ ಮಾತ್ರ. ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಸುರಸಂಘಿಲ್ಲ, ಅದೂ ಕೆಲವೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ನಾಗಪುರದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನ ಇಲ್ಲಿದಾಗ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಗಳು ಅದೇ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ತಡೆಯಲಾರದ ನಗೆ ಬಂತು. ಇಂದಿರಾ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಆ ನಗುವಿನ ಗೂಡೆ ಗೊತ್ತು.

ಇದು ನಡೆದದ್ದು ಕಳೆದ ಅಕ್ಷೋಽಬರದಲ್ಲಿ

ಕೆಲ ವೇಳೆ ಅವರ ಭರಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋದ ಪದಾರ್ಥ ತಾನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದುಂಟು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಳೆದುಹೋದ ಅವರ ಕನ್ನಡಕ. ಓಲ್‌ಮೇಂಟರಿ ಚೋಡಿನ ಸಭೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ನೇಹರೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಆಸನದಿಂದೆದ್ದು ಹೋಗಿ ಬೀರೆ ಬೀರೆ ಸದಸ್ಯರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ಮಳಿತರು. ಅನಂತರ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿದ್ದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂದಾಗ ಕನ್ನಡಕದ ನೆನಪು ಅವರಿಗೆ ಬಂತು. ಕನ್ನಡಕದ ಗೂಡು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದರೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕವಿಲ್ಲ, ಗೂಡನ್ನು ಒಗೆದು ಅವರು ಪ್ರೇಲುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಉಳಿಕೂ.

ಸರಿ, ಬಂತು ಸಿಟ್ಟು ..... ಹತ್ತಿರ ಮಳಿತವರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಯಾರೂ ನೋಡಿರಲ್ಲಿ, ಆಗಂತೂ ಅವರ ಸಿಟ್ಟು ಮುದಿಯುವ ಬಿಂದುವಿಗೇರಿತು. ಅವರು ಎದ್ದು ಉಗ್ರ ಮುಖಮುದ್ದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂದಿತ್ತ ತಿರುಗ ಹತ್ತಿದರು. ಏನೆಂದು ಕೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಯಾರಿಗೆ? ಲಾಲ ಬಹಾದೂರರೇ ಆ ಸಲವೂ ಆ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ ಕೋಪದ ಕಾರಣ ಕೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೆ ನೇಹರೂ ತಮ್ಮ ಕೋಪದ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡಕ ಮುದುಕಿ ಕೊಡುವುದು ಅವರಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ, ನೇಹರೂ ರುದ್ರಾವತಾರ ತಾಳಿ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ದಿಂಬುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕಿತ್ತು ಅಪ್ಪಿಸಿದರು. ತಲೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕನ್ನಡಕ ಆಗ ಹೊರಬಿತ್ತು; ನೆರೆಯ ಧುರೀಣರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ದಿಂಬುಗಳ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಸಿಗಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದವರು ಅವರೇ.

ಕೆಲ ವೇಳೆ ಈ ಶ್ರೀಘಟೇಶ್ವರ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಚಿನ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಯ ಹುರಿಯಾಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಟ್ಟೆ ನಡೆದಾಗ ಯಾವುದೋ ಪ್ರೇರಿಸೋಳಗಿನ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನೋದ್ದು ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಅದರೊಳಗಿನ ಯಾವುದೋ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಗಾಧ ರೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಅವರು ಪ್ರೇರಿಸ್ತು ತೆಗೆದು ಅಪ್ಪಣಿಸಿದರು. ಹತ್ತಿರವೇ ಅವರು ಆರ್ಥ ಮುದಿದು ಇಟ್ಟದ್ದು ಚಹಾದ ಕಷ್ಟ ಆ ಹೊಡಿತಕ್ಕೆ ಮಗುಚಿದ್ದು ಮೌಲಾನಾ ಆಜಾದರ ಮಡಿ ಮಡಿ ಕೋಟು ಪಾಯಜಾಮಾಗಳು ಚಹಾ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿದವು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇ, ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಗಳು “ಅರೇ” ಎಂದು ಉದ್ದಾರವೆತ್ತಿದರು. ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂಕೋಚವಾಯಿತು. ಅವರು ಇತ್ತೊಲಾನಾ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಮುಖಮುದ್ದೆಯಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದಿಷ್ಟಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದರು.

ದಿಲ್ಲಿಯ ಜಂತರ ಮಂತರ ಬೀದಿಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋದ ಅವರ ಟೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಮಾತಾದರೂ ಹೀಗೇ ಇತ್ತು ಚುನಾವಣೆ ಸಮೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕೆಡುಬೇಸೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆಯ ಕೊನೆಗೆ ನೆಹರೂ ಅವರು ಹೊರಟಿದ್ದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿದಾಗ ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲ ಅದು ಫಕ್ನ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ ಅವರೊಳಗೆ ಇದ್ದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕೂಡಲೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿದೆ. ಅವರು ಕಣ್ಣ ಕೆಕ್ಕಿಸಿ “ನನ್ನ ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು ಪಾಪ! ನೆಹರೂ ಅವರ ತಾಂಡವ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಎ.ಎ.ಸಿ.ಸಿ. ಕಾರಕೂನನೊಬ್ಬನು ಪ್ರೇಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿದುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಏನೋ ದಟ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥ ಕೈಗೆ ತಗಲುವುದಕ್ಕೂ ಕೂಡಿ ಬಂತು. ಅದು ಮತ್ತೇನೂ ಆಗಿರದೆ ನೆಹರೂ ಅವರ ಟೊಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಶೋಧದಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಕರಿಗೆ ಜೀವ ಬಂತು.

ಒಡನೆ ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ನೆಹರು ಪ್ರಕಟವಾದ. “ಎಂಥ ಹುಳ್ಳನ್ನಪ್ಪಾ ನಾನು!” ಎಂಬ ಉದ್ದಾರ ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಿತ್ತು.

ಹಗಲೆಲ್ಲ ಶಾಂತಿ ಪಾಠ ಮಾಡುವ ನೆಹರೂ ಅವರ ಈ ಸುಲಭ ಕೋಪ ಚೋರ್ದುಕರವಾದರ್ದು ತಮ್ಮ ಕೋಪದ ಅರಿವೇ ಅವರನ್ನು ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವಂತೆ

ಮಾಡಿದೆಯೇನೋ. ತಮ್ಮ ಸಿಟ್ಟು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಉಳಿದೀತೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವರಿಗಿಲ್ಲೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಚೆಳವಳಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಪೂಲೀಸರ ಲಾರಿಪ್ರಹಾರ ಬಿದ್ದ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿದಾಗ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಉದ್ದೇಗವನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಅತ್ಯಜಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ: “ಆಗ ನಾನು ಅಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೋ. ತನ್ನ ಅಹಿಂಸೆ ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಾಳುತ್ತಿರ್ತೋ. ತಾಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ದೃಶ್ಯವು ನನ್ನ ಮೈಮರೆಸಿ ಬಿಡಬಹುದಿತ್ತು. ನಾನು ಆಗ ನನ್ನ ಮೇಲಾಗಲಿ ದೇಶದ ಮೇಲಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಲೇಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ”.

೨೦. ಕಮಲಾ ನೇಹರು

ಮಹಾವೃತ್ಯಾಷಣ ಪಶ್ಚಿಯಾದ ತರ್ಜೀಯ ಜೀವನ್

ಗಳಿಗೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭಪೋಂದು ಜರುಗಿತು. ವರ ವಿಲಾಯತಿಯಿಂದ ಮರಳಿದ ತುಸು ಕುಳ್ಳ ಆದರೆ ಸುಂದರ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಟರನಾಗಿದ್ದು ವಥು ದಿಲ್ಲಿಯ ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅಲಹಾಬಾದಿನಿಂದ ಬಂದ ಮದುವಣಿಗನ ಪರಿವಾರದವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತ ವಧುಪಕ್ಷದವರು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಅನೇಕ ಬಿಡಾರಗಳೂ ಸಾಲದೆ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಡೇರೆಗಳನ್ನು ಹೊಡಿಸಬೀಕಾಯಿತು. ಇಷ್ಟತ್ತೇಳು ವರ್ಷದ ಈ ತರುಣ ಕೊರಳಿಗೆ ವರಮಾಲೆ ತೊಡಿಸುವಾಗ ಲಜ್ಜಾವತಿಯಾದ ವಥು ಈತನೊಡನೆ ತಾನು ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ಸುಖಮೋದದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುವೇನೆಂದು ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ವರನನೊಳಿಗೊಂಡು ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ಕನಸು ಹುಸಿಯಾದೀತೆಂದು ಬಗೆಯಲು ಕಾರಣವಿರಲಿಲ್ಲ, ಸ್ವತಃ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಟನಾದ ವರನ ತಂದೆ ಸಾವಿರಗಟ್ಟಳೆಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಸುವವನಾಗಿದ್ದು ವರ ಆಗಲೀ ಹೈಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಕೀಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು.

ಆದರೆ ಪಾಪ, ಗಳಿಗೆ ಹುಡುಗಿ ಕಮಲಾ ತಾನು ಸುಂದರನನ್ನು, ಶ್ರೀಮಂತನನ್ನು, ಉಜ್ಜಳ ಭವಿಷ್ಯಪುಳ್ಳವನನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಅರಿತಿದ್ದಳೇ ಏನಾ ಮಹಾ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನ ಕೈಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಸಂಭವವಿರಲಿಲ್ಲ, ಮಹಾ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮಾಗಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಹೊಂದಿದವರನ್ನಾಗಲಿ ಸುಖ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಇರಗೊಡುವದಿಲ್ಲ, ಕಮಲಾಗೂ ಅದೇ ವಿಧಿ ಕಾದಿತ್ತು, ಮೂರೇ ವರ್ಷ ಕಳೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಅಲಹಾಬಾದಿನ ಮೋತಿಲಾಲರ ನಿಬಾಸ ರಾಜಕೀಯ ಸುಳಿಗಳಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ಸುಳಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದತ್ತ ಅವರ ಮಗ, ಜವಾಹರಲಾಲ ನೇಹರೂ - ಕಮಲೀಯ ಗಂಡ.

ಜವಾಹರಲಾಲ ನೇಹರು ಆವರ ಪ್ರಚಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳ ಮುಂದೆ ಅವರ ಪಶ್ಚಿಮ ಕಮಲೀಯ ಬಾಳಿನ ಕಢಿ ಮಸುಕಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಅವಳ ನೆನಪನ್ನು ಹೊಡುವ ಕಮಲಾ ನೇಹರು ಆಸ್ತ್ರತ್ಯೋಂದು ಪ್ರಯಾಗ (ಅಲಹಾಬಾದ)ಕ್ಕೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಮಗಳು ಇಂದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಳನ್ನು ತಂದೆಯ ಮಗಳೆಂದು ಮಾಡಣ ಗೆಗೆತ್ತ

ಶಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೧೨

ನಾವೇಸುತ್ತೇವೆಯೋ ವಿನಾ ತಾಯಿಯ ಮಗಳೀಂದಲ್ಲ ಆದರೂ ಕಮಲೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಯ ಸಹನ ಶಕ್ತಿಯ, ಆತ್ಮಘಟನಾದ, ಸಾಧಿತ್ತೀತ್ವದ ಪ್ರತೀಕವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ; ಸಂಗಡಲೇ ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಯ ವಿಮೋಚನೆಯ ಪ್ರತೀಕವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಕಮಲಾ ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಮೋಹದ ಸೋಸೆಯಾಗಿಯೋ ಬಂದಳು. ಹಂಡಿತ ಮೋತೀಲಾಲರು ಸೋಸೆಯ ರೂಪ ಗುಣ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಹೀತರಾಗಿದ್ದು ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅವಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅತ್ತೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಸ್ವಸ್ಥಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಸೋಸೆಯೋ ಅತಿಥಿ ಅಭಾಗ್ಯತರ ಉಪಚಾರಗಳ ಹೊಣೆ ಹೊರಬೀಕಾಗಿ ಬಂದು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಲಜ್ಜಾತೀಲ ಹುಡುಗಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳ ತರುಣೀಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಳು. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾಭಾಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮೋತೀಲಾಲರ ಹಾಗೂ ಗಂಡನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಿತ್ರರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ, ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನಾಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳು “ಕಾರ್ಯೇಷು ದಾಸಿ”ಯಿಂದ “ಕರಣೇಷು ಮಂತ್ರಿ”ಯ ಸಾಫ್ಟ್‌ಕೈರಿದಳು.

ವಸಂತ ಪಂಚಮಿಯ ದಿನ ಅವರ ಲಗ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಡನೋಡನೆ ಅವಳು ಆದೀ ಬೀಸೆಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರ ವಿಹಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಮರುವಣ, ಗಣರಾಜ್ಯ ಇಂದಿರಾ ಹುಟ್ಟಿ ಮನೆಗೆ ಬೆಳಕು ನೀಡಿದಳು. ಸುಖಕ್ಕೆ ಬೀಕಾದುದೆಲ್ಲ ಒದಗಿದಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬೀಗನೆ ಕಾಣಿಸತ್ತೋಡಗಿದವು. ಮೋತೀಲಾಲರು ಶೀಫ್‌ಕೋಟಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸೌಮ್ಯಪಂಥದ ರಾಜಕಾರಣೀಯಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮಗನಿಗೆ ಸೌಮ್ಯರಾಜಕಾರಣದ ಹೆಚ್ಚೆ ತೀರ ಮಂದವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಾಂಥಿಜಿ ದೇಶದ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿ ತೀವ್ರವಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೋಸ ಹಾದಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಜವಾಹರರು ಕೂಡಲೇ ಗಾಂಥಿ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೂಳಗಾದರು. ತಂದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲ ತೀವ್ರ ವಾಗ್ವಾದಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಅನ್ನೋನ್ನು ಹೀತಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಾಗಳ ನಂತರ ಇಬ್ಬರ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದ ನೋವಿಗಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿ ಉತ್ತೇಜಿತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗ ಅವರೋಡನೆ ಹಿಟ್ಟಿಂದರೆ ಸಾಕು ಸ್ವಾಧೀನವೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಂಥ ಸಿದಿಲು ಮಿಂಚುಗಳ ನಡುವೆ ಕಮಲೆ ಅಸಿಧಾರಾವುತ್ತದಿಂದ ಬಾಳಬೀಕಾಗಿತ್ತು. ತಂದೆ ಮತ್ತೆ ಜಗತ್ತ ಅವಳನ್ನು ತುಂಬಾ ತ್ರಾಸಕ್ಕೊಳ್ಳಪಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಂಥಿಯೋಡನೆ ಸೇರಿ ಗಂಡ ಸೇರಿಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಅವಳನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಅವಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನುಂಗಿಕೊಂಡಳು. ಗಂಡನ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಜಲಿಯನ್‌ವಾಲಾಬಾಗಿನ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡದ ನಂತರ ತಂದೆ ನೇಹರೂ ಕೂಡ ಮಗನ ಹಾದಿಗೇ ಬಂದರು. ನೇಹರೂ ಗೃಹ ಉಗ್ರಮಾಗಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಕಾರ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಏಷ್ ಆರಾಮಿನ ಮನೆಯ ರೂಪ ಬದಲಾಯಿತು. ಜೀವನ ಹೆಚ್ಚು ಕರೋರವಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಮಿತ್ಯ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕರ್ಮಲೆ ಸಹಿಸ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಚೆಳವಳಿಯ ಬೆಂಬತ್ತಿ ದೇಶ ಸುತ್ತಲಾರಂಭಿಸಿದ ಗಂಡನ ವಿರಹ ವ್ಯಧಿ ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಮೂರು ವರ್ಷ ಕೂಡ ಸಂಸಾರ ಸುಖವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಭವಿಸದೆ ಎಂರ ತರುಣಿ ಅವಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಮೊದಲನೇ ಮಗುವಿನ ನಂತರ ಗಂಡುಮಗುವೋಂದಾಗಿ ಅದು ಕೂಡಲೇ ತೀರಿಹೋಯಿತು. ಅದು ಕರ್ಮಲೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಆಘಾತವಾಗಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಇಂಗಿರಲ್ಲಿ ಜವಾಹರಲಾಲ ಮತ್ತು ತಂದೆಯ ಜೈಲುಯಾತ್ರೆಗಳು ವಾರಂಭವಾದವು. ಆರು ತಿಂಗಳ ಸಾದಾ ಶ್ಕ್ರೇಯಿಂದಾರಂಭವಾದದ್ದರ ಅವಧಿ ಪ್ರತಿ ಹೊಸ ಶ್ಕ್ರೇಯಿಂದನೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತು. ಮನೆಯ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ದಂಡಕಾಗಿ ಹರಾಜಾಗತೊಡಗಿದವು. ನೇಹರೂ ಮನೆತನ ಸಂಪತ್ತು ಇಳಿಗಾಲ ಕಾಣತೊಡಗಿತು.

ಕರ್ಮಲಾ ಗೊಣಗಲಿಲ್ಲ, ಗಂಡನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಧೀರಳಾಗಿ ನಡೆದಳು. ವಿರಹದ ಗಳಿಗಳನ್ನು ತುಂಬಲು ಅದೇ ತಾನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿದ್ದರ್ದು. ಅವಳು ತನ್ನದೇ ಸಂಘಟನಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಂಭಿಸಿದಳು. ನೋಡಲು ಕೃತಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಸತ್ಯ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವಂತಿತ್ತು. ಅವಳು ಗಂಡುವೇಷ ಧರಿಸಿ ಸ್ವಯಂಸೇವಕ ನಾಯಕಿಯಾದಳು. ವಿದೇಶಿ ಸರಕುಗಳ ಅಂಗಡಿಯೆದುರು ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹಿಕೆಟಿಂಗ್ ನಡೆಸಿದಳು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ನಾಯಕರೆಲ್ಲರ ಬಂಧನವಾದಾಗ ಕಾರ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಹಂಗಾಮಿ ಸದಸ್ಯಾರ್ಥಕ ಅದಳು. ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಸರೇಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಡನಿಗೆ ಅಶ್ವರ್ಘವೂ ಸಂತೋಷವೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಬೆಲೆ ತೆರಬೇಕಾಯಿತು. ತನ್ನ ಸುಖ-ಸ್ವಾಸ್ಥಗಳನ್ನು ತೀರುಹುಲ್ಲಾಗಿ ಬಗೆದು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಜವಾಹರರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಇನ್ನು ಕೃಲಾಗದೆ ಕುಸಿದು ಬೀಳುವವರೆಗೂ ಹಟದಿಂದ ದುಡಿಯುವ ಸ್ವಭಾವ ಅವಳರು. ಹೀಗಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಉತ್ತಾಪಕಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತ ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಹುಡುಗಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕಲೆದುಕೊಂಡಂತಾಯಿತು. ಇಂಗಿರಲ್ಲಿ ಜವಾಹರರು ಅವಳನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸಾಗಿ ಯುರೋಸಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಅವಳು ಹೋರಿಕೆಗೆ ಅರೋಗ್ಯವಂತಳಾಗಿ ಮರಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಜವಾಹರರ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಸೆರೆಮನೆ ವಾಸಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಬಿಡುಗಡೆಯ ಅವಧಿಯೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆಯುಂತೂ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯೋಡನೆ ಒಂದು ವಾರ ಈಡಾಡುವುದರೊಳಗೆ ಅಥವ ದಾರಿಯಲ್ಲೋ ಪುನಃ ರಾಜಾತಿಧ್ವದ ಕರೆ ಬಂತು. ಸುದ್ರಿಮನ್ನು ಮೋತೀಲಾಲರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಕಮಲೀಯೇ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕರ್ಮಾಂಕಣದಲ್ಲಿ ಹಂಗಾಮೆ ಸದಸ್ಯಾದ ಕಮಲೀಯನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಲಾಯಿತು.

ಇಷಾರಲ್ಲಿ ಕಮಲೆ ಪುನಃ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಳು. ಜವಾಹರಲಾಲರು ಅವಳನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸಾಗಿ ಮುಂಬಾಯಿಗೆ ಕರೆ ತಂದರು. ಆದರೆ ದೇಶದ ಕೆಲಸ ಯಾರಿಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ? ಯಾರೆ ಅನಾರೋಗ್ಯವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತದೆ? ಸವಿನಯ ಕಾಯಿದೆಭಂಗ ಚಲವಳಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಜವಾಹರರು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲೋ ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಿದರು. ಸೆರೆಮನೆಗೂ ಹೋದರು.

ಕಮಲೆ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಕರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಅವಳ ಒಂದೇ ವ್ಯಾಧೆಯೆಂದರೆ ತನಗೆ ಚಲವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಅಂತ. ದೇಶದ ಕೆಲಸ, ದೇಶ ಸೇವಕನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ವೃಕ್ಷಗಳ-ತನ್ನ-ಸುಖದುಃಖಕ್ಕಿರತ ಮೇಲೆಂದು ಅವಳು ಹಟದಿಂದ ನಂಬಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಅವಳ ಅರೋಗ್ಯ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟಾಗ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸದಿರುವ ಕರಾರಿನಿಂದ ಸರಕಾರ ಜವಾಹರರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ವೃಕ್ಷಪದಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕಮಲಾ ಗಂಡನಿಗೆ ಕಡ್ಡಿ ಮುರಿದು ಹೇಳಿದಳು: “ಪನಿದು ಸುದ್ದಿ? ಕರಾರಿಗೊಷ್ಟಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವುದೇ? ಬೇಡವೇ ಬೇಡ!”

ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಿಸಿದ್ದೇ ಅವಳು ಪುನಃ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದಳು. ಅಲಹಾಬಾದಿನ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಆಸ್ತ್ರೆಯ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಧಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶ ಸುತ್ತಿದಳು. ಶುಶ್ರಾವೆ ಮಾಡಿದಳು. ಇಂದು ಆ ಆಸ್ತ್ರೆ ಅವಳ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೊತ್ತಿದೆ.

ಇಷಾರಲ್ಲಿ ಜವಾಹರರು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕಮಲೀಯ ಅನಾರೋಗ್ಯ ತೀರಣೆಯನ್ನಿಸಿತು. ಅವರ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅವರು ಯುರೋಪಿಗೆ ಹೋದರು. ಕೆಲಕಾಲ ಅವಳ ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ಜೀವ ಪುನಃ ಬೇತರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಅದರೆ ಅದು ಭಾಮಕವಾಗಿತ್ತು. ಇಷಾರ ಫೆಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಸ್ವಿಜಲ್‌ಎಂಡಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಮತ್ತು ಮಗಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೋ ತೀರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದು.

ಅವಳು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಆಗಸ್ಟ್ ಗ, ೧೯೭೮ರಂದು. ಇಲ್ಲ ವರ್ಷಗಳ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಳು ದಾಂಡತ್ವವನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ ಆದನ್ನೊಂದು ಸೀಸಾರ ಸುಖ ಎನ್ನಲಾದೀತೆ? ಮದುವೆಯ ತರುಣದಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಗಂಡನೊಡನೆ ನಲಿದಾಡಿದ್ದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಗಂಡನೊಡನೆ ನಿಶ್ಚಿರ್ತೆಯಿಂದ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದು ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ. ಉಳಿದ ಪ್ರವಾಸಗಳು ರಾಜಕೀಯದ ಧೂಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಫೇ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ನರಭಾಟದಲ್ಲಿ.

ಅವಳ ಮರಣದ ನಂತರವೇ ಜವಾಹರರಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ತಾವೆಷ್ಟು ಶ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೇಂಬ ಅರಿವಾದದ್ದು “ಭಾರತ ದರ್ಶನ”ದಲ್ಲಿ ಅವರು ಆ ಶಾಶ್ವತ ವಿರಹದ ಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತ ಮರ್ಮಸ್ವರ್ತಿಯಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. “ಅವಳಿಂದ ನಾನು ಪಡೆದುದಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಾನು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನು?” ಎಂದು ತಮನ್ನವರು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

ಇದನ್ನು ಓದಿ ಪೂರ್ವದ ಮುತ್ತೆದೆಯರು, ಮುತ್ತೆದೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯಾಗಿ ಕೇಮ್ಬುಚ್ಚಿದಳು, ಪುಣ್ಯವಂತೆ, ಎಂದಾರು. ಈ ಸಾವಿತ್ರಿ ಗಂಡನ ನೇರಭಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ತೈಸ್ತಿ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ; ಅವಳು ಬಹಳ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದರೂ ತನ್ನದೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಹದವಿರಿ ಯತ್ನಿಸಿ ಅವಳು ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಹತ್ತಿರ ತಂದುಕೊಂಡಳು.

ಹೆಂಗಸರು ಪುರುಷರ ದಾಸರಾಗಿರಬೇಕೇಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಕರ್ಮಲಾ ಎಂದೂ ಒಪ್ಪಿದೆಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಷಾಗಿ ಅವಳು ಉಗ್ರವಾಗಿ ಹೇಳಿರಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲೆ ಪುರುಷರಿಂದಾಗುವ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯನ್ನು ನಿಭಯವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ಆದಕ್ಕೆ ಮಣಿಯದಂತೆ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಬಂದಾಗೊಮ್ಮೆ ಅವಳು ಒಂದು ಪದಾನಶೀನ್ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಏಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಜವಾಹರರಿಗೆ ಪತ್ರಗಳು ಬರತೊಡಗಿದವು. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಭಾಷಣ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಹೆಂಡಂದಿರು ನಮ್ಮ ಮಾತು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ನಮಗೆ ಎದುರಾಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಹೀಂದೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ! - ಅಂತ.

ಬದಬಗ್ಗರ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ದಯಿ, ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ನೇರವಾಗುವ ಆರ್ಥಿಕಾಗಿ ಅಲಹಾಬಾದ್ ಬಹುಕಾಲ ಕರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ನೋವನ್ನು ಎಂದೂ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ವ್ಯಾಧಿ ತೀರ ಕ್ಷೇಮೀರುವವರೆಗೂ ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ರವೀಂದ್ರನಾಥರು ಜವಾಹರರಿಗೆ ಬರೆದಂತೆ “ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಂಬ ಹಾಗೆ ಮರಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಶೌರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅವಳು ಭಾಗಿಯಾದಳು.”

ಕಮಲಾ ಸತ್ಯ ಹತ್ತೀ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಯಿತು. ಅವಳ ಗಂಡ ದೇಶದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಯಾದ. ಅದನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯ ಅವಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಒಂದು ವೇಳೆ ಕಮಲಾ ಬದುಕಿದ್ದರೇ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬ ತರ್ಕವಿತರ್ಕ ನಿರಧಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದದ್ದು. ಕಮಲಾ ಗಂಡನನ್ನು ಪೀಠಿಸಿದ್ದರೂ ಅವನ ಅಂಥ ಆರಾಧಕಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವನ ತಪ್ಪು ತಡೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವಳು ನಿರ್ದಾರಿಸಿದ್ದಾಗೇ ಆಗಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಬದುಕಿದ್ದರೇ ಗಂಡನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದ ಭಟ್ಟಂಗಿಗಳ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಮೋಸ ಹೊಗುವುದರಿಂದ ಗಂಡನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತೇ? ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೇ ಜವಾಹರರರು ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೇ?

೨೧. ಬಿಳಿಯ ಕನ್ನಡಿಗ: ಎ. ಸಿ. ಘ್ರಾರನೆ

ಅವರು ಧಾರವಾಡವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದರು

ಧಾರವಾಡದ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ಯಾವ ಕನ್ನಡಿಗ ಅಥವಾ 'ಧಾರವಾಡಿ'ಗಂತಹೆಬ್ಬಾಗಿ ಮೇಚ್ಚಿ ಮೋಹಬಂಧನಕೊಳ್ಳಬಾದ ವೃಕ್ತಿ ಒಬ್ಬ ಯುರೋಪಿಯನ್ - ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟೊ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಕವಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆರಗಿಸಿಂದ ಬಣ್ಣೀಸಿದ ಅಂತರಂಗದ ನಿಗೂಢ ಆಕಂಕ್ಷಣೆಯ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಏದ್ದು ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ನೋಕರಿಗೆ ಸೇರಿ ಆತ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದರು; ವರ್ಗವಾಗಿ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದರು; ಇಲ್ಲಿನ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜನಾರ್ಥಿರ ಪರಿಚಿತವಾದ ಗಂಧವನ್ನು ಮೂಸಿದರೋ ಮಾರುಹೋದರು; ಹದಿನ್ಯೇದು ವರ್ಷ ಇಲ್ಲೋ ದುಡಿದರು; ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಇತರ ಬಿಟ್ಟರ ಹಾಗೆ ಕಣ್ಣಿಬಿಚ್ಚಿದ ಕರುವಿನಂತೆ ತಾಯ್ಯಾಡಿನ ಕಡೆ ಓಡದೆ ಇಲ್ಲೋ ನೆಲೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು.

ಅವರು ಧಾರವಾಡದ ಸಂದಿಗೊಂದಿಗಳನ್ನು ಯಾವ ಸ್ಥಳೀಯಸಿಗಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿಸರ್ಗ ಸೌಂದರ್ಯಸೂಧಾವನ್ನು ಅವರು ಅರಿತಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರವಾಡದ ಅತ್ಯುತ್ತಮೆಯ ಚೆಲುವನ್ನು ಯಾವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳಬೇಕು. ಭೋಟಾ ಮಹಾಬಲೀಶ್ವರದ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಪೂರ್ವದ ಮೋಹಕತೆಯನ್ನು ಸ್ವಂಭಿತಭಾವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಅನೇಕ ಬೆಳಗುಗಳನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆಯವರಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಮುಂಜಾನೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ನಾಯಿಯನ್ನು ಜೊತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಸರ್ಗ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡವರುಂಟು.

ಹೌದು, ಅವರೇ ಎ. ಸಿ. ಘ್ರಾರನ್ನರು. ಕನ್ನಡಿಕ ಕಾಲೇಜಿನ ನಿವೃತ್ತ ಶಿಸ್ತಿನಾಲರು. ಕಳೆದ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರು ಧಾರವಾಡದ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾಗಿ ಕಳೆದ ತಿಂಗಳು ಅವರು ಬಿಟನ್ನಿಗೆ ಹೋದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಲೆಯ ಕಾಲೇಜೊಂದನ್ನು ಬೆಲೆಸಿ ಪೌರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಮಾನವ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಅಪರಿಮಿತ ಪ್ರೇಮಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಹೊನೆಗೆ 'ಧಾರವಾಡಿ'ಯೇ ಆಗಿಹೋದರು.

ಪಿನ್ನಿಪಲ್ ಅರ್ಥರ್ ಕೋಟ್ಟೇ ಘ್ಯಾರನ್ನರು ಉತ್ತರ ಅಯಲ್‌ಂಡ್ ಮೂಲದವರು. ದಬ್ಬಿನ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ವಿಷಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿ. ಎ. ಆಗಿ ಮೊದಲನೇ ಮಹಾಯದ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ, ಬಳಿಕ ಗಣಾರ್ಜರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯ ಸೇವೆಗೆ ಆಯ್ದು ಹೊಂದಿದರು.

ಘ್ಯಾರನ್ನರ ತಂಡ ಮುಂಬಾಯಿ ಹೈಕೋಟಿನ ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸೇವಾ ಜೀವನ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಇಲ್ಲವೋ. ಪ್ರಣೆಯ ದಕ್ಷನ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಾಥ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ ಅವರಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮುಂಬ್ಯೆಯ ಎಲಾಫಿನಾಸ್ನ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಪಿನ್ನಿಪಲ್ ಪದವಿ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಗಣಿಂರಲ್ಲಿ ಪ್ರಣೆಯಿಂದ ಧಾರವಾಡದ ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಘ್ಯಾರನ್ನರನ್ನ ವರ್ಗ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರು ಗೊಣಗುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಪ್ರಣೆಯ ಭೋಗ ಜೀವನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾವುಗಳಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದದ್ದೆಂದು ತಾವು ಕೇಳಿದ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೀಕೇ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಾಸನವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಹಾವುಗಳೆಲ್ಲ ಕಾಣಸಿಕ್ಕಿದವೋ ಇಲ್ಲವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ; ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳ ಸಹಿತ ಧಾರವಾಡವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಲು ಅವರು ಕಲಿತರು.

ಅವರು ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ಣಾಥಾರತ್ವ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರ ಹದಿನ್ಯೇದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬಹುಶಃ ಕನಾಟಕದ ಅತಿ ಶ್ರೀಷ್ಟ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಅವರು ಪ್ರಾಥ್ಯಾಪಕರಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತತ್ವ ತುಂಬಿದರು. ಸರಕಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹಣಕಾರಿ ಪ್ರಸಲಾಯಿಸಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಮೇಲ್ಕೂರ್ಕೇರಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನಿತ್ತರು. ಗಣಾರ್ಜರಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾದಾಗ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಂದಿರಿಯ ಗಣಿಂರದ ಗಣಿಂರ ಸಂಖ್ಯೆ; ಅಥ್ಯಾಪಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಗಣಿಂರ ಇಂಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತ್ತು; ಕೈಬಿರಳಲ್ಲಿನೀಸುವಷ್ಟಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರರುಷ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿತ್ತು. ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಅವರ ಮಮತೆ ಎಷ್ಟುತ್ತೆಂದರೆ ಅದರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಅದ್ದು ನಿಲ್ಲುವ ಯಾವ ಆತಂಕವನ್ನೂ ಅವರು ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಭತ್ತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಭಾಷಣ ಕೊಡಲು ಪ್ರಭಾರಕರು ಬಂದಾಗ ಬಿಟ್ಟಿರಾದ ಘ್ಯಾರನ್ನರು, ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ “ನಮಗೆ ವೇಳೆ ಇರುವಾಗ ಬರಲಿ ಅವರು” ಎಂದರು.

ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ರೈಲ್ವೇಯವರು ಯಾವುದೋ

ಹೇಗೆ ಕರಾರಿನಂತೆ ತಿರುಗಿ ಪಡೆಯಲು ಯೋಚಿಸಿದಾಗ ಘೂರ್ಣ್ಣರು ಅದನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಪ್ರಮೇಯ ತಪ್ಪಿತು.

ಕನಾಟಕ ಕಾಲೀಜಿನ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗ ಘೂರ್ಣ್ಣರ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದ ಕೂಸು. ಘೂರ್ಣ್ಣರು ತಾವು ಈ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಹಜ ಏರಿಶ್ ಹಾಸ್ಯದೊಡನೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾದ “ನನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯವನ್ನು ತುಂಬುವ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಷಲರಾಗಿ ಮದ್ದಿ ತಲೆಯವ ಎಂದು ನನಗೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ನನಗೆ ಸೇಂದ್ರಿಯ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ನಿರಿಂದ್ರಿಯ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಇರುವ ಭೇದ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನು ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗದ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ ನೂರಾರು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಯತ್ನಗಳ ಫಲ ಕಾಲೀಜಿನ ನೂತನ ಬಯಾಲಜಿ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.

ಘೂರ್ಣ್ಣರನ್ನು ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೃದಯಕ್ಕೂ ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕಿರುತ್ತೂ ಆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾನವೀಯತೆ. ಅವರು ಶ್ರೀಮಂತ ಕುಲದಿಂದ ಬಂದವರು ಮತ್ತು ಆಳುವವರ ವಣಿದವರು. ಆದರೂ ಅವರೆಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದುರಹಂಕಾರ ಅವರನ್ನೆಂದಿಗೂ ಸ್ವರ್ವಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸಹಾಯದಿಂದಾದ ಕಾರ್ಯದ ಯಶಸ್ವನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಹಕಾರಿಗಳಿಗೇ ಅವರು ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಯಾಲಜಿ ಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಸಲುವಾಗ ತಮ್ಮನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ “ಬೊಂಬಾಡ್” ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಷ್ರೋ. ದೇವಲಾಲಕರ ಗಿಡಿಯನ್ ಮತ್ತು ಅಲಿಮಾಚಂದಾನಿಯವರೇ ಆದರ ಎಲ್ಲ ಕೀರ್ತಿಗೂ ಭಾಗಿಗಳು ಎಂಬಂತೆ ಅವರೊಂದು ಕಡೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ತೃತ್ವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ಗುರುತಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಲೀಜಿನ ನೇರವಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಎತ್ತಿದ ಕೈ. ಇಂದು ಕನಾಟಕ ಆಟ್ಟ್ ಕಾಲೀಜಿನ ಪ್ರಯೋಜನಿಯವರ ಷ್ರೋ. ಮೆನೆಜಿಸ್‌ರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತಾತ್ಯಾಲಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಉತ್ತರವರಿಗೆ ಘಾರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಗುರುತಿಸಿ ಘೂರ್ಣ್ಣರು “ಅಮಾರಂಡೊ ಮೆನೆಜಿಸ್‌ರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸರಕಾರ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೌಧ್ಯ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಬರೆದರಂತೆ. ಇಂದು ಭಾರತದ ಸರ್ವಶ್ರೀಷ್ಟ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಭೂತಿಕಾಗಿರುವ ಇನ್ನೊಳ್ಳಬ್ಬರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಅವರು ಒಂದೇ ಉತ್ತರವರಿಗೆ ಗಮನಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕಾಯಂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿದ್ಯಾಖಾತೆಯ ದೈರ್ಕೆರರಿಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದರು. ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂಬಯಿ ವಿದ್ಯಾಖಾತೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮತ್ತು ಶಿಫಾರಸನ್ನು ತಮಗರಿಯದ

ಶ್ವಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೧೬೯

ಹಾಗೆಯೇ ದೈರ್ಕರರಿಗೆ ಸ್ವಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಘ್ರಾರನ್ನರು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಆ ತರುಣ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಅಶ್ವರ್ಚಚಿತರಾದರು; ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವಿನ್ಸಿಪಾಲರು ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಆವರೆಗೂ ಆವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು! ಘ್ರಾರನ್ನರು ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಉಪಕೃತರಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿಯದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವನ್ನು ನಿರಭಿಮಾನಿಗಳು.

ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಘ್ರಾರನ್ನರ ಹದಿನ್ಯೇದು ವರ್ಷಗಳು ರೇಖದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೋಲಾಹಲದ ವರ್ಷಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಆವರ ಆದಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಲ ದೇಶ ವ್ಯಾಪಿ ಚಳವಳಿಗಳು ಉರಿದೆದ್ದಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜು ಬಿಸಿ ತಲೆಯ ದೇಶಭಕ್ತ ಯುವಕರ ಬೀಡಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಾಹವನ್ನು ಘ್ರಾರನ್ನರು, ಮೂಲತಃ ಬರಿಶರಾದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆವರ ಮುಖಿದ ಬಣ್ಣ ಭಾರತದ ಬಿಸಿಲಿಂದ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗಿತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆವರ ಹೃದಯ ಕೂಡ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಗಳಿಯಿಂದ ಪರಿಣಾಮಗೊಂಡಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಾಲೇಜ್ ಆವಾರದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಭಕ್ಷಕ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತ್ರಿವರ್ಣವನ್ನು ಹಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಘ್ರಾರನ್ನರು ಒಮ್ಮೆಯೂ-ರೂಲ್ ಏರ ಮಹಾವಿಷ್ವವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪೂಲೀಸರಿಗೆ ಕಾಲೇಜಿನ ಆವಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ರೂಲ್ ರ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರರಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಇಂದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂದಿನ ಕನಾಟಕ ಕಾಲೇಜ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬರು ತಾವು ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಗಲಾಟೆಯನ್ನೂ ಘ್ರಾರನ್ನರು ವಹಿಸಿದ ಸಹಾನುಭೂತಿಪರ ನಿಲಮೆಯನ್ನೂ ಬಲು ಆರ್ಥಿಕವದಿಂದ ನನಗೆ ಬಳ್ಳಿಸಿದರು. “ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರೌಢಿಸರಿಗೆ ಒಂದು ಬಿಳಿ ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಲು ನಾವು ಯತ್ನಿಸಿದೆವು. ಸ್ವಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಘ್ರಾರನ್ನರಿಗೂ ಒಂದು ಶಿರೀಟ ಪರಿಸಲು ಹೋಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಆವರು ನಸುನಕ್ಕು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರಾರಿಸಿದರು.” ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ ಆವರು ತುಸು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು: “ಅಂದಿನ ದೇಶಭಕ್ತರು ನಾವು ಇಂದು ಗಿರಣಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು, ಓಶ್ವಾತ್ಮ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಘ್ರಾರನ್ನರು ಶುದ್ಧ ಖಾದಿಯನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.”

ರೂಲ್ ರ ಕಾಲೇಜು ಬಹಿಷ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಶಿಷ್ಟವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೇಲ್ಲ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡುವುದು ಸರಕಾರದ ನೀತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಘ್ರಾರನ್ನರು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಿತಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಟವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಸರಕಾರದ ಮಿಗಿಲಾದ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೂರಿಗೆ ಹಾಕಲೇಬೇಕಾದಾಗ ಆವರು ಅವನಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನಪರವಾದ ಪತ್ರ ಕೂಡ ಬರೆದರೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಘ್ರಾರನ್ನರು ಶಿಸ್ತಿನ ಭಕ್ತರು. ಸ್ವತಃ ನಿದುಷ್ಣವಾದ ವೇಷಭೂಟಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ಯಾವುದನ್ನೂ ಓರಣದಿಂದ (ಅವರ ಕೈಬರಹವೇ ಒಷ್ಟೆ ಓರಣಕ್ಕೊಂದು ಆದಶವಾಗಿತ್ತು) ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವುಳ್ಳ ಅವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಭೂರಿಂದಲೂ ಅದೇ ಬಗೆಯ ನಿಯಮಿತತನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ಷಾಸಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತಪ್ಸಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರುತ್ತಿರಲ್ಲ, ಅದರೇ ಅವರ ಶಿಸ್ತು ಮಾನವತೆಯಿಂದ ಮೆದುವಾದದ್ದು ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ತೀವ್ರ ಅಸ್ವಸ್ಥಿತಿಂದ ಬಳಲಿ ಅವರ ಹಕ್ಕಿನ ರಚಿ ಸಾಲದಾಡಾಗ ಅವರು ದುರ್ಬಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೋಚಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಘ್ರಾರನ್ನರು, “ಹೋಗಿರಿ. ಹೋಗಿರಿ. ಪೂರ್ತಿ ಶಕ್ತಿ ಬರುವವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖಿ ತೋರಿಸಬೇಡಿ” ಎಂದು ಮನಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಅವರು ಗುಣ ಹೊಂದಿ ಮರಳಿದಾಗ ಅವರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಬಂದೇ ಬಂದು ಗೈರುಹಾಜರಿ ಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಗೂ ಅಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಿತಿಯೇ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಾಲೋಚಿನ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಅದನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ದೂರಿದಾಗ ಘ್ರಾರನ್ನರು ನಷ್ಟನಷ್ಟು ಚುಟುಕಾಗಿ, “ನೀವೂ ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದ ದಿನಗಳು ಮರೀಯುವಷ್ಟು ಹಳೆಯವಾಗಿ ಹೋದವೇ?” ಎಂಬಧರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

ಘ್ರಾರನ್ನರ ಔದಾರ್ಥ, ಮಾನವ ಕಾರುಣ್ಯಗಳ ಕಥೆಗಳಿಷ್ಟೂ. ಬಡವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅವರು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನೀಡಿದ ಧನ ಸಹಾಯದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಲೇಕ್ಕಾದೇ ಇಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲೋಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೊತ್ತವಲ್ಲದೆ ಇತರ ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಭಾಗಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಯುದ್ಧನಿಧಿಗೆ ಸಹಾಯ ಬೇಡಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂದಾಗ ಬಡ ಸಂಸಾರವಂದಿಗ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಬೀಳಬಾರದೆಂದು ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಘ್ರಾರನ್ನರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಹಣದ ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ನಿಧಿಯನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಸೇವಕರ ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಅವರೇ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಅವರಿರುವ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ತಾವೇ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಅವರ ಅಡಿಗೆಯವನಾದ ಗುಲಾಬನ ಮಗನಿಗೆ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಡಾಗ ಸ್ವತಃ ಅಸ್ವತ್ವಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನ ಯೋಗಕ್ಕೇಮ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಬಡಪಾಯಿ ತೀರಿಹೋದಾಗ ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮತ್ತರಿಗೆ ಅರುಹುತಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ಕಂತ ತುಂಬಿ ಬಂದಿತ್ತು.

ಘ್ರಾರನ್ನರಿಗೆ ಜೀವನದ ಆನಂದವನ್ನು ಇತರರೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡರೇನೇ ಸೋಗಸೀಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಪೂರ್ವದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಯ್ದು ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಪಾನಕೂಟಗಳನ್ನೇಷ್ಟೆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರೇ ಪಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರಾದ

ಅವರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪರ್ಮಿಟ್ ದೊರೆಯವಂತಿದ್ದರೂ ಅವರು ಮದ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಮಿತ್ರರೋದನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಘ್ರಾರನ್ನರು ಬೃಹತ್ತಭಾರಿಗಳು. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಬಹಳ ಜನ ಉಳಿದಿಲ್ಲ, ಅವರ ತಾಯಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಸೋದರ ಸೋಸೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾಳೆಂತೆ. ಧಾರವಾಡದ ಮತ್ತು ಕನಾಂಟಕದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಆತ್ಮೀಯಭಾವಕ್ಕೆ ಅದೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಎಷ್ಟು ಗಾಥವಾಗಿ ಚಿಟ್ಟತ್ತೆಂದರೆ ಮೂರು ಮೂರು ಸಲ ಅವರನ್ನು ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯ ದೈರೇಕ್ಟರ ಪದವಿಗೇರಿಸಲು ಸರಕಾರ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಧಾರವಾಡವನ್ನು ಬಿಡಲೊಲ್ಲದೆ ಅವರು ಈ ಪದವಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ತಮಗಿಂತ ಕಿರಿಯರಿಗೆ ತಮಗಿಂತ ಮೇಲೇರಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ಎರಡೆರಡು ಸಲ ಗುಡಿ ಚಾಪೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿಗೆ ಹೋದವರು ಧಾರವಾಡದ ಕಡೆ ಒಡುವ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮರಳಿದರು.

ನಿಜವಾಗಿ ಅವರನ್ನು “ಬಳಿಯ ಕನ್ನಡಿಗ್” ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಅವರ ಹೃದಯ ಕನ್ನಡವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ನಾಳಿ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಘ್ರಾರನ್ನರಿಗೆ ೨೦ ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಅವರು ತಾಯ್ಯಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನಾದರೂ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಮರಳುವ ಹಂಬಲವಿದೆಯೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಅವರು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೨೭. ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಮಹಾಜನ

ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಕೆಟ್ಟ ಗಳಿಗೆಯಂತೆ

ಒಂದು ವರದಿಯಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಮಹಾಜನರಿಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಿರಲಾರದು. ಮಹಾಜನರ ಗಡಿ ವರದಿ ಮೈಸೂರು-ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕಪ್ರತಿಪಕ್ಕಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಹಗ್ಗಿಜಾಗಿಟಿದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೋಲಾಹಲದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಮಹಾಜನರ ಸ್ವಂತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿಷಯ ಕುಶೂಹಲ ಏಳುವುದು ಸಹಜ.

ಮೇಹರಚಂದ ಮಹಾಜನರ ಸ್ವಂತ ಜೀವನ ಕಥೆ ಬಲು ಸ್ಥಾರಸ್ಥವಾಗಿದೆ. ಗಣರಾಜ್ಯ ದಿಸೆಂಬರ್ ಇಂಂದು ಅವರ ಜನನ. ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ ಗಳಿಗೆ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದೀರು ಜ್ಯೋತಿಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು. ತಂದೆ ಮನುವನ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿದರೆ ತಂದೆಯ ಮರಣ ನಿಶ್ಚಯವೇಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ತಂದೆ ನಿರಕ್ಷರಿಯಲ್ಲ-ಅವರು ವಕೀಲರು. ಆದರೆ ಜ್ಯೋತಿಷಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕಡೆಗೆಸೆವ ಧೈರ್ಯ ಅವರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನು ಮೇಹರಚಂದನನ್ನು ತಾಯಿ-ತಂದೆ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ದೂರದ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಮರುಕಡಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸಾಕಿದರು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅನಿಷ್ಟ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನು ಅಷಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ವಕೀಲನಾಗಿ ಪಂಜಾಬಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ವಕಾಲತ್ವ ನಡೆಸಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಗಣರಾಜ್ಯ ಲಾಹೋರ್ ಹೃಕೋಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಜನರು ವಕಾಲತ್ವ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಚಂಡರ ನಡುವೆ ಪ್ರಚಂಡರಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಹೃಕೋಟ್ ಬಾರ್ ಅಸೋಸಿಯೇಶನ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಗೇರಿದರು. ಗಣಭಾರತ ಸೆಪ್ಪಂಬರದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಲಾಹೋರ್ ಹೃಕೋಟಿನ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ವಕಾಲತ್ವ ಪ್ರತಿಭೆ ಈಗ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಾಗಿ ನೇಮಕ ಹೊಂದಿದರು.

ಈ ನಡುವೆ ಜಮ್ಮು-ಕಾಶ್ಮೀರ ಮಹಾರಾಜರು ಮಹಾಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಸಾಫನದ

ಪ್ರಥಾನಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಆ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಹೋಸ ಸಂವಿಧಾನದನ್ವಯ ಭಾರತದ ವರಿಷ್ಟ ನಾಯಾಲಯ ಗಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅದರ ನಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಆರಿಸಲಾಯಿತು. ಗಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರ ವರಿಷ್ಟ ನಾಯಾಧೀಶ ಪದದಿಂದ ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಈ ದೇಶ ಕಂಡ ನಾಯಕುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಪರಂಪರೆಯು ಅವರ ವಂಶದಲ್ಲಿಗೆಲೂ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಕೆ. ಮಹಾಜನರು ಈಗ ಹರಿಯಾನಾ ಹೈಕೋರ್ಟಿನ ನಾಯಾಧೀಶರು.

ಗಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಗಾವಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕನಾಟಕದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕೂಗು ತಾರಕಕ್ಕೇರಿ ಉಪವಾಸ ತಜ್ಞರೆನಿಸಿದ ಸೇನಾಪತಿ ಬಾಪಟರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅಮರಣ ಉಪವಾಸ ಕೈಕೊಂಡಾಗ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿಯವರು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮರು ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಸುವುದಾಗಿ ಆಶ್ವಾಸನ ಕೊಟ್ಟು ಮುದುಕನ ಪ್ರಯೋಷವೇಶವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದರು. ಇಂಥ ಜಟಿಲ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಜಟಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನಾಯವಾದ ಪರಿಹಾರ ಹೇಳುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿವೃತ್ತ ನಾಯಕುತ್ತಿರುತ್ತಿರಿಗಿಂತ ಒಳ್ಳೇ ಹುದ್ದರಿ ಬೇರಿಲ್ಲವೇನಿಸಿತು. ಗಡಿವಾಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧ ಇದೇನೂ ಹೋಸತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ದೇಶ ವಿಭಜನೆಯ ನಂತರ ಗಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಜಾಬದ ಗಡಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತಪರ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಕನಾಟಕ ಎರಡೂ ಈ ಆಯ್ದುಯನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದವು. ಅದರೆ ಅವರು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಿದಮೇಲೆ ಗಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಸಿದ ವರದಿ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಟ್ಟ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿದಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವರ ಏಕಸದಸ್ಯ ಆಯೋಗದ ತಂಡಿ-ತಾಯಿಗಳಾದ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸರಕಾರಗಳು ತಮ್ಮ ಮನುಷನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ದೂರ ಸಂಬಂಧಿಕನಾದ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರಿನಷ್ಟು ದುಸಿಂದಿಗೊಳಿದ್ದ ಹೆಸರು ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ ವರದಿ ಒಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆಲ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅವರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದಾಗ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾಹಿತಿ, ರಾಜಕಾರಣಿ ಹಿ. ಕೆ. ಅತೀಯವರು ಅವರನ್ನು ವಾಚಾಮಗೋಚರವಾಗಿ ಬೈಯುವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯಲ್ಲಿ

ಅದರೆ ನಾಯಕುತ್ತಿರು ಮಹಾಜನರು ನಾಯಾಧೀಶರಾಗಿಯಾಗಲಿ, ವಕೀಲರಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮಾಣೀಕ, ಕರ್ತವ್ಯವನಿಷ್ಟು. ಆಜ್ಞವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಸಕ್ತಿಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ವಾಗಿದ್ದವು. ಒಕ್ಕಲುತನದಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಅಸಕ್ತಿ. ಭಾರತೀಯ ಹಣ್ಣು ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕ ಅಧಿವೇಶನ ಗಣಭಾರತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರೆಂದೂ

ಪುಸ್ತಕ ಕೀಟವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಈ ದೇಶದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಉನ್ನತ ಕೋಟಿಯ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲೆ ಡಾ. ಪರಾಂಜಪೆಯವರ ಹಾಗೆ ಮಹಾಜನರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲೇ ಒಳ್ಳೆ ಪ್ರುಟ್ಟಬಾಲ್, ಹಾಕಿ ಆಟಗಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಪುರಸ್ಕಾರತ್ವಲ್ಲಿದ ವಕೀಲರಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಟೆನಿಸ್ ಆಡಲು ಸಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂಮಾಲಯದ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಶೋಕಯಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಪರಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ತಂದೆಯ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅವರು ತುಂಬಾ ಮುತುವಚೆಯಿಂದ ರೂಪಿತಕ್ಕ ತಂದರು. ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ದೃಕ್ಕೆ ಸುಖ ಪಡುವುದರಲ್ಲಿ ಭೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವರು ವಕೀಲ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ವಕೀಲರಿದ್ದಾಗಲೇ ಯುರೋಪ್ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಭಾರತದ ಹೊಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮೀರಿಸುವವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಯುರೋಪ್ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಂಡಿನ ಜನರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಸತತೋದೋಗಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತ ಕಂಠದಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಕಥೆಯಲ್ಲಿ (೧೬೫) ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ವಕೀಲ ಮಹಾಜನರ ಮೇಲೆ ವೃತ್ತಿ ಬಾಂಧವರಿಗೆ ಹೇಗೋ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅಪಾರ ಗೌರವವಿತ್ತು. ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯ ಅವರು ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುವವರಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಲಾಹೋರ್ ಹೈಕೋಟಿನ ದರ್ಷಕಂತ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ ದ್ವಾರಾ ಯಂಗರು ತಮ್ಮ ಸಂಶಯಾಸ್ವದ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನ ವರ್ತನೆಯಿಂದಲೂ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ ವಕೀಲ ಎರಡೂ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಲಾಹೋರ್ ಬಾರಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಮಹಾಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆ ಸೇಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದ್ವಾರಾ ಅವರನ್ನು ಹೈಕೋಟಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಮಹಾಜನರು ಬಷ್ಟಲಿಲ್ಲ, ದ್ವಾರಾ ಅವರನ್ನು ಸರಕಾರ ಬಲವಂತದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಮೇಲೆಯೇ ಮಹಾಜನರು ನ್ಯಾಯಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಬರಲು ಒಷ್ಣಿದ್ದು.

ಕಾಶ್ಮೀರದ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಆ ಸಂಸಾಧನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ವಿಸ್‌ಡೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಮುಖ್ಯ ಓತ್ತ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ವರಿಷ್ಟ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಾಗಿ ಅವರು ವೃಕ್ಷ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ನ್ಯಾಯಪೀಠದ ಗೌರವವನ್ನೂ ಕಾಪಾಡುವುದನ್ನೇ ಪರಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಸರಕಾರ ಇಲ್ಲವೇ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಯಾವ ಹಂಗು ಹೇದರಿಕೆಗಳಿಗೂ ಅವರು ಮಣಿಯಲ್ಲಿ.

ಮೇಹರಚಂದ ಮಹಾಜನರ ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳು ಭಾರತ ದೇಶದ ಮೇಲಿನ

ವಿಕನಿಷ್ಠೆಯೊಂದರಿಂದಲೇ ಪೇರಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಅವರು ಭಾರತವನ್ನು ಒಂದು ಅಖಿಂಡ ಅವಿಭಕ್ತ ವಿಕವಾಗಿ ಕಾಣತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲ ಬಾರಿ ಸುತ್ತಿ ಅವರು ಭಾರತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅಖಿಂಡವೇಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬರಿಸುತ್ತ ಹೊರಟ ಭಾಷಾತ್ಮಕ ಪ್ರಾಂತವಾದವನ್ನು ಅವರು ಗಂಡಾಂತರಪ್ರಾಯವೇಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಭಾಷಾ ಕಲಹಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಳವನ್ನೂ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸತ್ಯಪರ ಪ್ರಭಾವದ ಬೀಳವಣಿಗೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಅವರು ಚಿಂತಾತುರರಾಗಿದ್ದರು. ಇದು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಲಂಚಗುಳಿತನದಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಅವರಿಷ್ಟು ಭೀತರಾಗಿದ್ದರೀಂದರೆ ಭಾರತದ ರಾಜಘಟನೆಯನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ವಿಕಘಟಕ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬದಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾದ ನಂತರ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಗಣಾರಳ್ಯೇ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿ ನೆಹರೂ ಅವರಿಗೆ ಮಹಾಜನರು ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ, “ಈಗ ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಕನ್ನಾಕುಮಾರಿಯ ವರೆಗೆ ಭಾರತದ ಧ್ವಜ ಹಾರುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ (ರಾಜೀಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ)ಗಳ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದು ಉಲ್ಲಿದೀತೆ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಅವರಿಸಿದೆ” ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಾಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಜಾತೀಯ ಮತ್ತು ಮತೀಯ ಸಂಕುಚಿತ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ದೇಶ ಮತ್ತೆ ಹರಿ ಹಂಚಾಗಿ ಹೋದಿತೆಂಬ ಭಯವುಂಟಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಅಖಿಂಡವಾಗಿರುವ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ; ಹಾಗಾದರೆ ಅದು ಸೈನಿಕ ಸಾರ್ಥಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಸಾನ ಹೊಂದಬಹುದು ಎಂದು ಮಹಾಜನರು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಸಮಯವಿರುವಾಗಲೇ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಂತ ಭೀದಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಹಾಕಿ ಆದನ್ನು ಒಂದೇ ಘಟಕವಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಸಂಖಧಾನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿರಿ-ಎಂದು ಅವರು ಹಂಡಿತ ಜವಾಹರಲಾಲರಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು.

ಜವಾಹರಲಾಲರು ಇದಕೊಷ್ಟಲ್ಲಿ, ಅನಂತರ ಮಹಾಜನರು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪತ್ತಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದರು. ಆಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹೃತ್ಯೋವರ್ಕ ಬೆಂಬಲ ವೃತ್ತಪಡಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ರಾಜಾಟಿ, ವರಿಷ್ಟ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆಗಿನ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಅಯ್ಯಾ, ಈಗಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಏ. ಏ. ಗಿರಿ ಮೊದಲಾದವರು ಇದ್ದರು. “ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದರೆ ವಿಕಘಟಕ ರಾಜ್ಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಹಾದಿಯಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ನನಗೆ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅನಿಸುತ್ತಿದೆ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಆಗ ಗಿರಿಯವರು ಬರೆದಿದ್ದರು.

ಇಂಥ ವಿಚಾರವುಳ್ಳ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಗಡಿ ತಂಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಿಸಿ ವಿಕಸದಸ್ಯ

ಅಯೋಗವಾಗಿ ವಾಡಿದಾಗಲೇ ಆಯೋಗದ ನಿಣಾಯ ಹೇಗಿರಬಹುದೆಂದು ಉಹಿಸಬಹುದೆತ್ತೋ ಏನೋ. ಜಾತಿಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತೀಯ ವಾದವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಗಂಡಾಂತರವೆಂದು ಬಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದವರು ಮಂಡಿಸಿದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ರೂಪ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ರೋಷವನ್ನು ಕಂಡೇ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನೇಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿದರೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಸತೋಂದು ಉತ್ತಾತಕ್ಕ ದಾರಿಯಾಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿರಬೇಕು. ಆದರೂ ಯಾವುದೋ ಭೂಮೆಯಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದವರು ಕಡೆವರೆಗೂ ತಾವು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನೇಲ್ಲ ಮಹಾಜನರು ತಮಗೆ ಕೊಡುವರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವರದಿ ಹೊರಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೇ ಆವರಿಗೆ ಆದ ನಿರಾಶೆ ಬೈಗಳ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳಿತು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು ನಿಣಾಯವೇನೇ ಇದ್ದರೂ ಒಷ್ಟುತ್ತೇವೆ ಎಂದವರು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಜಾರಿಕೊಂಡರು.

ಇದು ಮಹಾಜನರ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಷ್ಟಿಯೇ ಎನ್ನಬಹುದು. ಪ್ರಾಂತೀಯತೆಯ ಜ್ಞರ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಸುಸೀತಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿದ್ದಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅತ್ಯಷ್ಟ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಂತಮಗೆ ಆಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಿದ್ದವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಒಡೆದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಚಳವಳಿ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಮಹಾಜನರ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯೂ ಸತ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ದುರ್ಬಲವಾದ ಕೇಂದ್ರ, ಸರಕಾರ ಇದನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಮರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಎಷ್ಟುತ್ತೀರು ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬು ಜೀವನ ಬಾಳಿದ ಮಹಾಜನರು ಗಣರಾಜ್ಯ ದಿಸೆಂಬರ್ ಗಿರಂದು ಚಂಡೀಗಡದಲ್ಲಿ ಮಗನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯುಸಿರೆಳಿದರು.

೨೨. ಮಹಂತ್ಯೋಗಿಗಳ ಕ್ರಾಂತಧಾನ

ಚಂತೆಯ ಬೀಂತರದಿಂದ ಬೆದರಿದ ಆಧುನಿಕ ಯೂಕ್ಸ್ ಇದೊಂದು ವರವಾದಿತೋ?

ಆಧುನಿಕ ಜೀವನ ಪರಿಸರದಿಂದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸ-Stress-ದ ಫಲವಾಗಿ ರಕ್ತ ಒತ್ತಡ, ಹೃದಯರೋಗ, ಅಲಜೆಯಿಂದ ಉದ್ದುವಿಸುವ ಇತರ ಕಾಯಿಲೆಗಳು, ನರಮಂಡಲದ ಬಗೆಬಗೆಯ ರೋಗಗಳು ಇವು ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸುವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಜನರನ್ನು ಹೀಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮತ್ತು ಇತರರ ಪ್ರಾಣಾಗಳ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಸುರಕ್ಷಿತತೆ, ಸುಖ ಇವುಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತವರನ್ನೇ ಈ ರೋಗಗಳು ಬಾಧಿಸುವುದು ಜಾಸ್ತಿ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅವುಗಳ ಬಾಧೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗಾದರೂ ದುಷ್ಪಲಗಳು ಇದೀ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಪ್ರತೀಕಾರವಿಲ್ಲವೇ?

ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕುತ್ತ ಮನಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಶೈಪಧಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಸಂಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಅಧಿಕಾಂಶ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾದ ಉಪಾಯಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಆಧುನಿಕ ಜೀವನದ ತ್ರಾಸಗಳಿಂದಾಗಿ ಅನೇಕರು ಮಾಡಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸೇವನೆಯ ಚಟುವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಘೋರ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತದ ಮಹಂತ್ಯೋಗಿಗಳು ರೂಪುಗೊಳಿಸಿದ ಆತೀತ ಧಾನ ಅಥವಾ ಕ್ರಾಂತಧಾನ ಯೋಗದ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಜೀವನದ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರದ ಆಶೋದಯವಾಗಿದೆ. ಹಿಂಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯೋಗಾಭಾಸ ಮಾಡಿದ ಮಹಂತ್ಯೋಗಿಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಯೋಗಿಗಳು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಅಷ್ಟೂಂಗ ಯೋಗದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಧಾನವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಜೀವನದ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಈ ಕ್ರಾಂತಧಾನ ಅಥವಾ Transcendental Meditationದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಇಷ್ಟತ್ತಿಷ್ಟತ್ತು ನಿಮಿಷ ಸುಲಭವಾದ ಒಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಧಾನ ಮಾಡಲು ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಆಯಾ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಬಿದ್ದ ತ್ರಾಸದ ದುಷ್ಪಲಗಳಿಂದ ನರಗಳು ಪೂರ್ತಿ ದುರಸ್ತಿ ಹೊಂದುವುದಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯೂ ಶೇಖರವಾಗುವುದೆಂದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಶೀಲನೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಹೇಶಯೋಗಿಗಳು ಈ ಕ್ರಾಂತಧಾರ್ವದ ಸಂದರ್ಶಕರಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಶಿಷ್ಟರು ಬೀಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಿಷ್ಟಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಈ “ಭಾಹಿರರು” ಮಹಿಂ ಶಿಷ್ಟಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟಿಲ್ಲ, ಈ ಧಾರ್ವದಿಂದ ಲಾಭವುಂಟಿಂದು ಮನಸ್ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ನಂಬುವವರಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರರೂ, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಶುದ್ಧ ವ್ಯವಹಾರ ದೃಷ್ಟಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರಮುಖರೂ ಜನರಲ್ಲಿರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಮಹಿಂ ಧಾರ್ವ ವಿಧಾನದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಮೇರಿಕನ್ನರ ಬಳಗ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೧೦,೦೦೦ದಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತದೆಯೆಂದು ಈಚಿನ ಒಂದು ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಕಳೀದ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಹೊತ್ತಿಗೆ ೨,೦೦,೦೦೦ ಜನ ಅಮೇರಿಕನ್ನರೂ ಧಾರ್ವ ದೀಕ್ಷಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮಾರು ೨೦,೦೦೦ ಜನರು ಧಾರ್ವದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ರಾಂತಧಾರ್ವದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದವರು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅದರಿಂದಾದ ಶುಭ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅಧಾರಂಶ ಮಾತ್ರ, ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಕ್ರಾಂತಧಾರ್ವ ಮಾನವ ಕೋಟಿಗೆ ಒಂದು ವರವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾದೀತು. ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು, ಧಾರ್ವದ ನಂತರ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹ ಉಕ್ಕಿ, ಬಂತೆಂದರೆ, “ಬೀಳಿನ ಎರಡು ಗಂಟೆಯವರಿಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ತೊಳೆದು ಸ್ವಷ್ಟ ಮಾಡಿದೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಸಂಜೀ ಹೊತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ನಿಮಿಷ ಧಾರ್ವಾವಸ್ಥಿತನಾದ ಮೇಲೆ “ಬೀಳಿನ ನಾಲ್ಕೆಂದು ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೂ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಓದುತ್ತ ಕೂಡುವುದು ನನಗೇನೂ ಕಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವರದಿ ಮಾಡಿದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬತನಂತೂ ಧಾರ್ವವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಾಮದಲ್ಲಿ ತೈತ್ತಿಪದಿಸಲು ತನ್ನಿಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದೂ ತಾನು ಕ್ರಾಂತಧಾರ್ವಾಯಾದ ಮೇಲೆ ಈಗವಲ್ಲು ಪೂರ್ತಿ ತೈತ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ!

ಅಮೇರಿಕನ್ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದ ಈ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟಿರೂ ಧಾರ್ವದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಸುಫಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಯಾಸ ಪರಿಹಾರ ಹೊಂದಿ ಉತ್ಸಾಹ ಬರುತ್ತದೆ, ಚಿತ್ತದ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಶಮನಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಏಕಾಗ್ರತೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತದೆ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಬಹಳ ಜನರು ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇರಾಯಿನ್, ಅಪ್ಪ, ಎಲ್.ಎಸ್.ಡಿ. ಮೊದಲಾದ ಮಾದಕ ದ್ವರ್ಗಗಳ ಚಟಕ್ಕೆ ದಾಸರಾದವರು ಕ್ರಾಂತಧಾರ್ವವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ ನಂತರ ಮಾದಕಗಳ ಆತುರ ಹಿಂಗಿ ಅನೇಕರು ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದರೆಂದು ದೃಢಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಅಮೇರಿಕದ ಅಧಿಕಾರಿವರುಗಳ ಗಮನವನ್ನು ಧಾರ್ವದ ಕಡೆ ಆಕಾರಿಸಿದೆ. ಇಲಿನಾಯಿಸ್

ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೧೪

ರಾಜ್ಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆ ಒಂದು ನಿಣಾಯಕ ಮೂಲಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಾತ್ರಧಾನದ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮಾದರಕ ದೃವ್ಯಾಳ ಚಟು ಹತ್ತಿದವರನ್ನು ಅದರಿಂದ ಬಿಡಿಸಲು ಧಾನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯದ ಇಲಾಖೆಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಅಮೇರಿಕದ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಲಾಳಣ ಇಲಾಖೆಯವರು ಕಳೆದ ಆಗಸ್ಟಿನಲ್ಲಿ ೧೯೪೬ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಧಾನದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಮಾಡಲು ೨೧,೫೪೦ ಡಾಲರುಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದರು. ಅಮೇರಿಕದ ಸೈನ್ಯ ಖಾತೆಯವರು ಮಾದರಕ ದೃವ್ಯಾಳ ಚಟುದಿಂದ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಆಶೇಯಂದ ಧಾನ ತರಬೇತಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ಪೇನಿಸಿಲ್ವೇನಿಯದಲ್ಲಿರುವ ಯುದ್ಧ ವಿದ್ಯಾಶಾಲೆಯ ಕರ್ಮಾಂಡಂಟರಾದ ಮೇಜರ್ ಜನರಲ್ ಘಾಂಕ್ಷಿನ್ ದೇವಿಸರು ಧಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆನಡಾದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಾತ್ರ ಧಾನವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಷ್ಟಿಕದ ಇಧಿಯೋಷಿಯ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾತ್ರಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಬಂದಿದೆ.

ಭಾರತದ ಯೋಗ ಮತ್ತು ಇತರ ರಹಸ್ಯ ವಿದ್ಯಾಮಾರ್ಗಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಹಿಳೆ ಮಹೀಶ ಯೋಗಿಗಳು ತಮ್ಮ ಧಾನಯೋಗವನ್ನು ಗುರುಪಡೆಯಿದೆ ಮೂಲಕವೇ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸೈನಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಾಜೋರಿಕಾ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಾಫ್ಟ್‌ಪಿಸಿರುವ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ಧಾನ ಶಿಕ್ಷಕರು ಒಂದು ಸರಳ ಸಮಾರಂಭದ ಮೂಲಕ ಅಹಂ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸಾರವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳ ಉಪದೇಶವನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟು ದೀಕ್ಷಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮ ಇಷ್ಟೇ: ನಿಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಬಣ್ಣದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಫಲ ಪ್ರಷ್ಟಗಳನ್ನು ಗುರುವಿನಲ್ಲಿಗೆ ಒಯ್ಯಿತ್ತಿರಿ. ಅವನು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿಕಾಂತವಾಗಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಫಲಪ್ರಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಿಮಗೇ ಹೊಟ್ಟು ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿ ಧಾನ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನಿಮಗೇ ಚೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ನೀವೇ ಧಾನವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತಿರಿ. ಅವನು ಮೂರು ಸಲ ಒಂದೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಸಮಾವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅಮೇರಿಕದ ನಿಮಗೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಗಿದ್ದರೂ) ಆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವೇದಿಸಿ ಧಾನಾರೂಢರಾಗಲು ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ನೀವು ಯತ್ನಿಸುತ್ತು ಹೋಗಬೇಕು.

ಮಹೀಶ ಯೋಗಿಗಳು ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಉಳಿ ಡಾಲರು ಮತ್ತು ಇತರರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಗುರುದಕ್ಷಿಷ್ಟೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಎಂಟು ಪೌಂಡು, ಇತರರಿಗೆ ಇಂ ಪೌಂಡು ದಕ್ಷಿಣ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು “ವಾಪಾರ”

ವೆಂದು ದೂರಿ “ರೆಡ್ ಬುಕ್” ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಕೆ ಲೇಖನ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ. ದಕ್ಷಿಣ ವಸೂಲು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆಂದೇ ರಹಸ್ಯ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶದ ನಿಯಮ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಅದಿಲ್ಲದೆಯೂ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಅಥವಾರಹಿತ ವರ್ಣಗಳ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರಿಕರಿಸಿ ಧಾನಿಸಬಹುದೆಂದೂ ಅವಳು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಜವಾನಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಜೆನ್ ಧಾನ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಕ್ಾಂತ ಧಾನದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದುದನ್ನೇಲ್ಲ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲದೆಂದು ಅವಳ ಅಂದಿಂಣಿವಿದೆ.

ಮಹೇಶ ಯೋಗಿಗಳು ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರವೀಣರೆಂಬುದು ನಿಜ. ಅವರು ದೇಶದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಜೆಟ್ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನ, ವೇದ ಮತ್ತು ಇತರ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ವೆಚ್ಚದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದೂ ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ. ಕನಾಟಕದ ಬಹುತ್ಯಾಸ ಧೈವರಾತರನ್ನೂ ಇತರ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರನ್ನೂ ಅವರು ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಈ ವರ್ಷಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಕರೆಯೋಯ್ದು ಭಾಷಣ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು.

ಮಹಿಂಗಳ ಉಪದೇಶ ಮತ್ತು ಭಾಷಣಗಳ ವಿನಾಸಪೂರ್ವ ತಾತ್ಕಾರ್ಣಿಕ ಮನೋವ್ಯತ್ಯಿಯ ಅನೇಕ ಆಧುನಿಕರಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹಿಡಿಸಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅನುಭಾವಿಗಳ ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. “ಒಂದೊಂದು ಮರಪೂ ಹಸಿರಾಗಿದ್ದೇನೇ ಆಡವಿ ಹಸಿರಾಗಿ ತೋರಬಲ್ಲದು”; “ಸುಖ ಪ್ರತಿಯೋಬ್ಬನ ಜನ್ಮಿದ್ದ ಹಕ್ಕು ಮನುಷ್ಯ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರದಿರುವುದೆಂದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಕಂಪನಿಯವರು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದಂತೆ” ಇತ್ತಾದಿ.

ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಇಂಥ ಮಾತುಗಳು ಆಕಾರಿಸಿರಬಹುದು. ತರ್ಕವಾದಿಗಳನ್ನು, ವಿಕಾಸಿಸಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕ್ಾಂತಯೋಗದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಕೇವಲ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾದರೆನ್ನಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಅದು ಸುವೃತ್ತವಾದ ಪ್ರಯೋಜನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಲೇ ತಿಳಿವಳಿಕಸ್ತರು ಆದರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು. ಮನಶ್ಶಾಂತಿ, ಸಮಾಧಾನ, ಮಾನವ ಸಂಪರ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸೌಹಾದರ್ಶ, ವಿಕಾಸ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಸ್ಥಿಮಿತ. ಹೆಚ್ಚು ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆ, ಕಡಿಮೆ ಆಯಾಸ-ಇಂಥವು ಅವರು ಧಾನದಿಂದ ಕಂಡ ಅನುಭವಗಳಾಗಿವೆ.

ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ, ತಂತ್ರದ ಅಪೂರ್ವತ್ವ ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದ ಸಮೌಹಕನಿಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಜನರು ತಮಗೆ ಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭೂಮಿಸಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಸ್ವಸಂಮೋಹನದ ಅಂಶ ಇದರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೇನ್ನಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, “ರೆಡ್ ಬುಕ್” ಲೇಖನದ ಕತ್ತಿರ್ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ದಿನಕ್ಕೆರಡು ಸಲ ಇಷ್ಟತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳ ಬರೇ ವಿಶ್ವಾಂತಿಯನ್ನೇ

ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತು ಭಾರತೀಯರು / ೧೪೬

(ಧ್ಯಾನರಹಿತವಾಗಿ) ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಕೆಲವು ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೋ ಏನೋ. ಅದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಶೀಲನೆಗಳು ಕ್ಾಂತಧ್ಯಾನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಶಾರೀರಕ್ಯಾಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತವೇಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸದಿರಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೆಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಶ್ವಾತ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಕ್ಾಂತಧ್ಯಾನದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೇಲಾಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿವೆ. ಅಮೇರಿಕದ ಹಾರ್ವರ್ಡ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಬೈಷಣಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಡಾ. ಹಬರ್ಟ್ ಬೆನ್ನಿನ್‌ರೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಡಾ. ಕೀತ್ರಾ ವಾಲೇಸರೂ ೪೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುರುಷ ಧ್ಯಾನಿಗಳನ್ನು ಶರೀರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟತ್ವ ನಿಮಿಷಗಳ ಕ್ಾಂತಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಗಳಿಗೆ ದೊರಕುವ ವಿಶ್ವಾಂತ ಭಾವ ನಿದೇಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದೀಂದು ಕಂಡುಬಂತು. ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾಗ ಧ್ಯಾನಿಗಳ ಜೀವರ್ವಯಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲಿಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವರ್ವಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಶರೀರ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಣವಾಯು (ಆಮ್ಲಜಿನಕ) ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲಿಂದ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಬಹುದು. ಧ್ಯಾನಸ್ಥನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಿಗಿಂತ ಸೇಕಡ್‌ ೨೦ರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ನಿದ್ರಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿಯಾಗಿ ಸೇಕಡ್‌ ೧೦ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ, ಪ್ರಾಣವಾಯು ಬಳಕೆ ಕುಗ್ಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿದ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದೆಬಡಿತ ಸೇಕಡ್‌ ೨೦ರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಧ್ಯಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ಸೇಕಡ್‌ ೨೫ರಷ್ಟು ನಿರ್ಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಉಸಿರಾಟದ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ನಿರ್ಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿದೇರಿಂತಲೂ ಗಾಥವಾದ ವಿಶ್ವಾಂತ ಧ್ಯಾನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶರೀರಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದಂತಾಯಿತು. (ಏಳು ಗಂಟೆಗಳ ನಿದೇಯ ನಂತರ ತಾನೇ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಬಳಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಸೇಕಡ್‌ ೧೨ರಷ್ಟು ಕುಂಡುತ್ತದೆ.)

ಇನ್ನೊಂದೆಂದರೆ, ರಕ್ತದಲ್ಲಿನ ಲ್ಯಾಕ್ಷ್ಣೀಟ್ ಪ್ರಮಾಣ, ಧ್ಯಾನಸ್ಥವಾಗಿರುವಾಗ ಅದು ಧ್ಯಾನಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಂತ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗಿನಿಗಿಂತ ನಾಲ್ಕು ಪಟ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿತು. ಲ್ಯಾಕ್ಷ್ಣೀಟ್ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೂ ಮನುಷ್ಯನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಿಂತೆಗೂ ಸಂಬಂಧಪೂರ್ಣಿಂದು ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ರಕ್ತದ ಒತ್ತಡಪುಳ್ಳ ರೋಗಿಗಳ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಲ್ಯಾಕ್ಷ್ಣೀಟ್ ಅಂಶ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಲ್ಯಾಕ್ಷ್ಣೀಟ್ ಪ್ರಮಾಣ ಇಲ್ಲಿಮುಖವಾಗುವುದು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಚಿಂತೆ, ಗಾಬರಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಸಂಕೀರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಹೃದಯದ ಬಡಿತ ಮತ್ತು ಅದರೊಡನೆ ಉಸಿರಾಟ ಕೂಡ ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹದ ಪ್ರಮಾಣ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ನರಗಳಿಗೂ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಸಮೀಚಿನವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದನ್ನೂ ಬೆನ್ನಿನ್ನರು ಕಂಡು ಅಶ್ವರ್ಗಸೊಂಡರು. ಧ್ಯಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ತನಾಳಗಳು

ಉದ್ದೇಶ ಸದಿಲಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ರಕ್ತ ಪ್ರವಾಹಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ರಕ್ತನಾಳಗಳನ್ನು ಸಂಕುಚಿತಗೊಳಿಸುವ ನರಗಳು ಧ್ವನಿದಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಾಗುವುದೇ ರಕ್ತನಾಳಗಳು ಸಡಿಲುಗೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವೆಂದೂ ಅವರು ತಕ್ಷಿಸಿದರು. ಚರ್ಮದಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರತಿರೋಧ ಶಕ್ತಿ ಧ್ವನಿಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಬದು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಜಾಗ್ರತ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ವಿಶಾಂತ ಸ್ಥಿಯನ್ನು ಧ್ವನಿಪು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಲಂಡನ್ನಿನ ಮಾದಾಸ್ಟೆ ಅಸ್ಪತ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಬೀಟರ್ ಫೆನೊವಿಕ್ ಅವರು ಧ್ವನಿಸ್ಥರ ಮಿದುಳಿನ ವಿದ್ಯುತ್ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಳಿದು ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಧ್ವನಿ ಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿರುವವರ ಮಿದುಳಿನ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಲ್ಫಾ ಅಲ್ಫಾ ಅಲೆಗಳು ನಂತರ ಸಾವಕಾಶಗೊಂಡರೂ ಅವು ಪೂರ್ವ ಕಣಾರ್ಡಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಿದುಳು ಧ್ವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತ್ತಾವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಇದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ವೃಕ್ಷತ್ವವನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಮಿದುಳಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ತೀರ್ಜಾ ಅಲೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಧ್ವನಿಸ್ಥನು ಎಚ್ಚರದ ಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ನಿದ್ರಾಸ್ಥಿಯ ಉಪಶಾಂತತ್ವವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇತರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಂದಲೂ ಡಾ. ಫೆನೊವಿಕ್ ರು ಧ್ವನಿಸ್ಥರ ನರಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಅವ್ಯಾಪಕಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು.

ಸಂತತ ಧ್ವನಾಭಾಸದಿಂದ ಕೆಲ ಶಾಶ್ವತ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಸಂಚಿತವಾಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕ್ರಾತಧಾನವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವರ ನರಮಂಡಲಗಳು ಇತರರಕ್ಷಿತ ಸ್ವಿಮಿತದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆಂದು ಟೆಕ್ನಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಡಾ.ಬಿಎಂ ಜಾನ್ಸನ್ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಗದ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಧ್ವನಿಸ್ಥರು ಹತ್ತೇ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಕರ್ಕಣ ಶಬ್ದಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ತಾಸದಾಯಕ ಬಾಹ್ಯ ವಿಕೋಪಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ದುಷ್ಪಿಷಣಮಾರ್ಗಳಿಂದ ಧ್ವನಾಭಾಸಿಗಳು ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಒಮ್ಮ ಬೀಗ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ಕಂಡಿತು.

ಕೆಲಿಫ್ರೋನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕೆರೆನ್ ಬಾಸ್‌ವೆಲ್ಲರು ಕನ್ಸಿಡಿಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಕತದಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುವ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಧ್ವನಾಭಾಸಿಗಳು ಇತರರಿಗಿಂತ ಮೂರು ಪಟ್ಟು ಕಡಿಮೆ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರು. ಧ್ವನಾಭಾಸದಿಂದ ನೋಟ - ಹಸ್ತಗಳ ಕ್ರಿಯಾ ಸಂಯೋಜನ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬಾ ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆಂದಾಯಿತು. ಅದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಿಶೀಲನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು

ಶ್ರೀತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೧೪೪

ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಧ್ಯಾನಾಭಾಸ ಮಾಡಿದವರು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡದವರಿಗಿಂತ ಅದ್ವಿತನ ಮತ್ತು ಅನದ್ವಿತನ ಭೂತಕಾಲದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ನೀನಪ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಎಲ್ಲಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಧ್ಯಾನಾಭಾಸ ಮಾಡಿದ ಗಣೇಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮರಿಜುವಾನಾ, ಎಲ್.ಎಸ್.ಡಿ. ಮೊದಲಾದ ಮಾರಕಗಳ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಿಗರೀಟ್‌ಗಳ ಚಟುವನ್ನೂ ಪೂರ್ತಿ ಅಥವಾ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿತಾಗ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಾದರೆಂದು ಡಾ. ಬೆನ್ನನ್ನರು ಒಂದು ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನವೀನ ಧ್ಯಾನಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಖಚಿತವಾದ ಸಂಶೋಧನೆ, ಪ್ರಯೋಗ, ಪರಿಶೀಲನೆಗಳು ಆರಂಭವಾಗಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ಆಗುತ್ತಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂಥ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸಂಶಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕ್ರಾಂತಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಈವರೆಗಂತೂ ಏನೂ ಆಕ್ಷೇಪವೇತ್ತಿಲ್ಲ.

ಕ್ರಾಂತಧಾನ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಿನ್ನೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಫ್ಳಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಸ್ಥಿತಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ತಂದಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಧ್ಯಾನವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬಾ ಜಾಗ್ರತವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಶಬ್ದಾದಿ ಬಾಹ್ಯ ಅನುಭವಗಳು ಧ್ಯಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರಂತೂ ಕಣ್ಣಿಂದ ಧ್ಯಾನಾಸ್ಕರಾಗಿರುವಾಗ ತಮ್ಮ ಬೋಧಶಕ್ತಿ (awareness) ಇನ್ನೂ ತೀವ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಶರೀರಕೂ, ನರಮಂಡಲಕೂ, ಸಿಗುವ ವಿಶ್ಲಾಂತಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕತರವಾದ ಉಪಶಮನ ಅವರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಅಲಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕ್ರಾಂತಧಾನ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ತಂದು, ಶಾರೀರಿಕ ಮಾನಸಿಕ ತ್ವಾಸದಿಂದ ಸಂಚಿತವಾದ ಕಲ್ಪವನ್ನು ಹೊರದಬ್ಬಿ, ಮನಸ್ಸನೊಳಗೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ದಕ್ಷತೆಗೇರಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

೭೪. ನಮ್ಮ ಹೋಸ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿ - ಮಾನೆಕ್ ಶಾ

ಎತ್ತರ ನಿಲುವು, ವಾಸಿ ಜನಾಗದವರೆಂದು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ಬಿಲ್ಲು ಮೂಗು, ಪ್ರೊದರು ಏಸೆ, ಮನಸ್ಸು ಸೆಳೆಯುವ ನಗು - ಜನರಲ್ ಮಾನೆಕ್ ಶಾ ಭಾರತೀಯ ಭೂಸೈನ್ಯದ ಸ್ತೋತ್ರಾಸ್ತದ ವೃಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಬಲವಾದ ಆತ್ಮಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಈ ಆತ್ಮಿಶ್ವಾಸ ಅವರ ಕೃಕೆಳಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸೈನಿಕರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಹರಿದುಹೋಗುವಷ್ಟು ವಿದ್ಯುನ್ಯಯವೂ ಆಗಿದೆ.

೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸೈನ್ಯ ಚೀನದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ಅವಮಾನದಿಂದ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕೋರ್ ಕಮಾಂಡರ್ ಆಗಿ ಬಡತಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಸಮೀಕ್ಷಾಪಾಗಿದ್ದ ತೇಜಪುರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಧಿಕಾರವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತು ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಲೆಟ್ಟಿನೆಂಟ್ ಜನರಲ್ ಮಾನೆಕ್ ಶಾ ಲಯಬಧ್ಯ ಮಿಲಿಟರಿ ಬೂಟನ ಸಪ್ಪಳದೊಡನೆ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮೇಶಿಸಿ ವೇದಿಕೆಯನ್ನೇರಿದರು. ಅವರ ಹೇಳಿಕೆ ಎರಡೇ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು “ಸಭ್ಯರೇ, ಈ ಪಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಿನ್ನಡಿ ಎಂಬುದು ಇರಲಾರದು. ಇಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ಮಾತು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ” ಜನರಲ್ ಮಾನೆಕ್ ಶಾ ವೇದಿಕೆಯಿಂದ ಇಳಿದುಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು.

ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಹೊಡಿತ ತಿಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಗೆಷಾಟಲಾಗಿದ್ದ ಭಾರತೀಯ ಸೈನ್ಯದ ಒಂದು ಪಡೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸೇನಾಪತಿಯೊಬ್ಬ ಆಡಿದ ಈ ಮಾತು ಶುದ್ಧ ದಂಭದ ವೃಥಾಲಾಪವೆಂದು ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಭಾವಿಸಬಹುದಿತ್ತು ಆದರೆ ಈ ದ್ವಿವಾಕ್ಯ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಸೈನಿಕರಿಗೂ ಅದು ಹೋಸ ಉತ್ಸಾಹದ ಸಿದ್ಧಾಂತದಂತಾಯಿತು. ಕೇಳಿದುಹೋದ ಆತ್ಮಿಶ್ವಾಸ ತಿರುಗಿ ಬಂತು. ಹೋರಾಡುವ ಪಡೆಗಳ ಜೀವನಾಡಿ ಮಾನೆಕ್ ಶಾಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತು.

ಇದಾಗಿ ಆರೂವರೆ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಜನರಲ್ ಮಾನೆಕ್ ಶಾ ಭಾರತೀಯ ಭೂಸೈನ್ಯದ ಪರಿಷ್ಠರಾಗಿ ನೇಮಕ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಗೌಣ ವೃಕ್ಷಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನವಭಾರತದ ಜುಲೈ ೧೯೬೬

ಶ್ವಾತಿವೇತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೧೬೯

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಧಿಕಾಲವನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾಗ ಮನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವಾಮ್ರ ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾ ಎಂದು ಸೇನಾವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಸ್ವಾಮ್ರ ಹೋಮುಸೌಜಿ ಘ್ರಮಾಜಿ ಜಮಾಶಿದ್ಬಾಜಿ ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾ ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಸೈನಿಕ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೇ ಪಡೆದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ, ಅವರ ತಂದೆ ಡಾ. ಎಚ್. ಎಫ್. ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾ ಅವರು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರರಾಗಿದ್ದು ಮೊದಲನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೆಸೋಫ್ರೋಟೇಮಿಯದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವರು ನಿಜ. ಆದರೆ ಮಗನಿಗಾಗಿ ಅವರೇನೂ ಸೈನಿಕವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ನಾಲ್ಕುರು ಗಂಡು, ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಐದನೇಯವನಾದ ಸ್ವಾಮ್ರ ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾನನ್ನು ಅವರು ಸೈನಿತಾಲಿನ ಶರ್ವಾಡ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಸೀನಿಯರ್ ಕೇಂಬಿಜ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮ್ರ ಉತ್ತಮ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ—ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ನಿಂತವರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುಣಗಳೂದನೆ—ತೇಗಂಡೆ ಹೊಂದಿದ.

ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಕೇಂಬಿಜ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಗನನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಂದೆ ಪ್ರೋತ್ಸಂಸೂಳಿಸಿದ್ದರೇ ಬಹಳ ಮಾಡಿ ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ತಂದೆ ಮಗನ ವಯಸ್ಸು ತೀರ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಮೃತಸರದಲ್ಲೀ (ಅಲ್ಲೇ ಇಂಬಿಂಬಿಲ್ಲ ಸ್ವಾಮ್ರ ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು) ಹೀಂದೂ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ತಂದೆಯ ಇಚ್ಛೆ ಪೂರ್ವೇಸುವುದಾಗಿದ್ದರೇ ಮಗನೂ ಡಾಕ್ಟರನಾಗಿ ಅಮೃತಸರದಲ್ಲೀ ಇದ್ದ ತಂದೆಯ ದಂಬಾಖಾನೆ ಮತ್ತು ಬೈಂಧಂಗಡಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಪಂಡಿತ ಮೋತಿಲಾಲ ನೆಹರು, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಗೋಖಲೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೇತಾರರು ಭಾರತದಲ್ಲೀ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತರಬೀತಿ ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನಡೆಸಿದ ಚಳವಳಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಇಂಬಿಂಬಿಲ್ಲ ದೆಹರಾಡೂನಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಮಿಲಿಟರಿ ಆಕಾದಮಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು (ಆ ವರೆಗೆ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ತರಬೀತಿ ಇಂಗ್ಲಿಂಡಿನ ಸ್ವಾರ್ಥಸ್ವಾನಲ್ಲೀ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು, ಜನರಲ್ ಕಾರ್ಯಪ್ಲಾನ್, ಜನರಲ್ ತಿಮ್ಮಿಯ್ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಸಾದವರು). ದೆಹರಾಡೂನ್ ಆಕಾದಮಿಗೆ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಜಾಹೀರಾತು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಓದಿ ಸ್ವಾಮ್ರ ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾ ಕೂಡ ಒಂದು ಅರ್ಜಿ ಗುಜರಾಯಿಸಿದರು. ಅವರ ಆಯ್ದ್ಯುಯ್.೦ ಆಯಿತು. ಇಂಬಿಂಬಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಾಸಾಗಿ ಬಂದ ೪೦ ಪ್ರಥಮ ಕ್ಯಾಡೆಟ್ಸರಲ್ಲಿ ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ದೆಹರಾಡೂನ್ ಆಕಾದಮಿಯಿಂದ ಪಾಸಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿ ಸಾಫ್ಟ್‌ಕ್ಷೇರುವವರಲ್ಲಿ ಮಾನೆಕೊಳ್ಳಾ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಹೋಸ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿ / ೧೭

ಅಂದಿನಿಂದ ಮಾನೆಕೊಶಾರ ತಾರೆ ಉದಿತೋದಿತವಾಗುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬರ್ಮಾರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಮಾನೆಕೊಶಾ ಸಿಟ್ಟ್ವಂಗ್ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಜಣಾನಿ ಸೈನಿಕನೊಬ್ಬನ ಗುಂಡಿಗಾಹುತಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ದಿಗಳ ನಡುವೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಂದೆಣಿಸಿ ಎತ್ತಿ ಕುಟುಕುಟು ಜೀವ ಆಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಸ್ತ್ರೋಗ್ರಾಂ ಸಾಗಿಸಿದರು. ಆರು ತಿಂಗಳ ಶುಶ್ಲಾಂಶೆಯ ನಂತರ ಅವರು ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸೇವೆಗೆ ಮರಳಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಶೌರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಿಲಿಟರಿ ಪದಕವನ್ನು ರಣರಂಗದಲ್ಲೀ ಅಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ಗುಂಡನ್ನು ಅವರು ಅಲ್ಲೇ ಅಷ್ಟೇ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ಥಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ನಂತರ ಮಾನೆಕೊಶಾ ಬಿಗ್ರೇಡಿಯರ್ ಆಗಿ ಬಡತಿ ಪಡೆದು ಕಾಶ್ಮೀರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದರು. ಸೈನಿಕ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೀ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲೀ ಯುದ್ಧತಂತ್ರ ಪ್ರವೀಣರೆಂದು ಹೇಸರು ಪಡೆದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಸಂಯುಕ್ತರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಸರ್ ಬೆನ್‌ಗಲ್ ನರಸಿಂಗರಾಯರಿಗೆ ಕಾಶ್ಮೀರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಗಣಾರ್ಥಿ ಮೇಜರ್ ಜನರಲ್ ಪದಕ್ಕೇರಿ ಜಮ್ಮು ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೇನಾದಲದ ಅಧಿಪತಿಯಾದರು. ಮೂರು ವರ್ಷ ವೆಲ್ಲಿಂಗ್‌ಇನ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಫ್ರೋ ಕಾಲೀಜಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದನಂತರ ಅವರು ತೇಜಪೂರದಲ್ಲಿ ಹೋರ್ ಕರ್ಮಾಂಡರರಾದರು.

ಗಣಾರ್ಥಿ ಪಶ್ಚಿಮ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿ ಬಡತಿ ಹೊಂದಿದ ಅವರು ಮರುವರ್ಷ ಪೂರ್ವವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿ ಪದಕ್ಕೇರಿದಾಗ ಅವರ ತಂತ್ರ ಪ್ರವೀಣತೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅವಕಾಶ ದೊರಕಿತು. ನಾಗ ಮತ್ತು ಮಿಜ್‌ಹಾರ್ ದಂಗೆಖೋರರ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಯೋಜಕರು ಅವರೇ. ಅವರ ಕ್ರಮಗಳು ಎಷ್ಟು ಸಮಗ್ರವಾಗಿದ್ದವೆಂದರೆ ಇಂದು ಇವೆರಡೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸೈನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿರುಪದವಿಯಾಗಿವೆ. ನಾಗ ಬಂಡಾಯಗಾರರು ಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚೀನದಿಂದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಮರಳಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗ “ಸೇನಾಪತಿ” ಮೋವ್ ಅಂಗಾಮಿಯನ್ನು ಸೇರಿಹಿಡಿದದ್ದು ಮಾನೆಕೊಶಾ ಅವರ ತೀರ ಈಚೆಗಿನ ಸಾಹಸ ಕೃತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಗಣಾರ್ಥಿ ಅವರಿಗೆ ಪದ್ಭೂತಾಂಶ ಪದವಿ ಬಂತು.

ಜನರಲ್ ಮಾನೆಕೊಶಾರಂಧ ಸಮರ್ಪಣ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಸೈನ್ಯ ಮತ್ತು ರಣರಂಗ ಎಂದರೇನೆಂಬ ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಲ್ಲದ ರಾಜಕೀಯ ಜನರಿಂದ ಅಳಲ್ಪಡುವ ದೇಶದಲ್ಲಿ

ತೊಂದರೆಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ, ಜನರಲ್ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅವರ ಪಾಲಿನ ಹೊಡಕುಗಳು ಬಂದಂತೆ ಮಾನೆಕೊಶಾಗೂ ಬಂದವು. ಹೇಗೋ ಏನೋ ಅವರು ಸಂರಕ್ಷಣ ಮಂತ್ರಿ ವಿ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೇನ್ನಾರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಣಾರಕರ್ಮಕೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಮಾತೆಂದರೆ, ಜನರಲ್ ತಿಮ್ಮಯ್ಯನವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಮೆನಸ್ಸರು ಮಾನೆಕೊಶಾ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಸಲ “ತಿಮ್ಮಯ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಏಲಿಟರಿ ನಡೆವಳಿಕೆಯ ಆರಾಧಕರಾದ ಮಾನೆಕೊಶಾ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತು, “ಸ್ವಾಮಿ, ಅವರು ನನ್ನ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು” ಎಂದರಂತೆ. ಈ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಭಕ್ತನೆಯಿಂದ ಚುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಮೆನ್ನಾ ಗಣ್ಯಾರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಉರುಳುವ ವರೆಗೂ ಮಾನೆಕೊಶಾರ ಬೆನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ನಿಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ವಿಚಾರಣೆ ಕೂಡ ಆಯಿತು. ಸ್ವಾಫ್ರಾ ಕಾಲೀಜಿನ ಕರ್ಮಾಂಡೆಂಟರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೂಗ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ ಮಾನೆಕೊಶಾ ಸ್ವದೇಶ ವಿರೋಧಿಗಳೆಂದು ಆರೋಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆರೋಪಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ಬಡತಿ ಸಿಗಬೀಕಾದ್ದು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ, ಈಗಲಾದರೂ ಕೃಷ್ಣಮೇನ್ನಾರಿಗೆ ಹತ್ತಿರದ ಪ್ರತಿಕೆಗಳು ಮಾನೆಕೊಶಾರಿಗೆ ದೊರೆತ ಬಡತಿಯನ್ನು ಹೃತ್ಯೂವರ್ಕ ಸ್ವಾಗತಿಸಿಲ್ಲ.

ಮಾನೆಕೊಶಾ ಅವರನ್ನು ಸೇನಾವರಿಷ್ಟನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮುಂಚೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಒಳಗುದಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪಾಕಿಸ್ತಾನಿ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಗತಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಜನರಲ್ ಹರಬಕ್ಕ ಸಿಂಗರನ್ನು ಈ ಹುದ್ದೆಗೇರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಒಂದು ವರ್ಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಮಾನೆಕೊಶಾ ಸಿಂಗರಿಗಿಂತ ಕೆಲ ದಿನ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರ ಜ್ಯೋಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೇ ಜ್ಯೋಷ್ಟತ್ವದಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಯುದ್ಧಕಾಲದ ಅಮೇರಿಕನ್ ವರಿಷ್ಟ ಸೇನಾಪತಿ ಬಿಸೆನ್ಹಾವರರನ್ನು ಆರಿಸುವಾಗ ಮುನ್ಮೂರು ಚಿಲ್ಲರೆ ಜನರ ಜ್ಯೋಷ್ಟತ್ವವನ್ನು ಹಾರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಮಾನೆಕೊಶಾ ನಾಗರಿಕ ಅಧಿಕಾರ ಸಾಫಾದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಷ್ಟ ವೃಕ್ಷಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವರು ದೃಢಚಿತ್ತದ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಸ್ವಂತಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬದಲಿಸದ ವೃಕ್ಷಿಯೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಾಗರಿಕ ಸರಕಾರದ ಅಪ್ಫಾಂಗಳು ಅವರಿಗೆ ರುಚಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸುಮನ್ನೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಲೆವಾಗುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಕೆಲವರಿಗಿದ್ದರಿಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರು ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸೈನಿಕರು ಹೃದಯದಾಧ್ಯಕ್ಷಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರಲ್ಪವೇ?

ರಂಜಿರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿಯ ಜೆ. ಜೆ. ಕಲಾ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಿಲ್ವ್ರ್ ಎಂಬ ಪಾಸೀನ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಮಾನೆಕೊಶಾರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ಮಾನೆಕೊಶಾಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಅಭಿಜಾತ ಸಂಗೀತ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದು ಅಡಿಗೆಯ ಕಲೆಯನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರೂ ಹೌದು.

ಮಾನೆಕೊಶಾ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸೇನಾವರಿಷ್ಟನಾಗಬಹುದು? ಅವರು ಭೂಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸದಾ ಅಚ್ಚಕಟ್ಟಾಗಿ ಇರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಎಂಥ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತರಾಗಿರಬಲ್ಲ, ಮಾನೆಕೊಶಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಶ್ನಂಸೆ ಬಂದರೆ ಮೆಚ್ಚುವವರು. (ಯಾರು ಮೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ?) ಅವರು ಶಿಸ್ತನ್ನೂ ದಕ್ಕತೆಯನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಸೈನಾಧಿಕಾರಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಪ್ರಜ್ಞಿಯಿಳ್ಳವರೂ ಅಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನೆಕೊಶಾ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಅಮೇರಿಕದ ಜನರಲ್ ಮೆಕಾಥರ್. ಈ ವಿಶ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸೇನಾಪತಿಯ ಚರಿತ್ಯೆಲ್ಲಿ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಪಲ್ಲಾ ಹಾಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಜಂಗನೀಯರು ಅಮೇರಿಕನ್ನರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಮೇರಿಕದ ಹೆಮೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹಟಕಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದ್ದೂರ್ಧವಾಗಿ ತಮ್ಮ “ಸದಸ್ವವೇಕಕ್ಕೆ” ಸರಿದೋರದಿದ್ದಾಗ ಅಮೇರಿಕದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ್ದು ಇನ್ನೂರ್ಧವಾಗಿ ಅವರು ನಿಷ್ಟೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವ ಮಾತಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೆಕಾಥರರ ಹಾಗೆ ಮಾನೆಕೊಶಾ ಕೂಡ ದೇಶದ ಮಿಲಿಟರಿ ವೈಭವವನ್ನು ಪುನಃ ಸಾಫ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಭಾರತೀಯ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಟ ಪತ್ರಿಕೆಯಂತೂ ಅವರಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ವರಿಷ್ಟರಾಗುವ ಯೋಗ ಉಂಟೆಂದು ಬರೆದುಬಿಟ್ಟದೆ. ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಮಿಲಿಟರಿ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಹಿತಕಾರಿಯಾಗುವುದೆಂಬ ಭೂಮೆಯಿಳ್ಳವರಷ್ಟೇ ಇದನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸೈನ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ತವ್ಯವನ್ನರಿತ ಸೈನಿಕ ಧರ್ಮದ ಆರಾಧಕರಾದ ಮಾನಿಕಣಾರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅವರ ನಿಷ್ಟೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವ ಮಾತಾಗುತ್ತದೆ.

ಎಂ. ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ತಿ - ಒಂದು ಅಷ್ಟಿತ ಘಟನೆ

ಬದಲಾವಣೆ ಯೋವನರ್ಥಮಾರ್ಗಿಕ್ ಇವರಿನ್ನೂ ಯುವಕರು

ಅಧುನಿಕ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ತಿಯವರು ಒಂದು ತರಹದ ಅಷ್ಟಿತ ಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಚರಿತ್ರೆ ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು: ಗಾಂಧಿಜಿಯೊಡನೆ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹೆಗಲು ಹೆಚ್ಚಿ ಸ್ವಾತಂತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದರು, ಮುಂಬಯಿಯ ಗೃಹಮಂತ್ರಗಳಾದರು, ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ದೂತರಾದರು, ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ-ಕ್ಷಮಿ ಮಂತ್ರಗಳಾದರು, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಗವರ್ನರರಾದರು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಮುಗಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ತಿಯವರ ಕಢಿ. ವಕೀಲರಾಗಿ ಆವರು ದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹಿರಿಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯೆಂದು ಹೆಸರಾಂತರು. ಸಾಹಿತ್ಯಾಗಿ ಗುಜರಾತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ಸಾಫ್ ಪಡೆದರು. ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗುಜರಾತಿ ಬಾಹ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೇಶದ ಗತಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಆದರಾಭಿಮಾನ ಹುಟ್ಟಿಸಲು ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನೇ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣ-ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತಾ ಪ್ರಧಾನ ಶಿಕ್ಷಣ-ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನೇ ಸಾಫ್ಟ್‌ಸಿಸ್ಟರ್‌ನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಮುನ್ತಿಯವರು ಬವತ್ತು ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಜೀವನ ವಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಮುನ್ತಿ ಕುಲದ ಅದಮ್ಮ ಅಭಿಮಾನದ ಹೊರತು ಬೇರೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ೨೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರ ಕುಲದ ಹೆಸರು ಮುನ್ತಿಯೆಂದಿರದೆ ಪಾಠಕ ಎಂದಿತ್ತಂತೆ. ಬಡೋಚದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪೂರ್ವಜರಿಗೆ ಮೊಗಲರ ಆಶಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹುದ್ದೆ ಇತ್ತು. ಅವರ ಒಬ್ಬ ಪೂರ್ವಜ ಮೊಗಲ ಸಮಾಜನನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಪರ್ವಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿತೆ ಬರೆದಿದ್ದರೀಂದ ಆತ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಮುನ್ತಿ ಬಿರುದನ್ನೂ ಬಡೋಚ ಜಲ್ಲೆಯ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂದು ರೂಪಾಯಿಯಂತೆ ವರ್ಷಾಶನವನ್ನೂ ದಯವಾಲಿಸಿದನಂತೆ. ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಮುನ್ತಿ ಕುಲ ಅನೇಕ ಕವಿ, ವಾಗ್ಯ ಸಂಗೀತಪ್ರಯೋಗಿ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ.

ಗಳಾಗಿ ಡಿಶೆಂಬರ್ ೨೬ರಂದು ಕನ್ನಡುಲಾಲ ಮಾಣಿಕಲಾಲ ಮುನ್ತಿಯವರು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಪೈತೃಕ ಸಂಪತ್ತು ವಿಶೇಷವೇನೂ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ, ತಂದೆ ಮಾಣಿಕಲಾಲರು

ಆಗ್ನೇ ಗ್ರಹಿ

ಕೆ.ಎಂ. ಮುನ್ತಿ - ಒಂದು ಅಷ್ಟಾತ ಘಟನೆ / ೧೫೨

ಬೇಗನೆ ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಬಡತನದ ರುಚಿ ತೀವ್ರವಾಗಿಯೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮುನ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾಪ್ರೇಮದ ಸಂಗದ ಹೋರಾಡುವ ಜಿಗುಟೂ ಇಳಿದುಬಂದಿತ್ತು. (ಮೊಗಲರಿಂದ ಭಡೋಚ ದುರ್ಗವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡ ಬಿಟ್ಟು ಸೈನಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮುನ್ತಿಯವರ ಆಗಿನ ಪೂರ್ವಾಚಾರಿಗೆ “ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಶತ್ತು” ಎಂದು ಸಟ್ಟಿಫಿಕೇಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ,) ಕನ್ನಯ್ಯಲಾಲರು ವಕಾಲತ್ತಿಗೆ ಓದಿದರು. ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಿದೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ವಕಾಲತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೂ ಹಲ ವರ್ಷ ಅರೆಹೋಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಜಿಗುಟು ಅವರ ಕೈ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಬಂದು ಅನಂತವಾಡಿಯ ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಖವರಲ್ಲಿಬ್ಬಾಗಿ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ತಿಂಗಳ ಹೋಟೆಲಲ್ಲಿ ಇಂದು ಹೋಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಪೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಫ್ ತಿದ್ದಿ ಅಭಾಸ ಮಾಡಿದ ಅವರು ಇಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಶ್ರೇಣಿಯ ವರ್ಕೆಲರೆಂದು ಹೇಸರಾಂತರು.

ವರ್ಕೆಲರಾಗಿ ಅವರು, ಆಮೇಲೆ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗಳಿಸಿದ ದಿವಾಣಿ, ಫೌಜದಾರಿ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಹೋರಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮದ್ಬಾಸಿನಲ್ಲಿ ಸಿನೆಮಾ ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತೃ ಕೋಲೆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯೆಂದು ಹೇಸರಾಂತ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ‘ರಾಹುಕಾಲ’ದ ಆಧಾರದಿಂದ ಆರೋಪಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಸಿ ನಾಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದರು. ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಜಾಬಿನ ವರ್ಕೆಲರಾರೂ ಜಯಪ್ರಕಾಶ ನಾರಾಯಣರ ಪರವಾಗಿ ವಕಾಲತ್ತು ವಹಿಸಲು ಹೆದರಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದಾಗ ಮುನ್ತಿಯವರು ನಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಡುಗಿಸುವ ಪಂಜಾಬ್ ಪ್ರಾಲೀಸರನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಿದೆ ಲಾಹೋರ ಹೈಕೋಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಲೀಸ್ ಕಮೀಶನರನನ್ನು ಅಡ್ಡಸವಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕೋಟಿನ ಮಾನಹಾನಿಗೆ ಕ್ಷಮಾಪಣ ಕೇಳಿಸಿದರು.

ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ತಿಯವರಿಗೆ ವರ್ಕೆಲ ವೃತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಮತೆ. ವರ್ಕೆಲನಾದವನ ಪ್ರಥಮ ಧರ್ಮ ತನ್ನ ಸಹಾಯ ಹೋರಿ ಬಂದ ಪಕ್ಷಕಾರರನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆಯೆಂದವರು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಇತರ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ಹಾಗೆ, ಗಾಂಧಿಜಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದವಾದುದುಂಟು.

ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿಯ ವರ್ಕೆಲರೆಂದು ಹೇಸರಾದರೂ ಮುನ್ತಿಯವರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಕನಸುಗಾರರು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಆವರು ತಾಯಿಯಿಂದ ರಾಮಾಯಣ, ಭಾರತ, ಭಾಗವತಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯಸ್ಮಾಲ್ತಿಕ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಿದ್ದಾಗಲೇ ಆವರು ಮನೆಯ ಮಹಡಿಯ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಎದುರುಗಡೆ ಬೇವಿನ ಮರದ ಮೇಲೆ ನತೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣಿನ ನವಿಲುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ತಾಸುಗಟ್ಟಲೇ ಕುಳಿತು ಮಧುರಾ ವೃಂದಾವನಗಳ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ದುರ್ಬಲ ಶರೀರದವರಾದುದರಿಂದ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಆವರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ

ಅಷ್ಟಕವ್ಯೇ. ಮುನಿ ಕುಲದ ಸ್ಥಾನಭಾವದಿಂದ ಆಟಗಳನ್ನು ಹಟಕಾಗಿ ಆಡಿ ತೋರಿಸಿದರೂ ಅವರ ಹೃದಯ ಅಕ್ಷರಾಭಾಸವಾದುದಿನಿಂದಲೂ ಕಢಿ ಕಾದಂಬರಿ ಓದುವುದರತ್ತಿಂದೇ ಧಾರಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಹೈಸ್ಮೂಲು ಸೇರಿದೊಡನೆ ಬಂಕಿಮ, ಸ್ವಾಟ್, ದೂರ್ಮಾ, ಮಿಸ್ಸ್ ಹೇನಿ, ವೃದ್ಧರ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಗದ ಹಸಿವೆಯಿಂದ ಓದುತ್ತೊಡಗಿದರು. ಇಂಗರಲ್ಲಿ ಮೆಟ್‌ಕ್‌ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂತಾಗ “ನನ್ನ ಸೀತಿಯ ಆಟ”ದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಬಂಧ ಬರೆಯುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವರಾಗ ಬರೆದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಬಂಧ ಕಾದಂಬರೀ ವಾಚನದ ಬಗ್ಗೆ!

ಈ ರೋಮಾಂಟಿಕ್ ಪ್ರಣಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಾಚನವು ಅವನ ಕಲ್ನಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯೋದಿಸಿದತೆಂದರೆ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಲ್ಲ ಪರಿಚಿತ ಹುಡುಗಿಯೋಡನೆ ತಾನು ಪ್ರೇಮಪಾಠದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ್ದೇನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾವನೊಬ್ಬ ಪ್ರೋಧ ಕನ್ನಯ್ಯ ತನ್ನ ರಾಧೆಯ ವಿರಹದ ವ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿಯೇ ಅವರೂ ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಅಗಲಿಕೆಯನ್ನನುಭವಿಸಿದರು. ಈ ‘ಮಣಕ ಪ್ರಣಯ’ವು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಹಡೆಯಿದ್ದರೂ ಮುನಿಯವರ ಪ್ರಣಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯಾದ ಅಂತರಿಕ ಸಂತಾಪದ ಅನುಭೂತಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನೊಂದಗಿಸಿತು. ಈ ಮಣಕ ಪ್ರಣಯದ ವಸ್ತುವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿಯೇ ಅವರು ಇನ್ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಢಿ ಬರೆದರು. ಆಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಕಟವಾದ ‘ವೈರನೀ ವಸುಲಾತ್’ ಎಂಬ ಗುಜರಾತಿ ಕಾದಂಬರಿಗೂ ಅದೇ ವಸ್ತುವಾಯಿತು.

ಪಕ್ಷಕಾರರಿಲ್ಲದ ವಕೀಲರಾಗಿ ಕಳೆದ ಪ್ರಥಮ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬರಿ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮೋಸ್‌ಗೊಳಿಸಲು ಮುನಿಯವರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಅವುಗಳ ಲೇಖಕನಿಗೆ ಕಾಗದರ ಖಚಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಕರಿಂದ ಪಡೆಯಿದ್ದರೂ (ವಾರಕ್ಕೆ ಇಂ ಆಂ) ಇಡೀ ಗುಜರಾತ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾವನೆಯ ಮೇಲೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಪಡೆದವು. “ವೈರನೀ ವಸುಲಾತ್” ಧಾರಾವಾಹಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರೋಗಿಣಿಯೊಬ್ಬಳ ಗಂಡ, ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೊನೆಯನ್ನು ನೋಡದೆ ತಾನು ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲಿಂದು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಅಸಹ್ಯ ವೇದನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಗಿ; ಅವಳ ಯಾತನೆ ನೋಡಲಾರೆ, ಉಳಿದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಓದಲು ಕೊಡಿ, ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನಂತೆ.

ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಮನೆಮಾತಾಗಿ ಹೊದವೆಂದರೆ ಅನಂತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವುಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬರತೊಡಗಿತು. ಮುಂಬಯಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಗುಜರಾತಿ ಕುಲದ ನವಯುವತ್ತಿಯೋವಳಿನ್ನು ಒಬ್ಬ ದರಿದ್ರ ತರುಣ ಪ್ರೇಮಪಾಠದಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಲಗ್ನದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಆ ಲಗ್ನ ಸಿಂಧುವಲ್ಲಿಂದೂ ಅದರಿಂದ ಅವಳಿನ್ನು ತಿರುಗಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೊಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಮೊಕದ್ದಮೆ

ನಡೆಸಲು ಮುನಶಿಯವರನ್ನು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಾದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರು ತಮಾಷೆಯಾಗಿ, “ಮುನಶಿಯವರೇ, ನಿಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಣಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಈ ತರುಣ ತರುಣೀಯರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಉತ್ತೋಜನಗೊಳಿಸಿ, ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಕೃತಿಗಳಿಸಿದ ಜೋಡಿಗಳನ್ನು ಅಗಲಿಸಲು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ?” ಎಂದು ಸವಾಲು ಹಾಕಿದರಂತೆ.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲಕೂ ಮೋಚಿಂದರೆ ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೂದಿದ ತರಣ ವಿಧವೇಯೊಬ್ಬಳು ಮೆಚ್ಚಿ ಅಹಮದಾಬಾದಿನಿಂದ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಳು. “ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅವಳು ತನ್ನ ಹೆಸರು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾಯಿತು” ಎನ್ನತ್ತಾರೆ ಹಾಸ್ಯವಾಗಿ ಮುನಶಿಜಿ. ಸ್ವತಃ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕನ್ನಡ್ಯಾಲಾಲರು ಅವಳನ್ನೇ ಲಗ್ನವಾದರು. ಅವರೇ ಲೀಲಾವತಿ ಮುನಶಿ.

ಮುನಶಿಯವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಪೌರಾಣಿಕ ಮೂರೂ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ‘ಜಯ ಸೋಮನಾಥ’, ‘ಗುಜರಾಥ ನೋ ನಾಥ’, ‘ರಾಜಾಧಿರಾಜ’, ‘ಪೃಥ್ವೀವಲ್ಲಭ’, ‘ಭಗ್ನ ಪಾದುಕಾ’ಮೋದಲಾದವು ಅನೇಕ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಗೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಅವರ ‘ಪೃಥ್ವೀವಲ್ಲಭ’ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿಯೂ ಇದೆ. ಗುಜರ ಮುಂಜ ಕನಾಟಕದ ತೈಲಪನಿಗೆ ಸೋತು ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದ್ದ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಗುಜರಾತಿ ಜನಪದ ಗೀತಗಳನ್ನಾರ್ಥಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಚಿತ್ತಸಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಪ್ರಶಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿಲ್ಲ, ಅದು ಚಲಣಿತ್ವವಾಗಿ ಬರುವವರೆಗೆ—ಮೋದಲೇ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೂ—ನಾವೇನೂ ಎಚ್ಚತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹೋಪೋದಿಕ್ತು ಪತ್ರಗಳು ಲೇಖಕರಿಗೆ ಹೋದವು. ಆದರೆ ಮುನಶಿಯವರು ಗುಜರಾತಿ ಜನಪದ ಗೀತವನ್ನು ಹೋರಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಿರಪರಾಧವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು.

ಮುನಶಿಯವರ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನ ಸೌಪ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ವೈದಿಕಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬೇಕು. “ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಬಿಟಿಶ್ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದ್ದು. ಆದರಿಂದ ನಾನು ಬಿಟಿಶ್ ದ್ವೋಷಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟೇ” ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಧಮಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ತತ್ವಸೂಳಿತ್ ದೊರೆತದ್ದು ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರಿಂದ. ಅವರನ್ನು ಆಕಣಿಸಿದ್ದು ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕರ ಕಾರ್ಯಪದ್ಧತಿ. ಯಾವುದೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ “ಇಜಂ”ನಿಂದ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡಿರದೆ, ಭಾರತದ ಭವ್ಯ ಗತವೈಭವವು ಅವರಲ್ಲಿ ಅದೇ ತರದ ಭವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ತನ್ನು ಕಟ್ಟುವ, ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ

ಶಿಶ್ಯತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೧೫೫

ಪಾರತಂತ್ಯದ ಪರಿಮಾರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಸ್ವಾತಂತ್ಯ ಸಾಫನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಶುದ್ಧ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯಿಂದ ಪ್ರಚೋದನೆ ಪಡೆದಿದೆ.

ಈ ಸಾಧ್ಯಗಳ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವರು ದುಡಿದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಸೇವಕನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮಂತ್ರಿಯ ವರೆಗೆ ನಾನಾ ಸಾಫನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮುನ್ತಿಯವರ ವೃತ್ತಿತ್ವ ಯಾವ ಬಿನುವಾದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂಥದಲ್ಲ, ಅನಿಬಿಸೆಂಟ್, ತಿಲಕ, ಜಿನ್ನಾ ಸಾಹೇಬರೊಡನೆ ಸೇರಿ “ಹೋಂ ರೂಲ್ಸ್” ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಗಾಂಧಿಜಿಯ ನಾಯಕತ್ವ ಸಾಫಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಅವರೊಡನೆ ಮತಭೀದವಾಗಿ ಕಾಯದೆ ಭಂಗ ವಿರೋಧಿಗಳಾದ ಜಿನ್ನಾ ಸಾಹೇಬರೊಡನೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರು ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಹೊರಗಿಂದ ಒಳಗೆ ಒಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದದ್ದುಂಟು. ಬಾಡೋಎಲಿಯಲ್ಲಿ ಸರದಾರ ಪಟೇಲರ ಏರಕರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡು ಏರಹೃದಯದ ಮುನ್ತಿಯವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ನೇರವಾದರು. ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಜಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಈ ಸೇರೆ ಅವಧಿಯನ್ನವರು ವಿಜಾಪುರದ ಸೇರಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು. ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಘಾರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ I follow the Mahatma - ನಾನು ಮಹಾತ್ಮರ ಬಂಟ ಎಂದು ಸಾರಿದರು. ಯುದ್ಧ ಮುಗಿಯುವುಂಟುಳಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಕೂಗಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮುದುಭಾವ ವೃತ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಂಧಿಜಿಯ ಪಲ್ಯ ಹರಿದುಹೊಂಡು ‘ಅಖಂಡ ಹಿಂದುಸ್ತಾನ’ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಘಾರಂಭಿಸಿದರು -ಅಥಾತ್ ಹಿಂದೆ ಜಿನ್ನಾರೊಡನೆ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಈಗ ಜಿನ್ನಾರ ವಿರುದ್ಧ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ೧೯೪೯ರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ಕರೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೇರಿದರು. ನೇಹರೂ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದರು. ೧೯೫೯ರಲ್ಲಿ ನೇಹರೂ ಅವರು ನಾಗಪುರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿ ಸಮಾಜವಾದಕ್ಕೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದಾಗ ನೇಹರೂ ನೀತಿಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಬಂದರು. ೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಾಜಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದ ಅವರು ಈಗ ರಾಜಾಜಿಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ.

ನಿಜವೆಂದರೆ, ರಾಜಕೀಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ತಿಯವರು ಯಾರೊಬ್ಬರನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಲಾರದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ವೃತ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವರು ಮತ್ತು ಇಡೀ ದೇಶಕ್ಕೆ ನಾಯಕತ್ವ ನೀಡಲು ನಸುವೆ ಕಡಿಮೆ ವೃತ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ‘ಪಕ್ಕ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ವರಿಷ್ಟ ನಾಯಕರಿಗೆ ನುಂಗಲಾರದ ಉಗುಳಲು ಬಾರದ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೬೫ರಲ್ಲಿ ಘ್ರಾಂತಗಳಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲಗಳು ಸಾಫಿತವಾದಾಗ ಮುಂಬಯಿ ಗೃಹಮಂತ್ರಿ ಪದಕ್ಕೆ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ಮೇಲೆ ಅರ್ಥಮಧ್ಯ ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಇವರನ್ನು ಆರಿಸಿದಾಗ ತುಸು ಗುಣಗುಣ ಕೇಳಿಬಂತು. ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಅವರು ‘ಟುಬಲ್ ಶೂಟರ್’

ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಪರ್ಣಿಯಿಂದ ಹತ್ತಿಹುವವರು' ಎಂದು ಹೇಸರು ಪಡೆದರೂ ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ದಂಗೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಬಿರುಸಾಗಿ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದ ರೀತಿಯ ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಇಕ್ಕಾವನ್ನು ಮೇತ್ತನ್ನು ನೀತಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿದವರ ಹುಬ್ಬಗಳನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿಸಿದರಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಮೊಂದು ಹಿಡಿದ 'ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೈದರಾಬಾದ್'ನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಾದರೆ ಈ ಟುಬಲ್ ಶೂಟರ್'ನ್ನೇ ರಾಜದೂತನಾಗಿ ನೇಮಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಸರದಾರ ಪಟೇಲರ ಪೂರ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಅವರು ಹೈದರಾಬಾದ್ ವಿಲಯನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವಕೆ ಅವಾಯ ಸಂಭವವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸಿದೆ ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರವು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಒಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನೂ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಸಹಾಯ ಆಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿತು.

ಅನಂತರ ಈ ಉಪದ್ವಷ ವಿನಾಶಕನಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಆಹಾರ-ಕೃಷಿ ಮಂತ್ರಿ ಪದ ಕೊರಲಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಈ ಮಂತ್ರಿ ಪದದಿಂದಲೇ ಅವರು 'ಮರಗಳ ತಂದೆ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಸಂಘಾದಿಸಿದ್ದು. ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ವನ ಮಹೋತ್ಸವ ಈಗೆಷ್ಟು ನಿತ್ಯಾವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆಯಿಂದರೆ ಅದರ ನಿರ್ಮಿತವೇ ಮರೆತು ಹೋಗುವಂತಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಯ್ಯಲಾಲ್ ಮುನ್ತಿಯವರು ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮಾವಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಇಂದು ಹಿರಿಮೆ ಹೊಂದಿರುವುದು ಭವನ ವಿದ್ಯಾಲಯ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಭಿಮಾನದ ಅದರ ಧಾರ್ಮಿಕ ತತ್ವಗಳ, ಪುನರುತ್ಥಾನವನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈಚೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದರ ಶಾಖೆಯೊಂದು ಸಾಫ್ಟೀಸಲ್ಟ್ಟಿಫ್ಟಿದೆ.

ಕೆ.ಎಂ.ಮುನ್ತಿಯವರಿಗೆಗೆ ೨೫ ವರ್ಷ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ೨೫ ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ ಎನ್ನಬೇಕೇನೂ. ಬದಲಾವಣೆಯು ಯೋವನ ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರಿನ್ನೂ ಯುವಕರೆ. ಬಹುಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಪರ್ಕಗಳನ್ನು ಹರಿದುಕೊಂಡು ಈಚೆಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಕ್ಷವನ್ನಾವರು ಸೇರಿದ್ದು ಅವರ ಪರಿವರ್ತನಾಶೀಲತೆಯ ನಿದರ್ಶನವಲ್ಪಿ? ಆದರೆ ಅವರು ಇನ್ನೂ ಬದಲಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲಿನ್ನಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಕ್ಷದ ಕೆಲನೀತಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಒಗ್ಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರು ಆದರ ವಿರುದ್ಧವೂ ದಂಗೆಯೇಳಬಹುದು.

ಅದು ಮುನ್ತಿಯವರ ಕುಲಬಿರುದು. ಅವರೇ ಒಮ್ಮೆ ಗಾಂಧಿಜಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಹೇಳಿದಂತೆ: "ನಿಮ್ಮ ಸತ್ಯ ಆನೆಯಿಂತೆ ದೊಡ್ಡದಿರಬಹುದು. ನನ್ನದು ಪುಟ್ಟ ಮೊಲವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ನನ್ನ ಪ್ರಿತಿಯ ಸತ್ಯ ಅದನ್ನು ತುಳಿಯಲು ಬಿಡಲಾರೆ."

೭೬. ಮುರಾರಜಿ ದೇಸಾಯಿ

“ನೆಹರು ನಂತರ ಯಾರು?” ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತುತ ಬರೆದ ವೆಲ್ಸ್ ಹ್ಯಾಗೆನ್ ಡಾಕ್ಟರಲಾಲರ ಸಂಭಾವ್ಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳೀಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ ಎಂಟು ಜನರಲ್ಲಿ ಮುರಾರಜಿ ದೇಸಾಯಿ ಹೆಸರು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿತ್ತು. ಮುರಾರಜಿಯವರ ಜ್ಯೋತಿಷಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಥಾನ ಮಂತ್ರಿತ್ವವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದು ರಾಜಕಾರಣ ವಿಚಕ್ಷಣರಿಗೂ ಅನಿಸಿತ್ತು. ನೆಹರೂ ನಂತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿತ್ವಮತರೆಂದರೆ ಮುರಾರಜಿ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಅವರ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ, ನಿಷ್ಠೆ, ಸೇವೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆಡೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ನೆಹರೂ ನಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕಣಂಧಾರನನ್ನು ಅರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಎರಡಾವೃತ್ತಿ ಬಂದರೂ ಮುರಾರಜಿಯ ಕೈಗೆ ಹಣ್ಣು ನಿಲುಕಲಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೇಕಾಯಿತು? ಕಾಮರಾಜರ ಗ್ರಹಗಳಿಗೂ ಮುರಾರಜಿ ಗ್ರಹಗಳಿಗೂ ಬಂದ ತಾಕಲಾಟದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ ಸೂತ್ರಭಾಲಕನು ಉತ್ತರದ ಹಟವಾದಿಯನ್ನು ಉರುಳಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೆ? ಕಾಮರಾಜ ಯೋಜನೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಮೊದಲು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಿಯದಕ್ಕೆರವಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅಮೇಲೆ ನೆಹರೂ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕಾಮರಾಜರ ಕೈವಾಡದಿಂದ ಅವರು ಓಟದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಬೀಂಗಳೂರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಕಾಮರಾಜರ ಮರು ಚುನಾವಣೆಗೆ ಬಹಿರಂಗ ವಿರೋಧವನ್ನು ವೃತ್ತಿವಾದಿಸಿ ಅವರು ಕಾಮರಾಜರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯ ಆಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು ಕಾಮರಾಜರು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿದರು.

ಆದರೆ ಕಾಮರಾಜರಿರಲ್ಲಿ, ಅತುಲ್ಯ ಘೋಷರಿರಲಿ-ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ. ಮುರಾರಜಿಯ ಪರಮ ರಾಜಕೀಯ ವೈರಿ ಮುರಾರಜಿಯವರೇ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕಾದ ವೃತ್ತಿಗಿರಬೇಕಾದ ಜನಾಕರ್ಣಣ ಸಾಮಧ್ಯ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಜನಸ್ವಿಯತೆಯನ್ನು ಕಲೆದುಹೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನೇಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಸ್ವಭಾವ ಅವರದು.

ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮುರಾರಜಿ
ಭಾಯಿ ಮುಂಬಯಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಹಿತೈಸಿಯೋಬ್ಬರು ಅವರ ಕಡೆ
ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೬೬

ಹೋಗಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸರಕಾರಿ ನೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ದೂರಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಈ ಜನ ಅಸಿಯ ಕ್ರಮದಿಂದ ನೀವು ಬೀಂಬಲ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಿರಿ; ಮುಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಾವುದು ನಿಮಗೆ ಜಡ ಹೋಗುವುದು, ಎಂದು ಆ ಹಿತ್ತೆಂಬ ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. “ಮುಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಕಾದಾಗ್ಗಲಿ” ಎಂದರು ಮುರಾರಚಿ. “ನಾನು ಇಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ರಾಜನಂತೆ ಆಳುವೇ!”

ಈ ಪತಿಹ್ಯ ಎಷ್ಟು ಸೆತ್ಯೋ ನಾ ಕಾಣಿ. ಆದರೆ ಅದು ಮುರಾರಚಿಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. “ಜನತೆಯೆಂದರೆ ಯಾರು? ನಾನೋ ಜನತೆ!” ಎನ್ನುವ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾರ್ಥಕಾರಿ ಲೆನಿನ್‌ನಿಗೆ ಸರಿಹೋಗಿರಬಹುದು; ಪಾರ್ಶ್ವಮೆಂಟರಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತೀಯ ಬೋಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಬೀಕಾದವರಿಗೆ ಅದು ಪ್ರಯೋಜಕವಲ್ಲ, ಆತ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಲದು, ಜನರಿಗೆ ಅದು ಮೆಚ್ಚಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಥವಾ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಭ್ರಮೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಚಾತುರ್ಯವಾದರೂ ಬೇಕು. ಮುರಾರಚಿಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ, ಅವರು ಹಳೆಗಾಲದ ವೈದ್ಯರ ಹಾಗೆ; ಜೈಷಧ ಎಷ್ಟು ಕಹಿಯಾಯಿತೋ ಅಷ್ಟೂ ಒಳಿತು ಎನ್ನುವವರು. ಅವರು ಗುಳಿಗೆಯ ಮೇಲೊಂದು ಸಕ್ಕರೆಯ ಆವರಣ ಕೂಡ ಹಾಕಲೊಪ್ಪುಪ್ರಾಧಿಲ್ಲ, ಅದು ಅವರಿಗೆ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಮುರಾರಚಿಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. ಅವರು ನೀತಿಯ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು, ಅನೀತಿಯ ವಿರೋಧಿಗಳು. ಯಾವುದು ನೀತಿ, ಯಾವುದು ಅನೀತಿ ಎಂಬುದನೇಲ್ಲಿಮ್ಮೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರು ನೀತಿಪಥವನ್ನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪಾದಧ್ವನಿ ನೇಲವನ್ನು ಅದುರಿಸುತ್ತದೆ. ಅನೀತಿವಂತರನ್ನೂ ಅನೀತಿಯನ್ನೂ ಅವರು ಬೀಷಣಿಸಲಾರರು. ತಮ್ಮ ನೀತಿಯ ಪೂರ್ವ ಭಾರವನ್ನವರು ಅನೀತಿವಂತರ ಮೇಲೆ ಹೇರುತ್ತಾರೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ಮೆಲುಸಿಲ್ಲ, ದಾಖ್ಯಾವಿಲ್ಲ, ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅನೀತಿವಂತರ ಮನಃಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುವ ಬದಲು ಅವರಲ್ಲಿ ಹೋಪ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಹುಟ್ಟಿಕೆಯ ಕಲಾವಿದನೋಬ್ಬ ತನ್ನ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಲು ಮುರಾರಚಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಆಗ ಅವರು ಅವಿಭಕ್ತ ಮುಂಬಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಮುರಾರಚಿ ಒಟ್ಟಿದರು. ಉದ್ಘಾಟನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೊರಟರು. ಎಲ್ಲ ಕಲಾವಿದರ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಈ ಮಿತನೂ ಕೆಲ ನಗ್ನ-ಅರೆನಗ್ನ ಸ್ತ್ರೀ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದ ಮುರಾರಚಿ ಹುಟ್ಟು ರಾಮ

ಧನಸ್ವಿನಂತೆ ಏರಿತು. ಕಲಾವಿದನ ಕಡೆ ಹೊರಳಿ ಅವರು ನೇರಿದ ಪ್ರಭೃತಿಗಳ ಮುಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದರು: “ನೀವು ಕಲಾವಿದರು ದೇಶವನ್ನು ಅಧೋಗತಿಗೆಳೆಯುತ್ತಿರಿ. ಇಂಥ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನೂ ಸಿಮಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಣರಾಗಿ, ವಿಷಯಲೋಲುಪರಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪತನವಾಯಿತು!” ಮುರಾರಚಿಯ ನೀತಿದಂಡಕ್ಕೆ ಸಂದರ್ಭಾಸಂದರ್ಭಗಳ ಚೆಂತೆ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ.

ಮುರಾರಚಿ ಮದ್ಯಪಾನ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂಬಿಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಹೈಕೋಟಿನ ನಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನ ಮದ್ಯದ ಪರಿಷಾ ಧಾರಕರಿದ್ದಾರೆಂದು ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗಪದಿಸಿ ನಾಯಕೀಯಗಳ ಶಾಶ್ವತ ವಿರೋಧವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ಮುರಾರಚಿ ವೈಭವ ಪ್ರದರ್ಶನ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬಂಗಾರ ನಿಯಂತ್ರಣಾಜ್ಞ ಅದರ ಸಂಕೀರ್ತವಾಗಿದೆ. ಅವರು ವ್ಯಧವೆಚ್ಚಿದ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಿತ್ತಾಲಿ, ತಾಮ್ ಸೈನಾಲೀಸ್ ಸ್ಟೀಲ್ ಪಾತ್ರಗಳ ಹುಟ್ಟು ನಿಮಗೇಕೆಂದು ಗೃಹಿಣಿಯರನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಲು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನವಶ್ಯಕವಾದ ನಿಷ್ಪರ್ಶತೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಮುರಾರಚಿಯವರ ಮೇಲೆ ಬೀರಾವ ಆಕ್ರೋಪವೆತ್ತುಬಹುದಾದರೂ ಅವರು ದಾಂಭಿಕರೆನ್ನುಪಂತಿಲ್ಲ, ನಿಮಗೆ ಅವರು ಏನನ್ನುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚೀ ತಾವು ಅಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಇಕ್ಕೆ ಏಳುತ್ತಾರೆ, ಇ-ಇಂರ ವರೆಗೆ ಯೋಗಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚಹಾ, ಸಕ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ವರ್ಜಿಸಿದ್ದಾರೆಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ತತ್ತ್ವ, ಮಾಂಸ ತಿನ್ನಬುದಿಲ್ಲಿಂದು ಹೇಳುವದೇ ಬೀಡ. ನಿಸರ್ಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ನಿತಾಂತ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಮುಂಬಿಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಹುಲ್ಲು ಬಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇತ್ತು. ಗಣಾಧಿಕಾರಿ ಸೇರಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲೇರಿಯಾ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಇಂದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಮಾಡಕರ್ಮಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಮಾರಂಭಗಳಿಗೆ ಅವರು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ವಿದೇಶಿ ರಾಜದೂತನೊಬ್ಬ ಉಂಟಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದಾಗ ತಮಗೆ ಅನ್ನ ಬಡಿಸುವುದಾದರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟಿದ ಆಕ್ಯಾಯ ಅನ್ನವನ್ನೇ ಬಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಕರಾರು ಹಾಕಿದ್ದರಂತೆ.

ದೇಸಾಯಿಯವರು ತಮ್ಮ ನಿಯಮನಿಷ್ಠೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬಡಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಬುದಿಲ್ಲ, ದುರಭಾಸದ ದಾಸ್ಯದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲು ತಾವು ಇದನ್ನಾಚರಿಸುವುದರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಇದರಿಂದ ಜೀವನದ ಸುಖಾನುಭವಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಅವರ ವಾದ. ಇತರರು ತಮ್ಮತೆ ಅಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಚಟಗಳನ್ನು ಬಿಡಲಾರದವರ

ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಇಲ್ಲ, ಇಂತರ ಮುಂಗಡಪತ್ರದ ಸೂಚನೆಗಳಿಂದ ಬಡವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬೀಡಿಗಳ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂದು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಬಂದಾಗ “ಬಡವರು ಬೀಡಿ ಬಿಟ್ಟರೇನೇ ಹಿತ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುರಾರಚೆ ತಮ್ಮ ಜನ-ಅಪಿಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಮುರಾರಚೆ ರಣಭೋಡಚೆ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಗುಜರಾಥದ ಭಡೀಲಿ ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಉರಿನಲ್ಲಿ ಇಂತರ ಫೆಬ್ರುವರಿ ೨೬ರಂದು ಅನಾವಿಲ ಬಾಹ್ಯಾ ಕುಟುಂಬವೋಂದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಅನಾವಿಲ ಬಾಹ್ಯಾರು ಒಕ್ಕಲುತನ ವೃತ್ತಿಯವರು; ಸ್ವಷ್ಟವಾದಕ್ಕೂ ಶರೀರದಾಧ್ಯಕ್ಷೂ ಹೆಸರಾದವರು. ತಂದೆ ರಣಭೋಡಚೆ ಶಾಲಾ ಮಾಸ್ತರರಾಗಿದ್ದರು. ಮುರಾರಚೆಗೆ ಇಂದ್ರ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲಗ್ನವಾಯಿತು. ಆಗಲೇ ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ತಾಯಿ, ಆಜ್ಞೆ ಮೂವರು ತಮ್ಮಿಂದಿರು, ಒಬ್ಬ ತಂಗಿ ಮತ್ತು ನವೋಧಿ ವಥು ಇಷ್ಟ್ವು ಜನರ ಹೊಣೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. “ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಹೇಡಿಯಾಗಿದ್ದೆ; ಅನಂತರ ತಾನೇ ನಿಭರ್ಯಾಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಮುರಾರಚೆ. ಅವರ ನಿಯಮ ನಿಷ್ಟೇ ಎಲ್ಲವೂ ಈ ಹೇಡಿತನದ ವಿರುದ್ಧ ಹೂಡಿದ ಖಾಸಗಿ ಹೋರಾಟದ ಅಂಗಗಳೇ. ಭಾವನಗರ ಮಹಾರಾಜರ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ಅವರು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಬಂದು ವಿಲ್ಲನ್ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿ ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ.ಗೆ ಓದಿದರು. ಆವಾಗಿಂದಲೇ ಅವರು ಸರಳ ಜೀವನದ ವ್ಯತವನ್ನು ಸಾಧಿಸತ್ತೊಡಗಿದರು.

ಬಿ.ಸಿ.ಎಸ್.ಗಾಗಿ ವಿಲಾಯತಿಗೆ ಹೋಗುವ ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೂ ಅವರು ಸಂಸಾರ ಭಾರದಿಂದಾಗಿ ಅದರ ವಿಚಾರ ಬಿಟ್ಟರು. ಮೊದಲಿಂದಲೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯವರಾಗಿದ್ದು ಇಂಜಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಬೀಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರಾಗಿ ದುಡಿದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಜೀವನ ನಿರ್ವಾಹಕಾಗಿ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿ ಸೇರಿದರು. ಇಂಗಲರಿಂದ ಇಂಗಿಂರವರಿಗೆ ದೆಪ್ಪುಟಿ ಕಲೆಕ್ಟರರಾಗಿ ಅವರು ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಾಂತದ ಅನೇಕ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿದರು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ದೇಸೆಯಿಂದ ಅವರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಬಿಳಿ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಗಡ ತಾಕಲಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಕ ಹಾಗೂ ನಿದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಅಡಳಿತಗಾರರಿಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದರು. ಇಂಗಿಂರಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಸೇರಲು ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ ತೀಮಾರ್ಕನಿಸದೆ ಬಾಕಿ ಉಳಿದ ಪ್ರೇಲುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆ ಕಲಿಸಲು ಮೇಲಧಿಕಾರಿ ಹೇಳಿದನಂತೆ. “ತೀಮಾರ್ಕನವಾಗದೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕಾಗದವೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ, ಇಂದು ಬಂದದ್ದು ಕೂಡ!” ಎಂದರು ಮುರಾರಚೆ.

ಮುರಾರಚೆ ದೇಸಾಯಿಯವರೊಬ್ಬರೇ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವರಿಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೇರವಾದ ಆಡಳಿತಾನುಭವವುಳ್ಳವರು. ಅದೇ ಅವರ ಶಕ್ತಿಯೂ ದೌರ್ಬಲ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಆಡಳಿತ

ವಿಷಯಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ತೀಮಾನ ಅವರಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಹಗಲೆಲ್ಲ ಪ್ರೇಲುಗಳ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ದುಡಿಯಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಅದು ಅವರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸೆಂಕುಚಿತಗೊಳಿಸಿದೆ. ಕಾಯದೆ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ, ಪಾನಪ್ರತಿಬಂಧದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಸುವರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣದವರೆಗೆ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಸಾಧಿಸುವಬಹುದೆಂದು ಅವರು ನಂಬಿದಂತಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರರೂ ಅವರಂತೆ ದಕ್ಷರೂ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ ಆಗಿದ್ದರೇ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಿತ್ತೇನೋ.

ಕೊನೆಗೆ ವಿದೇಶಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದರ್ಷಕ, ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಜನರ ನಿಜವಾದ ಉತ್ತರವ್ಯವಹಾರ ಆಳಿಸಿದ ಅನಾಷ್ಟ ಇವು ಮುರಾರಜಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಲು ಪ್ರೇರಿಸಿದವು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೇರಿ ಅವರು ಒಟ್ಟು ಏಳು ವರ್ಷ ಸೇರಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. (ಹೊರಗಿದ್ದಾಗ ಗುಜರಾತ ಪ್ರಾಂತಿಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು.) ಶುದ್ಧ ಶಿಸ್ತವಾದಿಯಾದ ಅವರು ಸೇರಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತ ಕಾರ್ಯಕ್ರೋಳ್ಯವುದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಗಡ ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಿ ಇತರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಷಿಯರಾಗಿದ್ದರು.

ಒಳಿಟರ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಯ ಹೊಂದಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಂಬಯಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುರಾರಜಿ ಕಂದಾಯ ಮಂತ್ರಿಯಾದರು. ಆಗಲೇ ಇವರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಖೀರರಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳೀಂದು ಜನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ರೈತರ ಹಿತಕಾಗಿ ಕಾಯದೆ ತಂದರು; ಪಾನಪ್ರತಿಬಂಧ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ರಾಜೀನಾಮೆಯಿತ್ತಾಗ ಮುರಾರಜಿಯೂ ಹೊರಬಂದರು. “ಚಲೇ ಜಾವ್” ಚಲವಳಿಯ ವಿಷಯ ಗಾಂಧಿಜಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮತಭೇದವಿತ್ತು. ಆದಳಿತ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ದೇಸಾಯರು, ಜನತಾ ಚಲವಳಿಗಳು ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದಾರಂಭವಾದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಅರಾಜಕತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯ ಹೊಂದುವುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶಿಸ್ತನೇ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಗಾಂಧಿಜಿಯ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ತಲೆವಾಗಿದರು. ಈ ಸಲ ಅವರ ಸೇರಿಮನೆವಾಸ ಅತಿ ದೀಘ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಯುದ್ಧನಂತರ ಪ್ರಾನ್ಯ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಬಂತು. ಯುದ್ಧಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಾವು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಮುರಾರಜಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಅವರೇ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾದರು. ಸಂಪ್ರಾಣ ಪಾನಪ್ರತಿಬಂಧ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಿಸಿತು. ಅವರ ಹೊಲಸಾಗುವಳಿ ಕಾಯದೆ ರೈತರನ್ನು ಹೊಲದೊಡೆಯರಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಜನರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ನೀತಿವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು

ಅವರು ವೇಶ್ವಾಪ್ಯತ್ತಿ ನಿರೋಧವನ್ನು ಯತ್ಸಿಸಿದರು. (ಪರಿಷಾಮವಾಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಬಯಿ ವೇಶೀಯರ ಒಂದು ಪಟಾಲಮೇ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುರಾರಜಿಗೆ ಮನವಿ ಅರ್ಪಿಸಿತು!) ಅವರ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೈಷ್ವವೇನಿಸಿತು.

ಸಂಗಡಲೇ ಅವರು ಜನರ ಪ್ರಿತಿಗೂ ಎರವಾಗುತ್ತ ಬಂದರು. ಪ್ರಥಮ ಸೂಚನೆ ಗಣಾರ ಚುನಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂತು. ಅವರ ಸ್ವಂತ ಬುಲ್ಲಾರ್ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂಬಂಧಿಕನೊಬ್ಬನು ಅವರನ್ನು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಮುರಾರಜಿ ಹೆದರಲ್ಲಿಲ್ಲ ವರಿಷ್ಟರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ತಾವು ಸೋತಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಸಿದ್ಧ ಎಂದು ಅವರು ಸೂಚಿಸಿದರು. ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ವರಿಷ್ಟರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಮುರಾರಜಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದು ಅನಂತರ ಬೇರೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆರಿಸಿ ಬಂದರು. ಗಣಾರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಚೆಳವಳಿ ಅಸಾಧ್ಯ ಹಿಂಸಾಚಾರಕ್ಷಿಳಿದಾಗ ಗೋಳಿಂಬಾರು ಮಾಡಲು ಮುರಾರಜಿ ಹಿಂಜರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಸತತರು. ಅಹಮದಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹಿಂಸಾಚಾರವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಅವರು “ಅಮರಣ ಉಪವಾಸ” ಕೈಕೊಂಡದ್ದೂ ಹೆಚ್ಚು ಘಲಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಟು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಅವರು ಉಪವಾಸ ಮುರಿದರು.

ಕನಾಟಕ ಭಾಗ ಗಣಾರಲ್ಲಿ ಮುಂಬ್ಯೆಯಿಂದ ಬೇರೆಟ್ಟಾಗ ಮುಂಬ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ ವಿಕಿರಣಿತ್ತು. ಏಕಕಂತದಿಂದ ತಮನ್ನು ಆರಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಮುರಾರಜಿ ಸಿದ್ಧಿರಿದ್ದರು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸುಮನ್ನೆ ಬಿಡಲಾರದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ ಅವರನ್ನು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಗಣಾರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥಮಂತ್ರ ಪದ ಲಭಿಸಿತು.

ದೇಸಾಯರ ಅದೃಷ್ಟ ಮತ್ತೆ ಉಬ್ಬಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅವರು ಇನ್ನೂ ನಿರ್ದಾಕ್ಷೇತ್ರ ಸತ್ಯವಾದಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ವಿಶಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಆರ್ಥ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಅವರು ವಿದೇಶ ಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಯಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿದೇಶೀಯರ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ-ಬಿಟಣ ಮತ್ತು ಅಮೇರಿಕನ್ನರ ಮೇಲೆ-ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದರು. ಆರ್ಥಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರ ಪ್ರಭುತ್ವ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಒಂದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಮಾಜವಾದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಮನಗಂಡ

ಶಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೧೬

ದೇಸಾಯಿ, ಸಮಾಜವಾದದ ಹೆಸರಿಗೇ ಜಿಗಿದು ಬೀಳುವ ಅಮೋರಿಕನ್‌ನಿಗೆ ಭಾರತದ ಬ್ರಾಹ್ಮಡಿನ ಸಮಾಜವಾದವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿಯೆ ವಿವರಿಸಿದರು. ಪಂಚವಾರ್ಣಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು ಮಿತಿಮೀರಿದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವಾಗಿವೆ ಎಂದು ದೂರಿದ ಬಂಗಾಲ ವರ್ಣಕ್ರಾಂತಿ ಸಂಘದವರಿಗೆ ಅವರು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ೬೦ ವಾಲು ಬಡವರಿದ್ದಾರೆ; ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಳು ಭಾಳುವಂತಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷ ಕಾಯುವಷ್ಟು ಸಹನಾಶೀಲರಾಗಿಲ್ಲ; ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ ಹತ್ತಿಷ್ಟುತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಾದರೂ ಸುಧಾರಿಸಲೀಬೇಕು; ಇದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಬೇರೀನಾದರೂ ಉಪಾಯವಿದೆಯೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನೊಳಗಿನ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳನ್ನು ತೈಪ್ಪಿಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲ, ಓಶ್ವಾತ್ಮಕರು ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ನಂಬುತ್ತಿದ್ದುದೂ, ಭಾರತೀಯ ಬಂಡವಾಳಗಾರರಾದ ಬಿಲಾಸ್ ಮುಂತಾದವರೊಡನೆ ಅವರ ಸ್ವೇಕವೂ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಸಂಶಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತ್ತು. ಅಮೋರಿಕಕ್ಕೆ ಹೊದಲ್ಲಿ ಅವರೊಂದೆಡೆ ನೆಹರೂ “ಬೌದ್ಧಿಕ ವಿನಯವುಳ್ಳವರಾದರೂ ಆತ್ಮಿಕ ವಿನಯವುಳ್ಳವರಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆಂದು ವರದಿಯಾಗಿ ಮುರಾರಜಿ ವಿರೋಧಿಗಳು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೂಗೆಬ್ಬಿಸಿದರು.

ಮುರಾರಜಿಯೇ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿ ಎಂದು ಆಗ ನಂಬಿದ್ದವರೆಷ್ಟೇ ಜನ; ಅವರಲ್ಲಿ ಮುರಾರಜಿಯೂ ಒಬ್ಬರು. ಆದರೆ ಅವರನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮೀರುವ ಮೊದಲೇ ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಲು ಒಳಗೊಳಿಗೇ ಯತ್ನ ನಡೆದಿತ್ತು. ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಾರ್ಟಿ ಮೇಂಟರಿ ಪಕ್ಷದ ಉಪನಾಯಕನನ್ನು ಆರಿಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗ ಮುರಾರಜಿ ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಭ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಈ ಸಾಫಿಕ್ಕೆ ಆರಿಸಲ್ಪದ್ದುವಾತ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಯ ನಂತರ ಎಲ್ಲಕೂ ಮಹತ್ವದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಆದರ ಹಿರಿಮೆ ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುರಾರಜಿಯೇ ಸ್ವೇ ಎಂದೂ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮೇನನ್ ಮುಂತಾದ ವಾಮಪಂಥಿಗಳು ಕೈವಾಡ ನಡೆಸಿ ಮುರಾರಜಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಆ ಸಾಫಿಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಲು ಜಗಜೀವನರಾಮರನ್ನು ಹುರಿದುಬಿಸಿದರು. ನೆಹರೂ ಈ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಮೊದಲು ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಾಕಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ ಉಪನಾಯಕ ಪದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರ ಬದಲು ಇಬ್ಬರನ್ನು ಆರಿಸುವಂತೆ ಪಕ್ಷವನ್ನೆಲ್ಲಾಷ್ಟಿಸಿದರು. ನೆಹರೂ ಪಾರಾದರು. ಆದರೆ ಉಪನಾಯಕ ಪದಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಲ್ಲಾದಾಯಿತು. ಮುರಾರಜಿಯ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಿತ್ತು.

ಆದರೂ ದೇಸಾಯರು ತಮ್ಮ ಸಾಫಿನನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರೇ ಇದ್ದರು. ಕಾಮರಾಜ, ಪಾಟನಾಯಕ ಮೊದಲಾದ ಪಾದೀಶಿಕ ನಾಯಕರ ಸಂಗಡ ಒಳ್ಳೀ

ಸಂಬಂಧ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯಶ್ವಿಸಿದರು. ನೆಹರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಮಂಡಲ ಸಭೆಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಾಯಿಟಿ ಆಶಾವಾದವಾಯಿತು. ಜೀನಿ ಆಕ್ರಮಣದ ನಂತರದ ಕೋಲಾಹಲದಲ್ಲಿ ಏ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣ ಮೆನಸ್‌ರನ್ನು ಮಂತ್ರಮಂಡಲದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಿದಾಗ ಮತ್ತೆ ಮುರಾರಜಿಯ ಅವಕಾಶ ಸುಧಾರಿಸಿದಂತೆನಿಸಿದರೂ ಆದೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಳುವಾಯಿತು. ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಅಭಿಷ್ಯಾಯಗಳ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಪ್ರತಿ-ತೂಕವಾಗುವ ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರ, ಮಂಡಲದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ನೆಹರೂ ಅವರದು. ವಾಮಪಂಥಿಗಳ ಮುಖ್ಯರಾದ ಕೃಷ್ಣ ಮೆನ್‌ನ್‌ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣ ಪಂಥಿಗಳ ನಾಯಕರೆನಿಸಿದ ಮುರಾರಜಿಯನ್ನೂ ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಿ ತೂಕ ಕಾಯ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಮರಾಜ ಯೋಜನೆ ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಹಿಡಿಕೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

ನೆಹರೂ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ನಾಯಕನೆ ಆಯ್ದುಯಲ್ಲಿ ಮುರಾರಜಿಯನ್ನು ಕಾಮರಾಜರು ಪ್ರಾವೀಣ್ಯದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಿದರು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಕಾಮರಾಜರು ಮುರಾರಜಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ರಾಹುವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಎಂದು, ಏಕೆ ಮನಸ್ತಾಪ, ಬೆಳೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಹಿಂದೆ ಮದ್ವಾಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮರಾಜರ ಪರಾಟಕೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಮತ್ತು ರಾಜಾಜಿಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಲಿಂಗಲು ಯಶ್ವಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮುರಾರಜಿ ಒಬ್ಬರೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. “ಕಾಮರಾಜರ ಶ್ಲೋಕ” ಎಂದು ಗಾಂಧಿಜಿ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ಕಾಮರಾಜರು ಇತರ ಹಳೀ ನಾಯಕರ ಸಂಗಡ ಮುರಾರಜಿಯ ಮೇಲೂ ಅಪ್ಸನ್‌ರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ವರದಂತಿ. ಇತರ ಕೆಲವರು, ಗಣಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿಯವರನ್ನು ಹಣಕಾಸಿನ ಮಂತ್ರ, ಪದದಿಂದ ಉಚ್ಛಾಟನೆ ಮಾಡಲು ಒಳಗೊಳಗೇ ಯಶ್ವಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮುರಾರಜಿ ಒಬ್ಬರೆಂದೂ, ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿಯವರು ಕಾಮರಾಜರ ಮಿಶನೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಇದು ಕೇವಲ ಇಬ್ಬರು ದೃಢಬುದ್ಧಿಯ ನಾಯಕರ ಸೈನಿಕ ವೈಷಮ್ಯವಿರಲುಬಹುದು. ಮುರಾರಜಿ ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳುವವರಲ್ಲ; ಕಾಮರಾಜರಂತೂ ಖಂಡಿತ ಅಲ್ಲ.

ಮುರಾರಜಿಯವರು ಭಾಷ್ಯಾಚಾರಿಗಳೆಂದು ಅವರ ದ್ವೋಷಿಗಳೂ ಆರೋಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಅವರ ಮಗ ಕಾಂತಿ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಮಾತ್ರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರಿನ ಬಳದಿಂದ ಲಾಭ ಹೊಡಿಯತ್ತಾರೆಂದು ವಾಮಪಂಥಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಆರೋಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಆದರೆ ಮುರಾರಜಿ ಕೇಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿಯಾದೂದನೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಯಾವ ಲೈಸನ್ಸು, ಪರ್ಮಿಫಟ್‌ಪ್ರೈಸ್ ಮೊದಲಾದನ್ನೂ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಪತ್ರ ತೆಗೆದಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಮುರಾರಜಿ ತುಂಬ ಧಾರಿಕೆ ವೃತ್ತಿಯವರು. ಭಗವದ್ವಿತೀಯ ಹದಿನೆಂಟೂ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಬಾಯಿಪಾಠ ಬಲ್ಲರು. ಹೀಂದೂ ಸಿದ್ಧಾಂತದಂತೆ ಅವನವನ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವನವನು ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದು ಮುರಾರಜಿ ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಯೋತಿಷದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಷಾರ ನಂಬಿಕೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಗಣಜಾರಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಗಳ ಆತ್ಮತ್ಯೇಯನ್ನಾಗಲಿ, ಈಗ ಅವರ ಸೋಲನ್ನಾಗಲಿ ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅವರು ದಿನವೂ ಚರಚಾ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗಾಂಧಿಜಿಯಂತೆ ಮಾನಸಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ, ಆದಳಿತಗಾರರಾಗಿ ಅವರು ಎಂದೂ ದಂಡವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಲು ಹೀಂಜರಿದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಾಯದೆ ಮೀರದೆ ಮಾಡುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನಷ್ಟು ಅವರು ವಹಿಸಿದ್ದರಷ್ಟೇ.

ಮುರಾರಜಿಯನ್ನು ಒಲ್ಲದವರು “ಮಾರಲಾಜಿ” ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕೊಡುವ ಉಪದೇಶಗಳಿಂದ ಅವರು ಶುದ್ಧ ನೀರಿಸ ಮನುಷ್ಯರೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಎಣಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಹಾಗಿಲ್ಲ, ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಬಹಳ ಮೇಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಆಡಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ತಮಗೆ ಬೇಕೆನಿಸಿದಾಗ ವಿನೋದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೋರಿಸ ಬಲ್ಲರು. ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಾಸ್ಯ ಚಟ್ಕಾಕಿಗಳಿಂದ ಆಲ್ನಿನವರನ್ನು ಚಕಿತಗೊಳಿಸಿದರು.

ಮುರಾರಜಿಗೆ ಇನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಾಧಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಸಿಗೆಬಹುದೇ? ಅವರಿಗೆ ಈಗ ೨೦. ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಆರಿಸಿ ಬಂದ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಗೆ ಇನ್ನು ೫೦ ಇಲ್ಲ, ಮುರಾರಜಿಗೆ ಮತ್ತಾವ ಗುಣವಿದ್ದರೂ ಸ್ಥಾತ್ಮಿಕದಾಯಕ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ, ನೀಹರೂ ಮನೆತನದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಕರ್ಷಣೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದೆ. ವಾಮ ಪಂಥದ ಪ್ರೋಣ ಬೆಂಬಲ ಅವರಿಗಿದೆ. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ವಿಷ್ಣುವಾವುದೂ ಒದಗದಿದ್ದರೇ ಮುರಾರಜಿಯ ಅವಕಾಶಗಳು ಮುಗಿದವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಭಾರತದ ಬಂಡವಾಳಗಾರರೂ ಅಮೇರಿಕ ಬ್ರಿಟನ್ನಿಗಳೂ ಅವರು ಅಧಿಕಾರಕೆ ಬರುವುದನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಬಹುದು. ಆ ಸಂಭವ ಮಾತ್ರ ದೂರವೆಂದು ಹೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಮುರಾರಜಿ ಶಿಸ್ತನ ಸೈನಿಕರಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯವರೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಪಾ. ವೆಂ. ರವರ ಮೊರಾಚೆ ಮೇಲಿನ ಲೀಖನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ

(ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಪತ್ರ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ)

ದಿ: ೨.೭.೧೯೨೧
ಹುಬ್ಳಿ

ಪ್ರಿಯ ಹಳೀಯಂಗಡಿಯವರಿಗೆ ಲಾಂಗೂಲಾಬಾರ್ತನ ವಂದನೆಗಳು.
ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಂಪಾದಕರು ನನಗೆ ತೋರಿಸಿದರು.
ಅದನ್ನುವರು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರುತ್ತಾರೆ.

ಮೊರಾಚೆ ದೇವತಾಪುರುಷ ಎಂದು ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ
ಬಿಡಿ, ಖುಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾರೂ ಆತನಷ್ಟು ನೀರಸ ಅರಸಿಕನಲ್ಲವೆಂದು ನಾನರಿಯನೇ?
ಆತನೂ ಕ್ರಾಂವೆಲ್ಲೋ; ಕ್ರಾಂವೆಲ್ಲೋ ಏನು ಒಳ್ಳೀರು ಮಾಡಬೇಕೆಂದನೋ ಆ ಒಳ್ಳೀರು ಆಗಲೋ
ಇಲ್ಲ. ಮೊರಾಚೆಗೆ ಬಾನ್ನೇ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂರ್ವಿಟನ್ ಭಾರತ ಸಾಫನೆ ಅವರಿಂದ
ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಪೂರ್ವಿಟನಿಜಂ ಅವರಿಗೇ ಮುಳುವಾಯಿತು. ದೇಶಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣ್ಣವುದಕ್ಕೆ
ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೆ ಬಂದೇ ಸಾಲದು. ಪಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಬೇಕು. ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ
ಯೋಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಬೇಕು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಅಭಿಷಾಯವೂ ಸರಿ ಇರಬಹುದು ಎಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆ
ಬೇಕು. ಇದೊಂದೂ ಮೊರಾಚೆಗೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಆದ ಶಾಸ್ತಿ ನೀವೆಂದಂತೆ ಸರಿಯೇ.

ಆದರೂ ಈ ಮನುಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ದಯೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆತನ ಉದ್ದೇಶ
ಒಳ್ಳೀದಿತ್ತು. ಆತ ಮುಂಬಾಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ್ನಿ ಮಾಡಿದ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳಷ್ಟು
ಒಳ್ಳೀಯ ಭೂಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಯಾವ ‘ಜನಪ್ರಿಯ’ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.
ಎಲ್ಲರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಅಂಜುಬಾರುಕರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಆತನ
ಗೋಲ್ಡ್ ಕಂಪೋಲ್ ಆಡರ್‌ನಷ್ಟು ನಾಯವಾದ ಕಾಯದೆ ಮತ್ತಾವದೂ ಇದ್ದಿರಲಾರದು.
ಆದರೆ ಆತ ಮೂಡಿ. ಕಾಯದೆಯಿಂದ ಕತ್ತೆಯನ್ನು ಕುದುರೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದರು.

ಸ್ವೇಣ ನಿಯಂತ್ರಣಾಭ್ಯಾಸ ಸೆಫಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಹಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಾರತೀಯರು ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟಾರೇ ಹೊರತು ಬಂಗಾರ ಬಿಡಲಾರರೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ನೀವಿನ್ನು ಕಾಂತಿಲಾಲನ affairs ವಿಷಯ ಹೇಳುವಿರಿ. ಮೊರಾಚ್ಯೆ ನಾ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಸಂಭಾವಿತನಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇದು proof ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮೇಲೆ ಆತನ ಅರ್ಥಮಂತ್ರಿತ್ವದ ಕಾಲದುದ್ದಕ್ಕೂ ಓಲ್ರಿಮೆಂಟ್ಸನಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ಅರೋರಾ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಗತಿಪರ ತುಕ್ಕರು ಜಗಟೀವನರಾಮರ affairs ಬಗ್ಗೆ ತುಟಿ ಎರಡು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಏಕೆ? ಇಂತಾರ ಕೊನೆಯಲ್ಲೋ ಅವರ ಇನ್‌ಕಂಟಾಕ್ಸ್ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ವಿವರ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಿದ್ದಿತ್ತು. ತುಕ್ಕರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಲಾಗಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಎರಡಾದ ಮೇಲಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ತುಕ್ಕಟೊಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಅದ್ದ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ನಮ್ಮ ಜನಸ್ವಿಯ, ದೇಶೋದಾರಕ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಗಳು (ಅವರ ತಂಡ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉದಾರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಜ. ಜೀ. ರಾಮರಿಗೆ ಶ್ರೀನಾ ಬಿಲ್ ಕೊಟ್ಟಿರು. ಬಡ ಇನ್‌ಕಂಟಾಕ್ಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಬೃಗಳು. ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಅದು ಹೋಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ‘ಜನತಾ ಜನಾರ್ಥನ’ನು ಈ ಜನರನ್ನು wholesale ಅಗಿ ಆರಿಸಿ ತಂದು ಇನ್‌ಕಂಟಾಕ್ಸ್ ತಪ್ಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವುದು ನೀವು ಹೇಳುವ ‘ಜನತೆ’ಗೆ ಬಲು ಇಷ್ಟವಾದ ಕೆಲಸವೆಂದು ತೋರಿಸಿದನು. ನೀವು ಸಮಾಜವಾದದ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದರಾಯಿತು, ನಿಮಗೆ ‘ಬಾರಾ ಖೂನ್ ಮಾಫ್’ ಎಂಬುದು ಗ್ರಂಥಿ ಮಹಾ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಸ್ವಷ್ಟ ಪಾಠವಾಗಿದೆ. ಈಗ ಇರುವ ಯಾವ ‘ಜನಸ್ವಿಯ’ ನಾಯಕನಾದರೂ ತನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಅರ್ಥವಾ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸ್ವಷ್ಟವಾದ ಕೈಯಿಳ್ಳವನೆಂದು ನೀವು ಹೇಳಬಲ್ಲಿರಾ? ಹೈಕೋರಿಷ್ಟ್ ಜಡ್ಡರು ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಕಳ್ಳರೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಬಿಹಾರ, ಕಾಶ್ಮೀರಗಳ ಮಂತ್ರಿಗಳು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜವಾದಿ ಜನತೋದಾರಕ ಜನಸ್ವಿಯ ನಾಯಕಮಣಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯರು.

ಮೊರಾರ್ಜ್ ಕೆಟ್ಟವರಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈಗಾತ ನಿರುಪದ್ರವಿಯಾಗುವಷ್ಟು ನಿರ್ವಣಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಹೊಸ ಉದಾರಕರು ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ‘ಜನತೆ’ ವಿಚಾರಿಸಿದೆ? ಭಾಷ್ಯಾಚಾರಿಗಳೆಂದು ನಿಸ್ಪಂಥಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಉದಾರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನೀವೇಣಿಸುವಿರಾ?

ನೀವು ತರುಣರೆಂದು ನಾನು ನಂಬುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸುದವ. ಹೊಸ ಸರಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ತರುಣರ ಉತ್ಸಾಹ ಅಶ್ವಯಕರವಾಗಿದೆ. ಮೋರಾಚೆ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ತಾತ್ವಾರ ಅದೇ ವಯಸ್ಸಿನ, ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಕೆಟ್ಟು, ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಅಸಮರ್ಥ ನಾಯಕರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಇಂದಿರಮೃನ್ವವರ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ನನಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಲ್ಲ, ತರುಣರ ಈ ಉತ್ಸಾಹ, ತಾತ್ವಾರ ಎರಡರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ನಿಮಗೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೇ ತಿಳಿಸಿರಿ. ಎಲ್ಲ ಮುದುಕರಂತೆ ನಾನಲ್ಲ, ಕಲಿಯಲು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧಿ

ಇತಿ ನಿಮ್ಮ

ಲಾಂಗೂಲಂ.

೭೨. ಸಿ. ಪಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್

ಉಜ್ಜಲ ಜೀವನಪೂರ್ವಕ ವರ್ಣಣೆಗಳು

ಈ ವರ್ಷ ೫೦ರ ಗಡುವನ್ನು ದಾಟಿದ ಡಾ. ಸಿ. ಪಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್ ರು ೬೦ದಿನ ತರುಣ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಸುಪರಿಚಿತರಲ್ಲಿ, ಕಳೆದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರ ಅಸಂಖ್ಯ ಭಾಷಣ ಲೇಖನ ಪ್ರಸ್ತಕರಣಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆಯಾದರೂ ೬೦ದು ಅವರು ‘ಜನಪ್ರಿಯ’ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೊನೆಯ ದೊಡ್ಡ ಸಂಗತಿ ಅಷ್ಟು ಹಿತಸ್ವರಣೆಯೆನ್ನಲು ಬಾರದು. ತಿರುವಾಂಕೂರು ಸಂಸಾಧನದ ದಿವಾನರಾಗಿ ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತೀಗೂ ಭಾರತದ ಒಗ್ಗಟಿಗೂ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದೆ. ಗಣಭಾರತಲ್ಲಿ ಅವರು ಒತ್ತಾಯದಿಂದೆಂಬಂತೆ ದಿವಾನ ಪದವಿಯಿಂದ ನಿಷ್ಪತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ಹಲ ಬಾರಿ ವಿದೇಶಯಾತ್ರೆ ಕೈಕೊಂಡು ಭಾರತದ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರ ಉಜ್ಜಲ ಜೀವನದ ಹಲವು ಅಂಶಗಳು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಡಾ. ಸಿ. ಪಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್ ಜೀವನ ಉಜ್ಜಲವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಅವರಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವೈಭವವುಳ್ಳ ಜನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀ ಬೆರಳಲ್ಲಿನೇಸುವಷ್ಟು ಇರಬಹುದೇನೋ. ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಸುದೃದ್ಬಿಗಳಲ್ಲಿಬ್ಳಾರು; ದುರ್ದ್ರೋಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ. ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯ ಶಿಶಿರದ ತುತ್ತತುದಿಯನ್ನೇರುವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಅವರಿಗಿತ್ತು; ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದೊಭಾಗ್ಯವೂ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂತು. ಅನಿ ಬೆಸೆಂಟಮ್ಯನ್ ಹೋಂ ರೂಲ್ ಲೀಗಿನಲ್ಲಿ ಪಂ. ಜವಾಹರಲಾಲರೋಡನೆ ಸಹ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ, ಗಣ್ಯ ೨೦ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯಾಂತರ ಜಸ್ತಿಸ್ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ನಾಯಕನನ್ನು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದವರಾಗಿ, ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಭಾಷಣಮಾಡಿದ ಕೆಂಪ್ಲೆದೆಯ ಅಗ್ನಿಭಕ್ಷಕರಾಗಿ ಸಿ. ಪಿ. ಅವಿಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಶ್ರೇಣಿಯ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಭಾಗಿಯಾದರು. ಆದರೆ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ಅಸಹಕಾರದೊಡನೆ ಅಸಹಮತರಾಗಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೌನ್ಸಿಲರ್ ಪದವಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಾಗ ಆ ಜನಾನುರಾಗದಲ್ಲಿ ಬಹುಭಾಗಕ್ಕೆ ಅವರು ಎರವಾದರು. ಮತ್ತೆ ಗಣಭಾರತಲ್ಲಿ ದಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೬೬

ತಿರುವಾಂಕೂರು ದಿವಾನರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಜನರಿಗೆ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶ ಕೊಡಿಸುವ ಅಪ್ರತಿಮ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಣನ ನಂಬರು ಬಹಳ ಮೇಲೀರಿತು. ಅದಾಗಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಧೋರಣೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಧ್ವಿತೀಯ ಅ-ಜನಪಿಯ ಮನುಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವು.

ಚಟ್ಟಾಪೆಟ್ಟು ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರರು ತಮ್ಮ ಅಂನೇ ಹುಟ್ಟುಹಬ್ಬದ ನಿಮಿತ್ತ ಈಚೆಗೆ ಬರೆದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳ ಒಂದು ಮಾಲೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ. ೧೯೮೯ನೇ ಇಸವಿಯ ದೀಪಾವಳಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಿ. ಆರ್. ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮ ಅಯ್ಯರರ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಈ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಇಷ್ಟವಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ತಂದೆ ಶ್ರೀಷ್ಟ ವಕೀಲರಾಗಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ನಾಯಾಧೀಶ ಪದವಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದವರು. ಕೊನೆಗೆ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಹಿಂದುವಾದರೂ ಮೊದಲು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ತತ್ವಜ್ಞನಗಳ ಆರಾಧಕರಾಗಿ ನಿರೀಶ್ವರವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮರು ಮಗನಿಗೆ ಕಲಿಸಿದ ಮೊದಲನೇ ಭಾಷೆಯೆಂದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆಮೇಲೆ ಷ್ಟೇಂಚ್. ಎಂಟರಲ್ಲಿ ಶೇಲ್ಮೆ ಕೋಲರಿಚ್, ವರ್ಷ್ ವರ್ಷ್ ಕೆವಿಗಳು ಅವರ ತುದಿ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಹನ್ನೆರಡರಲ್ಲಿ ಜಮನ್ ತತ್ವಜ್ಞನಿಗಳಾದ ಶೋಪೆನ್‌ಹೋರ್ ಮತ್ತು ನೀತ್ಸೆ ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿತ್ತು ಮೆಟ್ಟಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮದ್ಬಾಸ್ ಇಲಾಖೆಗೆ ಮೊದಲನೆಯವರಾಗಿ ತೇಗೆದೆ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದನೇ, ತಪ್ಪಿದರೆ ಎರಡನೇ ಸಾಫ್ಟ್‌ಕ್ಷಿರ್ತ ಕೆಳಗಿಳಿದುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಸಿ. ಪಿ. ಯವರಿಗೊದರಿದ ಎರಡನೇ ಸುದೃದ್ಧಿ ಅಕಸ್ಮಿಕ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೋ ಘಟಿಸಿದ್ದು ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರು ಷ್ಟೋಫೆಸರ್ ಅಥವಾ ಸಮಾಜ ಸೇವಕರಾಗಬಯಸಿದರೆ ಅವರ ತಂದೆ ಅವರನ್ನು ವಕೀಲರಾಗಲು ನಿರ್ಬಂಧಪಡಿಸಿದರು. ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವಕೀಲ ವೃತ್ತಿ ಓರಂಭಿಸಿದ ಮೊದಲನೇ ವರ್ಷ ಅವರು ರೂ. ೧೦೯ ಗಳಿಸಿದರು. ಎರಡನೇ ವರ್ಷ (ಅದೂ ಒಂದು ಆಕಸ್ಮಿಕದಿಂದ) ಅವರ ವರಮಾನ ರೂ. ೫೫೦ಕ್ಕೇರಿತು. ಆದರೆ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರರನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಅಗಲಿರಲು ಸುದೃದ್ಧೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಭಾವ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ವರ್ಕಾಲತ್ತಿನಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ನಾಯಾಧೀಶರಾಗಲು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದೀರಿಂದ ಮದ್ಬಾಸ್ ಹೃಕೋಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ೩೦೦ ಕೇಸುಗಳ ಕಡತಗಳಿಲ್ಲ ಸಿ. ಪಿ. ಯವರ ಪಾಲಿಗೆ ಒಂದವು. ಇಷ್ಟ ಕೇಸುಗಳು ಷ್ಟೋಟ್‌ಷ್ಟೋಲಿಯೋದಲ್ಲಿರಲಾಗಿ ಸಿ. ಪಿ. ಯವರ ಜನಜಾತ ಪ್ರತಿಭೆ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯಿತು. ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಕೀಲರೂ ಸಂಪಾದಿಸದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸತೋಡರಿದರು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಮದ್ವಾಸ್ ಹೈಕೋಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೊಂದು ನಾಯಾಧೀಶ ಪದವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಮುಖ್ಯ ನಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ, “ನಿತ್ಯವೂ ಇದೀ ದಿನ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಿತ್ಯವೂ ಕೆಲ ತಾಸು ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಮಾತು ಆಡುವುದೇ ವಾಸಿಯೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ!” ಎಂದು ಬರೆದುದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ವರ್ಹವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಸಿ. ಪಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರರ ಧೈರ್ಯ ಅವರನ್ನು ಆ ಕಾಲದ ದೊಡ್ಡ ವೀರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಅವರ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಯೋ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅಂದಿನ ಮಹಾ ವೃಕ್ಷಗಳ ಒಲುಮೆ ಹರಿಯಿತು. ಅವರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖ ಮಿಶನ್‌ನೂ ಮೊದಲು ಅವರೋದನೆ ಜಗತ್ ಮಾಡಿದವನೆಂಬುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಗಣಾರಲ್ಲಿ ಜಿಡ್ಲು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರ ಪಾಲಕ್ಕದ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆದ ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅನಿ ಬೆಸೆಂಟಮ್ವನ್ ವಿರುದ್ಧ ವಕೀಲರಾಗಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಕೋಟಿನಲ್ಲಿ ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಧೀರ ಐರಿಂ ಮಹಿಳೆ ತನ್ನೆದುರಾಳಿಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಸುಂದರ ನಿಭರ್ಯ ವಕೀಲನ ಚಾಕಚಕ್ಕವನ್ನೂ ಶತುವಿಗೆ ಕೂಡ ಜೀದಾರ್ಥ ತೋರಿಸುವ ಪವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಮನಸೋತು ಹೋದರು. ಆದ್ದರಿಂದ “ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀವು ನನ್ನ (ಎದುರಾಳಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ) ಗೆಳೀಯತಾಗಿರುವುದೇ ಒಳ್ಳೆದು” ಎಂದವರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮೃತ್ಯುನ್ನು ಕೋರಿದಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರ ಸ್ವೀಕ ಅನಿ ಬೆಸೆಂಟರ ಮರಣದವರೆಗೂ ನಿರಾಬಾಧವಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು.

ಅನಿ ಬೆಸೆಂಟಮ್ವನ್ ಸ್ವೀಕ ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರನ್ನು ರಾಜಕಾರಣದ ಸುಳಿಗಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡುಕೊಂಡಿತು. ಆ ಸುಳಿಗಳಿಯ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣ ಅವರು ಹುಟ್ಟಿ ಅದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರವೀಣತೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಬೆಸೆಂಟಮ್ವನ್ ಹೋಂ ರೂಲ್ ಚೆಲ್ವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೊಂದು ಪ್ರಥಾನ ವೃಕ್ಷಿಯಾದರು. ಆ ಚೆಲ್ವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲಾಡಲು ಅವರಲ್ಲಿ ಹಣದ ಕೊರತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಚೈತನ್ಯದ ಅಭಾವವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಅವರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಾ ಸಿ. ಪಿ. ಮದ್ವಾಸ್ ಗವನರ್ ಪೆಂಟ್‌ಫೀಂಡರನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಪೆಂಟ್‌ಫೀಂಡರು ಅನಿ ಬೆಸೆಂಟರನ್ನು ಸೇರಿಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸಿ. ಪಿ. ಯವರ “ಸಾಹಸ ಪವೃತ್ತಿ”ಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವರನ್ನು ಗೆಳೀಯತಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಹೋಂ ರೂಲ್ ಚೆಲ್ವಳಿ ಅವರಿಗೆ ಆಗಿನ ಮಹಾನಾಯಕರಾದ ಮೋತಿಲಾಲ ನೆಹರು, ಜಿನ್ನಾ, ತೇಜ ಬಹಾದುರ್ ಸರ್ಪು, ಹಸನ್ ಇಮಾಂ, ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರ ಸ್ವೀಕವನ್ನೂ ಅವರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿತು. ಜವಾಹರರೂ ಅಯ್ಯರರೂ ಹೋಂ ರೂಲ್ ಲೀಗಿನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದರು. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರರು ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಿಸಲು ಹಲವು ಸಲ ಇಂಗ್ಲಿಂಡಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ

ಮಾಡಿದರು. ಮೊದಲನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎಡ್ಡಿನ್ ಮಾಂಟಿಗ್‌ನ್ ಅವರೊಡನೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವಿಷಯ ಶಾಂತಿಯಾದಿ ವಾದ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಜಗತ್‌ದ ಕೊನೆಗೆ ಮಾಂಟಿಗ್ ಅಯ್ಯರ್‌ರ ಮಿತ್ರಾಗಿದ್ದರು. “ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರು ನಾನು ಕಂಡ ಅತಿ ಬಾಣಾಕ್ಷ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಬ್ಬರು” ಎಂದು ಅಂದು ಮಾಂಟಿಗ್‌ನ್ ತಮ್ಮ ದೈರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು.

೧೯೭೦ರಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮಾಂಟಿಗ್‌ನ್ ಸಲಹೆಯ ಮೇರಿಗೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ದೋರೆತ ರಾಜಕೀಯ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆದ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲೋ ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರು ಜಸ್ಟಿಸ್ ಪಕ್ಕದ ಪ್ರಬಲ ನಾಯಕನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮದ್ವಾಸಿನಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿ ಹೋಂ ರೂಲ್ ಲೀಗ್ ಪರವಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ್ದು ಬಾಹ್ಯಕ್ಕೇತರ ಚಳವಳಿಯ ಸಿಂಹದ ಗವಿಯಲ್ಲೋ ಅದರೊಡನೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಅವರು ಆಗ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯ ಚರಮ ಶಿಶಿರಕ್ಕೇರಿದ್ದರು. ಚುನಾವಣೆ ಪ್ರಚಾರದ ಕಾವು ಕುದಿಯುವ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಗಳು ಅವರ ಮೇಲೇರಿ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ತತ್ತ್ವಿಗಳನ್ನು ತೂರಲು ಅಣಿಯಾದರು. ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ರಿವಾಲ್ವರನ್ನು ಹೊರಗೆಳಿದು “ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಗುಂಡು ಹಾಕುವೆ” ಎಂದು ಆಭರಣಿಸಿದರು. ಬಹಳ ಕೋಲಾಹಲವಾಯಿತು. ಅದರೆ ವಿರೋಧಿಗಳು ಹಿಂದೆ ಜಾರಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರೇ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದರು.

ಸಿ. ಎ. ಯವರು ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಯುರೋಪಿಯನ್ನನೂ ಅವರ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಕಮೀಶನ್ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ರಾಮ್ ಮಾತ್ರಾಕ್ಷರ್‌ನಾಲ್ಲೂ (ಮುಂದೆ ಇಂಗ್ಲಿಂಡಿನ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಯಾದವ) ಮದ್ವಾಸಿನಲ್ಲಿ ಸಿ. ಎ. ಯವರ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ದೋತರವುಟ್ಟು ಮಣಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಉಟಮಾಡಿ, “ಒಂದು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಬಾಹ್ಯಣಾದೆ” ಎಂದು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಆಚೀವ ಸಿ. ಎ. ಮಿತ್ರನಾದ. ಮುಂಬಯಿ ಗವನರನಾಗಿದ್ದ ಲಾಡ್‌ ವಿಲಿಂಗ್‌ಫ್ರೆನ್ ಹೋಂ ರೂಲ್ ಉಪಟಳಗಾರ ಸಿ. ಎ. ಗೆ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬೊಡದೆಂದು ಅಜ್ಞ ವಿಧಿಸಿ ಅವರು ಆದನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಮಾತಾಡಿ ಮುಗ್ಧನಾಗಿ ಅವರ ಚಿರಂತನ ಸ್ವೇಕಿತನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಮದ್ವಾಸ್ ಗವನರನಾದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದೆಯೆ ಕೊಡಲನುವಾದ.

ಒಹುತ್ತಃ ಕಂಡವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗ್ಧನೊಳಿಸುವ ಸಿ. ಎ. ಯವರ ಪ್ರತಿಭೆಯೆ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ನಕ್ಕತ್ತ, ಇಳಿಮುಖವಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತೇನೋ. ವಿಲಿಂಗ್‌ನಾ ದಂಪತ್ತಿಗಳ ಅಪರಿಮಿತ ಸ್ವೇಕಂತೂ ಅವರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಹಿತ ಮಾಡಲಿಲ್ಲೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಲಿಂಗನ್ನು ಕೊಡುಗೈಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ; ಸಿ. ಪಿ. ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವವನ್ನು ಕರಿನಹ್ಯದಯಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ನಂತರ, ಆಗ ಮದ್ರಾಸ್ ಗವನರನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ವಿಲಿಂಗನ್ನು, ಅವರಿಗೆ ಅಡ್ಮೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಂದ; ಸಿ. ಪಿ. ಸ್ಟೋಕರಿಸಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಸದಸ್ಯರಾಗಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡ; ಸಿ.ಪಿ. ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ವಿಲಿಂಗನ್ನು ಮುಂದೆ ವೈಸೆರಾಯನಾದಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕಾಯದೆ ಮಂತ್ರಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದ; ಮತ್ತೆ ಸಿ. ಪಿ. ಹೂಂ ಎಂದರು.

ನಿಷೇಧಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ತೀವ್ರಾಮಿ ರಾಜಕಾರಣಿ ಸಿ. ಪಿ., ಬಿಟಿಫರಿಂದ ಬಿರುದಾಂಕಿತವಾದ “ಸರ್” ಸಿ. ಪಿ. ಅಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡದ್ದು ಹೀಗೆ. ಸಿ. ಪಿ. ಯವರು ತಮ್ಮ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಸ್ಯಯಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಣೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಅಸಹಕಾರ ಚೆಳವಳಿ ಅನಿಬಿಸಂಟರಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ, ಸಿ. ಪಿ. ಅನಿ ಬೆಸಂಟರ ಅನುಯಾಯಿ. ಬೆಸಂಟರು ವಿಲಿಂಗನ್ನರ ಕೊಡುಗೈಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅಡ್ಮೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಆಮೇಲೆ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಸದಸ್ಯರಾಗುವುದರಿಂದಲೇ ಹೆಚ್ಚು ದೇಶಸೇವೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಹಿತಚಿಂತಕ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆಳಿದರೂ ಸಿ. ಪಿ. ಅವರ ಸೂಚನೆಯನ್ನೇ ಮನ್ನಿಸಿದರು. ಈ ದಾರಿಯಿಂದ ಸಿ. ಪಿ. ದುಂಡು ಮೇಜಿನ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಹೊಸ ಹೊಸ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯಿಂದು ಜನ ಯಾವುದನ್ನು ಕರೆಯುವರೋ ಅದು ೧೯೭೦ರ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ ಸರ್ ಸಿ. ಪಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರರನ್ನು ಹೊಸತೊಂದು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಬಾರಿ ಅವರು “ಸಚಿವೋತ್ತಮ”ರಾಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ವಕೀಲಿ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂಸಾಧಿಕರಿಗೆ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿ ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸ ಗಳಿಸಿದ್ದ ಸಿ. ಪಿ. ಯವರನ್ನು ವಿಲಿಂಗನ್ನರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ತಿವಾಂಕೂರು ರಾಜರಿಗೆ ವೈಥಾನಿಕ ಸಲಹೆಗಾರರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಲ್ಲಿನ ದಿವಾನರಾದರು. ಒಂದು ನಿರಂತು ಪ್ರಭುತ್ವದ ದಕ್ಷ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿನ ಹಿಡಿತದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಅವರ ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಘಟನೆ ಹರಿಜನರಿಗೆ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶವಿರುವ ರಾಜಾಜ್ಞಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದು. ಈ ಆಜ್ಞೆಯ ಹೇತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಗಾಂಧೀಜಿ ಸಂದೇಹಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರೂ ಸರ್ ಸಿ. ಪಿ. ಯವರ ಆಮುಂತ್ರಣದಂತೆ ತಿವಾಂಕೂರಿಗೆ ಬಂದು ಕಣ್ಣಾರ್ಥಿ ಕಂಡ ಮೇಲೆ ಸಿ. ಪಿ. ಯವರ ಧೈರ್ಯದ ಹೆಚ್ಚೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಮಹಾದೇವ ದೇಸಾಯಿಯವರಿಂದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಬರೆಸಿದರು.

ಸಿ. ಪಿ. ಯವರು ಮತ್ತೆ ತಿರುವಾಂಕೂರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಖಿಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯರಾದರು. ಆದರೆ ತಿರುವಾಂಕೂರಲ್ಲಿ ಕೈಸ್ತ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಇಳಿಸಲು ಅವರು ಕೈಕೊಂಡ ಕೆಲ ಕ್ರಮಗಳು ಅಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯಂತ ವಚನಸ್ವಿ ವರ್ಣವನ್ನು ಎದುರುಹಾಕಿಕೊಂಡಿತು. ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನವರು ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಜನಬೆಂಬಲ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರು ತಿರುವಾಂಕೂರನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾರ್ವಭೌಮ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದೊಡನೆ ಸಂಧಾನ ನಡೆಸಿದ ಮೇಲಂತೂ ಇಡೀ ದೇಶ ಅವರ ಮೇಲೆ ರೋಚ್ಚಿಗೆದ್ದಿತು. ದಿಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮರಳುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಹರಣದ ಯತ್ನವಾಯಿತು. ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರ ಜೀವಕ್ಕೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೂರಿಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಧಕ್ಕಿಯಾಯಿತು.

ಅಮೇಲೆ ಸಚಿವೋತ್ತಮ ಸಿ. ಪಿ. ದಿವಾನಗಿರಿಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾದರು. ಪುನಃ ಜನಭಾವನೆಯ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಮುಂದೆ ಧೀರ ಹಟವಾದಿ ಪ್ರತಿಭೆಯೊಂದು ಸೋತು ತಲೆವಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ದೇಶಪ್ರೇಮಿ ಸಿ. ಪಿ. ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡಿದರು? ಅವರ ಸ್ವತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕೊಂಡು ಅಪ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಇದೆ. “ನಿಷ್ಠೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅವರು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮೇಲಿನ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅವರ ಮಿತ್ರರು ಅವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನೂ ಅನಿಬಿಸೆಂಟರ ಮೇಲಿನ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಸಿ. ಪಿ. ಯವರು ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಸದಸ್ಯರಾಗುವುದನ್ನೂ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ತಿರುವಾಂಕೂರು ರಾಜರ ಮೇಲಿನ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತೇ ತರಲು ತಾವು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲೆಂದೂ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ತಿರುವಾಂಕೂರನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಭಾರತದ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಲು ಅವರೇಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದರು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ದೊರಕುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಸಿ. ಪಿ. ಯವರ ಮತ್ತು ದೇಶದ ಸುದ್ದೇವದಿಂದ ಅವರ ತಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚಿಗಳು ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂಬ್ಬಿ ಹಾನಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಒಳ್ಳೆ ಕೆಲಸಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಾಳುತ್ತಿವೆ. ತಾವು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಮೈಸೂರಿನ ದಿವಾನರಾದ ಶೇಷಾದಿ ಅಯ್ಯರರೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದು, ಅವರು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಸಾಫಿಸಿದ ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುತ್ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ತಾವು ಇಂಥ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸುವ ಹಂಬಲ ಸಿ.ಪಿ. ಗಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಮದ್ರಾಸ್ ಕೌನ್ಸಿಲರರಾದೊಡನೆ ಸಿ. ಪಿ. ಯವರು ಮೇಟ್‌ಬ್ರೂರು ಮತ್ತು ಪ್ರೈಸ್‌ಕಾರ್ಟ ನೀರಾವರಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ಕೊಟ್ಟರು. ತಿರುವಾಂಕೂರಿನ ಬೆಂಬ್ರೋಗಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ

ಶಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೧೪

ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಗಳು, ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ಉದ್ಯಮಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಜನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನ ನೀಡುತ್ತಿವೆ.

೩೦ದು ಸಿ. ಎಸ್. ಹಲ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಂತೆ ಅವರೂ ನಿರೀಶ್ವರವಾದಿಯಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಅವರಂತೆಯೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಹಿರಿಮೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಪುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಗೋರಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ರಮಣ ಮಹಾರಾಜರು ಅವರಿಗೆ ಸ್ಥಾತ್ಮಿಕಯಿತ್ತ ಯೋಗಿಗಳು. ಅಂನ್ನ ದಾಟದ ಅವರು ಬೇಕೆಂದೇ ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ತಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ತತ್ವಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವಾರ್ಥಕ್ಕೆದ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೧೮. ಲಾಲ ಬಹಾದುರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿ ನೇಹರೂ ಅವರ ತೀವ್ಯ ಅಸ್ವಸ್ಥ ದೇಸೆಯಿಂದ ಲಾಲಬಹಾದುರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರನ್ನು ಪ್ರಣಃ ಕೇಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ಅಮಂತ್ರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೇನೇ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ದೇಶಕ್ಕೆ ಇಂದೆಷ್ಟ್ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಮರಾಜ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಪೈಕಿ ಮರಳಿ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವರು ಇವರೊಬ್ಬರೇ.

ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಲಾಲ ಬಹಾದುರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ ಹೋರಗೆ ಅಜ್ಞಾತ ಪುರುಷರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಗಣರಾಜ್ಯಾರಿಂದಲೂ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅಖಿಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ಬಂದದ್ದು ಗಣರಾಜ್ಯ ಅ ವರ್ಷ ಗಳಿಂದ ಜನರನ್ನು ಆಹುತಿಗೊಂಡ ಅರಿಯಾಲೂರ ರೇಲ್ವೇ ದುರಂತದ ಸುದ್ದಿ ಬಂದೊಡನೆ, ತಾವು ರೇಲ್ವೇ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಅನಾಹತಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ತಲೆಯೇ ಹೊಣೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವರು ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಜನ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಯಾರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಿ? ಎಂದರು. ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿರು, ಏನಾದರೂ ಪ್ರಮಾದವಾದಾಗ ತಾವಾಗಿ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದರು; ಅವರೇ ಕೊನೆಯವರೂ ಆದರೆಂದು ಮುಂದಿನ ಇತಿಹಾಸ ತೋರಿಸಿದೆ. ಅವರ ಹಿಂದೆ ಷಣ್ಣುಗಳ ಚೆಟ್ಟಿ, ಅವರ ನಂತರ ಟಿ. ಟಿ. ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿ, ಎ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣ ಮೇನ್ನಾ ಮತ್ತು ಕೆ. ಡಿ. ಮಾಲವೀಯ, ಇದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಶಂಕಾಸ್ವದ ಪ್ರಮಾದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಲಾಲ ಬಹಾದುರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮೇಲೇರಿ ಬರಲು ಎರಡು ಸಂಗತಿಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಅವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಗಳಿಗಿರುವ ಅಸಂದಿಗ್ಧ ವಿಶ್ಲಾಸ. ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ನಂತರ ನೇಹರೂ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ.

ಲಾಲ ಬಹಾದುರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಣವೆಂದರೆ ರಾಜೀ ಮಾಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಚಾತುರ್ಯ. ಕುದಿಯುವ ನೀರ ಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆ ಸುರುವಬೇಕಾಗೆಲ್ಲ ಪ್ರಥಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮಾರ್ಚ್ ಗಣರಾಜ್ಯ

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಸಾಮನಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲಿ-ಅಸಾಮಿ ದ್ವೋಷವು ರಕ್ತದ ಹೊಳೆಯನ್ನು ಹರಿಸಿದಾಗ ಲಾಲ ಬಹಾದುರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಆ ಘಾತಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ತರುವ ಒಂದು ಭಾಷಾ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದರು. ಮೊನ್ನೆ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಹಜರತ್‌ಖಾಲ್ ಕಳವಿನ ನಂತರ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅಂತಹ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಭಾರತದ ಮಾನಕ್ಕೇ ಚ್ಯಾತಿ ತರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಒಂದು ರಾಜೀಸೂತ್ರವನ್ನು ಉತ್ತಾದಿಸಿದರು.

ಲಾಲ ಬಹಾದುರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹೆಸರು ನಮ್ಮ ನಾಯಕರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ತಪ್ಪ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಂಟುಮಾಡುವಂತಹುದು. ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು. ಅವರ ಕುಲನಾಮ ಶ್ರೀವಾಸ್ತವ. ಅವರು ರಾಜೀಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳಂತೆ ಕಾಯಸ್ಥರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕಾಶ್ಮೀರ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದ ಧಾತರು. (ಮೂರು ಸಾವಿರ ಮತ್ತದ ಸದ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಗಂಗಾಧರ ರಾಜಯೋಗೀಂದ್ರರೂ ಮೈಸೂರಿನ ಸಹಕಾರಿ ಮಂತ್ರಿ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆಯವರೂ ಇಡೀ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ತೇಗಡೆಯಾದವರು.) ಆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಭಾರತೀಯ ಹೆಸರಿನ ಪದವಿಗಳನ್ನೇ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಶಾಸ್ತ್ರ’ ಎಂದರೆ ಇತರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಬಿ. ಎ. ಗೆ ಸಮನಾದುದು. ಹೇಗೋ ಏನೋ ಅವರ ಕುಲನಾಮ ಕಣ್ಣರೈಯಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಪದವಿ ಅವರ ಹೆಸರಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿತು.

ಲಾಲ ಬಹಾದುರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ೧೯೦೪ ಅಕ್ಟೋಬರ ಇರಂದು ಕಾಶೀಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರ ತಂದೆ ಬಡ ಶಾಲಾಮಾಸ್ತರರಾಗಿದ್ದರು. ಲಾಲ ಬಹಾದುರರಿಗೆ ಇಂ ತಿಂಗಳು ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಇಬ್ಬರು ಅಕ್ಷಾದಿರೂ ತಾಯಿಯೂ ಅಜ್ಞನ (ತಾಯಿಯ ತಂದೆ) ಆಶ್ರಯ ಹೊಂದಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರು ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಶಾಲಾ ಬಹಿಷ್ಕಾರದ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಶಾಲಾತ್ಮಕ ಮಾಡಿದರು. ಇನ್ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೊದಲನೇ ಸಲ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಲಾಕ್ಸಿನ ರುಚಿ ಕಂಡು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ತಪ್ಪ ಮುದ್ರೆಯನ್ನೇತ್ತಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ರಾಜಾರ್ಥ ಡಾ. ಭಗವಾನ್ ದಾಸರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯವಾದ ಕಾಶೀ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಆಚಾರ್ಯ ಕೃಪಾಲಾನಿ, ಶ್ರೀಪತಿಕಾಶ, ಸಂಪೂರ್ಣಾನಂದ ಮೊದಲಾದ, ಅನಂತರ ರಾಜಕೀಯ ತಾರೀಗಳಾದ, ವೃಕ್ಷಿಗಳು ಆ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದ ಆಚಾರ್ಯ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದೊಡನೆ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೇರಿದರು.

೧೯೨೯ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಘೋಷಣೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಲಾಹೋರ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್

ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೋಗಿದ್ದರು. ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಮನೆಗೆ ಕೆಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರು ಅನಂತರ ಐದು ಸಲ್ಲ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಏಳು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ರಾಜಾತಿಥ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಲಾಲ ಬಹಾದುರರು ಇನ್ನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೇ ಮದುವೆಯಾದರು. ನಾಲ್ಕು ಗಂಡು, ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಅವರಿಗಿದ್ದಾರೆ. “ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಯ ಒಳ್ಳೆ ಮಾದರಿಯಲ್ಲ” ಎಂದು ಅವರೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪತ್ನಿ ಲಲಿತಾದೇವಿ ಹಳೆಗಾಲದವರು. ಗಂಡನೊಡನೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ವಿರಳ.

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರು ಅತಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಧಿಕಾರ ಪದದಿಂದ ಘ್ರಾಂಭಿಸಿ ಮೇಲೇರಿದವರು. ತಮ್ಮ ಜನಸ್ಥಳವಾದ ಕಾಶಿಯಿಂದ ಘ್ರಾಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಅಲಹಾಬಾದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಜೆಲ್ಲಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾದರ್ದು ಮೊದಲನೇ ಅಧಿಕಾರಪಡ. ಇಂಜಿನಿಯರಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಯುಕ್ತ ಘ್ರಾಂತ (ಈಗ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ) ಕಾಂಗ್ರೆಸನ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾದರು. ಇಂಜಿನಿಯರಲ್ಲಿ ಘ್ರಾಂತಿಕ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗೆ ಅವರ ಆಯ್ದಿಯಾಯಿತು. ಅವರನ್ನು ಮೊದಲು ‘ಗುರುತಿಸಿದವರು’ ಸಂಯುಕ್ತ ಘ್ರಾಂತ ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ಮಹಾರಥರಾದ ಗೋವಿಂದ ವಲ್ಲಭ ಪಂತರು. ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧನಂತರ ಪುನಃ ಘ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಬಂದಾಗ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾದ ಪಂತರು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಲೀಸಮೀಂಟರಿ ಸೆಕ್ರೆಟರಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಆಯ್ದು ತಪ್ಪಾಗಲಿಲ್ಲ, ಇಂಜಿನಿಯರಲ್ಲಿ ವಿಭಜನೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಡೀ ದೇಶ ದಂಗೆಗಳಿಂದ ತತ್ತ್ವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ನಿ ಮೊದಲೇ ಉಗ್ರ ಸ್ವಭಾವದ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯನ್ನು ಕಾಯುವ ಭಾರಹೋತ್ತು ಆದನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಪೂರ್ವೀಕ್ಷಿದ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರನ್ನು ಪಂತರು ಘ್ರಾಂತದ ಗೃಹ ಮತ್ತು ಸಾರಿಗೆ ಮಂತ್ರಿ ಪದಕ್ಕೇರಿಸಿದರು.

ಇಂಜಿನಿಯರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ನೆಹರೂ ಆ. ಭಾ. ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಜಂತರ-ಮಂತರ ರಸ್ತೆಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇಂಜಿನಿಯರಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಸತ್ತವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸಿಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರಚಂಡ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಹೋರಾತ್ರ ದುಡಿತದ ಪಾತ್ರ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ರೇಲ್ವೆ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ರೇಲ್ವೆ ದುರಂತದ ಫಲವಾಗಿ ಅವರು ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಮರುವರ್ಷವೇ ಅವರು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸಾರಿಗೆ-ಸಂಪರ್ಕ ಶಾಖೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇಂಜಿನಿಯರಲ್ಲಿ ಟಿ. ಟಿ. ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿಯವರು ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ನಂತರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಪುನಾರಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ಯಮ ಮಂತ್ರಿಪದ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ರೇಣುರಲ್ಲಿ ಪಂತರು ನಿಧನ ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಆದೇ ಆಗ ಅನಾಮ ಭಾಷಾವಿಧಾದವನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿ ಕೇತೇಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರಿಗೆ ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಗುರು ಪಂತರ ಸಾಫಿದಲ್ಲಿ ಗೃಹಮಂತ್ರಿಯಾಗುವ ಯೋಗ ಬಂತು.

ಆ ಗುರುಪಿಗೂ ಈ ಶಿಷ್ಟನಿಗೂ ಅಜಗಜಾಂತರ. ಗುರು ನೋಡಲು ಭಾರೀ ಆಳು, ಪ್ರತಿಭೀಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮ, ಸಕಲರ ಗೌರವವನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯುವ ಮುಖಶ್ರೀ. ಶಿಷ್ಟನೋ ನೋಡಲು ಕುಳ್ಳದಡಿಗಿಂತ ತುಸುವೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತ. ಅಂಥ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಎಂದೂ ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ, ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಈತ ಮಂತ್ರಿಶಾಖೀಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ವರ್ಧದ ಕಾರಕನನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಭೂಮಿಸಬೇಕು. ಪಂತರು ಬಾಯಿ ತೇರೆದರೆ ಸಭೀ ಸ್ತುಭಿಃ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ವಾಗ್ವೈಶಿರಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹದಲ್ಲ,

ಆದರೆ ಸ್ವತಃ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮಟ್ಟಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಅವರು ಭಾರತದ ಈ ಅತ್ಯಂತ ಅಧಿಕಾರಸಂಪನ್ಮೂಲ ಪದವಿಯನ್ನು ಏರುವಾಗ ಯಾವ ತರದ ಗಾಬರಿಯನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಿಲ್ಲ, ಆರು ನೂರು ಮಹಾರಾಜರುಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಡುವ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪಟಾಲಂನಷ್ಟು (ಬದು ಲಕ್ಷ) ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಭುವಾದ, ಗುಪ್ತಚಾರ ಪಡೆಗಳ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಗೃಹಮಂತ್ರಿ ಶಾಖೀ ಭಾರತದ ಶಾಂತಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹೊಣೆಯಾಗಿದೆ. ಸರದಾರ ಪಟೀಲರು, ಅನಂತರ ಪಂಡಿತ ಪಂತರು ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದವರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿದೆ. ಅದೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮಿತಿ ಅವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರುವುದು. ಅವರೆಂದೂ ತಮನ್ನು ಮಹಾಪುರುಷರೆಂದೇಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿಲ್ಲ, ಪಟೀಲರ ಅಥವಾ ಪಂತರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಾಸುಗಳು ಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ತಾಸುಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆಂಬುದೇ ಅವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಮೇಲೆತ್ತಿದೆ.

ಅವರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ೩೫೦ರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಗಿರವರೆಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟೀಳುವ ಮೊದಲೇ ಅವರ ಮನೆ ಅಂಗಳ ದರ್ಶನಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೊರಗೆ ಬೀದಿಯತ್ತ ತುಳುಕುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಾರನ್ನೂ ಬೆದರಿಸಿ ಹೊರ ಕಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರನ್ನೇ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಹವಾಲು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಸಂತೃಪ್ತ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು, ನೌಕರಿಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಗಳು, ಯಾವುದಾದರೂ ಅನ್ಯಾಯದ ಪರಿಮಾಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಧಿಕಸುವ ಅರ್ಜಿದಾರರು, ಅಥವಾ ಕೇವಲ ದರ್ಶನೇಚ್ಚುಗಳು ಇರಬಹುದು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಬಂದೋದನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಗೆ ಕೋಲಾಹಲ ಮಸ್ಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಶಾಂತವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನೂ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಬೇರೆಯವರ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಭಕ್ತ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಇದೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ತುಂಬ ಕಾಲ ವ್ಯಧಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಅದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ; ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣ ಅಥವಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಇದೆಲ್ಲ ಅವರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಸಂದರ್ಶಕರಿಂದ ಪಾಠಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಸಂಜೀ ಜಾಟಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಾಖಾ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುವುದು ಶೀರ ವಿರಳ. ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅವರು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸ ಸಂದರ್ಶಕರನ್ನು ಕಾಣುವುದೇ.

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಅತಿ ಪ್ರಬೀಳಿ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ದರ್ಶ ಸ್ವರ್ವವಾಗದಿರುವವರು ಲಾಲ ಬಹಾದುರ್ ಒಬ್ಬರೇ. ಸಭೆ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗದೆ ಶ್ರೋತ್ರಗಳ ಮಧ್ಯ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರಿನ್ನೂ ಸಂತೋಷ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ತಾವು ಭೇಟಿಗೇ ಕರೆದ ಜನರನ್ನು ಕಾಣಲು ತಮ್ಮಿಂದ ತಡವಾಗಿದ್ದರೆ ‘ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತಡಮಾಡಿಯೇ ಬರುತ್ತಾರೆ, ಪಂತ, ಓಂಡನ್ನರಿಂದ ಕಲಿತ ದೌಬಲ್ಯ ಇದು’ ಕ್ಷಮಾಪಣ ಕೇಳುವ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಅವರೊಬ್ಬರೇ. ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಕಾರಕೂನರು ಪಟ್ಟಾವಾಲರೂ ಅವರಿಗೆ ಕಚೇರಿಯ ಕಡತ ತಂದುಕೊಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ‘ಶುಕ್ರಿಯಾ’ ಎನ್ನುವವರೇ.

ಇದೇನೂ ರಕ್ಕು ವಿನಯವಲ್ಲ, ಅವರ ವಿನಯದ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ ಅವರ ಶತ್ರುಗಳು ಕೂಡ ಅವರ ಮುಂದೆ ನಿಸ್ಪರ್ಹಾಯಾಗುವುದು. ಮತ್ತೆ ಈ ವಿನಯ ದೌಬಲ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವೆನ್ನಲು ಬಾರದು. ಆಗತ್ಯವಿದ್ವಾಗ ಅವರು ನಿಧಾರದಿಂದ ನಿಷ್ಪತ್ತ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲರು. “ಜನರೆಣಿಸುವಷ್ಟು ನಾನೇನೂ ಮನುವಲ್ಲ” ಎಂದು ಅವರು ಈಚೆಗೆ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು.

ಜಗತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರ ತಂತ್ರ ಬಲು ಸರಳವಾದುದು. ಅವರು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣಗಳನ್ನು ಸೈರಣೆಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಸಾಫಾದಲ್ಲಿ ತಾನಿದ್ದರೆ ತನಗೆ ಹೇಗೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಅತ್ಯಂತ ಹುಬ್ಬಾಬಟ್ಟೆ ಆರೋಪ ಮಾಡುವವರನ್ನೂ ನಡುವೆ ತಡೆಯುವುದು

ಅಪರೂಪ. ಹೇಳಿತಕ್ಕದ್ದನ್ನೇಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟುರೆ ಆಕ್ರೋಷಕರ್ತರ ಮನಸಿನೊಳಗೆ ಕೂಡಬಿದ್ದ ಕಷಾಯವೆಲ್ಲ ಹೊರಬಿದ್ದ ಹಗುರಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಅವರು ಇತರ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣಗಳನ್ನು ಅಥವಾದಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನೋಭಾವ ತಾಳುತ್ತಾರೆ. ಅನಾಮನಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲಿ-ಅಸಾಮಿ ಭಾಷಾವಿವಾದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಕಾಣಲು ಅವರು ಈ ತಂತ್ರವನ್ನೇ ಬಳಸಿದರು. ಅದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಈ ಉಪಾಯ ಬಲು ಸರಳ-ಸ್ವಭಾವಿಕವೆನಿಸಿದರೂ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರಂತೆ ಉಚ್ಚ ಸಾಫಿದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಮೂರ್ಖರನ್ನು ಸಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದವರಿಗಷ್ಟೇ ಸಾಧಿಸುವ ಉಪಾಯವದು.

ಲಾಲ ಬಹಾದುರರು ಸರ್ವತ್ರ ಗೌರವ ಪಡೆಯಲು ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವೇಂದರೆ ಸದಾಚಾರದ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಚರಿತ್ಯೆಯಲ್ಲ ಕೆಲವೇ ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರು. ಅವರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಬದತನ ಕಂಡವರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದಶಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನ್ನ ತಾವೇ ಬೇಸಿಕೊಂಡು ಉಣಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆದಕಾಗಿ ಅವರು ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಎಂದೂ ದ್ವೇಷಿಸಲಿಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಧುರೀಣತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಮೇಲೇರಿದ ಮೇಲೂ ಅವರು ಅಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಎಕ್ಕಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ‘ಟ್ರಾಕ್ಸ್ ಬಾಡಿಗೇಗೆ ಹಣವಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಆವರಿಗೆ ಯಾವ ಚಟವೂ ಇಲ್ಲ’ ಚಹಾ ಹೊರತು. ಆದನ್ನೂ “ನಾನು ಇಂಳಿರಲ್ಲಿ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಅದು ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು” ಎನ್ನುತ್ತಾರವರು. ಈಗ ಐಪಾರಾಮದ ಜೀವನ ಶಕ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ತಾವ್ಯಾಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದವರಾಗಿದ್ದನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹಾಗಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತಿಲ್ಲ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿಂದು ಒಳ್ಳೀ ಮನೆ ಕೊಳ್ಳಿರಲ್ಲ ಎಂದು ಮಿತ್ರರು ಹೇಳಿದರೆ, ಮಂತ್ರಿಪದದಿಂದ ಇಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಲೆ ನಾನು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಎಂದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನವರು ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರು ಅಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಬಂಗಲೆಯನ್ನು ಅದರ ಮಾಲಿಕನಿಗೆ ತೆರವು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರಾಗ ತಮಗೊಂದು ಹೊಸ ಬಿಡಾರ ಹುಡುಕಿಕೊಡಲು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೇ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡರು. “ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಬಲವನ್ನು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ನನಗೆ ಮನಸಿಲ್ಲ ಯಾರಾದರೂ ನನಗೆ ನೆರಳು ಕೊಡಿ” ಎಂದು. ಕಡೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರೇ ಅವರಿಗೆ ಮನೆ ಹುಡುಕಿಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ “ಗೃಹ ವಿಹಿನ ಗೃಹ ಮಂತ್ರ” ಎಂಬ ಅದ್ದ ಹೆಸರು ಬಿತ್ತು !

ಯಾವಾಗಲೂ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಕೆಳಗಳಿಯಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಇತರರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರದಾಹಕೊಳ್ಳಗಾಗಬೇಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಹಿಂಜರಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ

ಪೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಕಳೆದ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲೇ ಕಾಂಗೇನ್ ಹುದ್ದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾ ಇಂದಿನ್ನು ಜನರನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೊಸಬರಿಗೆ ಸಾಫ್ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಎ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣ ಮೆನನ್ನರನ್ನು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಿಂದ ಹೊರತಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಲಾಲ ಬಹಾದುರರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆಯೇ ನೆಹರೂ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೆಹರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಸುವೆ ಅಪ್ಸನ್ನರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಹೇಳುವವರಿದ್ದಾರೆ!

ಇದು ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯಿಂದರೆ ನೆಹರೂ ಬಾಲಬಡಕ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಸುಳಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸ್ವತಃ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನೆಹರೂ ಕೂಡ ತಿಕ್ಕಾಟ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ. ಎಲ್ಲಾರನ್ನೂ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪಂಡಿತ ನೆಹರೂ ಅವರನ್ನು ಅಧ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಲಾಲ ಬಹಾದುರರು ಯಶ್ಚಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. “ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ನೆಹರೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತೋರಿಸಬಹುದೆಂದು ಲಾಲ ಬಹಾದುರರಷ್ಟು ಅಕ್ಷಯಾವಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಬಲ್ಲವರು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಬಹುಶುತ್ತ ಸಂಪಾದಕನೊಬ್ಬ ಹೇಳಿದಾನೆ.

ಅಮೇರಿಕನ್ ಪ್ರತಿಕೋದ್ಯೋಗಿ ವೆಲ್ಸ್ ಹ್ಯಾಂಗೆನ್ ತನ್ನ ವಿವಾದಾಸ್ವದ “ನೆಹರೂ ನಂತರ ಯಾರು?” ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಂಭಾವ್ಯ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಗಳ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಮೂರನೇ ಸಾಫ್ ದಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದಾನೆ. (ಮೊದಲಿನಿಬ್ಬರು ಮುರಾರಜಿ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಮೆನನ್). ಈಚೆಗೆ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರನ್ನು ಪುನರಷಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹೆಸರು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಸಾಫ್ ದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ನೆಹರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿದೆಯೆಂದು ಅಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಂದು ರಾಜಕೀಯ ವಿಮರ್ಶೆಕರು ಕುಶೂಹಲದಿಂದ ಕಾದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹಾಗೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದುವುದೇ ನೆಹರೂ ಉದ್ದೇಶವೇನೋ.

ಆದರೆ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರು ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವೇನು? ನೆಹರೂ - ಪಟೇಲ್ - ಪಂತರಂಥ ಪ್ರತಿಭೆ ಅಧ್ಯವಾ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜ. ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಅಧ್ಯವಾ ಅಧಿಕ ಕಲ್ಲನಾಶಕ್ತಿ ಅಗಾಧವಾದುದೂ ಅಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕೆಲ ಅನುಕೂಲಗಳೂ ಉಂಟು. ಅವರು ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿರೇಕವಾದಿಯಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ವರ್ದಧಣ್ಣ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ಇರಲಾರದು. ಮುರಾರಜಿ, ಎಸ್. ಕೆ. ಪಾಟೀಲರಿಗೆ ಎದಪಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಚಂಡ ವಿರೋಧ ಎದುರಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ; ಈಚೆಗೆ ಮುರಾರಜಿ ಸುವರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣಾಭ್ಯಾಯಿಂದ ಬಂಡವಳಗಾರರನ್ನೂ ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೧೪

ಕೃಷ್ಣಮೇನಸ್ಸರಿಗೆ ಬಲ ಪಕ್ಷಗಳ ಅಮರಣಾಂತ ವಿರೋಧ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಾತು ಬೇರೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮೇಲೆ ದ್ವೀಪವಿಲ್ಲ ಅವರು ನೇಹರೂ ಸಮಾಜವಾದಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದ್ದರೂ ಬಂಡವಳಗಾರರು ವಿರೋಧಿಸ ಬಹುದಾದಷ್ಟು ಹಟವಾದಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕೆಲ ಕಾಲ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಿನ ಅನುಭವದಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಅಷ್ಟೇನೂ ಅಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿಲ್ಲ. ಅತ್ತ ಎಡಪಕ್ಕ ಮತ್ತು ದಲಿತವರ್ಗಗಳೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ “ತಮ್ಮವರೋಭ್ನನ್ನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಕ್ಕೇರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ” ಎನ್ನೂ ಕುಂಡು ಕಾಣಾರು. ಬಡವರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದಲಿತರಲ್ಲಿ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರ ಸಹಾನುಭೂತಿ ನಿಸ್ಪಂದಿಗ್ಧವಾದುದು. ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಜಾತಂತ್ರ ಹಿರಿದೆಂದು ನಂಬುವವರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಒಳ್ಳೀ ಹುದ್ದರಿ ದುರ್ಬಳ. ಹಿಂಸೆಯೆಂದರೆ ಅವರು ಮಾರು ದೂರ ಹಾರುತ್ತಾರೆ. ಬಲಾತ್ಮಾರ ಅವರಿಗೆ ಸರಿಬಿಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾನ್ವಬಧತೆಯ ಕಾಯದೆಯನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಜೀವದ ಸುತ್ತು ಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಕಾಗಿ ಬಲವಾದ ಕಚ್ಚಾಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಸಮಬಲವಾದರೆ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರ ಅವಕಾಶ ತುಂಬಾ ಹೆಚ್ಚುಬಲ್ಲದು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಳಪಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ಸರಕಾರಿ ಕಾರ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ಮರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅವರಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರು ಸರದಾರ ಪಟೇಲರ ನಂತರ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ನೋಡಲು ಪ್ರತಿಭಾಕೀನರೆನಿಸಿದರೂ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಾಗ ಯಾರೂ ತಕ್ಷಿಸದಿದ್ದಷ್ಟು ಸಾಮಧ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವರೆಂದು ಅವರ ಮಿತ್ರರು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ.

ಒಂದು ಕೊರತೆಯೆಂದರೆ, ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದೆ. ಇಂಡಿಯಾ ಅವರಿಗೆ ಹೃದಯ ರೋಗವಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಕೆಲಕಾಲ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಿದರೂ ಮುಂದೆ ಪುನಃ ಅವರು ಹಗಲಿರುಳಿಸ್ತುದೆ ದುಡಿಯತೊಡಗಿದರು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಸಾಯಬೇಕೆಂದೇ ಅವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದೆಂದು ಅವರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯೊಬ್ಬ ಹೇಳಿದ್ದಂತು!

ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲದರಿಂದ ಲಾಲ ಬಹಾದುರರು ಎಷ್ಟೂ ವಿಚಲಿತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. “ನಿಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಉಜ್ಜ್ವಲ ಭವಿತವ್ಯ ಕಾದಿದೆ” ಎಂದು ಮಿತ್ರರು ಹೇಳಿದರೆ “ನಾನು ಅಧಿಕಾರದಿಂದಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಗರಿಕನಾಗಿ ಅಲಹಾಬಾದಿಗೆ ಮರಳಿದಾಗ ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಗುರುತು ಹತ್ತಿದರೆ ಅದು ನನ್ನ ಪುಣ್ಯ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

೨೯ ಡಾ. ರಾಮಮೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ

ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕಾರಣದ ಸಿದಿಲ ಮರಿ

ಮಹಾಕವಿ ಶೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುರಿತು, “ಉಷ್ಣಲ ರೆಕ್ಕಿಗಳನ್ನ ಗಗನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧವಾಗಿ ಬಡಿಯುತ್ತ ಹಾರುವ” ಹಕ್ಕಿಯೆಂದು ಮ್ಯಾಥ್ಯು ಅನಾಂಲ್ರ್ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಡಾ. ರಾಮಮೋಹರ ಲೋಹಿಯಾರನ್ನ ಇದೇ ಬಗೆಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸೆಬಹುದು. ಶೆಲ್ಲಿಯಂತೆ ಲೋಹಿಯಾ ಕೂಡ ಒಜಸ್ವಿ; ಅವನಂತೆ ಇವರೂ ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸನ್ನ ಹೇಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರಿಯದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅವನಂತೆ ಇವರ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಭಾವನೆಯ ರೆಕ್ಕಿಗಳನ್ನೇರಿ ಮೋಡಗಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಭೂಮಿಯ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಅರಿಯದ ಹಕ್ಕಿಗಳು.

ಲೋಹಿಯಾರ ಕಳಕಳಿಯನ್ನ ಯಾರೂ ಶಂಕಸಲಾರರು; ಆದರೆ ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ವಿವೇಕವನ್ನ ಲೋಕಾನುಭವವಿದ್ದವರಾರಿಗೂ ಒಷ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ಪ್ರಜಾ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳಿಂದ ಸಿದಿದುಹೋಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷವನ್ನ ಕಟ್ಟಿ ಏಳು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ಚುನಾವಣಿಗಳನ್ನ ಗೆದ್ದು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಬಿಟ್ಟ ಗವರ್ನರರ ಮೂತ್ರಿಗಳನ್ನ ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಟಗಳಿಂದಲೂ ಕಿತ್ತು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಹೂಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಹಿಂದೀ ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಬೇಡ, ಮೋದಲು ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡೋಣ ಎಂದು “ಉಚ್ಚಾಟನಾ ದಿನ”ದ ಕರೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾವಿರಾರು ತರುಣರು ಅವರ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಆದೇಶಕ್ಕ ಒಗ್ಗೊಟ್ಟು ಸೆರೆಮನೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟೇಲ್ಲ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಬರುವುದು ಶಿಂಗಾ ಸಂಪಾದನೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಇಂಥ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ ಲೋಹಿಯಾ ಶೆಲ್ಲಿಯಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಾಸ್ವದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಲೋಹಿಯಾರ ಬುದ್ಧಿ-ವೈಭವ ನಿಸ್ಪಂದಿಗ್ನವಾದದ್ದು ಅವರ ವಯಸ್ಸು ಬರಿ ಉಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ಅವರನ್ನ ಕುರಿತು ಎಷ್ಟು ದಿವಸದಿಂದ ಎಷ್ಟೇಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂದರೆ ಅವರು ಇತರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳಿಂತ ಇಜರಿಂದ ೧೦ರ ನಡುವಣವರೆಂದೇ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಗಣಗಂರಲ್ಲಿ, ಮೇ ಗಣಾ

ಉತ್ತರ ಪದೇಶದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾದಿ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಅದರೆ ಅವರ ಪ್ರಗತಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದುದು. ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯಿತೆನ್ನಬೇಕು. ಗಜರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಪಾಸಾದರು; ಆಮೇಲೆ ಬನಾರಸ ಹಿಂದೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ೯೦ಟರ್‌ಆಟ್‌ ಆದರು; ಗಣೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲಕತ್ತೆಯ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ವೇ ಸಹಿತ ಬಿ. ಎ. ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದರು. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಜಗತ್ತಿನ ಶೇಷ ಮತ್ತು ದುರಾರಾಧ್ಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಂದು. ಅಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾರವರು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೌಲಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಏನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪಡೆದರು. ಗಾಂಧಿಜಿ ಲೋಹಿಯಾರನ್ನು ಅರ್ಥ-ಹಾಸ್ಯ ಅರ್ಥ ಗಾಂಭೀರ್ಯದೊಡನೆ “ಲನ್ಡಾ ಡಾಕ್ಟರ್”-ವಿದ್ಯಾನ್ ಡಾಕ್ಟರ್ ಅನ್ನತಿದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪದವಿಗಳಿನುವುದು ಎಷ್ಟು ಕರಿನವೆಂದರಿತವರು ಲೋಹಿಯಾರ ವಿದ್ವತ್ತೆ ಬೇರೆ ಕೆಲ ವಿದೇಶಿ ಪದವಿಧರರ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್‌ಗಳಂತೆ ಸುಖಾಸಾದಿತವಲ್ಲಿಂದು ಬಲ್ಲಾರು.

ಡಾ. ಲೋಹಿಯಾರ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನವೂ ಬಲು ಬೇಗನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು. ಗಾಂಧಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅತ್ಯಂತ ಕೋಲಾಹಲದ ಅಧಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿಂದಾದ ಗಯಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅರಿಸಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರು ಡಾಕ್ಟರೇಟ್‌ಗಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ “ಲೀಗ್ ಆಫ್ ನೇಶನ್ಸ್” ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಾತ್ಮವೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಿನೆವಾದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಈ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಿಂದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾದಿ ಸರಕಾರ ಬಿಕಾನೇರದ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕಳೆಸಿತ್ತು. ಲೋಹಿಯಾಗೆ ಇದು ಸೈರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ಜಿನೆವಾಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಲೀಗ್ ಆಫ್ ನೇಶನ್ಸ್ ಸಭೆ ಸೇರಿದಾಗ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಗ್ಯಾಲರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು “ಬಿಕಾನೇರ ಮಹಾರಾಜರು ಭಾರತದ ನಿಜವಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಲ್ಲ” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರು; ಬಿಟನ್‌ನ ಸೋಗನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳಿಯುವ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಿ ಹಂಚಿದರು.

ಈ “ಅವಿವೇಕ”ಕ್ಕಾಗಿ ಡಾ. ಲೋಹಿಯಾಗೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿದೊಡನೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಲ ದೊರೆಯಿತು. ಯಾವುದೋ ಆರೋಪವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಲೋಹಿಯಾರ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ತಾವೇ ನಾಯಿಸಾನಿದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಯದೆ ಪಂಡಿತರಾದ ಸರಕಾರ ವರ್ಕೆಲರನ್ನು ಅಪ್ರತಿಭರಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಚೀಫ್ ಪ್ರೈಸಿಡೆನ್ಸಿ ಮಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಸಿ. ಎಸ್. ರುಣ ಅವರು ಲೋಹಿಯಾರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತು, ಈ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ತರುಣನ ಕಾಯದೆ ಜಾಣ ಮತ್ತು ಯುಕ್ತಿ ಕೌಶಲದ ಬಗ್ಗೆ ಅಶ್ವರ್ಧ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿ ಇವರು ಬ್ಯಾರಿಸ್ಟರಾಗ ಬಯಸಿದ್ದರೆ ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಜಿತಲ್ಲಿ ಪಾಟಣ ಕಾಗೇಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಗೇಸ್ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಫ್ಟೀಸಿದ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾ ಬಬ್ಬರು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಒಂದೇ ವರ್ಷವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗಲೇ ಅವರು ಅಪಿಲ ಭಾರತ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಬಬ್ಬರೇನಿಸಿದ್ದರು. ಕಾಗೇಸ್ಸಿನ ವಿದೇಶ ಸಂಪರ್ಕ ಶಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನೂ ಅವರು ಆಗಲೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗಿನ ಅವರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಹೋದೋಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಸಮಾಜವಾದಿ ಉತ್ಸರ್ಹವನ್ನುಳಿಸಿ ಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಜಯಪ್ರಕಾಶರು ಗಾಂಧಿವಾದಿಗಳಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಂನ್ಯಾಸಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಬಾರ್ ನರೇಂದ್ರ ದೇವರು ಇಂದು ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಡಾ. ಸಂಪೂರ್ಣನಂದರು ಬಲಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೀನೂ ಮಸಾನಿ ಸಮಾಜವಾದಕ್ಕೆ ಶರಣು ಹೊಡೆದು “ಖಾಸಗಿ ವಾಣಿಜ್ಯ” ದ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಶೋಕ ಮೇಹತ್ತಾ ಸಮಾಜವಾದಕ್ಕೂ ಕಾಗೇಸ್ಸಿಗೂ ನಡುವೆ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಲೋಹಿಯಾ ಬಬ್ಬರೇ ತಮ್ಮದೇ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಜಿತ “ಚಲೇ ಜಾವಾ” ಚಳವಳಿ ಲೋಹಿಯಾರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಸಾಹಸೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಧಿ ಒದಗಿಸಿತು. ಜಯಪ್ರಕಾಶರೋಡನೆ ಅವರು ಭೂಗತ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರು. ಮುಂಬಯಿ ಕಲಕತ್ತೀಗಳಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತ ರೇಡಿಯೋ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸಾಫ್ಟೀಸಿ ಚಳವಳಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. “ಮಾಡು ಇಲ್ಲವೇ ಮಡಿ” ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಜಯಪ್ರಕಾಶರು ಸೇರಿ ಸಿಕ್ಕರೂ ಲೋಹಿಯಾ ಸಿಕ್ಕ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಹಜಾರಿಬಾಗ ಸೇರಿಮನೆಯಿಂದ ಕಾವಲುಗಾರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಣ್ಣಿರ್ಚಿ ಜಯಪ್ರಕಾಶರು ನಟ್ಟಿರುಳಿಲ್ಲ ಪರಾರಿಯಾಗಿ ನೇಪಾಳದ ಹನುಮಾನಾನಗರದಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾರೋಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿ ಚಲೇಜಾವಾ ಚಳವಳಿಯ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರಿಗೆ ಸೆಶಸ್ತ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ಸೈನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಸಂಘಟಿಸಿದರು.

ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರದ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಒಂದು ದಿನ ಅನೇಕ ಸಹೋದೋಗಳೊಡನೆ ಈ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಪಾಳ ಸರಕಾರ ಸೇರಿಹಿಡಿದು ದುಭೀಕ್ರಿಯ್ಯ ಕಾರಾಗ್ವಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿತು. ಆದರೆ ಬಹಳ ದಿನ ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಾರಿರುಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಮನೆಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಗಂಟೆ ಹುಚ್ಚಿದ್ದು ಬಾರಿಸತ್ತೊಡಗಿತು. ಸ್ತಬ್ಧ ಹಿಮಾಲಯವೂ ಸೇರಿಮನೆಯ ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಡೆಗಳೂ ನಡುಗಿದವು, ಸೇರಿಮನೆಯ ಮಹಾದ್ವಾರ ಒಡೆಯಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲ ಪಾರಾಗಿ ಹೋದರು.

ಲೋಹಿಯಾರನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರ ಆಕಾಶ ಪಾಠಾಳ ಒಂದು ಮಾಡಿತು. ರಂಜಿತ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮುಂಬಯಿಯ ಒಂದು ಗುಪ್ತ ರೇಡಿಯೋ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಪೂಲೀಸರು ಹಿಡಿದು ಬೇಡಿ ತೊಡಿಸಿದರು. ಅವರ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರದ ಸಿಟ್ಟು

ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ, ಸಾದಾ ಸೇರಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನಿರಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ನಾಲದೆ ಸದಾಕಾಲ ಬೇಡಿ ತೊಡಿಸಿಯೋ ಲಾಹೋರ ಮತ್ತು ಆಗ್ರಾ ಕಿಲ್‌ಗಳ ಕೆರೋಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನಿಡಲಾಯಿತು. ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಅವರಿಗೆ ನಿರಂತರ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೂ ಲೋಹಿಯಾರಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಇಷ್ಟಾದರೂ ಇಂಧಾರಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದಾಗ ಅವರು ಹಂಸ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಗಿಯೋ ಹೊರಬಂದರು.

ಡಾ. ಲೋಹಿಯಾ ಇಂಥ ಸಹಿಂಸಕ ಶ್ರಾತಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರಾತಿಕಾರಿಯಂತೆ ಕಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ತುಂಬ ಆತ್ಮೀಯ ಸ್ವಭಾವದ ಮನುಷ್ಯ. ಇತರರ ದೌಬಂಳ್ಳಗಳನ್ನು ಅವರು ದಯೆಯಿಂದ ಸಹಿಸಬಲ್ಲರು. ಅವರು ಸಿಗರೇಟ್ ಸೇದುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸಿಗರೇಟ್ ಚಟುವನ್ನು ಅವರು ಖಂಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಸೈರಿಸಲಾರದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಮಿಥಾದಂಭ. ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ದಂಭದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಗದೆ ಕರೋರವಾಗಿ ಎರಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಚುರುಕು ನಾಲಗೆಯ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಆಗ ನಿರ್ದಯ ಆಸ್ತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನು “ಮೊಬೈಲ್ ಜುಯೆಲರಿ ಮಾಟ್” ಮಾಡಿಟ್ಟು ಕರ್ಮನೀಜಂ ಉಪದೇಶಿಸುವವರನ್ನು, ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಅಗ್ನಧ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರಿ ಮುಚ್ಚಂಜೆಯ ಮಂದಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅದು ಮಸಿಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ಕೂಲಿಕಾರರನ್ನು ಬಲಿಗೊಟ್ಟು ತಾವು ಮೋಟಾರು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುವವರನ್ನು ಅವರು ಸರ್ವಥಾ ಸಹಿಸಲಾರರು. ಇವರೇ ಪಕ್ಕಾ ದೇಶದೋಹಿಗಳೆಂದು ಡಾ. ಲೋಹಿಯಾರ ಮತ.

ಲೋಹಿಯಾರ ಕಹಿ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಮೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ಬಹಳ ಟೀಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿವೆ. ಅವರು ದೂರದಶ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲಿಂದು ಶತುಗಳೂ ಒಷ್ಟಬೀಕು.

ಡಾ. ಲೋಹಿಯಾ “ಅಲಬಿ ನಿರಂಜನ”. ಅವರಿಗೆ ತಂದೆಯಿಲ್ಲ, ತಾಯಿಯಿಲ್ಲ; ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿ ಇಲ್ಲ; ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿಕಾಣ ಮನೆ ಮಾರು ಒಂದೂ ಕೇಳಬೇಡಿ. ಸಹಾಯವಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಸೊತ್ತು ಇಲ್ಲ, ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವ ನೂರಾರು ಜನರೇ ಅವರ ಅನ್ನವಸ್ತುದ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಅವರಲ್ಲ.

ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ವಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಚಳಿಗಾಲ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಬಡ ಕೆಲಸಗಾರ ಭೆಟ್ಟಿಯಾದ. ಅವನಿಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಬೆಳ್ಳನ್ನು ಬಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ನಡುಗುತ್ತ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಬಂದರು. ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಕ್ತ ಬಾಲಕ್ಕಷ್ಟ ಗುಪ್ತರು ಮತ್ತೆ ಅವರಿಗೆ ಉಣಿಯ ಬಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಅರ್ದೇಕೆ

ಡಾ. ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ / ೧೪

ಮಾಡಿ ಗುಣಪಡಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಸೌಖ್ಯವಾಯಿತೋ, ಮತ್ತೆ ಹೊರಟರು ಲೋಹಿಯಾ. ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಮಾಡಿದ ಗುಪ್ತರ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗಳು ಕಣ್ಣೀರಿನೊಡನೆ ಅವರನ್ನು ಬೀಳಿಕೂಟಿರು. ಅವರಾರೋ ಇವರಾರೋ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಅಕೃತಿಮುಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಜಾಗ್ರತ್ತಗೊಳಿಸುವ ಮಂತ್ಸಸಿದ್ಧಿ ಲೋಹಿಯಾರಲ್ಲಿದೆ. “ಇವರೆಲ್ಲ ನನ್ನಂಥ ನಾಲಾಯಕ ವನುಷ್ಣಿನನ್ನು ಇಷ್ಟೇಕೆ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆ?” ಎಂದು ಲೋಹಿಯಾ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಲೋಹಿಯಾರ ಈ ನಿಃಸ್ವಾಧ್ಯ ನಿಲ್ದಿಸ್ತು ಮಧುರ ವೃಕ್ಷತ್ವವೇ ಗಾಂಧಿಜಿ ಮತ್ತು ನೆಹರು ಅವರನ್ನೂ ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಲವಳಿಯ ಬಹುಭಾಗ ದಿನಗಳನ್ನು ಲೋಹಿಯಾ ಅಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ನೆಹರೂ ಪರಿವಾರದೊಡನೆಯೇ ಕಳೆದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೆಹರೂ - ಲೋಹಿಯಾರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೈಹಬಂಧನ ಬೆಳೆದು ಬಂತು. ಈ ಸೈಹ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದಿದ್ದರೂ ಇಬ್ಬರ ದಾರಿ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ.

ಜವಾಹರರು ನಡುಗಾಲ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದು ಲೋಹಿಯಾರಿಗೆ ಸರಿಬರಲಿಲ್ಲ, ಅವರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ದಿನ ಜವಾಹರರು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದನೇ ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ “ಜನತಾ” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕಚೇರಿಗೆ “ದಾಳಿ” ಇಟ್ಟ ರಾಮಮನೋಹರರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆರ್. ಕೆ. ನೆಹರು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ತಾಸುಗಟ್ಟಳೆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ತಕ್ಕವಾಯಿತು. ಲೋಹಿಯಾರ ನಿರ್ಧಾರ ಕಡಲಲ್ಲಿ ಮಾತುಕತೆ ವೃಧ್ಣವಾಯಿತು. ಇದರ ನಂತರ ಜವಾಹರರಿಗೂ ಲೋಹಿಯಾರಿಗೂ ಮಹತ್ವದ ರಾಜಕೀಯ ಮಾತುಕತೆ ಆಗಿಲ್ಲ.

ಆದರೂ ನೆಹರೂ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ಹಾಗೇ ಉಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಮೇಲೆ ನೇಷಾಳದ ರಾಯಭಾರಿ ಗೃಹದ ಮುಂದೆ ಲೋಹಿಯಾ ಮತಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸುವ ದುಃಖದಾಯಕ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂತು. ಅವರು ಸರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾವಿನಹಣ್ಣಗಳನ್ನು ಕಳೆಸಿದ್ದರು.

ಗಾಂಧಿಜಿ, ನೆಹರು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಲೋಹಿಯಾರ ಮೇಲೆ ಅಸೀಮ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಚೀನದ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಚಿಯಾಂಗರು ರಾಜಾತಿಧಿಯಾಗಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಭೆಟ್ಟಿ ಹೊಟ್ಟಾಗ ಗಾಂಧಿಜಿ ಚಿಯಾಂಗರಿಗೆ ವರ್ಧಾಕ್ಕೆ ಬರಲು ಆಮಂತ್ರಣವಿತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ವೈಸರಾಯ ಲಿನಾಲಿತಾಗೋರಿಗೆ ಚಿಯಾಂಗರು ವರ್ಧಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಚಿಯಾಂಗರಿಗೆ ಉಭಯ ಸಂಕಟ ಬಂತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಚೀನದ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಸಂಪಾದನೆ

ಮಾಡಲು ಗಾಂಥಿಜಿಯೇ ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಯಾಂಗರನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಜವಾಹರರ ಅಭಿಮತವಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಲೋಹಿಯಾರನ್ನು ಪತ್ರದೊಡನೆ ವರ್ಧಾಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಮನವ್ರೋಲಿಸಲು ಲೋಹಿಯಾ ಸಮರ್ಥರಾದರು. ಗಾಂಥಿಜಿ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಬಂದರು.

ಕಾವ್ಯ-ನಾಟಕ, ನೃತ್ಯ-ಗಾನಗಳೀಂದರೆ ಲೋಹಿಯಾಗೆ ಪ್ರಾಣ. ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ತಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಓದುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿ, ಉದ್ದುರ್ಗ, ಬಂಗಾಲಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಜರ್ಮನ್ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಗೆಳವಾಗಿ ಮಾತಾಡಬಲ್ಲರು. ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುರುಷರ ನಿಕಟ ಮೈತ್ರಿಯಿದೆ. ಟ್ಯೂನೀಶಿಯದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಹಬೀಬ ಬುಗಾಬಾ ಅವರೆ ಅತಿಧಿಗಳಾಗಿ ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಬಹುದೇಶದ ಉಪಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ, ಉ ಬಾ, ಯುಗೋಸ್ಲಾವಿಯದ ಹಿಂದಿನ ಉಪಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ, ಜಿಲಾಸ್ ಇವರೂ ಲೋಹಿಯಾರ ಮಿತ್ರರೇ.

ಲೋಹಿಯಾ ಇದುವರೆಗೂ ನಾರಿಯರ ಪ್ರೇಮವಾಶಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರುಣಾ ಅಸಫ ಅಲಿಯಾವರ ತಂಗಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಭ್ಯಾನಜಿಯೋಡನೆ ಅವರ ಮದುವೆಯಾಗಲಿದೆಯೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಮೊದಲನೇ ಗಂಡನೊಡನೆ ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಲೋಹಿಯಾ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ತಳೆದುದರಿಂದ ಈ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡಿಬರಲಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾಂಗ್ಸಿಸಿಗರಲ್ಲಿಭೂಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅತ್ಯಂತ ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ವಿರಕ್ತ ಲೋಹಿಯಾರ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಅವಳಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಕೆಲ ಕಾಲ ಹಿಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡಳು.

ಬಹುಶಃ ಲೋಹಿಯಾರ ಈ ನಿಃಸ್ವಾಧಿತೆ, ಆಕಿಂಚನತೆಗಳೀರೇ ಅವರ ಸ್ವಭಾವದ ವಿಲಕ್ಷಣ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆಯೇನೋ. ಅವರ ಜೀವ ಯಾವುದೋ ಅಸ್ಥಿತ ಧ್ಯೋಯದ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸದಾ ತುಡಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅದೊಂದು ವಿದ್ಯಾದ್ಧರ್ಭಿತ ಮೋಷೆ. ಆದರ ವಿದ್ಯಾತ್ಮಿನ ಶಕ್ತಿ ಅಪರಿಮಿತ. ಆದರೆ ಆ ವಿದ್ಯಾತ್ಮನ್ನು ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಬಹುದಾದ ವ್ಯವಹಾರಿಕತೆಯ ತಂತ್ರಿ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದು ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದು ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿಸುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಿ ಗುಡುಗಿ ನಡುಗಿಸುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಬೇರೊಂದೆಡೆ ಸಿದಿಲಾಗಿ ಬಡಿಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೋರಿತ ನಂತರವೂ ಅವರು ಒಂದು ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದರ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವರಪ್ಪು ಸೆಲ “ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ” ಮಾಡಿ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋದ ಪ್ರಮುಖ ಬೇರೊಬ್ಬನಿರಲಾರ.

೨೦. ಶ್ರೀಮತಿ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಂಡಿತ

ನೆಹರೂ ಮನೆನದ ಸೌಮ್ಯವಿಧೀಯ ಹುಡುಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೀಷ್ಟ ಮಹಿಳೆಯಾದಳು

ಶ್ರೀಮತಿ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಂಡಿತರು ಇಂಡಿಯಾ ಸಂಯುಕ್ತ ಐಂತದ (ಈಗ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ) ಆರೋಗ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನ, ಆ ಶಾಖೀಯ ಕಾರ್ಯದಾರಿ ಅವರ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ, ಅವರ ಉಸಿರೇ ಆದದಂತಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. “ಅವನು ಅಷ್ಟು ಉದ್ದ್ವಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಉದ್ದಕ್ಕಿರುವವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಾಗ ಬಹಳ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಅವನೊಡನೆ ಕೈಕುಲುಕಲು ನಿಂತಾಗ ನಾನು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಕುಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ ಇಂಥವನಿಗೆ ನಾನು ಆಜ್ಞಾಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೇ, ದೇವರೇ! ಎಂದುಕೊಂಡೆ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವರು ಅಂದಿನ ಅನುಭವವನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಇದು ಇಂದ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಅಂದಿನಿಂದ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉದ್ದವೇನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ; ಅದರೆ ಅವರ ವೃತ್ತಿತ್ವದ ಮತ್ತು ಧೈರ್ಯದ ಎತ್ತರ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ದೇಹದ ಎತ್ತರ ಮಾನವನ ಏಳ್ತರಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರಲಾರದೆಂದು ಅವರೂ ಜಗತ್ತಾ ಮನಗಾಣವಂತಾಗಿದೆ. ಅವರು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಿಲುವಿಕೆಯ ಮಹಿಳೆಯನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬರ್ವಿಂಗ್‌ಎಂಬುದು ಮೇಯರರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲ ವರ್ಷ ಹಿಂದೆ, “ಶ್ರೀಮತಿ ಪಂಡಿತರು ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೀಷ್ಟತಮ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿಬ್ಬರು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ, ಸಂಯುಕ್ತ ಐಂತದ ಮಂತ್ರಿಯಾದಾಗ ಅವರು ಮಂತ್ರಿಪದಕ್ಕೆರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೀ ಎರಡನೇಯವರಾಗಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಅವರು ರಶಿಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಯಭಾರಿಯಾದಾಗ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೀ ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳಾ ರಾಯಭಾರಿಯನಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಅವರು ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು; ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯಭಾರ ನಡೆಸಿದರು; ಅನೇಕ ವಿಶ್ವಪರಿಷತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದರು; ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕೇತೀ ಬರುವಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡಿದರು.

೧೫೦೦ ಆಗಸ್ಟ್ ಗೆ ರಂಗಾರಂಡು ಅಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯವರ ನಾಮಕರಣದ ಹೆಸರು ಸ್ವರೂಪ ಕುಮಾರಿ. ನೆಹರೂ ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರಥಮ ಹೆಣ್ಣುಮಂಗಳಾದ ನವೆಂಬರ್ ೧೫೬೦

ಅವಳನ್ನು ತಂದೆ ಮೋತಿಲಾಲರು ಸ್ತೋತ್ರಿಯಿಂದ “ನ್ಯಾನ್” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವು ಮೋತಿಲಾಲರ ರಾಜದಾರಿನ ದಿನಗಳು. ಅವರ ಮಗಳು ಅಸೂರ್ಯಂಪಶ್ಯೇಯಾಗಿಯೆ ಬೆಳೆದಳು. ಅವಳು ಯಾವ ಶಾಲೆಗೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ, ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತರುಣೀಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭಾಸ ಮಾಡಿಸಲು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಾ ಬಲು ವಿಧೀಯ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದಳೆಂದೂ ತನ್ನಂತೆ ಕೋಪೋದೀಕರಿಸಿದ್ದಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲೆಂದೂ ತಂಗಿ ಕೃಷ್ಣನ್ನು ಹಂಡಿಸಿಂಗ್ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಾಂತ ಪ್ರಕೃತಿ ಇಂದು ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಯಿಯವರಿಗೆ ತುಂಬ ನೇರವಾಗಿದೆ. ಖಂಡನೀಯವಾದುದನ್ನು ಖಂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಭೀಕರವಾಗಿರಬಲ್ಲಾದರೂ ಯಾವ ಮಹತ್ವದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲೂ ಉದ್ದೀಗವನ್ನು ತಣಿಸಿ ಶಾಂತವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಕೊಡುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಯಿಯ ವಿಧೀಯತೆ ಆಗ ಕೂಡ ಪ್ರಕೃತು ವಿಧೀಯತೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವಳ ತಂದೆಗೇ ಆದರ ಪರಿಚಯ ದೋರತದ್ವಂಬು. ತಮ್ಮ “ನ್ಯಾನ್”ಗೆ ಇ ತುಂಬಿದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಉತ್ಪಂಜಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕಾಶ್ಮೀರಿ ತರುಣನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೂಡಲು ಪಂಡಿತ ಮೋತಿಲಾಲರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರೆಂದೂ ಆದರೆ ತಮ್ಮ ವಿಧೀಯ ಮಗಳು ಆದರ ವಿರುದ್ಧ ನಿರಾರ್ಥದಿಂದ ಹೋರಾಡಿದ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರವನ್ನವರು ಕೈಬಿಡಬೇಕಾಯಿತೆಂದೂ ಒಂದು ಕರ್ತಾಕರ್ತಿಕ್ಕೆ ಇದೆ.

ಸ್ವರೂಪಾ ಕಡೆಗೆ ಮದುವೆಯಾದಾಗ ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾಜದ ಹೊರಗಿನವನನ್ನೇ ಆದಳು. ನೇಹರೂ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಕಾಣಿಸುವ ವೈವಾಹಿಕ ವಿಶ್ವಬಾಂಧವ್ಯಕ್ಕೆ ಅದೇ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವಳ ಕೈಹಿಡಿದ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಕಾರೇವಾಡದ ಸಾರಸ್ವತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಣಜಿತ ಸೀತಾರಾಮ ಪಂಡಿತರು. ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಧದ ಹೊರಗೆ ದೇಹಸಂಪರ್ಕ ಬೆಳಸದಿರುವ ನೇಹರೂ ಸಂಪುರ್ಣಾಯ ಅಂದು ಕೊನೆಗಂಡದ್ದು ಎಂದಿಗೂ ಕೊನೆಗೂಂಡಂತಾಯಿತು. ಅಪೋತ್ತಿನಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲ ನೇಹರೂ ತರುಣೀಯರು ಅಂತಜಾತಿಯ ವಿವಾಹವನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವತಃ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಯಿಯ ಮೂವರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು: ಚಂದ್ರಲೇಖಾ, ನಯನತಾರಾ, ಮತಾ - ಹಾಗೆಯೇ.

ರಣಜಿತ ಪಂಡಿತರು ವಿದ್ಯಾಂಸರು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳು. “ಮಾಡನ್ ರಿಪೂ”ನಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅವರ ಸುಂದರ ಲೇಖವ್ಯೋಂದನ್ನು ಗಾಂಥಿಂಜಿಯ ಕಾರ್ಯದಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವ ಭಾಯಿಯವರು ಸ್ವರೂಪಾಗೆ ತೋರಿಸಿದ ನಂತರ ರಣಜಿತರು ಕಾರೇವಾಡದಿಂದ ಅಲಹಾಬಾದಿಗೆ ಬಂದು, “ನನ್ನನ್ನ ಮದುವೆಯಾಗುವೆಯಾ ಎಂದು ಕೇಳಲು ಆಷ್ಟು ದೂರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದಾಗ ಹೂಂ ಎಂದುತ್ತರ ಬಂತು. ಇಂಗಿ ಮೇ ಗಂರಂದು ಅಲಹಾಬಾದಿನ ನೇಹರೂ

ನಿವಾಸದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಈ ವಿವಾಹ ಮೋತೀಲಾಲರ ವೈಭವ ಜೀವನದ ಪರಾಕಾಷ್ಟ್ಯಾಗಿತ್ತು. ವಧು ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ಆಭರಣಭೂಷಿತೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅನಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸೇವಾವೃತ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೋತೀಲಾಲರು ಬಡತನವನ್ನು ಅಷ್ಟಿದರು.

ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸ್ವರೂಪಾಳ ಗಂಡನ ಮನೆಯ ಹೆಸರು. ಗಂಡನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಪೇಮ ಅಂಟಕೊಂಡರೆ (ಈ ಪುಸ್ತಕ ಮೋಹ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತೆಂದರೆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಜ್ಯೇಂಧ್ರಿಕಾರಿ “ನಮಗಾಗಿ ಇನ್ನು ಒಂದು ಲೈಬ್ರೆರಿಯನ್ನೇ ತೆರೆಯೋಣ” ಎಂದು ಉದ್ದರಿಸಬೇಕಾಯಿತು!) ಹೆಂಡತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದೇಶಸೇವೆಯ ವಜ್ಪಲೇಷ ಅಂಟತು. ಇಬ್ಬರೂ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೇ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಪ್ರಥಮ ಸಲ (೧೯೭) ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೀಯಾದಾಗ ಅವರ ಕೊನೆಯ ಮನುವಿಗೆ ಮೂರೇ ವಷಟ್. ಅಂದಿನಿಂದ ಬಿಟ್ಟೊ ರಾಜ್ಯ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಈ ಪತಿಪತ್ತಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಅತಿಥಿಗಳಾಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಕೆಲವೇಳೆ ಗಂಡಹೆಂಡಿರ ಬಂದಿಖಾನೆಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದೇ ಗೋಡೆ. “ನನ್ನವರಿಗೆ ಕೆಲ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದೆ. ಅವರು ಈ ಗೋಡೆಯ ಆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ದೂರ!” ಎಂದು ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯವರ ಸೆರೆಮನೆಯ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿಂದೆಡೆ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತಿದೆ. ಗಂಡಹೆಂಡರಿಭ್ರಂಶ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ; ಯಾರೋ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡರು; ಹೇಗೋ ಅವು ಬೆಳೆದವು. ತನ್ನಕ್ಕನ ಮೂವರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಅವಸ್ಥೆ ನೋಡಿ ತಾನು ರಾಜಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂಜರಿದೆ ಎಂದು ತಂಗಿ ಕೃಷ್ಣಾ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಮತ್ತೆ ಗಂಡ ರಣಚಿತರು ಇಂಳಾರ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋದವರು ಬಂಧನದಲ್ಲೋ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಕಳೆಸಿಟ್ಟರು.

ಆದರೆ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜೀವನ ಕೇವಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯಿಂದಲೇ ತುಂಬಿರಲಿಲ್ಲ, ಮಹಿಳಾ ಚಳವಳಿ, ಶಿಶುಕಲಾಳಣ, ನಗರಸಭಾ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭಾ ರಾಜಕಾರಣ, ವಿದೇಶ ಸಂಬಂಧ ಇವೆಲ್ಲಪುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಜಿನಿಯರ್ಲೀ ಅಲಹಾಬಾದ್ ನಗರಸಭೆಗೆ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಎರಡು ವರುಷ ಆದರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವಧಿನಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೊ ಬೆಂಬಲವಿದ್ದ ಶ್ರೀಮತಿ ಶ್ರೀವಾಸ್ತವ (ಅಗನ ಶಿಕ್ಷಣಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಜೆ. ಪಿ. ಶ್ರೀವಾಸ್ತವರ ಪತ್ತಿ) ರನ್ನು ೧,೦೦೦ ಮತಗಳಿಂದ ಸೋಲಿಸಿದರು. ಪಂಡಿತ ಗೋವಿಂದ ವಲ್ಲಭ ಪಂತರು ಅವರನ್ನು ಆರೋಗ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

ಅವರ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿ ಈ ಮಂತ್ರಪದದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಕಟಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಹರಿದ್ವಾರದಲ್ಲಿ

ಹುಂಭಮೇಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾಲರಾ ಸಿಡುಗು ಹಬ್ಬಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಸತ್ತು ಇಂ ಲಕ್ಷ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ ಎದುರಾದಾಗ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಯಯವರು ತಮಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ವಿಪತ್ತನ್ನೂ ಗಣಿಸದೆ ಸಂಕಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸಿದರು. “ನನ್ನ ಪೂರ್ವಜರಲ್ಲಿ (ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಜೆಯರಲ್ಲಿ?) ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಹೋರಾಟ ಸ್ತಿಯರಿದ್ವಿರಬೇಕು. ಈ ಹೋರಾಟದ ರಕ್ತ ನನ್ನ ಧಮನಿಗಳಿಗೂ ಖಂಡಿತ ಇಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಖಚಿಗೇ ಹಚ್ಚುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗೆಲ್ಲ ಅದು ಉತ್ಸಾಹಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಲು ಒಷ್ಣಿದೆ” ಎಂದು ಅವರು “ನಾನು ಮಂತ್ರಿಯಾದೆ” ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರ ಜೀವನ ನಿರಂತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು, ಇಂಳಾರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು ಸೀರೆಹಿಡಿಯುವ ಮೊದಲು ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಗುಂಡಿನ ಮಳೆಯ ನಡುವೆಯೆ ಗಾಯಾಳುಗಳನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿ ವೈದ್ಯೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಟ್ಟದ್ವರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೋಂದಿದ ಕೂಡಲೇ ಅವರು ಬರಗಾಲ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಿಂಡರು. ಸಂಗಡಲೇ ಶಿಶುರಕ್ಷಣ ಸಮುತ್ತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಂಳಂರಿಂದ ಇಂಳಾರ ವರೆಗೆ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಹಿಳಾ ಪರಿಪತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ಯ ಸಂಘರ್ಷ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಯಯವರು ಅನೇಕ ಸಲ ವಿದೇಶ ಸಂಚಾರ ವಾಡಿದವರು. ಮನುವಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿಬಂದಿದ್ದರು. ಅತ್ಯಿಗೆ ಕೆಮಲಾ ಆರೋಗ್ಯಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಳಾರಲ್ಲಿ ಸ್ವಿಜಲ್ಎಂಡಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರೊಡನಿದ್ದರು. ಇಂಳಾರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸುದೀರ್ಘ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಬಂದರು. ಇಂಥ ಒಂದು ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೇ ಬಂದದ್ದು ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಣಲು ಇಂಳಾರಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೋದಾಗ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಆಸಂಖ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಭಾರತದ ವಿರುದ್ಧ ಬಿಟ್ಟರು ಮಾಡಿದ್ದ ಅಪಪ್ರಚಾರವನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಿ ಅಮೇರಿಕನ್ನರಲ್ಲಿ ಸದಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಮರುವರ್ಷ ಸಂಯುಕ್ತರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಘ ಸಾಫ್ಟಪನೆಯ ಪ್ರೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಂಘರಣ್ಣಿಸ್ತೋದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಮಿತ್ರರಾಷ್ಟ್ರ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಅಧಿಕಾರೀತರ ಆದರೆ ಸಿಜವಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದು ಹಾಜರಾಗಿ ಭಾರತಕ್ಕ ಸ್ವಾತಂತ್ಯವೀಯ ಬೀಕೆಂದು ಬಲವತ್ತರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಮನವಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಅದು ಬಿಟ್ಟರಿಗೆ ತುಂಬ ಪೀಕಲಾಟವ್ಯಂಟುಮಾಡಿತು. ಈಗ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಯ ಎಷ್ಟು ಜನಸ್ತಿಯರಾಗಿಬಿಟ್ಟದ್ವರೆಂದರೆ ಕೆಲಿಷ್ಟೋನ್ಯಾಯದ ವಿಧಾನಸಂಖ್ಯಾ ಅವರನ್ನು ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಿಸಿತು.

ಗಣಭಾರತೀ ನೆಹರೂ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡುಗಾಲ ಸರಕಾರ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಹಾಸಭೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಮಂಡಳದ ನೇತ್ಯತ್ವ ಅವರ ಪಾಲಿಗೇ ಬಂತು. ಈ ಸಲ ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕದ ವರ್ಷಾದ್ವೇಷದ ವಿರುದ್ಧ ಜನರಲ್ ಸೈನಿಕರಂಥ ಹಳೀ ಹುಲಿಯೊಡನೆ ತಿಕ್ಕಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಸೈನಿಕರ ಧೂತ್ರ ಭಾಷಣ ಮುಗಿದೊಡನೆ ಶ್ರೀಮತಿಯವರು ಎದ್ದು ನಿಂತು ೧, ೨, ೩ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸೈನಿಕರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳನ್ನು ನಿರಾಡಂಬರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ಮಾತಾಡಿ ವಿಶ್ವಭಾಂಧವ್ಯಾದ ಕರೆಕೊಟ್ಟು ಕುಳಿತಾಗ ಸಭಾಸದರೆಲ್ಲರೂ ಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆದೂಗಿದರು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರು ಭಾರತದ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಮೊದಲು ಮಾಸೋ (ಗಣಭಾರತ), ಅಮೇಲೆ ವಾಶಿಂಗ್ಟನ್ (ಗಣಭಾರತ) ಮತ್ತು ಈಗ ದೀಘ್ ಕಾಲದಿಂದ ಲಂಡನ್‌ನಲ್ಲಿ ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಗಣಭಾರತೀ ಸಂಯುಕ್ತರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಘದ ಮಹಾಸಭೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆರಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಹಿರಿಮೆಯಷ್ಟೋ ಅವರ ಸ್ವಂತ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಅಷ್ಟೋ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಣ್ಯ ಆದರೂ ಮೃದುವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಅವರು ಸಂ. ರಾ. ಸಂಘದ ಪರಸ್ಪರ ಕಚ್ಚಾಡುವ ಬಣಗಳೀರಡರ ಆದರವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದರು.

ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯವರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರಾಡಂಬರ ದಕ್ಷತೆಯಿದೆ. ಅವರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವಾದಿ. ಆದರೆ ಈ ಬುದ್ಧಿವಾದ ನೀರಸ, ನಿರ್ವಿಕಾರವಲ್ಲ, ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕೂಡಿದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೃತ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಸ್ವೀಕ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಮಾನವಿ ಭಾವ ಅವರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೆ. ಹಾಸ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಪ್ರತ್ಯುತ್ಸುಮಿತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯುಡು ಅವರನ್ನು ನೆನಂಬಿಗೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಮಹಿಳೆಯೂ ಏರಿರದ ಪದವಿಗಳಿಗೇರಿದ್ದರೂ ದರ್ಶಕರಿಂತರು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ತರುಣ ಭಾರತೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಅವರ ಮಡದಿಯರೂ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತಾಯಿಯಂತೆ ಸ್ವೀತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅವರಲ್ಲಿ ನೆಹರೂ ಮನೆತನದ ಸೌಂದರ್ಯ, ಸ್ವೀತಿ ತುಂಬಿದೆ. ಸಂಯುಕ್ತಪ್ರಾಂತದ ಮಂತ್ರಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಯ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಮೊದಲನೇ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಬರಟಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಜಮಿಖಾನೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ, ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಹೂಗಳನ್ನು ತಂದಿಡಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದ್ದು.

ಭಾರತದ ಶಾಂತಿ ವಾದ ಮತ್ತು ತಾಟಸ್ಥ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತಾರಿಗಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದವರು ಅವರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರದ ನೀತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಸರುಗಳನ್ನು ಕಾಣದಿರುವವರು ಅವರಲ್ಲ “ಎಷ್ಟೋ ವೇಳಿ ನಾವು ಕಾಲನೀಕ ರೇಖೆಗಳಗುಂಟ

ಸಮಸ್ಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಸಾಫಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಮಸ್ಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತೇವೆ” ಎಂದವರು ಪ್ರಾಂಚಲವಾಗಿ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಭಾರತದ ಭವಿತವ್ಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಪಾತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಸ್ಪಂಥಯವಾದ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವರಿಗಿದೆ. ಭಾರತ ಹೊಸದಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಗಳಿಸಿದ ಅಪರಿಪಕ್ಷದೇಶವಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲ ಪ್ರಬುದ್ಧದೇಶ ಎಂದವರು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಾರಲೋಕಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮಣಿ ಜವಾಹರರಂತೆ ಅಜ್ಞೈಯವಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಗಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಸೋ ರಾಯಭಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ಗೋವೆಗೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಗಂಡನ ಮನೆತನದ ಕುಲದ್ವೀಪತದ ದಶನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊಗಿದ್ದರು.

ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವಿಶೇಶ ರಾಯಭಾರಕ್ಕೆ ಕೆಲಿಸಲು ಒಂದು ಕಾರಣ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಅವರು ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಮಗೆ ತೊಡಕುಂಟಾದೀತು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೀರು ಆಗ್ನೇ ಗೋಣಗುಟ್ಟಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ಆ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ತಮ್ಮೊಳ್ಳಿಗೆ ಬಡಿದಾಡಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಯಾಸಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯವರನ್ನು—ಈ ಸಲ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯೆ ಕರೆತರುವರೆಂಬ—ಸುದ್ದಿಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿವೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಒಳಿತೇ ಆಗಲುಬಹುದು. “ಹೆಂಗಸರೂ ಗಂಡಸರೂ ಸೇರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಕುಂಟುಕೋರಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ನಯವಾಗುತ್ತವೆ” ಎಂದು ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಂದೆಡೆ ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ?

ಇಗ. ಡಾ. ಮೇರಿ ವರ್ಗೀಸ್

ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ವಿರುದ್ಧ ಧೈರ್ಯದ ವಿಜಯ

ನೀವು ವೆಲ್ಲಾರಿನ ಕೃಶ್ಚಿಂತಾ ಮಿಶನ್ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಪರೂಪ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವಿರಿ. ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳಾ ಡಾಕ್ಟರರು ಅತ್ಯಂತ ಚಪಲ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಶಸ್ತ್ರೀಯ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಹಾ, ಇವರೊಬ್ಬಳು ಸರ್ವಾ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕಲಾವಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಿ. ಶಸ್ತ್ರೀಯ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನೀವು ಬೆಂಜಿಬಿಳೆಳುತ್ತಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಜನ್ನಾಗಿ ಕಾಲುಗಳಿಲ್ಲ ಅವಳನ್ನು ಗಾಲಿಯ ಕುಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿ ಅತಿತ್ತ ಸರಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಡಾಕ್ಟರರ ಹೆಸರು ಮೇರಿ ವರ್ಗೀಸ್. ಸಜನ್ನರ ಮುಖವಾಡವನ್ನು ಅವರು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದೊಡನೆ ನೀವು ಈ ಮಹಿಳೆ ಸುಂದರಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ಗಮನಿಸುತ್ತಿರಿ. ಮೇಲೆ ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಗಾಯದ ಕಲೆಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಓಪ, ಎನ್ನುತ್ತಿರಿ.

ಆದರೆ ಡಾ. ವರ್ಗೀಸರು ಇವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಅಲಿಪ್ತರು. ಅವರ ಜೀವನವೆಂದರೆ ಪರಮ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಬಂದ ದುಃಖವನ್ನು ಮಾನವಸೇವಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಬಡಿದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅವಿರತವಾಗಿ ದುಃಖಿಜನರ ಸಲುವಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಮುಖದ ಕುರೂಪ ಕಲೆಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಒಂದು ತೇಜಸ್ಸು ಮಿಂಚುತ್ತಿದೆ.

ಮೇರಿ ವರ್ಗೀಸ್ ಅನುಕೂಲವಂತ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರು. ಸುಖವಾದ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದವರು. ಕೃಸ್ತನ ಆದರ್ಶಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ದೀನ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಡಾಕ್ಟರರಾಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದವರು. ಸರಿಯೇ. ಆದರೆ ಮಾನವ ಸಹಜವಾದ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದ ವಿರಕ್ತರು ಅವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದು ಒಂದು ಮೋಟಾರ್ ಅಪಘಾತ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಂಗವಿಕಲರಾಗಿ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೇ ದಾರುಣ ಹೃದಯಕ್ಕೇಶವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವನವನ್ನೂ ಸೇವಾರೂಪಿ ಕೃಸ್ತನಿಗೆ ಅಷ್ಟಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಮೇರಿ ವರ್ಗೀಸ್ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಹೀಂದಿನ ಕೊಚ್ಚಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ, ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ಕೆಸ್ತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯ ಸಂತ ಧಾಮಸನಿಂದ ಸಾಫಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಿರಿಯನ್ ಕೆಸ್ತ ಪಂಥ ಅವರದು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಕುಷ್ಣರೋಗಿಯೊಬ್ಬನ ದುರ್ಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ಬಾಲೆ ಇಂಥವರಿಗೆ ಪಳ್ಳತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರು ಉತ್ತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ. ಇಂಥವರ್ಷ ಮೇಟ್‌ಕೌ ವರ್ಗವನ್ನು ತಲುಪಿ ವಯೋನಿಯಮಗಳ ದಿಸೆಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂಡಲಾರದೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು.

ಅವರು ಉಚ್ಚ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೇಗೆಡಿಯಾದರು. ಏನಾರ್ಕುಳದಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದ್ದೂ ಆಯಿತು. ಈಗವರು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಡಾಕ್ಟರಳಾಗಬೇಕು. ಏನಾರ್ಕುಳದಲ್ಲೇ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು ಇದ್ದರೂ ವೆಲ್ಲಾರ್ಥಿನಲ್ಲಿ ಈ. ಇಡ್‌ಎಸ್‌ಡಿರ್ ಸಾಫಿಸಿದ್ದ ಮಿಶನ್ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಕೇಂದ್ರ ಕೆಲ್ಲಿಗೆ ಅಳಿಗೆ ಅಜ್ಞ ಹಾಕಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ದ್ಯೇವಯೋಗದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಮೇರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯಿದ್ದು ಸರ್ಜರಿಯಲ್ಲಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಈ. ಪಾಲ್ ಬ್ರೂಂಡ್ ಎಂಬ ಬಿಟ್ಟಿಶ್ ಸರ್ಜರಿ—ಪ್ರೌಢಿಸರರ ನಿದರ್ಶನ. ಅವರು ಸರ್ಜರಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದರು. ವೆಲ್ಲಾರ್ಥಿ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ಆಸ್ಟ್ರೇಟ್‌ಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತೆತ್ತಲೂ ಅಂಗವೈಕಲ್ಲೂ ಹೊಂದಿದ ಕುಷ್ಣರೋಗಿಗಳು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಮೇರಿಯ ಮನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮರುಕಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ. ಪಾಲ್ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಜೀವಂತ ಉತ್ತರದಂತಿದ್ದರು. ಕೈಕಾಲು ಬೆರಳುಗಳು ಸಂಚಲನಾ ಶಕ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮೊಂಡ-ಸೊಟ್‌ವಾದ ರೋಗಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರು ನಾಜೂಕಾದ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿ ಈ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಡಾ. ಬ್ರೂಂಡರ ಧೈಯವಾದದಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಹೊಂದಿ ಮೇರಿ ಕುಷ್ಣರೋಗಿಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸ ಹಾಕಿದರು. ಮೊದಲೇನೋ ಕುಷ್ಣದ ಬಗ್ಗೆ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಭಯ ಅವರನ್ನೂ ಅಂಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಜಳಣ ಹೆಚ್ಚಿ, ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಭಯ ದೂರವಾಯಿತು.

ಇದೂವರೆ ವರ್ಷಗಳ ಅಭಾಸಾನಂತರ ಇಡೀ ತಂಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ ನಾಲ್ಕು ಜನರಲ್ಲಿ ಮೇರಿ ವರ್ಗೀಸ್ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಅದೇ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣತಿ ಹೊಂದಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ದಣವಿನ ಆರಿವೇ ಇಲ್ಲದೆ ದುಡಿಯುವ ಮೇರಿಗೆ ಉಜ್ಜುಲ ಭವಿಷ್ಯ ಕಾದಿತ್ತು ಸೇವಾಚೀವನವನ್ನುಕೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಜೀವನದ ಸುಖಸಂಶೋಷಣೆಯಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗುವ ಇಚ್ಛೆ ಅವರಿಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಅಗತ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮುದುವೆಯಾಗಬಹುದು, ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಬಾಳಬಹುದು. ತರುಣ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಏಂಟುವ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನ ಈ ತರುಣ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಗಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ದೈವ ಬೀರೆ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅವರಿಗಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿತ್ತು. ೧೯೫೪ ಜನವರಿ ೩೦ರಂದು ಕಾಲೀಜಿನ ಡಾಕ್ಟರರೂ ನಸುಗಳೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಯೋಚಿಸಿದ್ದ ಒಂದು ಪಿಕ್ಕಿಕ್ಕೊ ಪಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಮೇರಿ ಸೇರಿದರು. ಇಡೀ ತಂಡ ಒಂದು ಸ್ವೇಶನ್ ವ್ಯಾಗನ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿತು. ಅದನ್ನು ಹೊಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತಂಬಿದುರೆ ಎಂಬವನು, ಎದುರಿಗೆ ಧೂಳಿಭ್ರಂಷತ್ತ ದಾರಿ ಕೊಡದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಬಸ್ಸನ್ನು ದಾಟ ಹೋಗುವ ಹುಮ್ಮೆದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದನು. ದಾಟ ಹೋದದ್ದೇನೋ ಸರಿ. ಆದರೆ ಸ್ವಿಯರಿಂಗ್ ನಿಯಂತ್ರಣ ತಪ್ಪಿ ಸ್ವೇಶನ್ ವ್ಯಾಗನ್ ಒಂದು ಸೇತುವೆಯ ಕಟಾಂಜನಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣಿಸಿತು.

ತಂಡದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲರೂ ಧಕ್ಕಿಗೊಂಡು ಮೂರ್ಖಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಡಾ. ಮೇರಿಯಷ್ಟು ಹೊಡಿತ ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ ಮೃತಪೂರ್ಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಬಸ್ಸು ಅವರನ್ನು ವೆಲ್ಲಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಅವರ ಮುಖ ಮೈಗಲಿಗೆಲ್ಲ ವಿಪರೀತ ಗಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಡಾಕ್ಟರರು ತಲೆ ಆಡಿಸಿ ಬದುಕುವ ಆಸೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡರು.

ಆದರೆ ಡಾ. ಮೇರಿ ಬದುಕಿದರು. ಅವರ ದೇಹದ ಕೆಳಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಶ್ಚೀತನವಾಗಿತ್ತು. ಬೆನ್ನೆಲುಬಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಹೊಡಿತದ ಘಲ ಅದು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಒಂದು ಮೇಲೆ ಡಾ. ಮೇರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಧೋಭಾಗದ ಅವಸ್ಥೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಡಾಕ್ಟರರು ಅವರಿಗೆ ಆಶೀ ತೋರಿಸಿದರು. ಲೆಮಿನೆಕ್ಸ್‌ಮಿ-ಬೆನ್ಸು ಹುರಿಯ ಒಂದು ವಿಶ್ವ ಶಸ್ತ್ರಕ್ಯಾಯಿ-ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾದಿತು.

ಅಪಂಥಾತವಾದ ಗಂ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಲೆಮಿನೆಕ್ಸ್‌ಮಿ ಆಯಿತು. ಡಾ. ಮೇರಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆಶೀ ನಿರಾಶೆಗಳ ನಡುವೆ ಉಯ್ಯಾಲಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಡಾಕ್ಟರರು ದಿನವೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಾದಗಳಿಗೆ ಕಚಕುಳಿ ಇಚ್ಛೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೇ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲ, ಹಾಗಾದರೆ ನಾಳಿ ಸುಧಾರಿಸಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಡಾ. ಮೇರಿಗೆ ದಿನಗಳ ಎಣಿಕೆ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಮೇರಿ ತಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಯಂಕರ ಅಪಂಥಾತವಾಗಿದ್ದರೂ ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಅವರ ಬಲಗ್ರೀ ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಖಂಡಿತ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಡಗೈಗೆ ಪೆಟ್ಟ ಬಿದ್ದು ಅದು ಬ್ಯಾಂಡೇಜಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದರ ಬೆರಳುಗಳೂ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸರ್ಜನ್‌ನ್ನರಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು ಎರಡು ಕೈಗೆ ಅವು ಸರಿಯಾಗಿವೆ. ಇದನ್ನು ಶಾತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಅಲುಗಿಸಿ ನೋಡುವರು. ತಮ್ಮ ಅಧೋಭಾಗವೊಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿದರೆ ?

ಎರಡು ವಾರ ಕಳೆಯಿತು. ಅವರ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ನೋಡಿದ ದಾಕ್ಷರರ ಮುಖ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಿತು. ಲೇಖಿನೆಕ್ಕೆಮಿ ಘಲಕಾರಿಯಾಗುವುದಾದರೆ ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಡಾ. ಮೇರಿಯ ಅಧೋಭಾಗದ ಸಂಜ್ಞಾಶಕ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಮೇರಿ ಅಂದು ತಾರೀಕು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಹೇಳಿದಳು. ಸರ್ಜನ್‌ನ್ನರಾದ ಅವರಿಗೆ ಇದರ ಅರ್ಥ ಹೊಳೆದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಹೋ ಭಗವನ್! ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಬದುಕಿಸಿದೆ? ನಾನಿನ್ನ ಹೀಗೆಯೇ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಕೊಂಡು ಜೀವಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕೆ? ನನ್ನ ಯಾವ ಅಪರಾಧಕಾಗಿ ಈ ಶಿಕ್ಷೆ?

ಡಾ. ಮೇರಿ ಸಮಸ್ತ ಆಶೀಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಅವರ ಚಪಲಹಸ್ತಗಳು ಈ ಅಂಗಾತ ಬಿದ್ದಕೊಂಡ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥರಹಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಡಾ. ಬ್ಯಾಂಡ್ ಆಶೀ ತೋರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಥಿಜಿಯೋಫೆರಸಿಯ ಮೂಲಕ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಾ ಎಂದರು. ಥಿಜಿಯೋಫೆರಸಿ ತಜ್ಜಳೋಬ್ಜುಲು ಬಂದು ದಿನವೂ ಅವರ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ ವೇದನಾದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಮೇರಿ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ಪಷ್ಟವಾದರೂ ಎದ್ದು ಕೂಡುವ ಹಾಗಾದರೆ ಸರ್ಜನ್ ಕೆಲಸದ ಆಶೀ ಹೋಗಲಿ, ಕನಿಷ್ಠ ಪೂರ್ತಿ ಪರಾಧೀನಳಾಗುವುದಾದರೂ ತಪ್ಪಿತಲ್ಲ!

ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಜೀವನದ ಅರ್ಥ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಿಂಗಾಗಿದ್ದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಡಾ. ಮೇರಿಯ ಆತ್ಮದ ಮೇಲೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಒಂದು ಸಾತ್ವಿಕತೆಯ ಭಾಯಿ ದಟ್ಟಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರಿಸ್ತ ಪ್ರಭುವಿನ ಜೀವನ ಮರಣಗಳ ಬಿತ್ತ ಅವರ ಮುಂದೆ ಸುಳಿದು ಹೋಗಿ ಅಪುಗಳಿಗೆ ತಾವೆಣಿಸಿರದ ಅರ್ಥಪ್ರೋಂದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಈ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣನಾದ ತಂಬಿದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಹಾರ ಧನಕಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಹೂಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಬಂಧುಬಾಂಧವರು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ತಂಬಿದುರೆ ಶ್ರೀಮಂತ. ಪರಿಹಾರ ಧನವನ್ನು ಯಾವ ನಾಯಾಲಯವೂ ಖಂಡಿತ ಕೊಡಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೇರಿ ಕ್ರಮ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಅವರು ಕಂಡ ನವೀನ ಜೀವನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹಣಕೈ ಬೆಲೆ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಮ ಹಂಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರೋಲೀಸರು ತಂಬಿಯ ಮೇಲೆ ಹೂಡಿದ ಮೊಕದ್ದಮೆಯನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೂಡ ಡಾ. ಮೇರಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

ಫಿಜಿಯೋಥೆರಪಿ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ಡಾ. ಬ್ಯಾಂಡರು ಡಾ. ಮೇರಿಯ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಶೀಗಳನ್ನು ಬಿಡ್ಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾಲುಗಳು ಪುನಃ ಮೊದಲಿನಂತಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಗಾಲಿ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅವರು ಎಂಧೆಂಥ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಅವರ ಕೈಗಳು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ಕೆಲಸ ಕೂಡ ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಡಾ. ಬ್ಯಾಂಡರ ಆಶಾವಾದ ಸಾಂಕ್ಷಾರಿಕವಾಗಿತ್ತು.

ಅನೇಕ ವಾರಗಳ ಶಾರೀರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ನಂತರ ಒಂದು ದಿನ ನರ್ಸರಿ ಸಹಾಯದಿಂದ ಡಾ. ಮೇರಿಗೆ ಎದ್ದು ಕೂಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಮರುಕ್ಷಣವೇ ನೋವೆದ್ದು ಮೂರ್ಖೆ ಬಂದರೂ ಇದೊಂದು ಭಾರಿ ಮುಂದಡಿಯಾಗಿತ್ತು ಡಾ. ಮೇರಿ ಕ್ರಿಸ್ತ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಸಜಲನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಹರಿಸಿದರು. ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವರಿಗೆ ತಾವಾಗಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಗಾಲಿ ಕುಚೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿತ್ತು ತಿರುಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರೀಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ತಮ್ಮನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮರೆತು ಅವರು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಿಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೆಲ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಡಾ. ಮೇರಿ ಕುಷ್ಟರೋಗಿಗಳ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ನೂರಾರು ನೂರಾರು ವಿಕಲಾಂಗರ ನಡುವೆ ಮೇರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಉನ ಬಲು ಅಲ್ಪವೆಂದು ತೋರತೊಡಗಿತು. ಬಹುಶಃ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದೇವರು ತಮಗೆ ಈ ಅಪಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರಬೇಕು. ಕುಷ್ಟರೋಗಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸಾಗಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿರಬೇಕು. ಡಾ. ಮೇರಿ ಅವಿಶ್ವಾಸದವಾಗಿ ಕುಷ್ಟರೋಗಿಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳಲ್ಲಿ ದಿನವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಕುಷ್ಟರೋಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಲಭ್ಯವಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲೇ ಕುಷ್ಟರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿಯಬೇಕಾದ್ದೆಲ್ಲ ಅವಗತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು.

ಆದರೆ ಡಾ. ಬ್ಯಾಂಡರು ಡಾ. ಮೇರಿ ವರ್ಗೀಸರ ಕೈಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ಸರ್ವರಿಗಾಗಿಯೇ ಸ್ವಷ್ಟವಾದ ಕೈಗಳು. ಅವರು ಡಾ. ಮೇರಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಮುಂದಿನ ಹಂತಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದರು. ಕುಷ್ಟರೋಗಿಗಳ ವಿಕಲವಾದ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಸರ್ವರಿಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಮೇರಿ ತಮಗೇಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಬಾರದು? ಮೇರಿ ಅಂಜತ್ತಂಜುತ್ತಲೇ ಒಷ್ಣಿದರು. ನಿಶ್ಚಯಿತ ಅಧೋಭಾಗವುಳ್ಳ ತಾವೆಂದಾದರೂ ಸಫಲ ಸರ್ವನ್ನರಾದೇವೇ? ಆದರೆ ಡಾ. ಬ್ಯಾಂಡ್ ಈ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಗಳಿಗೆ ತೂರಿಬಿಟ್ಟರು.

ಡಾ. ಬ್ರಾಹ್ಮಂಡ್ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹಾಯಕ ಡಾ. ಷ್ಟೃಂಜಿಯವರು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಕುಷ್ಣರೋಗಿಗಳ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಮೇರಿಯನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಮೊಟಕಾದ, ಬಗ್ಗಿದ, ದೊಂಕಾದ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ನೇರೆಡಿಸುವ ತಂತ್ರ ಅವರಿಗೆ ಕರಗತವಾಗತೊಡಗಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಡಾ. ಷ್ಟೃಂಜಿ ಡಾ. ಮೇರಿಯನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಪೂರ್ತಿ ಶಸ್ತ್ರಚಿಯೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಒಷ್ಟಿಸಿದರು. ಡಾ. ಮೇರಿ ಪಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮನದಲ್ಲಿ ಆಶೀಯಿದ್ದರೂ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನಡುಕವಿತ್ತು. ಅಧ್ಯ ಅಪರೇಶನ್ ಆಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿ ತೀರ ಉಡುಗಿತು. ಮುಖ ಬೆವತಿತು. ಡಾ. ಷ್ಟೃಂಜಿಯವರು ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದ ಅಪರೇಶನ್ ತಾವೇ ಮುಗಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಆದರೆ ಮೇರಿ ಸೋಲೊಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಸಿದ್ಧರಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ಹೃದಯವನ್ನು ಕಲ್ಲಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಯೋ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟರು. ಪ್ರಭೋ! ಮಾನ ಉಳಿಸಿದೆಯಾ! ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು.

ಅಪಘಾತವಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಗಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ವಿಶ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕುಷ್ಣ ಸಜ್ಞನ್ನರಾದ ಡಾ. ಬ್ರಾಹ್ಮಂಡ್ ಕೂಡ ಡಾ. ಮೇರಿಯ ಅಧ್ಯತ ಸಾಧನೆಗೆ ಬೆರಗಾಗಿದ್ದರು. ಡಾ. ಷ್ಟೃಂಜಿಯವರು ಬೇರೊಂದು ಕುಷ್ಣಸ್ಟೆಯ ಮುಖುಷ್ಫರಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದಾಗ ಅವರ ಸಾಫ್ಟ್‌ಕೈ ಡಾ. ಮೇರಿಯೋ ಅತಿ ಸಮರ್ಥ ಹುರಿಯಾಳೆಂದು ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಅದೊಂದು ಸಾಧ್ಯಕ ದಿನವೆಂದು ಡಾ. ಮೇರಿ ಭಾವಿಸಿದರು.

ಮೊದಮೊದಲು ಡಾ. ಮೇರಿ ವರ್ಗೀಸ್ ಕುಷ್ಣರೋಗಿಗಳ ಕೈಗಳ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಾದಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಮತ್ತು ರೋಗಿಗಳ ಉದುರಿ ಹೋದ ಹುಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಕೂಡಲು ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಡಾ. ಬ್ರಾಹ್ಮಂಡರದೇ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಡಾ. ಬ್ರಾಹ್ಮಂಡ್ ರಚಿಯ ಮೇಲೆ ಹೋದಾಗ ಡಾ. ಮೇರಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಈ ಶಸ್ತ್ರಚಿಯೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು.

ಈ ನಡುವೆ ಡಾ. ಮೇರಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅಂಗವೈಕಲ್ಪದಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲು ಎರಡು ಸಲ ಬೆನ್ನೆಲುಬಿನ ಹಾಗೂ ಬೆನ್ನುಹುರಿಯ ಶಸ್ತ್ರಚಿಯೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಜೀವಕ್ಯೋ ಅಪಾಯ ತರುವ ಶಸ್ತ್ರಚಿಯೆಗಳವು. ಆದರೆ ಡಾ. ಮೇರಿ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರ ಶರೀರದ ಚಲನೆಗೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಆಸ್ಕ್ರೋಲಿಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಚಲನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಿತ್ತು ಕೃತಕ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ನಡೆಯಲು ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ಪತ್ರ

ಆಸ್ತ್ರೋಯಿ ಸಮಾಜಾರ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತಂದೆಯ ಧನಸಹಾಯದಿಂದ ಅವರು ಆಸ್ತ್ರೋಲಿಯಕ್ಕೂ ಹೋದರು. ಅದರೆ ಆ ವ್ಯಾಯಾಮ, ಮಾಲೀಸು ನಡೆಯುವ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಅಪಾರ ಶಕ್ತಿಹಾಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಇದು ವ್ಯಾಧಿ ಕಾಲ ಹಾಗೂ ಶ್ರಮದ ವ್ಯಯ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿತು. ಹೇಗೂ ತನ್ನ ಜೀವಧೈಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣೀಸಲು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಶರೀರ ಚಲನೆ ತನಗುಂಟೇ ಉಂಟು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ತೀರ ಹೆಚ್ಚನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಅವರು ಈ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಅರ್ಥದಲ್ಲೋ ಕೈಬಿಟ್ಟರು.

ಅದರೆ ತನಗೆ ಯಾವುದು ಬೇಡವೆನಿಸಿತ್ತೋ ಅದನ್ನು ಅನ್ಯರಿಗಾಗಿ ಆಶಿಸುವುದು ಡಾ. ಮೇರಿ ತಪ್ಪೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವಾಂಗರ ಪುನರ್ನಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಆಸ್ತ್ರೋಲಿಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸಾಫಿಸಬಾರದೇಕೆ ಎಂಬ ಯೋಜನೆ ಅವರಿಗೆ ಬಂತು. ಆಸ್ತ್ರೋಲಿಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲ ಹೆಚ್ಚು ನಿಂತು ಅವರು ಈ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಪೂರ್ಣಿಮೆ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ರೋಗಗಳಿಂದಲೂ, ಅಪಘಾತಗಳಿಂದಲೂ ಕೈಕಾಲು ಕಲೆದುಕೊಂಡ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ವೆಲ್ಲಾರ್ಥಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗ ತಾನು ತೆರೆಯಬೇಕು.

ಈ ಹೊಸ ವಿಚಾರದಿಂದ ಅವರು ಪುಲಕಿತರಾದರು. ಅಂಗವಿಕಲರ ಪುನರ್ನಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕದ ಸ್ಕೂಲ್‌ಯಾಕ್‌ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಡಾ. ರಸ್ತು ವಿಶ್ವಾತ ತಜ್ಞರೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದು ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಿಲವಾಯಿತು. ಅಮೇರಿಕದಿಂದ ಮರಳಿದ ಗೆಳತಿಯೊಬ್ಬಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಯಾಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಕೃತಕ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ನಡೆಯಲು ಕಲಿತವರ ಕತೆ ಕೇಳಿ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅವರು ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಬರೆದರು. ಡಾ. ರಸ್ತು ಡಾ. ಮೇರಿ ವರ್ಗೀಸರ ಕಥೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಭಾತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಬರಲು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು. ಆದರೆ, ಡಾ. ಮೇರಿ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಸ್ವಂತ ಅಂಗವೈಕಲ್ಯಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾವನ್ನೂ ಕಲಿತು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅದರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಆಸ್ತ್ರದವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ? ಅಮೇರಿಕದಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ವೆಲ್ಲಾರ್ಥಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಭಾಗ ಪಾರಂಭಿಸುವಿರಾ? ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕಾಲೇಜು ಆಸ್ತ್ರೋಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು ಹಾಗೆ ಆಶ್ವಾಸನ ಕೊಟ್ಟ ನಂತರವೇ ಡಾ. ಮೇರಿ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದು.

ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಮೇರಿ ವರ್ಗೀಸ್ ಅಂಗಕ್ಕೊನರ ಪುನರ್ನಿವೇಶನವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಪೂರ್ವಕ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಭಾರತದಂಥ ಬಡದೇಶದ ರೋಗಿಗಳ ಅಳವಿನಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ

ಅಗ್ನವಾಗಿ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಯಾಮ ವಿಧಿಗಳನ್ನೂ ಸರಳಗೊಳಿಸುವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸಿದರು. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಉತ್ತಮ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದರು. ಸಂಗಡವೇ ವೆಲ್ಲಾರ್ಥಿನಿಂದ ವಿಕಲಾಂಗರ ಕೇಂದ್ರಕಾರೀ ಕಟ್ಟಡ ಸಿದ್ಧಾಂತಗುತ್ತಿರುವ ಆನಂದದ ಸಮಾರಂಭಾರ್ಥ ಬಂತು.

ಡಾ. ಮೇರಿ ಇಂದು ಕುಷ್ಟರೋಗಿಗಳಲ್ಲದೆ ನಾನಾ ವಿಕಲಾಂಗರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೌಶಲವನ್ನೇಲ್ಲ ವ್ಯಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಈಗ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ವಸ್ತುತಃ, ವೆಲ್ಲಾರ್ಥಿಗೆ ಬಂದ ಪ್ರಮುಖ ಅಮೇರಿಕನ್ ಐಳಿಸ್ಕೆ ಸರ್ವಸ್ವರೋಭ್ಯರು ನೀವೇಕೆ ಐಳಿಸ್ಕೆ ಸರ್ವರಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮುಖದ ವಿಕಾರ ಕೆಲೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳು ಬಾರದು? ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ನಕ್ಕ ಆ ಮಾತನ್ನೇ ಹಾರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಅದು ಕುರೂಪದ ಸಂಕೀರ್ತವಾಗಿರದೆ, ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮೆ ಒತ್ತಿದ ಸೇವಾ ದೀಕ್ಷೆಯ ಮುದ್ರೆಯಂತಾಗಿತ್ತು. ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವೇ ಬಸವಣ್ಣ—

ಅತ್ತಲಿತ್ತ ಚಲಿಸದಂತೆ
ಹೆಳವನ್ನ ಮಾಡಯ್ಯ ತಂದೆ
ಎಂದು?

೨೭. ಹರಿಜನ ಕೈವಾರಿ ಸರದಾರ ವೀರನಗೌಡರು

ಹರಿಜನರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಕಲ್ಪಣಕ್ಕಾಗಿ ಇವರ ಜೀವನ ಸಮೇದಿದೆ

ಸರದಾರ ವೀರನಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು “ಸರದಾರ”ರಾದದ್ದು ೧೯೦೫ರಲ್ಲಿ ಹಿರೇಕೆರೂರಿನ ಕರನಿರಾಕರಣ ಸಮರದಲ್ಲಿ, ಆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಅಯೋಜಕರು, ಗತ್ತುಗಾರರು, ನಾಯಕರು ಸರ್ವಸ್ವತ್ವ ಅವರಾಗಿದ್ದರು. ಅದನ್ನವರು ಬಾರ್ಲೋಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮಾದರಿಯ ಮೇಲೆ ಯೋಚಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಲು ಅವರು ಬಾಡೋಲಿ ಬೋರಸದ ವರೆಗೆ ಹೊಗಿದ್ದರು. ಆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಮರ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದಂತನ್ನವರು ಮನಗಂಡರು. ಒಂದು ರೈತರಿಗಿದ್ದ ನಿಜವಾದ ಕಷ್ಟ; ಎರಡು, ನೆರೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ದೇಶಿ ಸಂಸಾಧನ; ಮೂರು, ಬಿಗಿಯಾದ ಸಂಘಟನೆ. ಮೊದಲೆರಡು ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಹಿರೇಕೆರೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮೂರನೆಯದನ್ನೂ ವೀರನಗೌಡರು ಒದಗಿಸಿದರು. ಅದು ಅವರ ಹುಟ್ಟು ತಾಲೂಕಾಗಿತ್ತು; ಸರದಾರ ಪಟ್ಟೀಲರಂತೆ ಅವರು ಸ್ವತಃ ರೈತವರ್ಗದಿಂದಲೇ ಉದ್ಧವಿಸಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಸೇನಾಪತಿಯಲ್ಲಿರಬೀಕಾದ ನಿಷ್ಠೆ, ನಾಯಕತ್ವ, ಸ್ವಾರ್ಥ ತಾಗ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಒಂದಾಣೆಯಟ್ಟು ವಸೂಲು ಮಾಡುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ, ಹೊನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸರಾಕರ ಮಾಫಿ ಮಾಡಬೀಕಾಯಿತು. ವೀರನಗೌಡರು ಕನಾಂಟಕದ ಸರದಾರರೆಂದು ಖ್ಯಾತರಾದರು.

ಅದರೆ ವೀರನಗೌಡ ಪಾಟೀಲರ ಹೆಸರು ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗುವುದಾದರೆ ಅದು ಈ ಸರದಾರಿಕೆಯಿಂದಲ್ಲಿ, ಅದು ಆ - ಸರದಾರ ಸಹಜವಾದ ಹೃದಯವಂತಿಕೆಗೋಸ್ತರವಾಗಿ. ಹರಿಜನರ ಹಕ್ಕಿಗಳಾಗಿ ಅವರು ಕೈಕೊಂಡ ಹೊರಾಟ, ಅವರ ದುಃಖಶಿಖನಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪರಿಶ್ರಮ; ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯ, ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ತಪ್ಪಿಸಿದ ತಪ್ಪನ್ನು-ಇವು ಸಾವಿರಾರು ಹೆಂಗಸರು-ಮಕ್ಕಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿವೆ. ಅವರಿಗೆ “ಪದ್ಮಶ್ರೀ” ಬಿರುದು ಬಂದದ್ದು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ-ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸರದಾರಿಕೆಗಿಂತಲೂ ತಮ್ಮೇ ದಯಾಧರ್ಮಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಪುರಸ್ಕಾರ ಅವರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾದುದೆಂದು ನನಗೆ ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅನಿಸಿತು. ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಎಟಿಲ್ ಱೆಣಿಗ್

ಮಹಿಳಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಅವುಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ ಅವರ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ವಾರ್ಷಿಕ್ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕಂಡಿದ ಅವರ ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿ ಮಿನುಗುತ್ತದೆ.

ವೀರನಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಕೆರಾರು ತಾಲೂಕಿನ ಕಚೆವಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗಳಾಗಿ ಎಪ್ಪಿಲ್ಲ ಗಂರಂದು ಹುಟ್ಟಿದರು. ತಂದೆ ವೀರಬಸನಗೌಡರು ಗ್ರಾಮದ ಪಟೀಲರು. ಹಕ್ಕಿಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಮನು ಕಣ್ಣದುರಿಂದ ಮರೀಯಾಗುವುದನ್ನು ಸಹಿಸಿದ ತಂದೆ ಅವರನ್ನು ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲ್ಪಿಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಗಣೀಯರಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆ ಕಂಡದ್ದು ಸವಣಾರು, ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧುಭಾಂಧವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಕೊಂಡು, ಹಗಲು ವೇಳೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಮೆಟ್ಟಕ್ಕೊಂಡು, ಹಗಲು ವೇಳೆ ಅವರಿಗೆ ಇಂ ವಣವಾಗಿಹೋಗಿತ್ತು.

ಪುಣೆಯ ಘರ್ನಾಸನ್ ಕಾಲೀಜಿನಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮುಂದುವರಿಸಿ ಗಣರಾಜ್ಯ ಬಿ.ಎಬಿ. (ಕೃಷ್ಣ) ಪದವೀಧರರಾದ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಾಲೂಕಿನ ಪ್ರಪಂಚಮ ಪದವೀಧರನೆಂದು ತಾಲೂಕಿನವರು ಬಂಗಾರದ ಪದಕವನ್ನಿತ್ತರು.

“ನೀವು ಪ್ರಧಮ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೇಗೆಡೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿರಾ” ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ.

“ಇಲ್ಲ, ಯಾವಾಗಲೂ ಮೂರನೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ನೋಡಿರಿ, ಒಮ್ಮೆ ಬ್ಯಾಡಿಗಿ ಜಯಕರರು ಕಾಲೀಜಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದರು, ಘಸ್ಸು ಕ್ಷಾನ್, ಸೆಕಂಡ್ ಕ್ಷಾನ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಏನನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಅವರು ಯಾವುದೋ ನೋಕರಿಯಲ್ಲಿ ಆಚೀವಪಯ್ಯಂತ ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋಗುವರು. ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಆಗಬೀಕಾದರೆ ಧರ್ಮ ಕ್ಷಾನವರಿಂದಲೇ.”

ವನಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ವೀರನಗೌಡರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಯಕರರ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಯಿತು. ಡೆಕ್ಕನ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೋಸೈಟಿಯ ಸದಸ್ಯರ ತಾಗಮಯ ಸೇವೆ ಗೌಡರ ಮನಸಿನ ಮೇಲೆ ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಗ ದೇಶದ ಹಿತದ ಅರಿವು ಹೊಂದಿದರು. ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೂ ವೀರನಗೌಡರ ಮೇಲೆ ಆಗದಿರಲಿಲ್ಲ, ಹೀಂದುಳಿದ ತಮ್ಮ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯೆಯೇ ತಾರಕಮಂತ್ರವೆಂದು ತೋರಿ ಅವರು ತಾವು ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ಬಿ.ಎಚ್. ಆಗಿ ಮರಳಿದವರು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಕನಾಟಕ ಲಿಂಗಾಯತ ಎಜುಕೇಶನ್‌ನೊಂದು ಸೋಸೈಟಿಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿ ಅವರು ಅದರ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಸದಸ್ಯರೂ, ಹಲಕಾಲ ಅದರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಧಾಪಕತ್ವಕ್ಕೆ ಅಹಂತೆ ಬರಲೀಂದು ಅವರು ಬಿ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಯೂ ಅದರು. ಇಂದ ವರ್ಷ ಕಾಲ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗಿಲಗಂಜಿ ಅರಟಾಳ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಾಂಶನ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದು ಅವರು ಕೊನೆಗೆ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ಚಳವಳಿಯಿಂದ ಆಕ್ಷಣ್ಯರಾಗಿ ರಾಜೀನಾಮೆಯಿತ್ತಾಗಿ ಹೆಡಾಪ್ತರರ ಪದದಲ್ಲಿದ್ದರು.

ಬಿಟ್ಟು ಸರಕಾರದೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಿ ಹೆಚ್ಚು ನೊಕರಿಗಳನ್ನು ಬಾಹ್ಯಾಂತರರಿಗೆ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಉತ್ತರ್ವ ಸಾಧಿಸಬಹುದೆಂದು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಮುಂದಾಳುಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಮಾಜವನ್ನು ವಿಮುಖಗೊಳಿಸಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯತ್ತು ಆಕಣ್ಣಸಿದ ಯಶಸ್ವಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಏರನಗೌಡರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕು.

ತಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಪೀಠಿಯಿದ್ದರೂ ಅವರು ಎಂದೂ ಜಾತೀಯವಾದಿಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಅವರನ್ನು ಆಕಣ್ಣಸಿತ್ತು ಅವರ ಮೊದಲನೇ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆಯವರು (ಅವರು ಇಂಜಿನಿಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರು) ಯಾವುದಾದರೂ ಸರಕಾರಿ ನೊಕರಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದಾಗ ಆ ಕರಾರಿನ ಮೇಲೆ ಮದುವೆಯ ಬೇದವೆಂದಿದ್ದರು. ನೊಕರಿಯ ಅನೇಕ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಿಸಿದಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತು ಬಂದಿದ್ದರು. ಗಾಂಧಿಜಿಯ ಪ್ರಭಾವಕೊಳಗಾಗಿ ಖಾದಿಯನ್ನು ಧರಿಸತ್ತೊಡಗಿದ್ದರು.

ಒಂದು ಸಲ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಆಗಿನ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಕೆ. ಎಲ್. ಇ. ಸೋಸೈಟಿಗೆ ಭೇಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಏರನಗೌಡರು ಧರಿಸಿದ ಖಾದಿ ಸೂಟನ್ನು ಕೆಕ್ಕರಗಣ್ಯೀನಿಂದ, ಶಿಷ್ಟಾಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು, ದಿಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಏರನಗೌಡರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ಸ್ವರಾಜ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಲಾರವೆಂದು ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿತು.

ಅವರು ಕೆ. ಎಲ್. ಇ. ಸೋಸೈಟಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆಯತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೇರಿದರು. ಇಂಜಿನಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೊಸಮನಿ ಸಿದ್ದಪ್ಪನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಹ್ಯಾಂತರ ಪರಿಷತ್ತು ಕರೆದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೇರುವ ಗೊತ್ತುವಳಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಘಾಸು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದು ಬಿಟ್ಟು ಸರಕಾರಕೊಂಡು ಬರಸಿದಿಲ್ಲ ಆಗಿತ್ತು. ಬಾಹ್ಯಾಂತರರ ಬೀಂಬಲ ತಮಗಿರುವಾಗ

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಚಲವಳಿ ಈ ಪದೇಶದಲ್ಲಿ ತಮಗೇನೂ ಮಾಡಲಾರದೆಂದು ಬಗೆದಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಈಗ ತೀರ ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು.

ವೀರನಗೌಡರು ಆದರ ಬೆಲೆಯನ್ನೂ ತೆರಬೇಕಾಯಿತು. ಹಿರೇಕೆರೂರಿನ ಕರ ನಿರಾಕರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಂಧನವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಮನೆ ಜಟಿಯಾಯಿತು. ಗಣಾರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮೊದಲು ಸಾಫಬಧ್ತತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಆಮೋಲೆ ಕರಾರು ಹಾಕಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದರೂ ಇವರು ಕರಾರು ಮುರಿದದ್ದರಿಂದ ಇಂಗಳ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಹಿಂಡಲಗಿಯ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟರು. ಗಣಾರಲ್ಲಿ ಅವರು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸೆರೆಮನೆ ಕಂಡರು. ಗಣಾರಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಭೂಗತ ಚಲವಳಿ ನಡೆಸಿ ಎರಡೂವರೇ ವರ್ಷ ಶಿಕ್ಷಣೋಳಗಾದರು.

ಗಣಾರ ಅವರ ಸೆರೆಮನೆವಾಸ ಅವರನ್ನು ಬಲು ಕರೋರ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿತು. ಮೂರನೇ ವರ್ಗದ ಕ್ಷೇತ್ರಾಗಿದ್ದರೇ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಿರುಕುಳದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ಷೇತ್ರಾಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ “ರಿಂಗ್ ಲೀಡರ್” ಎಂದು ಬೇರೆ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಭೀಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದವರನ್ನು ಸರಳುಗಳಾಚಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮಾತಾದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಕುಂದೆಂದು ವೀರನಗೌಡರು ದೂರದ ಶಾಂತಿನಿಕೇತನದಿಂದ ತಮನ್ನು ಕಾಣ ಬಂದ ಪೀಠಿಯ ಮಗಳನ್ನು (ಲೀಲಾವತಿ) ಹೂಡ ಕಾಣಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು.

ಶಿಕ್ಷೆಯ ಅವಧಿ ತೀರಿದ ನಂತರವೂ ಅವರಿಗಾಗಿದ್ದ ೨೦೦ ರೂಪಾಯಿಯ ದಂಡ ಕೊಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ವೀರನಗೌಡರ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುವಂತ ಒಂದು ಘಟನೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒದಗಿತು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ನಾಗಮ್ಯನವರು ತೀವ್ರ ಅಸ್ವಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆಪರೇಶನಾಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ವಾತೇ ಬಂತು. ಅವರ ಬೆಸ್ಸಿಗೇ ಶಾಂತಿನಿಕೇತನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಮಗಳು ಟ್ರೈಫಾಯ್ಡ್ ಆಗಿ ಬದುಕು ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ನಡುವೆ ತೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು ತಂತಿ ಬಂತು. ದಂಡ ತೆತ್ತರೆ ಬಿಟ್ಟೇವೆಂದು ಸರಕಾರದವರು; ಆದ್ದಾಗಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಧರ್ಮ ಬಿಡೆನೆಂದು ಗೌಡರು. ಈ ತಿಕ್ಕಾಟದ ಸುದ್ದಿ ವಿಶ್ವ ಕವಿ ರವೀಂದ್ರರಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆ ಅವರು ಕೆರಳಿ ವೈಸರಾಯರಿಗೂ ಮುಂಬಯಿ ಗವನರರಿಗೂ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ತಂತಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಿಸಿದ ಘಳವಾಗಿ ತಾತ್ಕಾಳಿಕವಾಗಿ ವೀರನಗೌಡರ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ಅವರು ಬಂಗಾಲಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಕಲಕತ್ತೆಯ ಅಸ್ವತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಗಳು ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಮರುಕುಳಿಸುವ ಟ್ರೈಫಾಯ್ಡ್‌ನಿಂದ ಸಾವಿನ ದವಡೆ ಸೇರಿ ಅದೇ

ಹೀಂದಿರುಗುವಂತಿದ್ದಾಗ್ ಸರಕಾರ ವೀರನಗೌಡರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಸೇರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗಲು ಆಜ್ಞೆ ಕೆಲ್ಲಿಸಿತು. ಮಗಳನ್ನು ಬಡೋದೆಗೆ ಕರೊದೊಯ್ಯು ಪರಿಚಿತರೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದರೆ ಗಾಡಿ ಖಚಿಂಗೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ ಕಾಸಿಲ್ಲದೆ ಅವರು ಅಪ್ಪತಿಭರಾದರು. ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಕೆಲ್ಲಿಸಿದ ತಂತಿಗಳು ವಿಫಲವಾಗಿದ್ದವು. ಮುಂಗಾಣದಿದ್ದ ಗೌಡರಿಗೆ ಆಗ ಒಬ್ಬ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಾಂಧವ ಕೊಟ್ಟು ಇಲ್ಲ ರೂ ಅವರನ್ನು ಈ ಭಯಾನಕ ಸಂಕಟದಿಂದ ಉಳಿಸಿತು. “ದೇವರು ನಂಬಿದವರ ಕೈ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ವೀರನಗೌಡರು ಈಗಲೂ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಭಾವನಾಪೂರ್ವಕ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ವೀರನಗೌಡರ ಹರಿಜನ ಕಾರ್ಯ ಗಾಂಥಿಜಯ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಎಷ್ಟು ಮೊದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತೇಂದು ಅನೇಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಬಹುಶಃ ಇಟಾಲಿಯನ್ನಿಲ್ಲ ಬೇಕು, ಗಿಲಗಂಚಿ ಅರಟಾಳ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದನೇ ಕ್ಷಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮೋರೆ ಒಣಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮುದುಗ ಅವರ ಗಮನ ಸೇಳಿದ. ಅವರು ಅವನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಏಕೆ, ಹೀಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಆತ ಅಸ್ವಶ್ರೂ ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ವೀರನಗೌಡರು ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿದರು. ಮುದುಗ ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅತಿ ಕೃತಜ್ಞನಾದ, ಈ ಘಟನೆಯ ಹರಿಜನರ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಯಾರೂ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೊಲ್ಲದ ಹರಿಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಅವರಿಗಾಗಿ ಇಟಾಲಿಯನ್ನಿಲ್ಲ ಹರಿಜನ ಚೋಡಿಂಗ್ ಒಂದನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಇದು ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಹರಿಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗೃಹವಾಯಿತು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಅವರು ಸ್ವಜನರಿಂದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಸ್ವಶ್ರೂರೇ ಆದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬಂದರು. ವೀರನಗೌಡರು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅಂಜಲಿಲ್ಲ.

ಇಷಿವಿರಲ್ಲಿ ಸೇರೆಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದೋಡನೆ ಗಾಂಥಿಜಿ ಅವರನ್ನು ಕನಾಟಕ ಹರಿಜನ ಸೇವಕ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಒಂಭತ್ತು ವರ್ಷ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ರಭಸದಿಂದ ಹರಿಜನ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಸಂಘವು ಕನಾಟಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮುದುಗರ ಎಂಟು, ಮುದುಗಿಯರ ಒಂದು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಹರಿಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗೃಹಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಅವರು, ಹೆಂಡತಿ ನಾಗಮ್ಮೆ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಹರಿಜನ ಬಾಲಿಕೆಯರೊಡನೆ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಬಿರುಗಾಳಿ ಸಂಚಾರ ಕೈಕೊಂಡರು. ಕೆರೆ ಕುಂಟಿಗಳು, ಗುಡಿ ಗುಂಡಾರಗಳು ಹರಿಜನರಿಗಿ ತೆರವಾದವು. ಕನಾಟಕದ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯವಾದ ಬನವಾಸಿಯ ಮಥುಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದೆಂದು ಅವರು ಕೈಕೊಂಡ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಫಲವಾಗಿ ಅದು ಹರಿಜನರಿಗೆ ಮತ್ತುವಾಯಿತು. ಹರಿಜನರು ಲಿಂಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜಿಸಿ ಬಂದರು. ಬ್ರಹ್ಮಣಾರ ದೇವಾಲಯಗಳ

ಮೇಲೇ ಇವರೆ ಕಣ್ಣು ಎಂದು ಅದರ ಪೂಜಾರಿಗಳು ಗೊಣಗಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ವೀರನಗೌಡರು ವೀರಶೈವರ ಪ್ರಥಾನ ದೇವಸ್ಥಾನವಾದ ಉಳುವಿಯ ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದೊಡು ಒಯ್ಯರು. “ಹೊರಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ನೇರಿದ್ದರು. ಮೊಕ್ಕೆಸರರು ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಅಡ್ಡ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಪ್ರವೇಶಕಾಗಿ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನವರು ಪ್ರಸಲಾಯಿಸಿದರು, ಹೆದರಿಸಿದರು. ಪೂಲೀಸರನ್ನು ಕರೆದು ತೋರಿಸಿದರು. ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಾವು ಮುಸ್ತಗ್ನಿದೆವು. ಕೊನೆಗೆ ‘ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ, ನೀನೇ ನೋಡಿಕೋ’ ಎಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುಕೊಟ್ಟರು” ಎಂದು ವೀರನಗೌಡರು ಆ ಘಟನೆಯನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ದೇವಾಂಗ ಜನಾಂಗವರ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವಾದ ಬಾದಾಮಿಯ ಬನಶಂಕರಿಯೂ ಹರಿಜನರಿಗೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಳು.

ವೀರನಗೌಡರು ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸುದೃಢಿಗಳು. ಅವರ ಎರಡನೆಯ ಪತ್ತಿ (ಮೊದಲಿನವರು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಗಳ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.) ವಾಸ್ತುಕೆವಿಕಾಧರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಜೀವನ ಸಂಗಾತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಮೃಣವರು ಉಛ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಮಹಿಳೆಯಲ್ಲ, ಆದರೆ ವೀರನಗೌಡರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ನಾಗಮೃಣವರು ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೇನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಾಂಥೀಜಿ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಜನ ಸಂಖಾರ ಕೈಕೊಂಡಾಗ ನಾಗಮೃಣವರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಸೂಚನೆಯೇ ಇಂದು ವೀರನಗೌಡರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬೀಜಾರೋಹಣ ಮಾಡಿತು. “ನೀವು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಹರಿಜನರ ಬಾಲಿಕೆಯನ್ನೇಕೆ ಸಾಕಬಾರದು?” ಎಂದು ಗಾಂಥೀಜಿ ಕೇಳಿದ್ದರು. ನಾಗಮೃಣ ತಟ್ಟನೆ ಒಪ್ಪಿದರು. ಇಬ್ಬರು ಅನಾಥ ಹರಿಜನ ಬಾಲಿಕೆಯರು ವೀರನಗೌಡರ ದತ್ತಕ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಬೈರಸ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಬದುಕ ತೊಡಗಿದರು. ಅದೇ ಮುಂದೆ ಹರಿಜನ ಬಾಲಿಕಾಶಮಾವಾಗಿ ಇಂ ಹರಿಜನ ಬಾಲಿಕೆಯರ ವಿದ್ಯೆ ಬುದ್ಧಿಗಳ ಹೊಣ ಹೊತ್ತಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಅವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಡೀ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪಂಡಿತ ಜವಾಹರಲಾಲರ ಮುಖಾಂತರ ಗಣಗ ಡಿಸೆಂಬರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವೆಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಯಿತು.

ಶ್ರೀ ವೀರನಗೌಡರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಇಂದು ಹುಬ್ಬಿಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣದ ಅತಿ ಅಸಂಖ್ಯೆಗಳಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಎಂಟಿಕೆರೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿವೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಹಿಳಾ ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೀಜು ಅನೇಕ ಅನಾಥ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಗೌರವಪೂರ್ಣ ಜೀವನದ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಳಂ ಹುದುಗ ಹುದುಗಿಯರು ಕಲಿಯತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

“ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸೈತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪಾಯದ ವಯಸ್ಸೆಂದರೆ ಹೈಸ್ಕೂಲು ವಯಸ್ಸು” ಎನ್ನುವ ಶ್ರೀ ಗೌಡರು ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರು ಮಿಶ್ರ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಫಿಸಿದ ಹುಡುಗಿಯರ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಿಂದ ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ತಂಡವು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಸ್. ಪರೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪರವಾಗಿ ಒಂದು ಶಿಶುವಿಹಾರವೂ ಆಯಿತು.

ಮಹಿಳಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿರೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಅಂ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಿರುವ ಒಂದು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಬೋಡಿಂಗ್, ೧೯೫೦ ಹುಡುಗಿಯರಿಗಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಬೋಡಿಂಗ್ ಕೂಡ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ಈಚೆಗೆ ಸಾಫಿಸಿದ ಕುರುಡ ಹುಡುಗಿಯರ ಆಶ್ರಮವು ಆಗಲೆ ೨ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ, ಸಂಗೀತಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಬೇಲ್ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಅಕ್ಷರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಾಯಸ್ಥಾದ ವಯಸ್ಸಿನ (೨೦-೩೫) ನಿರ್ಗತಿಕ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದೆ. ಇದು ಭಾವಿ ಗ್ರಂಥಸೇವಿಕೆಯರನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಹೋಲಿಗೆ, ಆಟಗೆ ತಯಾರಿಕೆ ವರ್ಗಗಳು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕಲಾಶಿಕ್ಷಣವಿರುತ್ತಿವೆ.

ಎಲ್ಲಕೂ ಹೃದಯಸ್ವರ್ತಿಯಾದುದೆಂದರೆ ಅವರ ಅನಾಥ ಶಿಶು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾರ್ಯ ನಾನು ಅವರ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಮಗುವೋಂದನ್ನುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಇದು “ನಿರ್ಗತಿಕ ಮಗು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೋಹನ ಎಂದು ಗಾಂಧಿಜಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ” ಎಂದರು ಗೌಡರು. ಚಿನ್ನಾಗಿ ತಿಂದುಂದು ಮೈ ತುಂಬಿದ್ದು ಈ ಗೆಲವು ಮೋರೆಯ ಮಗು ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರಪ್ರೇಮದ ಕೊರತೆಯಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ನಾಗಮನ್ಯವರು ಇನ್ನೊಂದು ಮಗುವನ್ನುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. “ಇದರ ತಾಯಿ ಇದನ್ನು ಕೊಂಡು ಬಿಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದಳು ಅನೀತಿಯ ಘಳವಾಗಿತ್ತದು. ನಾವು ಪೂಲೀಸ್ ನೆರವು ಪಡೆದು ಅದನ್ನುಳಿಸಿದ್ದೇವು” ಎಂದು ಗೌಡರು ಹೇಳಿದರು. ಅದು ಗೌಡರನ್ನು ತುಂಬ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡಿತು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿ ಮುನ್ನಡಿಸುವುದು ಸುಲಭ ಕಾರ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ, ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರದ ಸಾಲ-ನೆರವುಗಳು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಸಾಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಕೆಲವಂಶ ದೊರೆತಿದ್ದು ಉಳಿದದ್ದಕೂ, ದೈನಂದಿನ ವೆಚ್ಚಗಳಿಗೆ ಗೌಡರು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಹಾಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಲ್ಲ; ಹಲ್ಲಿಗಳಿಂದ ಯಾರು ಜೋಳ, ಯಾರು ಆಕ್ಷ್ಯ ಯಾರು ತರಕಾರಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗೌಡರು ಇದಕಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂಚರಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ದೇಶಸೇವೆ ಸದಾ ಅವರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದೆಯಾದರೂ ರಾಜಕಾರಣ ಅವರನ್ನು ಕಡೆಗಳ್ಳಿಂದಲೇ ನೋಡಿದೆ. ದೀಘಕಾಲ ಕನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಗಣರಾಜ್ಯ-ಇಂಡಿಯಾ ಧಾರವಾದ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋಡಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದು ಚಳುವಳಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ರಾಜೀನಾಮೆಯಿತ್ತರು. ಗಣಭಾರತಿನ ಮುಂಬಾಯಿಯ, ಮುಂದೆ ಗಣರಾಜ್ಯ-ಇಂಡಿಯಾ ಮೈಸೂರಿನ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಮಂತ್ರಿಪದಕ್ಕೆ ಅವರ ಹೆಸರು ಕೇಳಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರಿಂದದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. (ಅವರ ಮಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಲೀಲಾವತಿ ಮಾಗಡಿಯವರು ಇಂದು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಉಪಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.)

ಸರದಾರ ಏರನಗೌಡರ ಕ್ಷೇತ್ರ ರಾಜಕೀಯ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈಗ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವರು ಶರಣ ಹೊಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಗಣರಾಜ್ಯ-ಇಂಡಿಯಾ ಕನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ತಮ್ಮ ಅಳಿದುಳಿದ ಇದೆಕರೆಯನ್ನು ಭೂದಾನವಿತ್ತು ಇಂಡಿಯಾ-ಶಾಂತಿ ಸೈನಿಕನಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಕೈಕೊಂಡು ಅವರು ಸರ್ವಸೇವಾ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರು.

ಮೂರು ಗಂಡು, ನಾಲ್ಕು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಸರದಾರ ಏರನಗೌಡರು ಇನ್ನೂ ಸೇವೆಯ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ ... ಈಗ ಇವರ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿಯರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ೪೦೦ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಹಾಸ್ತೆಲ್ಲಾ ಒಂದು, ಮಹಿಳಾ (ಗ್ರಾಮ) ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಇನ್ನೊಂದು. ಈಗಾಗಲೆ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಯತ್ನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವ ಏರನಗೌಡರು ಇವುಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವರೆಂದು ನಂಬಿದರೆ ಮೋಸವಾಗದು.

೨೨. ಹುತಾತ್ಮ ಮೀರ್ ಮಕ್ಕಳ್ ಶೈವಾನಿ

ಜಾತ್ಯತೀರ್ಥ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಹುತಾತ್ಮನಾದ ಅವನನ್ನು ಮರೆಯೋಣ ಬೇಡ.

ಅವನ ಹೇಸರು ಮೀರ್ ಮಕ್ಕಳ್ ಶೈವಾನಿಯೆಂದು. ಅವನು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಬಾರಾಮುಲಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ವ್ಯಾಪಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರ. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತ ತೀರ್ಥ ತರುಣ. ಆದರೆ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಸಿರಪೇಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಆದಕಾಗಿ ಹುತಾತ್ಮನಾಗಿ ಶೈವಾನಿ ಭಾರತ-ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂಬಂಧದ ಬಿಸುಗೆ ಹಾಕಿದ. ಬಹುಶಃ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಗೆ ಆತನ ಸಾಹಸದಿಂದ ಶ್ರೀನಗರ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸೀ ಪರಾಣ ದಾಳಿಗಾರರಿಂದ ಉಳಿಯಿತು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸೈನ್ಯ ಕಾಶ್ಮೀರಕೊಳ್ಳವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಯಿತು.

೧೯೪೨ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೨ರಂದು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸರಕಾರ ಒದಗಿಸಿದ ಲಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ೨,೦೦೦ ಪರಾಣ ದಾಳಿಗಾರರು ಅಬಟಾಬಾದ್ ಮೂಲಕ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದರು. ದೊಮೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮುಜಫರಾಬಾದ್ ತಾರೀಕು ಏಳರೊಳಗೆ ಅವರ ವಶವಾದವು. ಅವೆರಡನ್ನೂ ಅವರು ಸುಟ್ಟು ಸೂರೆ ಮಾಡಿದರು. ಎದುರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೀಬಿರನ್ನೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾದಿ ಹಿಂದುಗಳನ್ನೂ ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನೂ ಕೊಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದರು.

ತಾರೀಕು ಏಳಕ್ಕೆ ಅವರು ಬಾರಾಮುಲಾ ಮಟ್ಟ ಆಗಿತ್ತು ರೆಖ್ಯಾಲಂ ಕಣಿವೆಯ ಬಗಿಲಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ನಗರ ಶ್ರೀನಗರದ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಶೈವಾನಿ ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅವನು ಉತ್ತರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಘಟಕನಾಗಿದ್ದು. ಅವನಿಗೆ ಕಾಶ್ಮೀರ ಕೊಳ್ಳದ ಕಾಲು ಹಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಗೊತ್ತು. ಬಾರಾಮುಲಾ ಜನರು ಸಂಕಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೈವಾನಿಯ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಭರವಸೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಶೈವಾನಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿ ಶ್ರೀನಗರಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದ. ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು ಆತತಾಯಿಗಳಿಂದ ಕಾಷಾಡಲು ಭಾರತದೊಡನೆ ಮಾತುಕಡೆ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಹತ್ತಿತು. ನಿಜವಾಗಿ ಭಾರತದ ಗೃಹಶಾಶ್ವಿಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ವಿ. ಐ. ಮೆನ್‌ನ್ ಅಂದು

ಕಾಶ್ಮೀರ ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಸೇರ್ವೆಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಭಾರತದ ಸೈನ್ಯ ಬರುವ ಸಂಭಾವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಶೈವಾನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಬಂತು.

ತಾರೀಕು ಎರಡನೇ ದಿನ ಆತ ಶ್ರೀನಗರದಿಂದ ಮೋಟಾರ್ ಸೈಕಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಾರಾಮುಲಾಕ್ಕೆ ಹೋರಣ. ಬಾರಾಮುಲಾ ಶ್ರೀನಗರ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಲೆ ದಾಳಿಗಾರರ ತಂಡಗಳು ದೊಜನ್ಯಾದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವು. ಶೈವಾನಿಯ ಗೆಳೆಯರು ಬೇಡ ಬೇಡವೆಂದರು. ಭಾರತೀಯ ಸೈನ್ಯ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹೋಗು ಎಂದರು. ಆದರೆ ಶೈವಾನಿ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಬಾರಾಮುಲಾಕ್ಕೆ ಬಂದವನೇ ಅವನು ತನ್ನ ಸಹಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ಭಾರತೀಯ ಸೈನ್ಯ ಬರಲಿದೆಯೆಂದು ಸಮಾಚಾರ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದ. ಅವರು ಜನರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರು. ಹೀಂದು-ಮುಸ್ಲಿಮರೆನ್ನದೆ ಜನ ಅವನ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಗಾರರನ್ನು ತಡೆಯುವ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು.

ದಾಳಿಗಾರರು ಶ್ರೀನಗರವನ್ನು ತಲುಪಲು ಆದಷ್ಟು ತಡಮಾಡಬೇಕು ಎಂದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಕಾಶ್ಮೀರ ಉಳಿದೀತು ಎಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಶೈವಾನಿಗಿತ್ತು. ಅವನ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಶ್ರೀನಗರ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂಪನಿಯಷ್ಟು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ತಾರೀಕು ಎರಡಂದು ಭಾರತೀಯ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಮಾನ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿಳಿಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೇಂದು ತಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಶೈವಾನಿ ತನ್ನ ಕಾಶ್ಮೀರಿ ವೇಷವನ್ನು ತ್ವರಿಸಿ ಪತಾಣರಂತೆ ವೇಷ ಹಾಕಿಕೊಂಡನು. ಮೋಟಾರ್ ಸೈಕಲ್‌ನನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿ ಗಲ್ಲಿ ಗಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತೊಡಗಿದನು. ದಾಳಿಗಾರರ ತಂಡಗಳು ಎದುರಾಗಬೇಕು, ಅವನ ವೇಷ ನೋಡಿ ದಾರಿಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು, ಅವನು ತಪ್ಪು ತಪ್ಪೇ ಹೇಳಬೇಕು. ತನ್ನ ಸಹಕಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅವನು ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದು.

ಶೈವಾನಿಯ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ದಾಳಿಗಾರರು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಅಲೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಅವನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೂಚನೆಗಳು ಅವರು ಒಂದೇ ಕಡೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದ್ದರಿಂದ ಸಾಫಿಕ ಜನರಿಗೆ ಅವರಿಂದ ಉಪಟಳ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶ್ರೀನಗರದತ್ತ ಅವರ ದೊಡು ಕುಂರಿತವಾಯಿತು.

ಲೆಟ್ಟಿನಂಟ್ ಕನ್ಸಲ್ ರೈಯರ್ ನೇತ್ರಫ್ರೆಡಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸೈನ್ಯ ಬಾರಾಮುಲಾದ ಸಮೀಪ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶಿವಾನಿಯ ಉತ್ಸಾಹ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅವನೀಗ ಸುಲಿಗೆಗಾರ ಪಂಥಾರಿಗೆ ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಲಹೆಗಳಿಂದ ಅವರು ಭಾರತೀಯ ಸೈನಿಕರ ಗುಂಡುಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸುತ್ತಾಗುವಂತಾಯಿತು. ಶಿವಾನಿ ತನ್ನದೇ ಗುಪ್ತಚಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀನಗರಕ್ಕೆ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಮಾಭಾರಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು.

ಶ್ರೀನಗರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಮುನ್ನಡೆ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದನ್ನೂ ತಮ್ಮವರು ಭಾರತೀಯ ಗುಂಡುಗಳಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಗಮನಿಸಿದ ದಾಳಿಗಾರರಿಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಶಿವಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯ ಬಂತು. ಅವರು ಅವನ ಹೀಂದೆ ಬೇಹುಗಾರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಶಿವಾನಿ ಸಿಕ್ಕಬಿಡ್ಡ.

ಅವನನ್ನು ಬಾರಾಮುಲಾಕ್ಕೆ ಎಳೆದು ತಂದರು. ಅದು ಸ್ತೋನಸದೃಶವಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂದು-ಮಹಿಂ-ಸೀಖರನ್ನಡೆ ಸಿಕ್ಕವರನ್ನು ಕೊಂಡು, ಹೆಂಗಸರ ಸತೀತ್ವ ಹರಣ ಮಾಡಿ ದಾಳಿಗಾರರು ವಿಚಿತ್ರವಾದ “ಧರ್ಮಯುದ್ಧ” ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಶಿವಾನಿ ಕಂಡ. ಅವನ ನಿರ್ಧಾರ ಇನ್ನೂ ಬಲವಾಯಿತು.

ದಾಳಿಗಾರರು ಬಂದೂಕುಗಳ ತುದಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ತಿವಿಯುತ್ತ ತಳ್ಳುತ್ತ ಪಟ್ಟಣದ ಮುಖ್ಯ ಚೋಕಿಗೆ ತಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಗಡಿಯ ಜಗಲಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಒಯ್ಯ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಉರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಡಂಗರ ಹೊಯ್ಯ “ಇಂದು ಒಬ್ಬ ದೌರ್ಹಿಯನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೇರಿಸುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದರು. ಅವನ ಗ್ರಾಹಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಧನ್ಯರಾಗಲು ಜನರಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಣವೀಯಲಾಗಿತ್ತು.

“ಹೇಳು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸೈನ್ಯದ ಚಲನವಲನದ ಬಗ್ಗೆ ನಿನಗೇನು ಗೊತ್ತಿದೆ?” ಎಂದು ದಾಳಿಗಾರರು ಶಿವಾನಿಯನ್ನು ದಬಾಯಿಸಿದರು. ಆತ ತುಟಿ ಎರಡು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಆತ ಉರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಜನಸ್ವಿಯನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ “ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದರಲ್ಲೇ ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಮುಸ್ಲಿಂರ ಹಿತವಿದೆ!” ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಶಿವಾನಿ ಅದನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ.

ದಾಳಿಗಾರರು ಆದೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಹೀಂದೆ ಬಾರಾಮುಲಾದ ಸೆಂಟ್ ಜಾಸೆಂಪ್ ಕೈಸ್ತ ಸೆಂನ್ಯಾಸಿನೀ ಮರಿವನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನಿರಪರಾಧಿ ಸೆಂನ್ಯಾಸಿನಿಯರನ್ನೂ

ಶ್ವಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೨೧

ಮಹ್ಯಳನ್ನೂ ಕಗೊಳಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿದ್ದ ಆ ಮರದಲ್ಲಿ ಕೈಸ್ತ ಸಂತರನ್ನು ಸಿಲುಬೆಗೀರಿಸಿದಂತೆ ತೋರಿಸುವ ಬಿತ್ತಗಳನ್ನು ಅವರು ಕಂಡಿದ್ದರು.

ಒಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ಬಿತ್ತಗಳ ನೆನಪಾಗಿರಬೇಕು. ಅವರು ಶೀವಾನಿಯನ್ನು ಚೌಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದರು. ಅವನ ಕೈಗಳನ್ನು ಅಗಲಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದರು. ಕೃಸ್ತನಿಗೆ ಬಡಿದಂತೆ ಅವನ ಅಂಗೀಗಳಿಗೆ ಮೊಳೆಗಳನ್ನು ಬಡಿದರು.

“ಹೇಳು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ್ ಜಿಂದಾಬಾದ್!” ಎಂದು ಅರಚಿದರು.

ಶೀವಾನಿ “ಹಿಂದುಸ್ತಾನ್ ಜಿಂದಾಬಾದ್!” ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ. “ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂತ್ಹಾದ್ ಜಿಂದಾಬಾದ್!”

ಆತತಾಯಿಗಳ ಕೋಧ ಮೇರೆ ಏರಿತು. ಅವರು ಒಂದು ಡಬ್ಬಿಯ ತಗಡು ಕತ್ತರಿಸಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದರು. ಆದರ ಮೇಲೆ “ದೋಹಿಗೆ ಮರಣದಂದನೆಯೇ ತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತಿ” ಎಂದು ಬರೆದು, ಕೃಸ್ತನ ಹಣಿಗೆ “ಯಹೂದ್ರ ರಾಜ” ಎಂದು ಬರೆದು ಹಚ್ಚಿದ ಹಾಗೆ ತಗಡನ್ನು ಶೀವಾನಿಯ ಹಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರು.

ಶೀವಾನಿ ಮತ್ತೆ ಘೋಷಿಸಿದ: “ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಬಕ್ಕಕ್ಕೆ ಜಯವಾಗಲಿ!”

ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪತಾಳ ದಾಳಿಗಾರರು ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಗುರಿ ಹಿಡಿದರು. “ಹಿಂದು-ಮುಸ್ಲಿಂ ಜಿಂದಾಬಾದ್!” ಎಂದು ಶೀವಾನಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಗುಂಡುಗಳು ಹಾರಿದವು.

ರೆಳ್ಳಿ ಅಕ್ಷ್ಯೋಬರ್ ಇಗ, ಶುಕ್ರವಾರ ದಿನ ಸಹಧರ್ಮಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಬಂದ ಆತತಾಯಿಗಳು ಹೀಗೆ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವನ ಹುತಾತ್ಮ ಪದವಿ ಭಾರತ ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಟು ಹಾಕಿತು.

೨೪. ವೀಣೆ ಶೇಷಣ್ಣ

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಹಾಗೆ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸಬಲ್ಲವರಿರಲ್ಲ.

ವೀಣೆ ಎಂದರೆ ಶೇಷಣ್ಣ ಶೇಷಣ್ಣ ಎಂದರೆ ವೀಣೆ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ವೀಣೆಯ ಮೀಲಿ ಪ್ರಥಮತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಮೈಸೂರಿನ ವೀಣೆ ಶೇಷಣ್ಣ ಅವರ ಅನಂತರ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಹೊರಗಾಗಲಿ ಹಿಗೆ ಈ ವಾದ್ಯದ ಹೃದಯವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡವರಿಲ್ಲ. ಅಪ್ತತಿಮವಾದ ವಿಧ್ವತ್ತೆಯೋದನೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಕಲಾಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಸೇರಿದ್ದ ಈತ ಮೈಸೂರಿನ ಸಂಗೀತಕಲೆಯ ಸ್ವಣಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದವರು. ವೀಣೆ ಸುಭಣ್ಣ, ಬಿಡಾರಂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಮೈಸೂರು ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ದಿಗ್ಂಜಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ಯರಾಗಿ ಮೇರೆದ ಶೇಷಣ್ಣನವರ ಕೀರ್ತಿ ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಕನ್ನಾಕುಮಾರಿವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿತ್ತು.

ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಥಿಯವರು ಕಲಾ-ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಜವಾಹರರಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜ್ಞರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದೇ ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷೆ ತತ್ವಜ್ಞನ ಅವರದು. ಬೆಳಗಾವಿ ಕಾಂಗೇಸ್‌ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೇಷಣ್ಣನವರ ವೀಣಾ ಕಚೇರಿ ನಡೆದಾಗ ಗಾಂಥಿಚಿಯೂ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀತೃಗಳಲ್ಲಿಬ್ರಾಹ್ಮಾಗಿದ್ದರು. ಗಂಟೆಗಳೇ ಕಳೆದವು. ಗಾಂಥಿಚಿ ಅಲುಗಲೀಲ್ಲ. ‘ಹೊತ್ತಾಯಿತು’ ಎಂದು ಬರೆದ ಚೀಟಿಯನ್ನು ಕಾರ್ಯದಶೀಗಳು ಗಾಂಥಿಚಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ‘ಆಗಲಿ, ಅಡ್ಡಿಯಲ್ಲ’ ಎಂದು ಗಾಂಥಿಚಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಬರೆದು ಮತ್ತೆ ವೀಣಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಾದರು. ಶೇಷಣ್ಣನವರಿಗೆ ಆಗ ೨೨ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು.

೨೫ ವಯಸ್ಸಿಗಳೇ ವೀಣೆ ಶೇಷಣ್ಣನವರ ವೀಣಾನಾದ ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆ ದಾಟಹೊರಿಗಿತ್ತು. ಕೊಯಮುತ್ತಾರಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಲು ವೀಣೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡಾಗ ‘ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಟ್‌’ (ಮೈಸೂರಿನ ಸಂಗೀತ) ಎಂದು ಮೂಗುಮುರಿದು ಹುಳುಕು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಕೆವಿ ನಿಡಿದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಶೇಷಣ್ಣನವರು ಒಂದು ಘನರಾಗವನ್ನು ನುಡಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟರು. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಹೊರಗೆ ಸಂಗೀತವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಯಮುತ್ತಾರಿನ ರಸಿಕರು ೨೫ ವರ್ಷದ ಈ ವೈಣಿಕನನ್ನು ಎಂದು ತಿಂಗಳು ಕಾಲ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಶ್ರೀಷ್ಟಾನವರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಏಣೆ ಒಲಿದಿತ್ತೊಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವರ ಪೂರ್ವಜರಲ್ಲಿಭೂರಾದ ಏಣೆ ಕುಪ್ಪಯೈನವರು ತಂಜಾವೂರಿನ ರಾಜರಿಂದ ಕನಕಾಭೀಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು. ಶ್ರೀಷ್ಟಾನವರ ತಂದೆ ಚಿಕ್ಕ ರಾಮಪ್ಪನವರು ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜರಲ್ಲಿ ಅಸಾಫ ಭಕ್ತಿಯೂ, ಪ್ರಮುಖ ಏಣಾ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಗಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀಷ್ಟಾನವರು ಏಳೊಟು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೋ ದಿಗ್ಂಜವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೂ ವಿಸ್ತೃಯಗೊಳಿಸುವ ಸಾಮಧ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ಮುಮ್ಮಡಿಯವರು ಏಷದಿಸಿದ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಸಂಗೀತ ಸ್ಥಾರ್ಥೀಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಓರಂಭಿಸಿದ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಮೈಸೂರು ವಿದ್ವಾಂಸರಾರೂ ಕಳೆಕಟ್ಟುವ ಹಾಗೆ ವಿಸ್ತೃಂತಲು ಅಸಮರ್ಪಿತಾದರಂತೆ. ತಾವು ಸಾಕಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಈ ಅದಕ್ಕತೆಗೆ ನೊಂದು ಮೈಸೂರು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಬಳೆ ಕುಂಕುಮ ಕೊಡುವುದೇ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಹೇಳಿದಾಗ ಭಕ್ತಿ ಚಿಕ್ಕರಾಮಪ್ಪನವರು ಸಿಡಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಕಿರಿಯ ಮಗ ಶ್ರೀಷ್ಟಾನವರನ್ನು ಕರೆದು ‘ಈ ಪಲ್ಲವಿ ಹಾಡೋ’ ಎಂದು ಅಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಅಂದೇ ಶ್ರೀಷ್ಟಾನ ಸಂಗೀತದ ಬಾಲಾದ್ಯತೆ ಎಂದು ಹೇಸರಾದರು. ಈ ಎಳೆಯ ಹುಡುಗನನ್ನು ಮಹಾರಾಜರು ತೊಡೆ ಮೇಲೀರಿಸಿಕೊಂಡು “ಇವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ತರಬಾರದಿತು, ಚಿಕ್ಕರಾಮಪ್ಪ, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಮತ್ತರಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿಗೆಲ್ಲಿಸಿಯಾರು” ಎಂದರಂತೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯುರೋಪಿನ ಶ್ರೋತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಮೋಡಿ ಚೆಲ್ಲಿದ ಮೋರ್ಮಾಟನ ವಿಕ್ರಮವನ್ನು ನೆನಸಿಗೆ ತರುತ್ತಿತ್ತು ಆ ಘಟನೆ.

ಶ್ರೀಷ್ಟಾನವರಿಗೆ ಒಂದೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಪಿತೃವಿಯೋಗವೂ ಆಯಿತು. ಅದರೆ ಸ್ವತಃ ಉನ್ನತಕೋಟಿಯ ಸಂಗೀತಜ್ಞರುಗಾಗಿದ್ದ ಆಕ್ಕ ವೆಂಕಮ್ಮನ ಕಣ್ಣಾಪಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಷ್ಟಾನವರ ವ್ಯಾಸಂಗ ನಿರಾಬಾಧವಾಗಿ ಸಾಗಿತು. ಶ್ರೀಷ್ಟಾನ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತರಾದ ಮೇಲೂ ವೆಂಕಮ್ಮ ಅವರ ವಾದನದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ! ಇಂಥ ಘನಕರೋರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಧನೆ ನಡೆಯಿತು. ಏಣೆ ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೀಷ್ಟಾನ ಮೈಸೂರು ಸದಾಶಿವರಾಯರಂಥ ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರು ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ವಾಗುರುಗಳಾಗಿ ದೊರೆತರು. ಶ್ರೀಷ್ಟಾನವರ ಸಾಧಕವೆಂದರೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸಾಧಕ. ದಿನಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು-ಹದಿನಾರು ಗಂಟೆಗಳ ಪರಿಶ್ರಮ. ಒಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಆರು ವಣಿ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೀರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಘನರಾಗಗಳು, ಹಾಗೂ ಎರಡು ಪಲ್ಲವಿಗಳ ಸಾಧಕವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟ ಸಾಧಕಕ್ಕೂ ತೃಪ್ತರಾಗದ ಗುರುಗಳು. ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಆತುರನಾಗದ ಶಿಷ್ಯ. ಶ್ರೀಷ್ಟಾನವರ ಕಂತ ಅಪ್ಪ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ; ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಉಗ್ನೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಶ್ರೀಷ್ಟಾನ ಬಾಯಿಹಾಡಿಕಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸದೆ ವಾದ್ಯದ ಮೋರೆಹೊಕ್ಕರೆಂದು ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳ ಸಾಧನೆಯ ನಂತರ ಶ್ರೀಷ್ಟಾನವರ ದಿಗ್ಂಜಯ ಕೊಯಮುತ್ತಾರಿನಿಂದ

ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಭವ್ಯವಾದ ವೃಕ್ಷತ್ವ, ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ರುಚಿಗಳು—ಶೇಷಣ್ಣನವರು ಯಾವ ಸಭೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಎಡ್ಯೂ ಕಾಣಬಹುದಾದ ವೃಕ್ಷಯಾಗಿದ್ದರು. ಸಂಗದ ವಿದ್ಯೆಯ ಅಗಾಧವಾದ ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯಯ. ಶೇಷಣ್ಣನವರು ಶ್ರೋತ್ರಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನ ಸೆರೆಹಿಡಿದದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಏಣೆ ಶೇಷಣ್ಣನವರ ಪರಾಕ್ರಮಗಳು ಯಾವನೊಬ್ಬ ಪೌರಾಣಿಕ ಪುರುಷನ ಪರಾಕ್ರಮಗಳ ಹಾಗೆ ಕತೆಕತೆಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ತಂಡಾವೂರು ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ನಾಯಕರು, ತಿರುಕ್ಕೋಡಿಕಾವಿಲ್ ಕೃಷ್ಣಯೂರ್, ಘನಂ ರಾಘವಯ್ಯ, ಶ್ರೀವಿಲ್ಲಿಷ್ಟಪುತ್ರಾರು, ಮುತ್ತಯ್ಯ ಭಾಗವತ, ಮಹಾ ವೈದ್ಯನಾಥ ಅಯ್ಯರ್ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸ ಶಿಶಿಂಗಳು ಸೇರಿದ ಸಂಗೀತ ಸಭೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಜ್ರದುಂಗರವನ್ನ ತೊಲೆಯಿಂದ ತೂಗಹಾಕಿ ಅಂದಿನ ಸಭೆಯ ಅತಿ ಶ್ರೀಷ್ಟ ಗಾಯಕ ಅಥವಾ ವಾದಕನಿಗೆ ಅದು ಸಲ್ಲಿಷ್ಟದೆಂದು ಸಾರಿದರು. ತಂತಮ್ಮ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದಿಗ್ಂಜಗಳೇ ಆದ ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸರದಿಯಂತೆ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನ ತೋರಿಸಿದರು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಈ ಸ್ವಧರ್ಮಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಮುತ್ತಯ್ಯ ಭಾಗವತರು ಅಂದಿನ ನಾಯಕಮಣಿ ಶೇಷಣ್ಣನೇ ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದನ್ನ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡರು.

ರಾಮನಾಡಿನ ಭಾಸ್ಕರ ಸೇತುಪತಿ ಮಹಾರಾಜರು ಶೇಷಣ್ಣನವರ ಏಣಾ ಕಚೀರಿಯನ್ನ ಅಖಿಂಡ ಒಂದು ಸವಾತ್ಕ ಕಾಲ ಏಷಣಿಸಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತಾವು ಧರಿಸಿದ ಜವಾಹಿರಿಯನ್ನೇಲ್ಲ ಶೇಷಣ್ಣನವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಕೊನೇ ದಿನ “ಶೇಷಣ್ಣನವರೇ, ನಾನು ಬದವ ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುವುದು ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲ” ಎಂದರಂತೆ. ತಿವಾಂಕೂರು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏಣೆಯ ಇನ್ನೊಂದು “ಹುಲಿ” ಎನಿಸಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣ ಭಾಗವತರಿಗೂ ಶೇಷಣ್ಣನವರಿಗೂ ಒಂದು ತರಹದ ಜೋಡು ಮೇಳ ಕಚೀರಿಯಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಭಾಗವತರು, “ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಶಾರದೆಯ ಭಕ್ತರು ಸರಿ; ಆದರೆ ದೇವಿ ಶೇಷಣ್ಣನವರಿಗೆ ಅಮೃತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ನನಗೆ ವಿಷವನ್ನೇ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ” ಎಂದರು. ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಮ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಆಷ್ಟೇನೂ ಗತಿ ಪಡೆಯದ ಬಡೋದೆಯ ಮಹಾರಾಜ ಸಯಾಜಿರಾವ್ ಗಾಯಕವಾಡರು ಗಣಗಿರಲ್ಲಿ ಶೇಷಣ್ಣನವರ ಕಚೀರಿ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನ ಮೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಕುಲ್ಲಿರಿಸಿ ಪಟ್ಟಣದ ತುಂಬ ಮೇರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೊಮ್ಮೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದ ಗಾಯಕವಾಡರು ಸಂಗೀತ ಕಚೀರಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಷಣ್ಣನವರನ್ನ ಆಲಿಸಿದ್ದಕ್ಕೇ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ಉದ್ದಾನದಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿಯೇ ನುಡಿಸುವಂತೆ ಏಷಣಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ವೈಣಿಕ ಕನಾಂಟಕ, ಉತ್ತರಾದಿ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಂಗೀತಗಳನ್ನೂ ಬೆರಸಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಒಂದು ಪವಾಡದ ಗಂಧವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ವಿಹರಿಸಿದರು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಐದನೇ ಜಾಜರು ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದವರು-ಶೇಷಣ್ಣನವರ ವಾದನಕ್ಕೆ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ‘ಕಿಂಗ್ ಆಫ್ ಏಣಾ ಪ್ಲೇಯಸ್’ ಎಂದರು.

ಶೇಷಣ್ಣನವರ ಈ ಸರ್ವಜನೀನವಾದ ಜನಪಿಯತೆಗೆ ಅವರು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾತ್ರ ಅಗಿರದೆ ಸಂಗೀತದ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದುದು ಕಾರಣ. ಅವರಿಗೆ ಅದೊಂದು ತಪಸ್ವಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿಯಾರಾಮರಾದವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಒಲೀಯದೆಂದು ಬಲ್ಲ ಅವರು ಸದಾ ಮೈಮನಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಿತ ಭೋಜನ, ಮಿತ ವಿಹಾರ, ಮಿತ ಶಯನ ಅವರದು. ಅವರದು ನಾದಗಳ ಸರ್ಕಣ್ಣ ಅಲ್ಲ, ಮಾಧುರ್ಯ ನಯ, ಸ್ವರಶುದ್ಧಿ ಖಚಿತತೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ನಿಯಮಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವರು ನುಡಿಸುವಾಗ ನಾದಗಳು ಹೊರತು ಬೆರಳುಗಳು ಕಟ್ಟುಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತುವಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಮ್ಮುವ ಸಪ್ಪಳ ಕೂಡ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕೈಚೆಕ ಎಷ್ಟುತ್ತೀರುವುದರೆ ಘಾಜಿಲೀಟ್ ಎಂಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಗಳಿಗೆ ವಾದ್ಯದ ಸ್ವರಗಳನ್ನು ಅವರು ವೀಣೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಷ್ವಾರೂ ಅವರಿಗೆ ದುರಭಿಮಾನ ಇರಲಿಲ್ಲ, “ವೀಣೆಯ ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಷಂತೆ ನುಡಿಸಬಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು ಉಂಟೆ” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ತಕ್ಷ ನಿಯಮ ಸಾಧನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಗೀತ ಕಲೀಯನೆಂಬವರ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಆಗಾಧ ತಿರಸ್ವಾರವಿತ್ತು. ಮೈಸೂರು ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯರು ತಮಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಶೇಷಣ್ಣನವರಿಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ, “ನಿಮಗೆ ಸಂಗೀತ ಬರೋದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ, ಆಚಾರ್ಯರೇ. ಸಮೀಚಿನ ಭೋಜನ ಹೊಡಿಯುವವರು ನೀವು” ಎಂದು ತಿರಸ್ವಾರದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಸಭೀಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವರನ್ನು ಲೇವಡಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದೇ ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯರು ವಿದ್ವತ್ತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಈಷ್ಟ್ಯೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಶೇಷಣ್ಣನವರು ಸ್ವರ್ಗಹದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಚೇರಿಯನ್ನೇಷಣಿಸಿ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಭೀಗಳಿಗೂ ಅವರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಗೌರವಪೂರ್ವ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಭೀ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮೇಚ್ಚುವವರು ಅವರು. ಅಮೋಫ್ವಾದ ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನರಾಗಿ ಉಟಪನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಹಾಗೆ ಮಲಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೇಂದು ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶೇಷಣ್ಣನವರು ಕೇವಲ ವೈಣಿಕರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಸಂಗೀತ ನಿರ್ಮಾಣಪಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಸ್ವರಜತಿ, ವಣ, ಕೀರ್ತನೆ ಮತ್ತು ತಿಲಾನಗಳನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿದ್ದರು. “ಅವುಗಳ ಸಂಗೀತ ಕಲ್ಪನೆ ಅದ್ವಿತವಾಗಿದೆ. ಅವರ ತಿಲಾನಗಳಂತೂ ಪುಟವೆದ್ದು ಕುಣಿಯುವಂತಿವೆ” ಎಂದು ಪ್ರೌ. ಹಿ. ಸಾಂಬಮೂರ್ತಿಯವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ವೀಣೆ ಅವರ ಸ್ವಿಯವಾದ್ಯವಾದರೂ ಅವರು ಎಂಥ ವಾದ್ಯವನ್ನೂ ಕುಣಿಸ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಉತ್ತರದ ವಿದ್ವಾಂಸನೊಬ್ಬ ಮೈಸೂರರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಲತರಂಗವನ್ನು ನುಡಿಸಿದ

ಮೇಲೆ ಅದೇ ಸಂಜೆ ಅದೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಅವರು ಆ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಮಹಾರಾಜರು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಬಾರಿಸಿದರು. ಸಿಟೀಲು, ಸ್ವರಬತ್ತು, ಸಿಯಾನೋ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಮತ್ತರ ಲೇಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅವರ ಹೋರ್ಧ ಉಕ್ಕೇರುತ್ತಿತ್ತು. “ಸಿಟ್ಟು ಬಂದರೆ ಶೇಷಣ್ಣ ಮನುಷ್ಯನೇ ಅಲ್ಲ” ಎಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಬಿದ್ದಹೋಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಮಹಾರಾಜರನ್ನೂ ಲೇಕಿಸಿದೆ ಅವರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ವೀಣೆಯನ್ನು ಕುಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆದ್ದು ಹೋದರಂತೆ. ತಮಾಂಗಾಗಿ ಕುಚೋದ್ಯವನ್ನು ಯೋಜಿಸಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

ಶೇಷಣ್ಣನವರಿಗೆ ವಿದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ಆಮುಂತ್ರಣ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರೆ ಅವರು ಆಚಾರವಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಆಮುಂತ್ರಣ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಂದು ವೇಳೆ ಅವರು ಹೋಗಿದ್ದರೇ ಇಂದು ರವಿಶಂಕರರು ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಅಂದೇ ಅವರು ಮಾಡಿಬಿಡಬಹುದಿತ್ತೇನೋ.

ಶೇಷಣ್ಣನವರು ಇಟ್ಟರ ಆಷಾಧ ಪೂರ್ಣಮೇಯ ದಿನ ಪರಂಥಾಮ ಸೇರಿದರು. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲೀ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, “ವೀಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮಂಟಪ ಕಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ವೀಣೆ ನುಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲಪ್ರೌಂದಿತ್ತು. ಆಗ ಐದು ರೂಪಾಯಿಗಲ್ಲ ಕಚೇರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ,” ಹೀಗಿದ್ದವರು ರಾಜಮರ್ಯಾದೆ, ಧನ-ಕನಕಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯನ್ನೇ ಕಂಡರು. “ನಾವು ರಾಜರಾದರೆ ನೀವೂ ರಾಜರೇ. ನಾವು ಭೂಮಿಯ ರಾಜರಾದರೆ ನೀವು ಸಂಗೀತದ ರಾಜರು” ಎಂದು ಬಡೋದಾ ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಉತ್ತರವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಯ ಮುದಿಲಲ್ಲೀ ಕಾಲ ಕಳೆದರು. ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮುಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವಾಗ ಧಾತ್ರೀ ಹವನದ ಅಡುಗೆಗಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಿತ್ತಾಳಿ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೇ ಎಂಭತ್ತು ಗಾಡಿಗಳು ಬೇಕಾದವೆಂದರೆ ಅವರ ಸಂಪತ್ತಿಗಳ್ವೇ ಅಲ್ಲ, ದಾನಶೂರತೆಗೂ ಬೇರೆ ಉಲ್ಲೇಖ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಇಂ. ಭಾರತದ ಕೋರಿಲಿ : ಸರೋಜಿನಿದೇವಿ

ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಿದ ಕವಯಿತ್ರಿ

ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ಆಕಾಶವನ್ನು ಬೆಳಗಿದ ಮಹಿಳಾ ತಾರೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನೂ ಸರೋಜಿನೀ ದೇವಿಯವರನ್ನು ನೆನೆದಷ್ಟು ಹೀಗಿಯಿಂದ, ಆನಂದದಿಂದ ಜನರು ನೆನೆಯಲಾರರು. ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕಸ್ತೂರಿಭಾ ಪಕ್ಷಾಗಿರಬಹುದು, ಆದರಕ್ಕೆ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಘಾತ್ರಾಗಿರಬಹುದು, ಕರುಣೆಗೆ ಕಮಲಾ ಭಾಜನರಾಗಿರಬಹುದು. ಶ್ರೀಮತಿ ಅನಿ ಬೆಸಂಟರಂತೂ ಭಾರತೀಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಭಿಭೂತರಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಸರೋಜಿನೀ ದೇವಿಯವರ ಮಾಯಕವೇ ಬೇರೆ. ಅವರ ಪ್ರಭಾವ ವಸಂತ ಯಾಮಿನೀ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ಯಯಂತಿತ್ವ, ಅವರಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆನಂದದ ತೀವ್ರತೆ ಹೆಚ್ಚಿತಿತ್ವ; ದುಃಖದ ಕಾವ್ಯ ಕುಗ್ನತಿತ್ವ; ಗಾಂಧಿರ್ವದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗೆ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ವ.

“ಈ ಪ್ರಚಂಡ ಮತ್ತು ಉದ್ದಂಡ ಪ್ರಕಾಶಮಾನ ವೃಕ್ಷತ್ವವನ್ನು ಒಂದೆರಡು ವ್ಯಾರಾಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹಿಡಿದಿದುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?” ಎಂದು ಜಾನಾ ಗುಂಧರ್ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ (Inside Asia) ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಒಂದು ಪ್ರಾಟದಲ್ಲಿ ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯಿಡು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಉತ್ತಾಹಪೂರಣವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಗುಂಧರ್ ಗಟ್ಟಿ ಮನಸಿನ ಸ್ವಂತಬುದ್ಧಿಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿ ಎಂದು ನೆನೆದರೆ ಸರೋಜಿನಿಯ ಪ್ರಭಾವದ ಆಳ ಅಗಲಗಳನ್ನು ಅಥವ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಸರೋಜಿನೀ ದೇವಿಯವರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷಪದಕ್ಕೇರಿದ ಪ್ರಥಮ ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿದ್ದರು. (ಆ ಸಾಫಾವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳೆ ಅನಿ ಬೆಸಂಟ್, ಆದರೆ ಅವರು ಬರಿಷ್ ಮೂಲದವರು.) ಅನೇಕ ವರ್ಷ ಕಾಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪ್ರಮುಖರೇ ಸೇರಿಮನೆಯೋಳಿಗಿದ್ದಾಗ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಅವರು ಕಾನೂನುಭಂಗ ಚೆಳವಳಿಯ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವಾ ಆಗಿದ್ದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ನಂತರ ಅವರು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ ಗವನರರೂ-ದೇಶದ ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳಾ ಗವನರ್ ಆದರು.

ಆದರೆ ಸರೋಚಿನಿದೇವಿ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಇಳಿದದ್ದು ಅವರಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣದ ಹುಟ್ಟು ಇತ್ತೀರಲ್ಲ; ಅವರು ಕವಯಿತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೆಂದು, ನಿಜವಾದ ಕವಿಹೃದಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೆಂದು, ಶೀಲ್ಮಿ ಕವಿ ಪರಿಷ್ಠ ಸ್ವಾತಂತ್ಯಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದಂತೆ, ಬೈರನ್ ಗ್ರೇಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ಯ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದಂತೆ, ಸರೋಚಿನಿ ಭಾರತೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ಯ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದರು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ವಿದ್ಯಾಪ ಸಹಾಗುತ್ತಿರಲ್ಲ, ಪರಾಧೀನತೆ ವಿದ್ಯಾಪವಾಗಿತ್ತು; ಆದಕಾಗಿ ಅವರು ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧ ಸಾರಿದರು. ದೇಶದ ಪರಾಧೀನತೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮಾನವನ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಪರಾಧೀನತೆಯನ್ನು ಅವರು ವಿದ್ಯಾಪವೆಂದೇ ಬಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ತೋ ಸ್ವಾತಂತ್ಯಕಾಗಿ ಅವರು ಹೋರಾಡಿದ್ದ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ. ಸೇರಿಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮ ಬಂದಿಖಾನೆಯ ಅಂಗಳ ಹಾಳು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದನ್ನು ಸೈರಿಸಲಾರದೆ ಸರೋಚಿನಿದೇವಿ ಆಲ್ಲಿ ಸೇವಂತಿಗೆ ಗಡಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟರಂತೆ. ಬಿಡುಗಡೆಯ ದಿನ ಬಂದಾಗ ಜೈಲರನನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು, “ಅಯ್ಯಾ! ನಾನು ಹೋಗಲೇಬೇಕೆ? ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನ ಇಲ್ಲೋ ನನ್ನ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾರೆಯಾ? ನನ್ನ ಸೇವಂತಿಗೆ ಮೊಗ್ಗು ಬಿಟ್ಟದೆಯಷ್ಟೇ. ಅದು ಅರಳುವವರೆಗೂ ಇಲ್ಲೋ ಇರುತ್ತೇನೆ, ಆಗದೆ?” ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿದರಂತೆ.

ಸರೋಚಿನಿ ನಾಯುಡು ಅಷ್ಟೋರನಾಥ ಚಟ್ಟೋಪಾಠ್ಯಾಯರ ಮಗಳು. ಚಟ್ಟೋಪಾಠ್ಯಾಯ ಕುಲ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾಪೂರ್ವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಪುಸ್ತಿದ್ವಾದದ್ದು ಅಷ್ಟೋರನಾಥರು ಎಡಿನಾಬಗ್ರಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಸಾಯನ್ ಪದವೀಧರರು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲ ಪ್ರೌಢಿಸರರಾಗಿದ್ದ ಮುಂದೆ ಹೃದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿಂತವರು. ಸರೋಚಿನಿಯ ತಾಯಿ ಬಂಗಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಷ್ಟೋರನಾಥರ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ತಂತಮ್ಮ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡರೇ. ಏರೇಂದ್ರನಾಥರು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಗಡಿಪಾರು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಜಮನಿ, ರಶಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಾದದ ಕಹಳಿ ಉದುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹರೀಂದ್ರನಾಥರು ಕವಿ, ಸಂಗೀತಪಟುವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಮೇರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸರೋಚಿನಿಯ ತಂಗಿಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಕವಯಿತ್ರಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಕಮ್ಮನಿಸ್ಟ್.

ಅಷ್ಟೋರನಾಥರಿಗೆ ಸರೋಚಿನಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಗಬೇಕೆಂಬ ಹಿರಿಯಾಸೆ ಇತ್ತೀತೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ಟಿಕ್ ಪಾಸಾದ ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮಾಸೆ ಘಲಿಸುವ ಕುರುಹನ್ನೂ ಕಂಡಿರಬೇಕು. ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣಕಾಗಿ ಸರೋಚಿನಿಯನ್ನು ವಿಲಾಯತಿಗೆ ಕಲಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸರೋಚಿನಿ ಕವಿಯಾದಳು. ಇಂನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೇ ಅವಳು ಕಾವ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು. ಇಂಗ್ಲೀಂಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಪದ್ಧ ಬರೆಯತೊಡಗಿದ ಹುಡುಗಿಗೆ ಯಾರೋ

ಶಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೨೨೬

ನಿನ್ನ ದೇಶದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಏಕೆ ಬರೆಯಬಾರದು? ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಭಾರತೀಯ ಸರಸ್ವತಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡತೊಡಗಿದಳು.

Golden Threshold ಮತ್ತು **Broken Wings** ("ಸ್ವಾಂ ದೆಹಲಿ," "ಭಾಗವತ್") ಸರೋಚಿಸಿಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಹೆಸರಾಂತ ವಿಮರ್ಶಕ ಆರ್ಥರ್ ಸೈಮನ್ಸ್ "ಸ್ವಾಂ ದೆಹಲಿ"ಗೆ ಬರೆದ ಮುನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ "ಇವಳಿಗಿರುವ ಚೆಲುವಿನ ಹಸಿವೇ, ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನೀಯೇ ಇವಳಿನ್ನು ಕಾವ್ಯಪಂಥಕ್ಕೆ ಎಳೆದಿದೆ. ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯ ಹೂ ಸೂರ್ಯನ ಕಡೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಇವಳಿ ಕಣ್ಣಗಳು ಸೌಂದರ್ಯದತ್ತ ಹರಿದೊಡುತ್ತವೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸರ್ ಎಡ್ವೆಂಡ್ ಗಾಸ್ ಸರೋಚಿಸಿಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು, "ಅವಳು ಭಾರತದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹಾಡುತ್ತಾಳೆ: ಅವಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದರೂ ಅವಳಿ ಕಾವ್ಯದ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಬೇರಾವ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಉತ್ತರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸರೋಚಿನಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿದಳು. ಅವಳು ಹೊಸ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಆತ್ಮಾತ್ಮಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಳು. ಬಾಹ್ಯಾ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಅವಳು ಹೃದರಾಬಾದಿನ ಬಾಹ್ಯಾತ್ಮೇತರ ನಾಯುಡು ಡಾಕ್ಟರ್‌ರೋಬ್ಬನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಳು. ತಾಯಿಯಾದಳು, ಸುಖಿಸಂಸಾರ ನಡೆಸಿದಳು.

ಆದರೆ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸುಳಿಗಳಿ ಅವಳನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಗಾಂಧಿಜಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಸರೋಚಿನಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರು. ಜಲಿಯನ್‌ವಾಲಾಬಾಗಿನ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡ ಮತ್ತು ಪಂಜಾಬಿನ ಕರಾಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲೆ ಆದ ಆತ್ಮಭಾರದ ವಿರುದ್ಧ ನಿಭರ್ಯವಾಗಿ ದನಿಯೆತ್ತಿದರು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಈ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಂ ಶ್ರೋತ್ಸರ್ಗಳ ಮುಂದೆ ಚಿತ್ತಸಿದಳು. ಭಾರತ ಮಂತ್ರಿಶಾಖೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತು. ಮಾಸಿಳ್ಳಿ ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆತ್ಮಭಾರಗಳನ್ನು ಹಂಗು ಹೆದರಿಕೆಯಲ್ಲದೆ ಬೆಳಕಿಗಿಟ್ಟಿದರೂ ಸರೋಚಿಸಿಯೇ. ಬ್ರಿಟಿಂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ರೋಷದಿಂದ ಹಲ್ಲು ಕಡಿದರು. ಆದರೆ ಸತ್ಯ ಪೂರ್ತಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿತು.

ಸಭಾಸಾಫಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಗೃಹಸಾಫಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಸರೋಚಿಸಿಯ ವಾಗ್ವೈಖರಿ ನಿರಗಳ, ಮನಮೋಹಕವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ನೋಡುವುದಕ್ಕೇನೂ ಸುಂದರಿಯಲ್ಲ, ಬಣ್ಣ ಮಸುಕು, ದೇಹಸೂಳಲವೇ. ಬ್ರಿಟನ್‌ನಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಮಾತಾದಲು ಎದ್ದು ನಿಂತ ಸರೋಚಿಸಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ, "ಅಯೋ! ಇವಳು ಇನ್ನೂ ಸುಂದರಿಯಾಗಿರ

ಬಾರದಿತ್ತೇ!” ಎಂದು ತಮಗೆ ಅನಿಸಿತೆಂದು ಡಿ. ಬಿ. ಧನವಾಲರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸರೋಚಿನಿ ಮಾತಾಡಕೊಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತಾಪುರು ಮುಖ್ಯವೀನಿಸುತ್ತಿರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾದ ಮಾಧುರ್ಯ ಭಾವ ಭರ, ಉದ್ದೀಪ್ತ ಕಾಂತಿಗಳ ಸೀಳವಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳುಗರು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೊಂದು ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿ. “ನಾನು ಬಾಹ್ಯಣಿ. ಭಿಕ್ಷಾಂ ದೇಹಿ ಎಂದು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಬೇಡುವುತ್ತಿರುವುದು ಹಿಡಿ ಅನ್ನವಲ್ಲ; ದೇಶ ಸೇವೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ನಿಮ್ಮ ಜೀವನಗಳನ್ನು” ಎಂದು ನಾಗಪುರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಘಟಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿದರು. ಅಲಹಾಬಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ‘Watchman, What of the Dawn?’ ಪ್ರಹರೀ, ಉಷಃಕಾಲದ ಮಾತೇನು—ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರಂತೆ. ಐವತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳ ಈ ಭಾಷಣದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರು.

ಯಾವ ದಿವಾನಖಾನೆಯಲ್ಲೋ ಆಗಲಿ, ಸರೋಚಿನೀದೇವಿ ಇದ್ದರೆ ಎಂಥ ಪ್ರಭೃತಿಗಳು ಸೇರಿದ್ದರೂ ಸರೋಚಿನೀದೇವಿ ಆ ಕೂಟದ ರಾಣಿಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಂಭಾಷಣಾ ವೈಶಿರಿ ಹಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ನಗೆ, ವಿನೋದ, ಗಂಭೀರ ವಿಚಾರ, ಭಾವಾರ್ಥತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ಮಾಯಕದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕುಳಿತವರಿಗೆ ಎಂಥ ಕೆಲಸವಿದ್ದರೂ ಪಳಲಾಗುತ್ತಿರಲ್ಲ, ಸರೋಚಿನಿದೇವಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಸುಖವಾದ ಸ್ಥಳ ಅನ್ನಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಂಥ ವಾಗ್ನಿಲಾಸವುಳ್ಳ ಸರೋಚಿನಿದೇವಿಯವರನ್ನು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಂದಾಳುಗಳು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತಿಕ ತುಂಬಲು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾತಂತ್ಯ ಸಮರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಲಸ್ಯ ತೋರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸರೋಚಿನಿದೇವಿಯವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕಳಿಸಿದರೆ ಹೋಸ ಹುರುಪು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ದಕ್ಷಿಣ ಆಷ್ಟಿಕಾದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಲು ಅಲ್ಲಿ ಹೋದರು. ಕಟ್ಟಾ ಶ್ರೀತವಾದಿಯಾದ ಆಗಿನ ಪ್ರಧಾನಿ ಜನರಲ್ ಹಟ್ಟೌಚೋಹರನ್ನು ಸರೋಚಿನಿ ಕಂಡಾಗ ಆತ, “ಅಲ್ಲಾ, ನಿಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಮೂಲದ ಜನರೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗಿಬಿಡೋದಿಲ್ಲ, ಅಂತೇನಿ?” ಅಂದರಂತೆ. ಸರೋಚಿನಿ ತಟ್ಟನೇ ಜವಾಬು ಹೇಳಿದರು: “ನಿಮ್ಮ ದಚ್ಚ ಮತ್ತು ಬೆಲ್ಲಿಯನ್ ಮೂಲದವರೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಾಲಂಡಿಗೆ, ಬೆಲ್ಲಿಯಂಗೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗೋದಿಲ್ಲವೋ ಅದಕ್ಕೇ ಇವರೂ ಹೋಗೋದಿಲ್ಲ.” ಮಿಸ್ ಮೇಯೋ ಭಾರತವನ್ನು ಹೀಗಳೇದು Mother India ಪ್ರಸ್ತುತವನ್ನು ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕೆ ಸರೋಚಿನಿ ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಿ ಇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಸುದ್ದಿಗಾರರು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ, “ಮಿಸ್

ಮೇಯೋ ಬಗ್ಗೆ ನೀವೇನನ್ನುತ್ತೀರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. “ಮಿಸ್ ಮೇಯೋ? ಯಾರೀ ಮಿಸ್ ಮೇಯೋ ಅಂದರೆ” ಎಂದು ಸರೋಚಿನಿ ಮರು ಸವಾಲು ಹಾಕಿದರು. ಇದು ಸರೋಚಿನಿಯವರ “ಘಾಮ್ರಾ” ಸೊಕ್ಕನವರನ್ನು ಅಲಕ್ಕುದಿಂದಲೇ ಎದುರಿಸುವುದು.

ಸರೋಚಿನಿಯವರ ವಿನೋದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಸಮಿತಿ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಟುಮುಖಗಳನ್ನು ಹಂಸನ್ನುಲಿಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಜವಾಹರಲಾಲರನ್ನು ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ “ವನು ಭಾರತರತ್ತ ಏನನ್ನುತ್ತಿದೆ?” ಎಂದು ಭೇದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜವಾಹರರು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸರೋಚಿನಿಯವರನ್ನು “ಭಾರತ ಕೋಕಿಲ ಏನು ಹೊಜಿಸುತ್ತಿದೆ?” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಮೇಲೆ ಸರೋಚಿನಿದೇವಿಗೆ ಬಹಳ ಹೀತಿ. ಯಾರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ? ಆದರೆ ಗಾಂಥಿಜಿಯನ್ನು ಗೇರಿ ಮಾಡುವ ದ್ವಿರ್ಜ ತೋರಿಸಿದವರು ಸರೋಚಿನಿ ಮಾತ್ರ; “ನೀವೋಂದು ಇಂಡಿಯನ್ ಮಿಕ್ಕೋ ಮೋಸ್ ಬಾಪ್ತೂ” ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಮುಂದೆಯೇ ಅವರ ಕುರೂಪವನ್ನು ನಕ್ಕಿದ್ದರು. ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಸರಳತೆಯೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ವಿನೋದವಾಗಿಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. “ಬಾಪ್ತೂ ನಿಮ್ಮ ಸರಳತೆಗಾಗಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಖಚು ಬರುತ್ತೇ ಗೊತ್ತೇ? ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಸ್ ಸಂಚಾರ ಎಷ್ಟು ವೆಚ್ಚದ್ದು ಗೊತ್ತೇ?” ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರು.

ಗಾಂಥಿಭಕ್ತರಾದರೂ ಸರೋಚಿನಿ ಗಾಂಥಿವಾದಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಹೆದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಹವಿದ್ದರೂ ಸರೋಚಿನಿ ಮುಂಬಯಿಯ ರಾಜದಭಾರಿನ ತಾಜಮಹಲ್ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲೀ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಜುಹೂ-ಗಿಹೂ, ಭಂಗೀ ಪಸ್ತು ವಗೈರೆ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ಶುದ್ಧ ಖಾದಿಯನ್ನೇ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು—ಒರಟು ಗೋಣೀತಟ್ಟಲ್ಲ, ಶುದ್ಧ ಕೈನೂಲಿನ ರೀಶ್ ಸೀರೆ ಅವರಿಗೆ ಬೀಕು. ಕೈನೂಲು, ಕೈಮಗ್ಗದ ಅರ್ಧಶಾಸ್ತ್ರ ಅವರಿಗೆ ಪಟಾಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ ಅದು ಮಾನವನಿಗೆ ಕಲಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಹೊಡುತ್ತಿದೆಂದು. ಸಮಾಜವಾದವೂ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತಾಪಕ ಹೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಒಂದು ಸಲ ತರುಣ ಜವಾಹರರು ತರುಣೀಯರ ಒಂದು ಗುಂಟಿಗೆ ಸಮಾಜವಾದದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸರೋಚಿನಿದೇವಿ ಹೇಳಿದರು, “ತಮ್ಮ ಜವಾಹರ, ಈ ಹುದುಗಿಯರೆಲ್ಲಾ ಸಮಾಜವಾದಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೊಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಮಿಸಬೇಡ. ಅವರು ನಿನ್ನ ಮುದ್ದು ಮುಖ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ನೋಡಿಕೋ!”

ಸರೋಚಿನಿದೇವಿಯವರೆಂದರೆ ಪೊಲೀಸರಿಗೆ ಭಲೇ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆಯಂತೂ

ತಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧಿಸಿರಿ ಎಂದು ಅವರು ತಾಣೀಯಿಂದ ತಾಣೆಗೆ ಅಲೇಯ ಬೇಕಾಯಿತಂತೆ. ಕಡೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಕೈದು ಮಾಡಿದ ಪೊಲೀಸರು ಅವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸಿದರಂತೆ.

ನಿಜವಾದ ರಾಣೀಯಿಂತಿದ್ದ ಸರೋಚಿನಿ ಭಾರತದ ಪರವಾಗಿ ಕೂಡ ಎಂದೂ ದಯಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಅಮೇರಿಕದ ಶ್ರೋತ್ಸಗಳ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡುತ್ತು “ಪಶ್ಚಿಮದ ಯಾವುದೇ ಜನಾಂಗದಿಂದ ನಾವು ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ, ಪಶ್ಚಿಮದ ಯಾವುದೇ ಜನವರ್ಗವನ್ನು ನಾವು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ—ಆತ್ಮಂತ ಉದಾರ ಮತವಾದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ. ಬೀಟಿಶ್ ಜನ ಉದಾರಮಂತ್ರವಾದಿಗಳಿರಲಿ, ಕಾಮೀಕರಿರಲಿ, ಟೋರಿಗಳಿರಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಕೈಬಿಡುವುದೆಂದರೆ ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಗೇ ಪೆಟ್ಟು. ನಾವು ಬಿಕೆಯ ಬುರುಡೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲ, ನಾವು ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತೇವೆ.”

ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅವರು ವೇದನಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬರೆದದ್ದು ಹೀಗೆ: “ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪಾಪವೆಂದರೆ ಭಯ ... ನಾವು ಬಲಾತ್ಮಾರದಿಂದ ಹೇಡಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ ... ನಮ್ಮ ಈ ಚದರಿದ, ಬಿದರಿದ, ಬದಿದಾಡುವ ಭಾರತಪ್ರತ್ಯರನ್ನು ಹೇಗೆ ಒಂದುಗೂಡಿಸಲಿ! ನಿಮ್ಮೇ ಸಹನೆಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮುರಿಯಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೇ!”

ಗಾಂಥಿಚಿಯ ಕೊನೆಯ ಸೆರೆಮನೆವಾಸದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಣೀಯ ಆಗಾಖಾನ್ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ - ಅವರೊಡನೆ ಸಹಕೈದಿಯಾಗಿರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸರೋಚಿನಿದೇವಿಯವರದಾಗಿತ್ತು. ಇಂತ್ರಾ ಆಗಸ್ಟ್ ಇಂಜರಂದು ಗಾಂಥಿಚಿಯ ತಿಯ ಕಾರ್ಯದಶ್ರೀಯಾದ ಮಹಾದೇವಭಾಯಿಯ ಮರಣವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ್ಥಿ ಕಾಣುವ ದುರದೃಷ್ಟಿವೂ ಅವರದಾಗಿತ್ತು, ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಹೊರ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮಹಾದೇವ ದೇಸಾಯಿಯವರ ಮರಣದ ಕರುಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಅವರು ಸುದ್ದಿಗಾರರಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಸರಕಾರ ಸಿಟ್ಟಿಗೇದ್ದಿತು. ಮುಂದೆ ಪ್ರನೇ ಸರಕಾರದ ಕೆಲ ದುಷ್ಪರ್ಮಾಗಳನ್ನು ಅವರು ಬೀಳಕಿಗೆ ತಂದದ್ದರಿಂದಂತೂ ಸರಕಾರ ಸಹನೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸುದ್ದಿಗಾರರನ್ನು ಕಾಣಕೂಡದು, ಭಾಷಣ ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂದು ಅಷ್ಟನೇ ಮಾಡಿತು.

ಸರೋಚಿನಿದೇವಿಯವರ ಹತ್ತಿರ ಜಾತೀಯತೆ, ಘಾಂತೀಯತೆ ಯಾವುದೂ ಸುಳಿಯತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರ ಮಾತ್ರಭಾಷೆ ಬಂಗಾಲಿಯಾದರೂ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬಂಗಾಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಶುದ್ಧ ಭಾರತೀಯರಾಗಲು ನೆರವಾಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಹಿಂದಿ, ಉದುರ್ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರಗಳವಾಗಿ ಮಾತಾಡಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಹಿಂದು, ಮುಸ್ಲಿಂ, ಕೃಷ್ಣಾ ಎಲ್ಲರೂ ಅವರ ಸಮಾನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರಾಗಿದ್ದರು.

ಈ ಮಹಾಮನ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭಾರತದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಂತವಾದ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಗವರ್ನರರಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಸಹಜವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಲಬನೋ ರಾಜಭವನದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಣಿಯ “ದಬಾರು” ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ದುರ್ದ್ರೋವದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಒಂದು ಮುಂಜಾನೆ ಸಾವು ಸೆಳಿದೊಯಿತ್ತು. ಅವರ ಸೋಲರಿಯದ ಮನಸ್ಸಿನ ಈ ಉದ್ದಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೇನೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು:

ಓ ದೈವ! ನೋವಿನ ಬೀಸುಕಲ್ಲಾಗಳ ನಡುವೆ
ನೀ ನನ್ನ ಕಾಳಿನಂತರೆದು ಪ್ರದಿ ಗೃದರೂ
ನಾ ನನ್ನ ಕಳ್ಳೀರಿಸಿಂದದನು ನಾದಿ
ಆಸೆ ರೊಟ್ಟಿಯನು ಮಾಡಿ,
ದುಃಖ ಮಾಲಿಕೆಯ ಕಹಿರಸದ ಹೊರತು
ಚೀರೊಂದನರಿಯದಿಹ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯ
ಹೃದಯಗಳ ಹಸಿವನ್ನು ಹಿಂಗಿಸುವೆನಣ್ಣಾಂ

೨೬. ಪಂಡಿತ ಸಾತವರ್ಣೀಕರ

ವೇದಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ್ಸ್ನ್ಯಾನ ಮೌಲಿಕ್ಯದ್ವಾರೆ

ಬೃಹತ್ಸುಂಗ, ವಿದ್ಯಾಮಾತಾರ್ಥಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಾಚಸ್ಪತಿ, ಗೀತಾಲಂಕಾರ, ವೇದ ಮಾರ್ತಂಡ, ಭಾರತಭೂಷಣ-ಒಂದೇ ಎರಡೇ, ಅಸಂಖ್ಯ ಬಿರುದುಗಳೀಂದ ಭೂಷಿತರಾದ ಪಂಡಿತ ಶ್ರೀಷಾದ ದಾಮೋದರ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ಇದೇ ಸೆಟ್ಟೆಂಬರದಲ್ಲಿ ಇಂ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವೇಸಿ ನೂರನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಕ್ಯಾರು. ಆಗಾಧ ವಿದ್ವತ್ತೆ ಮತ್ತು ಅಸೀಮ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕृತ ವಿದ್ಯೆಯ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಜೀವಮಾನವನ್ನೇ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಸಿರುವ ವಿರಳಾಯಮಾನ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರು. ಪರಂಪರಾಗತ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯೆಯು ಇನ್ನೂ ಕೆಲ ಕಾಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದಾದರೆ ಆ ಉಳಿವಿಗೆ ಪಂಡಿತ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರ ಸಾಹಸವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕृತ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ಅಪರೂಪ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ. ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ತುದಿ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವವರು ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲವರಿರಬಹುದು. ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಈಸಿ ಮುಳುಗಿದವರಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ವೇದಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಅಗ್ರಾಂತಿ ಜನರಿಗೆ ಹಂಚಲು, ಸಂಸ್ಕृತ ಸ್ವಯಂಬೋಧಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಲು, ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳ ಸಾರ್ಥಕ ಆವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಸ್ವಂತ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಮುಂದಾಗುವೆಂಬ ಪಂಡಿತರು ಅಂಜನ ಹಾಕಿದರೂ ಸಿಗುವುದು ಕಷ್ಟ. ವೈದಿಕರಲ್ಲಿ ಸಾಹಸದಾರಿದ್ದ ಧನದಾರಿದ್ದ್ಯೋದನೆ ಬೆರೆತಿರುತ್ತದೆ. ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ಬಹುಶಃ ಮತ್ತಾವನೇ ವೈದಿಕನು ವಿಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದುದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಅವರ ಹಿರಿಮೆ.

ಮತ್ತೆ ಇದಾವುದನ್ನೂ ಅವರು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪೋರ್ಟ್‌ಎಚ್‌ಆರ್ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದು ತುಂಬ ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವಿಸೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಮುಂಬಯಿಯ ಕಲಾವಿದರ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಮೇರೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾವಂತವಾಡಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ವಿದ್ವಾಂಸ ವೈದಿಕ ಕುಲದಲ್ಲಿ (ಗಳ್ಟೆ) ಹುಟ್ಟಿ ವೇದ, ವ್ಯಾಕರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರಾದರೂ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಹುಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಒಂದು ಜೆ. ಜೆ.

ಸ್ಮಾಲ್ ಆಫ್ ಅಟ್ರೋನಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ, ಬಂಗಾರದ ಪದಕ ಪಡೆದು ಪ್ರೋಟ್ರೋಟ್ ಚಿತ್ರಕಾರರಾದರು. ಅವರಿಗೆ ಅದೇ ಕಲಾಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕತ್ವವನ್ನು ಕೊಡ ಹೊಡಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಅವರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಕಲಾ ವ್ಯವಸಾಯ ವ್ಯಾಧಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರೆಂಬುದರಿಂದ ಅವರ ಜೀವನದಿಶೆ ಬದಲಾಯಿತು.

ದೇಶಿ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಚಿನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದರಿತು ಅವರು ಅಂಥ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಂದ ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೀಷ್ಟ ತೈಲಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹಣ ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಆಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮರ ಮುಸ್ಲಿಂಧರ್ಮ ಪಕ್ಷವಾತವು ಅಲ್ಲಿ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಆರ್ಥ ಸಮಾಜದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಸಾತವರ್ಷೀಕರಿಗೆ ಆರ್ಥಸಮಾಜದ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂತು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಗಂಡಾಂತರವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಅವರ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ದಯಾನಂದರ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವು. ದಯಾನಂದರ “ಸತ್ಯಾರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶ” ಮತ್ತು “ಮಗ್ನೀದ ಭಾಷ್ಯ ಭೂಮಿಕಾ” ಇವೆರಡನ್ನೂ ಅವರು ಮರಾಟಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದರು. ಅವರು ಆರ್ಥ ಮೂಲ ವಾಜ್ಞಾಯವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊಸ್ತವಾಯಿತು. ಅವರು ವೇದಗಳ ಆಳವಾದ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಚಿತ್ರಕಲೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಬದಿಗೆ ಸರಿದು ವೇದ ಪುರಾಣ ವಾಜ್ಞಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಆಳವಾಗಿ ಇಳಿದರು.

ಅದರೆ ಹೈದರಾಬಾದ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾತವರ್ಷೀಕರರ ಹಿಂದೂ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪಧ್ವನಾಗದೇ ಅವರನ್ನು ಅನಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಅದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಹೈದರಾಬಾದದಿಂದ ಹೊರಬೀಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆರ್ಥ ಸಮಾಜದ ಕಡು ಸಮರ್ಪಕರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರದ್ಧಾನಂದರು ಸಾಫ್ಟೀಸಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಂಗಡಿಯ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ವೇದವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನ, ಹಿಂದೂ ಸುಧಾರಣಾವಾದ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನ ಇವು ಮುಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಈ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಸಾತವರ್ಷೀಕರರು ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರದ್ಧಾನಂದರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಂಡಿತರಿಗೆ ವರು ಈಗಲೂ ಪ್ರೇಮಾಭಿಮಾನಗಳಿಂದ ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಮ್ಯಾತ್ಸ್ಯಮುಲ್ಲರ್ ಮೊದಲಾದವರು ವೇದಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಅನೇಕ. ವೇದಾಂಗ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಪಂಡಿತರ ಅಭ್ಯಾಸದ ವಿಷಯಗಳಾದವು.

ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಕೊಲ್ಲಾಪ್ರರದ “ವಿಶ್ವವೃತ್ತ” ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ “ವೈದಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತ” ಎಂಬ ಲೇಖನನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ವೇದ ಮಹಿಳೆಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಭಿಮಾನವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೋಲಿಸುವಂತೆ ಆಫ್ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು ಬೇಗನೇ ಅದರ ಹಿಂದೆ, ೩೦ಗ್ರಿಷ್ಣ ಅನುಷಾಸನಗಳೂ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಕೊಲ್ಲಾಪ್ರರದಲ್ಲಿನ ಬಿಟಿಶ್ ರೆಸಿಡೆಂಟನ ಕೆಣ್ಣಗಳು ಕೆಂಪಾದವು. ಅದರ ಬೆಸ್ತಿಗೇ “ವೈದಿಕ ವಾಜ್ಞಾಯದ ತೇಜಸ್ಸಿತೆ” ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಲೇಖ್ ಬಂತು. ಕೊಲ್ಲಾಪ್ರರ ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಬಿಟಿಶ್ ಒತ್ತಾಯ ಬಂತು. ಕಾಂಗಡಿಯಿಂದ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಬಿಜನೋರಿಗೆ ಒಯ್ಯು ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಲ್ಲಾಪ್ರರಕ್ಕೆ ತಂದದ್ವಾಯಿತು. ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷಕಾಲ ಮೋಕಧ್ಯಮೆ ನಡೆದು “ರಾಜಾತಿಧ್ಯ”ವನ್ನನುಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಗಣಂರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ನಿರ್ದೋಷಿಸಿಯಂದು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ಪಂಡಿತ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ಪಂಜಾಬಿಗೆ ಹೋಗಿ ಲಾಹೋರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಟೋಗ್ರಾಫರ್ ಆಗಿ ಉಪಭೋಗನ ಮಾಡುತ್ತ ವೈದಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಲಾಲಾ ಲಜಪತರಾಯರ ಸ್ಮೇರವಾಯಿತು. ಈಗ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ವೈದಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಂತ ಮಗ್ನರಾಗಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಕಾವೇರಿದ ಪಂಜಾಬದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರವು ಈ ವೇದವಿದನನ್ನು ಅಪಾಯಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದು ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಗಡಿಪಾರು ಮಾಡಿ ಕೈತೊಳೆದುಕೊಂಡಿತು.

“ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು” ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಈಗ ಆಶ್ರಯ ದೊರೆತದ್ದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಜೈಂಧ ಸಂಸಾನದಲ್ಲಿ, ಜೈಂಧದ ಆಗಿನ ರಾಜಾ ಬಾಳಾಸಾಹೇಬ ಪಂತರು ಚಿತ್ರಕಲಾ ಪ್ರೇಮಿಗಳಾಗಿದ್ದುದು ಇದಕ್ಕೂಂದು ಕಾರಣ. ಹೀಗೆ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ಗಣಾರಲ್ಲಿ ಇಂನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜೈಂಧ ಸಂಸಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸಿದರು. ಅವರು ಇನ್ನೂ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಪುರಾಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅವರ ಜೀವನ ಧೈಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ವೈದಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ, ಪ್ರಕಟನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅವರು “ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮಂಡಲ” ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಜೈಂಧದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ಕಲೆದ ಇಂ ವರ್ಷಗಳು ಅಗಾಧ ಪರಿಶ್ರಮದ ಅವಧಿಯಾಗಿದ್ದವು. ವೈದಿಕ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಶುಧ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಮುಂದಿರಿಸುವುದು ಅವರ ಹಂಬಲವಾಗಿತ್ತು. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಹಬ್ಬಿದ ತಷ್ಟು ತಿಳಿವಲ್ಲಿಕೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಂದ ದೋಷಾರೋಪಣೆಗಳನ್ನು ನಿರಸನಗೋಳಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಶುಧ್ಯ ವೈದಿಕ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟದ್ದರೂ ಅವರು ಚಿತ್ತದ ಪ್ರಾಂಜಲತೆಯನ್ನು

ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಇರುವ ಅನೇಕ ರೂಪಿ ಸಂಪೂರ್ಣಾಯಗಳು ಅವರಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದವು. ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ಪೌರಾಣಿಕ ವಾಜ್ಞಾಯದ ಗಾಢ ಅಭ್ಯಾಸದ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ, ಮೊದಲು ಬೋಧಿ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಮಧ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅವೈದಿಕ, ಅಹಿತಕರ ವಿಚಾರಗಳೂ ಕಂಡಾಚಾರಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಜ್ಞಾಲಂತವಾದ ವೈದಿಕ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಮಸುಕುಗೋಳಿಸಿವೆಯೆಂದು ಖಚಿತವಾಯಿತು. ನಿಜವಾದ ವೈದಿಕ ಧೈಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾದರೆ, ಹಿಂದೂ ಜನಾಂಗವು ತೇಜಸ್ಸಿಯೂ ಸುಸಮೃದ್ಧವೂ ಆಗಿ ಇಹಪರಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಈ ಆದರ್ಶದ ಬೆಂಬು ಹತ್ತಿ ಅವರು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ “ಪುರುಷಾರ್ಥ” ಮತ್ತು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ “ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ” ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬರೆಯುವ ಸಾಮಧ್ಯ ಗಳಿಸಿದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ದೇಶದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೂಲಕವೇ ದೇಶದ ವಿಶಾಲ ಜನಸಮೂಹದ ಮನಸನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಹುದೆಂದು ಆಗಲೇ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕರ್ತ, ಹಿಂದೀ, ಮರಾಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಲಲಿತ ಆದರೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಲೇಖನಗಳು ಹರಿಯತೊಡಗಿದವು.

ಅವರು ಬಹು ಸಮರ್ಥ ವಾಗಿಗಳು. ಅವರ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಜಡವಾದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸರಳವಾಗಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉಭಯ ಮುಖಿಗಳನ್ನೂ ಶೋತೃಗಳ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಯಾವುದು ಗ್ರಾಹಕ, ಯಾವುದು ತ್ಯಾಜ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗೇ ಬಿಟ್ಟರೂ ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನೇ ಅವರು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಚಾಕಚಕ್ಕು ಅವರಿಗಿತ್ತು.

ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಆದರ್ಶಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಸಾಫಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ನಮ್ಮ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅಗ್ನವಾಗಿ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಸಾತವಳೀಕರಿಗೆ ತೋರಿತು. ಮನೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಗಳು ಇರಬೇಕು. ಅವು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಆಗ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಮುದ್ರಿತವೇದವೆಂದರೆ ಜರ್ನಾ ಪಂಡಿತ ಮಾತ್ರಾ ಮುಲ್ಲರನ ಆವೃತ್ತಿ. ಅದು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಬಲು ತುಟ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸಾತವಳೀಕರರು ಇದು ರೂಪಾಯಿಗೆ ವೇದದ ಪೂರ್ತಿ ಪಾಠ ಜನರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು.

ಆದರೆ ವೇದಗಳ ಮುದ್ರಣವೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮುದ್ರಣವಲ್ಲ, ಅಕ್ಷರಗಳ ಮೇಲೂ ಕೆಳಗೂ ಸ್ವರಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲಿಂತೂ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸ್ವರ ಬೆಂಜ್ಗೆಗಳ

ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷರಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈ ಬಿಹ್ಕೆಗಳೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೀಳಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅಚ್ಚು ಮೊಳೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತಯಾರಿಸಬೇಕು. ಇಂದ್ರಾ ಕಷ್ಟವಾದ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಬಲ್ಲ ಅಚ್ಚುಕೂಟ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿತ್ತು?

ಪಂಡಿತಜಿಯವರು ಔಂಧರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ವಂತ ಮುದ್ರಣಾಲಯವನ್ನೇ ತೆರೆಯಲನುವಾದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಣ ಕೂಡಿಸುವುದೇ ಒಂದು ಯಜ್ಞವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅವರು ಸಂಭಾವ್ಯ ಸಹಾಯಕರನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಸಾವಿರಾರು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಸಾವಿರಾರು ಮೈಲು ಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಪಂಡಿತರ ಘನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸುವವರಿಗೆ ಕೊರತೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ, ಹಣ ಕೊಡುವವರು ಮಾತ್ರ ವಿರಳರಾಗಿದ್ದರು. ಬದ ವಿದ್ವಾಂಸನಿಗೆ ಶಾಲು ಹೊದಿಸಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಬಳ್ಳೀ ಮಾತಾದಿ ಹಾಗೆಯೇ ಕಳಿಸಿದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಓದುವವರಾರು? ಅವುಗಳ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ನೇರವಾದರೇ ತಮ್ಮ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಕೀರ್ತಿಯೆಷ್ಟು? ಎಲ್ಲ ಹೋಳಿಯಲ್ಲಿ ಹುಣಸೇಹಣ್ಣು ತೋಳಿಯುವ ಕೆಲಸ!

ಅದರೂ ಸೋಲರಿಯದ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ಕೆಲ ದಾಸಿಗಳ ನೇರವಿನಿಂದ ಮುದ್ರಣಾಲಯ ಪಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ವೇದ ಮುದ್ರಣದ ಅದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯ ಪಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ವೇದಜ್ಞರೆಲ್ಲರಿಂದಲೂ ವೇದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸಂಗೃಹಿಸಿ ಹೋಲಿಸಿದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೋಂದಿಸಿ ಮೋಳಿಜೋಡಿಸಿ ನೂರಾರು ಕರಡಚ್ಚುಗ್ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಭಾರತದ ನೂರಾರು ವೇದಪಾಠಗತಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ತಿದ್ದಿಸಿದರು. ಇಡೀ ಹತ್ತು ಮಂಡಳ ಖಗ್ಗೇದದ ಪಾಠಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲೆಹಾಕಿದಾಗ ಒಂದೇ ಒಂದು ಪಾಠಾಂತರ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು! ಇದನ್ನು ತಮ್ಮ ಖಗ್ಗೇದ ಸಂಹಿತೆಯ ಮುನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಅವರು, ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿದ ವೇದವೇತ್ತರು ವೇದಗಳನ್ನು ಎಂಪ್ತಿ ಶುದ್ಧರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ಇದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆಂದು ಉದ್ದಾರ ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ವೇದ ಸಂಹಿತೆಗಳು ಸಾತವರ್ಣೀಕರರ ಮುದ್ರಣಾಲಯದಿಂದ ನಿರ್ದ್ವಾಗಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ವ ಮುನ್ನಡಿಗಳೊಂದನೆ ಹೊರಬಂದವು. ಅನಂತರ ವೇದಗಳನ್ನು ದೇವತಾ ಕ್ರಮದಿಂದ ಏಂಗಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು.

ವೇದಗಳಿಗೇ ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಅವರ ಲೇಖನಗಳು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ ಇದ್ದವು. ವೈದಿಕ ದೇವತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಬರೆದರು;

ಯೋಗ, ಇತಿಹಾಸ, ಆರೋಗ್ಯ ಅಸ್ವಾಖ್ಯತೆ ಇಂಥ ವೈದಿಕೀತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉಚಿತಸಿದರು. ಒಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳನ್ನು ಕುಲನಾಮಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸ್ವರ್ಗ ಎಂದರೆ ಟಬೀಟ್ ಎಂದು ಸಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಆಗಿನ ಜನರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಉಹಂಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. “ವೇದ ಸ್ವಯಂಶಿಕ್ಷಕ”ವನ್ನು ಬರೆದು ವೇದಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನೇರವಾದರು. ಅವರು ಬರೆದ “ಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ವಯಂಶಿಕ್ಷಕ” ಮಾಲೆಯಿಂದ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ, ಸರದಾರ ಪಟೇಲರಂಥವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿತರು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಸಾತವರ್ಷೀಕರಿಸು ಸಾವಿರಾರು ಜನರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಮಾನ್ಯಜ್ಞಾನ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಪಂಡಿತಜಿಯ ಪ್ರಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇಂದರೆ ದುರ್ಗಮ ಭಾಷೆ ಎನ್ನುವುದು ಸುಳಾಯಿತು.

ಸಾತವರ್ಷೀಕರರ ಸ್ವಾಧಾಯ ಮಂಡಳಿದಿಂದ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳ ಶುದ್ಧ ಅವೃತ್ತಿಗಳೂ ಹಿಂದೀ ಅರ್ಥ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಹೊರಬಂದವು. ಭಗವದ್ವಿತೀಗೆ ಅವರು ಬರೆದ “ಪುರುಷಾರ್ಥ ಚೋಧಿನೀ” ಟೀಕೆ ಗೀತೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಹೊಸ ಕಿಡಿಕಿಯನ್ನೇ ತೆರೆಯಿತು. ಹಿಂದೀ, ಮರಾಠಿ, ಗುಜರಾತಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅನುವಾದವಾಗಿದೆ.

ಮತ್ತೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬಲು ಅಗ್ನಿ ಬೆಲೆಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಅವರು ಮಾಡಿದರು.

ಸಾತವರ್ಷೀಕರರು ಜೈಂಥ ಸಂಸಾಧಿಕರ ಮಿಶ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಹಲವಾರು ಶ್ರೀಮಂತರಿಂದ ಸಹಾಯ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರು ದೇಶಭಕ್ತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಂಳಾರ ಸಾತಾರಾದ ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಚಳವಳಿಗಾರರು ಅವರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಶಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. “ಪ್ರತಿ ಸರಕಾರ”ವೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಪ್ರತಿ ಸರಕಾರದ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವರು ಸಹಾನುಭೂತಿ ತಾಳಿದ್ದರೆಂದು ನಾ. ಗೋ. ಭಾಪೇಕರರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇಂಳಾರಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಮರಣಾನಂತರ ನಡೆದ ಮಹಾ ಕೋಲಾಹಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಸಾತವರ್ಷೀಕರರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಯಂಸೇವಕ ದಲದ ಜೈಂಥ ಶಾಖೀಯ ಭಾಲಕರಾಗಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿ ವರ್ಧಿಯ ನಂತರ ಈ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟಕಾಲ ಎದುರಾಗಿತ್ತು. ಸಾತವರ್ಷೀಕರರಿಗೆ ಜೈಂಥದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಅವರ ಅಮೂಲ್ಯ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ದುಷ್ಪಾಪ್ತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾಗುವ ಭಯ ಕ್ಷಣಿತಃ ಹೆಚ್ಚಿತತ್ತು.

ಈ ಸಂಕಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರಿಗೆ ಗಾಂಥೀ ಪ್ರಾಂತವಾದ ಗುಜರಾತೀ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡಬಂತು. ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ತೊರೆದು ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರ ಸಮೀಕರಣಾಗಿ ಬುಲ್ಲಾರದ ಬಳಿ ಪರದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕಾಯಿತು; ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿಯೂ ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಹೀಂದೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಇಗರ್ಜೆ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಂದವರ ವೇದಮಂದಿರ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮಾದ್ದನೆ ದುಡಿದ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಯ್ದು ಆವರಿಗೆ ವಸತಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಕಳೆದ ಒಟ್ಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರ ಕಾರ್ಯ ಅಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ಅವರು ಕೇವಲ ವೇದವಿದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಸರಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವಾನ್ವಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾ ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರು ಅವರ ಗೆಳೆಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿಯ ಭಾಂಡಾರಕರ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಮಹಾಭಾರತದ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಆವೃತ್ತಿಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂಗವಿದೆ. ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಗಣಾರ್ಥಿ ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರು. ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಜನರೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿ ಇತರ ಬಿರುದುಗಳೋ ಅನೇಕ.

ಇದೇ ನೂರನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು ಅತಿ ಸರಳ ಜೀವಿ. ಶಟ್ಟು ಟೊಟ್ಟಿಗೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಡಂಬರದ ವೇಷವನ್ನುವರು ಬಲ್ಲಾರು. ಅವರು ಎಂದೂ ನಾಟಕ ನೋಡಲಿಲ್ಲ, ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಓದಲಿಲ್ಲ, ಹೊಗೆ ಸೇದಲಿಲ್ಲ, ತಾಂಬೂಲವನ್ನೇಕೆ, ಅಡಕೆಯನ್ನೂ ಜಗಿಯಲಿಲ್ಲ, ವೈದಿಕ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಆಕ್ಷರಿತಃ ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಜೀವಿಸಿದ ಅವರ ಅತಿಥಿ ಸತ್ಯಾರ್ಥ ಹುಮ್ಮಣಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದದ್ದು.

ನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಜೀವನ ಮಾಡಿದ ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಯೋಗಾಸನಾದಿ ವ್ಯಾಯಾಮಗಳಿಂದಲೂ ಗಾರ್ಜಸ್ಥಾನದ್ವರ್ದಿಂದಲೂ ಅವರು ದೇಹ ದಾಢ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ೨-೩೦ಕ್ಕೆ ಅವರ ದಿನಚರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಇಕ್ಕೆ ಮುಕ್ಕಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈಗ ಇರಲ್ಲಿರುವ ಅವರ ಪತ್ತಿ ಸರಸ್ವತೀ ಬಾಯಿಯವರು ಆದರ್ಶ ಗೃಹಸ್ಥನ ಆದರ್ಶ ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಸಂಸಾರ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುತ್ರ ವಸಂತ ಸಾತವರ್ಣೀಕರರು

ಶ್ರೀತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೨೫

ಬಿ. ಎ. ವರೆಗೆ ಓದಿದರೂ ಈಗ ತಂದೆಯ ಮುದ್ರಣಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ದ್ವಿತೀಯ ಪ್ರತ್ಯ ಮಾಧವ ತಂದೆಯಂತೆ ಒಳ್ಳೇ ಚಿತ್ರಕಾರರು.

ಪೊಡಿತ ಸಾತವರ್ಷೀಕರರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ಕಾರ್ಗಳ ರೂಪ-ರೇಖೆಗಳು ಮೂಡುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ೧೦೧ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧನುಷ್ಣನ್ನು ಕೆಳಗಿಡಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣು ೧೧೦ ವರ್ಷ ಬದುಕಿದ್ದನಲ್ಲ ಎಂದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೨೨. ಅರ್ಥ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಹೆಡಗೇವಾರ್

‘ಸಂಘ’ ಜೀವನದ ದ್ರಷ್ಟಿ

“ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ಯ ಎಂದಾದರೂ ಬರಲಿ: ಆದರೆ ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾದ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಗುರಿ.”

ಆರು ದಶಕಗಳಿಗಂತಲೂ ಹಿಂದೆ, ೧೯೫೪ರಲ್ಲಿ, ಅಂದಿನ ಆಳರಸರನ್ನು ಈ ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯೇ ಪರಮ ಗುರಿಯೆಂದು ಗಾಂಧಿಚಿಯ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಹೊರತಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ತನ್ನ ಜೀವನ ಧೈಯವನ್ನು ಸಾರಿ ಪ್ರಚಂಡ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಅದರ ಸಾಧನೆಯತ್ತ ಹೆಚ್ಚೆ ಹಾಕಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇಂದು ನಾವೆಲ್ಲ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹಿಂಗಣ್ಣಗಳಿಂದ ನೋಡುವಾಗ ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಆತ ಪ್ರವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ಚಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬರಿಗಣ್ಣಿಗೇ ಗೋಚರಿಸುವಂತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದೂರದಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ದೇಶಪ್ರೇಮಿಯಾದರೂ ಹೋದೆ? ಎಂದು ಶಂಕಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಲೋಕಮಾನ್ಯರು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ತನ್ನ ಜನಸ್ವಿದ್ಧ ಹಕ್ಕು ಎಂದರೆ ಮಹಾತ್ಮಾರ್ಪಿತ ತಮ್ಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಸ್ವರಾಜ್ಯವೇ ಹೊರತು ಸುರಾಜ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ‘ಸ್ವ’-ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಈ ಮಹಾ ನಾಯಕರಿಭ್ಯರೂ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಒಮ್ಮೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಗಮನಾರ್ಹ. ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ಇವರಿಭ್ಯರ ವಿಚಾರಸರಣೆಯನ್ನು ಏರಿ ಅಡಿಯಿಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾರಿರಬಹುದು? ಡಾ. ಕೇಶವ ಬಲಿರಾಮ ಹೆಡಗೇವಾರ್. ಇಂದು ಮೆಚ್ಚಿಗೇ-ಗೌರವ, ದ್ವೀಪ-ಸಂಶಯಗಳಿಂತಹ ವಿಪರೀತ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಕಾಲಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಸಂಸ್ಥೆ ಆರ್. ಎಸ್. ಎಸ್. ನ ಜನಕ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಇಷ್ಟೊಂದು ತಿಳಿನೀರಿನಷ್ಟು ಸ್ವಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ ೧೯೫೫ನೇ ಇಸವಿಯ ವಿಜಯದಶಮಿಯ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ “ಸಂಘ”ವನ್ನು ಸಾಫೀಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಕೇವಲ ಇಂ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು.

ಆದರೆ ಯಾವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವರ ದೇಶಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯುಸಲೋ ಬಾರದಷ್ಟು ನಿಷ್ಟುಲಂಕ ಡಾರಿತ್ಯಾ ಅವರದು. ಇನ್ನು ಪ್ರಾಧಿಕ ಶಾಲಾ ಬಾಲಕನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ವಿಕ್ರೋರಿಯಾ ರಾಣಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ವಚ ಮಹೋತ್ಸವದಂದು ಹಂಚಿದ ಸಿಹಿತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮೂಲಿಗೆಸಿದೆ. ಎಂಟನೆಯ ಎದ್ದುರ್ಭಾ ಅರಸನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದಾಗ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪಾಲೊಳ್ಳುಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇವರು. ಮುಂದೆ ಹೈಸ್ಕೂಲಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅಂದಿನ ಸರಕಾರದ ಸುತ್ತೋಲೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಸಲೋಸುಗೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಪಾಸಣೆಗೆಂದು ಬಂದಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ‘ವಂದೇ ಮಾತರಮ್’ ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದ ಯುವ ನಾಯಕ ಅವರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ನಾಗಪುರದಿಂದ ಯವತಮಾಳಕ್ಕೂ ಪ್ರಣೆಗೂ ಹೋಗಿ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪೂರಿಸಿ ಬಂಗಾಲದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸಾಗಿ, ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವೈದ್ಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ ಸೇರಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಬಂಗಾಲ ವಾಸ ಅವರ ಆಂತರ್ಯಾದಲ್ಲಿಯ ಸುಪ್ತ ಚೀತನ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತರ ಅವಕಾಶದ ಬಗಿಲು ತೆರೆಯಿತು. ಅವರು, ದೇಶ ಸ್ವಾತಂತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಶಸ್ತ್ರ ಹೋರಾಟವನ್ನೇ ನಂಬಿದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾದರು. ‘ಅನುಶೀಲನ ಸಮಿತಿ’ ಎಂಬ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರೀ ಸಂಘಟನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗುವಂತಹ್ಯಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮನ್ನು ತಾವೇ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರಗಾಲ ಮಹಾಪೂರದಿಂದ ಷ್ಲೇಗು ಮೈಲಿಬೇನೆಗಳಿಂತಹ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳಿಂದ ತತ್ತ್ವರಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯುವಕ ಮಿಶ್ರರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಧುಮುಕಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದವಿಯನ್ನು ತಲೆಗಂಟಿಸಿ ನಾಗಪುರಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ ನಂತರ ಅವರು ಪ್ರಾಕ್ರೋಸಿಗಳಿಯುವ ಗೋಚಿಗೇ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಮನ್ನು ತಾವೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಕ್ಷರಶಃ ಬಡ ವೈದಿಕ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬೆಳೆದ ಈ ವೃಕ್ಷಗೆ ಆಗ ಸ್ವಂತ ಜೀವನ ನಿರ್ದೂಹಣ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯದೆಂದುರು ತೃಣಸಮಾನವೇಸಿತು.

ಮೊದಲು ಕೆಲ ಕಾಲ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳ ಸಶಸ್ತ್ರ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಟೆಯಿಂದ ದುಡಿದರಾದರೂ ಭಾರತದಂತಹ ವಿಶಾಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟುಂದು ಆಳವಾಗಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿಟ್ಟಿಶ್ ಸರಕಾರವನ್ನು ಸಾಫ್ನಪಲ್ಲಟ ಮಾಡಲು ಸಶಸ್ತ್ರ ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು ಎಂಬುದು ಮನವರಿಕೆಯಾದ ನಂತರ ಎಷ್ಟುಂದು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಆ ಆಂದೋಲನ ಸೇರಿದ್ದರೋ ಅಷ್ಟೇ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಆದರಿಂದ ದೂರ ಸರಿದರು. ಲೋಕಮಾನ್ಯರಂತಹ ಮಹಾನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ೧೯೪೯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನ ನಾಗಪುರದಲ್ಲಿ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾದಾಗ ಆದರ ಯಶಸ್ವಿಗಾಗಿ

ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ದುಡಿದರು. ಈ ಅಧಿವೇಶನ ಲೋಕಮಾನ್ಯರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ವಿದ್ವಾನು ಜನತೆಯ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ವರ್ಷ ಆಗಸ್ಟ್ ಒಂದರಂದು ಲೋಕಮಾನ್ಯರು ಪರಂಧಾಮವೈದಾಗ ಅರವಿಂದಫೋರ್ಮರ ಮನವೋಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಆಗಲೇ ಪಾಂಡಿಚೆರಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಅರವಿಂದ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಮರಳಲು ಒಷ್ಟೆಲ್ಲಿ.

ನಾಗಪುರ ಕಾಗೆಸ್ನ್ನ ಸಂಘಟನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಯಂಸೇವಕ ಸಂಘಟನೆಯ ಹಿರಿಯಾಳಾಗಿ ದುಡಿದ ಡಾಕ್ಟರಜೀಯವರ ಕರ್ತೃತ್ವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ಖಿಲಾಫತ್ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಕಾಗೆಸ್ನ್ನ ತನ್ನ ಚಳಳವಳಿಯ ಅಂಗವೆಂದೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮುಸಲ್ಬಾನರನ್ನು ಮನವೋಲಿಸಲು ಮುಂದಾದದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ, ಮುಸಲ್ಬಾನರು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕರೆಂದು ಮುಖ್ಯಪ್ರವಾಹದ ಭಾಗವಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಹೊರತು ತುಕ್ಸಸ್ವಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಲ್ಲೋ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯುವ ಅಗತ್ಯ ನಮಗೆ ಬೀಳಬಾರದು ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರಜೀಯಂಥವರಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾಗೆಸ್ನಿನ ಭಾಗವೇ ಆಗಿದ್ದ ಅವರು ಕಾಗೆಸ್ನ್ನ ಆರಂಭಿಸಿದ ಅಸಹಕಾರ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿಟ್ಟರು. ಆಗ ತಮಗಾದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಕರಿಣ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಗುನಗುತ್ತಲೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅವರು ಸೇರೆಮನೆಯಿಂದ ಹೊರ ಬಂದಾಗ ದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಆಂದೋಲನದ ಕಾವು ಇಳಿದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ತುಕ್ಸಸ್ವಾನದಲ್ಲಿ ಕಮಾಲ್ ಪಾಶಾನಂತಹ ತರುಣ ನಾಯಕರು ಖಿಲಾಫತ್ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯಿತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮುಸಲ್ಬಾನರು ಈ ಆಂದೋಲನದ ವೈಫಲ್ಯದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹಿಂದುಗಳ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಇದು ಡಾಕ್ಟರಜೀಯವರನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ, ನಂತರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಪ್ರೇರಿಸಿಸಿತು. ಈ ದೇಶದ ಮೂಲಸತ್ಯವೇ ಹಿಂದುತ್ತೆ. ನೈಜ ಭಾರತೀಯ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಧರ್ಮ ಯಾವುದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹಿಂದುವೇ ಎಂದು ಒಷ್ಟಬೀಕು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೇ ಆದು ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಾಹ ... ಈ ಏಬಾರಸರಣಿ ಮೇಲ್ಮೊಳ್ಳಿಟಕ್ಕೆ ಸಂಕುಚಿತ ಧರ್ಮಾಂಧತೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಅದರಲ್ಲದಗಿದ ಸತ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಒಷ್ಟಿಸಿದ್ದರೇ ರಾಷ್ಟ್ರಜೀವನದಲ್ಲಿಯ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳನ್ನು ವೈಷಮ್ಯಗಳನ್ನು ದಿಟವೆಂದೇ ಒಷ್ಟಬೀಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಭಾರತೀಯನಾದವನು ಅವನು ಹಿಂದುವೇ ಇರಲಿ, ಮುಸಲ್ಬಾನನೇ ಇರಲಿ, ಕೈಸರ್ನೇ ಇರಲಿ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತಗಳನ್ನು ಭಾರತೀಯವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ, ಅವು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾದರೆ ಅವನು ದೇಶಪ್ರೇಮವನ್ನು ಖಂಡಿತ ಪ್ರತಿಸ್ಂಬೀಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅವನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಧರ್ಮ ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿದುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷ ಮುಂಚೆನಿಂದಲೇ ಈ ಕೃತಿಗಳು ಈ ಮಣಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಇದರ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡೇ

ಬೆಳೆದಂಥವು. ಹೀಂದುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದುದು ಅವರನ್ನು ಚಿಂತೆಗೊಡುಮಾಡಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ವಿಚಾರಗಳು ಹರಳುಗಟ್ಟಿದ ನಂತರ ಡಾಕ್ಟರ್ ಜೋ ನಿಭರ್ಯವಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟರು. ಇಂಜಿನಿಯರ್‌ಗೂ ಅವರು ಸದಾಕಾಲವೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಒಂದಿಲ್ಲೋಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರಾದರೂ ಅವರ ಅಂತರ್ಮನನನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಗುರಿಯ ಅನ್ವೇಷಣಾದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತ್ತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವರು ತರುಣರೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಬ್ಬಾಗಿ ಬೆರೆತು ವಿಚಾರ ಮಂಧನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಸುದೀಫ್ಫೆ ವಿಚಾರ ಮಂಧನದ ಘಳವಾಗಿ ರೂಪ್ಯಗೊಂಡ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಡಾ. ಹೆಡಗೇವಾರ್ ಮೂರ್ತೆರೂಪವಿತ್ತುದು ಇಂಜಿನೀ ಇಸೆವಿಯ ವಿಜಯದಶಮಿಯ ಸುಮುಹೂರೆದಲ್ಲಿ ಅಂದು ಅವರು ನಾಗಪುರದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಮನೋಧರ್ಮದ ಕೆಲ ತರುಣರ ಸಭೆ ಸೇರಿಸಿ “ನಾವಿಂದು ಸಂಘರ್ಷನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದೇವೆ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದರು. “ವಿಶುದ್ಧ ದೇಶಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ ಶಿಸ್ತ ಸಂಭಾರಿತ್ತುಗಳಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಯಾರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ; ಆ ಬಗೆಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ನೀರವಾಗುವ ಯಾವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಲ್ಲ” ಎಂಬ ಅರಿವೇ ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಪ್ರೇರಣೆ. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತುಂಬುವುದೇ ಅವರ ಹಾಗೂ ಸಂಘರ್ಷ ಗುರಿ.

ಡಾ. ಹೆಡಗೇವಾರರು ಅಂದು ಬೀಜರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿದ್ದು ವಿಕಾಸಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆದು, ಸೆಸಿಯಾಗಿ, ಗಿಡವಾಗಿ, ಮರವಾಗಿ, ಅಶ್ವತ್ಥದಂತೆ ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಅದುವೇ ಆರ್. ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಂದು ಜನಜನಿತವಾಗಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕ ಸಂಘ. ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದವರೂ ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ.

ಗಾಂಧಿಜಿ ಕೂಡ ರಾಜಕೀಯವೇ ಅಂತಿಮವೆಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ, ಬಲಿಷ್ಠ ವಿಕೇಂದ್ರಿಕೃತ ಗ್ರಾಮರಾಜ್ಯವಲಂಬಿತ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾದಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹತ್ತಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಗೊಂಡರು. ಆದರೆ ದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ಯದ ಗುರಿಯಿದುರು ಉಳಿದೆಲ್ಲವೂ ಕುಬ್ಬಾಗಿ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟವು. ಆದರೆ ಡಾ. ಹೆಡಗೇವಾರ್ ಮಾತ್ರ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಮಾಜಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಮುಂದಾದರು. ಹೀಂದೂ ವಿಚಾರ ಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯವೆಂದೂ ಕೇಂದ್ರ ಶಕ್ತಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ ರಾಜರುಗಳ ಆಳಕೆಯಿದ್ದಾಗಲೂ ಅವರ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣಾಪೂಳ್ಳಂತಹ ಸಮಾಜದ ಸ್ವೀತಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೊಬ್ಬನಿರುತ್ತಿದ್ದು. ಇಂಥ ಪರಂಪರೆಯ ಪುನರುಜ್ಞಿವನ ಸಂಘರ್ಷ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ.

“ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾವನೆಯ ಅಭಾವವೇ ನಮ್ಮ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ನಾವು ವೃತ್ತಿಗತ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಯೋಚನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಶೋಚನೀಯ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಘಟನೆ ಆಗಲೇಬೇಕು” ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಜೋಫ್ರೆಹಿನ್ ಪದೇ ಪದೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಡಾ. ಹೆಡಗೇವಾರ್ ಎರಡು ಜೀವನಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಷೂತ್ರ
ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. “ಯಾವುದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಾಗತಿಕಾಗಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಮೂಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂಬುದು ಮೊದಲ ಸೂತ್ರ. ಎರಡನೆಯದು “ಜೈಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ದೇಶಭಕ್ತಿಯಲ್ಲ, ಈ ಬಗೆಯ ತೋರಿಕೆಯ ದೇಶಭಕ್ತಿಯಲ್ಲ, ತೇಲಿ ಹೋಗಬಾರದು. ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಪಣಿಗೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಸಾಯಂಪುದೇ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಕೂಡದು. ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಒನ್ನ ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತ ಬದುಕುವ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದು ಅವಶ್ಯಕ. ಈ ಮನೋಭಾವದ ಕೆಲಸಗಳಿಂದಲೇ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂಬುದು.

ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಸಮಾಜದ ಸಂಘ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಬಾಳಿ ಹದಿನ್ನೆಂದು ವರ್ಷ ಸಂಘದ ಚುಕ್ಕಾಣಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಜೋಫ್ರೆಹಿನ್ ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆರೋಗ್ಯದೇಡೆ ಗಮನ ಹರಿಸದಷ್ಟು ತನ್ನಯರಾಗಿದ್ದರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಯಾಮಮಾಡಿ ಅಪೂರ್ವ ಶರೀರಸೌಷ್ಠವ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡವರವರು. ಆದರೆ ಅವಶ್ಯಾಂತ ಜೀವನ ಈ ಜೀವದ ಬಲಿಯನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿಯೇ ಬೇಡಿತು. ಇಂಳಿಂ ಜೂನ್ ೨೦೧೦ರು ಅವರು ಕೊನೆಯುಸಿರೆಳಿದಾಗ ಆವರಿಗನ್ನೂ ಇಂ ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ!

ಆದರೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಜೋಫ್ರೆಹಿನ್ ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಸಂಘ ರಾಷ್ಟ್ರಜೀವನದ ನಿಷಾಯಕ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ದೇಶ ವಿಭಜನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಯವಧಿ ನಿರಾಶಿತರ ಪುನರ್ನ್ನಾಸ್ತಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಅವಶ್ಯಾಂತವಾಗಿ ದುಡಿದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ಹೋಸತರಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡಿದಾಗ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು ತಲುಪಲು ರಸ್ತೆ ಕೂಡ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಸೈನಿಕರನ್ನು ವಿಮಾನ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀನಗರದಲ್ಲಿಉಸಲು ಭಾರತ ಸರಕಾರ ನಿರ್ಧರಿಸಿತಾದರೂ ವಿಮಾನ ನಿಲಾಳ್ಣಾ ಹಿಮದಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು. ಸಂಘದ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ

ಹಿಂಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿ ವಾಯುಪಡೆಯ ವಿಮಾನಗಳು ಇಲ್ಲಿಯವುದಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಮುಂದೆ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಥಿಯವರು ದೇಶದಲ್ಲಿ “ಎಮಜೆನ್ಸಿ” ಸಾರಿದಾಗ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಭೂಗತ ಅಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ದುಡಿದವರು ಸಂಘರ್ಷ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೇ.

ಇದು ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿ ಹೋದ ಅನೇಕ ಮಹಾನುಭಾವರ ಜನ್ಮತಾಬ್ದಿ ವರ್ಣ. ಅದೊಂದು ಪ್ರಣಾವಿಶೀಷವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. “ಸಂಘ” ಸಂಸಾಫಕ ಡಾ. ಹೆಡಗೇವಾರರ ಜನ್ಮ ಶತಾಬ್ದಿಯೂ ಇದೇ ವರ್ಣ. ಈ ಮಹಾನ್ ದೃಷ್ಟಾರನ ಕನಸನ್ನು ನನಸಾಗಿಸಲೋಸುಗ ಭಾರತೀಯರು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪರ್ವಕಾಲವಿದು. ಸಮಾಜವಿನ್ನೂ ವೃಕ್ಷಪೂಜೆ, ವೃಕ್ಷನಿಷ್ಟೇಗಳ ಹಂತವನ್ನು ದಾಟಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಏರಿದ ಸಮಾಜದ ಸಮಿಜಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ನಿಷ್ಟೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಿದೆ. ಅದಾದಾಗಲೇ ನಮಗೆ ದೂರಿತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸವಿಯನ್ನೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಯೋಗ್ಯತೆ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದೀತು.

೨೮. ಗೋಪಾಲ ಗಣೇಶ ಆಗರಕರ್

“ಬುದ್ಧಿಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ದೀಪ ಬಮೈ ಬೆಳಗಿದರೆ ಸಾಮ; ಮನುಷ್ಯನ ನಡತೆ ಅನಂದಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥ ಮಹಾತ್ಮನು ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಬಂಧು-ಬಳಗ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ; ಬಡತನಕ್ಕೆ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ; ತನ್ನ ಜಾತಿಯವರ, ತನ್ನ ದೇಶದವರ ವಿರೋಧ ಲೇಕ್ಷಣವುದಿಲ್ಲ... ತನ್ನ ಆತ್ಮಭಿಲವೋಂದನ್ನು ನಂಬಿ ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸ ಪೂರ್ಣಸುತ್ತಾನೆ ...”

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದವರು ಗೋಪಾಲ ಗಣೇಶ ಆಗರಕರರು. ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರು. ಅವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ದೊಡ್ಡ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು. ಹಿಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದ ಕಂದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಅವರು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದರು. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೋರಾಡಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ, ನಮ್ಮನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಹೀಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದೂ ವಿವರಿಸಿದರು. ಸಾವಿರಾರು ಜನರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಹಣಕ್ಕೆ ಆಸೆ ಪಡದೆ ಬಡತನದಲ್ಲೇ ಬದುಕಿದರು. ಜನರ ಕಣ್ಣ ತೆರೆಸಲು ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಡ್ಡರು. ಅವರನ್ನು ಹಳೇ ಸಂಪುರ್ಣದಾಯದ ಜನರು ಬೀದರು, ಬೆದರಿಸಿದರು, ಹಿಶಾಚಿ ಎಂದರು. ಅವರು ಒಂದನ್ನೂ ಲೇಕ್ಷಣಲ್ಲ.

ಮನೆತನ

ಗೋಪಾಲ ಗಣೇಶ ಆಗರಕರರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾತಾರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಟೋಂಬೂ ಗಾಮದಲ್ಲಿ ಗಳಾಗಿರ ಜುಲ್ಯೆ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರದು ದೇವಸಾಫ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಶ್ರೀಮಂತರ ವಂಶ. ಆದರೆ ತಂದೆ ಗಣೇಶ ಆಗರಕರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟದಾರಿದ್ದ ಬಂದುಬಿಟ್ಟತ್ತು. ತಂದೆ ಸಾತ್ವಿಕರಾದರೂ ತೀರ ಸೋಮಾರಿ. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಸರಸ್ವತೀ ಬಾಯಿ ಕರ್ನಾಡದ ಅನುಕೂಲವಂತ ಭಾಗವತ ಮನೆತನದವರು. ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಆಗರಕರರ ಕುಟುಂಬ ಹೀಗೋ ಕಾಲ ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ಸರಸ್ವತೀ ಬಾಯಿ ದೃವಭಕ್ತಿಯೂ ಭಾರತ-ಭಾರತಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಪದ

ಶ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೨೭೯

ಕವಯಿತ್ರಿಯೂ ಅಗಿದ್ದರಂತೆ. ಮಗನಿಗೆ ತಾಯಿಯ ದೈವಭಕ್ತಿ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಕಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾತ್ರ ಬಂತು.

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಹಂಬಲ

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಆಗರಕರರು ಶಿಲಾಡಿ ವೃತ್ತಿಯವರಾಗಿದ್ದರು. ಹತ್ತಿರವೇ ಇದ್ದ ಕೆಡ್ಡಾಗಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ಈಚುಪುದು, ಆಟವಾಡುಪುದು ಅಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ತೋತ್ರ. ಸ್ವಲ್ಪ ಆತ್ಮಭಿಮಾನಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮದು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹಿರಿಯರಿಗೂ ಅವರು ಬಗ್ಗುವವರಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸತ್ಯವಂತ, ದಾಕ್ಷಿಣಾತೀಲ, ಪರೋಪಕಾರಿ.

ಆಗರಕರರು ಕರ್ನಾಡದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೂರನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ತೇಗೆಡೆಯಾದರು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಇಂಥಣ. ಆಗಲೇ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ನಿಬಂಧ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಕಲಿಯಚೀಕೆಂದು ತುಂಬಾ ಬಯಕೆ. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಡದಲ್ಲಿ ಪೌರ್ಣಾಂತಿರ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಮಲೇದಾರ ಕಚೀರಿಯಲ್ಲಿ ಗುಮಾಸ್ತರಾಗಿ ಸೇರಿದರು.

ಆದರೆ ಕಲಿಯವ ತವಕ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟರು. ರತ್ನಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂಬಂಧಿಕರೊಬ್ಬರು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಪೌರ್ಣಾಂತಿರೆಯೂ ಇತ್ತು, ಆ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಅಸೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಇಂಜಿನೀಯರು ಮೈಲು ಬರಿಗಾಲಲ್ಲಿ ನಡೆದು ರತ್ನಗಿರಿ ತಲಪಿದರು. ಆದರೆ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಇವರನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಶಾಲೆ ಸೇರಿದರು. ಅವರಿವರ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆದು, ವಾರಾನ್ಸ್-ಮಧುಕರಿ (ಭಿಕ್ಷಾನ್ಸ್) ಮಾಡಿ ಬದುಕಿದರು. ಆದರೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಅವರು ಕಡೆಗೆ ಈ ಹಂಗಿನ ಕೂಳಿಗೆ ರೋಸಿ ತಿರುಗಿ ಕರ್ನಾಡಕ್ಕೇ ಬಂದರು.

ಕರ್ನಾಡದ ಆಸ್ತ್ರೇಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಪೋಂಡರ್ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಬಂದ ಒಂದು ಹೆಣ ಕೊಯ್ಯಬೇಕಾಯಿತು. ಕೊಯ್ಯರು. ಹೇಸಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಮೂರು ದಿನ ಅನ್ನ ಸೇರಲಿಲ್ಲ, ನಿದ್ದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟರು. ಅಂತೂ ಎರಡು ವರ್ಷ ಹಾಳಾಯಿತು.

‘ನೋಡುತ್ತಿರಿ ಮಾಸ್ತರ್’-

ವರ್ಧಾದ ಷಾಂತದ ಅಕೋಲಾದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಸೋದರ ಮಾವನ ಹೆಂಡತಿ ಒಮ್ಮೆ ಕರ್ನಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಆಗರಕರ್ ಅಕೋಲಾಕ್ಕೆ ಹೊಗ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರ ಮಾವ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ಆಗರಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಉಲ್ಲಜರಲ್ಲಿ ಮೆಟಿಕ್ ತೇಗೆಡೆಯಾದರು. ಆಗಲೇ ಮರಾತಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು; ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾಗಿದ್ದರು.

ಬಡತನ, ಪರಾಶ್ರಯ, ಕಷ್ಟಾಜ್ಯತ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಹಣ್ಣಾಗಿ ಬೆಕ್ಕಿನಂತಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗರಕರ್ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಧೈಯ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಪಳಗಿ ಗಟ್ಟಿಯೇ ಆಯಿತು.

ಒಮ್ಮೆ ಕರ್ನಾಡದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾಮಲೇದಾರರು ಏಷೆಡಿಸಿದ ಭಾಷಣ ಸ್ವರ್ದೇಹಯಲ್ಲಿ ಆಗರಕರ್ ಒಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರೆಂದು ಜನ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಆಗದವರೊಬ್ಬರು, “ಹನ್ನೀರಡು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗ ಏನು ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ! ಯಾರೋ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಸಿರಬೇಕು” ಎಂದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಆಗರಕರು, “ಅವರು ಬೇಕಾದ ಏಷಯ ಕೊಡಲಿ! ನಿಂತ ಮೆಟಿಗೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡಲಿ!” ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದರು. ತೆಗಳಿದವರು ತಣ್ಣಾದರು.

ಅಕೋಲಾದಲ್ಲಿ ಪೌರ್ಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗೇಂದ್ರ್ಯು ಯಾವುದೋ ಸಣ್ಣ ತಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಸ್ತರು, “ನಿನ್ನಿಂದ ಏನಾದೀತು! ನೀನು ಸೋಮಾರಿ. ಹೀಗೇ ಹೀಂದೆ ಬೀಳುತ್ತ ಹೊಗುತ್ತಿ!” ಎಂದು ಜರೆದರು. ಜರೆದವರು ಅವರ ಪೀಠಿಯ ಮಾಸ್ತರರೇ. ಆದರೆ ಆಗರಕರು ತತ್ಕ್ಷಣ, “ನೋಡುತ್ತಿರಿ ಮಾಸ್ತರ್! ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆ ನಾನೂ ಎಂ. ಎ. ಆಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಆಗರಕರ್ ಅಲ್ಲ!” ಎಂದು ಪಂಥ ಕಟ್ಟಿದರು.

೧೦. ಎ. ಆಯಿತು

ಮೆಟಿಕ್ ಆಯಿತು. ಎಂ. ಎ. ಆಗುವ ಪಂಥ ತೊಟ್ಟುದ್ದೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ ಬೇಕಾದರೆ ದೂರದ ಪ್ರಣಿಗೆ ಹೊಗಬೇಕು. ಮಾವ ಭಾಗವತರ ಒಬ್ಬ

ಮಗ ಆಗಲೇ ಪ್ರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯತ್ತಿದ್ದ ಇಬ್ಬರ ಖಚಿತ ತೂಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಭಾಗವತರಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ತರುಣ ಮಾಸ್ತರರಾದ ವಿಷ್ಣು ಮೋರೇಶ್ವರ ಮಹಾಜನಿಯವರು. ಅವರ ಮುಂದೆಯೇ ಆಗರಕರರು ಪಂಥ ತೊಟ್ಟಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಡದೆ ಮಹಾಜನಿಯವರು ಎಲ್ಲ ಮಾಸ್ತರರಿಂದ ಚಂದಾ ಕೂಡಿಸಿ ೧೦ ರೂಪಾಯಿಯ ಗಂಟನ್ನು ಹುಡುಗನ ಕೃಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಣಂಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಆಗರಕರರನ್ನು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ತರಬೇತು ಮಾಡಿದವರೂ ಮಹಾಜನಿಯವರೇ. ಅವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಆಗರಕರ್ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆಗರಕರರು ಪ್ರಣಂಗೆ ಬಂದು ದೆಕ್ಕೊ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದರು. ತಂದ ೧೦ ರೂಪಾಯಿ ಕರಗಲು ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದು ಬಂದದ್ದು ತಡವಾಗಿ. ಬಂದಮೇಲೂ ಅದು ಖಚಿತಗೆ ಸಾಲುವಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ, ಆಗರಕರರು ಬಂದು ಮರಾಠಿ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಏದು ರೂಪಾಯಿ ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಾಷಣ ಸ್ವಧೇಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲೇಜಿನ ಬಂದು ಲೇಖನ ಸ್ವಧೇಯಲ್ಲಿ ೨೫ ರೂಪಾಯಿ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಆದರೂ ಹೊಟ್ಟಿಗಿದ್ದರೆ ಬಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಲದು. ಇರುವುದು ಬಂದೇ ಪೂರ್ಣಾಕು. ರಾತ್ರಿ ಅದನ್ನು ಒಗೆದು ಹಾಕಿ ಬರಿಮೈಲಿದ್ದು ಹಗಲು ಅದನ್ನೇ ತೊಡಬೇಕು. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಹಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾತ್ರಿ ಕೂತು ಬಂದು ನಾಟಕ ಬರೆಯತೊಡಗಿದರು. ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂಢಾಪಕರೊಬ್ಬರು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಕಾಣಾಡಿದರು. ನಿಶ್ಚಿತೆಯಿಂದ ಓದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಮೊದಲ ವರ್ಷ ಮೇಲ್ದಜೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ್ದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನದ ಮೊತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು; ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿ ಬಂತು. ಬಿ.ಎ. ಆಯಿತು. ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಂ.ಎ. ಓದುವುದಕ್ಕೆ ‘ದಕ್ಷಿಣಾ ಫ್ಲೋಟಿಂಗ್’ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ದೊರೆಯಿತು. ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಸಾಗಿತು. ಇಲಾಂರಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಂ.ಎ. ಆದರು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ೨೪ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು.

‘ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು - ’

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಪಟ್ಟು ವಿದ್ಯೆ ಗಳಿಸಿದವರು ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಿದರು? ಒಳ್ಳೇ ಸಂಬಳ ಬರುವ ನೌಕರಿ ಹಿಡಿದು ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕಿದರೆ? ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪೇನೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತವರಿಗೆ ಆಗ ಒಳ್ಳೇಒಳ್ಳೇ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರಿಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ

ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಧಾರಾಳ ಸಂಬಳ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವ, ನೋಕರ ಬೊಕರರು; ಅಥವಾ ಕಾನೂನು ಕಲಿತು ವರ್ಕೀಲನಾದರೆ ಕೈತುಂಬ ಸಂಪಾದನೆ.

ಆಗರಕರರ ಮನಸ್ಸು ಆ ಕಡೆ ಹರಿಯಲಿಲ್ಲ, ‘ಸುಖಿಂ ಚ ಮೇ ಶಯನಂ ಚ ಮೇ’ (ನನಗೆ ಸುಖಿ ಬೇಕು. ನನಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಬೇಕು) ಎಂಬುದು ತಮಗಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನ್ನಿತ್ತಿದ್ದರು. ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ನಾಡಿಗೆ, ತನ್ನ ಸುತ್ತಲ ಜನರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಹಿತ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ತವಕ. ಅವರು ಇನ್ನೂ ಬಿ. ಎ. ಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗಲೇ ಒಮ್ಮೆ ಅವರ ಸೋದರ ಭಾವ ದತ್ತಾತ್ರ್ಯಯ ವಿಷ್ಣು ಭಾಗವತ ಮತ್ತು ಇತರ ಸ್ತೋತ್ರರೀತಿನೆ ಹರಿಟೆ ಅಯಿತಂತೆ.

“ಕಾಲೇಜು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವಾ?”

ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಹೇಳಿದರು. ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾದ ಗುರಿ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಆಗರಕರರೊಬ್ಬರು, “ನಾನು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗುತ್ತೇನೆ. ನಾಲ್ಕು ಜನರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಹೇಳಿ ಅಜ್ಞಾನ ಕಳೆಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು.

ಫೋಲ್ಫೋಂದು ನಗು. “ಈ ದರಿದ್ರ ಮಾಸ್ತುರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ? ಒಂದು ಹಣವೇ, ಒಂದು ಅಧಿಕಾರವೇ! ಶುದ್ಧ ಕಚಡಾ ಖಾತೆ!”

ಆಗರಕರರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು. “ಏನು? ಎಂಥಿಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ದೇಶಸೇವಕರು ತಯಾರಾಗುವುದು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಕಚಡಾ ಖಾತೆಯೆ? ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಮಾಸ್ತುರನೇ ಆಗುತ್ತೇನೆ. ಜನಹಿತಕ್ಕೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತರುಣರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು.

ಸರಿಯಾದ ಗೆಳಿಯರು

ದೇಶಕಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಹಂಬಲ. ಆಗರಕರರು ಎಂ.ಎ.ಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಬಾಲ ಗಂಗಾಧರ ತಿಲಕ್ ಎಂಬ ತರುಣನ ಸ್ತೋತ್ರವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ‘ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕ್’ ಎಂದು ಜಗತ್ತುಸ್ವಿದ್ಧರಾದವರು ಇವರೇ. ತಿಲಕರು ಆಗ ಕಾನೂನುಶಾಸ್ತ್ರ (ಎಲ್ಲಾಎಲ್ಲಾ.ಬಿ.) ಓದುತ್ತಿದ್ದರು ಡೆಕ್ಕನ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿಯೇ. ಆಗರಕರರಂತೆ

ಶ್ವಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೨೪೨

ತಿಲಕರು ಬಡವರಲ್ಲಿ ಅದರೆ ಅವರಂತೆ ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಿಬ್ಬರು ರಾತ್ರಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಬಳಿ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಟೆಗಟ್ಟಳೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ವನು ಮಾತು? ಭಾರತಮಾತೀಯ ಅಧೋಗತಿ. ದೇಶ ಬಿಟ್ಟರ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಹಳೇ ವೈಭವ ಮಣ್ಣಪಾಲಾಗಿದೆ. ಬಿಟ್ಟರು ನಮ್ಮೆನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಮ್ಮೆ ಸಂಪತ್ತು ದೋಚಿದ್ದಾರೆ. ಚಿನ್ನದ ನಾಡು ಅನ್ನಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದರೆ ನಮ್ಮೆ ಜನರಿಗೆ ಇದೊಂದರ ಪರಿವೆ ಇಲ್ಲ. ಅಜಾಣದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮೊಳಗೇ ಜಗತ್ತಾದಿ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಈಗ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತವರು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟರ ಬಾಲಬಡುಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಇಲ್ಲ. ತಮ್ಮೆ ಗತವೈಭವದ ಜಾಣವಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮೆ ಜನರು ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಬೇಕು. ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಬೇಕು. ಒಕ್ಕೊಂದು ಬಿಟ್ಟರಿಗೆ ಹೊರಗಿನವರನ್ನು ಹೊಡೆದೊಡಿಸಿ ಬಲಾಧಿ ದೇಶ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಮ್ಮೆ ಜನರ ಅಜಾಣ ಹೋಗಬೇಕು. ಆಲಸ್ಯ ಹೋಗಬೇಕು. ನಮ್ಮೆ ಸಮಾಜದ ಕಂದಾಬಾರಗಳು ಹೋಗಿ ನಾವು ಪ್ರಗತಿಪರರಾಗಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುಶಾಸ್ತ್ರ ಚಿಪ್ಲಾಣಕರ್ ಎಂಬವರು ಆಗ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ದೇಶಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಉಕ್ಕಿಸುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತರುಣರನ್ನು ಹುರಿದುಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಂದ ಆಗರಕರ್, ತಿಲಕ್ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ಮಾರ್ಥಿಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಮಾಸ್ತರರಾಗಿದ್ದವರೇ. ಆದರೆ ಬಿಳಿಯ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಜಗತ್ತಾದಿ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದರು. ಆಗರಕರರೂ ತಿಲಕರೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾತುಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದಿನ ದಾರಿ ಹೊಳಹು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ಇದೇ ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯ’

ತಿಲಕರು ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ಆದ ಮೇಲೆ ವರ್ಕಾಲತ್ತು ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಮನಸೀಘರಾಗಬೇಕಿಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನಸೀಘ್ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿ ಕೂಡ ಹಾಕಿದ್ದರಂತೆ, ಆದರೆ ಆಗರಕರ್ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಯೋಚನೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಆಗರಕರರಂತೂ ಮೊದಲೇ ಬಡತನದ ದೀಕ್ಷೆ ತೊಟ್ಟವರು. ಎಂ. ಎ. ಯಲ್ಲಿದ್ವಾಗ ಅವರು ಕರ್ತಾಡಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಯಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿತ್ತು:

‘ಅಮ್ಮಾ “ನಮ್ಮೆ ಹುಡುಗ ದೊಡ್ಡ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ದೊಡ್ಡ ಸಂಬಳದ ಉದ್ಯೋಗ ಹಿಡಿದು ನಮಗೆ ಸುಖ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ನೀನು ಆಸೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೋ

ವನೊ. ಅದರೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಈಗಲೇ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ಅಥವಾ ಸುಖ ಹಂಬಲ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಗಳಿಸಿ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ವೇಳೆಯನ್ನು ಜನಹಿತಕಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತೇನೆ. ಇದೇ ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯ.’

ಆಗರಕರರಿಗೆ ಬಿ. ಎ. ಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತು ಸಂಸಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇತ್ತು. ಆದರೂ ಅವರು ತಾಗಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾದರು.

ಶಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು

ದೇಶ ಉದ್ಧಾರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ತರುಣರು ಸಿದ್ಧರಾಗಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಬರೇ ವಿದ್ಯೆ ಸಾಲದು. ಅವರಲ್ಲಿ ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಧೈಯ, ಉತ್ಸಾಹ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾತ್ಮಾಗ ಮೂಡಬೇಕು. ವಿದ್ಯೆಯೊದನೆ ಈ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕಲಿಸುವ ಶಾಲೆ ತೆರೆದು ಕೆಲಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಆಗರಕರ್, ತಿಲಕರು ದುಡಿಯಬೇಕು. ತಮ್ಮಿಂಥ ಬೇರೆಯುವರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಲ್ಲರೂ ಕಡಿಮೆ ಸಂಬಳ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಾಧ್ಯಾತ್ಮಾಗ ಮಾಡಬೇಕು.

“ಶಾಲೆ ನಡೆಸುವುದೆಂದರೆ ಆಟವಲ್ಲ, ಅದರ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿ. ಮತ್ತೇನಾದರೂ ನೋಡಿ” ಎಂದು ಕೆಲ ಹಿತಚಿಂತಕರು ಹೆದರಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಧೈಯಮಾಡಿ ಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷೋಭರ್ ಗರಂದು ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ “ನ್ನೋ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸ್ಕೂಲ್” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು. ವಾಮನರಾವ್ ಆಪಟೆ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸುಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಆಗಿ ಸೇರಿದರು. ಮರುವಷಟ್ ಆಗರಕರರು ಎಂ. ಎ. ಆದೊಡನೆ ಬಂದು ಕೂಡಿಕೊಂಡರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನ ಸಂಬಳ, ಅದೂ ಅತಿ ಸ್ವಲ್ಪ. ಆಡಳಿತ ನೋಡಲು ಒಂದು ಸಮಿತಿ.

ಬಿ. ಎ. ಯಲ್ಲಿದ್ವಾಗ ಏತರ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಆಗರಕರರು ನಡೆಸಿ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಮರಣಪಯ್ಯಂತ ಅವರು ಶಿಕ್ಷರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದರು. ನ್ನೋ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಂಟತು. ಆಮೇಲೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಜನರ ಮೆಚ್ಚಿಕೆ ಪಡೆಯಿತು. ಅನೇಕ ತಾಗಶೀಲ ತರುಣರು ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಸೇರಿದರು. ಆ ಶಾಲೆಯ ಹುದುಗರಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತ, ದೇಶಪ್ರೇಮ, ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರೆ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುವಂತಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡವರೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ನ್ನೋ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ನ್ನೋ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಒಂದು ಮಾದರಿ ಶಾಲೆ ಎನಿಸಿತು. ಈ ಕೀತಿಂಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪಾಲು ಆಗರಕರರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು.

‘ಕೇಸರಿ’ - ‘ಮರಾಠಾ’

ಕಿರಿಯರನ್ನ ತರಬೀತು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಲೆ ಆಯಿತು. ದೊಡ್ಡವರಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ಹುಟ್ಟಿಸಬೀಕಲ್ಲ! ಅದಕ್ಕೆ ಈ ತರುಣರು ಪತ್ತಿಕೆಗಳನ್ನು ಘಾರಂಭಿಸಿದರು. ಗಳಿಗಳ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಾಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಾರಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊರಡತೊಡಗಿದವು. ‘ಕೇಸರಿ’ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ; ‘ಮರಾಠಾ’ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ. ‘ಕೇಸರಿ’ಗೆ ಆಗರಕರರು ಸಂಪಾದಕರಾದರು. ‘ಮರಾಠಾ’ಕ್ಕೆ ತಿಲಕರು.

‘ಕೇಸರಿ’ಯ ಹೆಸರು ಕೇಳದವರು ಯಾರು? ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೆಸರು ಹಾಸು-ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿದೆ. ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕರೇ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು ಎಂದು ಜನರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರೆ ಅದರ ಮೌದಲಿನ ಏಳು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಆಗರಕರರೇ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಕೇತ್ತಿತ್ತಾಲಿಯಾಗಿತ್ತು.

‘ಕೇಸರಿ’ ಎಂದರೆ ಸಿಂಹ. ಅದರ ಬರಹಗಳು ಸಿಂಹದ ಗರ್ಜನೆಯಂತೆಯೇ ಇದ್ದವು. ಅದು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ನಿಖರಯವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಾಜದ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ಸಂಕೋಚಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ಒಡ್ಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗರಕರರ ಶ್ರೇಣಿ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತರಹದ್ದು. ಅವರಿಗೆ ಇದ್ದದ್ದು ಪಂಡಿತರ ಶ್ರೇಣಿ. ಆಗರಕರರೂ ಪಂಡಿತರೇ. ಅದರೆ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಬರೆದರು. ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯವಿರುತ್ತಿತ್ತು, ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ತಿಲಕ್, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಇತರರೂ ‘ಕೇಸರಿ’ಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಗರಕರರದೇ ಹಿರಿಯ ಪಾಲು. ಅವರು ‘ಕೇಸರಿ’ಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯದ ವಿಷಯಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆ, ಇತಿಹಾಸ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಣಕಾಸು, ಕೈಗಾರಿಕೆ-ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೂ ‘ಕೇಸರಿ’ಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಾರವೆಲ್ಲ ಜನರು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂಗಳವಾರ ಹೊರಡುವ ‘ಕೇಸರಿ’ಗಾಗಿ ರವಿವಾರದಿಂದಲೇ ಜನರು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ತಿಕೆಗಳೀಂದರೆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲಿರುಳು ಗಸ್ತಿ ತಿರುಗುವ ಪ್ರೋಲೀಸರ ಹಾಗೆ. ಇಂಗ್ಲಿಂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾರಾಜೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ನಮೂರಿನ ಚಿಕ್ಕ ಸರ್ಕಾರೀ ನೋಕರನವರಿಗೆ ಇಡೀ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರಭಾರವೆಲ್ಲ ಪತ್ತಿಕೆಗಳೀಂದ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಆಗರಕರು ‘ಕೇಸರಿ’ಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದರು.

ಅಪಾಯ ನಿಜವಾಯಿತು

ಈ ‘ಗಸ್ಟ್ ಪೊಲೀಸ್’ ಕೆಲಸ ಬಹಳ ಅಪಾಯಕರವಾದದ್ದು ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಬೆಳೆಕಿಗೆ ತರುವ ಕೆಲಸದಿಂದ ಆಗರಕರರೂ ತಿಲಕರೂ ಜೈಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರ ಕಥೆ ಹೀಗೆ:

ಕೊಲ್ಲಾಪ್ಪರ ಆಗ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇಶೀ ಸಂಸ್ಥಾನ. (ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ನಂತರ ಅದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿದೆ) ಸಂಸ್ಥಾನ ಸಣ್ಣದು. ಆದರೆ ಮರಾಠಿಗಳಿಗೆ ಆದರ ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಅಭಿಮಾನ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಮರಾಠಾ ರಾಜ್ಯ ಸಾಫ್ಟ್‌ಕರಾದ ಭತ್ತಪತ್ತಿ ಶಿವಾಚಿ ಮಹಾರಾಜರ ವಂಶದವರು.

‘ಕೇಸರಿ’ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಬಹಾದೂರ್ ಮಹಾರ್ಥೇವ ಬವೇ ಎಂಬವರು ಕೊಲ್ಲಾಪ್ಪರದ ಆದಳಿತ ಕಾರಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜರು ಎಳೆ ವಯಸ್ಸಿನವರು. ಬವೇಯವರು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಗುಲಾಮರಿಗಿಂತ ಕಡೆಯಾಗಿ ನಡೆಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸುಧಿಗಳು ಹಬ್ಬಿದ್ದವು. ಸ್ವಂತ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಣಲಿಕ್ಕೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬವೇಯವರ ನಿಬಂಧ ಇತ್ತುಂತೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮರಾಠಿಗರಿಗೆಲ್ಲ ಮೈ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬವೇಯವರ ಮೇಲೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಲ್ಲಾಪ್ಪರದಿಂದ ‘ಕೇಸರಿ’ ಕಟ್ಟಿರಿಗೆ ಪತ್ರಗಳು ಬಂದವು. ಸಂಪಾದಕರು ಕೊಲ್ಲಾಪ್ಪರವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಲ್ಲ, ಬಲ್ಲವರನ್ನು ದಿಚಾರಿಸಿದರು. ಸತ್ಯವಿರಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿತು. ‘ಕೇಸರಿ’ಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಸಂಪಾದಕರ ಸ್ವಂತ ಟೀಕೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆದರು.

ಬವೇಯವರು ಮುಂಬಾಯಿ ಹೈಕೋರ್ಟಿಂಗ್‌ಗೆ ದೂರು ಕೊಟ್ಟರು. ಮಾನಹಾನಿಯ ಕ್ರಮಿನಲ್ಲಾ ಮೊಕದ್ದಮೇ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸಂಪಾದಕರಾದ ಆಗರಕರರೂ ಪ್ರಕಾಶಕರಾದ ತಿಲಕರೂ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಹಾಜರಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಬವೇಯವರು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಹೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಸತ್ಯವೇ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಸಾಬೀತು ಮಾಡಲು ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಪಾದಕರು ನಂಬಿದ್ದ ಕೆಲವರು, ಸುಳ್ಳಾ ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಸಂಪಾದಕರು ಜಾಗೃತಿ ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಅವರಿಗೆ ಗಂಗ ದಿನಗಳ ಶಿಕ್ಷೆ ದಿಧಿಸಿ ಜೈಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು.

ಗಂಗ ದಿನಗಳ ಈ ಜೈಲಿಲುವಾಸವನ್ನು ಆಗರಕರರು ‘ಅತ್ಯೇ ಮನೆ ವಾಸ’ ಎಂದು ‘ಕೇಸರಿ’ಯಲ್ಲಿ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ‘ಅತ್ಯೇ ಮನೆ ವಾಸ’ ಮುಗಿಸಿ ಜೈಲಿನಿಂದ

ಶ್ರೀತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೨೫೧

ಹೊರಬಂದದ್ದು ಗಲಾಗಾರ ಅಕ್ಷೋಬರಣಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಗರಕರ್—ತಿಲಕರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಏರರೆನಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಜೈಲಿನ ಬಗಿಲಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಜನರು ಹಾರಗಳನ್ನು ಕಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯವರೂ ಇದ್ದರು. ಕಂಡ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ನಾನಗಳಾದವು. ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ರಾಜಾರಾಮ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಂದು ನಾಟಕ ಆಡಿ ಹಣ ಕೂಡಿಸಿ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಒಂದು ಹವ್ಯಾಣಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ‘ಕೇಸರಿ’ಯ ಗೌರವ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಬವೇಯವರನ್ನು ಜನರು ಶಿಂಗಿಸಿದರು.

ಕಾಲೇಜ್

ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಇವರಿಗೆ ದೇಶದ್ದೇ ಚಿಂತೆ. ಆಗರಕರರು ತಮ್ಮ ಸೆರೆಮನೆಯ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಏನಾದರಾಗಲಿ, ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಲೇಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಲ ಜೈಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ಸರಿಯೇ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು.

ಜೈಲಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಒಂದ ಆಗರಕರಿಗೆ ಮತ್ತುಷ್ಟು ಕೆಲಸದ ಭಾರ. ಆ ವರ್ಷದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿರಿಯ ಸಹಕಾರಿಗಳಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತೀರಿಹೊಗಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ‘ಕೇಸರಿ’ಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊಣೆ. ಅದರೆ ಜೊತೆಗಾರರು ಹುಮ್ಮಣಿನಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಆಗರಕರ್—ತಿಲಕರಿಗೂ ಹುಮ್ಮಣ್ಣ. ‘ಶಾಲೆಯಂತೆ ಒಂದು ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ತೆರೆಯಿರಿ’ ಎಂದು ಜನರ ಒತ್ತಾಯ ಒಂತು. ಅದಕ್ಕೂದು ಯೋಜನೆ ಹಾಕಿದರು. ಗಲಾಳರಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ‘ಡೆಕ್ನಾ ಎಜ್ಯೂಕೇಷನ್ ಸೋಸೈಟಿ’ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಸಾಫ್ಟ್‌ಸಿದರು. ಮರುವರ್ಷ ‘ಫ್ರೆಗ್ನ್ಸನ್ ಕಾಲೇಜು’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ವಾಮನರಾವ್ ಆಪಟೆ ಪ್ರಸ್ತಿಷಾಲರು. ಗೋಪಾಲ ಗಂಡೇಶ ಆಗರಕರರು ವೈಸ್ ಪ್ರಸ್ತಿಷಾಲರು. ಗಲಾ ಅರಲ್ಲಿ ಆಪಟೆಯವರ ನಿಧನಾನಂತರ ಆಗರಕರರೇ ಪ್ರಸ್ತಿಷಾಲರಾದರು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ತರ್ಕಣಾಸ್ತದ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶಾಲೆಯಂತೆ ಕಾಲೇಜೂ ಬೆಳಗಿತು. ಅದರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೇಂಬಂತೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನಗಳೂ ಸ್ವಾಲರ್ಷಿಷಾಗಳೂ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಫ್ರೆಗ್ನ್ಸನ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿತು ಬಂದವರು ಮುಂದೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು. ದೇಶಸೇವೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗರಕರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಕೇತ್ತಿ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಸಹಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಿಯ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಹುರುಪು ತುಂಬಿವ ಶಕ್ತಿ ಆಗರಕರರಲ್ಲಿತ್ತು.

ಫಂಗುಸ್ಟನ್ ಕಾಲೀಜು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಸರ್ಕಾರದ ಬಿಳಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೋಪ. ಅವರು ಬಗೆಬಗೆಯ ಕೇಟಲೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಧನಸಹಾಯ ತಡೆಹಿಡಿದರು. ಇದೊಂದಕ್ಕೂ ಆಪಟೆ-ಆಗರಕರರು ಮಣಿಯಲ್ಲಿ ‘ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವೀಕಾರ ಬಲದಿಂದ ಬದುಕಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದರೇನೇ ಆಪ್ಯಾಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಉಳಿದೀತು’ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆ ‘ಸುಧಾರಕ’ದಲ್ಲಿ ಆಗರಕರರು ಬರೆದರು. ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಕಾಲೀಜು ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದರು. ಸರ್ಕಾರ ಕಡೆಗೆ ಸರಿದಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಇಂಜಿನಿಯರ್‌ಗಳ ಗವನರರು ಕಾಲೀಜಿನ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಬಂದರು; ಭಾರತೀಯ ಕರ್ಮಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು.

ಗುರು

ಆಗರಕರರು ಶ್ರೀಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಐಧ್ಯಾಪಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಪಾಠ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಿಮರು. ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಸುಲಭ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರೂ ಸಿಟ್‌ಬಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ಹೀಂದುಗಳ ಕುರುಡ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕೇಳಿದ:

“ಸರ್, ನೀವು ನಮಗೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರಿ. ಆದರೆ ನನ್ನ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ತುಳಸೀಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದೆ. ಅದು ಕಂದಾಬಾರವಲ್ಲವೇ?”

‘ಪ್ರೌಢಿಸರ್’ ಆಗರಕರ್ ನಕ್ಕರು. “ನೀವು ಹೇಳೋದು ನಿಜ. ಅವಳು ಹಳೇ ಸಂಪೂರ್ಣಾಯದವಳು. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಆವಳಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆವಳು ರೂಡಿ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ; ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಅಷ್ಟು ಮೀರಿ ನನಗೆ ಆವಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಮಾರ ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವುಂಟೇ?” ಎಂದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತೆಪ್ಪಣಾದ.

ಹೌದು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಯಶೋದಾಬಾಯಿ ಹಳೇ ನಂಬಿಕೆಯ ಸಾಧ್ಯ. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಓದುಬರಹವೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗರಕರರು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಕಲಿಸಿದರು. ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಹೇಳಿದರು. ಯಶೋದಾಬಾಯಿಯೋಡನೆ ಆಗರಕರರ ದಾಂಪತ್ಯ ತುಂಬಾ ಸುಖವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಸಡಿಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಆಗರಕರರು ತನ್ನ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ದಂಡಿಸದೆ ಅವರನ್ನು ಸ್ನಾಗ್ರಂತಕ್ಕೆ ತರುವ

ಶ್ರೀತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೨೫೪

ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಲ ಕೆಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಗಾಂಜಾ ಸೇದುತ್ವಾರೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಹೊಂಚುಹಾಕಿ ಹಿಡಿದೂಬಿಟ್ಟರು. ತಪ್ಪಾರರು ನಾಚಿ ತಲೆಬಾಗಿದರು. ಗಾಂಜಾದಂಥ ವಾದಕ ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ಏನೇನು ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಈ ಗುರುಗಳು ವಿವರಿಸಿದರು. ಅವರನ್ನು ದಂಡಿಸಲಿಲ್ಲ, ತಪ್ಪಾರರು ಮತ್ತೆ ತಪ್ಪಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ದುರದೃಷ್ಟಿ ಮನಸ್ತಾಪ

ಫ್ರೆನ್‌ಸನ್ ಕಾಲೇಜು ಪ್ರಗತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಗರಕರಿಗೂ ತಿಲಕರಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ಬಂತು. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂದುಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪೂರಾ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಬೇಕು, ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ಹೋಗಬೇಕು, ಇದನ್ನು ಕಾನೂನು ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಸಾಧಿಸಬೇಕು ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಆಗರಕರರ ದೃಷ್ಟಿ.

ತಿಲಕರೂ ಹಿಂದುಸಮಾಜದ ಸುಧಾರಣೆ ಆಗಬೇಕಿನ್ನುವವರೇ. ಆದರೆ ನಾವು ಮೊದಲು ಬಿಟಿಷ್ ಆಳರಸರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ತೊಲಗಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಬೇಕು. ಈಗಲೇ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂದು ನಾವು ಗ್ರಾಹಿ ಮಾಡಿದರೆ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಮುರಿಯುತ್ತದೆ. ಬಿಟಿಷರೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾ—ಇದು ತಿಲಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ತಿಲಕರಿಗೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಮುಖ್ಯ. ಆಗರಕರಿಗೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಬೇಕು, ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ, ಕೆಳಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಆಗುವ ಅನ್ಯಾಯ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವುದು ಮುಖ್ಯ.

ಗಳಾಗಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಮತಭೀದ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಆಗರಕರರು ‘ಕೇಸರಿ’ಯನ್ನು ಗಳಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಬಂದರು. ತಿಲಕರು ಸಂಪಾದಕರಾದರು. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಆಗರಕರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿದೆ ತಿಲಕರು ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

‘ಸುಧಾರಕ’

ತಿಲಕರಂಥ ಜನಪ್ರಿಯ ಧುರೀಣರು ಹೊರಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು

ಬೀಳಬಹುದೆಂಬ ಭಯವಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ, ಆಗರಕರರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಮಾತ್ರ. ಇತ್ತು ಆಗರಕರರು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ‘ಸುಧಾರಕ’ ಎಂಬ ಹೊಸೆ ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಗಿಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಆಗರಕರರ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ವಿಚಾರಗಳು ಜನರಿಗೆ ಹಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹತ್ತು ಪ್ರತಿಗಳೂ ಮಾರಾಟವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಆಡಿಕೊಂಡರು. ಸನಾತನಿಗಳು ‘ಸುಧಾರಕ’ವನ್ನು ಓದಬೇಕಿ ಎಂದು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ‘ನಿಮಗೆ ಬಿಸಿ ತಗಲಿಸುತ್ತೇವೆ, ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದರು. ಆಗರಕರರಿಗೆ ತಿಲಕರ ಹಾಗೆ ಧನಬಲ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಜನಜಗತ್ತಿಯ ಬಲವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿಚಾರವಂತರು ಮಾತ್ರ ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಆಗರಕರರು ಹಿಂಜರಿಯದೆ ‘ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು ಬಿಸಿ ತಗಲಿಸುತ್ತಾರೆ ನೋಡುವಾ’ ಎಂದು ಮರುಮಾತು ಕಳಿಸಿದರು. ಮೊದಲ ವರ್ಷ ‘ಸುಧಾರಕ’ಕ್ಕೆ ಬರೇ ೧೫೦ ಚಂದಾದಾರರಿದ್ದರು. ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಿಂದ ಚಂದಾದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಕೆಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ‘ಕೇಸರಿ’ಗೆ ಸರಿಮಿಗಿಲೆನಿಸಿತು. ‘ಅದನ್ನು ಓದಬೇಕಿ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಸನಾತನಿಗಳು ಕದ್ದು ಮುಚ್ಚಿ ಓದತೋಡಿದರು.

ತಿಲಕರನ್ನು ಬಿಡದ ಹೃದಯ

‘ಸುಧಾರಕ’ ಆರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಆಗರಕರ್ ತಿಲಕರ ಸ್ವೀಕ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಇದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಈಚೆಗಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಒಂದು ದಾರುಣ ಪ್ರಸಂಗ. ಇಬ್ಬರೂ ಮಹಾಪುರುಷರು. ಇಬ್ಬರೂ ದೇಶಪ್ರೇಮಿಗಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಪ್ತ ಮಿಶ್ರರು. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಹಿಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮತ ಭೇದವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ‘ಕೇಸರಿ’ಗೂ ‘ಸುಧಾರಕ’ಕೂ ವಣಾನುಗಟ್ಟಳೇ ವಾಗ್ನ್ಯಾಧಿವಾಯಿತು. ಮಾತಿನ ಪೆಟ್ಟು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಹಳ ಉಗ್ರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಎಷ್ಟೇ ತತ್ವನಿಷ್ಟುರಾದರೂ ಆಗರಕರರ ಮನಸ್ಸು ಮೃದು. ತಿಲಕರು ತಮ್ಮ ಹಳೇ ಗೆಳೆಯ, ಸಹಕಾರಿ, ಸಹದುಃಖಿ. ಅವರೊಡನೆ ಆದ ಮನಸ್ತಾಪ ಅವರಿಗೆ ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಮೃತ್ಯುಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಅವರು ‘ತಿಲಕರೊಡನೆ ಕೊಂಕು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ಶಾಂತವಾಗಿ ಸಾಯಲಾರೆ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಕಡೆಗೆ ತಿಲಕರು ಬಂದರು. ಮಾತಾಡಿ ಹೋದರು. ‘ತಿಲಕರು ಅತ್ತ ಹೋದರು, ಇವರ ಜೀವ ಇತ್ತ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು’ ಎಂದು ಆಗರಕರರ ಪತ್ರಿ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ಇದೇ ನನ್ನ ಧರ್ಮ’

ಆಗರಕರರ ಜೀವನ ಒಂದು ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಕಡೆ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಅವರು ಎಳೆಯರಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ತಮ್ಮ ಅಪಾರ ಬರವಣಿಗೆಳಿಂದ ಹಿರಿಯರ ಕಣ್ಣಗಳಿಗೆ ಅಂಜನ ಹಚ್ಚಿದರು.

ಭಾರತ ಹಾಳಾದದ್ದು ಹೇಗೆ? ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಾವು ಯಾಕೆ ಪರಕೀಯರ ಕೈಲಿ ಸೋತು ದಾಸರಾಗಿದ್ದೇವೆ? ಇದಕ್ಕೆ ಆಗರಕರರ ಉತ್ತರ: ‘ನಾವು ಸ್ವಂತ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇವು. ಹಳೆಯದೆಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇವು. ಸ್ವಂತ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದವರು ನಮಗಿಂತ ಮುಂದೆ ಹೋದರು; ನಾವು ಕೆಳಗೆ ಬಿಡ್ಡೇವು.’

ಆಗರಕರರಿಗೆ ದೇವರ ನಂಬಿಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ‘ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖಪಡುವಂತಾಗಬೇಕು. ಇದೇ ನನ್ನ ಧರ್ಮ’ ಎಂದು ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವಾದದ್ದು ನೀತಿ, ಅಹಿತಕರವಾದದ್ದು ಅನೀತಿ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಹಿತಮಾಡದೆ ತಾನು ಸುಖ ಪಡುವವನು ಧಾರ್ಮಿಕ.

ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಆಗರಕರರು ದ್ವೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಆಗ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಇಲ್ಲ, ಎಂಟು-ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮದುವೆ. ಆಮೇಲೆ ಅತ್ಯೇಮನೇಯ ಗುಲಾಮಗಿರಿ. ಲೆಕ್ಕಿಲಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಾಲವಿಧವೇಯರು. ಅವರು ಇದ್ದೂ ಸತ್ಯಂತಿ. ಗಂಡ ಸತ್ಯರೇ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೊದಲು ತೆಗೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಹೋಗಲಿ, ಪ್ರಣಾಯಂಥ ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಉರಿನಲ್ಲಿ ನಗರಸಭೆಯ ಶಾಲೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯರು ಮಳಿಗೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿಯಬಾರದು. ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಚಪ್ಪಲಿ ತೊಡಬಾರದು ಎನ್ನುವ ರೂಪಿ ಇತ್ತು ಅಂದರೆ ನೀವು ನಂಬಲಾರಿರಿ.

ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ

ಈ ಘೋರ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗರಕರರು ಗರೆ ಎತ್ತಿದರು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕು ಬೇಕು, ಹುಡುಗರಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೇಕು ಎಂದರು. ಪ್ರಾಯ ಬಾರದೆ ಅವರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದು ಸರ್ಕಾರ ಕಾನೂನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದರು. ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಪುನರ್ವಿಷಾಹದ ಹಕ್ಕು ಕೊಡುವ ಕಾನೂನು ಬರಲಿ ಎಂದರು.

ಜಾತಿಭೇದ ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ದೇಶಕ್ಕೆ ಏಳಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನೂರು ವರ್ಷ
ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದವರು ಆಗರಕರರು.

ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ, ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ, ನಮ್ಮ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ, ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ವಿದ್ಯೆ ಇವೆಲ್ಲ
ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಷ್ಟ ಎನ್ನುವವರನ್ನು ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದರು. ‘ಹಿಂದಿನದಾಯಿತು, ಇಂದು ನಿಮ್ಮ
ಸ್ಥಿತಿ ಏನು?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ‘ಮುತ್ತಜ್ಞ ಕೋಟ್ಯಾಧಿಕೀ, ಮೊಮ್ಮೆ ಭಿಕ್ಷುಕ!’ ಎಂದರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ, ಕಂದಾಚಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗರಕರರ ದಾಳಿ ಸನಾತನಿಗಳಿಗೆ
ತಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಗರಕರರ ಜೀವ ತೆಗೆಯುವುದಾಗಿ ಬೆದರಿಕೆ ಪತ್ತ ಬರೆದರು.
ಆಗರಕರರು ನಿಶ್ಚಯಿಂದ ಎಂದಿನಂತೆ ರಾತ್ರಿ ವಾಯುಸಂಚಾರ ಹೋಗುತ್ತಿರೇ ಇದ್ದರು.
ಅವರಿಗೆ ಜನರು ಬಹಿಷ್ಮಾರ ಹಾಕಿದಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಗರಕರರು ಜಪ್ಪನ್ನಲಿಲ್ಲ, ಇಂದಾರಲ್ಲಿ
ಒಂದು ದಿನ ಈ ಜನರು ಆಗರಕರರ ‘ಜೀವಂತ ಸೃಜನಯಾತ್ಮ’ ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಅವರ
ಪ್ರತಿಮೆ ಮಾಡಿ ಚಟ್ಟಕಟ್ಟಿ ಮೇರವಣಿಗೆ ತೆಗೆದರು. ಅವರ ಕಣ್ಣಿಂದೆಯೇ ಅದರ ದಹನ
ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು!

ಜನರನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟವರಿಗೆ ಸಿಗುವ ಪ್ರತಿಫಲ ಇದೇ!

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ

ಅದರೆ ಆಗರಕರರು ಹಿಂದುತ್ತವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡ ಬಯಸಲಿಲ್ಲ, ‘ಆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಉಜ್ಜ್ವಲ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ಅವು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯತ್ತವೇ’ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಹಿಂದು
ವಿಧವೆಯರನ್ನು ಸೇವಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆರ್ಕಾಂಡ್ಸಿ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಆಯಿತು.
ಅದನ್ನು ಆಗರಕರ್ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು.

ಸಂಸ್ಕೃತ, ಮರಾಠಿ ಕಾವ್ಯ ನಾಟಕಗಳ ಭಕ್ತರು ಅವರು. ಭವಭೂತಿ ಕವಿ ಅವರಿಗೆ
ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ. ನಾಸ್ತಿಕ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೆಸರಿತ್ತು, ಆದರೆ ಉರಿಗೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸ ಬಂದರೆ
ಸ್ನೇ. ಅವನ ಕೀರ್ತನೆ ಯಾವ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಆಗರಕರ್ ಹಾಜರ್. ಹಿಂದು
ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕನೆ ಕೂಡಿದೆ, ಅದನ್ನು ಗುಡಿಸಿದರೆ ಆದು ತೇಜಸ್ಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ
ಎಂದಷ್ಟೇ ಅವರ ಅಂತರ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಂದ ನಾವು ಕಲಿಯಬೇಕಾದ್ಯ ಬಹಳ ಇದೆ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.
ಅದರೆ ಮರುಡು ಅನುಕರಣೆಯನ್ನು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಪ್ರೋಷಾಕು ಮೊದಲಿಂದ
ಕಡೆತನಕ ಪೂರ್ತಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ. ಪೂರ್ತಿ ಸರಳ. ಪೇಟಾ, ಕೋಟು, ಧೋತರ. ಒಂದು
ಸಲ ಅವರು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋದರು. ಆಗರಕರ್ ಎನ್ನುವ ಈ ಸುಧಾರಕೋತ್ತಮ

ಹೇಗೆರಬಹುದೆಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ನೋಡಲು ಬಂದರು. ಸುಧಾರಕ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಹ್ಯಾಟು, ಸೂಟು, ಬೂಟು ಇರಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಎಣಿಕೆ. ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ, “ಅಯ್ಲೋ, ಈ ಪೇಟಾಧಾರಿಯೇ ಆ ಸುಧಾರಕನೇ!” ಎಂದು ನಿರಾಶರಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದರಂತೆ!

ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಪರ ಉರಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥ ಪ್ರಣಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ಅವನು ‘ಸುಧಾರಕ’ದ ಭಕ್ತಿ ಹಿಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಗರಕರರು ‘ಹೆಂಗಸರು ಜಾಕೀಟು ಧರಿಸಬೇಕು’ ಎಂದು ಬಂದು ಲೇಖನ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಘನ್ಯಸನ್ನಾ ಕಾಲೀಜಿನ ಆವಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಬಿಡಾರ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದ. ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಹೋಣೆ ತೆರೆದಿತ್ತು. ಗೃಹಸ್ಥ ಅದನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಧಾಬಳಿ ಉಟ್ಟಿ ಷ್ಟೇರಣ (ಅಂಗ) ತೊಟ್ಟವನೊಬ್ಬ ಅಲ್ಲಿ ಚಿಲುಮೆ ಸೇದುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇವನಾರೋ ಹಳ್ಳಿಮುಕ್ಕು ಇರಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು, “ಆಗರಕರರು ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದ ಆ ಗೃಹಸ್ಥ.

“ವನು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು?”

“ಆಗರಕರರನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಾಗಿತ್ತು.”

“ನಾನೇ ಆಗರಕರ್.”

ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಜಾಕೀಟು ಹಾಕಲು ಹೇಳಿದವರು ಷಾಂಟ್ ಬಿಟ್ಟು ಧಾಬಳಿ ಉಡುತ್ತಾರೆಯೆ? ಚಿರೂಟು ಹೊರತು ಚಿಲುಮೆ ಸೇದುತ್ತಾರೆಯೆ? “ತಮಾಷೆ ಬೇಡ! ಆಗರಕರ್ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ!”

“ತಮಾಷೆ ಯಾಕೆ? ‘ಸುಧಾರಕ’ ಸಂಪಾದಕ ನಾನೇ!”

“ಮತ್ತೆ ಹೆಂಗಸರು ಜಾಕೀಟು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದೀರಲ್ಲ!” ಎಂದು ಅವನು ವಿಸ್ತೃಯ ತೋರಿಸಿದ.

ಕಷ್ಟ-ಕಾಯಿಲೆ

ಆಗರಕರರ ಸ್ವಂತ ನಡತೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಶತುಗಳು ಕೂಡ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅಪವಾದ ಹೊರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಧ್ಯ ಅವರನ್ನು ಸೋಂಕಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಇಂದ್ರಾಂಶು ಸಂಬಳ. ಇಂದೂರಿನ ಹೋಳ್ಳಿರ ಮಹಾರಾಜರು ಇಂದ್ರಾಂಶು ಹುದ್ದೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದರು. ಇವರು ಬೇಡ ಎಂದರು. ಬಡತನದಲ್ಲೀ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಮೂರು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಸಾರ ಸಾಗಿಸಿದರು. ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಸುಖ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಪೀಠಿಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಕೊರತೆ ಮಾತ್ರ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಆಗರಕರರು ಆದರ್ಶ ಪತಿ, ಆದರ್ಶ ತಂಡ ಅಗಿದ್ದರು.

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೋ ಆಗರಕರರಿಗೆ ಉಬ್ಬಸದ ರೋಗ ಇತ್ತಂತೆ. ಅವರು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟಗಳೀಂದ ಆದರ ಉಪದ್ರವ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ‘ನನ್ನ ಆಸ್ತಾಕ್ಷೇ ನಾನು ನುಂಗದ ಮದ್ದಿಲ್ಲ, ನಾನು ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಯಾವನಾದರೂ ವೈದ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡಿ. ಒಂದು ದವಾಶಾನೆಯನ್ನೇ ಅವನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಬಂದಿತು’ ಎಂದು ಅವರು ವಿನೋದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ವಿನೋದ ಸರಿ. ರೋಗ ವಾಸಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ರೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಅವರು ದುಡಿದರು. ಘರ್ಗುಸನ್ ಕಾಲೀಜಿಗೆ ಜನರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೊಸ ಭವ್ಯ ಕಟ್ಟಡ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗಳಣಾರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಗಿಯಿತು. ಆಗರಕರರು ಸಮಾಧಾನದ ಉಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಹೋರಾಟವೂ ಘಲ ಕೊಡತೊಡಗಿತ್ತು. ಜಾತಿ ಕಟ್ಟು ಸದಿಲಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಪ್ರೌಢಸರ್ ಕರ್ಮ ಎಂಬವರು ವಿಧವೆಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾದರು.

ಸಾಧಕ ಜೀವ

ಆಗರಕರರಿಗೆ ತಾವಿನ್ನು ಬಹಳ ಕಾಲ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರಿತು. “ನಾನು ಜನರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸಾಯಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಿದ್ಧ” ಎನ್ನತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗಿದ್ದದ್ದು ಬಂದೇ ಕೊರಗು. ಹೆಂಡತಿಯ ಉಪಚೇವನಕ್ಕೆ ಏನೂ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ; ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭಾಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಅವರ ಸೋದರ ಭಾವ ಭಾಗವತರು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟರು. “ಹಾಗಾದರೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆ ಆಯಿತು” ಎಂದರು.

ಕಾಲೀಜು ಕಟ್ಟಡದ ಪ್ರಮೇಶೋತ್ಸವ. ಮುಂಬಯಿ ಗವನರ್ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇಂದೂರಿನ ಹೋಳ್ಳರ ಮಹಾರಾಜರೂ ಹಾಜರಿದ್ದಾರೆ. ಹೋಳ್ಳರರು ಹೀಗೆ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು: “ಈ ಕಾಲೀಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಗೆಲ್ಲಿತ್ತು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ, ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ತಾಗಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ನಿಜಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದು.”

ಆಗರಕರರು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟ ಸಾಧಕವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದಾಗಿ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಬದುಕೆಲ್ಲಿ, ರೋಗ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವ ತಾಣವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಗಳಣಾರ

ಜೂನ್ ಇರ ಬೆಳಿಗಿನ ಜಾವ ರೋಗ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿತು. ಕೆಲವೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಆಗರಕರರು ಇಹಲೋಕ ಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿದರು. ಆಗವರಿಗೆ ಇಂ ವಷ್ಟ.

ಮಿತ್ರರು ಬಂದರು. ಜನ ಕೂಡಿದರು. ತಿಲಕರಂಥಾ ವಿರೋಧಿಗಳೂ ನೇರಿದರು. ಕಾಲೇಜ್ ಆವಾರದಿಂದ ಶವಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಿತು. ಮುಳಾಮುತ್ತಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿದೇವ ಅವರ ಕೃಷ್ಣ ಕಲ್ಬೀಬರವನ್ನು ಸ್ವಾಕ್ಷಾ ಮಾಡಿದ.

ಎಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮಿತ್ರರೂ ಸಹಕಾರಿಗಳೂ ಆದ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಗೋಖಲೀಯವರು ಆಗರಕರರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾಗದಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪರೀಶೀಲಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪುಡಿಕೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಒಳಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹಣ ಮತ್ತು ಒಂದು ಚೀಟಿ. ಚೀಟಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡೇ ಶಬ್ದ: ‘ನನ್ನ ಪೈತರದಹನಕಾಗಿ.’

ಕವಿಹೃದಯದ ಖಚಿ

ಆಗರಕರರು ಬರೇ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಬರೇ ಸಂಘಾದಕರು ಅಥವಾ ಸುಧಾರಕರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ಕವಿಹೃದಯದ ಖಚಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅಹಂಕಾರ ಆರಿಯದ ಮಹಾಪುರುಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಅವರು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗೆ ಹೊಸ ಜೀವಕಳಿ ತುಂಬಿದರು. ಲೇಖನಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಕರಣ, ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರ ಉಪಕಾರ ಬಹಳ.

ಬದುಕಿದ್ವಾಗ ಜನರು ಅವರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಪಸರಿಸಿದ ಬೆಳಕು ಚೀಡವೆಂದರೂ ಜನರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿತ್ತು. ಅವರು ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮೊಳೆತು ಗಿಡವಾಗಿ ಫಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗುಲಾಮಗಿರಿ ನೀಗುತ್ತಿದೆ. ಬಾಲ್ಯವಿಷಯಕ ವಿರಳವಾಗಿದೆ. ಕಂದಾಬಾರಗಳು ದೂರವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಏದ್ದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ದೇಶ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತನ್ನ ದಾರಿ ತಾನು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.

ಆದರೆ ಆಗರಕರರಂಥ ತಾಗಿಗಳು ಇನ್ನೂ ನಮಗೆ ಬೇಕು. ಇನ್ನೂ ಆಗಬೀಕಾದ್ದು ಇದೆ, ಬಹಳ ಇದೆ.

ಗುಡಿಸಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ವಾಸಿಸತ್ತೊಡಗಿದರು. ಈ ದೃಢನಿಶ್ಚಯ, ಹಣದ ಬಗ್ಗೆ ಅನಾಸಕ್ತಿ ರಮಾನಂದರಿಗೂ ಇಳಿದು ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ರಾಮಲೋಚನರ ಮೂವರು ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಕುಲಕ್ರಮದಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಓದಿ ಮೋಲ(ಪಾಠಶಾಲೆ)ಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಿರಿಯ ಶ್ರೀನಾಥನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಏದ್ದು ಹತ್ತಲ್ಲಿಂದ ಆತ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಿ ಬಲಿಷ್ಠ ಯುವಕನಾದ. ಒಮ್ಮೆ ಅಕ್ಷಸ್ತಾತ್ಮಾಗಿ ಅವನು ಬಾಂಕುರಾದ ಜೆಲ್ಲಾ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಅವನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮೈಕಟ್ಟಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಆ ಯುರೋಪಿಯನ್ ದೊರೆ ಆತನನ್ನು ಜ್ಯೇಳಿಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡ. ಶ್ರೀನಾಥನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದರು ಮೂರನೆಯವರು.

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ

ರಮಾನಂದರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಶಕವಷ್ಟೆ ಇಟಗ ಜ್ಯೋಷ್ಟ (ಮೇಷ) ಮಾಸದ ೩೦ನೇ ತೇದಿ ಅಧವಾ ಇಟಾಜರ ಮೇ ಇಟ. ಮೊದಲು ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ಶಂಖನಾಥರ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ. ಪಾಠಶಾಲೆಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದೆ ಬಾಲಕ ರಮಾನಂದ ಬಾಂಕುರಾದ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆ ಸೇರಿದ.

ನೀರಿಗೆ ಮೀನು ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡಂತೆ ರಮಾನಂದ ವಿದ್ಗೇಗೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡ. ಇಟಾಜರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಿರಿಯರ ಸ್ವಾಲರ್ಷಿಪ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇಗ್ರಡೆಯಾಗಿ ಅವನು ತಿಂಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿಯ ಭಾತಪ್ರತ್ಯಾ ಪಡೆದು ಹೈಸ್ಕೂಲು ಸೇರಿದ.

ಹುಡುಗನ ಜಳ್ಳನ ಹಿಂಡಿಗೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಗಣಿತ, ಇತಿಹಾಸ, ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಭೂಗಭ್ರಶಾಸ್ತ್ರ, ಭೌತಿಕಾಸ್ತ್ರ, ಭೂಗೋಳ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿ. ವಿರಾಮ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಂಕುರಾದ ವನಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೂಬಿಟ್ಟ ಮುತ್ತುಗ ಮತ್ತು ಮಹುವಾ ಮರಗಳ ವನಶ್ರೀಗೆ ಮುಗ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಕವಿತೆಗಳೆಂದರೆ ಜೀವ. ದೇಶಭಕ್ತಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆತ ಎತ್ತಿದ ಕೈ.

ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಆಚಾರವಂತ ಮನೆತನ. ಆದರೆ ಹಿಂದೂ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಅವನಿಗೆ ಕೊರತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಗಣಿತ ಶಿಕ್ಷಕ ಕೇದಾರನಾಥ ಕುಲಭಿಯವರಿಂದ ಪ್ರಯೋಧನೆ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಕುಲಭಿಯವರು ಸುಧಾರಣಾವಾದಿಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಾಜದ

೨೯. ರಮಾನಂದ ಚಟ್ಟಜೀರ್

ಭಾರತದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದ ಚಟ್ಟಜೀರ್ಯವರದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಷಾಗಿ ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರವನ್ನೇ ಎದುರಿಸಿದರು. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ದುಡಿದರು.

ರಮಾನಂದ ಚಟ್ಟಜೀರ್ಯವರನ್ನು ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯರು “ಮಸಿ” ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರು. ಅವರು ಭಾರತದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಕ್ಕಂತೂ ಮಹಿಂದ್ರಿ ಆಗಿದ್ದರು. ೩೦ಗ್ನಿಷ್ಟಿನಲ್ಲಿ ‘ಮಾಡನ್‌ ರಿವ್ಯೂ’, ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ‘ಪ್ರವಾಸಿ’ ಮತ್ತು ಹೀಂದಿಯಲ್ಲಿ ‘ವಿಶಾಲ ಭಾರತ’ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಾಫ್ಟಿಸಿ, ನಡೆಸಿದರು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೇಗಿರಚೀಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವು ಮೇಲ್ಮೈಕ್ತಿಯಂತಿದ್ದವು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ೩೦ಗ್ನಿಂದಾ, ಘಾನ್ಸ್, ಅಮೇರಿಕ, ರಷ್ಯಾಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಕೀರ್ತಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಅವರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಗೌರವವಿತ್ತು. ಸ್ವಾಧ್ಯತಾಗಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆಗೆ, ಸತ್ಯ ಸಂಧತೆಗೆ ಕೂಡ ಅವರು ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದರು.

ಮನೆತನ

ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳ ಪ್ರೋಫೆಕರು ನವದ್ವೀಪದ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರು. ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ನವದ್ವೀಪ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯೆಗೆ, ತಕ್ಣಿಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದದ್ದು ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರ ಮನೆತನವೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣವಾದದ್ದು. ಅದರದೇ ಒಂದು ಕವಲು ಬಾಂಕುರಾಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಜಮೀನಾನ್ನರಾದ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಸಾದ ಪಾರಕರ ‘ಆಸಾಫ್’ದಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದರ ಮುತ್ತಳ್ಳ ಆಸಾಫ್ ಪಂಡಿತರಾದರು. ಮುಂದೆ ಈ ಮನೆತನ ಚಟ್ಟೋಷಾಧಾರ್ಯ ಆಧವಾ ಚಟ್ಟಜೀರ್ಯೆಂದು ಹೆಸರು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ರಮಾನಂದರ ಅಜ್ಞ ರಾಮಲೋಚನರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಥೆ ಉಂಟು. ಜಮೀನಾನ್ನರ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಸಾದರಿಗೆ ಮತ್ತು ಲ್ಲಾದ್ವರಿಂದ ರಾಮಲೋಚನರನ್ನು ದತ್ತ ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಆಸಾಫ್ ಪಂಡಿತ ಶಾಖಾನಂದರು ಸಂಪತ್ತು ಬರುವುದೆಂಬ ಆಶೀರ್ಯಂದ ಮಗನನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಬ್ಬಿದರು. ಆದರೆ ಹುಡುಗ ರಾಮಲೋಚನರು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆ, ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾವೇ ಸ್ವಾಹಾದಿಂದ

ಅನುಯಾಯಿ. ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯರ ನಡುವೆ ಉಚ್ಛ್ರಾತೀ-ಭೇದ-ಭಾವ ಮಾಡುವುದು ಅನ್ಯಾಯವೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ರಘುನಂದನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೂಡಿಸಿದರು. ದೀನ-ದುಃಖಿಗಳ ಸೇವೆಯ ಆದಶ್ರದ್ಧ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಿಡ್ಡಿದರು.

ಬಾಲಸಮಾಜ ಸೇವಕ

ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬೀಳದೆಯೆ ರಘುನಂದ ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದ. ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿಯ ಭಾತ್ವೇತನದಲ್ಲಿಯೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಉಳಿಸಿ ತನಗಿಂತ ಬಡವರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಳೆಯರ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿರಕ್ಷರಿ ವಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ರಾತ್ರಿ, ಶಾಲೆಯೋಂದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲಾ ಹುಡುಗರ ಅಗ್ನಿಶಾಮಕದಳ ಸಂಘಟಿಸಿ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಅನಾಹುತಗಳಾದಾಗ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಬೀಕಾದ ಕಾಗದದ ಚೀಲಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮಾರಿ, ಆ ಹಣದಿಂದ ನಿರ್ಗತಿಕ ಸಂಸಾರಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು.

ಕಷ್ಟದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ

ಈ ನಡುವೆ ತಂದೆಯ ಕೆಲಸ ಹೋಗಿ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ ಬಂತು. ಗಳಾಗಿ ತಂದೆ ಶಿರಿಕೊಂಡದ್ದೂ ಅಯಿತು. ಬಡತನ ಅತಿಯಾಯಿತು. ಎಷ್ಟೋ ದಿನ ಬರೇ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಹುರಿದ ಗಸಗಸೆ ಬೀಜ ತಿಂದು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಅವಸ್ಥೆ ಆದರೂ ಹುಡುಗ ಧೈರ್ಯಗೆಡಲಿಲ್ಲ. ಗಳಾಗಿ ನಡೆದ ಎಂಟೆನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಕತ್ತೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೇ ನಾಲ್ಕನೇಯವನಾಗಿ ತೇಗೆಡಿ ಹೊಂದಿ ರಘುನಂದ ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಯ ಮಾಸಿಕ ಭಾತ್ವೇತನಕ್ಕೆ ಅಹಂಕಾರದ. ಅದೇ ವರ್ಷ ಆತ ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿನ್ನು ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದ.

ಮಧ್ಯ ಕಲಕತ್ತೆಯ ಒಂದು ಹಾಸ್ಪಿಲಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ರಘುನಂದ ಶಿಸ್ತನಿಂದಲೂ ನಿಷ್ಟೆಯಿಂದಲೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಆದರೆ ಆಟ್‌ರ್‌ ಎರಡನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಅಷ್ಟಾರ್ಥಿದಿಂದ ಅನೇಕ ದಿನ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಗೃಹಕಾಜರಿ ಉಳಿದರ್ದಕ್ಕೆ ಕಾಲೇಜಿನವರು ಶಿಷ್ಟವೇತನದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕಡಿತ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಕಾಲೇಜನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಚಟ್ಟಜೀವಿಯವರು ಕಡಿಮೆ ಥೀ ಉಳ್ಳ ಸೇಂಟ್‌ ಜೀವಿಯರ್ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದರು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆ ಕಡ್ಡಾಯ. ರಘುನಂದರಿಗೆ ಆದರ ಗಂಥವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಅಂಜಲಿಲ್ಲ; ಕೆಲವೇ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಥಮ ಆಟ್‌ರ್

ಶಾಸ್ತ್ರವೇತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೨೬೩

ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕನೇಯವರಾಗಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದರು. ಇವ್ವತ್ತೆ ದುರೂಹಾಯಿ ಭಾತ್ರವೇತನದೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರೇಸಿಡೆನ್ಸಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಮರಳಿದರು.

ಅಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತೈದ್ದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಜಗದೀಶಚಂದ್ರ ಬೋಸ್, ಪ್ರಪುಲ್ ಚಂದ್ರರಾಯ್ ಮೊದಲಾದವರ ಶಿಷ್ಯರಾಗುವ ಭಾಗ್ಯ ದೊರಕಿತು. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಅಸ್ವಸ್ಥದಿಂದ ಗಿರಿಜರ ಬಿ. ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲೇಜು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಸಿಟಿ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿ ಗಿರಿಜರಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆನ್‌ಎನ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದು ಪಾಸಾದರು.

ದೇಶಾಭಿಮಾನ

ಒಡನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ೯೦ಗ್ನೀಡಿನಲ್ಲಿ ಓದು ಮುಂದುವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ಕೊಡಲು ಬಿಟ್ಟಿಷ್ಟು ಸರಕಾರ ಮುಂದೆ ಬಂತು. ಆದರೆ ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳು ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ತುರಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಸರಕಾರದ ಹಂಗಿನರವನೆ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ರಮೇಶ ಚಂದ್ರದತ್ತರ ಪತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೋದಿ ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಅವರಲ್ಲಿ ಕುದುರಿತ್ತು. ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಕ ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ ಬ್ಯಾನಜೆಯವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೂಳಿಗಾಗಿ ಕಡುದೇಶಭಕ್ತರೂ ಬಿಟ್ಟಿಷ್ಟು ವಿರೋಧಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಸುರೇಂದ್ರನಾಥರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಷ್ಟು ಸರಕಾರ ಸೇರಿಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ ಮೇಲೆಂತೂ ಎಂದಿಗೂ ಬಿಟ್ಟಿಷ್ಟು ಸರಕಾರದ ಹಂಗಿಗೆ ಬೀಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಪಂಧವನ್ನೇ ತೊಟ್ಟರು. ಗಿರಿಜಾರಲ್ಲಿ ಸುರೇಂದ್ರನಾಥರ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರನ್ನೆದುಗೊಳ್ಳಲು ಜೈಲನ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಗೆ ರಮಾನಂದರೂ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಪ್ರಾಂತ ಸರಕಾರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸುರೇಂದ್ರನಾಥರಿಗೆ ಬೆಂಬಲಿಗರಾಗಿದ್ದು ಸಣ್ಣ ಧೇರ್ಜದ ಮಾತ್ರ.

ಎದೇಶಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಅವರು ಸಿಟಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಯ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಎಂ.ಎ.ಗೆ ಒದತೊಡಗಿದರು. ಓದಿನೋಡನೆ ಅವರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಲೆಕ್ಕರ್‌ರೂ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಗಿರಿಜಾರಲ್ಲಿ ಎಂ.ಎ.ಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕನ್ನೆಯವರಾಗಿ ಉಂಟಾದರು.

ಪ್ರತಿಜ್ಞ

ಸಿಟಿ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಾಜದವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದರಿಗೆ

ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ, ವಿದ್ಯಾಸಾಗರ, ಅಕ್ಷಯ ಕುಮಾರ ಮೈತ್ರಿ, ಪಂಡಿತ ಶಿವನಾಥ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಬಹುಸಮಾಜದವರ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆ, ಸಮಾಜಸೇವೆ, ದೇಶಸೇವೆಗಳ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ರಮಾನಂದರು ತಮ್ಮದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಶಿವನಾಥ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಚಟ್ಟಚೆಯವರು ಅವರಂತೆ ಕೆಲವು ಶಪಥಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು.

- ಗ) ವಿದೇಶಿ ಸರಕಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಯಬದ್ಧವೆಂದು ಎಂದೂ ಒಪ್ಪಲಾರೆ;
- ಎ) ವಿದೇಶಿ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಲಾಭದಾಯಕ ಹುದ್ದೆಯನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರೆ;
- ಇ) ಜಾತಿಭೇದವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ;
- ಈ) ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಯಂತ್ರ ಸಮಾನತೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತೇನೆ;
- ಉ) ವಿಧವಾವಿವಾಹವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ರಮಾನಂದರ ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ಈ ವ್ರತಗಳ ಪಾಲನೆಯ ಕಢೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಬಹುಸಮಾಜದ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಗಿರಾವರಲ್ಲಿ ಆವರು ವೈದಿಕ ಮತವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಜನಿವಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಬಾಹ್ಯ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರು.

ಶ್ರೀಕೃಕರಾಗಿ

ಸೇವಾದಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದೃವ್ಯಾಲಾಭದ ಮಬ್ಬಿಗೆ ಬೀಳದೆ ಆವರು ಸಿಟಿ ಕಾಲೀಜಿನಲ್ಲೀ ಲೆಕ್ಕರರ್ ಆದರು. ಸಂಬಳ ಬರೇ ಒಂದುನೂರು ರೂಪಾಯಿ. ಗಿರಾವರಲ್ಲೀ ಆವರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತು. ಲೆಕ್ಕರರ್ ಆದ ಮೇಲೆ ಪತ್ತಿ ಮನೋರಮಾ ದೇವಿಯವರನ್ನು ಕರೆತಂದು ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿದರು. ಮನೋರಮಾ ದೇವಿ ಆದರ್ಶ ಗೃಹಿಣಿ. ಗಂಡನ ಧ್ಯೋಯವನ್ನು ಮನಸಾ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಚಿರಕಾಲ ಆವರ ಹೆಗಲಿಗೆ ಹೆಗಲು ಕೊಟ್ಟಿ ಸಂಸಾರ ನಡೆಸಿದರು.

ಹುಟ್ಟಿ ಶ್ರೀಕೃಕರಾದ ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳು ಸಿಟಿ ಕಾಲೀಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಆವರು ಕಲಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ತರದಲ್ಲಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಆವರ ಧ್ಯೋಯವಾಗಿತ್ತು. ದೇಶದ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಜಾಗರಿಸಲು ಆವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ, ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘರ್ಷ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆವರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕುದುರಿಸಿದರು.

ಸಮಾಜ ಸೇವಕ

ಕಾಲೇಜಿನ ಕೆಲಸದೊಡನೆ ಸಮಾಜಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ಬೇರೆ. ದೇವಗಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಷ್ಣರೋಗಿಗಳ ಅಶ್ವಮದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಿಶೋರಚಂದ್ರ ದಾಸ ಮತ್ತು ಮೃಗಾಂಕಧರ ಚೌಧುರಿಯವರು ಸಾಫಿಸಿದ ‘ದಾಸಾಶ್ರಮ’ ಎಂಬ ಸೇವಾಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಅವರು ಸಮಾಜಸೇವೆಗೆ ಒಂದು ತರುಣರ ತಂಡವನ್ನೇ ಖಂಡಿಸಿದಿರು. ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಬಂಗಾಲ, ಅಸ್ಸಾಮುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಏಳು ಅಲೋಪಧಿ ಹೋಮಿಯೋಪಧಿ ಜೈವಧಾಲಯಗಳು ಪೂರಂಭವಾದವು. ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಿಷ್ವಡ ಮೂಕರ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಅವರು ಸಾಫಿಸಿದರಲ್ಲಿದೆ, ಕುರುಡರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಲಿಂಗ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಂಗಾಲಿ ಉಬ್ಬಲಿಂಜಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದರು.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿ

ಇದೆಲ್ಲದರ ನಡುವೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾವಿ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನೆಲಗಟ್ಟಿನ್ನೂ ಹಾಕಿದರು. ದಾಸಾಶ್ರಮದ ಪರವಾಗಿ ‘ದಾಸಿ’ ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಅವರು ಆರ್ಥರ ಹಿತಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳು ಎಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕುರುಡರ, ಕಿಷ್ವಡ-ಮೂಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ವೇಶಾವೃತ್ತಿಯ ಅಹಿತ ಪರಿಣಾಮ, ಅಹಿಮಿನ ವ್ಯಾಸದ ಪರಿಣಾಮ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾದಯಿ ಇಂಥ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜದವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ‘ಧರ್ಮಬಂಧು’ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಲೇಖನಗಳು ಜನಪಿಯವಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರನ್ನೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪಾದಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಸಮಾಜ ಸೇವೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಉದಾಹರ, ದಲಿತರ ಉದಾಹರ, ಕುಷ್ಣರೋಗ ನಿವಾರಣೆ, ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವ ಭಾರತೀಯ ಕೂಲಿಯಾಳಗಳ ದುರವಸ್ಥೆ, ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನ-ವನು ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದರೂ ಸರಳ, ಸುಂದರ, ಆಕರ್ಷಕ, ತಿಳಿ.

ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯ ಪ್ರಪುಲ್ಲಭಂದ್ರ, ಜಗದೀಶಚಂದ್ರ, ನೀಲರತ್ನ ಸರಕಾರ ಮೊದಲಾದವರು ಪೂರಂಭಿಸಿದ ‘ನೇಚರ್ ಸೋಸೈಟಿ’ ಯಲ್ಲಿಯೂ ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅಧಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಗಳಾಗಿರಿಂದಲೂ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ ಅವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿನಿಧಿ ಸಭೆಗಳ ಸಾಫಿನೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಚಳವಳಿಯನ್ನೂ ನಡೆಸಿದರು.

ಅಲಹಾಬಾದಿಗೆ

ಆದರೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂಬಳ ಗಳಿಂ ರೂಪಾಯಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದು, ಆಗಲೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಸಂಸಾರ ನಿವಂಹಣಿಗೆ ಏನೂ ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಸಂಬಳ ಏರುವ ಲಕ್ಷ್ಯಾವೃತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಲಹಾಬಾದಿನ ಕಾಯಸ್ಥ ಪಾರ್ಶ್ವಾಲ್ಯವರು ಸಾಫ್ಟೆಸಿದ್ದ ಸೆಕೆಂಡ್ ಗ್ರೇಡ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಕರೆ ಬಂತು. ಸಂಬಳ ಎಂಂ ರೂಪಾಯಿ.

೧೯೭೯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕೆ (ಅಲಹಾಬಾದ್) ಬಂದರು. ಮುಂದಿನ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ ಅದೇ ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಾಯಿತು.

ತಾವೆಷ್ಟು ಒಳ್ಳೀ ಅಧ್ಯಾಪಕರೋ ಅಷ್ಟೇ ದಕ್ಷ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರೂ ಹೌದೆಂದು ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಕಾಯಸ್ಥ ಸಮಾಜ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಮಾಜ. ಹಣಿದ ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲಹಾಬಾದ್ ಕಲಕ್ತೈಯಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿದದ್ದಲ್ಲ; ಇನ ಹಳೀ ಕಾಲದ ವಿಚಾರದವರು. ಇಂಥಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದರು ತಮ್ಮ ಸಂಘಟನಾ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಒಂದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟ ಪರಿಸಿದರು. ಉತ್ತಮ ಪರೀಕ್ಷೆ ಫಲಿತಾಂಶ ಬರತೋಡಿತು. ಒಳ್ಳೀ ಪ್ರೌಢಿಸರರೂ ಬುದ್ಧಿವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಆಕರ್ಷಿತರಾದರು.

ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದರೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತೇಗಡೆಯಾಗುವುದೋಂದೇ ಅಲ್ಲ, ಇದು ಚಟ್ಟಚ್ಚಯವರ ಪದವಾಕ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ದೇಶಪ್ರೇಮಿಗಳಾಗಬೇಕು, ಸಮಾಜ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಅಣಿಯಾಗಬೇಕು. ಇಂಥ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರು ತಮ್ಮ ನಡೆ ನುಡಿಗಳಿರದರಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಆಗ ಕಾಯಸ್ಥ ಪಾರ್ಶ್ವಾಲ್ಯಲ್ಲಿ ಓದಿದ ಅನೇಕರು ಮುಂದೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದರು. ಅರವಿಂದ ಯೋಗಿಗಳೋಡನೆ ಸೇರಿ ಕಾಂತಿಕಾರರಾದ ಜತೀಯನಾಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ (ಸ್ವಾಮಿ ನಿರಾಲಂಬ), ರಾಜಾಂಗಳೀಂದು ಮನ್ಮಂತ್ರ ಹೊಂದಿ ಮುಂದೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಪ್ರಯಾಗರ್ ತಮಾಸ ಟಂಡನ್ ಮೊದಲಾದವರು ರಮಾನಂದರ ಶಿಷ್ಟಕೋಟಿಯವರು.

ಸ್ವತಃ ರಮಾನಂದರ ತರಗತಿಗಳೀಂದರೆ ರಸರುಂಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ತರಗತಿ ಸ್ತುಭ್ರವಾಗಿ ಆಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಥಾ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಅಂಥ ವಾಗ್ವಾಖಿ.

ಕಾಲೇಜು ಅಟಪಾಟಿ, ವಾಕ್ಸ್‌ಸ್ಟ್ರೋನ್, ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರವಾಸ ಮೊದಲಾದ ಹೊರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಅದು ಆದಿಶ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು.

ಸೇವೆಯ ಉತ್ಸಾಹ

ಚಟುವಟಿಕೆಯವರ ಕಾರ್ಯೋತ್ಸಹ ಕಾಲೇಜಿನ ಸೀಮೆದಾಟಿ ಬಹು ರಂಗಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿಪ್ಪುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ವಹಿಸಿದ ಆಸಕ್ತಿಯ ಫಲವಾಗಿ ಸಂಯುಕ್ತಪಾಠ (ಈಗ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ) ಪಾನನಿರೋಧ (ಟೆಂಪರೆನ್ಸ್) ಸಮಿತಿಗೆ ಆವರನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮದ್ಯಪಾನದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಗ ಅವರು ತಯಾರಿಸಿದ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ವರದಿಗೆ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೆಚ್ಚಿಕೆ ದೊರೆಯಿತು.

ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲ ಬಿದ್ಗಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಅನಾಥರಾದ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಾಧಿತ್ವಾದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅವರು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅನಂತರದ ಎರಡು ಪ್ರೇಗ್ ಹಾವಳಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿತ್ಯೆಂಪಿಗಳು ಉರು ಬಿಡುವಂತೆ ಎಷ್ಟು ಉಪದೇಶಿಸಿದರೂ ಕೇಳದೆ, ಜೀವವನ್ನು ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೊಳಗುಮಾಡಿ ರೋಗಿಗಳ ಶುಶ್ಲಾಂತಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತ ಅಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲೀ ಉಳಿದರು.

ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಾಜದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಅವರು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಸೇವಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರು. ಅಂತಜಾತೀಯ ವಿವಾಹಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟರು.

ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳು ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜಿಯಾದರೂ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ಜನರ ಸಂಗಡ ಸೈಹ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಪಂಡಿತರೂ, ಮುಸ್ಲಿಂ ಮೌಲಿಗಳೂ, ಕೃಸ್ತಾಧಿಗಳೂ ಸೇರಿ ಧರ್ಮಚಟ್ಟಿನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಹಿಂದೂ ಮೇಳ, ಜಾತೀಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಸಹಕಾರ ಇತ್ತು.

ಹೋರಾಟ

ಅಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದರಿದ್ದಾಗ ಮಾಡಿದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಸರಕಾರದೊಡನೆ ದೀಘ

ಹೋರಾಟ ಹೂಡಿ ಗೆದ್ದದ್ದು ಇಂಜಿನೀಯರ ಸ್ನಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತಪ್ರಾಂತ ಮುಂಚೊಳಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂಬ ಅನುಮಾನ ಸರಕಾರದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರು ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಅಡ್ಗಳನ್ನು ತರುವುದು ಅದರ ಆಶಯ. ಒಂದು ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಮುಗಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮೂರು ಮೂರು ಬಿಗಿಯಾದ ಸರಕಾರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬರಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲೇಜು ಸೇರುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ರಮಾನಂದರು ಬಂಡಾಯ ಹೂಡಿದರು. ಅಲಹಾಬಾದಿನ ‘ಅಡ್ವೆಲ್ಸ್‌ಕೇಟ್’ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ‘ನಿರಪರಾಧಿಗಳ ಕೋಲೆ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ. ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ಒಡ್ಡಿ ಬರೆದ ಉಗ್ರಲೇಖನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸರಕಾರ ಉರಿದೆದ್ದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆದೆಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತೇಂದರೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಷ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ರಮಾನಂದರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಮೆಟ್ರಿಕ್‌ಗೆ ಒಂದೇ ಸರಕಾರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲು ಸರಕಾರ ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗಲೇ ಪಂಡಿತ ಮದನಮೋಹನ ಮಾಲವೀಯರು ರಮಾನಂದರನ್ನು ‘ಪ್ರಚಂಡ ಹೋರಾಟಗಾರ’ ಎಂದು ಮೆಚ್ಚಿ ಕರೆದರ್ದು.

ಇಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಮಹಾಮಹಾ ಮುಂದಾಳುಗಳ ಸ್ವೀಕಾರದದ್ದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಅಲಹಾಬಾದ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಪಂಡಿತ ಸುಂದರಲಾಲ, ಮದನಮೋಹನ ಮಾಲವೀಯ, ಪಂಡಿತ ಮೋತೀಲಾಲ ನೇಹರು, ನ್ಯಾಯವಾದಿ ತೇಜ ಬಹಾದೂರ್ ಸಂಪುರ್ಣ, ಮೋದಲಾದವರು ಅವರ ಮಿಶನರ್ ಕ್ಷೇತ್ರದವರು. ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಾನಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬಿಟ್ಟಿಂಗ್ ಮಿಶನರಿ ಜೀ. ಟಿ. ಸಂಡರ್ಲೌಡರು ಕೂಡ ಅವರ ಆಚೀವ ಸ್ವೀಕೀತರಾದರು.

ಪ್ರಸ್ತಿಪಾಲ್ ಹುದ್ದೆಗೆ ವಿದಾಯ

ಕಾಯಸ್ಥ ಕಾಲೇಜು ಉಚ್ಚಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂತೇನೋ ಸೈ. ಆದರೆ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತಿಪಾಲರಿಗೂ ಮತಭೇದ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಗತಿಪರ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ ಹೋರಾಟಗಾರ ರಮಾನಂದರ ಅನೇಕ ರೀತಿಗಳು ಹಳೆಗಾಲದ ವಿಚಾರ ಇಟ್ಟಕೊಂಡ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಬೇಕು, ಹಾಸ್ಪಿಲ್ ಬೇಕು ಇತ್ತಾದಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯ ಮಂಜೂರಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತ ಮಾಲವೀಯರು ಮಧ್ಯಸ್ಥಕೆ ಮಾಡಿದರೂ ಮತಭೇದ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ೧೯೦೯ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರದಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳು ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರು.

ಸುದ್ದಿ ಹರಡುತ್ತಲೇ ರಮಾನಂದರಿಗೆ ನಾಗಪುರದ ಒಂದು ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ, ಕಲಕತ್ತೆಯ ರಿಪ್ಲಿಕ್ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಮತ್ತು ಲಾಲಾ ಲಜಪತರಾಯರು ಲಾಹೋರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ದಯಾಲಸಿಂಹ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಸ್ವಿನ್ಯಾಂಕಾಲರಾಗಲು ಕರೆಗಳು ಬಂದವು. ಅಲಹಾಬಾದಿನ ಇಂಡಿಯನ್ ಪ್ರೈಸ್ನ ಒಡೆಯರಾದ ಚಿಂತಾಮನೀ ಘೋಷರು ಚಟ್ಟಜ್ಯೇಯವರ ಅಂತರಂಗ ಮಿಶ್ರರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಟನ ವಿಭಾಗದ ಮೇನೇಜರ್ ಪದವನ್ನು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮೆಲ್ಲಾಟ್ಟು ಸಂಬಳವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನಿಂದರು. ಪಂಡಿತ ಮೋತಿಲಾಲ ನೆಹರು ಹೊರಡಿಸೆ ಬೀಕೆಂದಿದ್ದ ‘ಇಂಡಿಪೆಂಡೆಂಟ್’ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಸಂಪಾದಕರಾಗುವುದಾದರೆ ‘ಕೇಳಿದಷ್ಟು’ ಸಂಬಳ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಎಲ್ಲ ಕೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗವನ್ನು ಬೆಂಬತ್ತಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

‘ಪ್ರವಾಸಿ’

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ರಮಾನಂದರೇನೂ ಹೊಸಬರಲ್ಲವಷ್ಟೇ. ‘ದಾಸಿ’, ‘ಧರ್ಮಬಂಧು’ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲಹಾಬಾದಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಗಣರಾಜ್ಯ ವೈಕುಂಠನಾಥ ದಾಸರೆಂಬವರು ಕಲಕತ್ತೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ‘ಪ್ರದೀಪ’ ಎಂಬ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗೂ ಅವರು ಕೆಲಕಾಲ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು.

‘ಪ್ರದೀಪ’ ದ ಸಂಪಾದಕತ್ವ ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಗಣರಾಜ್ಯ ಬಂಗಾಲಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ‘ಪ್ರವಾಸಿ’ ಎಂಬ ಮಾಸಿಕವನ್ನು ಸ್ಪಂತ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ವಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಆ ವರ್ಷ ಏಪ್ರಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ಅದರ ಪ್ರಥಮ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಲಹರಿಯೇ ಎದ್ದಿತೆನ್ನುಬಹುದು. ಸಾವಿರ ಮೈಲಿ ದೂರದ ಅಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಕೂತು ಬಂದು ಪತ್ರಿಕೆ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅಲ್ಲೇ ಮುದ್ರಿಸಿ, ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಕೆ ತರುವ ದ್ವಿರ್ಘವೇ ದೊಡ್ಡದು. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಒಳಹೊರಗಿನ ಚೆಲುವು, ತೂಕ ಆದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯಿಗಳಾದ ಬಂಕಿಂಚಂದರ ಭಾರತಿ, ರವೀಂದ್ರನಾಥರ ಸಾಧನಾ ಮುಂತಾದ ಉಚ್ಛ್ರಾಮಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವು ನಷ್ಟ ಹೊಂದಿ ನಿಂತುಹೊರಿದ್ದವು. ಇದು ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಂತ ಬೇರೆಯೆ ತರಹದ ವೈಖರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಂಥ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೊರ ಹೊದಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಮೋಹಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿತ್ತು. ಅಖಿಲ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ, ಮಧ್ಯಯುಗೀನ, ಹಿಂದು, ಮುಸ್ಲಿಂ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಲಾಪ್ರೋರ್ಚಾವಾಗಿ

ಜೋಡಿಸಿದ ಈ ಹೊದಿಕೆಯೇ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿತ್ತು. ಒಳಗೆ ಹೆಸರಾಂತ ರವೀಂದ್ರನಾಥರಂಥ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕವಿತೆ, ಲೇಖನಗಳು. ಸ್ವತಃ ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳೇ ಬರೆದ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು, ಅವು ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸ್ವದೇಶ, ವಿದೇಶಗಳ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ದಿಗ್ರ್ಯಾಂತದಂತಿದ್ವಾರ್ಪ. ಪ್ರಥಮ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೪೦ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಇಂ ಚಿತ್ರಗಳು. ಅಜಂತ ಗುಹಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತ್ರಿಷಣೆ ಚಿತ್ರ, ಸಮೀತ ಆಕಣಕ ಲೇಖನ. ಬರವಣಿಗೆ ತೂಕದ್ವಾದರೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಗುವಂತಾದ್ದು ಇಲ್ಲ ಇಂಥಾದ್ದು ಬಂಗಾಲಿಯಲ್ಲೇ ಏಕೆ, ಭಾರತದ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ—ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬೇರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿದುಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಪುನರ್ಮೂದಿಸಿ ಕಳಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ರಮಾನಂದರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷ ಮೇಲ್ಮೈಯ್ಯಾ ನಡೆದ ‘ಪ್ರವಾಸಿ’ಗೆ ಸರಿದೂಗುವಂಥ ವಿಶ್ವತೋಮುಖ ಮಾಸಿಕ ಕಡೆಯವರೆಗೂ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಲೇಖನ ಬರೆದುಕೊಡುವುದೇ ಒಂದು ಭೂಷಣ ಎನಿಸಿತು. ಕವಿ ರವೀಂದ್ರರ ಅನೇಕ ಕವಿತೆಗಳೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಬೆಳಕು ಕಂಡವು. ವಿಶ್ವವಿಖಾತ ವಿಜಾಫಿ ಜಗದೀಶಚಂದ್ರ ಬೋಸರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಗಾಲಿಯಲ್ಲೇ ವಿಜಾಫಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದರು.

ಘಾಬೀನ ಭಾರತೀಯ ಚಿತ್ರಕಲೆ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದು ಅಭಿಮಾನ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅದು ಉದ್ದೇಶ್ಯ ಮಾಡಿತು. ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೆಸರಾದ ಚಿತ್ರ-ಶಿಲ್ಪ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದದ್ದೂ ಅದೇ. ರಾಜ್ಯ ರವಿವರ್ಮ, ಅವಸೀಂದ್ರನಾಥ ಶಾಹೂರ್, ಅನಂತರದವರಾದ ನಂದಲಾಲ ಬಸು, ಓ. ಸಿ. ಗಾಂಗುಲಿ, ಎಂ. ವಿ. ದುರಂಥರ ಮೊದಲಾದವರ ವಣಿಚಿತ್ರಗಳೂ ಪರಿಚಯಗಳೂ ‘ಪ್ರವಾಸಿ’ಯ ಮೂಲಕ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದವು.

ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವಿತ್ತು, ಕಲೆಯಿತ್ತು, ರಾಜಕೀಯವಿತ್ತು, ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆಧಿಕ ಚರ್ಚೆಯಿತ್ತು, ಭಾರತದ ಗುದ್ದಗಾಡಿನ ಜನಾಂಗಗಳ ಜೀವನ ಪರಿಚಯವಿತ್ತು—ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಭಾರತದ ಗತಕಾಲದ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿತ್ತು, ದೇಶದ ಇಂದಿನ-ನಾಲ್ಕಿನ ಆಶೋತ್ತರಗಳ ಧ್ವನಿಯಾಗಿತ್ತು.

ದಿಟ್ಟತನ

‘ಪ್ರವಾಸಿ’ಯ ಯಶಸ್ವಿ ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತಂದಿರಬೇಕು. ಆದ್ವರಿಂದ ಕಾಯಸ್ಥ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವ ಎಣಿಕೆ ಬಂದಾಗ

ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಈ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರ ಹಿತ್ಯೆಷಿಗಳು ಇದು ತೀರ ಆಳದ ನೀರಿಗಿಳಿಯವ ವ್ಯಾಪಾರವಲ್ಲವೇ ಎಂದರಂತೆ. ಚಟುಚೆಯವರ ಹತ್ತಿರ ಬಂಡವಾಳ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಸ್ವಂತ ಮುದ್ರಣಾಲಯ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಅವರ ‘ಪ್ರವಾಸಿ’ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಅಸಂಖ್ಯಾ ದೇಶಿ-ವಿದೇಶಿ ಸ್ವೇಹಿತರ ಆಸರೆ, ಮಾಡಿ ಗೆಲ್ಲುವೇನೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹ ಮಾತ್ರ; ಸಂಗಡ ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಕಳಕಳಿ.

ದೇಶ ದುಃಖಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆಗಿನ ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಲಾಡ್‌ ಕೆಜ್‌ನ್‌ ಭಾರತದ ದೇಶಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಮುರಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಗಾಲವನ್ನು ಇಬ್ಬಾಗ ಮಾಡಿದ್ದ. ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಎದ್ದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಬಡಿಗೆ, ದಸ್ತಗಿರಿ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳಿಂದ ಎದುರಿಸಿದ್ದ ಈ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಧೈಯ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರವುಳ್ಳ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆ ಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿತ್ತು.

ಮಾಡನ್‌ ರಿಪೋರ್ಟ್

ಹೀಗೆ ೧೯೦೨ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ‘ಮಾಡನ್ ರಿಪೋರ್ಟ್’ ಎನ ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆ ಅಲಹಾಬಾದಿನಿಂದಲೇ ಹೊರಬಿತ್ತು. ಅದರ ಕೆಲ ಮುಂಗಡ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಚಟುಚೆಯವರು ಕಲಕತ್ತಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಒಯ್ದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರ್‌ನಾಯಕರ ಮೇಲೆ ಆದು ತುಂಬಾ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಇತಿಹಾಸಾಜ್ಞ ಯದುನಾಥ ಸರ್ಕಾರ್, ಬಿಟ್ಟ್‌ ಯುನಿಟರಿ ಮಿಷನ್‌ನ ಜೀ. ಟಿ. ಸಂಡರ್‌ಲೆಂಡ್, ಸಿ. ಎಫ್. ಆಂಡ್ರೂಸ್, ಜೀ. ವಿ. ಜೋಶ್, ಕನ್ಸಲ್ ಕೀತೀಕರ್ ಮೊದಲಾದವರ ಲೇಖನಗಳಿದ್ದವು. ರಮಾನಂದರೇ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ದಾದಾಭಾಯಿ ನೌರೋಜಿಯವರ ವ್ಯಕ್ತಿಪರಿಚಯ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಬರೆದ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಂತೂ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ವಿಷಯಜ್ಞನ, ನಿರ್ಭಯತೆ ಮತ್ತು ವಿವೇಕದ ಘಟ್ಟಿಯಂತಿದ್ದವು.

ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ‘ಮಾಡನ್ ರಿಪೋರ್ಟ್’ಗೆ ಒಮ್ಮತದ ಸ್ವಾಗತ ದೊರೆಯಿತು. ಶ್ರೀ ಆರವಿಂದರು ಇದು “ನಮ್ಮ ಮೆಗಜಿನ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಹೊಸತೆರದ್ದು” ಎಂದು ‘ವಂದೇ ಮಾತರಂ’ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. ‘ಇವುಗಳನ್ನು’ (ಮೊದಲ ಎರಡು ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು) ನೋಡಿ ನಮಗೆ ಅಶ್ವಯ ವಾಯಿತು. “ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಹತ್ವದ, ಸಾಹಸದ, ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಪತ್ರಿಕೆ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ‘ಲ್ಯೇಟ್ ಆಫ್ ಲಂಡನ್’ ಪತ್ರಿಕೆ ಬರೆಯಿತು.

ಅದರ ಯೋಜನೆಯು ‘ಪ್ರವಾಸಿ’ಯಂತೆಯೇ ಇತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಲೆ, ರಾಜಕೀಯ ಚಿಪ್ಪನೆ, ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯರ ಕಷ್ಟಗಳು ಇತ್ತಾದಿ. ಅದರೆ ಲೇಖನಗಳ ಹರವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ‘ರಿಪ್ರೂ’ ತತ್ವಜ್ಞಾ ದೇಶದ ನೇತಾರರ ಮನುಷ್ಯನ್ನೂ ಅಖಿಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಗೆದ್ದುಕೊಂಡಿತು.

ಜೊತೆಗೆ ಪತ್ರಿಕೆ ಬಿಟಿಂಗ್ ಸರಕಾರದ ಕೋರ್ಡವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಷ್ಪರ್ಶ ಟೋಕಿಗಳಿದ್ದವು. ಮೊದಲು ರಮಾನಂದ ಭಾಬುಗಳನ್ನೂ ಅಂತರ ಸಹಕಾರಿ ಪ್ಲೌಫೆಸರ್ ನೇಪಾಲಚಂದ್ರ ರಾಯರನ್ನೂ ಅವಾಯಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದು ಸಂಯುಕ್ತ ಘಾಂತದಿಂದ ಗಡಿಪಾರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೇ ಆ ಘಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬಾರದೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಬಂತು.

ಸರಿ, ರಮಾನಂದರು ಅಲಹಾಬಾದ್ ಬಿಡಲೇಬೀಕಾಯಿತು. ೧೯೦೫ರ ಘಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಸಾರ ಸಮೀತ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಬಂದು, ಚಿಕ್ಕ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆ ಹಿಡಿದು ಮೇಲಂತಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ, ಕೆಳಗೆ ಪತ್ರಿಕಾ ಕಚೇರಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಹೊರಡಿಸ ತೊಡಗಿದರು.

‘ರಿಪ್ರೂ’ ಕೀರ್ತಿ ಹಬ್ಬಿತಿತ್ತು. ಅರವಿಂದಫೋಟ್, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಗೋಪಿ, ಚಿತ್ತರಂಜನ ದಾಸ, ಮೋತೀಲಾಲ ನೇಹರು, ಮದನಮೋಹನ ಮಾಲವೀಯರಂಧ ಮಹಾ ಪ್ರಭೃತಿಗಳು ಅದನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅದು ವಿದೇಶಿ ಆಳರಸರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪಕ್ಕೆಯ ಮುಖ್ಯಾರಿತ್ತು. ಅದರೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಚಟ್ಟಜ್ಞಯವರು ತಾವು ಹೇಳುವ ವಿಷಯ ಸತ್ಯವೆಂದು ಖಚಿತ ಪದಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರು; ಕಾನೂನಿನ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮೀರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ “ಅಯೋ! ಈತನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸುಳ್ಳ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೇ ಇವನನ್ನು ಮಾನಕಾನಿ ಮೊಕದ್ದಮೇಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಿವು. ಅದರೆ ಈತ ಇಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನಲ್ಲ” ಎಂದೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿ ಕೈ ಕೈ ಹಿಸುಕಿಕೊಂಡನಂತೆ. ಅದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಂದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೇವದಿಂದ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ರವೀಂದ್ರನಾಥರು ರಷ್ನಾ ಸಂಚಾರದ ನಂತರ ಬರೆದ ‘ರಷ್ನದ ಪತ್ರಗಳು’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದವನ್ನು ‘ರಿಪ್ರೂ’ನಲ್ಲಿ ಧಾರಾವಾಹಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಜೆ. ಟಿ. ಸಂದರ್ಭಾಲೇಂಡರ ‘ಇಂಡಿಯ ಇನ್ ಬಾಂಡೇಜ್’ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಚಟ್ಟಜ್ಞಯವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ ದಂಡ ಹಾಕಿ

ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುಗೊಳಿಸಿದರು. ‘ಮಾಡನ್ ರಿಪೂ’ ತುಂಬಾ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಪತ್ರಿಕೆ, ಅದು ಅವಾಯಕಾರಿ-ಎಂದು ಪಾರ್ಫೆಮೆಂಟನಲ್ಲಿ ಭಾರತಮಂತ್ರಿ ಒಮ್ಮೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಒಷ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದುಂಟು.

‘ವಿಶಾಲ ಭಾರತ’

೩೦ಗ್ರಿಷ್ಣ್ ಬಂಗಾಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ‘ವಿಶಾಲ ಭಾರತ’ ಎಂಬ ಹೀಂದೀ ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ರಮಾನಂದರು ಘ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಗಾಂಥೀ ಶಿಷ್ಯರೂ ಸಿ. ಎಫ್. ಆಂಡ್ರೂಸ್‌ರೋಡನೇ ದುಡಿದವರೂ ಆದ ಪಂಡಿತ ಬನಾರಸಿದಾಸ ಚತುರ್ವೇದಿಯವರನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ಅದರ ಧೈಯ ಮಾರಿಶಸ್, ಥಿಜಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕೆ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾರತದ ಬಡ ಕೂಲಿಗಳ ಸಂಕಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ದೀಶದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವುದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಪತ್ರಿಕೆ ಹೀಂದೀ ಭಾಷೆಯ ನಾಲ್ಕು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ಕೂಡ ಹೆಸರು ಪಡೆಯಿತು.

ರವೀಂದ್ರಾಯಣ

ರಮಾನಂದ ಚಟ್ಟಚರ್ಚಯವರ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ರವೀಂದ್ರರನ್ನು ೩೦ಗ್ರಿಷ್ಣ್ ಓದುಗರ ಮುಂದೆ ತಂದರ್ದು ಒಂದು. ಅವರ ಬಂಗಾಲಿ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಅವರೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗೆ ಅನುವಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ಗಣಗಿರಿಂದಲೇ ಆ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ರಮಾನಂದರು ‘ರಿಪೂ’ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರಿಂದ ರವೀಂದ್ರರ ಕೇತೀರೆ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಅವರಿಗೆ ನೋಬೀಲ್ ಪಾರಿಶೋಷಕ ಗಣಗಿರಲ್ಲಿ ಬಂತಲ್ಪವೇ! ರವೀಂದ್ರರಿಗೂ ರಮಾನಂದರಿಗೂ ಗಾಥ ಮೈತ್ರಿ ಇತ್ತು ಗಣಗಣರಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ ಡಾಯರನ ಜಲಿಯಾನಾವಾಲಾಬಾಗ್ ಹತ್ತಾಕಾಂಡದ ನಂತರ ಅದರ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಾಗಿ ರವೀಂದ್ರರು ತಮ್ಮ ಸೈಟ್‌ಹುಡ್ (ಸರ್) ಪದವಿಯನ್ನು ವೈಸ್‌ರಾಯರಿಗೆ ವಾಪಸು ಕಳಿಸಿದರಲ್ಲ, ಅದರ ಮುಂಚೆ ಅವರು ರಮಾನಂದರ ಸಲಹೆ ತೆಗೆದುಹೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ. ಗಣ ಇಜ್-ಇರಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಚಟ್ಟಚರ್ಚಯವರು ರವೀಂದ್ರರ ಶಾಂತಿನಿಕೇತನ ಕಾಲೇಜಿನ ಪಿಸ್ಸಿಪಾಲರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ರವೀಂದ್ರರ ಎಪ್ಪತ್ತನೇ ಜನ್ಮದಿನೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರೊಂದು ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅದರ ಹೆಸರು ‘ಗೋಲ್ಡನ್ ಬುಕ್ ಅಥ್ ಟ್ರಾನ್ಸೋರ್’. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನಾ ದೇಶಗಳ ಮೂವತ್ತು ಮಹನೀಯರು ಲೇಖನ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಥೀ, ರೋಮೆ ರೋಲಾ (ಫ್ರೆಂಚ್ ಸಾಹಿತ್ಯ) ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಪಡೆಯಿತು.

ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಮಿತ್ರ

ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಥಿಜಿಯವರೂ ರಮಾನಂದರನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಥಿಜಿ ದಕ್ಷಿಣ ಆಷ್ಟಿಕದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಚಟ್ಟಜ್ಞಿಯವರು ‘ರಿಪೂ’ವಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದರು; ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ೧೯೦೫ರ ಲಾಹೋರ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು.

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅನೇಕ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ರಮಾನಂದರು ೧೯೧೦ರ ನಂತರ ಟೀಕಿಸಿದರೂ ಮಹಾತ್ಮರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಅಂದೋಲನಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಜಕೀಯ

ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳು ಅಪ್ಪೆಟ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನೊಡನೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದೇಶೀಯಿಂದಲೇ ಅವರು ಸಂಬಂಧ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಅವರು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಕ್ರಾಂತಿ ಮಾಡುವೆಂಬ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರನ್ನು ಅವರು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರಲ್ಲಿ, ಬಿಟ್ಟೊ ಸರಕಾರ ಭಾರತೀಯರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಹಾಕುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೇ ತರುಣರು ಹಿಂಸಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದರು.

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನೊಡನೆ ದೀಘ್ರೇ ಸಂಬಂಧ, ಗಾಂಥಿಜಿಯೊಡನೆ ಸೈಹ ಇದ್ದರೂ ೧೯೧೦ರ ನಂತರ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಅವರ ಒಲವು ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಚಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿತು. ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂರಲ್ಲಿ ಮಥುರ ಸಂಬಂಧ ಬೇಕೆಂದು ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಷಾದಿಸಿದವರು ಅವರು. ಆದರೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಸ್ಲಿಂ ಹಂಡವಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಣಿಯುತ್ತ ಹೊರಟರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಸರಿದೋರಲ್ಲಿ.

ದಿಟ್ಟ ವಿಚಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

ಇದೇ ಚಟ್ಟಜ್ಞಿಯವರ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ. ಅವರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಚಾರದವರು. ದೇಶಹಿತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪೂರ್ವ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಗಾಂಥಿ-ತಾಕೂರರಿಗೂ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಇರಿಷರಲ್ಲಿ ಅನಿ ಬೆಸಂಟರನ್ನು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾಕೂರರು

ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿಯೇ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಜೀಗಳೆಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗದ ಹೊರತು ಭಾರತಕ್ಕ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅರ್ಹತೆ ಬಾರದೆಂದು ತಾತ್ಕಾರದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೂ ಖಂಡಿಸಿದರು. ಗಾಂಧಿಜಿ ಶಾಲೆ-ಕಾಲೀಜು ಬಹಿಪ್ರಾರದ ಕರೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅದು ತಪ್ಪೆಂದರು.

ವಿಚಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ - ತಮ್ಮ ವಿರುದ್ಧಪೂರ್ವ

ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ತಮಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಕೆಂದು ಅವರು ಅನ್ನಲಿಲ್ಲ, ಇತರರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರು ‘ವಿಶಾಲ ಭಾರತ’ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೇ. ಅದರ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಪಂಡಿತ ಚತುರ್ವೇದಿಯವರಿಗೆ ರಮಾನಂದರು ಹೀಂಡೂ ಮಹಾಸಭೀಗೆ ಬೀಂಬಲ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದದ್ದು ಸರಿದೊರಲಲ್ಲಿ ಅವರು ‘ವಿಶಾಲ ಭಾರತ’ದ ಒಂದು ಸಂಪಾದಕೀಯ ಬರಹದಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದರನ್ನು ಟೋಕಿಸಿದರು. ಅವರದೇ ಒಡಿತನದ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಕ್ಷೇಪ! ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಬರೆಯಬಾರದಿತ್ತು ಎಂದು ಅವರು ಚತುರ್ವೇದಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿಲಿಲ್ಲ.

ತುಂಬು ಬದುಕು

ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳು ೨೮ ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬು ಜೀವನವನ್ನು ಬಾಳಿದರು. ಅವರ ಹಿರಿಮೇಗೆ ಆದಿಯಿಂದಲೂ ಮನ್ನಣೆ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತಲ್ಲವೇ? ಇಂತರಲ್ಲಿ ಜೀವಾದಲ್ಲಿ ಲೀಗ್ ಆಫ್ ನೀಶನ್ಸ್ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಏಕ್ಕಿಸೆಲು ಅವರಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಣ ಬಂತು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಖಚಿನಿಂದ ಬರುವುದಾಗಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವರಿಂದ ಖಚಿಗೆ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅದೊಂದು ಹಂಗಾಸುತ್ತದೆ ಅದು ಬೇಡ ಎಂದು. ಅವರು ಹೋದರು; ಲೀಗಿನ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡಿದರು. ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾದಿಗಳ ಕ್ರಿಯೋಂಬೆಯಾಗಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡರು. ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲಾರದು ಎಂದು ಭವಿಷ್ಯ ಬರೆದರು. ಅದು ಸತ್ಯವೇ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯವರು ಸ್ವಿಟ್ಟರ್ಲೋಲೆಂಡ್, ಚಿಕೊಸೆಲ್ವಾಕಿಯ, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯ, ಜರ್ಮನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿದರು. ಆಗ ಅವರನ್ನು ಕಂಡ ರೋಮೆ ರೋಲಾ “ಅವರ ನಿಲವು ಮಿಷಿ ಸದೃಶವಾಗಿತ್ತು” ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂತರಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಿಕೇತನದಲ್ಲಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥರ ಸಾನ್ವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದರ

ಎಪ್ಪತ್ತನೇಯ ಹುಟ್ಟುಹೆಚ್ಚು ಆಚರಿಸಲಾಯಿತು. ಅಗ ಜೆ. ಟಿ. ಸಂಡರ್ಲೋಲೀಂಡ್ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. “ಕಲೆದ ಬವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸೈತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಮನ್ಯಾಡಿಗಾಗಿ ರಮಾನಂದರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದುಡಿದವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?”

ದುಡಿತವೆ ಉಸಿರು

ಹೌದು, ರಮಾನಂದ ಬಾಬುಗಳಿಂದ ‘ದೃತ್ಯ ದುಡಿತ’ ಎನ್ನಬೇಕು. ‘ಪ್ರವಾಸಿ’ ಮತ್ತು ‘ಮಾಡನ್ ರಿಪ್ರೋ’ವನ್ನು ಅವರು ಹಲವರ್ವೆ ಯಾವ ಸಹಾಯಕನೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಾಧವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕ, ಪತ್ರಿಕೆ ಓದಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಲೆಕ್ಕಾ ಬರೆಯುವುದರಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಕರಡು ತಿದ್ದುವರೆಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಬ್ಬರೇ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಹಾಯಕರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮೇಲೂ ಅವರ ದುಡಿತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅವರಿಗಿದ್ದರ್ದು ದುಡಿತದೊಂದೇ ಚಟು. ಕಡೆ ಕಡೆಗೆ ದಿನಕೊಂಡು ಕೆವೋ ಚಹಾ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೇ. ಉಂಟದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ಸರಳ. ಸಿಗರೇಟು, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಮುಟ್ಟಿದವರಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋಂದು ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲ, ಗಣಾಜಾರಲ್ಲಿ ಅವರು ಸ್ವದೇಶಿವ್ರತ ಹಿಡಿದಿದ್ದರು. ಕಡೆಯ ತನಕ ಅದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಗಳು

ಅವರ ಪತ್ತಿ ಮನೋರಮಾ ದೇವಿ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ ಜೀವಿ, ಕರ್ತವ್ಯಪರಾಯಣೆ, ನಿರಾಡಂಬರ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿದ್ದು ರಮಾನಂದರ ಪ್ರಣಾಲ್ಯ ಎಂಬ್ರೋ ಕಾಲ ಅವರೇ ರಮಾನಂದರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹಣಕಾಸಿನ ಲೆಕ್ಕಾಬಾರ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಮೂರು ಗಂಡು, ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಒಂದು ಮಕ್ಕಳು. ಎರಡು ಗಂಡು ಮತ್ತು ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಈ ಆಫಾತಗಳಿಂದ ರಮಾನಂದರ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬಾ ನೋಂದಿತು. ಅವರ ಬದುಕು ಬರವಣಿಗೆ ಎರಡೂ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಸರಳ, ವಿಶುದ್ಧವಾದವು. ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಎರಡನೇ ಮಗನ ಮರಣದ ನಂತರ ಮನೋರಮಾ ದೇವಿ ಮಾತ್ರ ತೀರ ಹಣ್ಣಿದರು. ಗಣಾಜಾರಲ್ಲಿ ಮನೋರಮಾ ದೇವಿ ಮೃತ್ಯುವಶರಾದರು. ಅನಂತರ ಚಟುವ್ಯಾಪಕವರು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಂತೆಯೇ ಬದುಕಿದರು. ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮತ್ತು ಒಂದು ಮತ್ತು ಇಂತಾ-ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಾದರು. ಮಗ ಅಶೋಕ ಚಟುವ್ಯಾಪಾಧ್ಯಾಯರು ರಮಾನಂದರ ನಂತರ ಸಂಪಾದಕರಾದರು.

ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ರಮಾನಂದರ ಅರೋಗ್ಯ ತೀರ ಹಡಗೆಟ್ಟಿತು. ವರ್ಣಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಶಿಲ ಭಾರತ ಸಂಪಾದಕ ಪರಿಷತ್ತಿನವರೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಶಿಲ ಭಾರತ ಕುರುಡರ ಸಂಘದವರೆಗೆ ಅಸಂಖ್ಯ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಆವರಣ್ಣ ರ್ಯಾಶ್ಯಯೊಯ ಪಕ್ಕಕ್ಕೇ ಬಂದು ಸನಾನಿಸಿದವು.

ಇಂಬಿ ಸೆಫ್ಯೇಂಬರ್ ಇಂರಂದು ರಮಾನಂದ ಚಟ್ಟೀಂಝಾಧ್ಯಾಯರು ತಮ್ಮ ಶಿರಿಮಾಳು ಸೀತೆಯ ಕಲಕತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಬ್ಬಿದರು.

ಮಹಾಪುರುಷ

ರಮಾನಂದ ಚಟ್ಟಜೀಯವರು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಬಂಗಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನಿಂದ ನಡೆಸಿದರು. ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಇಗೆ ಪರ್ಯಾಪ್ತಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಮಹಿಳೆಯರ, ಅಸ್ವಾಶ್ಚರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹೋರಾಡಿದರು. ಅಂಗಹೀನರಿಗಾಗಿ, ರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಲೋಕದ ಮನಸ್ಸು ತಿದ್ದಿದರು.

ಎಣಿಸಿದಂತೆ ಮಾತಾಡಿದ, ಆಡಿದಂತೆ ಬದುಕಿ ತೋರಿದ ಈ ಧೀಮೂತ ಹೇಗೆ ನೋಡಿದರೂ ಮಹಾಪುರುಷ.

೪೦. ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆ

ನಾಶಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಥೀಯಾತ್ಮೀಯ ಕಥೆ

ರಣಳಿರ ಮಧ್ಯದೊಳಗೆ ಬ್ರಿಟರು ಭಾರತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೊಗುವುದು ಖಚಿತವೆಂಬುದು ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟತ್ತು. ಬ್ರಿಟರು ಈ ದೇಶವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲಿಂಬ ಆಧಾರದಿಂದ ಅದುವರೆಗೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗಿನವರ ರಾಜಕೀಯ ಗತ್ಯಾರಿಕೆಯ ಪಟ್ಟಗಳು ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಈ ಪಟ್ಟಗಳಿಂದ ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಪೇಚಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬ್ರಿಟನ್‌ನ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಬದಲಾದದ್ದರಿಂದ ಹೊಸ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿನಷ್ಟೇ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸುವುದು ಅದಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಲೀಗಿಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆದ ಮನೋರಘಂಗಗಳ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ನಾಗರಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಕೇಳಿರದ ಭೀಕರವಾದ ಕಾಂಡಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಫೋಸುವ ಹಾಗಾಯಿತು. ಅದು ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಜೀವನದ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಾತ್ಮಕ, ಹಾಗೆಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಅಮೋಷ ಪರವರ್ತಾ ಆಯಿತು.

ರಣಳಿ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರದೇ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರ ಸಾಫಿಸಲು ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಮಂತ್ರಿನಿಯೋಗದ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನಿಣಯವಾದಾಗ ಜಿನ್ನಾ ಸಾಹೇಬರು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೇ ಈ ನೆವದಿಂದ ಬ್ರಿಟರು ಇಡೀ ಯೋಜನೆಯನ್ನೇ ಮೂಲಿಗುಂಪು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಸಲ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ, ಪಂಡಿತ ನೇಹರು ಅವರ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನವರ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸರಕಾರವನ್ನು—ಲೀಗಿನವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ—ಸಾಫಿಸಲು ಆಗಸ್ಟ್ ಇರಂದು ವೈಸಾರಾಯರಾದ ಲಾಡ್‌ವೇವೆಲ್ಲರು ಅಮಂತ್ರಣಾವಿತ್ತರು.

ಜಿನ್ನಾ ಸಾಹೇಬರು ಇದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರವೆಂದರೆ, ಆಗಸ್ಟ್ ಇನ್ನು ಲೀಗಿನ “ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕ್ರಮ ದಿನ”ವಾಗಿ ಫೋಂಡಿಸಿದ್ದು. ಈ “ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕ್ರಮ”ದ ಅತಿ ಫೋರ ಸ್ವರೂಪ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದವರು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು “ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಮಗ” ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಹೀದ್ ಅಕ್ಷ್ಯೂಬರ್ ರಣಳಿ

ಸುಹೃವದಿಯವರು. ಈಗ ಅವರು ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗಿನವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು “ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕ್ರಮ”ಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೇಂದು ಆಗಸ್ಟ್ ಇಣಿನ್ನು ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಜಾದಿನವಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದರು! ಬಡಿಗೆ, ಖಡ್ಗ, ಕರಾರಿ, ಭಚ್ಚೆ, ಭಲ್ಲೆ, ಕೊಡಲಿಧಾರಿಗಳಾದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ಮೇರವಣಿಗೆಗಾರರು ಬಲಾತ್ಮಾರದಿಂದ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ದಂಗೆಗಳು ಎರಡು ದಿನ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಮೂರು ನಾಲ್ಕನೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಗಲೆಲ್ಲ ಸಾಗಿದವು. ಪ್ರೌಲೀಸರ ತಲೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲೂ ಈ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ “ಸುಮಾರು ಐದು ಸಾವಿರ ಜನರ ಕೊಲೆಯಾಯಿತು. ಹದೀನ್ಯೆದು ಸಾವಿರ ಜನ ಗಾಯಗೊಂಡರು” ಎಂದು ಮುಂದೆ ಭಾರತ ಮಂತ್ರಿ, ಲಾಡ್‌ ಪೆಥಿಕ್ ಲಾರೆನ್ಸರು ಹೇಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಅಂಕೆಗಳು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಪ್ಪಣಿವೆಂದು ಆಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತವಾದರೂ ಈಗ ಆದ ಪ್ರಾಣಕಾನಿ ವಿಶ್ವತ್ವಾನಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಕರಾಳವೂ ನಿಷ್ಪಾಣವೂ ಆಗಿದ್ದವೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕೂ ಕೆಡುಕೆಂದರೆ, ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಾದ ಪೈಶಾಚಿಕ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳು.

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೧೦ದು ಜವಾಹರಲಾಲ ನೇಹರೂ ಅವರು ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಜಿನ್ನಾ ಸಾಹೇಬರು “ದುಃಖಸೂಚಕ ದಿನ”ವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಅಂದು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಗಲಭಿಗಳು ಪಂಜಾಬ, ಬಿಹಾರ, ಬಂಗಾಲಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳ, ಗೋಳೀಭಾರುಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಯಿತು.

ತಮ್ಮ ಸಹಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಈ ದೇಶವನ್ನಾಳುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಮರು “ತಮ್ಮ ರಕ್ತದಿಂದ” ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವರೆಂದು ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗಿನ ರಾಜ್ಯ ಗಜನಾಫರ್ ಅಲ್ಲಿಖಾನರು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. “ತಮ್ಮ ರಕ್ತ”ದ ಬದಲು “ಇತರರ ರಕ್ತ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನಿರಿಸಿದರೆ ಲೀಗಿನವರು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ನಡೆದರೆಂದೊಷ್ಟಬೀಕು. ಆದರೆ ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಸರಿಯಾಗಿ ಅವರೆಣಿಸಿದಂತೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಘೋರ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡಗಳಿಂದ ಲೀಗಿನವರಿಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ ಬಿಟ್ಟರೂ ಹೂಡ ರೋಸಿಹೋದರು. ಲೀಗಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿತು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಕಲಕತ್ತೆಯ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯಾದವರು ಹಿಂದುಗಳು ಮಾತ್ರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಫ್ಳಾತದ ನಂತರ ಹಿಂದೂ ಜಾತಿವಾದಿಗಳು ಪ್ರತಿಕಾರವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಪ್ರಭಾವ ಬಹುಮತವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದಾಜು ಮಾಡುವಾಗ ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದಿದ್ದರು.

ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರಾಗ ಸೇವಾಗಾಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಕಲಕತ್ತೆಯ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡದ ಸುದ್ದಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ತಲುಪಿತೋಡಿದಂದಿನಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಯಿತು.

“ಹರಿಜನ”ದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಿಂಸೆಯ ನಿರಧಕತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮನದುಂಬಿ ಬರೆದರು. ಆಗಸ್ಟ್ ಇಲರಂಡು ಅವರು ಸೇವಾಗ್ರಾಮದಿಂದ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋರಟರು. ಸೇವಾಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ನೆಲಸುವುದು ಅವರ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕಲಕತ್ತೆಯ “ಪ್ರತ್ಯೇಕ್ಕ ಕ್ರಮ” ದಿನಾಚರಣೆ ಅದನ್ನು ಯೋಜಿಸಿದವರಿಗೇ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ವಷ್ಟವಾದಾಗ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗಿನವರ ರೋಷ್ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. “ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಾಗಲೀಬೀಕು” ಎಂಬ ಕೂಗು ಎದ್ದಿತು. ಆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಅಕ್ಷೋಭರ್ ೧೦, ಇಂಳಿರಂಡು ಬಂಗಾಲದ ನೌಖಾಲಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಂಡವನ್ನು ಓರಂಭಿಸಿತು. ಅದು ಓರಂಭವಾಗಿ ಒಂದು ವಾರದವರೆಗೂ ಹೋರಜಗತ್ತಿಗೆ ಅದರ ಸುಳಿವೇ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ ಸುದ್ದಿ ಹೊರಬಂದಾಗ ಅದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯುರೋಪಿಯನ್‌ ಒಡೆತನದ “ಸೈಷ್ಟನ್ ಮನ್” ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಬಂತು.

“ಪ್ರತೀಕಾರ”ಕ್ಕೆ ನೌಖಾಲಿಯಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ಪ್ರದೇಶ ಬೇರೊಂದಿದ್ದಿರಲಾರದು. ನೆದಿ-ಉಪನದಿ-ಕಾಲುವೆಗಳಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗ ಸೌಕರ್ಯ ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ರೈಲಿನಿಂದ ತಲುಪಬಹುದಾದ ಸ್ಥಳಗಳೂ ಬಹಳ ಇಲ್ಲಿ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನೂ ಸಂಕರಣೆಗಳನ್ನೂ ಸಾರಗಳನ್ನೂ ಕೆಡವಿಬಿಟ್ಟರೆ ಹೋರಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಪೂಲೀಸು ಸಹಾಯ ಬರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯಪೂರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾಕಷ್ಟಿತ್ತು. ನೌಖಾಲಿಯಲ್ಲೋ ಒಟ್ಟು ೨೨ ಲಕ್ಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಗಳಿಂದ ಬರೀ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಮಾತ್ರ. ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು, ಅನುಕೂಲವಂತರು, ಭೂಮಾಲಿಕರು, ಸೇಕಡಾ ಉಗರಷ್ಟಿದ್ದ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಡವರು, ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳು, ಹೋರುಪಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಭೂರಹಿತ ರೈತರು.

ನೌಖಾಲಿಯ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಾಂತಿಪೀಠರಾದರೂ ರೊಚ್ಚಿಗೆಬ್ಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಪ್ರಚಂಡ ಸಂಘಟನಾಭಿವನನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನದ ಅತಿರೇಕವಿದ್ದ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ಮೌಲಿಕಿ, ವ್ಯಾಲಾನಾ, ಮುಲ್ಗಾಗಳು. ಬಂಗಾಲದ ಬೇರಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ತಯಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, “ಇಸ್ಲಾಮಿಗೆ ಗಂಡಾಂತರ” ಎಂದರೆ ಸಾಕು, ಈ ಜನ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರೇ.

ಆದರೂ ನೌಖಾಲಿ ಗಲಭೇಯ ಒಂದು ದುರಂತ ಸನ್ನಿಹಿತವೆಂದರೆ, ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದು ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಕರೆ ಕೇಳಿ ಅಸಾಧ್ಯ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಿಲಾಷತ್ತೊ ಮತ್ತು ಅಸಹಕಾರಿ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಮುಸ್ಲಿಮರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರು. ಉಷ್ಣಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿಶ್ ಸರಕಾರ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಪಕ್ಷವೂ ಅನುಪಮವಾಗಿತ್ತು.

೩೦ಫ ಪ್ರದೇಶ ಈಗ ಹಿಂದುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಿತ್ತು. ಉಷ್ಣಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧಕ್ಕೂ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿಶ್ ಸರಕಾರ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವದಿಂದ ಪಾಠ ಕಲಿತು ಮುಸ್ಲಿಂ ಜಾತೀಯವಾದಕ್ಕೆ ಸಕ್ರಿಯ ಪ್ರೌತ್ತಳ್ಯಕ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಅತಿರೇಕವಾದಿಗಳ ಅವ್ಯಾಹತ ಪ್ರಚಾರದಿಂದ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಆರ್ಥಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೂ ದ್ವೀಪದ ಸ್ವರೂಪ ಬಂದದ್ದು ಅನ್ವಘಾವಿಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕಲಕತ್ತೆಯ “ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕ್ರಮ”ದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗಾದ ಹಾನಿಯ ಕಢಿಗಳನ್ನು ಬಳ್ಳಿ ಬಳ್ಳಿಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತ ಲೀಗ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ನೌಖಾಲಿಗೆ ತಲುಪತೊಡಗಿದೊಡನೆ ಉದೇಕದ ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ೧೯೪೬ ಅಗಸ್ಟ್ ೨೬ರಂದು ನೌಖಾಲಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿದ ಸುದ್ದಿಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಈದುಲ್ಲಾಘಿತರ್ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಮಸೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಹಿಂದುಹಿಂಡಾಗಿ ಆಯುಧ ಸಮೀತ ಗರ್ಜೆಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಹೀಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗೆಸ್ ಪ್ರಮುಖನೊಬ್ಬನ ಕೊಲೆಯಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲ ಉಂಟಿರಿದೂರಿಗೆ ಹಬ್ಬಿತು. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಮಧ್ಯದೊಳಗೆ ತೊಂದರೆ ಇನ್ನೂ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಹಿಂದೂ ಪ್ರಮುಖರು ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಸಹಾಯ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಫಲ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವಾರದವರೆಗೆ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಸರಕಾರ ಕೈಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಂಡರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತೇಂದು ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಘ್ಯಾರೇಲಾಲರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬದಲಿಗೆ ನೌಖಾಲಿಯ ಹಿಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಮೆಜಿಸ್ಟ್ರಿಟರನ್ನು ಅಕ್ಷ್ಯೋಬರ್ ಗಂರಂದು ವರ್ಗಮಾಡಿ ಕಳಿಸಲಾಯಿತು! ಅದೇ ದಿನ ಹತ್ತಾಕ್ಷಾಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಈ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಹಿಂದುಗಳಿಂದಲೇ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಿದವರ ವಂಶಜರಾದ ಜನರು ಸಂಸ್ತಾಪಿತರು ಬಂಗಾಲಿಯಲ್ಲಿ “ಕಲಿಕಾತಾರ್ ಪ್ರತಿಶೋಧ ಚಾಯ್” (ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಾಗಬೇಕು), “ಹಿಂದೂರ್ ರಕ್ತ ಚಾಯ್” (ಹಿಂದುಗಳ ನೆತ್ತರು ಬೇಕು) ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಹಿಂದೂ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಬೆಂಕಿ ಹಬ್ಬಿ ಕಂಡಕಂಡವರನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಚೀಲಗಳಲ್ಲಿ

ತುಂಬಿ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಗೆದದ್ವಾಯಿತು. ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಜೀವದಾನಕಾಗಿ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಿಂದ ಹಣ ಕೊಟ್ಟವನನ್ನು ಕೊಂಡುಹಾಕಿದ್ವಾಯಿತು. ಅಸಹಾಯ ಜನರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಗೋಮಾಂಸ ತಿನ್ನಿಸಿ ಮತಾಂತರ ಮಾಡಿದ್ವಾಯಿತು. ಮದುವೆಯಾಗದ ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮದುವೆಯಾದ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಬಲಾತ್ಮಾರದಿಂದ ಮುಸ್ಸಿಮರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ವಾಯಿತು. ಮುಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಲಾಮಾಸ್ತರರು, ಶಾಲೆಕಾಲೇಜುಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಂಥವರು ಕೂಡ ಇಂಥ ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರು.

ಈ ಅನಾಹುತಗಳ ವೃತ್ತಾಂತಗಳು ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗತೊಡಗಿದಾಗ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಪ್ರೋಣವಾದ ಅಂಕಸಂಖ್ಯೆಗಳೊಡನೆಯೇ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ನೋಖಾಲಿ ಗಲಭೀಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ತವರು ೫,೦೦೦ ಜನ ಎಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಪ್ರೋಣವಾಗಿತ್ತೇಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕೆಡುಕಾಯಿತ್ತೇಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಲಾಲರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟೇಲ್ಲ ಅನಾಹುತವನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂಗಾಲದ ಸರಕಾರ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಸುಹುವದಿರ್ಯವರಾಗಲಿ ಮತ್ತಾವ ಪ್ರಮುಖರಾಗಲಿ ಅತ್ತ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಪ್ರೌಲೀಸರು ಕೈ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಸಿದಾಗ ಕೂಡ ಅದು ಅನ್ಯಾಯಾರಂಭನ್ನು ಹಣಿಯುವುದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಪುಂಡತನದ ಪ್ರಮುಖತ್ವವನ್ನು ಬಂಗಾಲದ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯನಾದ ಸಯ್ಯದ್ರ್ಬಾ ಗುಲಾಮ್ ಸಾರವಾರ ಹುಸೇನಿ ವಹಿಸಿದ್ದ ಈತನೇ ಗಲಭೀಗಳ ಯೋಜಕನಾಗಿದ್ದ ಮುಂದೆ ಇವನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಷ್ಟು ಹೊರಟಾಗಲೂ ಏಲಿಟರಿಯವರ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮಾತಾಡಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಗಡ ಚಹಾ ಕುಡಿದು ಹೋದ. ಅವನನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಿಲ್ಲ ಪ್ರೌಲೀಸರು ಪುಂಡ ನಾಯಕರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಜರು ಪಡಿಸಿದಾಗ ಮೆಚ್ಚೇಟರು ಸರಕಾರದ ಒಲವು ಯಾವೆಡೆಗಿಡೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಜಾಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದರು. ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ವಿದೇಶೀಯರೂ ಬಿಳಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸ್ಥಳ ಸಂದರ್ಶನದ ನಂತರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಭೀಕರತೆಯನ್ನು ವರದಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಸುಹುವದಿರ್ಯವರ ಸರಕಾರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಒಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ತಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಅಲ್ಲವೆಂದು ನಟಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತ್ತು.

✿   ✿   ✿

ದಿಲ್ಲಿಯ ಭಂಗಿಬಸ್ತಿಯ ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭೆಟ್ಟಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನೆಹರು ಮೊದಲಾದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಮುಖರಿಗೂ ಸಲಹೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಂಥೀಚಯ ಆಗ ಒಂದು ತರಹದ “ಸೂಪರ್ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ”ಯಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಲುಯಿ ಥಿಶರ್ ಹೇಳಿದ್ವಾರೆ. ಆದರೆ

ಕಲಕತ್ತೆಯ, ಮತ್ತೊಗ ನೌಶಾಲಿಯ ಅಮಾನುಷ ಘಟನೆಗಳ ವರದಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ತಲುಪುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅವರ ಹೃದಯ ಚಡಪಡಿಸತ್ತೊಡಗಿತು. ಸಂಜೀಯ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ತುಂಬ ನೋವನ್ನು ಹೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. “ಬಂಗಾಲದ ಜನತೆಗೆ ಹುಟ್ಟು ಹಿಡಿದಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಪಶುವಿಗಿಂತ ಕೆಳಮಟ್ಟಕ್ಕಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ನೌಶಾಲಿಯ ಘಟನೆಗಳ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸತ್ತೊಡಗಿದ್ದೇನೆ. ದೇವರೇ ದಾರಿ ಹೋರಿಸಬೇಕು. ಅಹಿಂಸೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸ ಇಳಿದಿದೆಯೆಂದು ನಾ ಬಲ್ಲಿ ಜನರು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಹೀಗಿಯನ್ನು ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಿಜ. ಆದರೆ ಈ ಹೀಗಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನುಬೇಸುವ ಹಾದಿ ಒಂದೇ. ನನ್ನ ಜೀವಮಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಏತಕಾಗಿ ಮುಡಿಸಿಟ್ಟಿನೋ ಆ ಅಹಿಂಸೆಯ ಬೋಧನೆಯನ್ನೇ ಪುನರುಚ್ಛರಿಸುವುದೇ ಆ ದಾರಿ. ಇದರಿಂದ ನಾನು ಜನರ ಹೀಗಿಯನ್ನು ಕೆಳೆದುಕೊಂಡರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಹಿಂದುಗಳು ಪ್ರತೀಕಾರಕ್ಕಿಳಿಯಬಾರದು.”

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗು ಕೇಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತ್ತು. ಗಾಂಥಿಜಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗೂ ಆತ್ಮೋಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡರು. ಜಿನ್ನಾ ಸಾಹೇಬರು, ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾಸಂಶಾತರು ನಿಭರ್ಯವಾಗಿ ಇರಬಹುದೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ನೌಶಾಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಆಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂರು ಪೂರ್ತಿಗೆ ಬಹುಸಂಶಾಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪೂರ್ವ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಶುಭಸೂಚಕವಲ್ಲ ಎಂದವರು ಹೇಳಿದರು.

ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಹೃದಯದ ತಳಮಳ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. “ಗ್ರಾಜ ವರ್ಷ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಂತಶ್ಯಕ್ತಿ ನನಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನಿಸತ್ತೊಡಗಿದೆ” ಎಂದವರು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಶಾಭಾವನೆ ಪೂರ್ತಿಗೆ ಕುಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಈ ಎಲ್ಲ ಪಾಶವತೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆಶಾಕಿರಣಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. “ಮುಂಬಯಿಯ ಗಲಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಪೋಬ್ಬ ಮುಸಲಾಣನಿಗೆ ಆಶಯವಿತ್ತು ಹಿಂದೂ ಜನಜಂಗುಳಿಯ ರೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ. ಮುಸಲಾಣ ಮಿತನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವ ಬದಲು ಅವನು ತನ್ನ ಜೀವಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧಾದ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಹಿಂದುಗಳು ಮುಸಲಾಣರಿಗೂ, ಮುಸಲಾಣರು ಹಿಂದುಗಳಿಗೂ ತಮ್ಮ ಜೀವಗಳನ್ನು ಪಣವಿಟ್ಟು ಆಶಯ ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ದಿವ್ಯತ್ವ ಒಂದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೇ ಮಾನವಕುಲ ಕ್ಷಣಾವೂ ಬದುಕಲಾರದು” ಎಂದವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಮರಣಕಾಲದವರೆಗೂ ಗಾಂಥೀಜಿ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ದೈವತ್ವವನ್ನೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವನ್ನೂ ಅರಸುತ್ತು ಹೊರಟರು. ಬಂಗಾಲದಿಂದ ಬಂದ ವರದಿಗಳಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಚಂಡ ಒತ್ತಡಗಳು ಬರತೋಡಗಿದವು. ಅಹಮದಾಬಾದಿನಿಂದೊಬ್ಬರು ನೀವೇಕೆ ಆಮರಣ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಹೋಮ ಮಾಡಿ ಈ ಅನಾಹತವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅಕ್ಕೋಬರ್ ಎಂರಂದು ಹಿಂದೂ ತರುಣರ ಬಂದು ತಂಡ ಘೋಷಣೆಗಳೊದನೆ ಕೋಪದಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಬಯಲಲ್ಲಿ, ನುಗ್ಗಿ ಬಂತು. ಗಾಂಥೀಜಿ ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಹೆಂಗಸರು ಬಲಾತ್ಮಾರಕ್ಕೆ ತಲೀವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸೀತೆಯಂತೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಭಂಗವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಾವನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕೆಂದರು. ಆದರೆ ನೌಖಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಗಲಭಿ ಟಿಪ್ಪೇರಾ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಹಳ್ಳಿಗಾಡುಗಳಿಗೂ ಹಬ್ಬಿದೆಯೆಂದು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿರಿಸಿದ ಅವರಿಗೆ ತಾಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಗಾಂಥೀಜಿ ಏಕೆ ಉಪವಾಸ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ? ಅಂತರಂಗದ ಕರೆ ಬಂದಿಲ್ಲ ಎಂದವರು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು. ಮುಂದೆ ಹಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಅವರು ಇದನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸಿದರು. ಮುಸ್ಲಿಮರು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಹೀತಿಸುತ್ತಿರಲ್ಲಿ, ನಂಬುತ್ತಿರಲ್ಲಿ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಉಪವಾಸಾಸ್ತಪನ್ನು ಎತ್ತುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲಿ, ಉಪವಾಸವು ಮಿತ್ರರು ತಪ್ಪಿ ನಡೆದಾಗ ಅವರನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರಲು ಬಳಸತಕ್ಕ ಅಸ್ತ್ರ ಮೊದಲು ತಪ್ಪುಗಾರರಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ತಿದ್ದಹೋಗುವವನು ಹೀತಿಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಅವರು ನೌಖಾಲಿಗೆ ಶಾಂತಿಯಾತ್ಮೆ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. “ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಾನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೇನೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹೋದ ಹೊರತು ನನಗೆ ಶಾಂತಿ ಇಲ್ಲ, ಎಂದಷ್ಟೇ ಬಲ್ಲೇ” ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಈ ಸಾಹಸದಿಂದ ಪರಾವೃತ್ತಗೊಳಿಸ ಬಂದ ಮಿತ್ರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. “ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ವೈರಿಯೆಂದು ಇಂದು ಕೆಲ ಮುಸ್ಲಾನರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರ ಹೋಧದಿಂದ ನನಗೇನೂ ಕೆಡುಕೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಸ್ವೇಧಮ್ ಬಾಂಧವರೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೇಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನಾ ದಿನ ಗಾಂಥೀಜಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು. “ನಾನು ಯಾರ ಮೇಲೂ ತಪ್ಪಿ ಸಾಫಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲ ... ಹೆಂಗಸರ ದುಃಖ ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕರಗಿಸಿದೆ. ಅವರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬರಿಸಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.”

ಮತ್ತು ಅಕ್ಕೋಬರ್ ಎಂ, ಗಣಾರಂದು ಮಹಾತ್ಮೆ ಗಾಂಥಿಯವರು ರೈಲಿನಿಂದ

ಮ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೨೫

ಕಲಕತ್ತೇಗೆ ಪ್ರಸಾಧನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಅರೋಗ್ಯ ಸರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಈ ಯಾತ್ರೆ ಅವರು ಕೈಕೊಂಡ ಹಿಂದಿನ ಯಾವ ಯಾತ್ರೆಗಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಅವರೀಗ ನಿಜವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾತದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ವೈರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಜನರ ಮಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾನವತೆಯನ್ನು ಪುನರ್ಜಾಗಿಸಿಸುವುದಕಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಎಂದೂ ಕೈಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ.

* * *

“ನನ್ನನ್ನು ಬೀಳೊಡಲು ನಿಲಾಣಾಕ್ಷೆ ಯಾರು ಬರಬೇಡಿ. ನನ್ನ ಅಶೀವಾದ ಕೇಳಬೇಡಿ. ಅಶೀವದಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಗಾಂಧಿಜಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಜನರು ಸಮುದ್ರದೊಷಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಪ್ರಯಾಣ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಗಾಂಧಿಜಿ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿ ನಿಲಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ದರ್ಶನಾರ್ಪಕ್ಕಿಗಳ ಗಡಣ ಉಕ್ಕೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ಗಾಡಿಯ ಮೇಲೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಡಿಕಿಗಳಿಗೆ ಜೋತುಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಜನ್ನು ಒಡೆದು ತಲೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಿವಿ ಬಿರಿಯಿವಂತೆ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಡಿಯನ್ನು ಸರಪಳಿ ಜಗ್ಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರೇಲ್ವೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹೋಸ್‌ ಪ್ರೈಸಿನಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ನೀರು ಬಿಟ್ಟರೂ ಜನ ಜಷ್ಟೇನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಗಾಂಧಿಜಿ ಕಿವಿಯೊಳಗೆ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚೊಂಡು ಕುಳಿತಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ರ್ಯಾಲು ಕಲಕತ್ತೆಯನ್ನು ಓದು ಗಂಟೆ ತಡವಾಗಿ ತಲುಪಿತು. ಗಾಂಧಿಜಿ ಆಯಾಸದಿಂದ, ವಿಷಾದದಿಂದ ಸೋತು ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದು ಸೋದೇಪ್ಪರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಅಂದೇ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿ ತಮ್ಮ ಶಾಂತಿ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರತೊಡಗಿದರು.

ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳ ಮೌದಲು ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಹೊಸ ದಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥಾಗಿ ಜನ ಸತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರು ಮತ್ತೆ ಉದ್ದಿಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಕಲಕತ್ತೆಯ ಬೀರಿಗಳು ನಿಜನವಾಗಿದ್ದವು. ಕೆಸ್, ಹೊಲಸು ತೆಗೆಯುವವರಿಲ್ಲದೆ ಗುಡ್ಡ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಓಟೆ ಓಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುಷ್ಪಾ ಮನೆಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಬೀತಾಳಗಳಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಗಾಂಧಿಜಿ ಗವನರರಣನ್ನು ಕಂಡರು. ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ, ಸುಹೃದ್ವರ್ದಿಯವರನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಬಂದ ಮೂರನೇ ದಿನ ಜಾತೀಯ ಜಗತ್ತದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯ ಆಸೆ ಹೋರುತ್ತಿದೆ ಎಂದವರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು.

ರೋಷರ ಧ್ವನಿಗಳಿಗೆ ಹೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, “ನೊಂಬಾಲಿಗೇಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ? (ಮುಸ್ಲಿಮರ

ಹತ್ಯೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ) ಮುಂಬಯಿ, ಆಹಮದಾಬಾದ್, ಚೌಪಾಗಳಿಗೇಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ?" ಎಂದೊಬ್ಬ ಮುಸ್ಲಿಂ ಮಿತ್ರ ಕೇಳಿದ್ದು ಶಾಂತಿಸಾಫಾಪನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಗಾಂಥೀಜಿ ಸ್ವಷ್ಟ ವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡಲು ಹಿಂಜರಿಯಲ್ಲ, "ನೌಖಾಲಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೋಲುವಂಥವು ಆಗಿದ್ದರೇ ಆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ" ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು. "ಈ ಸಾಮೂಹಿಕ ಉನ್ನಾದವನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯ ಪಶುವಿಗಿಂತ ಕೀಳಾಗುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು ನನ್ನ ಹೃದಯ ಕುಸಿಯುತ್ತಿದೆ ... ಆದರೆ ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರ ಬದಲಾಗದು. ಈ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊನೆಯ ಕೆಂಡ ಆರುವವರೆಗೂ ನಾನು ಕಲ್ಪತ್ರೆಯನ್ನೂ ನೌಖಾಲಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಷವಾಗಲಿ, ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ, ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದರೇ ಇಲ್ಲೋ ಸಾಯುತ್ತೇನೆ. ಸೋಲೊಷ್ಟ್ವಾಪುದಿಲ್ಲ, ನಾನೇನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂಬ ಆಶೀಯಿಂದ ಜನರು ನನ್ನ ಮುಖ ನೋಡುತ್ತ ಕೂಡುವಾಗ ನನ್ನಿಂದ ಏನೂ ಆಗದಿರುವುದಾದರೆ ನಾನು ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚುವುದೇ ಲೇಸು."

ಗಾಂಥೀಜಿ ನೌಖಾಲಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಆತುರರಾಗಿದ್ದರೂ ನವಂಬರ್ ಉರ ವರೆಗೂ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಬಿಹಾರದಿಂದ ಭಯಾನಕ ಸುದ್ದಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ನೌಖಾಲಿ ಟಿಪ್ಪೋರಾಗಳ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಹಾರವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಆಕ್ಷೋಬರ್ ಅಜರಂದು "ನೌಖಾಲಿ ದಿನ"ದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಂಗೆಸ್ಸಿಗರೇ ಉಗ್ರ, ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಂಗೆಗಳಲ್ಲಿ ನೌಖಾಲಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಹಿಂಸೆಯೇ ನಡೆಯಿತು. ನಾಲ್ಕುವರೇ ಸಾವಿರ ಜನ ಸತ್ತರೆಂದು ಸರಕಾರಿ ವರದಿಗಳು ಕಡೆಗೆ ಹೇಳಿದವು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಮುಸ್ಲಿಂರೇ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ:

ಗಾಂಥೀಜಿ ಈ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನೌಖಾಲಿ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನೌಖಾಲಿಯಲ್ಲಾದುದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರ ತೀವ್ರ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿತು. ನೇಹರೂ, ಸರದಾರ ಪಟೇಲ್, ಲಿಯಾಕತಲಿಖಾನಾ, ಅಬ್ದುರ್ರಬ್ರಾ ನಿಸ್ಸಾರರಂಥ ಕೇಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಬಿಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ನೇಹರೂ ಅವರಂತೂ ಬಿಹಾರಿಗಳು ಈ ಅನಾಚಾರಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೇ ಬಾಂಬಿಗಳನ್ನು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲೆಂದು ಸಾರಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ನವಂಬರ್ ಇರಂದು, ನೌಖಾಲಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮೋರಲು ಗಾಂಥೀಜಿ ಬಿಹಾರ ಶಾಂತಿಗೆ ಮರಳಿದ್ದರೇ ಆಮರಣ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಷೋಷಿಸಿದರು.

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ತಪಸ್ಸು ಆಗಲೇ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಆಹಾರ ಏನಿತ್ತೆಂಬುದು ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಆವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆದಿನ

ಹಾಲನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಉಳಿದ ಆಹಾರವನ್ನೂ ಅವರು ತಗ್ಗಿಸಿದರು. ಈಗ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪವಾಸದ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನೇ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಹೀಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಉಳಿದಿತ್ತಲ್ಪವೇ? ಬಿಹಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಘೋಷಣೆಯ ಪರಿಣಾಮ ವಿದೃತಿನಂತಾಯಿತು. ಕಲಕ್ತೇಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಕ್ಕೀರ್ದೂ ಹಬ್ಬಿ ಗಾಂಡಿಜಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಶಾಂತವಾಗಿಯೇ ಸಾಗಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಲೀಗಿನವರನೊಳಿಗೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಾನದ ಉಸಿರುಗರೆದರು.

ಗಾಂಥೀ ಜೀವನದ ಸತ್ಯಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಲಿದ್ದ ನೌಖಾಲೀ ಯಾತ್ರೆ ಇಂಧ ನವಂಬರ್ ೬ರಂದು ಘಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಸುಹುವದಿರ್ಯವರು ಅವರೊಡನೆ ಬರುತ್ತೇನೆಂದವರು ಬೇರೆ ಕೆಲಸವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮುಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ಅವರು ಆಮೇಲೆ ನೌಖಾಲಿಯ ಸ್ನಾತನಿ ಮುಲ್ಲಾಗಳು ಗೋಂಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ತಿರುಗುವ ಈ ತರುಣೀಯರನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತೆ ತೊಂದರೆ ಹಬ್ಬಿಸುಬಹುದೆಂಬ ‘ಭಯ’ದಿಂದ ಅವರನ್ನೂ ಕಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಮಿಕ ಮಂತ್ರಿ ಶಂಸುದ್ದೀನ್ ಅಹಮದ್ ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರು ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟರಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಗಾಂಥೀಜಿಯೊಡನೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಾದರು. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಗಾಂಥೀಜಿ ವಿಚಲಿತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಮಗೆ ಯಾವ ಸರಕಾರಿ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ಬೇಡವೆಂದೇ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಗಾಂಥೀ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಪಾಯ ತಟ್ಟುವುದು ಲೀಗ್ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ತಕ್ಕ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತು.

ಸಾದಾ ರೈಲಿನಲ್ಲೀ ಸಾಗುವುದು ಗಾಂಥೀಜಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಕಾರ ವಿಶೀಷ ರೈಲಿನ ಏಷಾಡು ಮಾಡಿತ್ತು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಬಹುಮತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಜನಸಮೂಹ ನಿಲ್ಲಾಣಾಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಂಥೀಜಿ ಎಲ್ಲಿಡೆ ಹೀಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಇಕ್ಕವನ್ನು ಜನಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸಿದರು. ದೋಷಾಲಂಡೋಷಿನಿಂದ ಪದ್ದಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ನೂರು ಮೈಲು ಬೋಣಿನ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ, ನೌಖಾಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಂದಪುರವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಒಳನಾಡಿನಿಂದ ಓಡಿಬಂದಿದ್ದ ಆರು ಸಾವಿರ ನಿರಾಶಿತರು ಇದ್ದರು.

ಅಂದು ನವಂಬರ್ ೨, ಅಂದೇ ಅವರು ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದರು. ಆಗಲೀ ಅವರ ಕೆಲ ಸಹಕಾರಿಗಳು ಬಂದು ಪೂರ್ವರಂಗವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವೇ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನಾಗಲಿ ಸಂಗಡಿಗರನ್ನಾಗಲಿ ಜನರನ್ನಾಗಲಿ ಅಕರ್ಮಣಾರಾಗಿ ಉಳಿಯಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಯಾವ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವನ್ನೂ ಯಾರಿಗೂ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಣಬಂದ ಹೀಂದೂ ನಿಯೋಗವನ್ನು ಮೊದಲನೇ ದಿನವೇ ಅವರು ಹೀಂದೂಗಳ ಹೇಡಿತನಕಾಗಿ ತರಾಟಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಹೀಂದೂ ಪೂರ್ವ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನು ಮುಸ್ಸಿಮರ ಆಗ್ರಹಕೊಳ್ಳಬಾದರೂ ಅವನು ಹೋರಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತೀಂದರು. ಹೆದರಿ ಓಡಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರವಾಗುವಾಗ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತದ್ದು ಹೇಡಿತನದ ಪರಮಾವಧಿ ಎಂದರು. ಚಿತ್ತಗಾಂಗ್ ಶಸ್ತ್ರಾರದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದವನು ತಾನೆಂದುಕೊಂಡ ಒಬ್ಬ ಕ್ಷಾಂತಿಕಾರನಿಗೆ ಇಂಥ ಢೈರ್ಯಶಾಲಿ ನೀನು ಈ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮೇಕೆ ಕುಳಿತೆ ಎಂದು ಭತ್ತ್ವನೇ ಮಾಡಿದರು. “ನಾನು ಅಹಿಂಸಾವಾದಿ, ಆದರೆ ನೀವೆಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಆಗಿರೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ನೀವು ಸಾಯುಧರಾಗಿ ನಿಮ್ಮನೇಕೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ? ೨೦,೦೦೦ ತರುಣರು ಇಂಥ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅಳಿದಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿರಲ್ಲ” ಎಂದವರು ಹೀಂದೂ ನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದರು. ದಿನವೂ ಘ್ರಾಂತಿನಾ ಸಭೀಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದರು. ಮಹಿಳೆಯರು ರಜಪೂತ ರಮಣೀಯರಂತೆ ಜೋಹರ್ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಮಾನ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತೀಂದರು. ಹೀಂದೂಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಭಯ—ಭಯವೇ ಅವರನ್ನು ನಿಸ್ಪಂಥಾಯಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲ.

ಹೀಂದೂಗಳಿಗೆ ಹೀಂಸೆಯಿಂದಾದರೂ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತೀಂದು ಬೋಧಿಸಿದ ಅವರು, ಮುಸ್ಸಿಮರನ್ನು ಸುಮ್ಮೇ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆರಳಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಲಿಲ್ಲ, ಚಂದಪುರದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕಂಡ ಮುಸ್ಸಿ ಲೀಗ್ ನಿಯೋಗ - ಈ ದಿವಿಜನ್ನಿನಲ್ಲಿ ದಂಗೆಯಾಗಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಸುಳ್ಳ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಹೀಂದೂಗಳನ್ನು ಮನೆಮಾರು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮುಸ್ಸಿ ಲೀಗಿನ ಹೆಸರು ಕೆಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರಾಶಿತರ ಪುನರ್ನಿರ್ವೇಶನಕ್ಕೆ ಹೀಂದೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೇ ಅಡ್ಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿತು. “ಇದು ತೀರಾ ನುಂಗಲಾರದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಗುಳಿಗೆ” ಎಂದು ಗಾಂಥೀಚಯ ಹೇಳಿದರು. ಮುಸ್ಸಿಮರ ಹೆಸರು ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕೇನೇ ಹೀಂದೂಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಮಾರು, ವಸ್ತು ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ನಂಬಬೇಕೆ? ಕೊನೆಗೆ ನಿಯೋಗದವರು ಅಷ್ಟಷ್ಟು ಅತ್ಯಾಚಾರವಾಗಿದೆಯೆಂದೊಪ್ಪಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. “ಆದರೆ ನಾವು ಹೀಂದೂ ಮುಂದಾಳುಗಳೊಡನೆ ಒಳನಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶಾಂತಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮನ್ನು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದನೊಬ್ಬ “ಅಡ್ಡಿಯಲ್ಲ, ನಾನು ನಂಬುತ್ತೇನೆ. ನೀವೂ ನಾವೂ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾ” ಎಂದರು ಗಾಂಥೀಚಯ. ಆತನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿತು.

ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಸಂಚಾರ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಚಂದಪುರದಿಂದ ೫೦ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಾಂಗಣಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೀಂದೂಗಳಿಗೆ “ಪೂರ್ವ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿ

ತರುಣೀಯೊಬ್ಬಳು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವವರೇಗೂ ನಾನು ಈ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕಡಲುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ “ಮಿಲಿಟರಿ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನಂಬಬೇಕಿ. ಮಿಲಿಟರಿಯವರನ್ನು ಯಾರು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ದೇವರು ಎಂದವರು ಹೇಳುವರು. ನೀವೂ ದೇವರನ್ನು ನಂಬಿ ಧೈರ್ಯ ತಾಳಿ.” ಚೌಮುಹಾನಿಯಲ್ಲಿ ಔಧ್ರನಾ ಸಭಿಗೆ ೧೫,೦೦೦ ಜನ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ೧೨,೦೦೦ ಜನ ಮುಸ್ಲಿಮರಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಗಾಂಥಿಜಿ ಮುಸಲ್ಲಾನರಿಗೂ ತಮಗೂ ಹಳೆಗಾಲದಿಂದ ಇದ್ದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದರು. “ಇದೇ ಪೂರ್ವ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಖಿಲಾಘತ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಂಧುಗಳು ಮುಸ್ಲಿಂ ಸ್ರೀಯರ ಸಭಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಗಳಿಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಇಂಥ ಜನಾನಾ ಸಭಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಿತ್ತು” ಎಂದರು. ಆಮೇಲೆ ಹೀಂದೂ ಸ್ರೀಯರ ಮಾನಭಂಗ, ಒತ್ತಾಯದ ಮತಾಂತರ, ದೇವಾಲಯಗಳ ನಾಶ - ಇವೆಲ್ಲ ಕುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲ ಎಂಬರು. ಗೋಪೇರೊಬಾಗಿನಲ್ಲಿ ಹೀಂದುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿ ಹಾಕಿ ಸುಟ್ಟಿ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಕರಕಿದ ಎಲುವುಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇದ್ದವು. ೬,೦೦೦ ನಿರಾಶಿತರ ಶಿಬಿರವಾಗಿದ್ದ ದತ್ತಪಾಡಾದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ಸದಸ್ಯರನೊಳಿಗೊಂಡ ನಿಯೋಗದೊಡನೆ, ಉತ್ತರ ಬಿಟ್ಟವರನ್ನು ಪುನಃ ಅವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮರಳಿಸುವ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆಗಿಡಿದರು.

ಹೀಂದುಗಳು ಹೀಂದಿನದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತು ತಮ್ಮ ಸಾಫಾನಗಳಿಗೆ ಮರಳಬೇಕೆಂದು ಗಾಂಥಿಜಿ ವಾದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಹೀಂದುಗಳು ಹೇಡಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀಯಲ್ಲಿ ಯಾವೋಂದು ಪಕ್ಷಪೂ ಆವಮಾನಕ್ಕೆ ತಲೆವಾಗಬೇಕಾಗುವುದಾದರೆ ತಾವು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಬವರಲ್ಲ, ಹೀಗೆಂದು ಅವರು ಮುಸ್ಲಿಂ ಮುಂದಾಳುಗಳ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ಸರಕಾರದ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಒರಿಗೆ ಹಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದರು: “ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಹೀಂದುಗಳೂ ಮುಸಲ್ಲಾನರೂ ಪುನಃ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಹೀಂದುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂಕಟಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ; ಈಗಲೂ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಅವರನ್ನು ತಿರುಗಿ ತಂತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ನನಗೊಂದು ಆಶ್ವಾಸನ ಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಒಳ್ಳೇ ಮುಸಲ್ಲಾನ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಒಳ್ಳೇ ಹೀಂದು ಮುಂದೆ ಬರಲಿ. ಅವರು ಹೀಂದುಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯ ನಂಬಿಕೆ ಕೊಡಲಿ. ಆಮೇಲೆ ನಿರಾಸಿತ ಹೀಂದುಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಕರೆದೊಯ್ದಾರಿ. ಹೀಂದುವನ್ನು ನಾನು ಒದಗಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನು ಲೀಗ್ ಸರಕಾರ ಒದಗಿಸಲಿ” ಹೀಂದುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಈ ಕೊಡುಗೆಗೆ ಗೊಣಗುಟ್ಟಿದರು. ಹೀಂದೆ ತೊಂದರೆ ಎದ್ದಾಗ ಮುಸಲ್ಲಾನರು ಹೀಗೇ ಆಶ್ವಾಸನೆ ಕೊಟ್ಟಿರು. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರು. ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಂಬಿಂಣ ಹೇಗೆ ? -

ಎಂದವರು ದೂರಿದರು. ಆದರೆ ಗಾಂಥೀಜಿ, ಇಲ್ಲ, ಈಗ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಿದೆ. ಸರಕಾರವೂ ನಿಮ್ಮ ನೇರವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆಶ್ವಾಸನ ಕೊಟ್ಟರು. ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉರಿಂದೂರಿಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಗಾಂಥೀಜಿ ಇದೇ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪುನರುಚ್�ರಿಸುತ್ತ ಹೋದರು.

ಆದರೆ ವಿಷಯ ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವಿಲ್ಲೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಧ್ವಂಸವಾದ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳು, ನಂದಿಗಾಮದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾದ ೯೦೦ ಮೌಗಳು, ಸತ್ತವರ ಎಲುವುಗಳು, ಬಲಾತ್ಮಾರದಿಂದ ಮತಾಂತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಗೋಲೋರ್ ಎಂದಳುವ ಹುಂಕುಮ ಕಂಕಣವಿರಹಿತರಾದ ಹಿಂದೂ ಮಹಿಳೆಯರು - ಈ ಧೈರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಹೃದಯದ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಗಳು ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಮರಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಅದನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರಲ್ಪಟ್ಟೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಮರಳುವ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ತಡೆದ ಘಟನೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಹೊನೆಗೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗಿನವರು ಹೇಳಿದ ಹೊರತು ಮುಸ್ಲಿಮರು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಮರಳಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಮೊದ ಮೊದಲು ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಕಡೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಈಗ ಮುಖ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡಿದ್ದರು. ಸಭೆಗಳಿಗೂ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು.

ನೊಬಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಒಂದು ವಾರದೊಳಗೆ ಗಾಂಥೀಜಿ ಮತ್ತೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕದ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗನ್ನೂ ಸರಕಾರವನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ತಂಡವನ್ನು ಒಡೆದು ಚದುರಿಸಲಾಗುವುದು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರೂ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ-ಗಂಡಸಾಗಲಿ ಹೆಂಗಸಾಗಲಿ - ಒಂದು ಸಂತ್ರಸ್ಯ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಹಿಂದುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನು ಜಾರ್ಖಿನಾಗಿ ಒಡ್ಡುವರು. ಸ್ವತಃ ಗಾಂಥೀಜಿಯೂ ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವವರಿದ್ದರು. ಕೇವಲ ಬಂಗಾಲಿ ದುಭಾಷಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಲ ಕುಮಾರ ಬೋಸರು ಮತ್ತು ಬಂಗಾಲಿ ಅರಿಯದ ಮಲಯಾಳಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ ಪರಶುರಾಮರು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಇರುವರು.

ಗಾಂಥಿ ತಂಡದವರು ಕೊಂಚ ಚಿಂತಿತರಾದರು. ಮೊನ್ನೆ ತಾನೆ ಒಬ್ಬ ಕಾರ್ಯಕರ್ತನ ಕೊಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಗಾಂಥೀಜಿ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತೊರೆದು ಹೋಗಲಿ ಎಂದರು. “ಬಂಗಾಲಿ ನಾರಿಯರಿಂದು ನಿಸ್ಪರ್ಣಾಯರೂ ದಾಂತರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರೂ ವೂಡುವ ತಾಗದಿಂದಲೇ ಸ್ವಾಭಿವಾನದಿಂದ ಮರಣವನ್ನುಪ್ಪುವ ಕಲೆ ಅವರಿಗೆ ಹೃದ್ದತ್ವಾಗಬಹುದಷ್ಟೇ. ಈ ಕ್ರಮ ಕೈಕೊಂಡ ಹೊರತು ನನ್ನ ಆಹಿಂಸೆ ಆಪೂರ್ವವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದೀತು” ಎಂದವರು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದರು.

ಹೀಗೆ ತಂಡವನೊಳಡೆಯುವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗಾಂಥಿಜಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, “ನನಗೆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಮುಸ್ಸಿ ಲೀಗ್ ಸದಸ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಸತಿ ಹೂಡುವ ಆಸೆಯಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಮಂತ್ರಿ, ಶಂಸುದ್ದಿನರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಮಂತ್ರಿಗಳು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಭಿಭೂತರಾದರು. ಆದರೆ ಯಾವ ಲೀಗ್ ಸದಸ್ಯನೂ ಅವರ ರಕ್ಷಣೆಯ ಹೊಣೆ ಹೊರಲು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲ, ಹೃದಯ ಪರಿವರ್ತನೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅಪಹ್ಯತ ನಾರಿಯರನ್ನು ಮುಸ್ಸಿಮರು ತಾವಾಗಿ ತಂದೊಷ್ಟಿಸುವುದು ವಿರಳವಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವರ ಪತ್ತೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಪ್ರೊಲೀಸರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಅಪಹ್ಯತ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಪಡೆಯುವುದೂ ಕಷ್ಟವೇ ಆಗಿತ್ತು.

ನವಂಬರ್ ೨೦ರಂದು ಗಾಂಥಿಜಿ ಕಾಚೀರ್ಷಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಒಡೆದು ಚಡುರಿಸಿದರು. ಅವರೂ ಅವರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಷಾರೀರಾಲರೂ “ಹರಿಜನ” ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಲೇಖನ ಬರೆಯುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಆದನ್ನು ಸೇವಾಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿಶೋರಲಾಲ ಮಶ್ವಾಲಾ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವು ನೀಡಲು ಬರುವಾಗ ಬರೆದ ಎಷ್ಟೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ, “ಈಗ ಬೇಡ, ಇಲ್ಲಿನ ಕಗ್ನತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೇ ಬೀಳಕು ಕಂಡಿಲ್ಲ, ಕಂಡ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಬರೆದರು. ಮತ್ತು ಗದ್ದದ ಸ್ವರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವಿದಾಯ ಪಡೆದು ತಂಡ ಚಡುರಿತು. ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ೨೨ನೇ ಜನ್ವಾನಿನವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ ಘುಷ್ಟಿನ ಮುದುಕ ದೋಷಿಯೇರಿ ನಾಲ್ಕು ಮೈಲು ದೂರ ಶ್ರೀರಾಮಪುರದಲ್ಲಿ ವಸತಿ ಹೂಡಲು ಹೊರಟರು. ಇದು ಸಂಕಟಗ್ರಸ್ತವಾಗಿ ಧ್ವಂಸವಾಗಿದ್ದ ಗ್ರಾಮವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ನೆಲಸಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಭೇಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟು ಶಾಂತಿ ಸಂದೇಶ ಬೀರುವುದು ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಮುಸ್ಸಿಮರು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನವೀಯಲು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದ್ದರು. ಮನೆ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ, ಜನರೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅವರ ಮುಂದೆ ತೆರೆದಿಡಲು ಯತ್ತಿಸಲು ತಾವು ಬಂದಿದ್ದಾಗಿ ಅವರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು.

ಗಾಂಥಿಜಿ ತಮ್ಮನ್ನಾಗಲಿ ತಮ್ಮಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಲಿ ಸಡಿಲಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಷಾರೀರಾಲ, ಅವರು ತಂಗಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸುಶೀಲಾ ನಯ್ಯರ್, ಸುಚೀತಾ ಕೃಪಲಾನಿ, ಕನೂ ಗಾಂಥಿ, ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಆಭಾ ಮತ್ತು ಇತರರನ್ನು ಒಂಟೊಂಟಿಯಾಗಿ ದೂರದೂರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸಲಾಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಹೊರಗಿನ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದವಾಗಿದ್ದವು;

ಈ ಶಾಂತಿ ಸಾಫರ್ ಕರ ಬಗ್ಗೆ ರೋಷ್‌ಗ್ರಸ್ಟಾಗಿದ್ದವು. “ಈ ಹಿಂದೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯೊಡನೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬು ಮುಸಲ್ಲಾನ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆನನ್ನೂ ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ವಿಚಾರ. ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆರನೊಂದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಸುಹೃವದಿಂ ಮತ್ತು ಶಂಸುದ್ದೀನ್ ಸಾಹೇಬರನ್ನವಲಂಬಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆರು ಸಿಗುವವರಿಗೆ ನಾವು ಸುಮ್ಮೀರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಿಡುತ್ತೇವೆ” ಎಂದವರು ಮೊದಲ ದಿನವೇ ಸಾರಿದರು.

ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯ ಕೊಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿತೋಡಗಿದ ಈ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ ಜೀವನ ಸುಗಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ನಿರಂತರವಾದ ಅಪಾಯ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು, ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ, ಜಡ್ಟು ಜಾಪತ್ತು ಬೇರೆ. ಸ್ವತಃ ಪ್ಯಾರೇಲಾಲರಿಗೊಮ್ಮೆ ಈ ಜವುಗುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಿದ್ದ ಮಲೆಜ್ಞರ ಅಂಟಕೊಂಡಿತು. ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಂಗಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆ ಕಳಿಸಿಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಗಾಂಥೀಚಿ ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆದರು : “ಜ್ಞರ ಬಂದರೆ (ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆರು) ಅಲ್ಲೋ ಇದ್ದು ತಂತಾನೆ ಗುಣಹೊಂದಬೇಕು ಇಲ್ಲವೇ ಸಾಯಬೇಕು. ಅಧಾರತ್ ಅವರು ಹಳ್ಳೀ ಮದ್ದನ್ನೂ ನಿಸರ್ಗದ ಪಂಚಭೂತಕ್ಕ ಜೈಷಧಗಳನ್ನೂ ಆವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಸುಶೀಲಾಗೆ ಅವಳಿದೇ ಹಳ್ಳಿ ಇದೆ. ಅವಳು ಅಲ್ಲೋ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು.”

ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅಷ್ಟೇ. ಅವರ ರಾತ್ರಿ ರಾತ್ರಿ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರವನ್ನು - ಕೆಲವೇಳೆ ಕೇಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಂಗಡ - ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೈನೋಗ್ರಾಫರ್ ಪರಿಶುರಾಮ, ದುಭಾಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಲುಕುಮಾರ, ಅಡಿಗೆ ಮೊದಲಾದ್ದಕ್ಕೆ ಮನು ಗಾಂಥಿ ಇಷ್ಟೇ ಜನ. ಗಾಂಥೀಚಿ ತಮ್ಮ ಇತರ ಕೆಲಸಗಳ ನಡುವೆಯೂ ತಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆ ತಾವೇ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಅಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮನೂಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು; ಗುಡಿಸಲ ಬಳಿದು ಕಸ ಸ್ವಷ್ಟ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಾಲುವೆ ಹಳ್ಳಗಳಿಂದ ಗೀಚುಗೀಚಾದ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಬೇಕಾದರೂ ಬಿದಿರುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಆಗಲ ಕಿರಿದಾದ ಸಾರವನ್ನು ದಾಟಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಸಮತೋಲಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ಉದ್ದನ್ನ ಬಿದಿರು ಗಳವನ್ನು ಅಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಸಾರವನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ಸಾರ ನಡುಗಿ ಗಾಂಥೀಚಿ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಆದರೆ ಹೇಗೋ ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದು ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿರಂತರ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಎಪ್ಪತ್ತೇಳರ ಮುದುಕ ಈಗ ದಿನಕ್ಕೆ ಹದಿನೆಂಟು ಗಂಟೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಪಳಬೇಕು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ, ಮಧುಮಿಶ್ರತವಾದ ಎಂಟೊಂಸು ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿದು ಚಿಮಣಿ ಎಣ್ಣೆ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಓದು ಬರಹ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಈ ನಡುವೆ ಬಂಗಾಲಿ ಕಲಿಯುವ ಭಲ ಬೇರೆ. ಆರೂಪರೆ ಗಂಟೆಗೆ ನೇರೆ ಗ್ರಾಮಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಆರಂಭ. ನೋಂದವರ ಕಣ್ಣೀರು ಒರಿಸುವುದು, ಧೈರ್ಯ ಕೊಡುವುದು, ಮುಸ್ಕಿಮರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ಜಾಗರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವುದು. ಇದು ಅವರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಇಂ ಶಿಷ್ಯರ ನಿತ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿತ್ತು.

ಶ್ರೀರಾಮಪುರದಲ್ಲಿ ಗಾಂಥಿಜಿ ಜನವರಿ ಗರವರೆಗೂ ಇದ್ದರು. ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕಳ್ಳಿಗಳ ಭೇಟಗಳಲ್ಲಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಅದೇ ಅದೇ ಸಂದೀಶ. ಹೀಂದೂಗಳಿಗೆ, ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ಧರೇ ಧೀರರಂತೆ ಜೀವಕೊಡಬೇಕೆ ಹೊರತು ಷಂಡರಂತೆ ಸುಮೃದ್ಧಿರಬಾರದೆಂಬ ಕರೆ; ಮುಸ್ಕಿಮರಿಗೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೀಂದೂ-ಮುಸ್ಕಿಮರು ಒಂದಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಬುದ್ಧಿವಾದ.

ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರು ಕಲಕತ್ತೆಯಿಂದ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೇಲ್ಲಾ ದ್ವೇಷವಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಸಂಶ್ಯಾತರ ಸ್ಥಳಾಂತರವೇ ಒಳಿತಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಗಾಂಥಿಜಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಾಯಿತು. ಇಂಥ “ಹತಾಶೀಯ ಸೂಚನೆ”ಯನ್ನು ಗಾಂಥಿಜಿ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಯೋಚಿಸದೆ ತಳ್ಳಿಹಾಕಿದರು. ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನೌಖಾಲಿ ಟಪ್ಪೇರಾ ಜಲ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿದಾನಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಂದೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆ ಆದ ಅತ್ಯಾಭಾರಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಾಪಿಸುವಾಗ ಅವರ ಮಾತುಗಳು ದೌಡದಿಯ ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೃಷ್ಣ ಆದಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುವಂತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನಂತೆ ಇವರು ಕುರುಕುಲ ನಾಶದ ಬದಲು ಕುರು-ಪಾಂಡವರ ಪುನರ್ವೈಕ್ಯದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು.

ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೊಡಗಿತ್ತು. ಶಂಸುದ್ದಿನರ ಮುಂದೆ ಮೂವತ್ತು ಜನ ಹೀಂದೂ ಮುಸ್ಕಿಮ್ರೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ತಂಡವೊಂದು ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಪುನರ್ನಿರ್ವೇಶನ ಯೋಜನೆ ಹಾಕಿತು. ಬಂಗಾಲ ಸರಕಾರದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದು ಹೃದಯ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅದು ಯೋಜನಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗಾಂಥಿಜಿ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದರು. ಲೀಗಿನವರಿಗೆ ಗಾಂಥಿಜಿ ನೌಖಾಲಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಅವರು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಇರವು ಸರಕಾರದ ಪುನರ್ನಿರ್ವೇಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ರೆ ವಿಷ್ಣುಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.; ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗಿಗೆ ಶಾಂತಿಸಾಫಾಪನೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಸಿಗಬಾರದೆಂಬುದೇ ಇದರ ಗುರಿ ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು

ಕೇಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಂತೃಸ್ತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಾಂಥೀಜಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಂದುಗಳ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಸುಳ್ಳ ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಗಾಂಥೀಜಿ ಮಣಿಯಲ್ಲಿ ನೌಕಾಲಿಯತ್ತೀ ನಾನು ನನ್ನನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಳ್ಳತ್ತೇನೆ ಎಂದವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಂಗಾಲ ಸರಕಾರಕ್ಕೂ ಅವರನ್ನು ಹೋಗಿರಿ ಎನ್ನುವ ಧೈರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ, ಆಗಲೇ ತನಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಆಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಷ್ಟ ಆದಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೇ ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಧೈರ್ಯ ಮೂಡತೋಡಿತ್ತು. ದೂರದೂರದಿಂದ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ರಾಮಧುನ್ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅವರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭಿಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಹೃದಯ ನಸುವಾದರೂ ಅರಳುತ್ತತ್ತು.

ಹೋರಗೆ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಫೋನೆಗಳು ಜರಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರವನ್ನು ಸೇರಿದ ಲೀಗು ಫೋನಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿ ಬಿಕ್ಕೆಯೂಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಸಲಹೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದಲೇ ಸಲಹಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಕದಲಲ್ಲಿ, ಡಿಸೆಂಬರ್ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಕೃಪಲಾನಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿ ಸೆಹರೂ ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರರಕ್ಷೇ ಬಂದು ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಸಲಹೆ ಪಡೆದು ಹೋದರು. ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯಕು ಅವರು ಬಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ “ಪ್ರಿಯ ಯಾತ್ರಿಕನೆ, ಪ್ರೇಮ ಭರವಸೆಗಳ ನಿನ್ನ ಯಾತ್ರೆ ಸಾಗಲಿ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ. ನಿನಗಾಗಿ ನನಗೆ ಭಯವಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಮಾತ್ರ ಇದೆ” ಎಂದಿದ್ದರು. ಭಯ—ಅದರ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿಯೇ ಗಾಂಥೀಜಿ ಹೋರಣಿದ್ದರು.

* * *

ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರರದ ಆರು ವಾರಗಳ ವಾಸ್ತವ್ಯದ ನಂತರ ಗಾಂಥೀಜಿ ತಮ್ಮ ಶಾಂತಿಯಾತ್ಮೀಯ ಹೋಸೆ ಪರ್ವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ದೇಶ ದೇಶಾಂತರಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ನವವರ್ಷದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಹಳ್ಳಿಗರಲ್ಲಿ ಹಂಚಿ ಜನವರಿ ಏರಂದು ಮುಂಜಾನೆ ತಮ್ಮ ಉದ್ದನ್ನ ಬಿದಿರ ಉರುಗೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಾದಯಾತ್ರೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ದಿನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನವೀಯುವುದು. ಜನರೋಡನೆ-ಹಿಂದೂಗಳೋಡನೆಯೂ ಮುಸ್ಲಿಮ್‌ರೋಡನೆಯೂ-ಬೆರೆಯವುದು ಅವರ ಯೋಜನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಚಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ತ್ವರಿಸಿದ್ದರು. ನೌಕಾಲಿಯ ನೆಲ ಮೆತ್ತಿಗಿಡೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪಲಿಗಳ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ, ಮೇಲಾಗಿ ತಮ್ಮದು ಇದು ಯಾತ್ರೆ. ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವವರು ಬರಿಗಾಲಲ್ಲೋ ಹೋಗುವುದು ತಾನೆ ಹಿಂದೂ ಸಂಪ್ರದಾಯ!

ಅವರೊಡನೆ ಇದ್ದವರು ನಾಲ್ಕೇ ಸಂಗಡಿಗರು. ನಿಮ್ಮಲಕುಮಾರ ಬೋಸ್, ಮನು ಗಾಂಥಿ, ಪರಶುರಾಮ ಮತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರನ್, ಮತ್ತಾರು ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಸುಮಾರು ನೂರು ಜನ ಹಳ್ಳಿಗರು-ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಗಂಡಸರು ಅವರ ಬೆಳ್ಳು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಸುಪರಿಂಟೆಂಟ್ ಅಬ್ಬಲ್ಲಾ ಅವರು ಎಂಟು ಜನ ಸತ್ಸ್ತ ಕಾವಲುಣಿರೊಡನೆ ತಷ್ಟದೆ ಅವರೊಡನಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಥಿಜಿಗೆ ಬೇಡವಾದ ಈ ರಕ್ಷಣೆ ಕೆಲ ವೇಳೆ ಅಸಿಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಸಲ ಕೆಲ ಮುಸ್ಸಿಮರು ಗಾಂಥಿಜಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಪ್ರೋಲೀಸರನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಚುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಗಾಂಥಿಜಿಯ ಕೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಪ್ರೋಲೀಸರು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಗಾಂಥಿಜಿಗಿಂತ ಮುಂದೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚಂಗೀರಾಂಜಾಂವಾನಲ್ಲಿ ಮೊಲವಿ ಘಜಲುಲ್ಲಾ ಹಕ್ಕ ಎಂಬವರು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಘಲಗಳನ್ನಿತ್ತರು. ಗಾಂಥಿಜಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಮತ್ತೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿದರು.

ಪ್ರೋಲೀಸ್ ರಕ್ಷಣೆ ಬೇಡವೆಂದವರು ಜನರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಸರಕಾರಕೂ ಬರೆದರು. ಸರಕಾರ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ,

ಈ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಥಿಜಿ ಒಟ್ಟು ೪೨ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿದರು. ದಿನವೂ ಮುಂಜನೆ ಹೊರಟು ನಡೆಯುತ್ತ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ತಲಪ್ಪಿಪ್ಪದು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೂರೆತ ಅಹಾರದ ಸೇವನೆ, ವಿಶ್ವಾಂತಿ. ಆಗಂತುಕರ ಸಂದರ್ಶನ, ಷಾಧನಾ ಸಭೆ. ದಿನ ದಿನವೂ ಅದೇ ಸಂದೇಶ. ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಶೂರರಾಗಿರಲು ಕರೆ. ಮುಸ್ಸಿಮರಿಗೆ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯ ಸಂದೇಶ. ಹಿಂದೂಗಳ ಅಸ್ತ್ರಾಶ್ವತೆಯ ಖಂಡನೆ. ಮುಸ್ಸಿಮ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಗೋಪೆಯನ್ನು ತೃಜಿಸಿ ಸ್ವಾತಂತ್ಯದ ಬೆಳಕು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಲೆದುಕೊಂಡ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗೀಯ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಸರಕಾರಿ ನೆರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದೆ ಕೂಲಿನಾಲಿ ಮಾಡಿ ಬಾಳನ್ನು ಪುನಃ ಕಟ್ಟಲು ಸೂಚನೆ. ಮುಸ್ಸಿಮರಿಗೆ ಅವರ ಹುಣಿಗೆ ತುತ್ತಾದ ಹಿಂದೂಗಳ ಪ್ರಾನ್ನಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಹಿಯವಾಗಿ ನೆರವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಿನ್ನಹ. ಪ್ರೋವೆ ಬಂಗಾಲದ ಕೆರೆಕುಂಟಿ ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಹೊಲಸಗಿ ಮಾಡಿದ ಜಲಸಸ್ಯವನ್ನು ಜನರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕಿತ್ತು ಹಾಕಿದರೆ ಆರೋಗ್ಯಕೂ ನೀರಾವರಿಗೂ ಎಟ್ಟು ಅನುಕೂಲ ಎಂದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸೂಚನೆ.

ಹೃದಯಸ್ವರ್ವ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಚಂದ್ರಿಪ್ರಾರದ ಆ ಕುರಡಿಗಲಭಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ತನ್ನ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಲೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಈ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು?—ಬರೇ ಗಾಂಥಿ ದರ್ಶನ. ಅವಳಿಗೆ ಗಾಂಥಿಜಿ ಏನು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬಹುದಿತ್ತು

“ಹೊರಗಣ್ಣಿಗಂತ ಒಳಗಣ್ಣ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚು ಅದನ್ನು ತೇರಿಯುವ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.” ಮುದುಕಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿದಲು. ಅವಳಿಗೆ ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನಲಾಭವಾಗಿತ್ತಲ್ಲ!

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ತನ್ನ ಕೊಲೆಯಾದ ಗಂಡನ ತೊಡೆಯ ಅರೆಸುಟ್ಟು ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಸಂಗಡ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಾಂಥೀಜಿ ಅವಳಿಗೆ ಭೌತಿಕ ಅವಶೀಷಗಳು ಪವಿತ್ರ ಸಾರ್ವರ್ಕಗಳಾಗಲಾರವೇಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಇತರ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳ ರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಥೀಜಿ, ಅವರಿಗೆ ರಾಮನಾಮ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸುದ್ದಿಗಾರರ ಹಾವಳಿ, ಬೀರೆ ವಿರೋಧಿ ಜನಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಘಾಣವನ್ನು ಪಣವಿಟ್ಟು ಶಾಂತಿ ಸಂದೇಶ ಬೀರುತ್ತ ಹೊರಟ ಮಹಾತ್ಮ “ವಿಶ್ವವಾತೇ”ಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಗಾಂಥೀಜಿ ತಮಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಚಾರವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ, ಇದು ಪತ್ತಿಕಾ ಪ್ರಚಾರದಿಂದ ಕೈಗೂಡುವ ಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲ, ನಿತ್ಯದ ಅಹಿಂಸಾ ಪ್ರೇಮಸಾಧನೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸುದ್ದಿಗಾರರನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರಿಂದಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಈ ಪ್ರಚಾರದಿಂದ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಹಾಯವೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಮೇರಿಕದ ನಿಗೋರ ಕೈಸ್ತ ಸೇವಾಸಂಘವೊಂದು ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಬಂದಿತ್ತು.

ಪರಷ್ಪಾಂತಗಳ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಕೂಡ ಕೈಯಾಸರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಂಜಾಬಿನಿಂದ ಅಹಮದಿಯಾ ಪಂಥದವರು ಸಹಾಯಧನ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಇಸ್ಲಾಮಿನ ಪ್ರಕಾರ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವವರು ಯಾವ ಧರ್ಮದವರಿದ್ದರೂ ಅವರ ನೆರವಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಮುಸ್ಲಿಮರ ಕರ್ತವ್ಯವೇಂದು ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದರು.

ಅಲೀಗಡದಿಂದ ಮುಸ್ಲಿಂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗಿನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯೇ ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಬಕ್ಯಯಾತ್ಮೀಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಪಾಕಿಸ್ತಾನವೇ. ಇರಲಿ, ಅಖಿಂಡ ಹಿಂದುಸ್ತಾನವೇ ಇರಲಿ ಹಿಂದೂ, ಮುಸ್ಲಿಮರೊಳಗೆ ಸೌಹಾದರವಿಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲವೇಂದು ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದ್ದ.

ಆದರೂ ಗಾಂಥೀಜಿ, ಇನ್ನೂ ಕತ್ತಲೆಯೇ ಸುತ್ತುವರಿದಿದೆ; ಮತ್ತೆತ್ತಲೂ ಅಸತ್ಯ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಸ್ಲಿಮರು ಇನ್ನೂ ಅವರನ್ನು ಸಂದೇಹ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಅನಿಸಿತ್ತು. ಎದುರು ಕಂಡ ಪ್ರತಿ ಮುಸ್ಲಿಮನನ್ನೂ ಅಭಿವಂದಿಸುವುದನ್ನು ಗಾಂಥೀಜಿ ರೂಢಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿವಂದನೆ

ದೂರೆಯುತ್ತಿರಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆಯೋ ಲಮತಾರ್ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಸ್ವಲಾಮಾಲೀಕು. ಹೇಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರತಿವಂದನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದು.

ದಾಸಾಷಾಡದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಬಡ ಮುಸ್ಸಿಂ ಹೇಳಿದ್ದ ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಜಾತಿಯವರ ರೋಷಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಆತ ಕೊಡುಗೊಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮುಸ್ಸಿಮರ ಮನಸ್ಸು ಬಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಾಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲ ಪ್ರಬಲ ಜನರು, ಮುಸ್ಸಿಂ ಲೀಗಿನ ಸದಸ್ಯರು ಗಾಂಥೀಜಿಯ ನೌಖಾಲಿ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತು ಬಂದಿತ್ತು. ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದಿರಿ? ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಗಳು ಮುಸ್ಸಿಮರ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಮುಸ್ಸಿಮರಿಗೆ ಮೊದಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮ ಸತ್ಯ-ಅಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿರಿ-ಈ ತಾತ್ತ್ವರ್ಥದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿದ್ದೇ ಬಿಹಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲಿನೇಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ವರ್ತಮಾನಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗಾಂಥೀಜಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜಗತ್ ತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕೆಂದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಗಾಂಥೀಜಿ ನಾನಿಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ, ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಸಿಮರಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕ ಕುದುರಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ, ನಿಮೋಡನೆ ವಾದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಮುಸ್ಸಿಮರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಅವರು ಅವಕಾಶವೀಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹೀನವಾದ ವಿರೋಧವೂ ಒಮೋಮ್ಮೆ ಎದುರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಗತ್-ಪ್ರಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಅವರು ನಡೆಯುವ ಕಾಲ್ಯಾಂತರಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ ಗುಡಿಸಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗಾಂಥೀಜಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಸೆಗಣಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೂ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಹೊಲಸನ್ನು ಯಾರೋ ಚೆಲ್ಲಿದ್ದರು. ಗಾಂಥೀಜಿ ಎಗರಾಡಲಿಲ್ಲ, ಇದು ಅವರ ಒಳಗಿನ ರೋಷವನ್ನು ಹೊರದಬ್ಬಿ ಒಳಿತನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದರವರು. ಈ ಬಗೆಯ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಮುಂದೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

“ನನ್ನ ಅಹಿಂಸೆಯಲ್ಲೇ ಏನೋ ಕೊರತೆ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ಗಾಂಥೀಜಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅವರು ತಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗವರು ದಿನವೂ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಮಲಗಿ ಎರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಏಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದ ಕೆಲಸ ವಿಪರೀತ ಬೆಳೆದಿತ್ತು, ದಿನವೂ ೬೦ ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಅವರ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾತ್ರೆ ಆರಂಭವಾದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ವಿಪರೀತ ಚಳಿಯಿಂದ ಅವರ ಅಂಗಾಲ

ಒದೆದು ರಕ್ತ ಸೋರತೊಡಗಿತು. ಮನು ಅದಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ಹೋಗಬೇಕಾದ ಗ್ರಾಮದ ದೂರವನ್ನು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ತಪ್ಪಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ನಡೆದರೂ ಆ ಗ್ರಾಮ ಸಿಗಲೇ ಇಲ್ಲ, ಹೊನೆಗೆ ಗಾಂಥೀಚಿ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳುವುದೊಂದೇ ಒಂಬ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮರಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಅಮಕಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗಾಂಥೀಚಿಗೆ ಆಡಿನ ಹಾಲು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ, ತೆಂಗಿನ ಹಾಲನ್ನು ಶುದಿದರು. ಹೊಟ್ಟಿ ಕೆಟ್ಟು ಬೈಲು ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರು. ಮನು ಓದಿಹೋಗಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಂದಿದು ನಿಮ್ಮಲ ಶುಮಾರರನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕರೆದರು. ಅನೇಕ ಕ್ಷಣಿಗಳ ನಂತರ ಗಾಂಥೀಚಿ ಕೆಣ್ಣು ತೆರೆದು “ನಿಮ್ಮಲ ಶುಮಾರರನ್ನೇಕೆ ಕರೆದೆ ರಾಮನಾಮ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದು ಬಿಟ್ಟು?” ಎಂದರು. ಡಾ. ಸುಶೀಲಾ ನಯ್ಯರರಿಗೆ ಕರೆ ಕಲಿಸುವುದನ್ನು ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿ ನಿರ್ವೇಧಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ಯಾರೇಲಾಲರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದ್ದೇ ಗಾಂಥೀಚಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕಷ್ಟೇ?

ಸಂಗಡಿಗರನ್ನೂ ಇದೇ ರೀತಿ ದಂಡಿಸುವುದು ಸಾಗಿತ್ತು. ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಾದರೂ ತೆಂಗಿದರೆ ಷಾದಗಳನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ, ಒಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ಗಾಂಥೀಚಿ ಇಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ಮುಸ್ಲಿಮನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿದಾಗ ಆ ಕಲ್ಲು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ, ಗಾಂಥೀಚಿ ಮನುವನ್ನು ಆಸಡ್ಡಿಗಾಗಿ ತರಾಟಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅವಳು ಅದನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆತು ಬಂದಿದ್ದಳು. ಅದನ್ನು ತಾ ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಸಾಕಷ್ಟು ದೂರವಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ ಮನೆಗೆ, ತೋಟ, ಅಡವಿಯ ದಾರಿ. ಪುಂಡರ ಭಯ ಬೇರೆ. ಮನು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲೇ ಎಂದಳು. ಗಾಂಥೀಚಿ ಕರೋರವಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಏಕಾಕಿ ಹೆಣ್ಣು ಕೂಡ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥ ಖಾಗಬೀಕೆಂಬ ತಮ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಏಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹುಡುಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಕಲ್ಲು ಹುಡುಕಿ ತರಲೇಬೇಕಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಯಾತೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ನೌಕಾಲಿಯ ಗದಿದಾಟಿ ದೇವಿಪುರದಿಂದ ಅವರು ಇನ್ನೊಂದು ಸಂತಸ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ ಟಿಪ್ಪೇರಾಕ್ಕೆ ಹೋದರು (ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೮). ಮತ್ತೆ ದಿನಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮದ ಷಾದಯಾತೆ ಸಾಗಿತು. ಅಮೇಲಿ ದಿನಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊನೆಗೊಳಿಸಿ, ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ರಾವು ಮಾಡುವುದು ಸಾಗಿತು.

ಈ ಸುದೀರ್ಘಯಾತೆಯ ಫಲ ಏನಾಯಿತು? ಗಾಂಧಿಜಿಯ ಆಗಮನ ಮತ್ತು ಸಂಚಾರ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮುಸಲಾರ್ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೀ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತ್ತು. ಐರ್ಥಿಕ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಧಿಜಿಗೆ ಆಶಯ ಕೊಡುವವನ್ನು ಧೈರ್ಯವೂ ಅನೇಕ ಮುಸಲಾನ್‌ರಲ್ಲಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಕೆಲವರಂತೂ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ತಮ್ಮ ಗೋಪಾ ನಾರಿಯರನ್ನು ತೋರಿಸುವವನ್ನು ಓದಾರ್. ತೋರಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮೌಲಿಗಳೂ ಇದ್ದರು.

ಹೀಂದೂಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆತಮಿಶ್ರಾಸೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ನಿರಾಶಿತ ಶಿಬಿರಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಗಾಮುಗಳಿಗೆ ಮರಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೀಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಜತೆ ಪರಿಹಾರ ಸಮಿತಿಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದವು. ಕೆಲ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಘನಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾವೂ ಸರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿರೋಧವೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಶಿರಂದಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ಪೆಟ್ತ ಬಲಿಶಿಡ್ದವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳ ಸುಲಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಗಾಂಥೀ ಆಶ್ರಮವಾಸಿನಿಯಾದ ಕುಮಾರಿ ಅಮತುಸ್ವಲಾಮ ಅವರು ಆ ಖಿಡ್ಡವನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಶಿರಂದಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಪಾರಂಭಿಸಿದರು. ದಿನಗಳು ಕಲೆದರೂ ಖಿಡ್ಡ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಉಚ್ಚೆ ಕುಲದ ಈ ಮುಸ್ಸಿಂ ಮಹಿಳೆಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಏಳನೇ ದಿನವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ಗಾಂಥೀಜಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೋದರು. ಅಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಮುಸ್ಸಿಂ ಪ್ರಮುಖರೆಲ್ಲ ಅಂತಿತ ಇಕ್ಕಿ ಉರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಸಿಂ ಷಕ್ತಿದ ಭರವಸೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಗಾಂಥೀಜಿಗೆ ಅರ್ಜಿಸಿದರು. ಖಿಡ್ಡವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು. ಹೊನೆಗೆ ಗಾಂಥೀಜಿ ಈ ಪತ್ರವನ್ನೊಳಿಸ್ತಿಕೊಂಡು ಅಮತುಸ್ವಲಾಮರಿಗೆ ಉಪವಾಸ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಇದು ವಿಜಯವೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಪ್ರೋಣ ವಿಜಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಭಕ್ತಿಯಾಲಪುರದಲ್ಲಿ ಹೀಗಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಇಬ್ಬರನೇನ್ನಿಂಳಗೊಂಡ ಶಾಂತಿಸಮಿತಿಯೋಂದು ಅಸ್ತುತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು ಅದರ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸದಸ್ಯರು ಗಲಭಿಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ, ಲೂಟಿ ಮಾಡಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಒಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಲೂಟಿಗಾರರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದರು. ಅದರೆ ಅವರು ಒಕ್ಕಪ್ಪಣಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಒಟ್ಟಿಸಿದರೇ ಹೊರತು ಬೀಲೆ ಬಾಳುವವುಗಳನ್ನಲ್ಲಿ, ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಬೀರೆಯೂ ಇದ್ದವು. ಸರಹಾರವೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಅಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಲಿಲ್ಲ, ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂಡರು ನಿಭಯವಾಗಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಲವಂತೂ ಒಂದು ಮುಸ್ಲಿಂ ಗುಡಿಸಲಿನ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಥೀಚೆ ಅಹಿಂಸಾ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ ಅವರ

ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಮಹಾನುಭಾವನೇ ಅನೇಕ ಹೀಂದುಗಳ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಯಾರೋ ಚೀಟಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಗಾಂಥೀಜಿ ಅದನ್ನೂ ನಿಸ್ತಂಖ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಶಾಂತಿಯಾತ್ಮ ಮುಂದುವರಿದು ಆದು ಷಲ ಬಿಡುವ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆಲ್ಲ ವಿರೋಧದ ಬಲವೂ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಗಳಿಭೇಯಲ್ಲಿ ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿದವರ ಮೇಲೆ ಹೀಂದುಗಳು ದೂರು ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೀಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಇಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿಯೇ ಅನೇಕ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಲಾಯಿತು. ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಬಾರದೆಂಬ ಅತಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವಾದವನ್ನು ಈಗ ಮಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವರೇ ಕೆಲ ಕಾಲದ ಹೀಂದೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದವರು ತಮ್ಮಾರವರಲ್ಲ, ಪರವ್ಯಾರಿಂದ ಬಂದ ಪುಂಡರು ಎಂದು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಆಹಿಂಸಾ ವಾದವನ್ನು ಅವರ ಮೇಲೆಯೇ ಆಯುಧವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಈ ತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಗಾಂಥೀಜಿ ಮಣಿಯದೆ ಅಪರಾಧಿಗಳಿಗೆ ಕಾಯದೆ ಪ್ರಕಾರ ಆಗುವ ದಂಡನೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ತಮ್ಮ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಪ್ರಶ್ನಕರ್ತರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಕೊಳ್ಳಿ ಕೊಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಶಕ್ತರಾದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಲೀಗಿನ ಬೆಂಬಲಿಗರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಾಪದ ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ, ಬಡವರಾಗಿದ್ದವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೀಂದೂ ಜಮೀನಾರ್ಥರ ಒಕ್ಕಲುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಂದುಗಳೂ ತಿರುಗಿ ಬಾರದಿದ್ದರೇ ಭೂಮಿ ತಮಗೆ ಸಿಗಬಹುದೆಂಬ ಪ್ರಯೋಭನ ಆವರಿಗಿತ್ತು, ಹೀಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಂದುಗಳು ಮರಳುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳೀಯರು ಆತಂಕ ಮಾಡುವುದು, ಬಹಿಷ್ಕಾರದ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕುವುದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸುಹೃವದಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ಮಾಡುವ ಚೈತನ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ, ಯಾತ್ರೆಯ ಪಾರಂಭದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಉಪವಂತಿಗಳು ಗಾಂಥೀಜಿಯೊಡನಿದ್ದರು. ಕಲಕತ್ತೆಯ ಲೀಗ್ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ “ಬಂಗಾಲದ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಗಾಂಥಿಯ ಸಾನ್ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನರ್ತನ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಟೀಕೆ ಬಂತು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಮ್ಮೆ “ಅಸ್ವಾಸ್ಥ”ವಾಗಿ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಮರಳಿ ಬರಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸರಕಾರ ಇಕ್ಕೆ ಸಮಿತಿಗಳು ಆಗಲೇ ನಿಷ್ಪಾಯವಾದವು. ನಿಜವಾಗಿ ಸರಕಾರ ಸ್ಥಳೀಯ ಲೀಗಿನವರಿಗೆ ಅಂಚಿ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಸಹಿಷ್ನುತ್ತೆಯ ಶಕ್ತಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿತ್ತು, ದೇವೀಪುರದ ಹೀರ್

ಸಾಹೇಬರು ಗಾಂಥಿಜಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಮಾರದಿಂದ ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಜೀವಗಳನ್ನು ಸುಪುರುಷಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿದರು! ಇಂಥ ಮತಾಂತರಗಳು ತಪ್ಪಲ್ಲವೇಂದು ಅವರ ಅಭಿಘಾಯವಾಗಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮಿಂಥವರನ್ನು ಹೀರರಾಗಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವೇನೇಂದು ದೇವರನ್ನೇ ಕೇಳುವ ಮನಸಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಎಂದು ಗಾಂಥಿಜಿ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಗೋಣಾವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಗಾಂಥಿಜಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಮತಾಂಥರಿಗೂ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಿಗೂ ಒಳ್ಳೀ ನೆವವಾಯಿತು. ಈ ಕಾಫರ ಗಾಂಥಿಗೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಮತದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಯೇ ಹಾಕುವ ಅಧಿಕಾರವೇನು? ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕೂಗೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ರಾಜಕೀಯ ಚದುರಂಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಸಾಫಿನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಘಟಲುಲ್ಲಾ ಹಕ್ಕರು ಮುಸ್ಲಿಂ ಜನತೆಯ ಪ್ರೀತಿ ಗಳಿಸಲು ಇದೊಳ್ಳೀ ಸಂದರ್ಭವೇಂದುಕೊಂಡು ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ, “ಗಾಂಥಿಗೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಿಷಯ ಕ್ಯೇಹಾಕಲು ಬಿಡಬೇಕೇ? ಅವನೇನಾದರೂ ಬಾರೀಸಾಲಿಗೆ (ಘಟಲುಲ್ಲಾ ಹಕ್ಕರ ಸ್ಥಳ) ಬಂದಿದ್ದರೇ ಅವನನ್ನು ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ” ಎಂದು ಗುಡುಗಿದರು. ಗಾಂಥಿಜಿ ಶಾಂತವಾಗಿ, “ನಾನು ಕ್ಯೇ ಹಾಕುತ್ತಿಲ್ಲ, ಕುರಾಣವನ್ನೋದಿ ನನಗೆ ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಒಷ್ಟುಪುದು, ಬಿಡುವುದು ಮುಸ್ಲಿಂಮರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು” ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದರು.

ಅತ್ತ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಜೀ ಮೋಡದಂತೆ ಬಣ್ಣ ಬದಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಟಿಷರು ಗಳಿಗೆ ಜೂನಾನೊಳಗೆ ಭಾರತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ಸಾರಿದ್ದರು. ಜೆನ್ನಾ ಸಾಹೇಬರು ಘಟನಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಪಾಕಿಸ್ತಾನವಾಗುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಖಚಿತವೆಂಬ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಿಸತ್ತೊಡಗಿದ್ದವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಶಾಂತಿಯಾದರೆ ತಮ್ಮ ಧೈಯಕ್ಕೆಲ್ಲಿ ಚ್ಯಾತಿ ಬರುವುದೋ ಎಂದೆನಿಸಿರಬೇಕು. ಮುಸ್ಲಿಂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಪಾರ್ಥನಾ ಸಭಿಗಳಿಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ಯಾಯಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒತ್ತಾಯ ತರುವಂತೆ ಗುಪ್ತ ಸಂಘಟನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು.

ಟಿಪ್ಪೇರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಿಷ್ಟತಾಲ್ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ವಿರೋಧ ಬಹಳ ಘಟಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿ “ಬಿಹಾರವನ್ನು ನೆನೆದು ಕೋ! ಟಿಪ್ಪೇರಾದಿಂದ ಕಾಲ್ಗೆ! ಬಹಳ ಸಲ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ; ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲೋ ಇದ್ದೀ! ಹೊರಟು ಹೋಗು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೇ ನಿನ್ನ ಪರಿಣಾಮ ನೆಟ್ಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ!” ಇಂಥ ಪಟಗಳು ಗಾಂಥಿಜಿಯನ್ನೆದುರಿಸಿದವು.

ಗಾಂಥೀಜಿಗೆ ಇನ್ನೂ ನೋಶಾಲಿ ಟಿಪ್ಪೋರಾಗಳ ಶಾಂತಿಯಾತ್ರೆ, “ಮಾಡು ಇಲ್ಲವೆ ಮಡಿ!” ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಸುತ್ತಲೂ ಕಗ್ಗತ್ತಲು ಇನ್ನೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ನಡುಸಂದುವೆ ಬೆಳಕಿನ ಸೆಳಕುಗಳು, ಬಿಷ್ಟಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ೫೦೦ ಹೀಂದುಗಳು ೪೨೦೦ ಮುಸ್ಸಿಮರಿಗಂಜಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಹೀಂದೂ ಮನೆತನವನ್ನು ನೇರಿಮನೆಯ ಮುಸ್ಸಿಂ ಕುಟುಂಬ ಅತ್ಯಂತ ಘೋರವಾದ ಗಲಭಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಷಾದಿತ್ತು.

ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪ್ರಮುಖರ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ಗಾಂಥೀಜಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಸೈತಿಕ ಆತ್ಮವನ್ನು ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸುವ ಸಂಗತಿಯೋಂದು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಯುತ್ತ ಹೊರಟಿತ್ತು. ಆದು ಬಿಹಾರ. ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಸಿಮರ ವಿರುದ್ಧ ಆದ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಗು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ದನಿಯೇರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಆದ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಗಾಂಥೀಜಿ ಪ್ರಾಂಜಲವಾಗಿಯೇ ಒಷ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರಕಾರ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗಿ ನಡೆಸಿವೆಯೆಂಬ ವರದಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ಬಿಹಾರದಲ್ಲಾದ ಅತ್ಯಾಚಾರ ನೋಶಾಲಿ ಟಿಪ್ಪೋರಾಗಳನ್ನು ಏರಿಸುವಂಥವಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬ ಖಚಿತ ವರದಿಗಳು ಬರತೊಡಗಿದವು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿನ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹೀಂದುಗಳ ವಿರೋಧದಿಂದ ಬಯಸಿದಷ್ಟು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಬಿಹಾರದಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿ ಡಾ. ಸೈಯ್ಯದ ಮಹಿಮ್ಮದರು ಗಾಂಥೀಜಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಮುಸ್ಸಿಂ ಅಲ್ವಂಬಿಯಾಕರಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಲು ಗಾಂಥೀಜಿಯ ಅಗಮನ ಅಗತ್ಯವೆಂಬ ಅಭಿಷ್ಯಾಯವನ್ನೂ ಅವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು.

ಬಿಹಾರವನ್ನು ತಿದ್ದದೆ ಬಂಗಾಲಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವ ಹಕ್ಕು ತನಗೆಲ್ಲಿ? ಈ ಪತ್ತ ಕೆಂಡ ಕೂಡಲೇ ಗಾಂಥೀಜಿ ತಮ್ಮ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಘೆಬುವರಿ ೨೫ರಂದು ಅವರು ಬಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ತಮ್ಮ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಬಿಹಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ನೋಶಾಲಿಗೆ ಮರಳುವುದಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಿದರು.

ಮತ್ತು ಮಾಚ್ ಉರಂದು ಅವರು ಚಂದಪುರದಿಂದ ಬೋಟನಲ್ಲಿ ಹೊರಟರು. ಅವರ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೧ ಮೈಲುಗಳಷ್ಟು ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಿಸಿ ಒಟ್ಟು

ಇಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಅಹಿಂಸಾಸ್ತರವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ನೋಶಾಲಿಗೆ ಮರಳುವುದು ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮರ್ಲಿರಲ್ಲಿ, ಅರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಭಾರತ ವಿಭಕ್ತಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂತು. ಯುಗಸಂಧಿಯ ಮಹೋಗ್ರಂಥನಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಅವರ್ತದಲ್ಲಿ ಸೆಳಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದಷ್ಟು. ಹನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಹೀಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಮರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಕು ಹೊತ್ತಿಸುವ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಾಣ ಬಲಿಯಾಗಲಿತ್ತು.

ಗಾಂಧಿಜಿ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಷ್ಠಾವ ಗೌರವಾಚಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಲಾಹೋರಿನ “ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಮಿಲಿಟರಿ ಗೆಜೆಟ್” ಪತ್ರಿಕೆ. ಅದು “ತಮ್ಮ ಜನ ಬದುಕಬೀರೆಂದು ಅತ್ಯಭಿಲಿ ನೀಡಿದ ಮಹಾಪುರುಷರಿಷ್ಟೋ ಜನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಸಿಗಬೀರೆಂದು ಜೀವ ಕೊಟ್ಟವನು ಈತನೊಬ್ಬನೇ” ಎಂದಿತ್ತು. ಅದನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಲ್ಲವಿಸಿ ಗಾಂಧಿಜಿಯ ನೋಶಾಲಿಯ ಯಾತ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹೇಳಬಹುದು. “ಮಿತ್ರರನ್ನು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಎದುರಿಸಿ ವಿವೇಕೋದಯ ವಾಡಿಸಲು ಹೇಣಿದವರು ಎಷ್ಟೋ ಮಹಾಪುರುಷರಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ ಜನರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಏಕೆಂದ ಮಾತನ್ನಾಡಲು ಜೀವವನ್ನು ಪಣವಿಟ್ಟು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವನು ಈತನೊಬ್ಬನೇ.”

ಗಾಂಧಿಜಿ ಹೊರಟು ಹೋದ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ನೋಶಾಲಿಯ ಒಬ್ಬ ಬಡ ಮುಸಲಾಣ ಸತೀಶ ದಾಸೆಗುಪ್ತರನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, “ಗಾಂಧಿ ಬಾಬಾ ಯಾವಾಗ ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತಾನೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನಂತೆ. ಸತೀಶ ಬಾಬುಗಳು, “ಬರುತ್ತಾರೆ ಯಾವಾಗೂದರೂ” ಎಂದರು. “ಆದರೆ ಯಾವಾಗ?” ಎಂದು ಆ ಬಡವ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಕೇಳಿದ. ಆಮೇಲೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು, “ಅತ ಇಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಆತನೊಬ್ಬನಾದರೂ ನಮನ್ನು ವಿಭಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಈಗ ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?” ಎಂದನಂತೆ!

41. CHAACHA NEHRU

ಹೈಸ್‌ಕ್ಯಾಲ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಮೊಮ್ಮೆಗಳಿಗಾಗಿ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಬಂಧ

Chaacha Nehru, that is, Pandit Jawaharlal, did great things for our country and worked for it and suffered for it all his life. It would be good to know how he was brought up as a child and as a boy. His father was Motilal Nehru, one of the greatest lawyers of his time and Jawahar was born to him in 1889 of his second wife Swarup Rani. He was the eldest surviving child of Motilal and an only son.

Motilal was a prosperous man and a busy man also. So he had little time to spend with his son. But he loved his son very much and wanted him to be greater than himself as Jawahar, the diamond is brighter than Moti, the pearl.

Jawaharlal as a child was treated like a prince by his mother and the servants. But he had no company of children of his age. His younger sister Vijayalakshmi was born 15 years after Jawaharlal and the second sister Krishna was even younger and so Jawahar grew up as rather a lonely child. His father was then very much attached to western ways and Jawahar was dressed up like an English child and rode in their lawn on a tri-cycle or a small pony. Though the father loved his only son very much he was a very strict man. Once Jawaharlal took away a pen from his father's table and when Motilal found it out, he gave the child such a beating as he would never forget all his life!

As soon as Jawahar came of school going age, Motilal engaged a

private tutor to educate him like an English boy. A family friend, Ferdinand Brooks, and Principal of the Hindu College at Benares encouraged the boy to read great English books. Jawahar became interested in Science and conducted experiments in a small laboratory set up in their house. At sixteen years of age he was taken to England by his father and he was admitted to the famous Harrow School.

Jawaharlal had already become interested in India's future under the influence of his father's friends and had come to love his mother land. In England, his love for his country grew and he was set to become a great patriot. When he returned home as a barrister he completely merged himself in the service of the motherland.

ಒ. ಚೀನಾ ಯಾತ್ರಿಕೆ ಕೆಶ್ವಪ ಮಾತೆಂಗ

ಧರ್ಮಪ್ರಕಾರಣಿ ಜೀನಕ್ಕಿ ಹೇದ ಪ್ರಥಮ ಭಾರತೀಯ

ಷಾಚೀನ ಹಿಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಗ್ನೀಯ ಏತಿಯದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಶೈಷಿದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಭಾರತದ ಪೂರ್ವದ ಇಂಡೋಚೀನದ ವರ್ಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾತ್ರಾ, ಜಾವಾ, ಬಾಲಿದ್ವಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ಡೂ ಕಾಡು ನಿವಾಸಿಗಳೇ ಇದ್ದರು. ಭಾರತದ ವಸಾಹತುಗಾರರು, ಸಾಹಸಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರು ಹಿಂದು ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಮತಗಳು, ಹಿಂದು ಕಲೆ, ಕಾರ್ಯದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಸ್ತಿಕದ ಷಾರಂಭದ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ತಂಡಾಗ ಭಾರತದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಧುರೀಣತ್ವವನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೂಲ ನಿವಾಸಿಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಒಳಿಕೊಂಡರು.

ಆದರೆ ಚೀನದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಈ ವಿಶಾಲವಾದ ದೇಶ ಅಡಾಗಲೇ ತನ್ನದೇ ಆದ ಭವ್ಯ ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಭಾರತದ ಅಧಿವಾ ಪಶ್ಚಿಮದ ಇನ್ಡೊಪ್ರದೇಶ ಷಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದಲ್ಲದೆ ಚೀನೀಯರು - ಯೋಗ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ಎನ್ನಬಹುದು - ತಮಗೆ ಸಂಬಂಧ ಬಂದವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ತಾವು ಶೈಷಿರು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಚೀನದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ದೇಶಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಧುರೀಣತ್ವಕಾಗಿ ಚೀನದ ಮುಖಿವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಚೀನದ ಆಳರಸರು ತಮ್ಮನ್ನು “ಸ್ವರ್ಗ ಪುತ್ರರು” ಮತ್ತು ದೇವದೇವತೆಗಳ ವ್ಯವಹಾರದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲು ತಾವು ಸಮರ್ಥರು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಗಲೇ ಬೌದ್ಧಮತ ಮತ್ತು ಹಿಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆದರ್ಶಗಳು ಚೀನದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದನ್ನು ಗೃಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಿರಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಸ್ತಂಭಿಸಿ ಮುಂದಾಗದೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವದಕಾಗಿ ಚೀನವೇ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿತನ್ನುವುದು ಗೂಡಬಾಗಿದೆ.

ಚೀನದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹಾನಾವಂಶ (ಕ್ರ.ಶ. ಪ್ರೂ. ೨೦೬೮೧೦ ಈ. ೧೯೦)ವೇ ವಿದೇಶ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೊದಲನೇ ರಾಜವಂಶ. ಆದುವರೆಗೆ ಚೀನೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಬಾಹ್ಯ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅಶೋಕ ಜನೆವರಿ ೧೬೨೦

ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಾಲ ಮತ್ತು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಏಶಿಯದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಮತ ಹಳ್ಳಿ ಉಷ್ಣಾಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತವೇ ನಾಗರಿಕತೆಯ ತವರುಮನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಚೀನೀಯರಿಗೆ ಭಾರತದ ಬಗ್ಗೆ ಅಸ್ಥಿಯಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವರಿಗೆ ಭಾರತದ ಭಾಗೋಲಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜಕೀಯ ವಿಭಾಗಗಳಾಗಲಿ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಭಾರತದೊಡನೆ ಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಉಭಯತರಿಗೂ ಹಿತವಿದೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ, ಚೀನೀಯರಿಗೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆ ಇದ್ದಿತು. ಅದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಸೂಕ್ತಗಳಿಂದ ಹಾನರು ಭಾರತಕ್ಕ ಅಧಿಕೃತ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕಳಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ರಾಜಕೀಯ ಸಹಾಯ ಅಥವಾ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೇತೃತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಚೀನದತ್ತವೇ ಮುಖ ಮಾಡಿದ್ದ ದೇಶಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಚೀನಕ್ಕೆ ರಾಯಭಾರಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಚೀನದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ದೇಶಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚೀನದ ಅಧಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಅವರು ತಂದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟ ಎಂದೇ ನಮೂದಿಸಲಾಗುತ್ತತ್ತು. ಹಾನ್ ವಂಶ ಅರಂಭವಾಗುವ ವರೆಗೂ ತಾನು ಚೀನಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಶೈಷ್ವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಯಾವ ದೇಶವೂ ಚೀನಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ವೈಭವ ಶಿಷ್ಯಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲೆನಿಸಿದ್ದ ಚೀನೀಯರಿಗೆ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕ ಬಂದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆ ಶಿಷ್ಯಮಂಡಲ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನೇನೂ ತರದೇ ಸುಂದರವಾದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಸಂಗದ ತಂದಿತು.

ಆ ಕಥೆ ಹೇಗೆ : ಸಾರ್ಥಕೋಮ್ ಮಿಂಗ್ ತಿ (ಕ್ರ. ಶ. ೫೮-೨೯)ಗೆ ಒಂದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸ್ವಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಓವೆ ಸುವರ್ಣ ಪುರುಷ ನೇರವಾಗಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹಾರಿ ಬಂದಂತೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಯವಾದಂತೆಯೂ ಅವನಿಗೆ ಕಂಡಿತು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ತನ್ನ ದರಬಾರಿನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಈ ಕನಸಿನ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದ. ಆ ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲ ಏಕಕಂಠದಿಂದ ಆ ಸುವರ್ಣ ಪುರುಷ ಷೂರ್-ತು (ಬುದ್ಧ) ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದವನೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಭಾರತೀಯ ದೇವರೇ ಷೂರ್-ತು. ಆಗ ಷೂರ್-ತು ಮತ್ತು ಅವನ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಮಿಂಗ್ ತಿಗೆ ಅಸೆಕ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತು.

ಚೀನದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಮತ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು ಕ್ರ. ಶ. ೬೭ರಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಿಂಗ್ ತಿಗೆ ಸ್ವಷ್ಟ ಬಿದ್ದದ್ದು ಮಿಂಗ್ ತಿ ತನ್ನ ಸ್ವಷ್ಟವನ್ನು ಕುರಿತು ದೀಘ್ ಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಬುದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿದು ಬರಲು ಮೊದಲನೆ ಚೀನೀ ಶಿಷ್ಯಮಂಡಲ ಭಾರತಕ್ಕ ಬಂದುದು ಕ್ರ. ಶ. ೬೬ರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ

ಚೀನಾ ಯತ್ತಿಕ ಕಶ್ಯಪ ಮಾತಂಗ

ಮಿಂಗ್ ತಿಗೆ ಸ್ವಷ್ಟ ಬಿದ್ದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಬಹುಶಃ ಚೀನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಕನಪ್ಯಾತಿಯನಿಜಂ ಮತ್ತು ತಾವೋಯಿಜಂಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಪರದೇಶದಿಂದ ಪಾರವಾಧಿಕ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಮಿಂಗ್ ತಿಗೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಿಂದಿರಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರಬೇಕು ಇಲ್ಲವೇ ಅವರನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ಬಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರಬೇಕು.

ಈ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೇ ಚೀನೀ ಶಿಷ್ಟಮಂಡಲದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ, ಬಹುಶಃ ಅದಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ದರ್ಶನ ಸಮಾಧಾನಕಾರಿಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರ. ಈಶ್ವರಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಕುಲಕ್ಕೆ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಅದರವೇಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಶೀತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ ತಕ್ಷಣತೆ ಅದರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾನ್ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಲ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೀಂದು ರಾಜ್ಯಗಳು ಮಾಂಡಲಿಕ ರಾಜ್ಯಗಳಂತಿದ್ದವು. ಮೌರ್ಯಸಾಮಾಜಿಕ ನಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಕುಶಾನರು ಇನ್ನೂ ಕನಿಷ್ಠನ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರದ ಸಾಮಾಜಿಕವನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಭಾರತವು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುಧ್ಯಧಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಸೀಥಿಯನ್ನರು ಮತ್ತು ಇಂಡೋಪಾಥಿಯನ್ನರ ರಣರಂಗವಾಗಿತ್ತು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಬಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬುದ್ಧಮತದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿಯಲೇಂದು ಮೊದಲನೇ ಚೀನೀ ಶಿಷ್ಟಮಂಡಲ ಭಾರತದ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಭೇಟ್ಟಿಯತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಈ ಶಿಷ್ಟಮಂಡಲ ಭಾರತದ ಒಬ್ಬ ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಗಂಥಗಳೊಂದಿಗೆ ಚೀನಕ್ಕೆ ಹೀಂದಿರುಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿದೆ. ಈ ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷುವಿನ ಹೆಸರು ಕಶ್ಯಪ ಮಾತಂಗ ಎಂದಾಗಿತ್ತು. ಈತ ಮಧ್ಯ ಭಾರತದವನಾಗಿದ್ದ ಭಾರತದ ಧರ್ಮರಕ್ಷ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುವೂ ಚೀನಕ್ಕೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಶಿಷ್ಟಮಂಡಲವನ್ನು ಮಧ್ಯ ಏಶಿಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡ.

ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಭಿಕ್ಷುಗಳೂ ಚೀನೀಯರ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದರು. ಇವರು ಪುಸ್ತಕ ರಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಳಿಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಪುಸ್ತಕಗಳೀಂದರೆ ಚೀನೀಯರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಗೌರವ. ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಿಂಗ್ ತಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಮೊಯಾಂಗಾನಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪ ಮಾತಂಗ ಮತ್ತು ಆತನ ಶಿಷ್ಟರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಸುಂದರ ಮರಲವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದ ಘಾಣಿಗಳ ನೆನಸಿಗಾಗಿ ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಈ ಮೊದಲನೆಯ ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರೇ-ಮಾ-ಸಿ (ಬಿಳಿ ಕುದುರೆ ಮರ) ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಸುವರ್ಚಂಪುರುಷನ ಬಗ್ಗೆ ಮಿಂಗ್ ತಿಗೆ ಇದ್ದ ಕುತೊಹಲ ಭಾರತದ ಈ ಸಂನಾಸಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಆಗಮನದಿಂದ ತಣೀಯಿತು. ಬಿಳಿ ಕುದುರೆ ಮರಹ್ಕೆ ಇತ್ತು ಆಶಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಆತ ಬೌದ್ಧಮತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೇನೂ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಮಿಂಗ್ ತಿಯ ತಮ್ಮ ಚು ಯಿಂಗ್ ಮಾತ್ರ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆತನ ಮುತಾಂತರದಿಂದ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಚು ಯಿಂಗ್ ಮಿಂಗ್ ತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡಾಯವೇದ್ದು ಅಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅತ್ಯಹತ್ತೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಸಂನಾಸಿಗಳೇನೂ ಸಿಕ್ಕಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ವಿಧಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಅವರನ್ನು ಗಡಿಪಾರು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಬಿಳಿ ಕುದುರೆ ಮರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯತ್ವ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲಿನಷ್ಟೇ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿದ್ದವು.

ಭಾರತದ ಈ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಚೀನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಚಲವಳಿಯನ್ನೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಚೀನದ ಹೃದಯವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಗೆಲ್ಲಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿದ ಕಶ್ಯಪನು ಚೀನೀ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ಕನ್ಷ್ಯಾಶಿಯಸ್ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಚಿನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ತನೇ ಬೌದ್ಧಗಂಥಗಳನ್ನು ಚೀನೀ ಭಾಷೆಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಲು ತೊಡಗಿದ. ಕಶ್ಯಪ ಮಾತಂಗ ಮತ್ತು ಅವನ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವದು “ಉ ಭಾಗಗಳ ಸೂತ್ರಗಳು” ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಮಾತ್ರ. ಕ್ರ. ಶ. ೯೨ರಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಚೀನೀ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜ್ಞಾನ ಎಷ್ಟು ಚಿನ್ನಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿಯತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನರಿಯದ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಅಥವಾಗುವಂತೆ ಸುಲಭ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಅದು ಕನ್ಷ್ಯಾಶಿಯಸ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕನ್ಷ್ಯಾಶಿಯಸ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು “ಕನ್ಷ್ಯಾಶಿಯಸ್ ಹೇಳಿದ” “ಗುರು ಹೇಳಿದ” ಎಂದು ಅರಂಭಿಸಿದ್ದು “ಉ ಭಾಗಗಳ ಸೂತ್ರಗಳು”ಲ್ಲಿ “ಬುದ್ಧ ಹೇಳಿದ” ಎಂದು ಅರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚೀನದಲ್ಲಿಯ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕರ ಮುಖ್ಯ ಹೇಳಿಕೆ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಪುನರ್ಜನ್ಮದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಾಗಿವೆ. ಒಳ್ಳೇ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ, ಪ್ರಾಣಿ ಜಗತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಕಶ್ಯಪ ಮತ್ತು ಅವನ ಶಿಷ್ಯರ ಆದಶ್ರೇ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಚೀನದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾದವು. ಬಿಳಿ ಕುದುರೆ ಮರವು ವಿದ್ವತ್ ಕೇಂದ್ರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಚೀನದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಅದು ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ಮಥ್ ಏತಿಯದ ಇತರ ಬೌದ್ಧಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ಸಂತರು, ಸಂನಾಸಿಗಳು ಚೀನದಲ್ಲಿಯ

ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಭಾಷಾಂತರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಆಗಮಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಹಾನರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನೊಫ್ರೋಶಿಯನಿಜಂ ಮತ್ತು ತಾವೋಯಿಜಂ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಹಬ್ಬಪಿಕೆಗೆ ತಡೆಯಾದವು. ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳೂ ಕುಶೋಹಲವ್ಯಾಖ್ಯಾವರೂ ಮಾತ್ರ, ಭಾರತದಿಂದ ಬಂದ ಈ ಹೊಸ ಮತದತ್ತ ಅಸೆಕ್ಟಿ ತಾಳಿದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ. ಶ್ರೀ. ಮೂರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಾನ್ ಸಾಮಾಜ್ಯದ ಪತನವಾಗಿ ಚೀನದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಟಾಟ್‌ರರು ಗೆದ್ದ ನಂತರ (ಈ ಟಾಟ್‌ರರು ಬುದ್ಧನ ಪ್ರಭಾವಹೊಳ್ಳಿಗಾದ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರು) ಚೀನದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಜನಸ್ತಿಯವಾಯಿತು. ಶ್ರೀ.ಶ್ರೀ.ನಾಲ್ನನೇ ಶತಮಾನದ ಆಂತ್ಯದೊಳಗಾಗಿ ಕನೊಫ್ರೋಶಿಯನಿಜಂ ಮತ್ತು ತಾವೋಯಿಜಂಗಳಂತೆಯೇ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಮಾನ್ಯತೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಚೀನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಇಂತದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದವರೇ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಭಾರತಕ್ಕ ಬರುವ ಚೀನದ ಯಾತ್ರಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಏರತೊಡಗಿತು. ಈ ಯಾತ್ರೆ ಘಾ-ಹಿಯಾನಾನಿಂದ ಬಿದನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಶುರುವಾಯಿತು. ಈ ಯಾತ್ರಿಕರು ಭಾರತಕ್ಕ ಬರುವುದು ಮುಸ್ಲಿಂರು ಭಾರತವನ್ನು ಗೆದ್ದ ನಂತರವೇ ನಿಂತಿತು.

ಆಧಾರ: ಇಲಸ್ಕ್ರೇಟೆಂಟ್ ವೀಕ್

೪೨. ಯವನಿಯನ್ನ ವರಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಕೆವಿ

ಜಗನ್ನಾಥ ಪಂಡಿತನ ದುರಂತ ಜರಿತ್ತು

ಸೃತಿಂ ನೋ ರೋ ದಧ್ಯಃ ಕ್ಷಣಮಷಿ ಮದಾಂಥೇಕ್ಷಣಾ ಸಹೀ
ಗಜಶ್ರೀಣೀನಾಥ ತ್ವಮಿಹ ಜಟಿಲಾಯಾಂ ವನಭುಷಿ।
ಅಸೌ ಕುಂಭಿಭಾರತ್ಯಾ ಖಿರನಖಿರನಿದಾರಿತಮಹಾ ।
ಗುರುತ್ವಾವ ಗ್ರಾಮಃ ಸ್ವಷಿತಿ ಗಿರಿಗಭೀರ್ ಹರಿಪತಿಃ ॥

ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕರು ತಮ್ಮ “ಕೋಸರಿ” ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನ ಘಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಮುಕುಪುಟದ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಶೈಲ್ಕೇ ಇದು: ಇಲ್ಲಿತ್ತು ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಎಚ್ಚರ್ “ಎಲ್ಲೇ ಮದವೇರಿದ ಆನೆಯೆ, ನೀನು ಆನೆಗಳ ಹಿಂಡಿಗೇ ಒಡೆಯ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಈ ಕಗ್ಗಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಾವಾದರೂ ನಿಲ್ಲಬೇಡ - ಇಲ್ಲೋ ಗುಡ್ಡದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ, ಆನೆಯಂಬ ಭುಮೆಯಿಂದ ಭಾರೀ ಬಂಡಿಗಲ್ಲನ್ನ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಚೂರು ಚೂರಾಗಿ ಬಗಿದು ಈಗ ತಾನೇ ಒಂದು ಸಿಂಹ ಮಲಗಿದೆ”. - ಭಾರತ ಮಲಗಿದೆ ನಿಜ - ಅದರ ಅದರ ಏರ್ಯವನ್ನ ನೀವು ಅರಿಯಿರಿ. ಅದು ಎಚ್ಚರ್ತರೇ ನಿಮ್ಮ ಗತಿ ತೀರಿತು. ಓದಿರಿ - ಇನ್ನೂ ಅವಕಾಶವಿರುವಾಗಲೀ ಓದಿರಿ! ತಿಲಕರನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ ಸತ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ, ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಗಜಿಸುವ ಶಬ್ದ ಧ್ವನಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಈ ಶೈಲ್ಕೇವನ್ನ ಬರೆದ ಕವಿ ಜಗನ್ನಾಥ. ಅದನ್ನಾತ ಬರೆದರ್ದು ಭಾರತದ ಪರವಾಗಿ ವಿದೇಶೀಯರಿಗೆ ಎಚ್ಚರ್ಕೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತನಾದ ತನ್ನನ್ನ ತರ್ಕದಲ್ಲಾದರೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಾದರೂ ಎದುರಿಸೇನಂಬ ಬಂಟರಿಗೆ ಅವನಿತ್ತ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಇದು.

ಜಗನ್ನಾಥ ಪಂಡಿತರಾಜನು ಸಂಸ್ಕತ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು. ಕಾಳಿದಾಸನೊಳ್ಳಬ್ಬನನ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೀರಾವ ಸಂಸ್ಕತ ಕವಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಜಗನ್ನಾಥನ ಸುತ್ತ ಹಬ್ಬಿದಷ್ಟು ಕಥೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಹಬ್ಬಿಲ್ಲ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಧಿಯಿಂದ ಜಯಭೀರಿ ಹೊಡೆದು ಕವಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿ ಮೊಗಲ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಕವಿ - ಸಾಮಾಜಿಕನಾಗಿ ಮುರೆದವನು ಅವನು. ಜಗನ್ನಾಥ ಸಂಸ್ಕತ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಶ್ರೀಷ್ಟನಲ್ಲ, ಅದರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರ ಕವಿ ಜಯದೇವನನ್ನು ಮಾಡೋ ಗೇಂಡಾ

ಯವನಿಯನ್ನ ವರಿಸಿದ ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥ ಕೆ / ೧೧೨

ಬಿಟ್ಟರೆ. ಬೇಂದೀಯವರೊಮ್ಮೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಜಗನ್ನಾಥನ “ಗಂಗಾಲಹರಿ” ಒದಿಯೆ ತಮಗೆ ಮೊದಲು ಸಂಸ್ಕರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರ್ಕಫಣೆಯಾದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಜಗನ್ನಾಥನ ಖಾಸಗಿ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಕಢೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಮತ್ತು ದುರಂತವಾಗಿದೆ. ಮೊಗಲ ರಾಜಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಂದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಮದುವೆಯಾದ ಅವನು ಸುಖಭೋಗದಲ್ಲಿ ಲೋಲಾಡಿದನು; ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕೃತನಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರೇಯಸಿಯೋಂದಿಗೆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಇಹಲೋಕಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿದನು – ಎಂದು ಅವುಗಳ ಸಾರ.

ಜಗನ್ನಾಥ ಅಂಥ ದೇಶದವನು. ಗೋದಾವರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ವೆಂಗಿನಾಡು ಅವನ ಮೂಲ ಸ್ಥಾನ. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಪೆರುಮಭಟ್ಟ ತಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂದು ಅವನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಹೀತಿಯ ಮಗನಾಗಿ ಅವನು ಬೀಳಿದಿರಬೇಕು. ತಂದೆಯಿಂದ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡನು. ತರ್ಕಣಾಸ್ತ್ರ ಅವನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಡುಂಬೋಲವಾಗಿತ್ತು. ಎಳ್ಳ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಾದದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಸದೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಮೇರಿದನು.

ಜಗನ್ನಾಥನ ಭಾವೀ ಜೀವನದ ರೂಪರೇಖೆ ಎಳೀಯಲು ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರೀಯೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯ ಬಡತನ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮ ಪರಾಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವಕಾಂಕ್ಷೆ ಅಂದಿನ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಸಲಾರದಪ್ಪು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಕಂಡಿರಬೇಕು. ಅದು ಇನ್ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಳಿದು ಹೊರಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲ ಮಸ್ಗಿತ್ತು. ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಕೆವಿಗಳನ್ನೂ ಕೇಳುವವರಿರಲಿಲ್ಲ.

ಜಗನ್ನಾಥ ಉತ್ತರಮುಖಿಯಾದ. ಅವನು ಸಾಗುತ್ತ ಸಾಗುತ್ತ ಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದ. ಸರ್ವಾಂಗ ಆಕಬರನೊಡನೆ ಸಂಧಿ ವೂಡಿಕೊಂಡ ಪ್ರಥಮ ರಜಪೂತ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿಂದಾದ ಅದು ಆಗ ಉತ್ಸವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆಗ ಉತ್ತರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಪಂಡಿತರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಅಪ್ರತಿಭರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮುಸ್ಲಿಂ ಮೌಲ್ಯಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಬಹಲವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪಂಡಿತರು ಜಗನ್ನಾಥನ ಮೋರೆಹೊಕ್ಕರು. ಆತ ಆರು ತಿಂಗಳು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಮುಂದೆ ವಾದಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಯನ್ನು ಪರಾಜಿತಗೊಳಿಸಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನು.

ಈ ಪರಾಕ್ರಮದ ಕಢೆ ದಿಲ್ಲಿಯ ದರ್ಬಾರಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು. ಆಕಬರನ ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಇಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಕಾವು ಇನ್ನೂ ಆರಿರದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಕಾಣುವ ಕೌತುಕ ದಿಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಪತಿಗಾದುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ.

ಶ್ವಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು / ೫೯

ಅಂದಿನಿಂದ ದಿಲ್ಲಿಯ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥನ ತಾರೆ ಉಚ್ಛೃಯಕ್ಕೆ ಬರಹೊಡಗಿತು “ದಿಲ್ಲೀವಲ್ಲಭಪಾಣಿ ಪಲ್ಲವತಲೇ ನೀತಂ ನವೀನಂವಯಃ” (ದಿಲ್ಲೀಪತಿಯ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದೆ) ಎಂದು ಅವನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಜಹಾಂಗೀರ್ ಮತ್ತು ಶಾಜಹಾನ್ ಚಕ್ರವರ್ಗಳಿಬ್ಬರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥನು ದಿಲ್ಲೀವಲ್ಲಭರ ಪೂರಾಣಮುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಬಾಳಿದನು. ಜಗನ್ನಾಥನ ಸೀಮಾಗ್ರಂಥವಾದ “ರಸಗಂಗಾಧರ”ದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎರಡು ಶೈಲ್ಕರ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಸ್ತುತಿಯೂ ಬರುತ್ತದೆ.

ದಿಲ್ಲಿಯ ದಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದವರ ಆಶಯ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗಿತ್ತು. ಜಹಾಂಗೀರನ ರಾಣಿ ನೂರಾಜಹಾನಳ ತಮ್ಮ ಆಸಫ್‌ಶಿಂ ಅವರಲ್ಲಿಬ್ಬ, ವಿಲಾಸಿಯಾದ ಜಹಾಂಗೀರನನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೂರಾಜಹಾನ್ ರಾಜ್ಯ ಸೂತರಾಜನ್ನು ಆಸಫನ ಮೂಲಕವೇ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜಹಾಂಗೀರನ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಾಜಹಾನನ್ನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೋರಿಸಿ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನಾದ ಆಸಫ್‌ಶಿಂನನ (ಶಾಜಹಾನನಿಗೆ ಈತ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ಕೂಡ ಕೊಟ್ಟಿಟ್ಟಿದ್ದ) ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅವನ ಆಶ್ರಿತನಾದ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಪಂಡಿತರಾಜ ಬಿರುದನ್ನು ಶಾಜಹಾನ್ ದಯವಾಲಿಸಿದ.

ಆಸಫ್‌ಶಿಂನನ . ಮೇಲೆ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವವಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅವನ ಪ್ರಶ್ನಾಸೆಯೇ ವಸ್ತುವಾದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯವನ್ನೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರ ಹೆಸರು “ಆಸಫ್ ವಿಲಾಸ” – ಮುಸ್ಲಿಂ ಪ್ರಮುಖನೊಬ್ಬನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಬಹುಶಃ ಏಕಮಾತ್ರ ಗ್ರಂಥ ಅದು.

ಆಸಫ್‌ಶಿಂ ಗಳಿಗರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಕವಿ ಹೃದಯಸ್ವರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೀಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದ್ದಾನೆ:

ಯತ್ತಂ ತು ಯಾತೇ ದಿವಮಾಸಫೇಂದೋ
ತದಾಶ್ರಿತಾನಾಂ ಯದಭೂದ್ವಿನಾಶಃ |
ಇದಂ ತು ಚಿತ್ರಂ ಭೂವಾನವಕಾಶೇ
ನಿರಾಶಯಾ ಶೀಲತಿ ತಸ್ಯ ಕೀರ್ತಿಃ ||

ಆಸಫ್‌ಚಂದ್ರ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಅವನ ಆಶ್ರಿತರು ಹಾಳಾದ್ವರಲ್ಲೀನೂ ಸೋಜಿಗವಿಲ್ಲ; ಅದರೆ ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಆಧಾರವಿಲ್ಲದ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಆಡುವುದೀಗ ಅಶ್ವರ್ಜ.

ಯವಸ್ಯನ್ನ ವರಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಕೆ / ೫೮

ಮೋಗಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅತ್ಯುತ್ತಮೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ, ದರಬಾರಿನ ಅತಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳ ಅಶ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನವೊಂದು ಸುಖಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಈ ಕವಿಗೆ ಕಂಡಿರುವುದು ಸಹజ. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಹಿರಿಮುಗ ದಾರಾ ಬೀರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಿಯ. ಅವನಿಗೆ ಜಗನ್ನಾಧನೇ ಪಾಠ ಹೇಳಿದವನಂತೆ. ಅವನ ಗಳಿಕೆಗೂ ವೆಚ್ಚುಕೂ ಲೆಕ್ಕಾವೇ ಇದ್ದಂತಿಲ್ಲ, ಒಲ್ಲರೆ ಜನರ ದಾನ ದಕ್ಷಿಣ ಅವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ, ಮನೋರಥಗಳನ್ನ ಪೂರ್ವೇಸುವುದಾದರೆ, ದಿಲ್ಲೀಶ್ವರ ಪೂರ್ವೇಸಬೇಕು. ತಪ್ಪಿದರೆ ಜಗದೀಶ್ವರ ಪೂರ್ವೇಸಬೇಕು, ಇತರ ರಾಜರು ಕೊಟ್ಟು ತರಕಾರಿಗೋ ಉಪ್ಪಿಗೋ ಸಾಕಷ್ಟೇ - ಎಂದು ಆತ ಒಂದು ಶೈಲ್ಕರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಸುಂದರ, ಸ್ವರ್ಗದೂಪ; ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತ; ಯವನ ದರಬಾರಿನ ಉನ್ನತ್ವವಿಲಾಸ ಜೀವನದ ಸಾಮೀಪ್ಯ. ಜಗನ್ನಾಧನ ಕವಿತೆಯ ಕಲ್ಪವ್ಯಕ್ತಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರಷ್ಣಗಳು. ಶ್ವಂಗಾರರಸದ ಬುಗ್ಗೆಗಳು. ಅವನ “ಭಾಮಿನೀ ವಿಲಾಸ”ದಲ್ಲಿ ಈ ಚುಟುಕು ಕವಿತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹವೇ ಇದೆ.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಧನ ಪೂರ್ಣಾಯ ಪುಸ್ತಕ ಘಟಿಸಿದ್ದ ಕಾವ್ಯಪ್ರಿಯ ಶಾಜಹಾನಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಧ ಒಂದು ದಿನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೋದನೆ ಚದುರಂಗವಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನಂತೆ. ಆಗ ನೀರದಿಸಿದ ಅರಸನು ಘಾನೀಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದನಂತೆ. ರಂಭಿಯಂಥ ಒಬ್ಬ ಯವನ ತರುಣ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಷ್ಟ ನೀರಿನ ಕೊಡ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಂಡಾಕ್ಣಾತವಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಡೆ ಸಗಿ ಅವನ ಮುಂದೆ ಅದನ್ನಿರಿಸಿದಳಂತೆ. ಅವಳನ್ನ ನೋಡಿದೊಡನೆ ಜಗನ್ನಾಧ ಹೀಗೆಂದನಂತೆ :

ಇಯಂ ಸುಸ್ತನೀ ಮಸ್ತಕನ್ನಸ್ತ ಕುಂಭಾ
ಕುಸುಂಭಾರುಣಂ ಚಾರುಚೀಲಂ ವಸಾನಾ।
ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಬೀತಃಪ್ರವೃತ್ತಿ
ಗೃಹೀತ್ವಾ ಘಟೇ ನ್ಯಾಸ್ಯ ಯಾತೀವ ಭಾತಿ॥*

ಅವಳ ಹೇಸರು ಲವಂಗಿ. ದಂತಕಥೀಯ ಪ್ರಕಾರ ಅವಳು. ಸ್ವತಃ ಶಾಜಹಾನನ ಮಗಳು. ಶಾಜಹಾನನ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರತಿಯರ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಲವಂಗಿಯ ಹೇಸರು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಆಗ ಮೋಗಲ ಬಾದಳಹರು ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನ ಮಧುವೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿಯೋ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹುತಃ ಲವಂಗಿ ಇಂಥ ಪುಸ್ತಕ ಪಡೆಯದ ಶಾಜಹಾನನ ಪ್ರೇರಣೆಯರಲ್ಲಿಭೂತಿ ಮಗಳಾಗಿರಬಹುದು.

* ಬಟ್ಟಮುಚದ ಈ ತರಳಿ ಕಂಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟಿ ತೊಟ್ಟು ಕೊಡವನ್ನ ತಲೀಗೇರಿಗೆ ಸಾಗುವಾಗ ಜಗತ್ತಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಕೊಡದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಳೋ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಲವಂಗಿಯ ರೂಪ ಜಗನ್ನಾಥನ ಮನ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಿಂತಿ ಹೋಯಿತು. ಸ್ವರ್ಧದೂಪಿಯಿಂದ ಮಹಾ ರಸಿಕನೂ ಆದ ಜಗನ್ನಾಥನ ಮೇಲೆ ಆ ಅಂತಃಪುರ ತರುಣಿಗೂ ಮನಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಈದ್ದರ ಪ್ರಣಯದ ಬೀಳವಣಿಗೆ, ಅವರು ಹೇಗೆ ಅಭಿಷ್ಟಾಯಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮೊಗಲ ಅಂತಃಪುರದ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ನಾರಿಯರಿಗೆ ಬೀಕಾದ ಪುರುಷನೂದನೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಸಾಫಿಸುವ ಉಪಾಯಗಳು ಬೇಸ್ವಾಗಿ ಗೋತ್ತಿದ್ದವೆಂದು ವೇದ್ಯಾವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಜಹಾನನ ಹಿರಿಯ ಪೃತಿ, ಜಹಾನಾರಾಠ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕುಪ್ಪಿಸಿದ್ದರೋ ಅಗಿದ್ದವು. ಜೈರಂಗಜೀಬನಂಧ ಮದಿವಂತನ ಮಗಳು ಜೀಬುನ್ನೀಸಾ ಕೂಡ ಗುಪ್ತಪ್ರಣಯ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಯಶ್ವಿಯಾಗಿಯೋ ನಡೆಸಿದ್ದಳು.

ಲವಂಗಿ-ಜಗನ್ನಾಥರ ಪ್ರಣಯ ಬೀಳೆಯಿತು. ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಆಗ ಉಂಟಾಗಿರಬೇಕಿನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನ ಮದುವೆ ಎಂದೋ ಸ್ವಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಅಗಿತ್ತು (ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು ಭಾಮಿನಿಯೆಂದಿತ್ತಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆತ ತನ್ನ ಕವನಗುಛ್ಣಕ್ಕೆ “ಭಾಮಿನೀ ವಿಲಾಸ” ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದನು.) ಲವಂಗಿಯೋ ನವ ತರುಣಿ. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದ ಜನರ ಶರೀರಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಬೀರೆಯೆ ತರವಾಗಿತ್ತು; ಅಗಿನ ತರುಣಿಯರನ್ನಾಕ್ಷರಿಸುವ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಬೀರೆಯೆ ಇದ್ದವು. ಅದು ವೀರಪೂಜೆಯ ಕಾಲ. ಜಗನ್ನಾಥ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ವೀರನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಮೂರಿಸುವವರಿದ್ದೀರಿ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಸದ್ಯ ಹೊಡೆದು ನಿಲ್ಲುವ ಅವನ ಮುಂದೆ ಕವಿಗಳೂ ಪಂಡಿತರೂ ಹೆಚ್ಚು ತಿಂದ ನಾಯಿಗಳ ಹಾಗೆ ಬಾಲ ಮಡಚಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಲವಂಗಿ ಅವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದಳು. ಶಾಜಹಾನ ಅವರಿಭ್ಯರು ಜೋಡಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಯಶ್ವಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಸಮರ್ಥನಾಗಿಲ್ಲ,

ಜಗನ್ನಾಥ ಲವಂಗಿಯರ ಈ ವಿಜಾತೀಯ ಪ್ರಣಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಲವು ಕವಿತೆಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ. ಅವನ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಮಕರಂದಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ಅವಳಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಬೀರಾವ ಭಾಗ್ಯವೂ ಬೀಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ,

ನ ಯಾಚೀ ಗಜಾಲೀಂ ನ ವಾ ವಾಚಿರಾಚೀ
ನ ವಿತ್ತೇಷು ಚಿತ್ತ್ರಂ ಮದೀಯಂ ಕದಾವಿ ।
ಇಯಂ ಸುಸ್ತನೀ ಮಸ್ತಕನ್ನಸ್ತಕುಂಭಾ
ಲವಂಗಿ ಕುರಂಗೀರ್ಧಗಂಗೀಕರೋತು ॥೧೦೨೨॥

ಎಂದಾತ ಶ್ಲೋಕ ಕಟ್ಟಿದ್ದು

* ಅನೆ ಬೀಡ, ಕುದುರೆ ಬೀಡ, ಧನ-ಧಾನ್ಯವಂತೂ ಬೀಡವೋ ಬೀಡ. ಈ ಉಬ್ಬಿದೆಯ ಲವಂಗಿ ಕೊಡವನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುತ್ತ ನನ್ನ ಮೇಲೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಎರಡೆ ಕೇಳುಗೆನ್ನು ಬೀರಿದರೆ ನಾ ಧನ್ಯ-

ಯವನಿಯನ್ನ ವರಿಸಿದ ಬಾಹ್ಯಣ ಕವಿ / ೪೧

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಮಾನವುಳಿಸಿದ ಪಂಡಿತ ದಿಗ್ಂಜನಾದವನು ಹೀಗೆ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವಿಧಮ್ಯಯೋಭ್ಯಳೊಡನೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ ನಡೆಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಯಾರೋ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳ ಎಚ್ಚರ ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಆಗ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಣಯೋನ್ನತನೆ ಹಾಗೆ ಆತ ಉತ್ತರವಿತ್ತದ್ದು ಹೀಗೆ :

ಯವನೀ ನವನೀತ ಕೋಮಲಾಂಗೀ
ಶಯನೀಯೀ ಯದಿ ಲಭ್ಯತೋ ಕದಾಚಿತ್‌|
ಅವನೀತಲಮೇವ ಸಾಧು ಮನ್ಯೋ
ನವ ನೀ ಮಾಘಾವನೀ ವಿನೋದ ಹೇತುಃ ||*

ಅಪರ ವಯಸ್ಸಿನ ಪ್ರಣಯ ಯಾವಾಗಲೂ ವರ್ತಿಸುವ ಹಾಗೆ ಜಗನ್ನಾಥನ ಯವನೀ ಪ್ರೇಮ ಉನ್ನತವಾಗಿಯೇ ಮೇರೆಯಿತು. ಯಾವ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮದಿವಂತರಾದ ಬಾಹ್ಯಣಾರಿಗೆ ಇದು ಅಸಹನೀಯವೇನಿಸಿತು. ಹೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಯವನರಾಜ ಸೇವೆಯೇ ಕೀಳು; ಮೇಲೆ ಯವನೀ ಸ್ವೀಕ. ಕಾಶಿಯ ಪಂಡಿತ ಸಭಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಖಂಡನೆಗಳಾದವು.

ಬಹುಶಃ ಈ ಖಂಡನೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮಿಳು ದೇಶದ ವಿದ್ವಾಂಸನೂ ಜಗನ್ನಾಥನಂತೆ ಮಹಾ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರಯೂ ಕವಿಯೂ ಆದ ಅಪ್ಯಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತನು ಮುಂದಾಳ್ವನ ವಹಿಸಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಪ್ಯಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತನ ಮೇಲೆ ಜಗನ್ನಾಥನ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಜಗನ್ನಾಥನು ಬರೆದ “ರಸಗಂಗಾಧರ”ವಂಬ ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನೇವ ಸಿಕ್ಕಿದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅಪ್ಯಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತನನ್ನು ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಖಂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಪ್ಯಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತನು ಹೇಳಿದ್ದು ಒಂದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ ಅವನು “ದ್ವಿದ ಶಿಶು” - ತಮಿಳು ಮನು, ಬುದ್ಧಿ ಸಾಲದು ಓಷ! ಅಪ್ಯಯ್ಯ “ಚಿತ್ರ ಏಮಾಂಸಾ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದರೆ ಈತ “ಚಿತ್ರಮಾಂಸಾ ಖಂಡನೆ” ಎಂಬೀಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಬರೆದ. ಜಗನ್ನಾಥ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲ ಆದರೆ ಅಪ್ಯಯ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಚುನಾಯಿಸಿದ ಬೃಗಳು ಕಾದಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಜಗನ್ನಾಥನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ರೋಪಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾದ ಇನ್ನೂ ಒಬ್ಬ ಪಂಡಿತ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನೆಂದರೆ ವಾಕರಣ ಗ್ರಂಥವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕೌಮುದಿಗೆ “ಮನೋರಮಾ” ಎಂಬ ಜನಪಿಯ ವಾಶಿಂಜನ ಬರೆದ ಭಟ್ಟೋಜಿ ದೀಕ್ಷಿತ. ಜಗನ್ನಾಥನ ವಾಕರಣ ಗುರುವಾದ ಶೀಷಭಟ್ಟನೇ

* ಚಿಕ್ಕ ಮೈಯ ಈ ಯವನಿಯೋಭ್ಯಳು ಮನ್ನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಈ ಭೂಮಿಯೇ ನನಗೆ ಸಾಕು; ಸ್ವೀಕೋದ್ಬಾನದಲ್ಲಿ ವಿನು ಸುಖಿ?

ಭಟ್ಟೋಜಿ ದೀಕ್ಷಿತನ ಗುರುಪೂ ಆಗಿದ್ದನಂತೆ. ದೀಕ್ಷಿತನು ಗುರುವಿಗೆ ದೋಹ ಬಗೆದನಂತೆ. ತಕೋ! ಅವನ “ಮನೋರಮಾ”ವನ್ನು ಖಂಡಿಸಲು “ಮನೋರಮಾ ಕುಟಮದ್ವನ್” ಎಂಬೊಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು.

ಜಗನ್ನಾಥನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗೆ. ಆತ ಉದ್ದತ್ತ. ಒಲ್ಲವರೆಂದರೆ ಅವರು ಪರಮ ಶತ್ರುಗಳು. ಮೆಚ್ಚಿದವರು ಇಂದ್ರಜಂದರು. ಅಗಾಧ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದೊಡನೆ ಹರಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಕವಿ ಹೃದಯ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿ ಕೂದಲನ್ನು ಸೀಳುವಂಥ ತರ್ಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನು “ರಸಗಂಗಾಧರ”ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಾದಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವಾಗ ನಾವು ಮೆಚ್ಚಿದೇ ವಿಧಿಯೇ ಇಲ್ಲ, ಸಂಸ್ಕರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಅಲಂಕಾರಿಕರಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಕೊನೆಯವ, ಅನೇಕ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನದೇ ಕೊನೆಯ ಮಾತು ಕೂಡ.

ಹಿಂದಿನವರು “ದೋಷವಿಲ್ಲದ, ಗುಣವುಳ್ಳ ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳು ಕಾವ್ಯ”, “ರಸವುಳ್ಳದ್ವೇ ಕಾವ್ಯ”, “ವಕೋರ್ಕ್ಷಯೇ ಕಾವ್ಯದ ಜೀವಾಳ” ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ಸಾಕಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು. “ರಮಣೀಯಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾದಕೇ ಶಬ್ದಃ ಕಾವ್ಯಃ” ಚೆಲುವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಶಬ್ದವೇ ಕಾವ್ಯ ಎಂದು ಅವನು ಸಿದ್ಧಾಂತಪಡಿಸಿದ್ದು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ವಿಚಾರಕರಿಗೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲ ವೇಳೆ ಜಗನ್ನಾಥನ ಭಲ ಅವನನ್ನು ಅಡ್ಡದಾರಿಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಅಧಮ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧವನ್ನು ಹಿಂದಿನವರು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅವರಿಂದ ತಾನು ಬೇರೆಯೇ ಎಂದು ತೋರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಕಾವ್ಯ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ – ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ, ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಅಧಮ ಎಂದು ಇವನ ಸಾಧನೆ. ತನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾದನೆಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದಾಗ ಇತರ ಕವಿಗಳಿಂದಾರಿಸದೆ ತನ್ನ ಪರ್ವಗಳನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು. “ಕಸ್ತೂರಿ ಮೃಗಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳಕ್ಕಾಗಿ ಬಣಗು ಹೂಗಳ ಹಂಗೆ?” ಎಂದು ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಈ ಜೈದ್ವತ್ಯಪೂರ್ವ ನಮಗೆ ಅತಿರೇಕವಾಗಿ ಕಂಡಿತು.

ರಾಜಾಶ್ರಯದ ದೈರ್ಘ್ಯ ಓಂಡಿತ್ಯದ ಅಹಂಮನ್ಯತೆ, ಯವನೇ ವಿಲಾಸದ ಉನ್ನಾದಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಲಾದುತ್ತಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಜಗತ್ತು ತೃಣಾಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಪರ್ವವಸನ ಹೊಂದಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಆಶ್ರಯದಾತ ಆಸಫಿಶಾನನ ಮರಣ ಮೋದಲನೇ ಹೊಡಿತವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಶಾಜಹಾನನನ್ನು ಜೈರಂಗಜೀಬ ಸೇರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಣ್ಣ ದಾರಾನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ. ಕಲಾಭಿಮಾನಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ, ಸಂಸ್ಕೃತಾಭಿಮಾನಿ ಯುವರಾಜನೂ ಪತನ ಹೊಂದಿ ಧರ್ಮಶುಂಠ ಅರಸಿಕ ಶಿಶಾಮಣಿಯೊಬ್ಬ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಎಡೆ ದೋರಿತಿತೇ? ಜಗನ್ನಾಥ ದಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಅವನ ಗ್ರಹ ವಹಿಸಿತು. ದೇಶದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಯವನಿಯೊಡನೆ ಆತ ಅಲೇದ. ಕೆಲಕಾಲ ಕೂಚಬಿಹಾರದ

ಯವನಯನ್ನ ವರಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಕವಿ / ೫೮
ಪ್ರಾಣನಾರಾಯಣ ರಾಜ ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತು ಅವನ ಮಣಿವನ್ನು “ಪ್ರಾಣಾಭರಣ”
ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಜಗನ್ನಾಥ ತೀರಿಸಿದ. ಆದರೆ ಆ ರಾಜ್ಯವೂ ಜೈರಂಗಜೀಬನ ಪಾಲಾಯಿತು.

ಇಳಿ ವಯಸ್ಸು, ವಿಲಾಸ ಜೀವನದ ಆಭಾಗಳ ಭಾರ. ನಿರಾಶ್ಯ ಜಗನ್ನಾಥನ
ಮನಸ್ಸು ಈಗ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆ ಹೊರಳಿತು. ಒಂದೆಡೆ ಅವನು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ದೈನ್ಯದಿಂದ
ಸ್ತುತಿಸುತ್ತು,

ವಿಂದಿತಾ ನಾಥ ವಿಷಾನಲೋಪಮೋ
ವಿಷಾದಭೂಮೋ ಭವಸಾಗರೇ ಹರೇ
ಪರಂ ಪ್ರತೀಕಾರಮಪಶ್ಚಾಧುನಾ
ಮಯಾಯಮಾತ್ಮಾ ಭವತೇ ನಿವೇದಿತಃ॥

ಈ ವಿಷಾಗ್ನಿಯಂಥ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನೊಂದ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯ
ಕಾಣಿಸು. ನಿನಗೇ ನನ್ನನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಹೊಂಡಿದ್ದೇನೆ – ಎಂದು ಅತ್ಯಾದ್ವಾನೆ. ಅವನ ದೇವಸ್ಮೋತ್ಸಾಗಳಲ್ಲಿ
ಅನಿಷ್ಟಚನೀಯವಾದೊಂದು ಆತ್ಮಭಾವವಿದೆ.

ಅಲೀಯತ್ತ ಕಾಶಿಗೆ ಬಂದ. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾರ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಕಾದಿತ್ವ, ಯಾರಿಗೂ
ಬೇದವಾಗಿದ್ದ ಆತ ಲವಂಗಿಯೊಡನೆ ಒಂದು ಮುಂಜನೆ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಹೊಂಡಿದ್ದಾಗ್ನ
ಅವನ ಆಜೀವ ದೈತ್ಯ ಆಷ್ಟಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಏಂದು ಮಡಿಯಾಗಿ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ
ಹೊರಟವನು ಮುಸ್ತಿಂ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗಡ ಮಲಗಿದ ಬ್ರಹ್ಮಣನೊಬ್ಜನನ್ನು ಕಂಡು ಸಂಸ್ತಿತದಲ್ಲಿ
ಮೂಗು ಮುರಿದ :

ಕಿಂ ನಿಶಂಕಂ ಶೇಷೇ
ಶೇಷೇ ವಯಸಿ ತ್ವಮಾಗತೇ ಮೃತ್ಯೋ?

ಮುಷ್ಟಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿದ್ದೀಯಲ್ಲ – ಎಂದು ಅಧ್ಯ
ಶೈಲ್ಕವನ್ನು ನುಡಿದವನೇ ಜಗನ್ನಾಥನ ಗುರುತು ಹತ್ತಿ ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮುಗಿಸಿದ,

ಅಧ್ಯವಾ ಸುಖಿಂ ಶಯಿಧಾ
ನಿಕಟೇ ಜಾಗತಿಂ ಜಾಹ್ನುವೀ ಭವತಃ।

(ಇರಲಿ ಬಿಡು, ಹಾಗೇ ಮಲಗಿರು. ಹತ್ತಿರವೇ ಗಂಗಾಮಾತೆ ನಿವನಾಗಿ ಎಚ್ಚತ್ತೇ
ಇದ್ದಾಲ್ಲಿ)

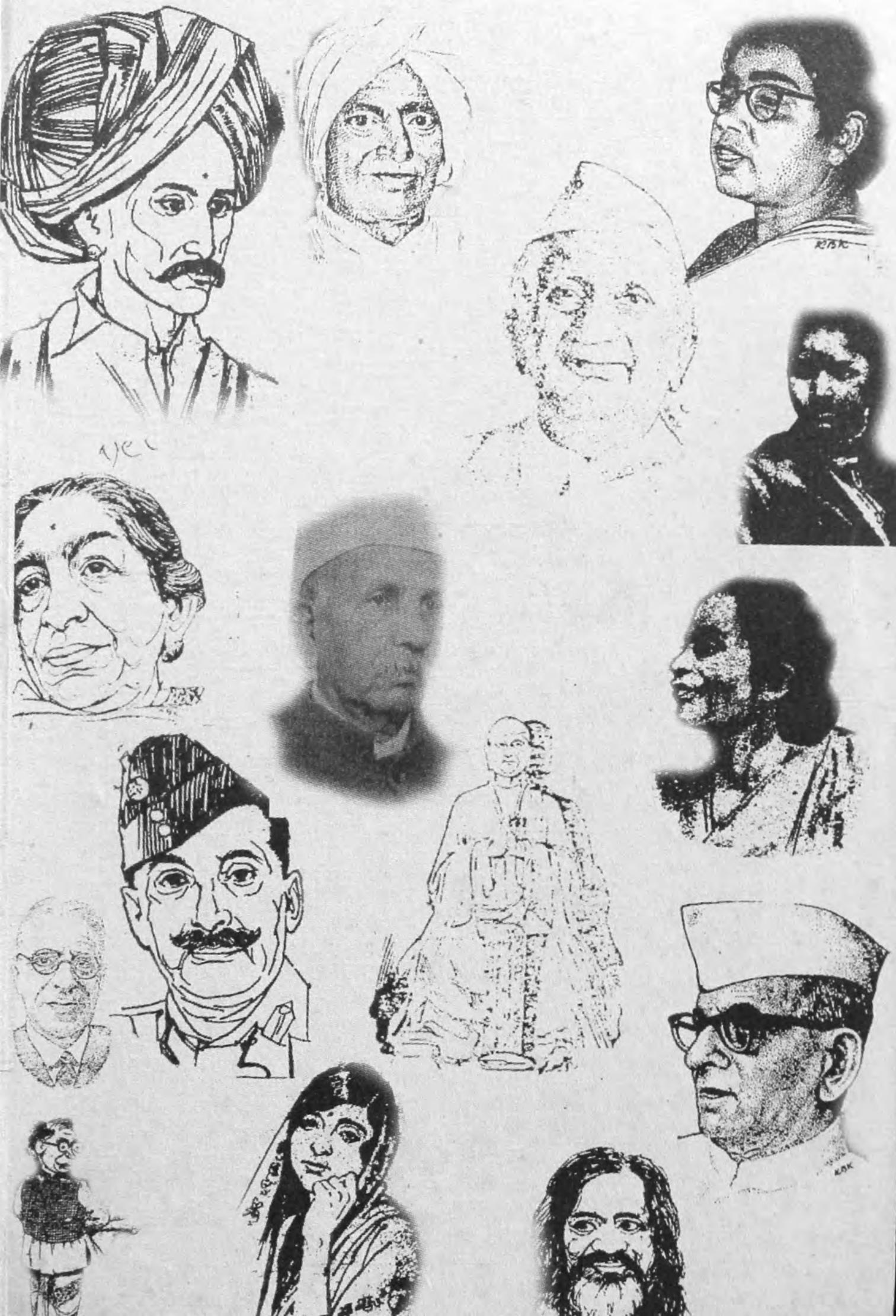
ಅಷ್ಟು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ. ಜಗನ್ನಾಥನಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಶತ್ರುವಾದರೂ ಅಷ್ಟು ತನಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಿಜ ನನಗಿನ್ನು ಗಂಗೆಯ ಗತಿ. ಜಗನ್ನಾಥ ಎದ್ದು ಕುಳಿತ. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಶ್ರೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ. ಅವನ ಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಏಕಾಗ್ರವಾಗಿತ್ತೇಂದರೆ, ಅವನ ಶ್ರೋಕಗಳು ಎಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದವೇಂದರೆ ಒಡೆಂದು ಶ್ರೋಕದೊಡನೆ ಗಂಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪಾವಟಿಗೆ ಏರಿ ಬಂದಳು. ಇಂನೇ ಶ್ರೋಕದೊಡನೆ ಜಗನ್ನಾಥ ಮುಕ್ತಾಯಗೋಳಿಸಿದಾಗ ಅವನನ್ನೂ ಅವನ ಲವಂಗಿಯನ್ನೂ ಸೇರಿಯೋ ತನ್ನ ಸೆರಿಗಿನೋಳಿಗೆ ಸೆಳಿದುಹೊಂದು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರಿಗೆ ಬೇಡವಾದವನು ಗಂಗೆ ಬೇಕಾದನು.

ಈ ಕಥೆ-ಜಗನ್ನಾಥನ “ಗಂಗಾಲಹರಿ”ಯನ್ನು ಕೇಲಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಗಂಗೆ ಅವನನ್ನು ಸೆಳಿದೊಯ್ದಿದ್ದು - ಅಕ್ಷರಶಃ ಸತ್ಯವಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿಂದಾದ ಈ ಗಂಗಾ ಸ್ಲೋತ್ತದ ಶ್ರೋಕಗಳು ಅವನ “ರಸಗಂಗಾಧರ”ದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅದೇ ಅವನ ಕೊನೆಯ ಕೃತಿಯಾಗಿರಲಾರದು. ಆದರೆ ಈ ಧೀರೋದ್ಧತ ಕವಿಯು ಜೀವನ ಹೀಗೆಯಿ ಹೇಗೋ ದುರಂತದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದುಹೋಗಿರಬೇಕು. ಅವನು “ರಸಗಂಗಾಧರ”ವನ್ನು ತನ್ನ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಘ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದನೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿಷಾದ. ಅದನ್ನು ಐದು “ಅನನ್”ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದಾತ ಘ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾರಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಎರಡನೇ ಅನನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲ್ಲೆ ಅದು ನಿಂತುಹೋಗಿದೆ, ಯಾವ ನಿಲುಗಡೆಗೂ ಬಾರದೆ, ಒಂದು ಶ್ರೋಕದ ನಡುವೆ. ಆ ಶ್ರೋಕವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೋಳಿಸಲೂ ಅವನಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ, ಕಾಲು ಜಾರಿ ಗಂಗೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಅತ ಬಳಿದು ಹೋಗಿರಬಹುದು. ಆಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಕಥೆ ಬೆಳೆದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅದು ಸರಿಯಾದ ಕಾವ್ಯಮಯ ಮುಕ್ತಾಯವೇ ಸೈ - ಸತ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸುಂದರ - ಬಹುಶಃ ಶಿವ ಕೂಡ.

ಪಾ.ವೆಂ. ಅಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲ

೧. ಆಯ್ದ ಹರಟಿಗಳು	ರೂ. ೨೦
೨. ಆಯ್ದ ನಗೆಬರಹಗಳು	ರೂ. ೬೦
೩. ಉಡುಪಿಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ	
- ದ.ಕ.ಪರಿಸರದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಭಾಷೆ, ಇತಿಹಾಸ್ ಇ.	ರೂ. ೫೫
೪. ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಈ ಜಗತ್ತು	
- ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ವಿಸ್ತೃಯಜನಕ ಘಟನೆಗಳು	ರೂ. ೧೨೫
೫. ಬಯ್ದ ಮಲ್ಲಿಗೆ	ರೂ. ೨೫
- ತುಳು ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ	
೬. ಇವರೀ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯರು	ರೂ. ೧೨೦
- ಆಯ್ದ ಹರಟಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ	
೭. ಹೀಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಮತ್ತು ಇತರ ಕರ್ತೆಗಳು	ರೂ. ೪೫
- ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಕುತ್ತೂಹಲಕಾರೀ ಸಣ್ಣಕರ್ತೆಗಳು	
೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇನು ಮಾಡಬೇಕು ?	
- ಹಾಗೂ ಇತರ ಚಿಂತನಪರ ಪ್ರಬಂಧಗಳು	
೯. ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಸ್ತೃಯ	
೧೦. ವಿಶ್ವವಿಶ್ವಾತರು	
- ವಿದೇಶದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು	
೧೧. ಶಾಷ್ಟಿವೇತ್ ಭಾರತೀಯರು	
- ಪಾ.ವೆಂ. ಅಚಾರ್ಯರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ವಿವಿಧ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು	
೧೨. ಹೊಸಗನ್ನದದ ಹಿರಿಯರು	

ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಪರಿಣಾಮ - ಡಾ. ವೆಂ. ಅಚಾರ್ಯ

ಪಾ. ವೆಂ. ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಂತರ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣದಿಂದ, ಒಲವಿನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲ. ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜ್ಯಂಭಿಸಿದವರು ಅವರ ನಜರಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜಕೀಯ ಧರಂಥರರ ಜೀವತೆಗೆ ದಾಕ್ಷರ್ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಶ್ಯ ತಜ್ಞರ ನೇರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಚಿತ್ರ ಸಂಗೀತಾದಿ ಕಲಾವಿದರಿದ್ದಾರೆ. ಪಾ.ವೆಂ.ಗೆ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಷ್ಟೇ ತತ್ವವೇತ್ತರು ಬೇಕು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತೆಗಳು, ಉದ್ಯಮಿಗಳು, ದರ್ಶಕೀಯದಾರರು ಸುಖಾನರೇ. ಚಂದುರಂಗದ ಆಟದವರ ಬದುಕನ್ನು ಅಚಾರ್ಯರು ಕೇದಕುಳ್ಳುತ್ತಾರು! ಅಂತ್ಯ ಯಾವುದೇ ರಂಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಬ್ಬು ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಾಧಿಸಿದವನಾದರೆ ಅವನನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಇಲ್ಲ ಸೇರೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ - ಅದೂ ಒ-ಲ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲ.

ಮೇಚ್ಚಬೇಕಾದ ಅಂಶವೇದರೇ ಈ ಪರೀಯ ವ್ಯೇವಿಧ್ಯಾವಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತೆಗಾಗಿ ಪಾ.ವೆಂ. ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಸಂಬಂಧಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದ್ದರೇ, ಅದನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿ, ಸಂಶಯ ನಿರಾರಂಭಿಸಿ ಹಾಗೂ ವಿಷಯ ಪ್ರಶ್ನಾತೀಗಾಗಿ ಮತ್ತೆಷ್ಟು ವಾಚನ ಸಾಮಗ್ರಿಸಿಕ್ಕಾಗಲೇ, ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಾಣನೇರಾಟ ದೇಹತಾಗಲೇ ಅವರ ಹೆನ್ನಿನಿಂದ ಮಸಿ ಇಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಚರಿತ ಅಪರಿಚಿತ ಮಾಲಗಳಿಂದ ಘಟನಾವಳಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಣಿಯಿವ ಮತ್ತು ಅದರ ಮಧ್ಯತಾಧಾರನನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಕೌಶಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾವೆ ಅವರನ್ನು ಸರಿಗ್ಗುಷ್ಟುವರು ವಿರಳ.

ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಒಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಡಿದಾಗ ಯಾವುದೇ ಮೇಲ್ಪುಟ್ಟದ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ವಿಕರಿಸಿದ ಭಾವನೆಯಂಡಾಗುತ್ತದೆ. ತರುණರಿಗಂತೂ ಬೋಧಪ್ರದವನಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಾವೆ ಕನ್ನಡ ಜನಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದಾಗೆ ನಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ. ಹಾ.